

Kárpát-medencei ÉLETMESÉK

Kárpát-medencei ÉLETMESÉK

avagy

szülők, nagyszülők, dédszülők igaz élettörténete

Mosolyvirág

Nagycsaládosok Debreceni Egyesülete

Debrecen, 2024

ISSN 2939-5666

Bevezetés

Sokan vagyunk, akik szüleink, nagyszüleink, dédszüleink elbeszéléseiből ismerjük az általuk megélt történelmet, családjunk, őseink sorsát. De azok is sokan vannak, akiknek ez nem adatott meg. Ezért gondolta a Mosolyvirág Nagycsaládosok Debreceni Egyesülete közössége 16 évvel ezelőtt, hogy gyűjti a Kárpát-medence családtörténeteit. Azok számára is akiknek meséltek, és azok számára is, akiknek nem beszéltek ilyen dolgokról soha. Sokat jelenthet a sok egyéni éltúton, átélt történeten, érzésen, családi legendán keresztül látni világunkat, szűkebb-tágabb közösségünk. Inspirálódhatunk, emlékezhetünk, okosodhatunk, tanulhatunk, meghatódhatunk, elgondolkozhatunk ezen történetek olvasásakor. Hiszen olyan világot élünk, ahol rendkívül fontossá vált az egymásra figyelés, az értékteremtés. Szeretnénk, hogy az életmesékből minden ember meríthessen erőt, kedvet, kitartást vagy akár bizalmat, hiszen öngyógyító jelleggel bírnak a szavak és a cselekedetek, melyek megtöltik ezeket a történeteket. Az életmesék arra hivatottak, hogy ezeket a kincseket összegyűjtsék és megőrizték a jövő generációja számára is. Ez nem csupán egy megtisztelő feladat, de felelősségünk és kötelezettségünk is.

Felnőttként más lesz a világnézetünk, realistábbak leszünk, mégsem szűnik meg bennünk a csoda iránti vágy. Nem, mert a csoda gyermekkorunk meghatározó eleme.

A mese ősi. A mese varázsol. A mese étellel teli, s azzá teszi a mesemondót és a hallgatót egyaránt.

A 2009 óta folyamatosan minden évben kiadott Életmese kötetbe a zsűri által legjobbaknak ítélt történetek kerülnek. 2015 óta illusztráló és felolvasó versenyt is rendezünk, az utóbbi években online is, hogy a Kárpát-medence minden településéről egyforma eséllyel olvashassák az Életmeséket. A 7 éves-től a 97 éves korig írnak, rajzolnak, olvasnak pályázóink.

Kívánjuk minden kedves olvasónknak, hogy ragyogjon fel benne is mindaz a jószág, odaadás és szeretet, amivel a mese írói és elmesélői adni kívánták ezeket a csodákat.

A fiatalokat arra biztatjuk, hogy kérdezzenek, az idősebbeket pedig arra, hogy meséljenek! Kötetünk olvasása után reméljük, mindenki úgy érzi majd: érdemes volt!

Beke Margit
egyesületi elnök

Radnainé Filep Ildikó
egyesületi elnökhelyettes

Zsűri

Vagyas Zsuzsanna okleveles magyar, ének-zene szakos tanár. A Kárpát-medencei Magyartanárok Kulturális Egyesületének tagja.

A Debreceni Vörösmarty Mihály Általános Iskola és AMI-ban tanít alsó és felső tagozatos gyerekeket. Szabad-idejében szívesen foglalkozik a magyarság történetével, a népköltéssel, népzéssel, nyárra ismert és kevésbé ismert erdélyi tájak felfedezésével.

Dr. Huszti László - művész tanár. Rajz, művészettörténet, művészet ismeret, mozgókép- és média ismeret, drámaszakos végzettséggel tanított a debreceni Szent József Gimnázium és Kollégiumban, valamint a DE Zeneművészeti karán. Több önálló és csoportos kiállításon vett részt, emellett könyveket is illusztrált.

Miksó Zoltán, magyar nyelv és irodalom szakos tanár. A debreceni Szent Efrém Óvoda, Általános Iskola és AMI-ban tanítja a felső tagozatos gyerekeket. Kötelességének érzi a magyarság története kutatását, a magyar kultúra ápolását, továbbadását. Szívügye a határon túl kisebbségben élő magyarság helyzete, élete, kultúrájának fennmaradása.

A lyukas zászló

Nincs Magyarországon olyan család, ahol ne lenne olyan nagyszülő, dédszülő, aki ne emlékezne az 1956-os eseményekre.

Egy történetet szeretnék elmesélni, mely az anyai nagymamám családjában történt. Ők nem voltak hősök, sem mártírok, de egy apró fejezet, vagy pár szó őket is megilleti abban a képzeletbeli történelemkönyvben, mely Magyarország sorsát meséli el az utókornak, úgy ahogyan valóban megtörtént. Nagymamám abban az időben éppen annyi idős volt, mint most én, és Ő pillanatokra ugyan, de szereplője, szemlélője volt az 1956-os forradalomnak. Ezt a történetet, amit most leírok tőle hallottam és most elmesélem annak, aki elolvassa ezeket a sorokat.

1956. október 23-a volt. Erzsike a bátyja testvérével Muci néniével Budapestre igyekezett egy vizsgálatra a Fehérvári úti SZTK-ba. A vonatuk Biatorbágyról déli 12 órakor indult. Napsütéses késő őszi idő volt, minden szép is lehetett volna, de másként alakult.

Amikor Erzsike megérkezett Budapestre a nagynénjével minden rendben volt. Mindenki igyekezett a dolgára, a Fehérvári út környéke csendes volt és nyugodt. Senki sem gondolta, hogy ez pár óra múlva már nem így lesz. A rendelőkben elvégezték a szükséges vizsgálatokat, majd Erzsike nagynénjével igyekezett, hogy mielőbb hazaérjen. Amikor kiléptek a rendelőből, a Móricz Zsigmond körtér környékén, nagy csoportokban gyülekeztek az emberek, beszélgettek, kezükben zászlóval. Minden olyan ünnepélyesnek tűnt, mintha valami nagy eseményre készülődnének.

- Milyen ünnep van ma? - kérdezte a kislány. - Nem tudok arról, hogy ma valamit ünnepelnénk!
- Én sem tudok róla, hogy bármilyen évforduló lenne! Gyere, siessünk az állomásra, hogy mihamarabb hazaérjünk! Otthon vár már minket Árpi a kisfiam! Hazaérünk és majd jót játszatok együtt! - mondta a nagynénje idegesen, rosszat sejtve.

Valahogy nem tetszett neki ez a tömeg, csoportosulás. Valami rossz érzés kerítette hatalmába, és úgy érezte, mielőbb haza kell érni az otthon biztonságába.

A hat órakor induló vonatot érték el, mely Kelenföldről Biatorbágy felé indult. Ez volt az utolsó vonat, mely elindult, utána már a vonatközlekedés is leállt. S valami új vette kezdetét!

Mire hazaértek besötétedett, s mindenki aggodva várta őket haza!

A család idősebb férfi tagjai mind összeültek és hallgatták a rádiót, amely már beszámolt róla, hogy kitört a forradalom. Mindent pontosan el kellett

mesélni, hogy mi történt, mit láttak, mit hallottak. Ekkor minden új értelmet nyert bennük, amit Budapesten láttak-hallottak.

- Tehát forradalom van! - monda a kislány félve.

A bölcs idősebb férfiak a családban politizálni kezdtek, találgatták mi történhet Budapesten. A rádió közben folyamatosan sugározta a híreket.

Már mindenki otthon volt kivéve Józsi, Erzsike legidősebb bátyja, aki Muci férje volt, és otthon egy kisgyerek várta.

Ő katonatiszt volt és éppen a Műszaki Egyetemen tartott előadást abban az időpontban. Mindenki nagyon aggódott, hogy mi lesz vele, hogy fog hazajönni!

Józsi eközben buzgón tanított az egyetemen. Egy váratlan pillanatban, amikor nem is számított rá egyetemisták tömege ugrott elé, kezükben egy zászlóval, melynek közepén egy óriási lyuk tátongott! A tömeg felkiáltott:

- Átok reá, ki elhajítja kezéből a nép zászlaját!

Az egyetemisták az erkély felé szorították!

Hamar végigfutott rajta a felismerés, hogy itt valami nagy dolognak lehet a részese, és az is, hogy az életével játszik. Két választása van, vagy kiáll az emelvényre és lengeti a zászlót és akkor azért ítélik halálra, vagy nem engedelmeskedik, és akkor a tömeg kövezi meg! Bárhogy is dönt, az életével fizet. Pár perc múlva már ott állt az emelvényen és lengette azt a gyönyörű magyar zászlót, melynek közepén éktelen lyuk tátongott.

József bölcs ember volt, szerette hazáját, de mindennél jobban szerette a családját, mely haza várta. Soha nem gondolta egy pillanatig sem, hogy elhagyja hazáját, ez foglalkoztatta végig az úton, melyet hazáig gyalog tett meg. Hajnalban érkezett haza Biára, ahol már mindenki aggódva várta. Másnap leszerelt! Nem volt gyáva ember, de nem volt az a hétköznapi hős, aki kockára merte tenni az életét. A hazáját szerette, és egyetértett a forradalom eszméjével.

A forradalom mára történelem, s mi csak a történelemkönyvekből olvashatunk azokról a hős fiatalokról, akik talán annyi idősök voltak, mint én és az életüket áldozták hazájuk szabadságáért.

Ezután valami új kezdődött, melyre sokan sokféleképpen emlékeznek! Forradalom? Ellenforradalom? Anyukám történelemkönyvében ellenforradalomként szerepelt, mely nagymamámat mindig felbosszantotta! Megnézte a könyvet tényleg ott volt fehéren-feketén! És mindig mérgesen mondta: - Nem úgy volt az! Honnan szedik ezt az ostobaságot!

Azóta átírták már a történelemkönyveket és újra forradalomként szerepel ez a büszke és dicső esemény!

Albitz Csongor

Öntöttvas

Sosem volt gyűjtögető típus, inkább szelektálós, mindent kidobálós. Néha még olyan dolgoktól is megszabadult, amiről később kiderült, hogy mégiscsak hasznos lett volna. Mint a férje fél pár, egészen pontosan jobb, bakancsa. Hónapokig rakosgatta a páratlan lábbelit, míg egy kedd reggel bedobta a kukába. Két nap múlva a férje boldogan hozott fel egy bal bakancsot a szuterénből.

A lakása is minimál stílusban van berendezve, nincs tele zsúfolva polcokkal, sehol semmi fölösleges tárgy, porfogó dekoráció.

A Singer varrógép azonban nemcsak dísz. Ugyan évek óta nem varr vele – gyenge már a szeme a kézimunkához – annyi emlék fűzi hozzá, hogy képtelen megválni tőle. Pedig, mióta a számára túl nagyvá vált házból átköltözött a kis kétszobás társasházi lakásba, valóban csak útban van. A nappaliban kapott helyet a kis komód mellett. Valahányszor kinyitja az alsó fiókot, beleüti a lábát a gép kacskaringós, masszív, öntöttvas lábába. Hú, de tud fájni! Mond is cifrákat időnként, pedig nagyon fontosnak tartja a szép beszédet.

A Singert még a nagymamája kapta nászajándékba. Nem is emlékszik más-ként rá, mint a gép előtt ülve. Nagyi, egyedüli varrónőként a faluban, kedvére kiélhette kreativitását a gép segítségével, minden esküvőre, keresztelőre nála rendelték a ruhákat. Ma sem érti hogyan és miből születtek ezek a különleges darabok, hiszen nem volt internet, tévé, ahogy divatlapok és textilboltok sem. Nagyi azonban képes volt kosztümöt varrni a liszteszsákból vagy alkalmi ruhát a függönyből, mint Scarlett O'Hara.

Mindezt ezzel a gyönyörű, aranyindákkal díszített fekete varrógéppel. Súlyos, vas teste ellenére olyan kecsesen ült a fa asztallapon, mint egy műalkotás. Mert az is volt, hozzáértéssel, szeretettel készített, precíz, megbízható műremek. Ma is látja Nagyit, amint finoman megsimítja a géptestet. Nem tudott úgy elmenni mellette, hogy gyöngéden meg ne érintette volna. Még nyolcvan évesen is varrogatott rajta, nadrágokat hajtott fel, függönyöket ráncolt be, csak apróságokat vállalt már, amitől mégis hasznosnak érezte magát.

Nagyitól Mamihoz került a gép. Az előszoba végében helyezték el, letakarták egy kézzel hímzett terítővel (naná, hogy azt is Nagyi készítette), és aztán úgy is maradt, letakarva, évekig. Mami gyógyszerészként dolgozott, élt-halt a tudományokért, de rendkívül kétbalkezes volt.

Őt magát már kisgyerekként lenyűgözte a titokzatos masina, szeretett játszani a pedáljával, hiába szólt rá Mami, hogy vigyázzon, mert becsípheti az ujját. Mérnök apukája elmagyarázta, megmutatta hogyan hajtja meg a pedál az oldalsó fogaskereket, hogyan tevődik át a mozgás az ékszíj segítségével a felső, kisebb kerékhez, végül hogyan alakul át a forgómozgás függőleges fel-le

mozgássá a tőrúdban. Belestek a túlap alá is; sosem látott érdekesebbet annál, ahogy a hurokfogó kecsesen beleakad a cérnába, egy varrattá alakítva az alsó és felső szálát.

Amint leért a lába a pedálig – ugyan még csak lábujjhegyen – máris levette Nagyi terítőjét a gépről, és elkezdett varni. Nem is hagyta abba évtizedekig. Pedig nem ez lett a szakmája, szülei példáját követve maga is műszaki pályát választott, de közben mindig kitalált valamit, mindig alkotott, mindig varrt. Egyszerű pólókkal kezdte, majd egyre összetettebb ruhadarabok következtek, végül a menyasszonyi ruhája is a régi Singer alól került ki. 30 méter lehetővékony túllt használt fel hozzá, mesés lett.

Nem volt kérdés, hogy a gép vele együtt költözik a családi házból. És kísérete élete során az újabb és újabb lakásokba. Most itt áll a nappali főhelyén, kecses sziluettje magára vonzza a tekintetet. Nagyi helyett már ő az, aki kedvesen megsimogatja valahányszor elmegy mellette. Időnként leül mellé, picit varr vele, csak hogy hallja ahogy ritmikusan duruzsol. Ha nem megfelelően zenél, finoman megolajozza, ahol kell. „Nincs is ennél jobb karban levő százéves” – mondogatja büszkén. Sosem úgy tekintett rá, mint értéktárgyra, de tudta, hogy ritka darab, 1905-ös, sorszámozott modell, tehát nemcsak számára jelent sokat, de materiális értéket is képvisel. Mégsem jutott eszébe eladni, neki nem volt szüksége pluszpénzre.

Mobilcsengő szakította félbe a múltba való merengést:

- Igen?
- Szia Nagyika! – Mikor, hogyan történhetett, hogy most már őt szólítják Nagyikának!? – Jól vagy, minden rendben?
- Jól vagyok drágám, veled mi a helyzet? Utazol májusban? – Egy barcelonai cserediák program kamaszlány unokája minden álma; spanyol tolmácsnak készül.
- Nem hiszem – vált szomorúvá a hangja –, nem sikerült befogadó családot találni, albérletbe kellene mennem, az pedig nagyon drága.
- Ó, sajnálom, tudom mennyire szeretted volna!
- Igen, sajnós akárhogy osztottam-szoroztam, nem tudom megoldani. Holnap mehetek hozzád ebédre? – váltott témát sóhajtván.
- Persze, bármikor jöhetsz.

—

„Kicsit korábban érkezett” ugrott fel a kanapéről a csengőszóra, és fiatalos léptekkel sietett a kaputelefonhoz.

- Nyitom, második emelet.

Harminc év körüli, kapucnis pulcsis fiatalember érkezett.

- Jöjjön csak be! – tolt a lába elé a vendégpapucsot.

A férfi meglepődve nézett a sárga, Csőrikés papucsra, kissé kelletlenül, de engedelmesen bújt ki menő sportcipőjéből, és követte őt a nappaliba.

- Valóban nagyon szép állapotban van – járta körbe a Singert. – Kipróbálhatom?

Válaszra sem várva leült a gép elé, elővett egy kék pamutvászon darabot a zsebéből, és hozzáértő mozdulatokkal elindította a pedált.

Ő a vendég háta mögött állva hallgatta a gép kellemes, ismerős hangját. Hiába koncentrált mereven a férfi tarkójára, csak megjelent Nagyi a szeme előtt: „Hallod hogy muzsikál?”

- Szépen varr. Nos, mindenben megfelel a leírtaknak, tartom, amit telefonon ígértem.

- Nem lehetne kicsit több? Ritka darab, hibátlan állapotban, tökéletesen működik...

- Igen, így igaz, és értem, hogy önt érzelmi szálak fűzik hozzá, de elég sok ilyen gép van még a piacon, ennek ez az ára.

„Ilyen?! Talán hasonló, talán azonos évben gyártott, talán ugyanaz a márka, de ilyen? Mint a Nagyi gépe?!”

- Nos, akkor legyen.

- Rendben, szólok a fiúknak, és visszük – már pötyögött is a mobilján.

- Ó, rögtön el is viszik?

- Persze, nem így gondolta?

Vastag, barna bőrtárcájából számolta is le a bankókat.

- De igen, hogyan, csak még...

Finoman végigsimította a gép hűvös testét, megfogta a míves rézfogantyút, kihúzta a kis fiókot, és kivett belőle egy zöld filcdarabot, a tülpra tette, és ráengedte a varrógép talpát. Felvette a földről a díszes fa tetőt, és óvatosan ráhelyezte a gépfejre.

- Van valami a fiókokban, kiürítette őket? Vegyem ki a cérnát? – kérdezte gépiesen a vevő.

- Üresek a fiókok, vihetik... a cérnát, vihetik.

A gyorsan érkező két munkás overallos pasi rutinos mozdulattal két oldalról megemelte a nehéz gépet, és már vitte is a bejárati ajtó felé.

- Vizszontlátásra. Ha van még valami eladó, keressen.

„Péter János, XV. ker., Ócskás” pillantott rá a kezébe nyomott névjegyre. „Ócskás”... nem fog sírni, ilyen butaságot, hisz ez csak egy tárgy, egy nehéz fém darab, nem is használta már, csak útban volt, porfogó, ócskaság. Ócskás. Elindult a fürdőbe, dudorászva; ez mindig segített, ha vissza szeretne volna fojtani a könnyeit. Néhány másodpercig mereven bámult a tükörbe, majd határozott mozdulattal vizet engedett a felmosóvödörbe, és visszatért a nappaliba. Alaposan felmosta a halszállkás parkettát, most már kényelmesen elért a szegélyig a

moppal. A majdnem plafonig érő fikusz hatalmas cserepét két kézzel benyomta az ablak elől a felszabadult, patyolatliszta helyre. „Így ni! Most majd könnyebb lesz kinyitni az ablakot, nem kell bebújni a dzsungelbe, hogy elérjem a kilincset.”

-
- Szia Nagyika! Itthon vagyok! – Telefonon is átjött a lendület, a vibrálás, egészen más volt unokája hangja, mint legutóbb.
  - Ó, drágám, de jó! Mikor érkezted?
  - Tegnap, éjfél után, nem akartalak zavarni. De ma átmennék, ha nem gond, annyi mesélnivalóm van.

Késői ebédben egyeztek meg, így volt ideje egy egyszerű mazsolás kalácsot is sütni. Unokája szálaira szedve tömte magába a foszlós sütit, de evés közben sem állt be a szája. Egy órán keresztül csak mesélt, mesélt, ő pedig mosolyogva hallgatta, időnként mindössze egy-egy ühümmel meg ahával szakítva meg az élménybeszámolót. Hihetetlen, hogy fél év alatt mennyit változott a lány, felnőtt, magabiztos, önálló nővé érett a katalán partokon.

- Életem legnagyobb élménye volt Nagyika, jaj, annyira hálás vagyok, hogy megtaláltad azt a dugipénzt, és végül mégis elmehettem! És képzeld, nemcsak hogy mindent értettem, de engem is mindenki megértett. A végén már én magyaráztam el a turistáknak merre van a katedrális – nevetett felszabadultan.

Tele volt energiával, nem bírt egy helyben ülni, beszéd közben barnára sült hosszú karjaival hevesen gesztikulálva járkált fel-alá a szobában.

- Ó, most látom! Mondta Anyu, hogy eladtad a régi varrógépet. Jobb is így, tényleg, sokkal nagyobb a hely.
- Igen, csak kerülgettem már, jobb így...
- Na szóval, a La Boqueria eszméletlen, mindenféle fura tengeri herkentyűt is árulnak: tintahalat, polipot, meg tengeri sünt – tért vissza a beszámolóhoz. – De nem ez tetszett a legjobban, kis pohárkában kínálnak mindenféle friss egzotikus gyümölcsöt. Nyami. Aztán elmentem egy másik piacra is, az Encants Vells-re, ez egy ócskapiac.
- Ócskapiacra, te?! Dehát nem is szereted a régiségeket.
- Nem. De ezt meg kellett néznom. Lapos, különböző szögekben dőlő acélteteje van, érdekes, ahogy visszatükröződik benne a tömeg. Van ott mindenféle lom, többnyire nem ér semmit. De én megtaláltam a piac legszebb tárgyát, és elhoztam neked.
- Nekem? Ne viccelj! Nem kellett volna. Egyáltalán, hogy fért be a csomagodba? – Tudta, hogy csak kézipoggyással utazott, így sokkal olcsóbb

volt a repjegy. Egy negyven centis hátizsákban az a húsz centisnek tűnő dobozka is nagy helyet foglal, amit a lány előhúzott a vászonszatyorból.

Kicsi volt a dobozka valóban, de súlyos. Kíváncsian hántotta le róla a spanyol reklámújságokat. Egy apróka fém varrógép lapult benne. Nem magasabb, mint tizenöt centi, de gyönyörűen kidolgozott, igazi varrógép. Apró, fém hajtókkal, fényes nemesacél túlappal, fonalvezetővel. A régi fa spulni tetejére helyezett rugós csavarral a szálfeszességet is lehetett állítani rajta. Feketére festett testén egy öt centis arany embléma hirdette, hogy ez a kis jószág eredeti Singer. Óvatosan letette a dohányzóasztalra, és megforgatta a kis kart. Alsó szál hiányában a hurokfogó csak a felső szálat forgatta át, így a varrat hátoldalán láncszemet képezett. Egy íves kar segítségével még az öltéshossz is állítható volt rajta. Tényleg varrt, gyönyörűen.

- Ez... ez meseszép!
- 1905-ös, mint a Nagyi gépe volt.
- Jaj, drágám, ez a legszebb varrógép, amit valaha láttam! Szébb, mint a Nagyié.

Most nem kezdett el dúdolni, most már nem. Gyöngéden átölelte a lányt, és engedte, hadd öntsék el a meleg érzelmek. Meg kell élni, el kell menteni a pillanatot, hisz erre fog emlékezni, valahányszor megsimogatja a kecses öntöttvas gépecskét.

András Adél

Egy esőkabát alatt, a lánya és ő

Fülledten nedves meleg lengett az utcaköveken, mikor elindultak. A lenge nyári ruha, amit azért vett meg, mert Szinyei Merse Majális festményét juttatta eszébe, lágyan futott végig rajta, máskor hűvösebbnek érezte, most attól tartott, hamarosan teljesen rátapad a hőséget rosszul viselő testére. Szerette ezt a ruhát, mert a lánya választotta neki.

Most ott lépkedett mellette, fehér feszes nadrágjában, s kék kis topjában sűrű alakja emlékeztette, kigyalogolt már a gyerekkorból. Kibontakozó nőiességének nem volt még tudatában.

Büszkeség járta át szívét, amint lopva néha végigmérte. Legcsodálatosabb dolognak tartotta az életében, semmire nem volt büszkébb, mint mikor nevetni, boldognak látta!

Együtt sétáltak végig a központon, s ahogy beszélgettek, el is felejtették, hogy az aszfalt túlradó hője már-már elviselhetetlen, úgy belemerültek valamibe.

A piacra érve sárgadinnyét és barackot vettek. Akkor már érezték a cseppeket az arcukon, de a meleget az nem tompította, nem is adtak jelentőséget neki.

Kisvártatva hirtelen sötétült el az ég, mint mikor az istenek haragjukban szürke lepedőt dobnak alattvalóikra, s villámok cikáztak földet rengető dörgések kíséretében.

Nem gyorsítottak lépteiken. Van úgy, hogy a másik jelenlétének biztonsága képes kizárni minden külső körülményt.

Hirtelen óriási esőcseppek priccoltak szét a forró járdán. Előre úgy tűnt, a forró aszfalt nyomban el is párologtatja hőségével, de az égi pamacsok alább szálltak, s egyre kitartóbban s haragosabban dacolni kezdtek. Már nemcsak a bokájuk lett vizes, a lábszárukig parisztozott a nedves por.

Ekkor vette elő a piros esőkabátot, ami indulásuk után érthetetlenül lógott táskájának pántjához ütközve. Nevetésben törtek ki, amint egymást átölelve fejükre terítették. Kisvártatva összenéztek, s szavak nélkül egyszerre cselekedtek. Kicsatolta szandálját, s a pántoknál fogva ujjain himbálni kezdte. Lánya is kilépett a papucsából, s ő is lóbálta. Közben ropogósan nevettek.

Az emberek sietős léptekkel, vagy szaladva menedéket kerestek az egyre intenzívebben tomboló idő elől.

A piros esőkabát, négy mezítelen talpon állva csorgadoztatta a rázúduló esőt, az alóla kilógó vászonszatyor, amiben a dinnye s a barackok már rendesen beáztak, a vállán összekuszálódott nedves hajszálaival. Máskor valószínűleg ez fölöttébb zavarta volna, de most, ahogy ölelte szeretett gyermekét, ki magasabb volt már, s ahogy próbálták tartani a védelmet imitáló leplet, nem érzett bosszúságot. Arra gondolt, mi lenne, ha egy méreteresre duzzadt tócsába egyszerre két lábbal csak úgy behuppannának. Mint mikor kisgyerekként új gumicsizmát kapott.

A huncut nyár sugarai lassan átlopóztak a vízsugarakon, s enyhülni kezdett a zuhatag. Egyre jobban alább hagyni látszott.

Az út túloldalán a peremek védelme alá állt emberek is megindultak.

Ők is lerázták a piros esőkabátról a vizet. A szatyorból kivettek két érett barackot, kissé még hozzá törölték a vizes vászonszatyorhoz s beléjük haraptak. Hagyták, hogy a leve végigcsorgadozzon kézfejükön. Érezték, ahogy a felszálló pára valami virágillattal bódít a levegőben.

Antalka Ágota

A böndösi harang

A szülőfalumban él egy legenda. A falunkkal szomszédos települést, valaha Henének hívták. A tatárjárás idején, a mi falunkkal együtt elpusztult, elnéptelenedett. A hadak elől a Szent Miklós névre felszentelt templomuk harangját a Henei-mocsárba rejtették. A harangon rovásírásos szöveg volt olvasható, amit feljegyeztek. Az írásnak csak csodálója maradt, megfejtetni a mai napig senki nem tudta. Majd sok-sok év múltával, amikor az élet visszatért, a mocsárból kihúzták harangot és a Bogdányi református templom tornyába került, a Böndi felőli oldalra. Így kapta a böndösi harang nevet.

Majd jött a nagy háború és a harangot egy kútba rejtették, de úgy elásták, hogy a mai napig nem került elő. Hogy kútba vagy kútgödörbe, nem tudja senki. Itt a vályogvetőn is rengeteg kútgödör van. Innen építkezett a falu, és az áldásos esőzésnek köszönhetően akkora álló vízzé duzzadt, hogy odajártunk gyerekkorunkban fürödni, meg pecázni. Jó kis víz volt, lehetett benne fogni kárászt, törpeharcsát, tathalat és csukát. Itt tanultam meg a kutyaúszást.

Ifjú felnőttként gyakran jártam haza a szüleimhez, az akkori házuk kertjének vége a falu két vályogvető gödrére nyílt. Imádtam ezt a helyet, nyáron fürödtünk, télen csúszkáltunk a jégen. Nagyon szerettem pecázni. Amikor hazaértem, már fogtam is a botot, irány a kertek alja. Egyszer az apám rám szólt:

- Fiam, még csak most jöttél, és máris rohansz lefele? Egy kicsit beszélgesünk és majd később le mégy!
- Gyere velem és majd odalent beszélgetünk – mondtam, és rá is állt.

Még akkor nem tudtam mit fog hozzá szólni, gondoltam, készíték hamarjában az apámnak is pecát, egy hosszú mogyoróvesszőből, damillal és a klasszikus parafa dugóval. Tudni kell, hogy ő még soha életében nem horgászott. De lelkesen fogadta. Az elején elég ügyetlenül ment neki, de aztán, amikor az első kárászt kifogta, nagyon boldog volt. Ez így ment néhány alkalommal. Amikor egy vasárnapi délelőttön, ahogy hazaértem, kérdezem az anyukámat:

- Apu hol van?
- Már reggel öt órakor lement – felelte. Teljesen rászoktattad, már az enni-valót is úgy hordom le utána!

Mikor leértem, már néhány kárással dicsekedett, ott lubickoltak a tejes kánában. Csendes vasárnap délelőtt volt. Nem sokat beszélgettünk, csak a kapásra figyeltünk. Pedig a beszélgetés lett volna az egyik ok, ami miatt a vízpartra mentünk. Az apámat nem tudtam volna elképzelni úgy, hogy nincs cigaretta a szájában. Erős kezei voltak, napbarnított kérges tenyér, ujjain a körmei sárgák voltak a dohányzástól. Hol ültünk a gyepen, vagy a partnak nevezhető vízszélében, hol álltunk, a kapás gyakoriságától függően. De aki pecázott már az tudja,

hogy órák is beletelnek, hogy nem szólunk egymáshoz, úgy bele tud merülni az ember, hacsak nem fog közben valamit. Nem nagyon járt arra senki, mostanság már nem járnak a gyerekek fürödni, mint a mi gyerekkorunkban, nincs már zsvaj, egy részét a gyöszvény is benötte. Jó messze voltak a termőföldek, a kettő között zombékos, csenevész legelő, amin sohasem láttam állatokat legelni, sovány szikes föld, gyér fű nőtt csak rajta. Észrevettem, hogy az alvég felől jön valaki. Elég messze elkerült bennünket, aztán a dzsungel felé tartott.

- Ki az az ember? – kérdeztem.

- Megmondja Jani –, mondta az apám.

Én csak a nevéől ismertem, azt sem tudtam, hol lakik a faluban. Így teltek a látogatásaim a szüleimmél, nappal legtöbbször lent voltunk a gödröknél. A rá következő vasárnapon szép napsütéses idő volt. Ültünk a vízparton, amikor látom, hogy valószínűleg az az ember jött, akit a múltkor láttam. Kérdezem is:

- Megmondja Jani bácsi jön ott?

- Igen ő az – felelte. Én nem voltam benne biztos.

- Honnan ismered meg ilyen távolról? Mire az apám:

- Egy embert a járásáról is fel lehet ismerni.

Ugyanolyan távolságra haladt el mellettünk, mint a múltkor és most is dzsungel felé tartott. Ez többször megisméltődött, míg egyszer olyan közel jött, hogy illetlenség lett volna, ha nem köszön.

- Szerbusz Józsikám! – köszönt oda az apámnak. Én csak úgy ott voltam és nem is ismert, így nekem nem mondott semmit.

- Mi járatban? – kérdezi az apám.

- Voltam a harangot megnézni!

Válaszolt, aztán ment is tovább. Nem állt le beszélgetni. Összenéztünk, – volt a harangot megnézni-, de hát az alvég fele nincs is templom, az pontosan a másik irányba van, szépen látható volt a református templom tornya. A katolikusé nem látszott, mert az amúgy is alacsonyabb. Még pár szó esett a harang kapcsán, aztán újra az úszókra terelődött a figyelem. A víz hosszasan terült el a főutcával párhuzamosan, a dzsungeltől az alvépig.

Mi mindig a főutca felőli oldalon horgásztunk, mert már az be volt növe náddal, és sekélyebb is volt, míg a másik oldalon csupasz part meredt, ott még nemrégiben vályogot vetettek. Nagyon veszélyes volt a másik oldal, egymást érték a kútgödrök, amit a víz alatt nem lehetett látni. Történt tragédia is, egy kislány hajtotta a libát a vízben, mert egyébként máshol csak jó térdig ért. Belecsúszott egy kútgödörbe és belefúladt. Én kisgyerekként átéltem, ahogy próbálják éleszeni, de mindhiába. Kerültük is azt a helyet. Ma is a fülemben cseng az anyai intelem, amikor fürödni indultunk, hangosan utánunk szól:

- Ha belefúlsz, haza ne gyere!

Gyerekként ezt úgy értelmeztem, hogy kerüljük azt a részt, ahol a kútgyödrök vannak. Felnőtt fejjel visszagondolva, kedvesen mosolygok rajta. A történetek után, minden anya féltette a gyermekét, hiszen bárkivel megtörténhetett volna. A következő alkalommal áztatjuk a damilt, amikor látom, hogy jön Megmondja. Mindig vasárnapi napon találkoztunk. Most is közel jött hozzánk, de nem jött oda most sem, csak úgy, mint máskor, tisztos távolból köszönt.

- Szerbusz, Józsikám, szerbusz, öcskös! – köszönt nekem is.
- Az alvégen jártál? – kérdezte az apám.
- Nem. A harangot voltam megnézni. Aztán tovább ment, mint akinek sürgős dolga van. Ahogy távolodott, ismét egymásra néztünk.
- Megint megnézte a harangot... ennek a Megmondjának nincs valami hibája? – kérdeztem.
- Normális az! – hangzott a válasz.
- Ha legközelebb erre jön, kérdezd már meg tőle miféle harangot szokott nézegetni?

Úgy is történt, két héttel később ismét ballagott az alvég felől. A köszönések után az apám odahívta. Szépen öltözött volt, fehér ing, mint aki templomból tart hazafelé, vasárnaphoz illő öltözékben, s kérdezte:

- A harangot voltál megnézni?
- Igen!
- Osztán mondd te János, miféle harang az? Vagy csak a bolondját járatod velünk?
- Nem halottatok még a böndösi harangról? – szól csodálkozva Jani bácsi.
- Mi nem olyan régen kerültünk Bogdányba, még senkitől se hallottam róla. – felelt az apám. Jani bácsi elkezd mesélni.
- Hát tudjátok, az első nagy háború idején az én nagyapámék ásták el a böndösi harangot, ami a református templom tornyába volt. Csak négy ember tudta, hol van elrejtve. Már egyikük se él. Nekem a nagyapám mutatta meg a helyet, nehogy feledésbe merüljön. De aztán később nem kereste senki, a templomtoronyba meg másik harang került. Az elásott harangot szoktam én vasárnaponként megnézni, persze csak a helyét, de annak idején a nagyapám rám parancsolt – „Aztán tisztességesen legyél felöltözve, ha még, mintha templomba mennél!”.

Mert az a legenda járja, hogy időközönként a föld alatt megszólal, de csak vasárnapi napon. Ezért szoktam én látogatni, de még eddig egyszer sem szólalt meg. Aztán elköszönt. Hosszasan beszélgettünk róla, inkább az én fantáziámat borzolta, az apám csak csendesesen nyugtázta a hallottakat, mintha ez a legtermészetesebb dolog lenne, hogy valaki egy harangot látogat, ami a föld alatt van. Már szinte alig vártam a következő alkalmat, és Megmondja János

ugyanabban a megszokott ritmusban, felöltözve jött az alvóg felől. Mondom az apámnak:

- Kérdezd már meg Jani bácsit, hol van az a harang elásva?

Beszédbe elegyedtek, az apámat kicsit arrébb intette, ott folyt tovább a beszélgetés, de abból már én semmit sem hallottam. Mikor tovább indult, nekem is hangosan odaköszönt. Az apám visszaült mellém, mintha nem is esett volna szó valami fontos dologról, bedobta a pecát és erősen figyelte az úszót. Én nagyon izgatott voltam.

- Mondott valamit Jani bácsi a harangról?

- Igen elmondta. Ismerem is azt a helyet – felelte.

De mivel Megmondja János megígértette vele, hogy nem mondja el senkinek, az apám meg szavatartó ember volt és jó néhány év eltelt már, hogy a Jó Isten magához szólította őket, így a mai napig titok maradt a böndösi harang holléte, hacsak Jani bácsi el nem mondta az unokájának a titkot. De attól kezdve vártam a hírt, hátha valaki meghallja, amikor a harang a föld alatt megszólal egy vasárnapon.

B. Orosz István

Anyu mesél

Bizonyítványok, útleveél 1940-ből, levelek, csak azt az egyet nem találom. Esküminták: hivatali eskütétel két éven belül három is, egy IV. Károlynak egy a népköztársaságnak és egy a kormányzónak. Szegény anyám, elég lehetett követnie az államforma változásait.

Na, végre megvan a születésnap levél is itt a doboz alján.

„Drága kis Babikám!

Szeretettel köszöntelek a mai napon. Életem egyik legboldogabb napja volt, amikor Téged megláttalak az édes kis hófehér arccoddal. Adja a jó Isten, hogy mint nagyleány a lelked is olyan hófehér legyen, mint akkor volt.”

Ó, megsárgult papír, mi ketten tiszta lappal indultunk. Aztán téged ceruza, engem pedig az élet karcolt meg. Figyelj csak, elmesélem!

Nagyon jó gyermekkorom volt, apám bankigazgató volt a járási székhelyen, így aztán nekünk a húgommal a szép ruhák, a porcelánkészlet, személyzet természetes volt. Azért volt, ami bántott. Lina a mosónőnk lánya egy évvel kisebb volt, mint én, és amikor összevont osztályba kerültünk „Kezét csókolom Babi néni”-t köszönt nekem. Erről felháborodva leállítottam, majd otthon a szüleimtől követeltem, hogy az anyján keresztül állítsák le ők is. Nem

nagyon akarták, noha szociálisan érzékenyek voltak. Már tudtam, ki hozza az ajándékot és a kérdésre, mit kérek karácsonyra, a kondás lányának kértem cipőt, mert sokan voltak testvérek és cipő híján mindig csak egyikük tudott iskolába járni. Apámmal elmentünk Böskéért és a Hangyában vásároltunk neki, amikor a jegyzőné és az állomásfőnökné jelent meg és hallva a részleteket, nem akartak lemaradni a bankigazgatótól, így harisnya és fehérnemű is került az ajándékcsomagba. Apáméknak neve volt a kisvárosban, és a környező falvakban, és ha a tekintetesék jöttek szóba, tudták kiről van szó. A szomszédunkban az orvos lakott a családjával és noha indulásukkor még ők is nagyon szegények voltak, nem a legjobban viszonyult a pórnéphez. Egy este a bejárónőnk kopogott be anyámhoz, hogy a lánya nagyon rosszul van, nézze meg. Anyám látta, hogy tényleg nagy a baj, s mondta, hogy vigye át gyorsan az orvoshoz.

- „Az orvoshoz?”- kérdezte kétségbeesve – „Az minket még nappal se fogad, nemhogy este.”

- „Mondja meg neki, hogy a Tekintetes asszony küldte!” - Nem volt apelláta, a gyerek rendesen el lett látva. Tekintetesék... vagyon, cím és birtok nélkül!

Látod? 60 év után is anyu hangján szólsz hozzám:

„Ma nagyon sokat vagyok Veled gondolatban. Arra kérlek hallgass egy kicsit sokat szenvedett jóra intő anyádra. Tanulj meg először uralkodni magadon és akkor minden könnyebb lesz, légy becsületes és szorgalmas. Imádkoztam Érted, kértem a jó Istent adjon jó egészséget, hosszú boldog életet és segítsen tövises utadon.”

Mikor a megyeszékhelyre költöztünk, a közelben Bakonyi, a kertész lakott, lányai voltak. Anyámmal az alig használt, kinőtt ruháinkat tisztítva, vasalva vittük hozzájuk. Örültek neki, jól jött a segítség. Szüleimet tenyerén hordozta az élet, de megdolgoztak érte és tudták, munka és kötelesség jár vele. Segítettek a lengyel menekülteknek nyugatra szökni, az úgy maradt cselédlánynak férjhez menni.

Aztán fordult a szél és valóban tövis termett az út mentén.

Bejöttek az oroszok, és amikor húgommal az udvaron játszottunk két katona jött és elvittek a papkertenél beszállásolt katonáknak krumplit pucolni. Egyszer csak Bakonyi bácsit pillantottam meg, akinek a szomszédban voltak az üvegházai. Ráköszöntem mire döbbenten kérdezte mit csinálok itt, majd egyből mondta, hogy hamarosan ebédre hívnak, de én ne menjek be a többi lánnyal, hanem fussak oda hozzá. Így is tettem, akkor ő félretolt egy palánkot a kerítésen és hazazavart, hogy maradjunk benn, ne lássanak az udvaron. 13 éves voltam, nem tudtam mitől mentett meg.

Az idő a zárda tanáromat Ancilla nővért is igazolta:

- „Te nem leszel apáca” - mondta - „Sok gyereked lesz és nagyon nehéz életed.”

Nyolc lett és még annál is nehezebb volt. 1954-től 1960-ig 6 gyerek, közben és mellette munka. A minap hallottam, egy anyukát panaszkodni a rádióban, hogy mi logisztika kell két gyereket ellátni, oviba, iskolába vinni munka előtt, napi szinten. Logisztika? Munka előtt bölcsibe és oviba vittem őket, a mély babakocsiban 3 gyerek, a tetején keresztbe egy deszka, azon ült kettő, a hatodik mellettem tipegett és a babakocsiba kapaszkodott, amit a sárban toltam. A negyedik és ötödik gyerek között építkezni kezdtünk, két évet kaptunk, hogy befejezzük. A bank, a férjem munkahelye három helyiséget kiürített számunkra, addig ott lakhattunk. Aztán 35 évesen a szívemmel rokkantosítottak. Amikor a rendes nyugdíjba menetelemről spekuláltam az orvossal azt mondta, hogy arról ne is álmodjak, az ötvenet sem érem meg. Az esélyek valóban ellenem szóltak, de nem latolgathattam, 7 gyerek várt otthon, aztán még jött a nyolcadik. Annak viszont idővel az is lett a következménye, hogy megvonták a rokkantnyugdíjamat. Ha szülni tud, akkor dolgozni is - mondták. Nem értem rá meghalni, sokszor azt nem tudtam, mit tegyek az asztalra! Volt, hogy a pékség kirakatát akartam bezúzni egy vekniért, aztán csak tovább szédelegtem, amikor egy rég nem látott gyerekkori ismerős borult a nyakamba:

- „Mi van veletek? Annyiszor eszembe jut, mennyit segített a családotok! Itt van 300 forint, tedd el, biztos jól jön nektek!”

Ebbe most is beleizzadtam egy fekete jól fog esni! Te nem kapsz fehér papírt, neked a fekete grafit, nekem a kávé jár.

Sima és meleg a porcelán, egy ugyan ilyennel állított be anyámhoz jó hetven éve az utcában lakó kétszintes bolt tulajdonosának felesége és kérdezte büszkén:

- Látott már ilyet?

Anyám ránézett majd szótlanul bevezette az étkezőbe és kitarta az étkező szekrény ajtaját.

A vendégnek a támlásszék segített talpon maradni, kérdésére a polcokról kétszáz darabos bajor Hutschenreuther edénykészlet válaszolt. Vásár- és ünnepeken, és ha vendégek, vagy hivatalosságok érkeztek például a bankszakmából, ebből terítettünk.

Egy kistányér és egy kávéscsésze. Ennyi maradt, arra pont elég, hogy az ajkamat és a szívemet megmelengesse.

Anyu gyakran mondta, adósság nem marad kifizetetlen és az élet lassan elkezdett törleszteni. Hol Juliska a bankigazgató talált módot a segítségre, hol valaki más. Egy időben mikor nem tudtam dolgozni, rendszeresen jött pénz valakitől. Aztán, amikor meglátogattam Budapesten a legjobb barátnőmet, elvitt egy templomba és bemutatott a papnak, akinek kérdő pillantására bólintott: „Igen, ő az.” Éveken keresztül a perselypénzzel segített. Pedig nem vártam másokra! Volt otthon kert, állatok és mindezek mellett sokszor két

munkahely is. Egyik helyen főkönyvelő voltam, a másikon irodát takarítottam, hogy előbbre jussunk. A gyerekeknek ilyen körülmények között nem volt könnyű. A férjem? Oszkárt a munkahelyén szerették, itthon nem volt könnyű vele. Nehezen tartotta a lépést és sokszor, mint egy akadálypályán rajta is keresztül kellett vergődnöm. A gyerekek többet érdemeltek volna!

Ez most már a múlt, több mint húsz éve özvegy vagyok, a gyerekeim felnőttek, szép unokáim, dédunokáim vannak. Az idő elment, de a visszatekintés, a tanulság itt maradt. Anyám ebben a huszadik születésnapomra írt levelében hosszú boldog életet kívánt. Kétségtelen elég hosszú volt már eddig is, és segítség nélkül nem tudom, hogy jutottunk volna túl a nehéz éveken. Most már nyugodt és elégedett vagyok. A nyugdíjam elég amire kell, sok is. Jönnek a kérő levelek és most én segítek. A fiam mikor adom neki a csekkeket feladni, megkérdezi:

- Hát nincs családod, akit segíts?
- Van, de ők nem nélkülöznek.

Nemrég egy emléklapot kaptam az egyik beteg gyerekeket segítő alapítványtól, azt írják:

- A jó cselekedet nem vész el a világban és egyszer visszatér hozzád!

Ez így van. Segítettünk a Bakonyi bácsinak és ő megmentett az oroszoktól. A kondás lánya karácsonyi csomagot kapott tőlünk, harminc év múlva a bank autója állt meg a ház előtt karácsonyi élelmiszersomaggal és a gyerekekre méretezett ruhákkal és még sorolhatnám. Segítek hát tovább, jutalmat nem várok. A gyerekeim által már így is nyolcszoros Oscar díjas vagyok.

Balássy György

Dédnagyapám háborús története

Nagyon szerencsésnek érzem magam. A régi időkről sokat meséltek nekem felmenőim, s ami a valóság, engem igen is érdekelnek ezek a régi történetek. Ez a történet az apai dédnagyapámról fog szólni, pontosabban édesapám anyai nagyapjáról.

Dédnagyapám, Baricz Mihály, 1919 júniusában született Koronkán, Maros megyében, egy egyszerű falusi család második gyermekeként. Négy elemi osztályt végzett a koronkai általános iskolában. Tíz évesen szükségét érezte, hogy szüleit segítse a mezőgazdasági munkálatokban, így nem sikerült tovább tanulnia. Ebben nőtt fel, nem félt a munkától, igen hamar beleszokott és megtanulta a nehéz fizikai munkát is. Nagymamám elmondása szerint szép szál legény volt, magas termetű, barna hajú fiatalember. Sok lány megfordult

utána. Ő maga is szerette a szép, rendezett lányokat. Húsz éves korában találta meg élete párját, Balázs Rozáliát, és rövid időn belül össze is házasodtak. Pár év múlva máris gyarapodott a család. 1946. január 1-jén megszületett első gyermekük, az én apai nagyanyám, Baricz Éva. Dédnagyapám ekkor nagyon boldog volt! De az öröm hamar megszűnt, hisz 1946 májusában váratlanul elvitték a kakastollas csendőrök az orosz fogságba. Fedett vagonokban vitték őt és még több száz férfit, egész Szibériáig. Innen gyalog kellett volna több kilométert megtenniük, hogy beálljanak az orosz fogságba. Nagymamám elmondása szerint ő rabszolga lett volna. Ezzel a gondolattal nem tudott megbárkozni, de az is nagyon fájt, hogy otthon kellett hagynia az alig négy hónapos csecsemőt és feleségét. Azon törte a fejét, hogy miként tudjon visszatérni szeretteihez. Egy véletlenül jól sikerült pillanatban megszökött tizenkét fogolytársával együtt, így ők már nem léptek be az orosz fogságba. Ezzel még nem ért véget a nehézség. Sokáig rejtőztek, bujdosnak, főleg nappal, nehogy valaki elkapja őket. Körülbelül hat hónap alatt ért haza gyalog. A tizenkét fogolytárs közül senki sem élte túl ezt a nehéz időszakot. Sorra hulltak el társai, az étlenség, szomjúság, hidegek, eső és az álmatlan éjszakák mind megviselték őket. Az elhullt társaiknak sorra ők maguk ástak gödröt, hogy eltemessék. Haladni csak éjjel lehetett. Nappal elrejtőzve, meghúzódva a világ elöl kellett bujdosni. Sokszor egy egész napot egy-egy bokor tövében töltöttek, ilyenkor aludtak, amennyit csak tudtak. Vizet a patakokból ittak, s hogy mit ettek? Ettek amit találtak, talán egy-egy gyümölcsöt. Nem volt könnyű időszak. Nagymamám most is sírva meséli. Egy nap már egyedül folytatta útját. A brassyói Fekete-erdőbe már egyedül érkezett. Itt már nem tudott rejtőzni, mert sajnos elfogták, letartóztatták, levetkőztették és egy ócska ruhát adtak rá. Kis idő után mégis megkönyörültek rajta, se szó, se beszéd, útjára bocsátották. Érezte, hogy továbbra is bujkálnia kell, mert ha nem, nem fog hazaérni a családjához. Telt-múlt az idő, lassan haladt, amint csak tudott. Egy napon, egy, számára ismerős helyen találta magát. A Maros-híd egyik felén volt, amikor próbálta eldönteni, hogy milyen irányban kell tovább tartania. Négy katona őrizte a hidat, de ő mégis próbálkozott. Lehajtott fejjel cigarettát sodort a zsebében talált gíz-gazból. Így sikerült áthaladnia a hídon. Anynyira rusnyán nézett ki, hogy szerinte azért nem foglalkoztak vele. Ő maga sem tudta, hogy segítette meg az Úr, hogy elérjen idáig. Erőt vett magán és innen már csak öt kilométerre volt a szülőfaluja. Tudta, hogy közel van nagyon. Nagymamám elmondása szerint hazáig csendben énekelt egy katonadalt, amit nekem is megtanított édesapám, hisz ő is megtanulta nagyanyámtól.

Katonadal:

„Megjött a levél, fekete pecséttel.
Megjött a hadnagy százezer emberrel.
Százezer ember áll a harc mezején.
Így hát kedvesem elmasírozok én.

Sírhat az anya, de még az apa is.
Kinek a fiát háborúba viszik.
Kezét, vagy lábát golyóval ellövik,
Meg sem halt szegény máris eltemetik.”

Így dúdolt hazafelé, s még aznap, éjfél tájt testvére ajtaján kopogtatott. Mindenki megrémült, de annyira, hogy testvére amikor ajtót nyitott, egy fokost tartott a kezében. Nem hitt a szemének, s a fülének sem, amikor dédnagyapám nevéen szólította: - Bálint, én vagyok, Mihály! Ekkor kért egy metszőollót, ételt és vizet. Hátra hagyta, hogy tartsák titokban a hazatérését és a hollétét. A szőlőhegybe ment ki, ahol a préház volt, és ott tartózkodott az ő családja, mivel dédnagyapám vincellér volt. Még a felesége sem tudhatta meg, hogy ő hazatért. Nappal rejtőzött a szőlősben dolgozók elöl. Éjszaka pedig a holdfénynél metszette a szőlőt. Reggelre már volt látszata a munkájának. Amint érkeztek a szőlősgazdák a préházhoz, beálltak a szőlősorok közé és csak ámultak-bámultak, hogy valaki megmetszett néhány sort a szőlőből. Bárkit is kérdeztek, senki sem tudta, hogy ki volt, aki megmunkálta. S így ment ez hónapokon át, míg már nem bírta, és egy nap hazatért. Ekkor híre ment az ő hazajövetelének és még aznap elvitték a kakastollas csendőrök a marosvásárhelyi Borsos Tamás utcában levő börtönbe. Kétnapi kihallgatás után hazaengedték.

Élete viharos, zűrös volt, mégsem hagyta magát. Igyekezett családját gyarapítani. Ezután született még egy lány- és egy fiúgyermekük. A fogságból való hazatérése után a gosztátban dolgozott, a szőlőmegmunkálást továbbra is folytatta. Emellett egy másik munkája is volt, éjjeli őrseget vállalt egy rókatenyészeten. Innen is ment nyugdíjba. Hatvan éves korában, nyugdíjba vonulása után nem sok időre meghalt. Kibírta a háborús éveket, s egy lórúgás áldozata lett, ugyanis a seb elfekélyesedett és ez okozta halálát 1979 júniusában. Hálás vagyok, hogy ha másképpen nem is, de legalább az elmesélt történetekből ismerhettem dédnagyapámat.

Balázs Kristóf

Ceausescu védi tőlem Kőrösszeget - 1974. szeptember 3.

Az igazat! Csak az igazat! Semmi mást, csak az igazat!

Nem írhatók felül az emlékek. Ez az előtörténet nem illik a fiókba. Nem keresek igazolást tetteimre. Sohasem teszek a valósággal ellentétes vallomást.

1974 nyarán Balogh Jolán művészettörténész professzor asszony egyik beszélgetésünk során megemlítette, hogy Kőrösszege, a trianoni rabló békével Romániához csatolt, immár határmenti településre nem juthatott el kutató több, mint hat évtizede, amikor még Bunyitay Vince (Sátoraljaújhely, 1837. jan. 11. – Nagyvárad, 1915. márc. 16. egyháztörténész, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja) ellátogathatott a Csáky-fészekként ismeretes községbe. 1922 óta senki emberfia nem tudott elmenni és lefényképezni az egykor erődített kastély kapujának címerpajzsát.

A professzor asszony szomorúan hangsúlyozta, sajnos, a hányatott történelmünk csúnya forgandóságában ritka az 1514-es szomorú év fordulója előttről ilyen megmaradt tanú-emléktárgy. Az éppen folyó kutatásaihoz jelesen hozzájárulna, ha tanulmányozhatná a míves kővésetet. Sójajtva tette hozzá, boldoggá tenné, ha valaki venné a bátorságot, útra kelne és hírt hozna az elárvult szellemi kincsről.

Úgy éreztem, hogy ez a sóhaj egyenesen és tisztán nekem szól, hiszen évente elzarándokolok a szülőföldemre és ez a Kőrösszeg beiktatott pár száz kilométeres kis kitérő semmiség a tudomány szolgálataért. Rövidesen útnak is eredtem.

*

Nagylaknál értem el a román határállomást. A degeszre tömött hátizsákom alaposan nyomta a vállamat, nyögtem a sok könyv súlya alatt, amiket az erdélyi barátaimnak szántam. Tudtam, hogy megszegem a szigorú tilalmat, mert a legártatlanabb magyar történelmi munkákat sem engedik be a román hatóságok, még a most cipelt, a kádári kegyetlen kommunista cenzúra által kiherélt, ám itt-ott némi szórványos alapigazságot tartalmazó műveket sem. Nem egyszerűen elkobozzák tőlem, be sem engedik Erdélybe ezt a szegényes tudományt. Hozzájuk csatolva persze engem főleg nem. Alá is út, fel is út, egyenesen visszaút!

Ráadásul megbélyegzett emberként ezután nyilvántartanak és le is út, fel is út nekem, legközelebb már vár a tilalomfa, a szigorúan ellenőrzött lista, ott kapnának el engem bármelyik határállomáson. Hetéra-állomáson, öntött el a keserűség, mert most megdobbant a szívem, ahogy megpillantottam a hírhedt egyenruhás vámos nőt. Minden beutazó látogató réme. Beleköt az elképzelhető és el nem

képzeltető esetekbe. Ha két szappant talál a bőröndödben, azt már kereskedelmi mennyiségnek minősíti és jaj neked! Legjobb, ha mindkettőt odaadod neki és nem kérsz róla elismervényt. Nálam szappanok helyett nemcsak két könyvet talál, hanem pontosan tizenhatot. Kicsiket és nagyocskákat egyaránt. Mivel egyikük sem szappan, nehéz lesz kimosakodnom a büntetendő helyzetből. Lesz, ami lesz, lerakom a hátizsákomat az alacsony boncaszatalra, ahol a csomagokat szétszedik és darabonként kivallatják Ceausescunak, a Kárpátok Géniusának felsorakozó fogdmegjei. Nagy nyugtalanságomban rám jött a sürgős szükség. Elég lett volna a közelben az első nagy fa, akár kisebb bokor. Eredménytelenül körül jártam a kivégzőteret, a lépkedés enyhítette a feszítő kínomat. Visszatérőben rám kiáltott a védősereg szigorú nőtagja, hogy hol a csomagom. Rám utattam, hogy otthagytam a deresen, hadd verjenek rá huszonötöt könyvcsempészés büntette miatt. Szorultságomban is maradt annyi sütnivalóm, nem tettem feltáró vallomást ömagasságának. Mivel nem tértem vissza a tetthelyre, mint az elvetemült elkövetők a regényekben, ezért a szimat önagysága feltételezte, nekem nincs félnivalóm, ha csak úgy az ő kényére-kedvére örizetlenül hagyom az áldozat-hátizsákom. Hátat fordított nekem és kéjes, rajtakapásra felkészült tartásban a következő személyautóhoz ment megmondolt macskaléptekkel. Ügyelve az ártatlan lassúságomra, nehogy menekülésnek vegye a sietségemet, magamhoz vettem a kincseimmel teli csomagomat. Csöndben elpárologtam.

Ideje megírom az igazat

Nem Kőrösszegen kezdődött ez a kőrösszegi történet, hanem jóval előbb, még Nagyszalontán. A könyvvásárlás után a vallomásomban szándékosan elszakítottam a filmet és Nagyváradról kifelé gyaloglással folytattam és ragasztottam össze - a kivágott rész elhallgatásával - Kőrösszeg felé a megdöbbenő tapasztalataimat. Pedig különös eseményeket vágtam ki a történetből. Akadt belőlük éppen elég.

Az igazat, csak az igazat és semmi mást, mint az igazat – szól a tanú esküjének szövege. Betűhíven mindenben az igazat írtam le. Csak a kivágott részt tartottam meg eddig magamnak, nagyon mélyen elrejtve. Most vallok.

A Nagyszalontára beérkezésemet tehát könyv vásárlással ünnepeltem meg. Valósággal megfürödtem az erdélyi néprajztudományban. Szerencsére a félre-eső kisbolt elkerülhette az akkori hírhedt titkosrendőrség, a Szekuritáte figyelő szemeit. Boldog meglepetésemre a magyar népművészet kincseit leltem föl, amiről a határainkon innen álmodni sem mertem. Holtfáradtan érkeztem, de itt elevenre rázott föl a tapasztalt szellemi kincsestár és a hirtelen rám ömlő gyógyító, tudós hírek, az új fölfedezések tömkelege. Újra lettek érző

végtagjaim, az átömlesztett friss vér visszacsorgását éreztem az addig üresen kalimpáló ereimben. Ahogy fölnéztem, lepusztult kis vegyesbolt fogta meg a képzeletemet. Mivel maradt még néhány fém aprópénz a tárcámban, duhaj kedvemben elhatároztam, hogy ennek a szédítő összegnek is a fenekére verek. A boltocska benti kínálata lenyűgözött. Apró somlekváros üvegek garmadája fogadott, semmi mást nem lehetett fellelni égen és földön. Megnéztem az átabotán írt árcédulát. Ördögöm van, egy teljes üvegre futotta a vagyonom. Úgy háromszáz gramm lekvár jut az elkövetkezendő öt napomra, az előírt napi öt étkezést számítva. Helyesbítek, naponta hatvan grammot ehetek belőle. Rostíróval rögvést bejelöltem a címkéjén, nehogy mérhetetlen mohóságomban dorbézolni kezdjek. Folytattam utamat, a roskasztó lekvár-tehertől meggörnyedve.

Az országút bevezetett a Csonka-toronyhoz. Megdobbant a szívem, hiszen a legnagyobb szókincsű magyar költőnk született a falai tövében. Felkészültem az azóta ránk eső változásokra. Az egykori kis vályog jobbágyviskójuk helyén ma már talán Sztálin-barokk lakótelep terpeszkedik. Mind a mai napig Arany János szófordulatait használjuk, verseit a beszélni tanuló kisgyerek is gyönyörűen kimondja. Máig tökéletes Shakespeare fordításait irigylik az ósdinak vádolt középkori angol nyelvet döcögve sem értő honfitársai odaát a Csatornán túl, a ködös Albionban. Arany nyelvét aligha múlhatjuk fölül. A Nemzeti Színház színpadán neki szól a tapsunk 850 százaléka. A többi 150 százalék a színészeké. Ennyi megbecsülést igazán megérdemel tőlünk időbeli és térbeli művészetük.

Szóval, ilyen emelkedett hangulatban léptem be a Csonka-torony földszintjén berendezett iciri-piciri kis múzeumba. De hát így is lehet szellemi óriásoknak áldoznunk. Mert kicsinyben rejlik a nagy – oktat bennünket Madách Imre. Ugyan, mi telne ki a mi korunkból 1974. szeptember harmadikán! Örülhetünk, hogy 1945 óta nem irtották ki az összes értéket és szeretetet a szívünkéből. Hatni és alkotni talán parányok vagyunk, de megőrizni és továbbadni a kötelességünk. Gyarapítani? Arany Jánost meghaladni csak a divatos ocsmány szövegekkel, mára már a nyomdafestéket tűrő káromkodásokkal lehet. Manapság van, aki sikerrel gyakorolja. Millió gyönyörű szavunk van. Talán még egy vékányival több is. Miért az az ütetnyi alávalóság számít modernnek és bátorinak?

Belém sajdult a vállalt kötelesség, ami vár rám Körösszegen. Ráadásul beljebb Erdélyben várnak a barátaim. Nagyon várnak már. Megszokták, hogy percre pontosan kell érkeznek. Aggódni fognak. Erdélyben nagyon tudnak aggódni. Ebben az évszázadban kiirtották az emberekből azt az érzést, hogy naponta legalább egy gondolatért fölösleges aggódniuk. Hátha egy rossz pillanatban jelenteni fog rólam az állásomra, lakásomra, barátnőmre pályázó

munkatárs, vagy szomszéd. Aztán a fekete autóban négyen jönnek értem. A gépkocsit vezető fogdmeg a kocsiban vár és fegyveresen figyel, míg a többiek a házkutatásban tiltott tárgyakat csempésznek a hálósobámba. Amilyen ügyesek és körültekintők, később azonnal megtalálják. A Szekuritátén jó előre gondosan összeállított és most fellelt „bűnjeleket” velem együtt elviszik.

Balogh Jolán professzor, Herder-díjas nagyszerű tudósunk otthon várja a körösszegi fényképeimet. Törődötten, két világháborút, 1956-ot végigélten az utolsó bizonyítékra vár a legújabb kéziratához. Körösszegen zárul a magyar reneszánsz. El kell jussak oda. És a munkahelyemen csak egy hét szabadságot kaptam.

Álltam az országút szélén. Az integetésemre zöldbeka színű jármű fékez mellett. Félálomban nyögöm ki, hogy Nagyvárad. Oda tartanék, meg Körösszegre. Jószívuén megengedik, hogy felszálljak hátul a nyitott raktérbe. Szerencsésen beérkeztünk Nagyváradra. Megköszöntem a segítségüket, hogy ideig elhoztak. Átléptem a kis terepjáró mindezidáig kegyetlenül zörgő, magas hátfalán. Rugalmasan talajt fogtam. Ősi pilóta-szokás szerint meggyőződtem az órák kismutatóját a képzeletbeli Napra irányítva, hogy merre esik a délkeleti irány és arra indultam el a zezugos, múlt században épült kertvárosból kifelé. Egy réges-régi, itt maradt árva utcablán még ki tudtam venni, hogy a Galamb utcában járok. Szétnéztem. A szemben lévő földszintes ablakban éppen kikönyöklő öreg néni, tiszta nagyanyó tekintete fogott meg. Megszólítottam, bemutatkoztam neki. Engedelemmel megkértem, nála hagyhatom-e a hátizsákomat. Nemsokára jövök vissza érte, hiszen csak egy macskaugrásnyira távozom, Körösszegre. Olyan boldogan mondott igent a kért segítségre, hogy zavarba estem. Meghívott egy csésze teára, de azt már nem fogadhattam el.

Kigyalogoltam a város szélére, megtaláltam az odavezető utat. Rögtön szerencsével jártam. Tehergépkocsi állt meg az integetésemre. Beszálltam a vezető melletti ülésre. Kellemesen langyos, kissé olajszagú levegő fogadott odabent, ami igen jólesett, mert a meleg holmim a hátizsákomban maradt. Rövid ujjú ingemben bizony fáztam, a fáradság kezdett kiütni rajtam.

Nem érhattünk messzire a jóindulatú, beszédes gépkocsivezetővel, amikor az országúton keresztben, két oldalt a fákhöz kötött, dibdáb madzagokból és kötélrabadokból összecsomózott akadály állta utunkat. Alacsony, hajlott hátú, rosszul öltözött öreg sántikált oda, rám nyitotta az ajtót és intett, hogy szálljak ki.

Meghökkenően kérdeztem tőle, beszél-e magyarul, mi a csudának kell kiszálljak, mikor Körösszegre igyekszem és semmit nem követtem el, amiért feltartóztatnának.

- Én is magyar vagyok, dunántúli, jöjjön velem! – mondta határozottan, hivatali hangnemben.

Nem úgy nézett ki, mint aki parancsolgathat, ezért a gépkocsivezetőre néztem tanácsért. Széttárt kezeivel mutatta, hogy ő nem tehet semmit, engedelmeskednem kell ennek a szakadt külsejű alaknak. Láttam szegény önzetlen segítőmön, nagyon kellemetlen neki a jelenet, ezért kiszálltam, becsuktam az ajtót. Láttam rajta, milyen nehéz szívvel búcsúzott és elporzott. Emberrablóm szorosán ott állt mellettem és lendítette a karját, mutatva az irányt, hogy mozduljak már.

- Hová megyünk? – kérdeztem, még visszautasítóan.

- A miliciára!

- Mi a fenének? – háborodtam fel.

Nem válaszolt, csak intett, hogy mennem kell vele. Gondoltam, majd odaérve a helyi rendőrörsre, elég, ha megmutatom az útleveletem és mehetek tovább. Bosszantott, hogy kezdett sötétedni, ami igen rossz jel a tervezett fényképezésemhez. Nemsokára befordult egy családi házba, amit láthatólag később alakítottak át rendőrössé. Valami altiszt fogadott gyanakodva bennünket. Ez a görbe törpe, aki elfogott engem, makogott neki valamit. A viseltes kék egyenruhát, vállszíjat és pisztolytáskát hordó hivatalosság visszamakogott neki. Az emberrablóm vállalta a kihallgató tolmács szerepét.

- Igazolja magát!

Odanyújtottam a szigorú fegyveresnek az útleveletem. Elővett valami nyomtatványt és elkezdte kimásolni rá az adataimat. Többször ellenőrzésképpen fölpillantott rám. Láttam, hogy az átadott okmányból elkezdte kirajzolgatni az eddigi határátlépési bélyegzők lenyomatait, a ki- és belépések időpontjait és helyeit. Nem sokszor léphettem át a határokat, csak Erdélyben és a Felvidéken jártam eddig, a Nyugat tiltva volt előttünk. Legalább nem vádolhattak engem imperialista aknamunkával. Főleg ez szolgált alapos gyanúként akkortájt a szocialista hatalmi szerveknél.

- Mit akar itt? Miért jött Romániába? – fordította le az engem elfogó légvédelmi, inkább légből kapott vadászom a szigorú kérdést.

- Szeretem a műemlékeket!

Művelt tolmácsom nem értette a vallomásomat. El kellett magyarázzam, hogy régi épületeket nézek meg és lefényképezem magamnak emlékül. A válaszom nagyon nem tetszett a kihallgatónak. Keményen szóvá tette, hogy csak az új épületek a szépek. Nem mertem vitatkozni vele. Keresztkérdéssel akart megtörni.

- Mivel fényképezik?

Megmutattam a nyakamban lógó gépemet. Megnyugtattam, hogy szovjet gyártmány, nem az imperializmus ármánya settenkedik be. Mivel egyetlen

példányom van belőle, eladni sem akarom. Különbösen is, bejövételkor föl kellett írnom a vámpapírra a gyártási számát is. Imígyen szólva a magam részéről befejeztem kitárulkozást. Doboltam az köztünk lévő asztalon az ujjaimmal, ezzel is segítve idegfeszítő feladatának mielőbbi teljesítését.

Miután végzett az útlevelem összes adatának meglehetősen munkaiigényes másolásával, visszaadta az engem elfogó görbe törpének az útiokmányomat azzal a paranccsal, hogy engem kísérjen vissza Nagyváradra a Miliciára, ott majd eldöntik az ügyemet. Nem érdekelte a tiltakozásom, ordítva kidobott mindkettőnk. Odakint már egészen besötétedett. A lepukkant öreg besúgó láthatóan sántítva jött mellettem visszafelé az úton Nagyvárad felé. Azonban egy drótkerítéses kiskapunál megállt, váratlanul kezembe nyomta az útlevelemet és szigorúan rám parancsolt, hogy azonnal menjek vissza egyenesen a nagyváradai miliciára és ott jelentkezzek. Úgy otthagytam, mint Szent Pál a románokat. Vagy kit, már nem emlékszem pontosan erre a szólásra. Becsapta maga mögött a kiskaput, csak úgy csattant. Jobb, ha nem ismétlem, hová kívántam el ezt a kötelességtudó besúgót a milicistájával, meg az összes hasonszörűvel, fel, egészen a Kárpátok Géniuszáig.

Eszem ágában sem volt, hogy engedelmeskedjek. Egynél több milicistára eddig sem volt szükségem, hát még többre. Elindultam ugyan visszafelé, de hamarosan megtorpantam. Vártam egy ideig a sötétben, aztán visszaóvakodtam és a nemlétező sapkám ellenzőjét, akár egykor Petőfi Sándor Pest-Buda irányába, én Kőrösszeg felé fordítottam. A település végét jelző táblánál fellélegezhettem, mert percekben belül fölvetett egy újabb arra zörgő tehergépkocsi. Már a vállamat veregettem a közismert tökéletességem okán, amikor az út közepén álló határőr súlyba fogta a géppisztolyát és megállított bennünket. Hullafáradtan bizonyára gyönyörködöm illetett volna a katonás tartásában, de erre már valahogy nem vitt rá a lélek. Kiparancsolt a vezetőfülkéből, nem valami szép kifejezésekkel elkergette a szegény, jólelkű gépkocsivezetőt. Engem a fegyvere csövével odairányított a hihetetlen magas rangú parancsnokához, aki rögtön elvette az oldaltáskámból kényszerűen előkapart útlevelemet.

Az árokból előbújt az addig ott hasaló két másik, géppisztolyos határőr. Természetesen engem pásztáztak és szoros figyelemmel kísérték ezt a gyanús – mindenki gyanús ebben az új országban – idegent. A csőrmester átmászott az árkon és az első természetes fa túloldalára telepített titkos telefonon beszólt a lakatnyába. Bizonyára az elfogásomat jelentette be, mert a zseblámpájával a térde közé szorított nyitott útlevelem adatait olvasta be. Cirkuszi nyaktekerése azzal az igen tört magyarsággal odaköppött utasításával végződött, hogy fogjam a holmimat és hátra se nézve menjek előttük előrefelé az országúton.

A kimerültségem adta a bátorságot, hogy megtagadjam a fegyverekkel dik-tált parancsot. Emelt hangon kijelentettem, halálosan fáradt vagyok, egyébként pedig vigye a csomagomat más, én már nem bírom cipelni.

Ezzel újabb árokmászásra kényszerítem a csőrmestert, nagy nyögések közepette. Nem tudom, mit beszélt a titkos telefonján, milyen parancsot kapott. Remélem, nem ebben az árokban fognak elföldelni. Pár napja innen nem messze, a határ közelében a gáton kerékpározó tizenkét éves kislány lőttek le, ráfogva, hogy tiltott határátlépésre készült. A gyilkosa talán még jutalom szabadságot is kapott.

Az erőlködő visszamászása után a csőrmester hallgat. Szó nélkül, mereven álldogálnak körülöttem a határőrök. Megtisztelő, hogy négyen gondoskodnak a színvonalas szórakoztatásomról. Megnézhetném az órámot, pontosan mennyi ideje tart ez az idegtépő várakozás, de semmi értelmét nem látom. Hiszen fogoly vagyok és nincs mozijegyem, hogy siessek a vetítés kezdetére.

A csillagos ég szemmel láthatólag fordult egyet fölöttünk. A határőrök fel-rezzennek, engem leparancsolnak az út szélére. Kehes motorzajt követően kivi-lágított autóbusz közeledik. Feltartóztatják. A csőrmester nem várt határozott-sággal kiszállítja a tétován toporgó utasokat az útra és int, hogy a két katona után szálljak fel. Egyikük cipeli a csomagomat. Ómagassága is követ. Utasítják a vezetőt, hogy induljon. Leülök a második ülésre, a morc fiatal sorkatonák szigorúan őriznek.

Nagy kanyarokkal jókora épület elé érkezünk. Engem kitudszkolnak és a kapu felé vezetnek. Őrség védi tőlem a laktanyát, nehogy alattomban zsebre-vágjam. A földszint kőkockáin csattognak a lépteink. Terjedelmes szobába vezetnek be. Nagy hal lehetek a hálójukban, mert igazi tiszt ül a kihallgató asztalnál, két könyöke fensőbbeségesen nyugszik rajta. A görnyedt csőrmester terjedelmesen jelent neki, bár a könyöklő képén látszik, mindent tud már rólam. Az elfogóm tolmácsol, de bár ne tenné. Alig pár szót tud magyarul, azt is ki kell találnom, ebből mire gondolhat a csillagokkal teleszórt váll-lapjával a főnöke. Az épületes vallatás szószerinti jegyzőkönyve ugyan-csak érthetlenné tenné a sok-sok ismétléssel és magyarázattal, főleg kézzel-lábbal történő mutogatással fűszerezett éjszakát.

A tiszt valamit odarecseg nekem, egyenesen rám nézve. Fogalmam sincs, mit akar tőlem, kérdőn az altisztre nézek, a csőrmesterre. Hadar valami lógó tehéncaramelről, legalábbis így hangzik. Láttam rajtam, egy betűt sem értek be-lőle, ezért tagoltabban kezd magyarázni nekem.

- Alezredes elvtárs kérdez, beszél román?

Kihüvelyezem a kérdés értelmét, bizonyára azt akarja tudni, beszéllek-e románul. A válaszom egyszerűen nem. Újabb rám pillantás, újabb nekem sze-gezett kérdés. Nem értem, a nyelvtudós csőrmester segít.

- Alezredes elvtárs kérdez, adjon igazolvány! – fordítja le a parancsot.

Ezt azért nem értem, mert az alezredes elvtárs – ezt is tőle tudom, tehát ő mégsem lógó tehéncaramel – orra előtt ott fekszik az asztalon, ökle alatt kinyitva az útlevelem, amit gondosan elvettek annál az országúti erődítménynél, ahol még az élő fákon is titkos távbeszélő állomást rejtettek el.

- Hiszen ott van az orra előtt az útlevelem.

Csak egy szót mond, van annyi esze, nem ingerli a parancsnokát a hetyke válaszommal. Persze az is lehet, nem értette a szavaimat.

- Basaport! – mutat az útlevelemre.

Ezt értsem úgy, hogy ez a basa rögtön elveri rajtam a port? A főnöke emeltebb hangon türelmetlenkedik. Lassan megtudom a faramuci, töredezett magyarázatból, hogy szerintük azt az útlevelemet én hamisítottam, mert román állampolgárnak néznek és éppen most Nyugatra akarok szökni, ezért kóválygok errefelé. Most mindenféle további igazolványokkal nekem kell bebizonyítanom, hogy nem vagyok a határ közelben rajtakapott román állampolgár. Ahá! Már értem. Azért jöttem kelet felé, Romániába, mert Nyugatra akarok szökni. Szerencsétlen módon gyorsabban szöktem fel a kihallgató székről és kaptam a fal mellé letett oldal zsákomhoz, mint ahogy felfoghatták, mert az alezredes elvtárs félig felugrott az asztal mögül és a pisztolytáskájához ragadt a keze. Ha kérdez, előre megmondhattam volna, a pesti villamos bérletemet szándékozom előkaparni a tatyó belső zsebéből. Sikerült. Egyenesen odavetem elé, mint ahogy a legmagasabb kártyalapot illik kivágni az asztalra. Nem tetszik neki, ezt látom rajta. De ha egyszer nem műtermi szépségű az a hivatalos fénykép, ami a műanyag tokban árválkodik rólam a bérletigazolványon, arról nem én tehetek. Ezért ne engem vádoljon! Undorodva odapöcköli a csörmesternek, miután alaposan megbámulta. Kényszeríti szegény párát, hogy szó szerint fordítsa le neki, mit nyomtatott a villamos társaság a bérlet hátoldalára. A rajta lévő nyakatekert, bikkfanyelvű szöveget csak valami embergyűlölő hivatalnok fogalmazhatta meg az öngyilkossága előtt, teljesen zavart lelkiállapotában. Kezdem megsajnálni ezt a siralmas sorsú nyelvész kutatót, amint remegő kezében a bérletemmel, próbálja megérteni azt, ami nekem is nehezen menne. „A bérletszelvénnel visszaélés egyidejűleg a menetdíj és pót díj megfizetése mellett az utazásból kizárással jár.” Valami ilyesmi szerepelt rajta, ráadásul végzetesen apró betűvel, rettenetesen kicifrázva. Sokat enyhítettem az eredeti magyar szövegen, pontosabban a hivatali nyelvről magyarra fordítva, de ez akkor sem segíthetett a botcsinálta tolmácson. Négyyszer futott neki, mire pontos fordítást készíthetett: „Dokument!” – nyögte ki halálra váltan. Vissza akartam kérni tőle a bérletemet, de nem adták vissza. Rezzentelen képpel megint követelt valamit rajtam a magas elvtárs. Persze, inkább széles volt és roppant tekintélyes.

Mögötte a falon, hogy locotenent colonel (román) alezredes el ne felejtsem, háromszoros életnagyságú Ceausescu kép virított jó magasan, hogy föl leheszen nézni a Kárpátok Géniuszára.

- Alezredes elvtárs mond más igazolvány!

Ezek a mennybéli szenteknek sem hisznek! Erre már valóban eldőlt bennem a borjú és előkaptam a kerek doboz Mackó-sajtot az ennivalós zacskóból. Mackó úr szerepel rajta, asztalkendővel a karján kínálja a finom háromszög sajtot. Odamutattam nekik és rászóltam a csörmesterre, hogy fordítsa le az alezredes elvtársnak, amit mondok.

- Ez a fényképes igazolványom, én vagyok rajta!

Sajnos, lányos zavarában szó szerint le is fordította. Mindketten rámeredtek a kezemben tartott Mackó úrra. Az alezredes elvtárs feje színmintára változott egy paradicsom-csendélet megfestéséhez. Csak nem maradt csendéletben, ordítózni kezdett velem. A tudás hatalom, de most lemondtam róla egészségem érdekében. A csörmester remegett, legszívesebben porcicává változott volna valami sötét sarokban. Keze-lába rángatózott az ijedtségtől, hogy tanúja volt ennek az épületes jelenetnek. Vajon, mit fog vele csinálni a parancsnoka, milyen szörnyű büntetést talál ki neki ezért az elszenvedett tekintélyrombolásért. Hogy számomra mi lesz az elintézés, azt borítékolni lehetett.

Az alezredes elvtárs összézárt ajakkal felemelte a telefont. Mielőtt tárcsázott volna, kinyílt a szája és megkérdezett tőlem valamit. Megint a tolmácsra néztem.

- Alezredes elvtárs mond, beszél román?

- Nem beszélek! Mondtam már!

Lefordította. A főelvtárs tárcsázott, majd kihúzta magát és katonásan valamit jelentett rólam, bizonyára a feljebbvalójának, mert közben önkéntelenül felém intett a fejével. Kezdem ráunni, hogy ezek fölöttem határozgatnak, kényük-kedvük szerint hurcolásznak ide-oda, mikor semmi, de semmi szabálytalanságot nem követtem el. Úgy éreztem, elpattannak az idegeim. Kibálásba fogtam, ami mélységesen megdöbbsentette őket.

- Ilyet a fasiszták csinálnak, ártatlan embereket elhurcolnak és nem engedik szabadon. Szocialista állam polgára vagyok. Halálos fáradtságom ellenére itt kínoznak. Éjszaka van, aludni akarok! Diplomáciai panaszt teszek a bukaresti nagykövetségünkön!

Teljesen életszerű a felháborodásom, hogy azonnal felhívom innen a szocialista emlőkön nevelkedett nagykövetet a hálózszobájában, aki azonnal elrendeli a kőrösszei laktanya bombázását. Ilyen jogsértésnél nincs idő ultimátum megfogalmazására, rögvest cselekedni kell az ártatlanul sérelmet szenvedett magyar állampolgár jogvédelmének biztosítására. Látszik, hogy nem aludtam ki magamat, ilyen beavatkozást a nemzetközi vörös munkásmozgalom és a proletár internácizmus nem enged. Mire hazaérek, már vár rám a

román hivatalos tiltakozásra megindított büntetőeljárás, mert megzavartam a baráti szocialista országok felhőtlen, boldog kapcsolatát, sőt, fejlődését. Inkább felnövését. Emberi társadalmakban ez elképzelhetetlen. De a kommunizmusban, ahol tele pofával kürtölik, hogy legfőbb érték az ember, ott mindent megcsinálhatnak velünk, a sebezhető kisemberekkel. És nem vonul be rendet csinálni az ENSZ, a világbéke őre.

Nem a levegőbe beszélek. Domokos Péter Pált, Európa legnagyobb néprajztudósát román tiltakozásra, amiért merészelte a magukra hagyott csángók ősi kultúráját, a világon egyedülálló ének- és zene hagyományait felkutatni, szoros rendőrhatalom felügyelet alá vonta a magyar kommunista rendőrség. Bármi is, akár éjjel behatolhattak a lakásába, hogy ezt a veszélyes elemet kiiktassák kutatásaiból. Kéziratait elkobozták, gyermekeit állandó félelemben tartották.

Most a másik, hasonszőrű kommunista elhárítás késő éjjel is velem foglalkozik. Jól kiképezték ezeket. Tudják, hogy a bizonytalanság, az eljárás teljes érthetlensége, hozzáadva a vallatás értelmetlenségét, hiszen nincs mit bevallani az ide hurcoltaknak – ez a rendszerük alapja. Ne tudja meg az elfogott, tulajdonképpen mivel vádolják. Előbb-utóbb kiszorítják belőle az előre elkészített vallomásának aláírását. Hja, a beismerés a bizonyítékok koronája. Most még hepciáskodok, jogaimat emlegetem, de mi fog történni velem a vallatás huszadik, főként az ötvenedik órájában? Ki tudja rólam, hogy hol vagyok? Az évezredek emberi tudás csodálatos összegzője, Balogh Jolán értesült az utamról. Ő, a törekeny világtudós, ugyan mit tud tenni, mire lenne képes itt, a félezer fegyveres ellenében, akik a szülő anyjukat is lelőnék egy újabb megszolgált sávért a válllapjukon.

Idáig értem a fortyongásomban. Hamar eltelt ez a szárnyas, de korántsem emelkedett idő. A gondterhelt alezredes elvtárs közben újra fölkapta a kagylót, majd dádázott egy sort. Minden, a kagylóban recsegő kérdésre sorakozott a „dádádá”. Ekkor világosodtam meg, hogy a „da” igent jelent, ami a legfontosabb emberi szó, itt az is szovjetül van. Lermontov, Gogol csodálatos orosz írók, de ezek a szovjetek csak előírók. Ahogy előemberek is tapodták ezt a földet előttünk. A mostaniak rajtunk taposnak.

- Maga alud itt. Alezredes elvtárs parancs. Hájde!

Ez valami olyat jelenthet, hogy előre! Ezt is integeti szaporán nekem. Az alezredes olyan mérhetetlen gyűlölettel néz, hogy a lehúzott szája széle szinte az asztalt veri. Nem tudom, mit mondhattak neki onnan felülről. Nagyon önálló, döntésképes katonai vezetőnek ismertem meg. Egyik házas barátom ötlött az eszembe róla. Igazi papucsférj öférfiassága, de azt kitűnően, túlzófokban alakítja. Nemrég, a náluk tett látogatásom vége felé kissé meggondolatlanul kényes kérdést tettem fel neki a felesége jelenlétében. Rájöttem, hogy nem akart az asszony előtt kellemetlenséget mondani, ezért

közvetlenül nem válaszolt nekem. Odafordult hitveséhez: - Mondd, drágám, mi erről az én véleményem? Ezzel kihúzta a feszült helyzet úgymond méregfogát. Ennek az alezredesnek úgy látszik a telefon a felesége. Mindent, de mindent folyton tőle kérdez meg. Javasolnám neki, azt izélgesse, ne engem. Nem hagy ám szüzen egyedül csatangolnom, a csőrmesterem mellé még két fiatal fegyverest rendel. Ki kellene húznom magam, de olyan holtfáradtan húzom a lábamat, ez a hercehurca nem díszszemlére, inkább az egész ittlétem folyamatos majomparádéra hajaz. A csőrmester vezetésével dübörgő tölgyfa lépcsőn megyünk fel az emeletre. Ezt az építményt még az első világháború előtt húzták fel magyar laktanyának. Iszonyú bolhairtó szag hatol az orrlyukaimba. De az élőlényekre pusztító hatásgörbéje legalább hagy majd aludni, hacsak a vérszívók kifejezetten nem kedvelik lapátszámra a DDT-t. Odafönt négy ágyat látok katonás rendben a kőpadlós szobában, ahová bekísérnek. Lerakodok a másodikra. Mondom a csőrmesternek, szeretnék megmosakodni. Víz nélkül, szárazon eljátszom neki, hogy megértse, sőt megmutatom. Rábíz a két katonára, akik kíváncsian elkísérnek a fürdőbe, ahol bádogyályúba csorog a csapokból a friss hegyivíz. Igen jólesik végig csapkodnom magamon a markomba gyűjtött adagokat. Az üdítő tisztálkodás után kimosom az ingemet és a zoknimat. Visszamegyünk, kitergetem immár patyolat tiszta ruhadarabjaimat rendes világjáróként (néha kutyavilágjáró, de hozzászoktam) a vaságy láb felőli oldalára. Becsuknám az ajtót, de hevesen integetnek, megtiltják. Mutatják a vállukon a nemlétező rangot. Megértem, hogy a parancsnokuk rendelkezett így. Leoltanám a villanyt, legalább hajnalhasadásig sötétben nyugodhatnék. Ugyanaz a jelenetsor, ez is tilos. A párna elég lapos, a nadrágomat összecsavarom és aláteszem.

Eszméletvesztéshez hasonlító álom ránt ki a valóságból. Nem tudom, meddig tartott ez a kimerülten élvezett öntudatlanság. Óriási dübörgésre térek magamhoz. A csőrmester tör be a szobába és magából kikelve lihegi és sürget, hogy azonnal menni kell vele. Nem csoda a sűrű köd, ami elborítja az agyamat. Ráordítok, hogy nem megyek és oldalamra fordulok, fejemre húzom a pokrócot. Olyan durva, hogy a lovak bizonyára dörzspapírnak érzik. A fületem reggelre lecsiszolná. Szegény altiszt, ez se kap rendkívüli előléptetést. Mondja, mondja, hogy dzsenerál, parancs, dzsenerál, parancs, de nem hallgatók rá. Nekem ne parancsoljon senki, még egy dzsenerális se, nem vagyok katoná. Főleg nem ilyen embertelen, életidegen hadseregben. Őkelme toporog egy kicsit, aztán dübörögne vissza, korántsem olyan sebesen, mint ahogy dalos madárkaként az előbb felröppent a vállamra. Majdnem.

Az én kieresztett hangom andalító szellő fuvallat ahhoz a vad bennszülött bömböléshez, amit a tölgyfalépcső bombázásához rohanvást hozzáad az alezredes elvtárs. Robban a feje és handabandázik, hogy nuj hotel. Erre még

dühösebben visszakarattyolok, hogy nem én sétáltam ide. Ők hurcoltak be és most akár tetszik nekik, akár nem, a nyakunkon maradok legalább reggelig. Elfordulok és betakarom a fejem a pokróccal. Odaugrik az ágyamhoz, nagyot lök rajta és le akarja rántani rólam a takarót. Közben üvölt, hogy zeng a laktnya. Kimerültségem ellenére jó erőben vagyok, két kézzel olyan erősen fogom, hogy hiába tesz kétségbeesett kísérleteket, én kitámasztom a két lábam az ágy lábán, nem bír velem. Ha figyelt volna az elemi iskolában a fizikaórán, könnyen rájön, hogy a teste forgástengelye a csizmája sarka és az erőkar egyenese (ha jól emlékszem) hegyesszöget zár be az agyával, míg én a kitámasztás segítségével tökéletes egyenesszögben csekély erővel is gőzözhetek.

A jelenet leírhatatlan. Kifordulva önmagunkból, már két megvadult kutya harcát alakítjuk, akik egy tollseprű birtokért életre-halálra küzdenek. De villámként csap belém, hogy a fejem alá tett, összegöngyölt nadrágom farzsebében jegyzetkönyvembe beírtam az itteni barátaim telefonszámát. Másodperceken belül rájön ez a másik eszement (rajtam kívül is akad ilyen, ami elég ritka csillagállás), hogy ő mégiscsak félezer fegyveres parancsnoka. Összeverve gúzsbakötnek, megtalálják a társadalmi rend megdöntésére szervezkedő imperialista bérenchad adatait. Én leszek a külföldi szál, aki a robbanóanyagot szállította. Amit majd megtalálnak vízmentes titkos csomagolásban elásva Nagyszalontán Margitnál. Pillanatok alatt összeütik a vádiratot. A katonai bíróság már nem egy és nem száz halálos ítéletet hirdetett ki az éber titkosrendőrség buzgólkodása eredményeképpen. Ha ugyan valakit még életben találnak az alapos vizsgálat lezárását követően.

A megvadult, esztét veszített kutya szerepéből óvatosan kihátrálva, fokozatmentesen leeresztettem az addig jelentős erőfölénnyel tartott pokrócot. Ennyit a fizikaórán feltehető tanultakról. Még mindig nem hiszi el, hogy az erőpróbának vége. Néz, mint példaképe, Szerjózsa a moszkvai gömb moziban. Ember ennyire bamba nem lehet. Ütőmben úgy kiegyenesedek, mint a filmbéli nagyherceg valamelyik elcsépelte táncos, zenés műben. Kinyújtott jobb kezemmel fenséges mozdulattal intek kifelé.

- Menjenek ki! – vezénylek.

Mintegy álomban megkérdezi a teljesen ónossá vált csőrmestertől, mit mondtam. Dadogva megmondja neki. Valamit vakog, teljesen elvesztve korábbi hallatlan erőszakosságát. A csőrmester tőlem kérdezi, miért menjenek ki.

Főhercegi modor, kettes számú kifelé intéssel. Csak határozottan, úgy látszik, ez a csodaszer.

- Menjenek ki, fel akarok öltözni!

Rövid tolmácsolás, megfordulnak, megbabonázva elindulnak kifelé. Az alezredes megrázkódik és öklét rázva harsogásba tör ki. A nyitott ajtókeret telis tele fejekkel. Hogy fér el ennyi ember arc összezsúfolva, az ajtó tetejétől a

küszöb, nem fér a fejembe. Most egymást letaposva, hörögve, felbukva, négykézláb menekülnek. A kéttagú vert sereg, az ales (rövidre fogva) meg a törzs (még rövidebben) gyors léptekkel utánuk sietnek. Kimennek. Zeng a folyosó a parancsoktól. Hogy másnap milyen büntetés-sorozatban részesül a kíváncsi banda, a képzelőerő túl gyengén működik hozzá.

Az ingem viszont még csurom víz, hiába csavartam ki alaposan. A zoknim ugyancsak olyan, mintha vízen járnék, ha felhúdom. A tétova szerelés-vizsgálatom közben visszaoldalog a két féloldalas főnök. A hideg éjszakában, meg ahová visznek, a szokásos földalatti börtöncellában a vizes ruházat életveszélyes. Eb ura fakó! Nem valami bölcs húzás, ahogy határozottan rájuk ripakodom.

- Nem megyek!

Az ales kisgyermeki, kétségbeesett színezetű hangon kérdezi, mit mondok már megint?!

A tolmácsolás nem nyújt vigaszt. Továbbadja, nem megy ez a koszos civil.

- Miért nem megy? – kérdezi tőlem a nyelvtani kiképzést kapott segítője.

Ha így megy tovább, hexameterben kezd el beszélni velem. Ismétlés a tudás anyja. Meg az unalom apja. De ez ide valahogy nem illik.

- Nem akarok tüdőgyulladást kapni a nedves ruhámtól. Vizes az ingem meg a zoknim.

A csőrike kétségbeesett arccal leül az ágyra és kezdi lehúzni a csizmáját és a kapcáját oda kínálja nekem. Az Úr Istenre esküszöm, így történt. A szétáradó szagtól rosszul lettem. Észreveszi és mentetegetőzik.

Mutatja az ujjain, hogy még csak öt napja viseli. Az ales végre elemében lehet. Ez az ő esemény-látóköre. Gyors futásra ösztönzi a csőrmestert. Pillanatokon belül „én vagyok a helyzet kulcsa” messziről látható ragyogással odanyomja a kezembe, amit hozott a bolhairtó szagú raktárból. Látom, hogy hegyivadász vastag, kötött lábravaló és elég kisméretű, szűk katonaing a rakománya. Az inget a szokásos éhező csontvázaknak varrták, nem tudok belebújni. De, akinek ennyi jószág is kevés, hadd érje gáncs és megvetés! Belebújok a pulóverembe ing nélkül, a vizes inget az élelmiszeres zacskóba teszem, a Mackósajt mellé. Hadd működjön a párologtatás elve, a hőelvonás elmélete. A pesti villamos bérletemet az őrmester visszaadta, a Mackósajt igazolványomat megtarthattam. Az útlevelem náluk maradt, nehogy megboszorkányozzam a négy (vagy ötszáz) őrzőmet és megszökjek. Sajnáltam, miért nem végeztem kanboszorkány tanfolyamot. Legalább egy alapfokút. Akkor most játszva megszökhetnék az őrizetükből. De ha eddig nem, hát nem. Most már késő. Lépkedés közben azon tipródtam, meddig tartott II. Rákóczi Ferenc nagyságos fejedelem rodostói tartózkodása. De ott óvón vigyáztak rá, őt nem rátartott fegyverekkel őrizték, mint most engem. A két időtartam nehogy egyezzen!

Menet közben érzem át a durva vicc igazát. Mi a különbség a vécé és a halál között? Semmi. Ha menni kell, akkor menni kell. Az akasztófahumorom a kapuig tart. Begyújtott motorral vár a GAZ 69-re emlékeztető ponyvás terepjáró. Két morc géppisztolyos száll be velem hátul, leülnek a szemközti ülésre, rám fogják a fegyvert. Előre pillantok, a gépkocsivezető akkor csattantja a tartójába a saját géppisztolyát. Maga az alezredes ül be melléje, színpadiasan igazgatja derekán a pisztolytáskáját. Kényszerképzet kerít hatalmába. A halálos fáradságtól törtszám jár a fejemben. Az egyketted. Mert ennek már fele sem tréfa.

Nagy rántással megindulunk.

- Donde? – kérdezem spanyolul az engem őrző két katonától.

Bár az előbbi „da = igen” tapasztalata után már nem bízom annyira a latin leány nyelvekben. Az egyikük lekapja az ujját a géppisztoly elsütőbillentyűjéről és előbb ajkára téve, majd az alezredes elvtárs felé bökve jelzi, hogy parancsa van az őrizetes elhallgattatására. Azután gyorsan szabályos tartásba merevedik, az ujjá előírás szerint a védő sátorvason belül a billentyűn.

A kocsí letér az egyenes útról, dobál bennünket, bizonyára szántáson megyünk, toronyiránt, úttalan utakon. Dobál a kocsí, a ponyva tart vissza fölül, hogy ki ne repüljek belőle. Elfogy a biztonságérzetem utolsó szikrája. Sejttem, valamerre errefelé húzódik a határ. Napokkal ezelőtt a határőreik itt lőttek le egy tizenkét éves kisfiút, aki a gáton kerékpározott. Azzal zárták a vizsgálatot, hogy a kisgyerek Nyugatra akart szökni és felszólítás, meg levegőbe leadott riasztólövészekre sem állt meg. Tehát már kész a minta, és ez az én mintám is. Már csak le kell másolják. Ez úgyis egy másolóország. Mint most a miénk odaát és szerte Közép-Európában. A szovjet bolsevik minta. Ahogy gúnyolódunk otthon mély titoktartással: minta érték nélkül és hinta mérték nélkül.

Vigasztaló gondolataimat ugráló zökkenések és a gyors megállás szakítja félbe. Kiparancsolnak a végtelen éjszakai mezőre. A gépkocsivezető is kiszáll, meglóbálja és vállára veszi a fegyverét.

Mi következik itt? Csak a szokásos. A határsértő nem állt meg a többszörös, előírás szerinti felszólításra. Vállalja-e az alezredes elvtárs a tűzparancs elordítását a fogolyszökés miatt? Meddig futhatok? Hol fogok fölbukni a három géppisztoly sorozattól? Elérem az országutat? Tudok-e ilyen holttá vált, ólom fáradt lábakkal olyan gyorsan futni? Milyen árnyképet nyújtok a messziről ide szüremelő tej-fényben az alakomat hátulról befogó célgömböknek? Lélektani szempontból a szemből arcunkba tekintő áldozatot nehezebb lelőni. Ha menekülök, így könnyebb feladatot adok nekik. Apor Vilmos győri püspököt szemből érte a részeg gyilkosai sorozata. Rohanni fogok az életemért. Hozzá fohászkodtam. Segíts odafentről nekem! – könyörögtem hozzá. Hány hátralévő

másodperc adatott még nekem? Eszembe sem jutott, hogy neheztsem meg a gyilkosaimat a rám célzásban a cikk-cakk futásommal. Bár így utólag, ez a halva született ötlet semmit nem jelentett volna a kétszáztizenthat löszermagnak. Ezekhez még hozzá kellene adjam az alezredes elvtárs kilenc löszerét. Akkor is rohanni fogok az életemért. Mi fog történni velem? Elvakít a sötétség. Kérdéses már az agyam tökéletes működése. Nem minden nap tépi föl a gerincemet géppisztolysorozat. Ha már a rohanásodban elzuhansz, úgyis az alezredes közeli pisztolylövése hatol be a koponyádba a mastoid csontnál. Ez igazán ne a mai nap következzen be, Istenem! Lélegzet fogyva csak annyi hatolt be a tudatomban, hogy még élek és nem pattannak el az éjszakába a torkolattüzek. Nem! Már lőhetnek, lőhetik a nagy fogást, az ártatlan fényképezésből nem tudnak világra szóló kémügyet kavarni. Ezért más elintézési módot találnak. Rövid úton elintéznék.

Hogyan menekülhetnék? Ki a legértékesebb négyük közül? Az alezredes. Amint elparancsolnak a hátamat úgy, ahogy pillanatnyilag védő ponyvától és egyedül előreza varnak, azonnal rá fogom vetni magamat a főtisztre. Ameddig viaskodunk, addig nem mernek a többiek rám lőni. Lehet, hogy pár másodpercet nyerek, ennyivel talán tovább élhetek. Aztán lesz, ami lesz, amit odafönről az égiek elhatároztak.

A nagy francia forradalom guillotint kezelő hóhérának a párizsi Gréve téren felállított verpadra felhurcolt ártatlan fiatal lány a mellét mutatta, hogy körülnézésnyi életidőt kapjon, mielőtt lecsapják a fejét. Ennyi. Ott.

A nekilendülés elhatározása éppen leért a cipőmíg, amikor váratlanul beavatók az égből. Hiszem, hogy Apor Vilmos tekintett le reám. Magyar katonai egyenruhák jelentek meg a semmiből az országúton a hátam mögöl a fények felé. Elöl egy tiszt, mögötte táskát cipelő honvéd. Kiszakítom magam a fegyveresek csoportjából. Szinte repülök hozzájuk. Levegőért kapkodva, töredezten sikerül bemutatkoznom. Kijelentem, hogy Magyarország védelme alá helyezem magamat. Sehol nincs „Fényképezni tilos” tábla, a román bolsevikokkal egyeztetett egyetlen útikönyvben sincs célzás sem a szabad mozgás és lélegzés tilalmára. Az égvilágon semmi szabálytalanságot nem követtem el, mégis elfognak és át akarnak dobni a határon.

A szónoki teljesítményemhez sok szó fér. Hátra intek. – Ezek hurcoltak ide! – mutatnám a magyar főhadnagynak az elrablóimat. Senki sem áll ott. Nincs semmiféle terepjáró.

Villám vágott belém. Valóban én vagyok itt? Összezavarodva, elpattant buborékaggal próbálom felfogni, valóban itt állok a határzónában, egyedül. Időbe telik, mire rájövök, ezek az örök rabtartóim észrevétlenül elpárologtak, ahogy meglátták a magyar katonákat. Nincs többé vád, nincs letartóztatás.

A határőr kiskatona odanyújtja nekem az útlevelemet, amit az alezredesék sietősen, magyarázat nélkül a kezébe nyomtak. Erre tértem magamhoz, hogy nem lidérces álmot láttam. Ez a valóság, ami annál is rosszabb.

- Uram! – szólított meg a főhadnagy és fürkészve nézett az arcomba –

Akar-e még Erdélybe jönni?

Újabb csodák. Uramnak szólít engem a szocializmusban kötelező elvtárs helyett egy magyar tiszt és Erdélyt mond. A megdöbbenéstől biccentek. Keserűn bólogat.

- Akkor tegye a többi mellé ezt a tapasztalatot, ne indítsunk eljárást. Akkor önt örökre kitiltanák a szülőföldjéről.

Közrefognak és lassan beérünk a határállomás román oldalára. Prágai rendszámú kocsik indulnak el befelé Erdélybe, Nagyvárad irányába. A főhadnagyt megállítja. Köszönti az enyhén sörhasú vezetőt, meg a feleségét és tökéletes szlovák nyelven – az 1953-as erőszakos nyelvtörvény egyesíteni akarta a cseh nyelvvel – igen választékosan megkéri őket, vigyenek el engem Nagyváradra, az első útban eső városba. A vezető készségesen kiszáll, a hátsó ülésen tornyosuló csomagok mellett félfenéknyi helyet szabaddá tesz és betessékel. Megköszönni sincs időm a megmentőmnek, mikor látta, hogy békésen útnak indulok befelé Erdélybe, tisztelgett és elindult kísérőjével Ártándnak. Alighogy útnak eredünk, megszólítom a barátságos cseh házaspárt.

- Vitám Vász, jak ja vigyim, ví bívajtye v Práze! Ja szom magyar v hlavnom mesztye Magyarszka, Budapest.

Ezzel megkezdődik a rövid ismerkedés, ők is Pesten keresztül jöttek és kései tengeri fürdőzésre mennek Konstancába. Remélik, a víz hőmérséklete vigasztalóbb lesz, mint a cseh hegyi tavaké. Érintő közelébe érünk az általam becélzott délkelet felé kivezető útnak Körösszegre, ezért kedvesen búcsút mondanak, én sokáig integetek nekik, amíg el nem tűnnek a korai órákban utcára tóduló tömegben. Egyetlen mosolyt sem tudok az ember rengetegben felfedezni, ezért kölcsön adok nekik a magaméból. Futja, van nekem elég ebből a lelki gyógyszerből. Hiszen már itt ügyeskedem Nagyvárad határában kifelé Körösszeg irányában. Az arrafelé haladó forgalmat lesem. Egy jó leintő helyet megcélozva éppen lassítok a járda szélén. Mögöttem határozott, durva hang csattan, közvetlenül a fülemben.

- Buletin varog!

Magas, horpadt mellű, napszitta kék egyenruhát viselő alakot látok. Magára mutat, közben le nem veszi a szemét rólam. - Szekuritáté! – közli komor pofával.

Vállat vonok, mutatom neki a kinyitott útlevelem fényképes oldalait. Erővel kikapja a kezemből és röviden oda morog nekem, türelmetlenül int az útlevelemmel, hogy menjek előtte. Udvariisan előre engedném, de mutatja, hogy csak mellette mehetek, mert nem engedhet jöttányit sem a fogolykísérés

szabályaiból. Ég a szemem, szúrja a laposan érkező napfény. Nem merem behunyni, fél pillanat alatt járás közben elaludnék, mint nagybátyám a világháborúból visszavonulás során, vánszorgó menetelés közben a hómezőkön.

Hosszú gyaloglás után tekintélyes nagyságú, őrzött épülethez érünk. A tábla félelmet keltően hirdeti, a nagyvárad Szekuritáté központjában vagyunk. Mire megértettem az idegennyelvű szöveget, máris nagy zajjal becsukódik a kapu mögöttünk. Belül rögtön itt a második őrség, igazoltatás. A harmadik őrségtől eligazítást és papírt kapunk, hová vigyen engem az elfogóm. Őkelme otthonosan mozog itt. Csak a Jóisten a megmondhatója, hány áldozatot hurcolt már ide. Felvisz gyalog az emeletre. Jobban örülnék a felvonónak, alig lézengek már a megrázó tegnapi nap és a vallatással eltelt éjszaka után.

Meghökkenésemre barátságosan berendezett, inkább társalgónak, mint vallató helyiségnek kinéző terembe léptünk be. Kényelmes, óriási karosszékekben két pocakos, polgári ruhás, kedélyes, nyugdíjas bácsiknak tűnő alak terpeszkedik, a dohányzóasztal másik oldalán egy jóképű, kék szemű, jó harmincas éveiben járó, elegáns egyenruhát viselő őrnagy ül. Könnyű felismernem a rangját, mert egyetlen nagy csillag ragyog, szó szerint ragyog a vállapján.

- Üljön le! – szól hozzám tökéletes magyar kiejtéssel.

Egyikük sem mutatkozik be. Ebből látszik, mennyire kimerült vagyok, nem jövök rá, ez állambiztonsági kihallgatás a főúri bútorzat ellenére. Ki tudja, honnan rabolták el ezt a berendezést is az államosításkor. Még az is lehet, hogy Kőrösszegegről. Itt az egyetlen parány a behurcolt áldozat. Addig beszéljek, amíg ki nem verik a fogaimat! – határozom el.

- Nem loptam, nem raboltam, miért hurcoltak ide?!

Észreveszik a támadó hangot, az őrnagy azonnal igen élesen visszavág.

- Itt mi kérdezzünk! – próbál letorkolni.

Látom rajta a megdöbbenést, a feszengő, kényelmetlen megrökönyödést. Erősen tartja magát, észre ne vegyék rajta a magabiztosságán ütött első rést. Ez lerítt róla. Közben nem tud rám figyelni, mert a két polgári ruhás rólam kérdegeti. Észlelem a hangnemből, ők a főnökök és az őrnagy szolgálati elfoglaltsággal, finom hangon válaszolgat nekik. Az engem elfogó szekustól megkérdezik – ezt a szót megértem - volt-e violencia, vagyis fizikai erőszak vagy bántalmazás az ide hurcolásomkor. Hebeg, hogy nu, nu, nu. Ez nekik nem erőszak, hogy tetszés szerint bárkit, ártatlan idegen állampolgárt elfoghatnak és vallathatnak. Egyre jobban előnt az elkeseredés. Már kiáltozva tiltakozom.

- Mondják meg, mivel vádolnak, bizonyítsák be, milyen törvényt szegtem meg. Itt bárkit föl lehet tartóztatni? Békés céllal jöttem ide, a természeti szépségek és műemlékek szeretete vezet.

Észreveszem, szavaim fordítása közben az őrnagy szüntelenül rám néz, de egy csöpp rendreutasítás sincs már a tekintetében. A mindkét főnök feszeng,

önkénytelenül elhessentő mozdulatokat tesznek beszéd közben az őrnagynak. Feszülten követem a testbeszédüket. Az őrnagy végre emberi módon, tisztelettel közli velem a főnökei kegyes határozatát.

- Uram, ön mitőlünk szabad! Szabadon mehet, ahová akar. Elmehet!

Ekkor már olyan paprikás idegek táncoltak egész testemben, hogy értelmetlenül rávágtam.

- Nem megyek!

A két főnök gyorsan rákérdezett, mit mondtam. Olyan megütődve néztek maguk elé, hogy folytattam a tüzes szónoklatomat. Akinek a Szekuritátén azt mondják, elmehet, az boldog rohantában még az ajtófélfát is magával sodorva menekül kifelé. Bennem már végéhez ért és utolsót lobbant a szikrázó gyújtózsínór.

- Adják írásba, hogy szabadon mozoghatok és lélegezhetek itt!

Az őrnagy csillapítólag közbelépett.

- Nyugodtan mehet, senki nem akadályozza, hogy műemlékeket fényképezzen.

- Ragaszkodom hozzá, hogy ez az egyenruhás kísérjen vissza oda, ahol letartóztatott. Azt hinnék az emberek, hogy szökött fegyenc vagyok és rögtön újra feljelenénekek.

Egyre kényszeredettebben faggatták a felháborodott, hogy ne mondjam, meg-háborodott szövegemről az őrnagyot, akiből eddig sugárzott a főnökei iránti vak engedelmesség. Azonban velem a végén, csodával határos módon az elismerés és a megbecsülés keverékéről árulkodott a hanghordozása. Mégsem mindenki vinnyogó pofozó bábu, akit ide kényszerítenek a hóhér segédjei. Kétség ne essék, ő, mint magyar ember, tengernyi megaláztatást szenvedett el, mire becsület csorbító megalkuvások és nyílt árulások közepette őrnagyi rangig kapaszkodott föl az itteni ÁVH-ban. Határozott hangon ráparancsolt a szekus elfogómra, hogy vigyen vissza engem, a tévedésből elejtett nemes vadat a tett-helyre. A hórihorgas alak egészen összetöpörödött, az álla közeledett a köldökéhez. Lesírt róla a szörnyű félelem, hiszen ő meg én egy csapásra helyet cseréltünk az eljárásban és ki tudja, ezek után mi vár rá ebben a feje tetejére állt világban. Képtelen volt megszólalni, remegve integetett a fejével külön-külön mindhárom nagy főnökének. Az őrnagy alá firkantott egy papírt, odaadta neki. Annyira megrémült, elfelejtett kifelé menet tisztelegni. A járása sem hasonlított már a korábban másolt, erőt sugárzó díszmenetre.

Szándékosan nem köszöntem kifelé menet, az őrnagy szemébe néztem. Fogadta a pillantásomat. Megértettem, visszas lett volna tőle, ha viszontlátást mond az összecsapásunk végén. Azt soha ne adja meg az Úristen ezekkel. Kifelé és lefelé haladtunkban átestünk a többszörös ellenőrzésen.

Odakint a járdán elvakított az erős napfény. Káprázott a szemem, égett a szemgolyóm, mintha feldarabolt szögesdrótot szórtak volna bele. Megdörzsöltem a zsebkendőmmel. Már se élő, se holt nem voltam, lecövekeltem. Attól

féltem, elvesztem az öntudatomat. Körülnéztem. Az elfogó szekusom sehol. Első pillanatban a létemben és a józan eszemben kezdtem kételkedni, vajon álmodtam ezt a nyolc órát mögöttem, vagy valóban megéltem? Persze, a szekusom felfogta, hogy itt már nem neki áll a zászló és úgy elpárolgott, mint a szabadság Ceausescu új birodalmából. Megigazítottam a nyakamban a fényképezőgépem átvett szíját. Persze, ezzel tértem vissza erre a világra, hiszen ezzel indultam el otthonról, hogy teljesítem Balogh Jolán nagyasszonyunk kérését.

Egy teljes műszaknyi idő, nyolc óra telt el, mire az eredeti tervemnek megfelelően homlokegyenest eltérően negyedszer nekivághattam a Kőrösszegre vezető útnak. Csak tartson ki az erőm! – fohászkodtam csodáért. Csak kérni kellett, megjelent a csoda. A tegnapi buszom. Ugyanaz a vezetője. Integetés és kérés nélkül megállt mellettem. Sugárzó arccal nyitotta ki nekem az ajtót.

- Csakhogy látom! Minden rendben? Mi történt magával az este?
- Semmi! – rogytam le az első ülésre. Elővettem a pénztárcámat. – Mennyi a viteldíj Kőrösszegig?
- Ugyan, hogy képzeli, hogy pénzt fogadnék el magától, hiszen a vendégünk!
- Köszönöm szépen, majd megszolgálom! – motyogtam. Ölembé vettem az oldal zsákomat, rácsuklott a fejem és elvesztettem érdeklődésemet a külvilágról.

Nagysokára rázogatták a vállamat. Őrjítő düh fogott el. Leütöm, aki hozzám nyúl! – ugrottam föl, még álomtól kótyagosan. Két vigyorgó határőr nyomott vissza barátságosan az ülésre. Harsogva kacagtak, mutogatták nekem, mindent láttak este az ajtóból leselkedve. Eljátszották, hogy az alezredes elvtárs rángatja rólam a takarót. Mutogatták, hogy én győztem. A néhány utas meg a vezető velük nevetett. A fiúk leszálltak a laktanyánál, engem elvitt a vezető a Csáky udvarházig. Biztatott, hogy megvár és a fényképezésem végeztével visszavisz Nagyváradra. Így esett.

*

Megkerestem a Galamb utcai nénit. Dél felé járt az idő. A kezét tördelte, de már a megkönnyebbülés nagy lélegzete szállt az égiek felé.

- Jaj, fiam, már agyon aggódtam miattad ezt az egész éjszakát! Mi történt veled? Csak nem esett bajod?
- Ó, nem, kedves mama, tetszik tudni, milyenek a fiatalok, mulattunk egy jót a barátaimmal. Elnézést kérek magácskától, hogy nem tudtam értesíteni erről a késésről.

Kivettem egy ajándékkönyvet a hátizsákomból és szeretettel átnyújtottam. Alig akarta elfogadni. Fénylő, megfiatalodott arccal olyan boldogan lapozgatta,

hogy egészen meghatódtam tőle. Engedélyét kértem, hogy búcsúzóul megölelhessem. Két féltő, nagymama csókkal engedett el a messzi útra. Kitarított az áldása. Vagy Margité?

*

Jó idő és megpróbáltatások után hajnalok hajnalán értem haza Budapestre. Reggel még álomittasan első dolgom volt, hogy jelentkezem Balogh Jolán professzor asszonynál és megbeszéljük, mikor vihetem el neki a fényképeimet. Az évek során gyakran elzarándokoltam hozzá kultúrkinccs-keresőben, ám ez lett életemben az első alkalom, hogy én vihetek némi tudományos eredményt a világhírű, Herder-díjat kapott kutatóknak.

- Számoljon be, kedves Ustvány, merre járt a Nagyvilág legszebb szegeletében! Ugyanis végre nekem is sikerült újra eljutnom Erdélybe. De a maga útja jobban érdekelt.
- Jártam a borosjenői reneszánsz kastélynál, megnéztem Kolozsvárt a Tol-dalaghy házat, Kalotaszegen Türebén a nyáron felfedezett faragott szegletkőt, Székelyföldön Bögözt, Csíkdelnét, délebbre Gelencét.

Minden helységnévnel mosolyogva bölintott és hozzá mondta, hogy „Én is, én is, én is”. Elállt a szemem-szám. Szinte napra pontosan ötven év korkülönbség feszült köztünk. A világ csodája, hogy a vékonyka, törődött tudósunk jórészt gyalogszerrel ekkora megpróbáltatásokra vállalkozott. Boldog meglepetésemre majdnem kihagytam a kérése teljesítését a beszámolómból.

- Persze, ahogy ezek a fényképek mutatják, eljutottam Kőrösszegre is. Átnyújtottam a frissen szárított papírkép-köteget. Boldogan a nézegetésébe fogott. Ez feloldotta a kissé panaszos megjegyzése okozta szomorúságot, mikor megjegyezte.

- Nekem nem sikerült eljutnom Kőrösszegre, nem tudom miért, pedig megpróbáltam.
- Én sem tudom, miért – válaszoltam lehajtott fejjel.

Csak az eredmény a fontos. Teljesítettem a vállalt feladatot. Terheljem a törekeny tudósunkat a kor szörnyűségeivel? Semmiképpen. Kievíckéltem a feltoluló emlékképek közül. Nem mertem a mindentlátó szürke szemébe nézni. Elszakítottam magam a múlttól. Innentől kezdve csak a jövőnket építhetjük. Tehát váltottam.

- De hadd kérdezzem inkább a kedves Professzor Asszonyt a Székelyföldön rejtőzködő Szent László falképekről.

Bándi Kund

Kossuth „Apánk” megkövetése

Lassan, a hetvenhez közeledve, egyre több gyermekkori emlék buzog fel bennem, mint a felszínre törő borvízforrások, pedig már elég sokat papírra vettem belőlük, de örökké jön újabb, s ösztönöz, hogy kiadjam magamból. Egy öt, talán hatéves koromban elkövetett „merényletem” jutott eszembe, akkor, amikor beültem a padba a Debreceni Református Kollégium Oratóriumába, abba a padba, ahonnan Kossuth Lajos előterjesztette a Függetlenségi Nyilatkozatot, s ekkor választották Kormányzó elnökké.

De vissza a gyermekkorig... a házunk észak felé eső végében volt az éléskamránk, ahol az alapvető élelmiszereket tárolták szüleink, nagyszüleink: a szuszék egyik felében a kenyérliszt, a másikban a puliszkaliszt. Szórolapát a szuszék tetején, hogy mindig kéznél legyen, s egyféle mérce is volt, népes családnak egy jó „tetejes” szórolapátnyi törökbúzaszt elég volt a puliszkához. A „csemege”, a mestergerendáról lógott, a két nagy, füstölt oldalszalonna, s előttük szerénykedett a finomabbik, vékony, húsos „hasi szalonna”, amit nagyon szűkön mértek, mert kevés volt belőle. Nos, koromhoz képest eléggé magas voltam ahhoz, hogy a támla nélküli székre (nálunk hokedli), felállva elérjem, s a késsel, ami szintén ott állt „rendelkezésre” a szakaszos padon, a tejeslábas mellett, elérjem, s egy-egy falatot suttymban lekanyarítva elvonuljak, s elmajszolgassam... ügyeltem, hogy ne látszódjon a hiány, s akkor még nem feltételezték rólam, hogy megjárja az eszem ezt a merényletet. Egy dolog zavart: a szalonna táblák mögött, a hátsó falon lógott egy kép, körülbelül A3-as méretű... már nem tudom pontosan, fehér-fekete, vagy fehér-barna, teljesen mindegy, amelyről egy félprofilban festett (rajzolt?!) szakállas bácsi nézett oldalra, de én mindig úgy éreztem, hogy engem néz, s már az is megfordult a fejemben, hogy el fog egyszer árulni, s akkor „osztán lesz haddelhadd!” Amúgy nagyon szimpatikus volt, nálunk, a székelyeknél inkább a bajusz uralkodott, szakállt nem nagyon viselt senki a faluban, de egy kacskaringós bajusz, az igen, az felért egy ruhaviselettel! Nézegettem, próbáltam szóba állni vele, hogy ki-féle, s mit keres nálunk a kamra falán, miért nincs a szobában, ahol a többi, zömében családi-, és szentkép adta meg a hengerelt falak díszítését, de választ nem kaptam, ahogy Papótól sem, Édesapámtól sem... elintézték azzal, hogy, „osztán, mikor nagy leszel, megtudod, addig ne firtasd!” Azért csak aggódtam, hogy valamilyen formában csak elárul, gondoltam egy nagyot, s a hokedlit odavettem a kép elé, vettem a szalonnavágó kést, hogy „megmútsem” a szemét, akkor biztosan nem tud elárulni! De vesztremre kezdtem el, mert még az egyikkel sem végeztem, mikor belépett Papó, s abban a pillanatban lekapott a székről, kaptam egy „

érzéstelenítő” taslit, aztán kamra melletti fásszínben, az „árnyék alatt” jött a „főmenü”, jól megkenetetett „mogyoróhájjal” (mogyorófa vessző!), de nem mertem sírni, mert derengett, hogy valami rettenetes bűn elkövetése közben buktam le... kérdezni sem mertem, mert egyrészt szóbeli választ úgysem kaptam, másrészt folytatódhatott volna a „kenetés”!

Akkor kezdtem el folyékonyan olvasni... ötéves koromban, nagyobb unokatestvéreimet addig nyaggattam, míg meg nem tanították a betűket, s lassan elkezdtem összeolvasni a szavakat, s még iskolakezdés előtt egy évvel rendszeren olvastam, annyira, hogy könyvtárból kölcsönzött mesekönyveket kezdtem csemegezni. Kerestem a képen, de hiába, semmi írásos jel nem utalt a „szakállas bácsi” kilétére, hát nem foglalkoztam többé vele, s így telt el három év... második koromban Nannyó (Nagyanyám) felvitt egy szép napos márciusi délután a „ház híjába” (padlás!), ott volt az „osztováta”(szövőszék), s a nap mikor kezdte kellőképpen átmelegíteni a cserepeket, jöhetett a szövés kezdete. A télen megfont kender, a gyapjú alapanyagból, némi gyapot-, és len fonal „adalékával” születtek meg a zsákok, a durvább, nagyobb tűrőképességű ingvásznak, s a „viseltes ruhákból”, amiket előre pántlikára vágtak, abból a tarka futószőnyegek (olyan színesek, mint az „Ezeregy éjszaka meséi”!). A szövő „béfogdosásához” kellett a segítségem, a nyüstbe, és a bordába kellett behuzigálni a szálakat, úgy, hogy egy rés se maradjon ki... no, az volt a macerás... annyit soha nem viskettett a nyakam, s nem volt annyi mehetnékem, hol a vécére, hol inni egy kicsi vizet, mint a szövő befogdosásakor! Persze Nannyó türelmes volt, megvárt, csak közbe-közbe jegyezte meg: „jó nehéz munka lehet, ennyire szonnyúlsz”!, s kiéreztem az iróniát, ami a mondatában lapult. Mikor „szürküldni” kezdett, abbahagytuk, nekem tanulni nem kellett, messze előbb jártam, mint az osztálytársaim zöme, elkezdtem széjjelnézni a padlás rejtelseiben, s egy kisebb falárában kaptam (találtam) egy pár iskolai tankönyvet, Édesapám gyermekkori könyveit, a második világháború idejéből, egy palatáblát, palavesszőket, amikről addig csak hallottam... olyan izgalom vett erőt rajtam, mintha Ali baba kincseit fedeztem volna fel! Másnap megkérdeztem Papót, hogy a könyvekből vihetek-e le, tanulmányozás céljából, s a jóváhagyó válasz után kiválasztottam a történelemlékönyvet, s egy másikat, amiben együtt, békésen megfért az irodalom, a környezetismeret, s a földrajz... nem is volt sokkal több, főleg tankönyvből, a többi régi, ezerkilencszázas évek elejéről való kalendáriumok, azokkal egyelőre nem foglalkoztam.

Mint valami igazi kincset, úgy vittem le a két könyvet, s alig vártam, hogy valaki meggyújtja a petróleumlámpát, hogy annak gyér világánál elkezdjem a titkok felderítését... persze, mint fiúgyermek, a történelemlékönyvvel kezdtem... véletlen lett volna, nem tudom... de mikor felütöttem, csak úgy, taláalomra, ugyanazt a képet láttam kicsiben, mint amelyik ott lógott a kamra

falán! Ott, a kép alatt írta a nevet is: KOSSUTH LAJOS! Miféle név gondoltam magamban, hisze' nálunk ilyen nincs es... a Lajos, az rendben, de a vezeték-név?! A faluban a Benedek, a Both, a Lőrincz, a József, a Ferencz, a Csíki, a Péter, a Molnár, a Kele, s még pár családnév uralkodott, soha nem hallottam ilyen nevet! Elkezdtem olvasni a képhez tartozó írást, s a harmadik osztályos fejemben lassan kezdett felderengeni, hogy miért volt „tabutéma, már maga a név is: a Magyar Történelem egyik legnagyobb alakja, „Kossuth Apánk”, akit nemigen volt szerencsés emlegetni a kommunista Romániában, pláne, nem a Székelyföldön! Féltettek engem, hogy elkotygom, s ezzel együtt elárulom, nem csak magam, hanem magunkat is, mert képesek lettek volna deportálni a családot „csak egy kép” miatt! Rettenetesen elszégyelltem magam, szinte keveselltem azt, amit Papótól kaptam... már tudtam, miért nincs a szobában, az Őt megillető helyen, még elárult volna valaki, vagy egy betévedő milicista szúrja ki, aztán nekünk békéltetett... legelső adandó alkalommal vettem a színes ceruzáim, s „restauráltam” Kossuth Apánk szemét, már azt sem bántam volna, ha Tőle is kapok egy pofont, mert megérdemeltem volna... de a gyermeki ész még nem fogta fel a titkolózás logikáját a felnőttek részéről. Papónak bevallottam, hogy utána olvastam a kép titkának, s akkor felszabadultan, elkezdett mesélni a dicső Szabadságharcról, amit neki is az édesapja, s a nagyapja mesélt... ittam szavait, láttam magam a huszárok között, amint kivont karddal, vágató lovon üldözöm az osztrákokat, fantáziámnak nem volt határa! Később, kinn a kaszálón, ahol nem volt „poloska”, sem illetéktelen fülek, megtanították, azt, hogy: „Kossuth Lajos azt üzenté...” meg a „Gábor Áron rézágyúja...” harsant az ének (nagyon jó hangja volt Papónak, Édesapámnak, Feri nagybátyámnak, én is örököltem egy cseppet!), szóval harsant az ének, „hersent” a kasza, s a „gombolyag rend” ott kövéredett utánuk, harmatkönnyel búcsúzva a tövétől.

Két évvel ezelőtt, kedves barátaim meghívásának eleget téve látogattam meg a Debrecent, a Nagytemplomot, felmáztunk a toronyba, olyan magasra, ameddig csak lehetett, a Kollégiumi Könyvtárat... ott is elállt a lélegzetem a hatalmas „könyvállomány” láttán!

De az Oratóriumban, amikor körbejártuk, szinte, mint egy mágnes, úgy vonzott egy rövid pad, fenn a „pulpituson”... s ahogy leereszkedtem az ülőkére, a könyv-, vagy irattartón, ott láttam a réztáblát a felirattal (onnan kiáltotta ki a Köztársaságot!), amit most azért nem idézek, mert a sírás fojtogatott a meghatottságtól, nem jegyeztem meg pontosan... Bocsánatot kértem, MEGKÖVETTEM KOSSUTH APÁNKAT, gondolatban gyermekkori botlásoméért, s éreztem, hogy megbocsájt... ezt is megértem, s ha Isten is úgy akarja, legalább még egyszer szeretném átélni azt a fennkölt pillanatot, ami ott, s akkor, úgy itatott át, mint a nyári zápor a tikkadt termőföldet!

Megkövetem március 20-án is, itthon, a Hargita alatt, halálának 130. évfordulóján, s imádkozom, hogy még szülessen sok „Kossuth Apánk” árva népüknek, mert igencsak magunkra maradtunk!

Benedek M Elek

Okítások

Hatéves voltam, amikor, s nem először reggelit, vagy ebédet vittem Papónak, Kislikatra, a tanyára. Úgy három kilométerre a falutól, gyönyörű helyen feküdt a pár hektáros kaszáló-, szántóföld, s a völgyben, a belső határát egy hegyi patak, a „Szén-Homoród”, vagy egyesek szerint „Szél-Homoród” képezte, ami tele volt folyami rákkal, s néhány halfajtával, ami vidékünkre volt igazán jellemző. Szóval vittem az ebédet, a szeptember végi bágyadt napsütésben ökörnyál úszkált a kifakult levegőben, a kékségét kiszívta a nyári forró napsütés, ahogy én képzeltem. Ahogy beléptem „Kislikat-kapuján, megpillantottam az ösvény közepébe heverő, „déllető” juhsereget, a pásztor is ebédelt, leheveredve egy közeli mogyoróbokor árnyékában, s a négy nagy juhászkutya vigyázta a biztonságát, a békésen kérődző juhoknak. Kicsit bizonytalankodva közeledtem, azon gondolkodtam, megkerüljem, vagy menjek egyenesen, keresztülvágva közöttük... végül is, ők feküdtek bé oda, ahol mennem kellett, majd felkászálódnak az „érintettek”, de „hadd el úgy”! Eszük ágában se volt, sőt, a négy komondor abban a pillanatban ugrott, s éktelen ugatással, csaholással rohantak felém... megkövültem, meg sem bírtam moccanni, s ez volt a jó! A juhász is felállt, ismert, kiáltotta is: „Kicsi Elek, meg ne mozdulj!” Hogy mozdulhattam volna, hisze’ majdnem olyan magas volt a marjuk, mint én, sem kilóra, sem erőre nem voltam egy „súlycsoportban” egyikükkel sem. Közben egy-két lépés távolságra leültek, igaz, a gazdájuk kiáltása, inkább parancsa is arra készítette, hogy ne bántsanak. Odajött hozzám, azt hiszem „Zsofi Kárujnak” hívták (becsületes neve Both Károly), igazi juhászember, aki a nyarat fenn a Hargita magaslatain lévő legelőkön töltötte, csak Szent Mihály nap környékén ereszkedtek le a falu közelébe, miután „bészabadult” a csorda, ez vonatkozott minden legelőre járó négy lábúra... különben, íratlan szabály uralkodott, Szent György napjától Szent Mihályig nem szabadott kaszálókon, szántóföldeken legeltetni, s ha néha egy-két állat eltévelygett, a „hajtópásztor” beterelte a „hajtókertbe”, a falu központjába, ahonnan csak bírság ellenében lehetett kiváltani a gazdának. Nos, a juhász először kezét nyújtott, hatalmas megtiszteltetés egy felnőttől, mert a székely falu életében is szigorú, íratlan törvények uralkodtak, a köszönési szokásoktól

a mindennapi élet területére kiterjedően. Szóval kezet fogott velem, s megdicsért... még most is emlékszem a szavaira: „Kicsi Elek, erőt jól tetted, hogy nem akartál elfutni, soha ne felejsd el, meg kell állni, s szóllani hezzok, hogy érezzék, nem akarsz semmi rosszat csinálni!” - Jaj, Káruj bácsi, sze meg se merem moccanni, osztán hogy es futhattam vóna, tarisnyával a nyakamba, s a kantáros fazak levessel a kezembe! Ha fel találok „kórázni”, akko’ vége a világnak, met Papó „éhön marad!” Erre elkacagta magát, s adott még egy tanácsot: soha ne próbáljak átvágni, a heverő, déllető juhok között, neki ez a pihenőjük, amikor kérődznek, s egyrészt „annyiba se vesznek, mint a macska a vasárnapot”, másrészt a kutyákkal gyűl meg a bajod, mert azok nem viccölődnek! Megkerültem hát a serget, s felszusszanva a nagy ijedtségéből folytattam utamat... Papó már várt, s mikor megérkeztem, még látta rajtam a feszültséget, el kellett mesélnem, mibe keveredtem... jót kacagott, s huncutul megjegyezte: „Azt hittem, esment eprésztél a barátáiddal, amiko’ az ebédvel édosanyád hamarébb ideért, mint te a reggelivel!” „De Papó, hogy mondhat ilyent, hisze’ az epör csak tavasszal van, esetleg a nyár elejin, osztán a gomba es eltűnt, met egyrészt leszedték a népek, másrészt, lelegölték a juhok!” No ezt es megbeszéltük, immá’ neki lehetett fogni az ebédhöz, mert igancsak megéheztem, s gondolom, Papó es. Ebéd után még megmagyarázott néhány dolgot a kutyákkal kapcsolatban, amit nagyon megjegyeztem, s azóta nem félek tőlük! Ja, hogy miért volt kinn a tanyán? Szeptember végén szokta előkészíteni a téli szállást a teheneinknek, rendes, falusi csűr, pajta volt a kicsi házzal szemben, az odor teli szénával, sarjúval, s mielőtt „elrekedt” volna az idő (azt jelenti, hogy beáll az őszi esőzés, havazás), az állatokat hátra kellett költöztetni a tanyára... elő kellett készítse a téli ott tartózkodáshoz szükséges dolgokat, mint a száraz „tüzifa” beszerzése, raktározása, az épületek földésének javítása, ha szükség volt... szóval volt tennivaló. Alig vártam, hogy jöjjön a tél, mert már ötévesen töltöttem vele néhány hetet a gyönyörű, hófödte természetben, az a csend, ami körülvett, az esték, amikor a négy tanyaszomszéd (nagyapámmal együtt!) nálunk találkozott, s meséltek rendületlenül, miközben a négy lábú vasérckályhában dorombolt a tűz, mint a jóllakott macska, a „futuckóból” fogyott a székely köményes pálinka, s megelevenedtek az első világháború eseményei, Szerbia, ahol mind a négyen harcoltak. Hadd említsem meg mind a négyüket, mert rengeteget tanultam tőlük: Péter („Masza”) Ferenc bácsi, Idősebb Benedek Mihály („Beeklórinicz Mihály” - papóm), Lórinicz Lajos bácsi, Lórinicz Károly („Áronkáruj”) bácsi, akit „keresztapámnak” szólítottam, mert többszörös komások voltak Papóval... különben, a zárójelbe tett nevek megkülönböztető nevek voltak, ugyanis, eléggé sok felnőtt, fiatal viselte ugyanazt a nevet, s családfánként jöttek a megkülönböztetések.

Abba a korba kerülve, amiben Papó volt abban az időben, csak annyit tudok mondani: Emlékük legyen áldott, köszönet a sok szép, együtt töltött időért, s az okításaikért, mert ezeken keresztül formálódott, egyenesedett székely jellemünk!

Benedek M Elek

Apa, miért lettél katona?

Apukám, Lorko Gyula, már kiskorában eldöntötte, hogy egyszer katonatiszt lesz és tisztességesen fogja vezetni az alatta levő embereket a hazaszeretet, a haza védelme érdekében. De ugyan miért is? Mi ennek a nagy elszántságnak az oka? Ezt szeretném büszkén elmesélni mindenkinek. Ez a történet igazolja, ha valaki céltudatosan, kitartó, megfontolt, akkor az álmait valóra is tudja váltani.

Apukám az édesanyja oldaláról a Kossuth család egyik leszármazottja. Már kiskorában e miatt nagyon sokat hallgatok az édesapjától, aki mindig azt kiabálta fel neki: „*Te nem vagy Lorko, te tiszta Kossuth vagy!*” Akkoriban nem értette, s rosszul esett neki, hogy a saját apja ilyeneket kiabált fel neki, de később, az évek elteltével rájött, hogy valójában ez egy nagy megtiszteltetés számára, hisz a Kossuth ág mindig céltudatosan haladt az élet útjain és nagyon eredményesek voltak. Valójában mindaz, amit apa eddig örökölt a Kossuth nagyszülők halála után, s drága jó édesanyja után – földek, erdők, mezők, telkek, házak, mind a Kossuth család tulajdonát képezték. Ereiben nemesi vér folyik. Nagyszülei üzletemberek voltak és igen jó nevű család Sajóházán, ami Rozsnyó város részét alkotja.

Igaz, mivel apukája szlovák nemzetiségű, ezért őt szlovák iskolákban iskoláztatták, de ennek ellenére a magyar nyelv iránti szeretet megmaradt mindmáig benne. Köszönet drága jó Kossuth Ilonka dédnagymamának és nagyikámnak – Ilonkának, megtanult magyarul folyamatosan beszélni, írni és olvasni. Elárulta nekem súgva, mosollyal az arcán, hogy nagyon sokat gondolkodik magyarul is, tehát habár szlovák a nemzetisége, valójában magyar vér folyik az ereiben, amire kimondottan büszke. Mi a tesómmal már magyar alapiskolába járunk, s ennek nagyon örülünk, mert így anyanyelvünkön tudjuk magunkat kiskorunk óta fejleszteni, amiért hálásak vagyunk szüleinknek.

Apukám nagyikája kisiskolás korától rengeteget mesélt neki Kossuth Lajosról, aki hősiiesen állt ki a polgári szabadságjogok biztosításáért a magyar szabadságharcban 1848-ban, mint az egyik vezér. Ezután elkezdte tanulmányozni az életét, tevékenységeit. Ahogy középiskolás lett, kutatni kezdett a családfájuk után, s rádöbbsent, hogy ugyan nagyon távoli, de mégis rokoni szálak

fűzik ehhez a nagy emberhez, így ma büszkén vallja, hogy a Kossuth ág egyik leszármazottja.

Az alapiskola elvégzése után katonai középiskolába készült. Ekkor egy kicsit nehezkesebb volt a célhoz vezető út elérése. Ugyan miért? Pont abban az évben, amikor középiskolát kellett választania, Szlovákiában megszüntették a katonai középiskolákat. Ez a hír eléggé megrázta apát, s ezután már mindegy volt neki, hová íratják őt be a szülei négy évre. Így az Építészeti Középiskola diákja lett. Nagyon szorgalmas diák volt, a tanárok a szüleit felszólították, irassák be őt az Építészeti Egyetemre Kassára, mert eredményes építészmérnök lehet belőle. Hát bizony meg kell jegyeznem, odahaza amit lehet, még ha meg is engedhetnének anyagilag magunknak, egyedül készít el, alkot, tervez, barkácsol. De neki mások voltak az elképzelései, s újból előjött a véreből a katonai szakma iránti vágy. Két főiskolára adta be a kérelmet: egyik a Liptószentmiklósi Katonai Egyetem, a másik a Kassai Technikai Egyetem Informatikai és Elektrotechnikai Kara volt. Akkoriban nagyon sokan jelentkeztek Liptószentmiklóson, és sajnos kellett, hogy álljon valaki az ember mögött, hogy bejusson, így újból csalódottan távolabb került az álmaitól. Viszont sikeresen elvégezte a Kassai Technikai Egyetem Informatikai és Elektrotechnikai Karát. Ezután újból kérelmet írt a katonasághoz, hogy szeretne bevonulni és hivatásos katonává válni. Végre beteljesült a gyermekkori vágya, melyet nagymértékben a múlthoz kötve Kossuth Lajosnak is köszönhet.

Ma már tizenegy éve, hogy hivatásos katona, igaz nem Rozsnyón, így egész héten egyedül vagyunk otthon anyával és a tesómmal. Emiatt néha szomorú is vagyok, ugyanis nagyon kötődöm apához. Hétfőn kora reggel minden héten Zólyomba utazik, ahol péntekig tartózkodik, s mint szakképzett informatikus katonatiszt – őrnagy vezeti a Közép Szlovákiai régiót, s ötven emberért felel naponta. Haza gyakran fáradtan érkezik, de mindig örömmel, hogy a családjával töltheti a nehéz hét utáni hétvégét. Nagyon szeretem apát, kiskorom óta a példaképem. Igazságos, rendszerető, barátságos, jólelkű apukám van, aki minket a testvéremmel együtt a saját, legjobb példája szerint nevel anyával, hogy a jövőben megálljuk a helyünket ebben a mai társadalomban.

Apa álma valóra vált, sokat kellett érte küzdenie, de sikerült, a mai napig boldog és büszke, hogy ezt a foglalkozást választotta. Még tizennégy éve van a nyugdíjas éveig, amit a Szlovák államnak kell szolgálnia, hétköznap, és hétvégén egyaránt. Sajnos a mai világban a katona szakma elég veszélyes szakma is. Félttem apát, ugyanis az Ukrán - Orosz háború miatt veszélyeztetve vannak, hogy őket is besorozhatják. Bizok benne, hogy erre nem kerül sor, s nem következik be. Minden nap imádkozom azért, hogy a Világon béke uralkodjon, s az ártatlan emberek, úgy katonák, mint az ország lakosai, biztonságban éljenek. Ez nem igazságos.

Apa foglalkozását sokan lenézik, és sajnos néha ezt is hallom: „*Jaj, ezek a katonák, semmirekellők, csak az államból élnek!*” De ajánlom kipróbálni mindenkinek, s főleg azoknak, akik ilyeneket hangoztatnak, hogy milyen is egy katona élete. Most a háború veszélyei, nem oly rég a COVID 19, amikor szintén bármikor még otthonról is egy telefonhívást követve behívták őt és tesztelesekre kellett mennie, vagy a kórházakba, ahol gyakran megfelelő védőöltözék nélkül veszélyeknek voltak kitéve katonatársaival együtt.

Apa büszke leszármazottja Kossuth Lajosnak. Ebben az éven, március 15-én az iskolánkból én is felléphettem egy programban a forradalom - és szabadságharcra emlékezve, a rozsnyói Kossuth Lajos szobor előtt. Apa és anya, testvéremmel együtt büszkén figyeltek reám ezen a nagy napon. E napon én is megértettem, hogy céljaink eléréséhez vezető út gyakran göröngyös és számos nehézségekkel teli, de mindig érdemes újból felállni, ha leesünk, s újból kezdeni mindent.

Apa az én példaképem, nagyon szeretem, tisztelem. Kilenc évébe telt, mire katonatiszt lett. De nem adta fel a harcot. Amit eltökélt kiskorában, azt meg is valósította. Ő a legjobb apa a világon, akit kaphattunk a tesómmal a jó Istenkétől. Bármikor kérdezem, mindig mindenre ésszerűen válaszol, tanácsot tud adni. Igaz néha szigorúbb, és nagyok az elvárásai, de ez csakis a mi érdekünkben történik. Mindig igyekezni fogok, hogy büszke legyen rám. A jövőben igyekezni fogok, s ugyanúgy küzdeni, mint ő, hogy az álmaim egykor valóra váljanak.

Benik Antónia

Az én drága jó dédnagymamám emlékére

Dédnagymamám, vagy, ahogy annak idején mi a tesómmal szólítottuk „ómama”, a világ legjobb dédije volt. Még nagyon kicsinykék voltunk sajnos, amikor eltávozott az élők sorából. Ennek ellenére, minden egyes történetére, gyengéd érintésére, bőre csodás illatára a mai napig tisztán emlékszem. A húgom már csak töredékekre emlékszik, ugyanis két évvel fiatalabb tőlem, ezért úgy döntöttem felelevenítek pár érdekes történetet az életéből, hogy megmaradjon az utókor számára is, s nem utolsó sorban, gyermekeink is legalább így jobban megismerhetik majd.

Ómamánk, édesanyánk nagyikája, Griegerné Melcher Rozália 1934-ben született Licén, egy parasztcsalád gyermekeként. Német nemzetiségű család volt, akik már évtizedek óta Szlovákia területén éltek, s magyar anyanyelvűnek vallották magukat. A nővére, Gizike néni, aki anyukám keresztanyja,

hat évvel volt idősebb déditől. Szülei állattenyésztéssel foglalkoztak, nagy tanójuk volt annak idején.

Sajnos az apját, mikor egy alkalommal kora reggel az állatokat etette, egy bika úgy lábszáron rúgta, hogy komoly lábszárcsonttörést szenvedett. A lábszárcsontja rosszul forrott össze, s e miatt már soha többé nem volt teljesen egészséges. Lerokkant. Ez volt az oka annak is, hogy amikor 6 éves lett ómamánk, Rozsnyóra költöztek, ahol az úgy nevezett Majorban laktak. Sokat visszásírta a falusi parasztéletet, még ha több is volt ott a teendőjük, mint a városi környezetben. El kellett búcsúznia a kedvenc állatkáitól, barátaitól. Így az iskolát már Rozsnyón, a városban kezdte.

Sírva mesélte, hogy bizony megélte a második világháborút is. A szirénaszó hallatára szaladtak az összesen a házukhoz legközelebbi búvóhelyre. A felnőttek sírtak, féltették lakhelyeiket, családjukat, a gyerekek pedig nem értették mi történik, miért kell bujdosni, miért nem lehetnek otthon... Azt hiszem, én sem bírnám ki így bezárva, természetes fény nélkül, nagy tömegben, zsúfoltan egy kis helyen. Szegény ómamácskám! Apukájukat szerencsére az egészségi állapota miatt nem sorolták be katonának, így együtt lehetett a család. Sokszor ő volt az, aki ennivalót, innivalót, ruhát, meleg pokrócot hozott nekik, no és persze a dédike kedvenc rongybabáját, hogy könnyebben átvészeljék ezeket a nehéz napokat.

A szülei nagyon féltették őket, főleg a lánytestvérét, Gizikét, aki abban az időben serdülőkorban volt. Bizony nagyon szép fiatal leányzó volt, meg kell hagynom. Ómama a mesélés közben fényképeket is mutatott nekünk. Ami elszomorító volt, hogy akkoriban az orosz katonák bántalmazták a szép fiatal nőket, ezért hamuval kenték be Gizike arcát, öreges kendőt adtak rá és rossz régies ruhát. Szerencsére őt senki nem bántalmazta. Egy német katona, amikor a házukba belépett, mindjárt mondta, hogy ő tudja, hogy Gizike még fiatal nő, de hogy ne féljenek. Ómamámat az ölébe ültette, megsimította az arcát és sírva mondta neki, hogy otthon pont egy olyan kislány vár reá, mint ő. A felesége, amikor megteheti, leveleket küld neki, s elő is vett egy megviselt fényképet a kabátja zsebéből, amin a kislánya volt. Keménycukrot adott az ómamám kezébe és egy egyszerű német versikés énekre tanította meg őt, amire még idős korában is emlékezett és büszkén mondta el nekünk nem egyszer, néha még énekelve is. Így szólt a versike: *Auf der Heide blüht ein kleines Blümelein, und das heißt Rózsika...*, így fordította le nekünk: *Kinn a mezőn egy szép virág nyílik, akit Rózsikának hívnak...* Ez a rövidke német zenés versike annak ellenére, hogy angol nyelvet tanulok, mindig a fülemben cseng.

Sokat mesélt még a második világháborús időszakról, ami még a mai napig is megmaradt az emlékezetemben. Rozsnyón, dédikénk szülei már egyszerű életet éltek. A szülei gazdag családokba jártak kiséíteni,

kertészkedni, takarítani, vasalni, hogy el tudják tartani a saját családjukat. Az egyik zsidó családban pont olyan korú kisleány volt, mint dédikém. Amikor a szülei dolgoztak, őt is hordták magukkal, s nagyon jól érezte ott magát. Johannának hívták a kislányt, akivel sokat nevettek együtt, játszottak és sokat is tanultak egymástól. A szülei örültek, hogy Johanna és Rózsika, tehát dédikénk jól megvannak együtt. Ekkoriban már a barátnője egy sárga csillagot hordott a ruháján, dédike nem értette, hogy miért, és szerinte Johanna sem volt még vele egészen tisztában. De aztán nemsokára jött a rémálom, ahogy ómamánk mondta könnyes szemekkel és megrendült hanggal. A háború miatt elveszítette a legjobb barátnőjét is. Miért? Sajnos, mert zsidó nemzetiségű volt és nem volt kegyes vele az Élet. Láttá, ahogy egy nagy teherautóra vonszolták a németek a családjával együtt, hiába kiabált utána, nem segített, s az anyukája is sírva befogta a száját. Elvitték Johannát is a lágerba. Soha többé nem látták egymást. A házukban attól a naptól kezdve német katonákat lehetett csak látni, mozogni.

Lassan teltek az évek, s ómamánk is felnőtt. Virágkötőnek tanult ki Csetneken, s a helyi virágüzletben helyezkedett el, s ez a foglalkozás kísérte végig az egész életét nyugdíjas koráig. Számtalan fénykép készült ebből az időszakból, melyekhez kellemes emlékek, sok öröm, nevetés társult. Itt ismerkedett meg 18 évesen élete nagy és egyetlen szerelmével Grieger Andrással, a dédapánkkal, akit én már sajnos nem ismerhettem meg, ugyanis fiatalon elhunyt.

Az új élete ómamámnak a Bányász utcában folytatódott Rozsnyón, egy két szobás házban, melyhez szép kert és udvar is tartozott. A férje nemes családból származott, üzletemberek voltak, így pénzhíányban ezek után már nem szenvedett. Nagy örömeire benti illemhely és fürdőszoba is volt a házban. A férje kérte, ne dolgozzon többet, csak a háztartással és a gyermekeik nevelésével foglalkozzon. De ő mindennek ellenére a munkáját soha nem adta fel.

Mosolyogva mesélte el az egyik történetet a Bányászok utcájáról. Abban az időben sajnos nem mindenki engedhette meg magának, hogy televíziót vegyen. A férje a tenyerén hordozta őt, s leste minden kívánságát. Tudta, hogy ómama egy televíziót szeretett volna, mivel szerette volna figyelni az eseményeket a világból, s magyarul filmeket nézni. Szülinapjára így teljesítette az álmát. A vendégszobába dédapánk egy kendőt kötve a szemére kísérte be dédit, majd óvatosan levette a kendőt a szeméről, gyengéden megcsókolta és felszólította őt, hogy nyissa ki a szemét. Ekkor ott volt az ablak alatti asztalkán... az első tévéjük. Bekapcsolták, s ezek után csodák csodája, kitérult előtte a világ. Boldog volt, mert imádta a régi magyar színészeket és filmeket, zenét. *„Azok voltak a szép idők”* - mondta ómama - *„ezek a filmek örökké értékesek maradnak, hidd el.”* - mondta nem egyszer dédike. *„Te is nézd majd meg őket, ha nagyobb leszel, a mai filmek már semmit nem érnek, hidd el!”* Nagyon sok igazság

rejtőzött szavaiban. Ma már jobban megérték mindent. De ez nem minden. Ettől a naptól fogva, amíg az utca lakói nem engedhették meg maguknak, hogy televíziót vegyenek, minden este a filmeket, híradót dédiéknél nézték. Sokan voltak, de mégis elfértek. Tisztelték egymást, jó szomszédságban éltek. Mindig hangsúlyozta: „*Fiam, légy mindig emberséges, a jóság jót ad vissza. Néha sokáig tart, míg megterem a gyümölcse tetteidnek, de ne feledd, mindig tiszteld felebarátaidat, légy igazságos és tisztességes. Az őszinte és jóakarátú embert mindenütt visszavárják, s örülnek a jelenlétének...*”.

Sajnos, rajta is fogott az idő, s megöregedett. Bőre ráncos lett, kissé megörbült a hátgerince, lelassult a járása, haja ősz színűvé festődött, de ennek ellenére mindig a legszebb, legjobb dédikém marad. Már szegény alig tudott járni, de amikor tehette, mindig együtt voltunk. Mikor nyolcvanegy éves lett, nagymamánknál lakott. Egy reggelre leesett, s többé már nem állt lábra.

Emléke örökké szívemben marad, s tanításai, történetei bízik benne, hogy megmaradnak családunk értékei között több nemzedéken keresztül.

Benik Róbert

Gát mögött, víz alatt

Ha valaki manapság *Erdőszentgyörgyre* látogat, a helybeliek, mint különleges attrakciót említik a „tavat”. Néhány kilométerre a falutól – bocsánat a várostól – a *Küsmöd*-patakát hatalmas gát zárja el. A gát mögött keletkezett a tó. Lehet a partján kirándulni, sátorozni, a tóban pecázni, csónakázni. És nagy mulatságokat rendezni. Senkit nem zavar.

Legfeljebb az árnyakat. A tó fenekén alvó falut. *Péchi Simon* késői híveinek emlékét. Egy a világon egyedülálló kultúrtörténeti relikvia iszapba süllyedt temetőjét, a vízbe roskadt házakat, templomokat.

Több mint háromszáz év viharai, nyomora, üldöztetése nem tudta elpusztítani, és most víztükör borítja a helyet, ahol egymás mellett, egymásra utaltan éltek öt felekezet hívei. A gyakoribb családnevek is árulkodtak részben a hovatartozásról: *Ács, Boros, Máthé, Gombóczi, Lupuj, Farkas, Rózencz, Geréb, Bartha, Kovács, Szombatfalvi, Csupor, Györfi, Jakabfi, Kutasi, Lovász, Nagy, Papp, Tós, Sallós, Sükösd, Újfalvi, Volf, (Isztujka, Máté, Balázs, Rostás, Demeter cigányok)*.

Tetten lehet érni ezekben a nevekben az ősi családok, a beköltözöttek és a felvett nevek eredetét. Külön érdekes a *Lupuj* és *Farkas* nevek viszonya. A *Lupuj* a román lupu szóból ered, ami farkast jelen. Ők behozott jobbágyok leszármazottai, római katolikusok, elmagyarosodott románok. A *Farkas*

nevük hasonló származásúak, de megőrizték ortodox hitüket, nevüket magyarosították. Bár az utóbbi időben *Fărcaș*-nak írják. A *Rózencz, Lovász, Kovács, Csupor, Volf, Ács* nevűek zsidók, a székely szombatosok leszármazottai. A *Geréb, Bartha, Szombatfalvi, Jakabfi, Újfalvi, Gombóczi* családok székely kisnemesek utódai. Református és unitárius hívek is voltak köztük. A bözödi parókia szórványaként folytatták hitéletüket.

Az egymás mellett élést a közös sors, a különállást a szokások és az egyedi kultúra konzerválta.

Mikor *Erdőszentgyörgyre* kerültem, akkor ismertem meg a falut, s az embereket. Az ellátandó területhez tartozott. Később még házat is vettem ott. Akkor körülbelül 600 lakosa volt, és ebből volt 3 vagy 4 román (feleségek), 40 cigány, a többi magyar. Felekezeti megoszlás pedig így nézett ki: római katolikus: 300, unitárius 160, református: 90, izraelita: 40, ortodox: 10.

Az a negyven izraelita, tulajdonképpen zsidózó, vagy szombatos jelzővel illelhető. A XIX. század végén szerepeltek a nyilvántartásban száznál többen, például 1869-ben 137, 1890-ben 157 személyt jegyez a statisztika. Kicsiny magja egy négyszáz éve szárba szökkenő hitnek. A reformáció megteremtette vallásitürelmem, hozta létre, és a türelmetlenség sorvasztotta el.

A tordai országgyűlés 1568-ban kimondja szó szerint:

„...ne szidalmazassék senki az religióért senkitől, ...és nem engedtetik meg az senkinek, hogy senkit fogsággal, avagy helyéből való priválással fenyegezzön az tanításért, mert a hit Istennek ajándéka, ez hallásból lészön, mely hallás Istennek igéje által vagyon.”

Néhány évre rá a tiltások kereszt tüzébe kerültek a hitújítók. Bethlen Gábor fejedelem már így utasít:

„hogyha kik publice vagy privátim akár tanítók, akár egyéb rendek a recepta religiókon kívül való sectákban talátnak most és ennek utána is minden kedvezés nélkül büntetődjenek mind személyökben s mind javokban.”

Ennek az lett a következménye, hogy azok a főurak, birtokosok, akik az új hit követőivé szegődtek, most visszatértek valamelyik hivatalos egyház kebelébe, legtöbbször a római katolikusba. Ilyenkor a hozzájuk tartozó falvak népe is követte urukat. Hiszen ő tartotta a papokat!

Az engedmények, tiltások, üldöztetések zűrzavarában, hitüket megőrizve, *Bözödújfalú* szombatosai magukra maradtak. Átkeresztelkedni nem akartak, papot, prédikátort nem kaptak. Így is tovább gyakorolták makacsul hitüket, székely módra. Templomuk nem volt, otthon imádkoztak. Titokban. Színleg keresztények, de titokban szombatos hitüket gyakorolták. *Péchi Simon* imádságos könyvének másolatait használták. Kézzel írták a másolatokat. A kiegyezés

utáni szabadabban fűjő szelek alkalmat adtak, hogy szombatosságuk hivatalos formát kapjon, mint zsidó. A kultuszminiszter *Eötvös József* szabad utat adott. Ez sem ment könnyen, és mire évtizedek tapasztalatával gazdagodva nyíltan gyakorolhatták volna vallásukat, jött a hitlerizmus elmebajos terrorja. A katolikus plébános mentette meg őket a haláltáborból. Lóra ült, és belovagolt Marosvásárhelyre anyakönyvi kivonatokkal, levéltári bizonyítékokkal felszerelve, bizonyítandó székely, magyar eredetét a bözdújfalusiaknak.

És most még az emlékük is a víz alatt! Anyagi és szellemi téren egyaránt. A feledés iszapja is egyre vastagabb...

Én magam jól emlékszem minden utcára, házra. Ha lehunyom a szememet, megjelennek előttem a falu képei. Látom a nyolc ortodox számára épült templomot. Illetve épülőben lévő. A harmincas években kezdték építeni, de túl nagyra méretezték, és az anyagi források kimerültek. Mementóként állottak a falak, a félig felhúzott tornyok, a tető nélküli templomhajó. Szállóige lett belőle: a megesett leányra mondták a környéken, „úgy járt, mint a Bözdújfalui román templom, felcsinálták, s úgy hagyták.”

Látom a katolikus templomot is vasárnap reggel. Fekete kendős idősebb, tarka kendős fiatalabb asszonyok igyekeznek a szentmisére, s az ajtó előtt megigazgatják kendőjüket, kabátjukat, hogy méltóképpen léphessenek be Isten házába.

Látom a kora reggel munkába sietőket. Szerszámaik a vállukon, kenyér, meg egyéb a tarisznyában, korondi korsóban ivóvíz. Vagy az autóbushoz menőket, akiket a közeli gyárak, műhelyek várnak.

Látom a tanító urat, a tanító nénivel együtt, ahogy az iskola kapujában várják az érkezőket, meg a zsibongó gyermek hadat, ahogy tódulnak befelé a két osztályterembe. Négyosztályos iskola, két tanteremmel. A gyerekek szorgalmára nincs panasz, a tanító házaspár értően terelgeti kis nyáját a tudás izgalmas magaslatai felé. Még a cigány gyerekek is szívesen járnak iskolába. A tanító úr aggódva kérdezi, hogy mi a baj, ha beteg van az osztályban. Emlékszem egy mozgássérült cigányfiúcskára, akit kerékpárral hoztak fel az iskolába minden reggel nagyobb testvérei. Ne maradjon el kortársaitól.

Látom télen a havas utakat, ahol lovasszánokkal hozzák a tűzre való. Erdőre fáért télen kell menni, mert akkor lehet a fagyos földön könnyen a kitermelés helyét megközelíteni, és mert akkor ér rá a falusi ember. Ilyenkor szünetel a mezei munka. Kora reggel mennek ki az erdész által kijelölt területre. A kivágásra szánt fák is ki vannak jelölve. Csak azt szabad kivágni. Mászt nem is lehet, mert az erdész sasszeme mindent meglát. Nem is néz a földre, csak a fák koronáját figyeli. „Innen kivágtak egy fát, keresd csak meg a csonkját!” - szól a kísérijének. Nincs előtte titok az erdőben.

Látom *Volf Zsuzsa* nénit, amint a beteg fiáért aggódva jön az orvosi szobába – *Geréb* tekintetes úrnál volt a tisztaszobában berendezve -, látom továbbá *Lovász Pepi* nénit, ahogy a díszes tálalóból kiveszi a teasüteményt, és az asztalra teszi, poharat vesz elő, és édes borral kínál: „kóser, most küldték a rokonok”.

Látom a kis falusi boltot, ahova az esti buszra várva behúzódtunk a szeles, havas idő elől. „Jöjjön – hívott félre a boltos bácsi – van egy kis vad pénzem, a feleségem nem tud róla, igyunk egy üveg hideg sört.” (Végül is nem ittunk, mert megérkezett az autóbusz.) Az utódját is látom, aki követte a boltban, miután nyugdíjba ment. Tragikusan végezte az „utód”. Valami kis hiánya volt a boltban, és attól való félelmében, hogy felelősségre vonják, öngyilkos lett. A sors fintora, hogy a záró leltár alkalmával nem találtak semmilyen hiányt.

És látom a duzzadó vizet, az otthonukhoz az utolsóig ragaszkodó embereket, a házukat szomorú szemmel bontókat, az összeomló falakat... Emlékezem.

Aztán én is körbejárom a tavat, vallatva a megmaradt köveket, sövény maradványokat: itt ez lakott, ott az, a kút ott kinek is állt az udvarán? Mígnem egy gyerek hang visszarángat a jelenbe: „bácsi, adjon egy kis pénzt, csak pár lejt!” „Kié vagy?” „A Demeter Gizié.” Csecsemő volt még Gizi, amikor a falu eltűnt. A magasabb helyeken megmaradt néhány házat lakják a túlélők.

Bige Szabolcs Csaba

Engedj, maradjak!

Giza, Giza... itt voltál mindig mióta az eszemet tudom, nannyó mellett, a keze alatt. Nékünk, lurkóknak, ha betévedtünk a konyhába, mindig juttattál egy-egy különlegességet, jófalatot. Sült zsírba mártott friss kenyeret, rácsos tészta szélt, grillázs darabot, aszalt barackot...

Mindig Gizára esett a választásom, ha kényes kérdésekre szerettem volna választ kapni. Ő volt nekem a bizalmasom – mindig jó tanácsokat kaptam tőle és sohasem árult el.

Talán a váratlan érkezések ideje volt éppen, mert még javában örvendeztünk Jánosunk hazatérének, mikor megjelent Mihály Vilmos, Giza volt férje. Igaz, ő nem hadifogságból jött, de valahogy mégis a harcmezőről. Csak benyitott Gizához este, mintha el se ment volna, mintha nem lennének elválva immáron sok éve.

- Megjöttem – szólott -, nem is örvendsz nekem?

- Meg vagyok jól nélküled tova öt éve, mehetsz vissza a tüzes barnádkhoz.
- Hol van már a tavalyi hó?
- Az már a te bajod.
- Engedd, maradjak ameddig kicsit megpihenek, aztán keresek munkát, szállást, s nem terhellek tovább.

Vilmos maradt, Giza gondját viselte, ápolta, mert beteg volt az istenadta. Valami kór megtámadta a tüdejét, sokat köhögött, hamar kifáradt.

Néhány nappal érkezése után, eljött minket is meglátogatni. Akkor mesélte el mikén ment keresztül, míg aztán haza vezérelte a jósors.

- Öldöklő, nagy csata zajlott Torda mellett – kezdte -, szinte egy hónapig tartottuk magunkat az orosz és román csapatokkal szemben. Én a hadtápnál szolgáltam sima őrvezetői rangban. Elég volt az nekem, nem kívántam parancsokat osztogatni, annál inkább a gulyáságyút kezelni.

Az sem egy veszélytelen munka, ne higgyétek – ott röpködnek a gránátok a fejed felett, a Sztálin-orgonák¹ rémisztő hangja elnyom minden hangot és már robbannak is a gránátok, a repülők zuhanó repüléssel sorozzák meg géppuskájukból a földön levőket, legyenek azok harci egységek, elsősegély pontok vagy élelmezési körletek. A Kőkényes hegy oldalában, egy szűk sziklahasadékba húzódtam be, s magamra húztam a nagy üres bográcsot, amiben azelőtt az étel főtt. Gondoltam így rejtve és védve vagyok valamennyire.

A harcizaj, gránátrobbanások, ágyúzás ellenére elaludtam a rejtek helyemen. Arra ébredtem, hogy csend van. Csak távolabbi moraj hallatszott. Nagy óvatosan kikukucskáltam, de sehol egyetlen teremtetett lelket sem láttam.

- Na, Mihály Vilmos, mind elkergetted a muszkát, vagy mi! – gondoltam magamban, amint körülnéztem.
- De félretéve a viccet, tényleg suhogó egyedül voltam a hegyen. Arrébb mentem, lássam, mi van a völgyben. Hát, megláttam, hogy nem is vagyok olyan egyedül, mert ott, lenn nyüzsgött a völgy. Harckocsi oszlopok mentek végeláthatatlan sorokban nyugat felé. Nem kívántam velük találkozni, így aztán vállamra vettem a tarisznyámat, az összetekert pokrócomat – elég megviselt volt már szegény - és neki indultam az ellenkező irányba, hegynek felazon. Fák közé értem, s estig jó adagot haladtam. A fák alatt megaludtam, s bár már hűvös kezdett lenni, de én olyan békésen aludtam ott, mint ahogy egyszer sem évek óta! Másnap napnyugta tájt emberek közeledését véltem észlelni. Füst szagot hozott a szél. Meg is pillantottam

---

¹ sorozatvető, más néven *Katyusa*

rövidesen, hogy egy kalyiba előtt hárman ülnek a tűz körül. Az árnyékban meghúzódva hallgatóztam, halljam, milyen nyelvet beszélnek.

- Dobjál még egy husángot a tűzre! – mondja egyikük.

Hű, ezek magyarul beszélnek! – örvendeztem, s egy lépést tettem előre.

- Jut nekem is hely a tűz mellett? – kérdeztem, mire ijedten talpra ugrottak.

- Ne féljetek, egy hajóban evezünk.

- Ki vagy?

- Látom, ti sem a frontra igyekeztek! Én épp onnan jövök.

- Mit akarsz?

- Töletek semmit, de ti kaphattok tőlem egy prófuntot meg egy hagymát a sült mellé.

Volt a tarisznyámban még valami élelmiszer, amit nagy okosan magammal hoztam.

Befogadtak negyediknek, velük töltöttem a tűz mellett vigyázva az éjszakát, reggel felkerekedtünk, s ott hagyva a kalibát, tovább álltunk. Elég bizonytalanok voltak friss társaim és látva határozottságomat, rám bízták magukat.

- Nézzük csak, hol vagyunk? – vettem elő a térképet a táska zsebéből. Kitérítettem egy sziklára, körbe álltuk, de láttam, társaim hozzá se konyítanak. Én azonban jól felismertem a térképen a falvakat, melyek mellett folyt az ütközet, most attól valamerre keletre lehetünk, gondoltam.

- Milyen furcsa az a kockafalu – mutatott az egyik szökevény társam a térképre.

Igaza van, állapítottam meg, s kiderült, hogy református temploma van. Nosza, neki indultunk, hogy keressük fel a papot.

Kegyes szavakkal fogadott a tiszteletes úr. Kegyes szavakkal és derék tettekkel! Hívta a harangozót, hogy menjen el a faluba és hozzon civil ruhát nekünk. Addig mi itt, az udvaron, a kút mellett tisztálkodhatunk.

A harangozó egy széles vállú, alacsony termetű ember karikalábakkal, barátságosan bemutatkozott.

- Páka Béla – nyújtotta felém a kezét és a szemébe nézve jól megmutrált.

Így tett mind a négyünkkel. Gondolom a ruhák mérete miatt vett ilyen alaposan szemügyre.

Vette a kétkerekű kézikocsiját és szaporán indult görbe lábain dökögve beszerző körútjára. Óra múlva jött meg púposan rakott szekérével. Addigra végeztünk a mosakodással, borotválkozással, hajvágással. Egymásnak vágtuk le torzonborz sörényünket.

- Lássam, mit hozott Páka Béla? – jött oda a lelkész.

Mink is oda gyűltünk szemrevételezni a szerzeményt. Eredményes munkát végzett Páka Béla – hozott inget, gatyát, mellényt, nadrágot, cipőt, sapkát, sőt még kaptát is a cipőbe.

Válogattuk, próbálgattuk a himihumit, mind felszerelkeztünk civil módra. Ekkor szólt tiszteletes úr, hogy terítve van a verandán.

Rendesen belakmározottunk, nem kínáltattuk magunkat. A szakácsnő kitett magáért, olyan pityókagulyást készített, hogy megnyaltuk utána mind a tíz ujjunkat! Bár az is igaz, hogy éhesek voltunk, s úgy mondja a szólás, hogy legjobb szakács az éhség...

A szín alatt aludtunk, mint a bunda. Reggel a kedves tiszteletes feltarisznyált és adott egy névre szóló levelet az itthoni lelkésznek címezve, melyben kéri, legyen segítségemre. A többiek is kaptak hasonló hangvételő irományt. Ez arra is jó volt, hogy igazolni tudjuk magunkat, ha kérdik, kik vagyunk.

- És most itt vagyok! – fejezte be hosszas beszámolóját Vilmos.

Giza nem volt elragadtatva Vilmos történetétől. Küldte vissza a „tizes barnához”.

- Ne küldj el, kérlek! Össze vagyok törve, meg vagyok rokkanva, hiába van meg kezem-lábam, rokkant vagyok belülről. Csak az tartott életben, hogy jövök haza, jövök hozzád! Nem bírtam volna a gyűrődést, ha nem éltet a remény - a remény, hogy újra láthatlak.

- Hagyd el ezeket a sirámokat! Maradj a házban, de lakótárs vagy, nem élet-társ! Értetted?

- Elfogadom. Ez is több, mint semmi!

- De ha meglátom, hogy hitványkods, iszol vagy...

- Nem iszom, már hónapok óta!

- Mert biztos nem volt mit!

- Az is lehet, de több ennél. Tudod, rájöttem, hogy szesz nélkül szebb a világ, ha te is hozzá tartozol!

- Nagy szavak.

- Azok, de őszinték.

- Jól van, na!

Szóval, mint mondtam, Vilmos maradt. Igyekezett aztán hasznossá tenni magát a házban, mondhatni hálából. Megjavítgatott ezt-azt a ház körül – az udvari kutat, a WC tartályt, a kertkaput.

- Kell a férfi a házban – mondta, ha üdvözölték az arra haladók.

Bige Szabolcs Csaba

A kenyér fara

Esteledett. A kertünk végében fűzfák simogatták az ég alját. A lombok mögött már lemenőben volt a nap. Ahogy néztem, zsemlének gondoltam őt. Legszívesebben beleharaptam volna.

Na de a dolog, az dolog. Bezártam a jószágokat, megittam és mentem befelé enni!

Kint a kútnál még húztam fel vizet, megmosdottam. Leültem a rózsás abrosszal terített asztalhoz. - Bezártad őket, a tyúkok beültek?

- Igen! - válaszoltam anyámnak, és elkezdtem a gulyáslevest bekanalazni.

Péntek esténként sokszor volt nálunk „gulya leves”(ahogy a gyerekek nevezték erre felé) palacsintával a vacsora. Nagyon szerettem.

- Ha megetted segíts öcsédnek a házában!

Ugye, mint legidősebb gyerek, sokat tanítottam testvéreimet. Persze, nekem már könnyebb volt, hiszen egy-két évvel előrébb jártam a tanulásban!

Aztán eljött az éj. A csillagok, mint hangjegyek a kottafüzetben, úgy terültek el a magas égen, és fülemben mintha játszott volna egy szép dallamot a lágy szellő, ami elhozta felém a hangokat.

Megvirradt! Szinte kiugrottam az ágyból úgy vártam, hogy mehessek a „Nagy boltba” kenyérért. Azért hívták így az üzletet, mert kis falumban, a legnagyobb volt méretileg és egy dombocskán állt a Tanácsházához közel.

- Fogjad a táskát, és eridj, mert ha hazajössz, reggeli után megyünk dohányt törni, mert meleg lesz! - mondta apu, aztán kiment a hátsó udvarra etetni.

Felültem a Csepel biciklire, szinte suhantam vele! Szabadnak éreztem magam olyankor. Bár sokat felborultam, de mégis az egyik legjobb dolog volt számomra, amit a jóisten, és egy angol bácsi feltalált.

Megérkeztem. A kerékpárt letámasztottam, és beálltam a sorba. Bizony akoriban sor állt a bolt előtt, amikor a tej vagy kenyér megjött.

- Szia Józsi, megint te jöttél! - kiáltotta oda Pista bácsi. - Gyere előre! - mondta, és dolgos nagy kezével felém intett!

Én tétován álltam, nem akartam tolakodni! A kenyeres kocsiból kettesével dobálták a friss, gőzölgő két kilós kenyeret a bolt ajtajában álló gazda kezébe. Csodálatos látvány volt, ahogy repült a gőzölgő „isteni” test.

Mikor végeztek a kipakolással, előre engedtek az öregek, és én kaptam elsőnek belőle.

- Ereggy no! Aztán siess haza, otthon várják a kenyeret! - szólt Böske néném. Örömmel fogtam a csíkos táskát a kezemben, amiből kilógott a kenyér. Jó szokásomhoz hű maradtam, és amíg elértem „járművemhez”, letörtem a mennyei csoda farát. Csak úgy ropogott a kezemben a szinte forró héja!

És az íze!! Na, az bizony minden másnap megért egy misét.
Míg haza tekertem, megettem a porcióm. Olyan finom volt, mint egy vasár-
napi ebéd.
Beléptem a konyhába, apám látta, hogy hiányzik a fara. - Kicsipegték a ve-
rebek? - kérdezte mosolyogva. - Igen! - mondtam nevetve és letettem a ládára
a táskát.
Istenem, ez a boltba járás!!!
Megannyi élményt éltem át pár perc alatt! Ez volt, ami erőt adott nekem,
hogy érdemes élnem. Az pedig hogy meg kell dolgozni a mindennapi betevő-
ért, emberré nevelt!
Szerettem a „Nagy” boltba járni. Szerettem a friss kenyér farát!

Bíró József

Mandula műtétem

Egy új élet kezdete

Az egészet ott kezdeném, hogy édesanyám és édesapám 8 év próbálkozása után
jöttem, születtem meg természetes úton, ami egy csoda.

Ennek köszönhetően nagyon féltettek és szeretnek.

Óvodás koromban kezdődött, hogy mindig lázas beteg lettem. A mandulám
gyulladt be folyton, annak ellenére, hogy fel voltam öltöztetve és hideget nem
ittam. Nyáron a fagyiból csak egy gömb volt megengedett, mert azonnal lebe-
tegedtem.

Első osztályos koromban jelentkeztem vers és mesemondó versenyekre.
A szöveget kívülről fújtam, de a beszédem orrhangzós volt, ami miatt nem ér-
tem el helyezést.

Mindig sokat készültem rá és szépen szavaltam, de nyerni nem nyerhettem,
mert a manduláim meg voltak nagyobbodva és ennek köszönhetően a szerep-
lésem nem lett sikeres. Elkezdtem úszni és sorozatban beteg lettem. Év végén
az olvasási felmérésem időre ment, épp hogy elértem az ötöst. Mindig kitűnő
bizonyítványom van, de a mandulám mindenben visszahúzott.

Sok volt az antibiotikum, lázcsillapító, amit ilyenkor szednem kellett.
Nehéz napok voltak. A szüleim végül elvittek egy fül-orr-gégészetre, ahol meg-
állapították, hogy ki kell venni mind a két mandulámat.

Nagyon féltünk a műtétől, hiszen már 9 éves lettem. Megnagyobbodott
manduláim miatt tudtuk, hogy nem lesz gyors a felépülés.

A műtét a nyári szünetben megtörtént. Mindig arról álmodtam, hogy sok
jégkrémet ehetek. Na most műtét után fogok is! - gondoltam.

Persze, hogy egy falat fagyit sem tudtam megenni. A műtét jól sikerült, de a felépülés nagyon nehezen és lassan történt. A kórház után otthon gyógyszert kellett szednem. A gyógyszerek miatt sokat aludtam, így keveset ittam. Visszakerültem a kórházba, infúziót kaptam. Enni szinte újra kellett tanulnom. Annyira nagy fájdalmaim voltak, hogy inni is kortyonként tudtam. Torkomban gombócokat éreztem és vérzéscsillapítót szedtem. Nagy hajú lány vagyok és hajolni nem lehetett, így egyértelmű, hogy haját mosni sem szabadott. Kemény 4 hét volt. Ez idő alatt beszélni sem tudtam. Mindent leírtam, amit szerettem volna. Így teltek a napjaim.

Szüleimet kérdezgettem, meg fogok-e gyógyulni, mert meg akarok. Szeretnék olyan lenni mint régen. Szavaló versenyekre járni. Szüleim bíztattak igenis meggyógyulsz. Hinni kell benne. Bízni. Egyik nap az anya, utána az apa szót kimondtam. Elfáradtam, nehéz volt. Olyan öröm volt ez, mintha újra tanulnék beszélni. Anyukámék nagyon boldogok voltak. Első ételem joghurt és zsemle volt. Minden nap egyre jobb lett. Az orvosomhoz visszamentünk és mondta, hogy még gyógyulnom kell és lehet kell logopédus is a beszédhez, aki segíthet. Teltek a napok. Mindig azt mondtam, hogy meg akarok gyógyulni. Hittem benne. Egyik nap elmentünk logopédushoz, aki biztatott, hogy minden rendben lesz. Csak a gyógyulási időt kell kivárni. Így is lett. Minden nap egyre többet tudtam beszélni.

Végül 2 hónap múlva teljesen meggyógyultam. Igaz hosszú idő volt és sosem felejttem, mert nagyon nehéz napok voltak.

Az eredménye viszont meglelt. Teljesen új életet kaptam. A beszédem szép tiszta és csengő bongóra változott. A versenyeken helyezéseket érek el. Mese-mondó, versmondó, úszó verseny, amiken szeretek részt venni. Az egészségem megváltozott. Most ha lebetegedem, pár nap és jól vagyok. Nem kell ágyban feküdnöm és magas lázzal küszködnöm. Igaz fontos szervünk a mandula, mert megvéd a kórokozóktól,- így tanultuk-de ha beteg egy mandula, attól meg kell válnunk. Mi is így tettünk. Hittünk, reménykedtünk, hogy jobb lesz. Nekimentünk.

Apukám ápoló és sokat segített a szaktudása. Imádom, hogy újra teljes életet élhetek. A hangomat hol fel-, hol levihetem. Remélem, tudtam erőt adni annak, aki esetleg ilyen előtt áll. Hiszen minden rosszban van valami jó. Tanulságom, hogy minden sikerül, amit nem adunk fel. Muszáj erőt venni és küzdeni a gyógyulásunkért.

Én így tettem és felépültem.

Damián Dóra

Csodák léteznek

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy forró nyári délután. Amikor is kint voltunk a teraszon és beszélgettünk anyukámmal:

- Anya, kérdezhetek valamit?
- Persze, nyugodtan!
- Elmeséled, hogy születtem? Hogy egyszerre van a születésnapunk? Nagyon örülök, hogy ez így van, csak egyetlen egy osztálytársamnak sincs az anyukájával egy napon a születésnapja. Szeretném megtudni! Meséld el, kérlek!

Faggattam tovább:

- Miért hívtok csodagyereknek?

Anya mesélni kezdett:

- Ez mind már 11 éve történt...

Minden szó igaz lesz, kislányom!

Drága Dórikám! Gyere! Ülj ide mellém! Elmesélem neked.

Elég nagy vagy már, biztosan megérted.

Apa és én megismerkedtünk. Szerelem volt első látásra mindkettőnk részéről. Összeházasodtunk. Boldogan éltünk. Közben teltek a hónapok, az évek. Szerettünk volna kisbabát. Egyre bánatosabbak voltunk, hiszen már hét éve nem született gyermekünk. Több orvost felkerestünk, engem meg is műtöttek jó néhányszor. Ezek ellenére egy napon doktor úr közölte, hogy természetes úton nem lehet gyermekünk. Annyira elkeseredtünk. Már 29. éves voltam. Háborogtunk. Olyan jó emberek vagyunk. Ez igazságtalan. Miért velünk történik mindez?

Nekem nem élt anyukám, nem tudtam vele ezt megbeszélni.

Na, de ott volt nagypapád!

Jól figyelj, mit mondott!

„Csodák akkor történnek, ha hiszel bennük. Reménykedni kell!

A remény hal meg utoljára. A Jó Isten kezébe kell tenni! Csodák mindig vannak!”

- Persze, gondoltuk. Mi már hét éve várunk. A szavai, tanításai hatottak ránk. Tovább éltük az életünket, s megtörtént a csoda. Terhes lettem. El sem akartam hinni! Mindig mondtam: csípjete meg, hogy ez valóság, nem pedig álmodom. Nagy volt az öröm a családban.

„Csodák mindig vannak, látjátok!” – mondogatta papi.

- Milyen igaza volt!

Sokáig nem mutattad meg magad. Mi kíváncsian vártuk: kislányunk vagy kisfiúnk születik. Ez teljesen mindegy is volt. Az volt fontos, hogy egészséges legyen. Később kiderült, hogy nagypapád megérzései jók voltak.

Miért is? Mindig azt mondogatta nekünk: Dórika legyen a neve!

- Honnan tudta papa? Megérezte.
- Akkor ezért mondjátok rám, hogy csodagyerek vagyok?
- Igen, és azért is, mert különleges vagy Dórika!
- Folytasd anya, kérlek!
- Jó. Mesélem tovább. Tudod, a születésnapom november 13-án van. A 30. születésnapomra téged kaptalak ajándékba. Életem legszebb születésnapja volt. Életem adtam neked. Így egy napon születünk, csak 30 év van köztünk.

Papa mondta:

„30 évvel ezelőtt ebben a kórházban vettelek kezembe, Andika lányom. Ezen a napon lettem édesapuka. Most 30 év után lányom, ebben a kórházban láthatom az unokámat. Lehetek lányos nagypapa.”

Megköszönte nekem. Most idézem nagypapád szavait: „Sajnos, nagymamád csak fentről láthat téged, de nagyon boldog most! Fentről vigyázz ránk.”

- Ezt mondta papám?
- Igen, igen. Ilyen bölcs ember a te nagypapád!

Nekem is mindig mondja papi: *„Az álmaidat ne add fel sose! Merj hinni, és remélni!”*

- Nagyon jó, hogy nagypapámat megöllehetem, de nagyon rossz, hogy nagymamámat nem ismerhettem. Csak fényképről láthatom.
- Sajnos, Dorcikám ilyen az élet! Megszületünk, s meghalunk. Történnék jó és rossz dolgok az életünkben. Egy dolog biztos: csodákban mindig bízni kell!
- A nevemet papától kaptam?
- Igen. Ő mondta, de nekünk is megtetszett. Jelentése: Isten ajándéka.

Papától megtanultuk: *„Csodák azok életében lesznek, akik hisznek benne!”*

Te egy csoda vagy kislányom!

Damián Dóra

Húsvét kicsit másképp!

Nálunk a Húsvét kicsit másabb, mint máshol.

Valahogy összenőtt a tavaszi szünettel. Ahogy közeledünk a szünet felé, anyukám már lázasan készülődik. Útvonalat tervez, láttnivalókat keres és összesomagolja az útravaló cuccainkat. Bizony nálunk a húsvét az utazásról szól. 14 éves leszek idén, de már annyi helyen jártunk, hogy elmesélni is sok lenne. Az én anyukám nagyon szeret utazni, mondhatni mindene a természet és az új kalandok. Ő, ha boldog, ha szomorú vagy legyen bármi is szerinte az

utazás mindenre megoldás. Van egy jó hosszú bakancslistája, ahová szeretne az élete során eljutni.

Az utazásaink során mindig mesél a gyerekkoráról és minden érdekességről, hogy éppen miket látunk. Általa ismerjük az állatok nyomait, az erdő növényzetét, hogy milyen veszélyekre kell odafigyelnünk. Apa és anya nagyon sok mindenben hasonlítanak egymásra. Az utazás szeretetében is. Apa a mi kis útikalauzunk. Számára nincs olyan hely, ahová ne tudna elvinni minket. Útközben számtalan dolgot ismert meg velük a bányatavak, tájformák kialakulásával, és minden nehéz géppel kapcsolatos dologgal. Idén a Balatonra mentünk a nagyszülőkkel. Ráadásul nem is egyhez. Ti tudtátok, hogy van Kis Balaton is? Nekünk újdonság volt ez a csodálatos madár paradicsom. Főleg nekem, ugyanis én madarász szakkörre járok. Ahol sűrűn kutatjuk fel az ilyen helyeket. Utazásunk során a húsvéti hagyományaink sem maradtak el. Szállásunkon festettünk tojásokat és az erdőben dugták el anyáék a csokitojásokat. És persze a locsolás se maradt el. Csodaszép idő volt ránk, így ebbe a pár napba, amit lehetett beletettünk.

Nekem a húsvét a családról szól a sok vicces poénokról, történetekről és a gyönyörű Magyarországról, ami számtalan szép tájat és helyet tartogat számunkra.

Darányi Bence Dániel

Generációs sárgatúró

Az én nagymamám Éva mama nagyon szereti a sárgatúrót. Nála nem telhet el úgy Húsvét, hogy ez a finomság ne lenne az asztalon. Én nagyon szerencsésnek érzem magam, mert ismerhettem az ük- és dédmamámat is.

Az üknagymamám csinálta a világ legfinomabb sárgatúróját. De nem azért mert tett bele valami különleges hozzávalót, hanem azért mert szívvvel lélekkel készítette. Ahogy deresedett a haja dédmama vette át a készítését. Dédi mama igazi konyhatündér volt nagyon sok sütemény receptjét ma is használjuk. Az anyukám az ő receptje által készítette el az első piskótáját.

Teltek múltak az évek és dédi mama elment az angyalok közzé majd félévre rá ükmama is követte őt. Abban az évben nem tartottunk Húsvétot.

Majd következő évben Éva mama megjegyezte, hogy el nem lehet mondani mennyire hiányzik mama és az ő sárgatúrója.

Ekkor anya, hogy felvidítsa őt, elkészítette neki, csinált hagyományosat és mazsolásat. Nagyon finomra sikerült és mama is meghatódott. Azóta az anya feladata a sárgatúró készítése és majd ha nagyobb leszek remélem az enyém is lesz. Aki

esetleg még nem csinált soha, bátran elkészítheti nem egy nehéz feladat, de a legfontosabb hogy szórjon bele egy csipet szeretetet, úgy még finomabb lesz.

Darányi Fruzsina Inez

Dunaszekcsői nyár

Mindjárt ott van a templom - kiabálok és a következő percben valóban megjelenik a hatalmas templom teteje. Megérkeztünk. A kapuban már ott áll ő, én meg szinte repülök ki az autóból, hogy átöleljem. Mama - kiabálok. Kisunkám - átölel a nagy karjaival. Betesszük a ruháimat a nagy szekrénybe. Anyuék vissza mennek Pestre én meg itt leszek lent Dunaszekcsőn. Ez volt a ballagási ajándékom. Én és mama egy hónapig együtt a nyáron.

Minden reggel korán kelünk, megisszuk az általa lefőzött kávé. Majd hátra megyünk a csirkékhez. Itt a csirkék már várnak ránk, tudják ők is, hogy etetés következik. Kiteszük a kis tányérba az ételt és a vizet. Majd bemegyünk egy nagy helyiségbe, ahol a kis csibék vannak. Itt van egy csibe, ami az én kis csibém. A szárnya fekete, a teste sárga. Amikor meglátom alig várom, hogy a kezembe tarthassam. Mama szépen átemeli és kiveszi nekem. Megsimogatom. Ezután a disznók és kacsák etetése következik.

Utána elküld tejért. Hosszú az út, meleg van, mire visszaérek a tejszarnokból már szinte dél van. Megesszük az ebédet és jön a nap legfontosabb része a tévénézés. Minden nap a kedvenc sorozatát nézzük: Megveszem ezt a nőt.

Délután kiülünk az udvari gangra, le a pincébe a dinnyéért. Alig látok, olyan sötét van. A pincében roskadozik a dinnye, felhozunk párat. Jó nehezek, mire az utolsóval is felérek érzem, hogy kellemesen elfáradtam. Megfogja a dinnyét a késsel és középen egy háromszög alakú szeletet vág bele majd az első szelet az enyém övé a második. A dinnye édeskés íze hűsítően hat rám. Jönnek a barátnői ők is kiülnek mellénk a gangos padra. Beszélgetnek, énekelnek.

Szinte minden nap így telik. Főzünk. Vagyis mama főz, én meg ülök a konyhában és csorog a nyálam. Barátfüle, smarni, csirke hús. Csupa finomság.

Néha lemegyünk a Dunához, a kompot megnézni. A Halászcserda tulaja mindig köszön nekünk. Veszünk fagyit. 5 Forint egy gombóc. Elmegyünk a postára feladunk egy képeslapot, anyukméknak.

Telik-múlik az idő. Tudom, hogy már nincs sok hátra a nyárból.

A bőröm barna lett, mezítláb közlekedek mindenhol. Estére valahogy mindig koszos leszek. Ilyenkor felmehetek Nénéhez habfürdőzni. Néha ott is alszom.

Hatalmas lépcsőn kell hozzájuk felmenni. Akkori fejemmel hegynek véltem, most már tudom domb. Sose számoltam meg a lépcsőket, de mire

felértem elfáradtam. Nenéék háza előtt egy kis kilátó állt, onnan be lehetett látni egész Dunaszekcsőt. A templomot, a fákat, a házakat, a fészkelő fecskéket. A Dunát és a torkolatát.

Még ma is érzem reggelente a friss kávéjának az illatát.

Egyed-Husi Boglárka

Levelek a frontról

Egyik nyáron, mikor mamával voltam, kotorásztam a nagy komód fiókjában. Imádtam azt a nagy fiókot. Olyan illata volt, mint mamának. Tele volt különböző kis rekeszekkel, apró porcelán figurákkal és sok könyvel, mivel mama imádott olvasni. Voltak ott még különböző feljegyzések, fényképek és egy nagy füzet szerűség. Nyár volt, mama kint árulta a dinnyét, megengedte, hogy nézzem a tévét, de az túl unalmas volt. Sokkal jobban izgatott a nagy tömb. Ezért kikapcsoltam a tévét és kivettem a tömböt a fiókból.

Levelek voltak benne, olyan levelek, amiket nagypapa írt. Gyönyörű rajzokkal és szebbnél szebb versekkel és szerelmi vallomásokkal.

Papa katonai levelei a frontról. Saját magát rajzolta le, gyönyörű tájképpel, katonaruhában, puskával a kezében. Akkor már tudtam olvasni, így elkezdtem olvasni papa leveleit.

„Itt vagyunk a fronton, de egyfolytában csak rád és a gyerekekre gondolok. Néha megyünk előre a fronton, de néha egy helyben állunk. Ilyenkor nem nagyon történik semmi. Az időt így beszélgetéssel, gyónással és levelezéssel töltjük el.

Nagyon köszönöm a fényképet a gyerekekről, sokat nőttek.

Vigyázz rájuk nagyon, mindenkit csókolok, ölelek”.

A többi levélen már különböző harckocsik képeit rajzolta le papa, meglepett, hogy ilyen szépen tudott rajzolni, nem is tudtam róla. Volt olyan rajz, ahol a bajtársait rajzolta le, s itt ének is volt felírva hangjeggyel és kottával.

„A fronton már mennék haza,

Hiányzik a vacsora,

megterített asztal mellett ülni jó.

Gyertyafényes láng világ,

ég már az egész világ,

de ti ne féljete, mert katonáink megvédenek itt a fronton”.

Sok-sok szebbnél szebb rajz, papáról és a fronton történt dolgokról, dátummal ellátva, egy másik világba repít.

Aztán úgy éreztem, hogy ezeket elolvasni sem lett volna szabad, annyira magán jellegű volt.

Az arcomon pír jelent meg és szégyen. Aztán sírtam is egy kicsit. Mert ezeket a dolgokat én eddig nem tudtam a papáról.

Amíg élt a papa számomra egy nagy ember volt, aki az aranyozott kakas cipőfűzőjét mutogatta nekem és egyszer láttam, hogy sérült a lába. Nem sok emlékem van róla, féltem tőle. Olyan morgós ember volt, a halála után tudtam meg azt is, hogy én voltam a kedvenc unokája, még a halálos ágyán is azt kérte, hogy szeretne engem utoljára látni.

Mikor visszatettem a leveleket a fiókba tudtam, hogy ezt soha nem fogom elmondani mamának, hogy megtaláltam és elolvastam.

Úgy éreztem végre van egy közös titkom a papával.

Egyed-Husi Boglárka

Véletlenek pedig nincsenek

A történetem Vajdaságban játszódik, Csantavéren, Palicson és Hajdújáráson.

A csantavéri diszkó egy nagy techno bulira készült. Tudni kell, hogy anyukám nem szereti ezt a típusú zenét, ellentétben a barátnőivel. A barátnők már megbeszélték, hogy biztosan ott lesznek ezen a bulin, anyukámnak viszont esze ágában sem volt elmenni. De a lányok addig addig próbálták rábeszélni, hogy végül kötélnek állt. Csakhogy a szüleinek nem volt annyi pénze, hogy elmehessen a buliba. Szomorú lett, mert addigra már teljesen beleélte magát abba, hogy együtt tölti az estét a barátnőivel. Mindenki tervezgette, hogy milyen ruhát húz majd fel, hol lesz a gyülekező, mikor indulnak. De ő csak azt érezte, hogy kimarad az egészből. Ekkor támadt egy ötlete. Azt a pénzt, amit uzsonnára kapott a szüleitől, félretette és abból fizette ki a belépőt. Őt teljes napon keresztül nem evett uzsonnára egy falatot sem, mire összegyűlt a szükséges összeg.

Elérkezett a péntek este. Anyukám szép ruhába öltözött és elindult a megbeszélt helyre. Mindeközben Hajdújáráson is zajlott az élet. Apukám éppen egy sörözőben iszogatót a barátaival, közben azon tanakodtak, hogy melyik buliba menjenek. Végül a csantavéri diszkó mellett döntöttek.

A diszkóban már javában folyt a buli. Anyukám a nagy tömegben elszakadt a barátnőitől. Próbálta megkeresni őket. A le-fel járkálás közben észrevette, hogy valaki figyel. Tetszett neki a szempár, így a következő köröket, már azért tette, hogy minél többször láthassa azt a fiatalembert. Hamarosan meg is állította őt ez a legény és azt mondta neki:

- Szerintem Te egy aranyos lány vagy. Megismerhetlek?

A kérdés hallatán anyukám kicsit zavarba jött, de örömmel mondott igent.

Másnap telefonon beszélgettek és megegyeztek, hogy kedden, miután anyukám végez az iskolában, újra találkozni. Aznap a fiú az iskola előtt várta, majd a Bódis cukrászdában folytatták az ismerkedést. Nagyon figyelmes volt. Így még inkább tetszett anyukámnak. De ez kölcsönös volt. Így a randevűk folytatódott. Minden év február 16-án, a megismerkedésük napján, elvitte őt vacsorázni. Így történt ez 2012-ben is, amikor vacsora után elmentek még a palicsi parkba. Leültette anyukámat egy padra, meleg teával kínálta, majd arra hivatkozva, hogy valamit elfelejtett, eltűnt egy rövid időre és egy csokorral tért vissza, amelyben el volt rejtve a gyűrű. És jött a kérdés:

- Hozzám jössz feleségül?

A válasz természetesen igen volt. Így lett ő az én apukám.

2013. június 29-én a csantavéri Páduai Szent Antal templomban mondták ki a boldogító igent. A mulatság Hajdújáráson, a Hedera étteremben folytatódott.

Az esküvő után elkezdték építeni a családi házukat. A következő évben pedig kiderült, hogy anyukám babát vár. A kiírt dátumnál kicsit előbb érkeztem, december 20-án láttam meg a napvilágot. Az Adél nevet kaptam. A második születésnapomon jött az újabb hír, hogy bővül a családuknak. Anyukám megint egy kislányt hordott a szíve alatt. 2017. június végére vártuk a húgom érkezését. De ő is egy héttel előbb érkezett. Amíg a kórházban voltak, apukám lázasan igyekezett berendezni a hálószobát és befejezte az utolsó simításokat a fürdőszobán, hogy már az új házba tudjanak érkezni.

Azóta már mindketten megnőttünk. Én harmadikos vagyok, a húgom pedig öszre kezdi az első osztályt. A házunkon még mindig van tennivaló, de apukám most már sokkal több időt tud velünk tölteni. Anyukám saját vállalkozást vezet, aminek köszönhetően ő is megteheti, hogy sokat legyen velünk. Ez jó, mert nagyon szeretem, amikor együtt a család. A család, mely soha se jött volna létre, ha azon a bizonyos héten az anyukám nem mond le az uzsonnájáról.

Engi Adél

Csoszogi bácsi utóda a mi családuknak

Unokáimmal nemrég olvastuk József Attila kedves novelláját, a „Csoszogi, az öreg suszter”-t. Bizony, már több kifejezés magyarázatra szorult. Nagyon tetszett nekik a Csoszogi bácsi emberséges alakja. Kapóra jött, s ekkor meséltem Nekik a dédnagyapjukról, mert mindig szívesen hallgatják a család régi történeteit...

Édesapám, unokáim dédapja 1920-ban született egy kis zempléni faluban. Ő volt az 5. gyerek a családban. Mire 13 éves lett, már 9 gyerek nyüzsgött a házban. Azaz egy nagylány sajnos, csak feküdt, mert izomsorvadása volt. Nem éheztek, de nem is dúskáltak semmiben. Minden fillérnek helye volt. A legnagyobb fiút a szomszéd nagyközségbe egy pallérhoz adták, s rövidesen ki is tanulta a kőműves mesterséget. A következő lány siketnéma volt, de varrónő szeretett volna lenni. Őt egy ügyes kezű varrónő egy kisborjú fejében el is vállalta oktatásra. Igaz, segédlevelet nem ad majd róla, de minek is az egy lánynak falun? A sorban ismét lány következett, de övele nem sok gond volt: feleségül vette egy mészáros, s elvitte a faluból. Édesapám következett a sorban. Már a gondolatát sem szerette nagyapám, hogy a mezőgazdasági munkában a „jobb kezétől”, - ahogy ezt a fiát nevezte - elszakadjon. Ám édesapám is többre vágyott. Cipész szeretett volna lenni. A harmadik faluban lévő falusi suszter elvállalta volna tanulóknak. A feltétele az volt, hogy ha szükség van rá, a kisinas segítsen a ház körül, valamint az, hogy nagyapám vegye meg az induláshoz szükséges cipész-alapszerszámokat. (suszterkalapács, kaptafa, ár, cipészfogó, suszterüllő, suszterkés, rádli, ráspoly) Nagyapámnak egy választási malacot kellett eladni ahhoz, hogy ezeket beszerezze. (Nem igazán volt kedvére, hogy ilyen nagy létszámú családban, ennyi éhes szájtól a malac is elkerül a háztól...) Édesapám elköltözött a falusi cipészhez. Büszkén kötötte maga elé a nővére friss varrású, sokzsebes suszterkötényét. Az istálló előterében elrekszített kamrácskában hált. Csak semmi luxus!

Otthon a következő öccse segítette a szülőknek a földművelésben, ahogy tudott 11 évesen.

Édesapám nagyon igyekezett, figyelte a mestert. Sok alapismeretet elsajátított. Tavasz volt. 3 hét múlva beállított a nagyapám.

- Mester! A fiút hazaviszem! Senki sem tud úgy a kezem alá dolgozni, mint ő. Összeszokottan végezzük a mezőn a teendőket. Nem lesz belőle suszter! Nem volt apelláta! Édesapám lógó orral, bánatosan összeszedte a szerszámait egy erős vászon hátizsákba, összehajtogatva mellétette a suszterkötényt is. A mester szomorúan engedte útjára.

Eltelt 20 év.

A nehéz 50-es évek lassan vánszorogtak. Szegények voltak az emberek. Édesapám megnősült, elkerült a családi háztól. Két kislánya is született, én voltam az idősebb. Egyszer elszakadt az iskolatászkám szíja. Új táskáról álmodni sem lehetett. Édesapám felment a padlásra, s egy megszurkült hátizsákot hozott le onnan. Kipakolta a hajdanvolt suszterszerszámokat, - de előbb elmesélte a történetüket - s a táska javításához látott. Finoman, szinte láthatatlan varrással tüntette el a szakadást. Másnap a tanító néni elismerőleg

forgatta, s kérdezte, ki javította meg. Pár nap múlva rám bízta, hogy a kézításkáját, retiküljét, hozzam haza, s édesapám varrja meg a bélését. Mondta, hogy munkadíjként beletett egy tízforintost. Édesapám megadjusztálta a retikült, de a 10 Ft helyett el kellett cipelnem 2 kg almát cserébe, mert ő pénzért nem dolgozik, s ő nem is igazi suszter. Az élet iróniája az volt, hogy a tőszomszédunk egy édesapámtól egy nemzedékkel öregebb cipész bácsi volt. Neki is volt elég kuncsaftja.

Édesapám a családnak megsarkalta a lábbelijét, bestoppolta a bőrkesztyűt, ismerősöknek sok mindent megreparált. Még lószerszám is megjavult a keze alatt. Mindig minden kis bőrdarabot nagy becsben tartott. Volt egy öreg, bőrkötéses Bibliánk. Ezt egy finom bőrdarabbal igazította ki, „restaurálta”, mert már megtört, foszlott a bekötése. A nadrágszíjra, bőrvökre könnyedén új lyukat ütött. Senkitől soha nem fogadott el ezért semmilyen anyagi ellenszolgáltatást, sokszor saját anyagból egészítette ki a javítandó tárgyat. Néha vásárolt a megyeszékhelyen suszterszőget, susztercérnát, mert ezek fogytak leginkább. „*Nem vág a földhöz ez a kiadás!*” – mondogatta, ha valaki fizetni akart. Egyszer kapott egy facsemetét a lószerszám megerősítésért, s az ő szavával élve „*most haláláig adósnak érzi magát.*” Amíg élt, nem jutott eszünkbe Csoszogi bácsi, - de példa volt előtünk ember szeretete, önzetlen segíteni-akarása. (Igaz, Édesapám nem volt öregember ekkor, 40 közelében járt...)

A realitáshoz hozzátartozik, hogy nem ezen a területen kereste a kenyerét, a cipészkedés csak fájdalmas emlékű hobbi maradt.

Sajnos, az idén lesz 60 éve, hogy már az angyalok cipellőit javítja az Égi Hazában. A suszter kalapácsát én őrzöm. Néha napján megsimogatom a tekintetemmel, - s arra gondolok, ha feltalálták volna az „ütésszámlálót”, vajon hány jegyű számnál állt volna meg hat évtizeddel ezelőtt? Jó ember volt az én apám, hányszor de hányszor vette kézbe ezt a szerszámot, hogy valakin segítsen. Mindig jókedvűen tette, nem kereste a maga hasznát, jószívűen adta közre a tudását.

Farkas Ferencné Pásztor Ilona

Gombóc húsvéti csínytevése

2020-at mutatott a naptár. Abban az évben jó meleg tavasz volt. Családommal Délvidéken élek egy szép kisvárosban, Zentán. Apukám halászattal foglalkozik, a Tisza tulsó partján, Bátkán van egy tanyája, sűrű nyárfaerdővel. Szinte minden idejét ott tölti, nemcsak amikor dolgozik, a szabadidejét is. Azt szokta mindig mondani, hogy nagyon szerencsés, mert a munkája egyben a hobbija is.

Legszívesebben az állatok körül tesz-vesz. Vannak tyúkrok, akik szorgalmasan tojnak nekünk sok tojást, Örmester, a kakas pedig vigyáz rájuk. Minden évben kicscsirkékkel is gazdagodunk. Azután van még a három kismalacunk, Röfi, Töfi és Döfi. Hús kecskénk is van, néhányukat rendszeresen kell fejni. Mi is sokat vagyunk a tanyán anyuval, segítünk az állatok körül. Sok munka van velük, de megéri... Amikor apa feji a kecskéket, Violát és Özit, én vagyok a segédje - mindig mesélek nekik és etetem őket kukoricával és kenyérral. A tél végén megszülettek a kiskecskék is, Özi kislánya, Mazsola és Viola kislánya, Bundika. Ő igazi kis gróf, mindig szerette, ha fésülgetem és játszom vele.

Ezen a tavaszon koronavírus-járvány tombolt, nemcsak a mi kis városunkban, hanem az egész világon. Kijárási tilalmat is bevezettek. Ebben az időben még több időt töltöttünk Bátkán. Éppen húsvét közeledett. Lázasan készültünk, sok szép színes tojást festettünk. Úgy terveztük, a tanyán töltjük az ünnepeket, hiszen a városban teljes kijárási tilalmat hirdettek egész hétvégére. Ahogy eljött zöldcsütörtök délután, már csomagoltunk is, mert tudtuk, aznap estétől kezdődik a négy napos tilalom. Bepakoltam a kosárkámba a ruháimat és a játékaimat. Mivel több napra mentünk, még egy jó nagy babakáza is vittem magammal. A szüleim sok finomságot hoztak - sonkát, tormát, húsokat, gyümölcsöket, csak úgy roskadozott a csónak. A Tisza túloldalára már csak csónakkal lehet átjutni, komp évek óta nem jár. Gyönyörű az erdő, friss a levegő, nagyon szeretek Bátkán, igazi mesevilág. Főleg egy hétévesnek. Jókat lehet játszani a folyóparton és a töltés oldalában. A kecskéink már messziről megismertek bennünket, Foltos, a vezér jelt adott a többieknek, erre mindannyian futni kezdtek elénk.

Mindig jól szórakoztam a tanyánkon: virágot szedtem, bicikliztem, vagy a kecskével időztem, néztem a naplementét az öreg fáról. Van egy törpekecskénk is, Pilli. Ő kicsi korában árván maradt, egy kisfiú nevelte fel, ezért nagyon szelíd és beszédes, nem a többieket követi, hanem legszívesebben velem lóg. Amikor nem Pillivel csavartam, akkor a kutyánkkal, Gombóccal. Gombóc a tanya őrzője. Nagyon okos és szőfogadó kutyus, a fajtája mudi. Apa tanyájához közel van egy másik tanya is, egy szerb ember, Mityó bácsi él ott az állataival. Apával nagyon jó barátságban vannak, sokszor küld nekünk finom falatokat, nagyobb ünnepekkor még a tortából is csomagol. Átmentünk kicsit hozzá, megnéztük a kisbárányokat. Este sem unatkoztam, a babáimmal játszottam a ropogó tűz mellett. Apa az emeleten aludt, mi anyával lent a kandalló mellett. Elnyújtóztam a takaró alatt és távolról hallottam a sakálokat, de sosem féltem.

Felvirradt a reggel. Anya álmosan hozta a vizet a kútról a reggeli kávéjához. Ránézett a naptárra:

- Ma gyszombat van – mondta.

Felcsillant a szemem:

- Holnap jön a nyuszi?

- Igen drágám, holnapra biztosan ideér - felelte anyu.

Kint még hűvös volt, a nap lassan melegítette a földet és a virágokat. Elmentünk anyával virágot szedni az elhagyatott házhoz. Apukám ma is halászní ment, megígérte, hogy a munkája befejeztével elvisz minket csónakázni. De előtte átment kicsit szomszédolni. Kis idő múlva egy kosár színes tojással tért vissza, melyek a szivárvány minden színében pompáztak. Letette őket a kis asztalkára a kertben. Mityó bácsi már egy héttel előbb megfestette a tojásokat, pedig az ortodox húsvét egy héttel későbbi dátumra esett. Engem akart meglepni vele, tudta, hogy jönni fogunk a hétvégén. Délután, amikor megjártuk a folyót, apa átment ismét az idős bácsihoz beszélgetni, mi addig anyával tüzet raktunk és nekiláttunk a szalonnasütésnek. A tanyán nincs áram, a vizet mindig a kútból húztuk és bográcsban melegítettük a főzéshez, a fürdéshez. De még a fogmosáshoz is kiraktuk a napocskának, hogy felmelegítse, mert jéghideg volt! Mire apa visszaért, megsült a szalonna. Savanyúság volt mellé, friss, puha kenyérral. És persze az elmaradhatatlan húsvéti tojás... Apa felpattant, hogy a kis asztalkáról idehozza a kosarat... De bizony csak hűlt helyét találta!

- Hova tűnhetett? – tanakodtunk. Keresni kezdtük. Az bizony az erdőcske végében hevert, csak egy kék és egy sárga tojás virított mellette a zöld fű között...

- Gombóc! Hát persze!... Hiszen imádja a tojást! - nevetett anyu.

Amikor visszaértünk, Gombóc, mintha csak tudta volna, hogy róla van szó, alig mert ránk nézni, csak pislogott.

- Hát Gombóc, ez nem volt szép! – dorgálta meg apa, mintha értené a kutyuska... lehet, értette is... De mi ezt nem tudhatjuk...

Olyan jól nevettem, még a könnyem is kicsordult.

Azóta eltelt pár év, már negyedik osztályba járok. Gombóc azóta anyuka lett, egy kis legényt odaajándékoztunk Mityó bácsinak, egy kislány, Gombócka pedig velünk maradt. A szépségét az anyukájától örökölte... Vajon ugyanolyan furfangos is lesz, mint ő?

Farkas Jázmin

Első vágтам

Apa már régóta pedzegette, mi lenne, ha a törött lábú lovam után kapnék egy engedelmes iskolalovat. Örömmel egyeztem bele. Csak ezután mondták a Szüleim, hogy a kanca, amit nekem szántak, fedeztetve van, és hogy már van egy csikója is.

Döbbsenten néztem anyáékra, de boldogan mondtam igent. Meg is vettük a két lovat. Egy-két nap múlva már fel is ültem drága jószágomra. Először picit féltem, mert ő hozzám képest mégiscsak egy hatalmas állat. Az első lovaglás viszonylag jó volt.

Másnap határozottan közöltem anyával, hogy meg szeretnék tanulni ügetni az új lovamon. Először bántam, hogy ezt a kérésemet egyáltalán kimondtam, de később sikerült ügetésre váltanom és teljesen megváltozott a véleményem. Olyan érzés volt, mintha a felhők között lennék.

Egy hét múlva jött az „ihlet”, hogy a lassú vágтát is ki kellene próbálnom. Most már magabiztosan ültem lóra, de ez a merészség egy szempillantás alatt eltűnt. Ügetés közben éreztem, hogy Szaffi gyorsítani próbál, de én visszahúztam a szarakat. Ennek ellenére Szaffi beugrott vágтába! Nagyon megijedtem, mert olyan hirtelen történt minden! Pánikba estem és gyorsan visszahúztam a kantárt, mire a lovam lassítani kezdett. Ezután következett a testvérem. Ő is kipróbálta a vágтát.

Már éppen vissza akartuk vinni a lovat, amikor Szaffi úgy gondolta, hogy fürdik egyet! Igen ám, csakhogy mindeközben a testvérem még a hátán ült! A tesóm szerencsére idejében le tudott szállni, nem történt semmi baj.

Eddig mindannyiunknak ez volt a legviccesebb, és legmerészebb lovas élménye. Most már büszkén jelenthetem, hogy azóta tökéletesen megtanultam vágтázni.

Fazekas Noémi

A munka

Nálunk általában olyankor, mikor összegyűlik a család valamilyen ünnepi eseményre, minden alkalommal édesanyám elmond egy két történetet a régi időről. Ilyen például a születésnap, névnap, karácsony megünneplése, de akkor is mesél, mikor éppen a kertben segítünk ásózni, vagy fákat metszeni neki. Ilyenek a következő esetek is.

„Annak idején nagyiéknál nem csak játékkal töltöttük el az időt. Sokszor „befogtak” bennünket kisebb munkára, ami azért belénk nevelte a szófogadást, és a munkához való hozzáállást is.

Nagyiékkel szemben laktak Bodáék, akik az átlaghoz képest egy „tehetősebb” család volt. Sok földjük volt, amelyen mindenféle gabonát termesztettek. Két nagyfiú élt ott a szomszédban, akiknek „kötelességük” volt besegíteni minden nyáron a betakarítás idején. A bálákba rakott gabonakötegeket még ki kellett csépelni, de ezt már abban az időben már géppel végezték. Fiuk Lali a bátyám egyik barátja volt akkoriban. Nyár vége volt már mikor is a szomszédok a csépléshez kezdtek, mivel augusztus vége felé jutott a sor rájuk, hogy megkapják a cséplőgépet, és sietniük kellett, mivel még más földtulajdonosnak is szüksége volt rá. Tudni kell, hogy a gazdák annak idején közösen vettek meg egy-egy gépet (traktort ekével, boronával szántani, cséplőgépet, bálázó gépet) és minden alkalommal eldöntötték, ki, mit vet.

Ennek függvényében mindenki sorra kapta meg hol ezt, hol azt a gépet, amire épp szüksége volt. A szomszéd, így augusztus végén a cséplőgépet várta, és mikor végre megjött, bizony igyekezni kellett a munkával. Bátyám és én sokszor bámészkodtunk ilyenkor náluk, de csak úgy, hogy ne legyünk láb alatt. Miután a cséplésnek vége volt, két hatalmas szalmaboglya maradt az udvaron, amit később felettek az állattal, vagy alá aljastak.

Na, ez a két boglya volt a mi legjobb játszóterünk. Lehetett róla csúszdázni, igaz, ha tehattuk, tettünk rá pokrócot, mivel a szalma éles, szúrós vége néha felsértette a bőrünket. Lehetett benne bújócskázni, bár ezt nem nagyon szerették a szülők, mert néha elég jól széttúrtuk játék közben. A legjobb az volt, amikor a boglya tetején kifeküdtünk egy plédre és sokáig beszélgettünk a nyárvégi estén.

Néztük a csillaghullást, megtárgyaltuk, ki milyen csillagképet lát az égen, vagy csak a felettünk elvonuló felhőpamacsok formáiba képzelte bele ki ezt, ki azt. Na, meg innen a tetejéről igen jó messzire be lehetett látni az udvarokba, és mindig azt lestük, melyik szomszéd, mit ügködik épp az udvarán.

Volt egy eset, amikor még ifjuncok voltunk és még nem próbáltuk ki milyen is a boglyáról való lecsúszás. Ekkor a meleg miatt szoknyában voltam, de felmáztam a kazal tetejére, hogy leereszkedek hasonlóan, mint a fiúk, amikor is rám kiáltott Lali:

- Nehogy ilyen csupaszon csússzal mán le, mert még megsérülsz! Szúrós a rakás!

Mire gyorsan visszaszóltam szokásomhoz híven:

- Majd a szoknyámat magam alá teszem, biztos nem lesz baj – és már neki is lódultam, de bizony az éles szalmaszálak felsértették a lábamat. Igen csak vérzett, de egy jajszó el nem hagyta volna a számat, mert én ilyen konok voltam. Persze aztán rohantunk haza, hogy a nagyi bekösse a vérző sebeimet. Kaptam is a fejemre tőle, persze csak szóban. Ezek után mindig nadrágban vagy pokróccal csúszkáltam, hasonlóan a fiúkhöz.

Mikor nagyobbacsák lettünk, egy-egy cséplés alkalmával már mi is besegítettünk a gabonabehordásba. Sokat neveltünk egymás ügyetlenségén, de sosem gúnyolódtunk a másikon. Ilyenkor jókat aludtunk, és nagyiénak sosem kellett rimánkodnia egyikünknek sem, hogy feküdjünk már végre le.

***

Ennél csak az volt számunkra érdekesebb, amikor a bátyám barátjáiékhöz Jocóékhoz, akik az utca közepén laktak, átmentünk reggelente tejért. Egy alkalommal Józsi bácsi megkérdezte tőlem, szeretném-e kipróbálni, hogyan kell a tehenet fejni, majd mivel igent válaszoltam, meg is mutatta nagy serényen a fogásokat. Mondanom sem kell, amikor először megfogtam a tehén tőgyét, majdnem felborultam, akkorát lökött rajtam. Mindenki elkezdett kacagni az eseten, az ijedség után még magam is.

Úgy történt, hogy én leültem a háromlábú székre, és Józsi bácsi megmutatta, hogy is fogjam meg a tehén két tőgyét, hogy csordogáljon belőle a tej a vödörbe. Nagyképűen odaszóltam:

- Fog ez menni, Józsi bácsi.

A bal kezemmel megfogtam a hátsó tőgyet, majd a mellette lévő ugyanazon az oldalon lévő, és elkezdtem volna a fejtést, de közben egy kicsit erősebben szorítottam meg, mire a tehén felém rúgott. Az ijedségtől, hogy ne érjen el a patája megdőltem és majdnem a hátamra estem. Csak azért nem borultam fel, mert mögöttem állt Józsi bácsi és elkapott, majd hangosan felnevetett ügyetlenségemen. Igen elszégyelltem magam a hetykeségemért.

Na, nem is próbálkoztam tovább, hagytam, hogy az öreg elvégezze a műveletet. Fejés után minden alkalommal megkérdezte, kérünk-e egy pohár friss tejet és mi boldogan ittuk a vödörből a bögrékbe öntött, még meleg, friss, habos tejet. Mennyei volt!

Azóta sem próbáltam semmiféle állatot megfejni, de a friss, meleg boci tejet, azóta is imádom. Kár, hogy már nem lehet nálunk ilyenhez jutni. Ezek az idők sok lehetőséget adtak arra, hogy megismerjem önmagam és hogy esetleg mi az, amit az életben szívesen dolgoznék, illetve ezek által megtanultam, hogy, becsüljem meg, amit kapok.” - ezekkel a szavakkal fejezte be édesanya a munkával kapcsolatos gyermekkori élményeit.

Fazekasné Szabján Erika

Böske baba

Gyerekkoromban sokszor utaztunk a mamáékhoz. Mi az Alföld közepén laktunk, ők a román határ mellett, Penészleken. Anyut mikor apu elvette, ide költöztek a városunkba.

Úgy ötéves lehettem, amikor készültünk, hogy újra meglátogatjuk a mamáékat. A Wartburgot már hét közben lemosta apu, és nem állt ki vele az indulásig. Ilyenkor megengedtem Martina babának, hogy beköltözzön a hátsó ülés közepére, és a királynős holmijait hozhatta magával. Kedvenc babámnak hosszú haja volt, olyan hosszú, amiről minden kislány álmodott. A kivételes utazásra új masnikat kapott.

Szombat hajnalban, kakasszóra indultunk. Szolnoknál már világos volt, és onnantól a mellettünk menetelő vonatok vagonjait és az ezüst nyárfák egyenes sorait számoltam. Hajdúszoboszló előtt a sík tájon megcsillant egy-egy délibáb az erőre kapó nyári forróságban.

Délelőtt közepén érkezünk meg. Előző este vihar volt, és a kis falu földes útja sármezőként fogadott bennünket. Kétszer akadtunk el, de a kocsmából hamar szaladtak a helybéliek, és kitolták az autót. Aput sajnáltam, mennyi időt eltöltött azzal, hogy majd a falu megcsodálhassa a tűzpiros Wartburgját.

Ebéd után anyuék eldöntötték, holnap kora reggel átugranak pár napra a rokonokhoz Romániába. Nyírábránynál van kishatár, ezt a szűk átlépőt még meghagyták az itt élő családoknak. Vonatra ülnek, a határ után pedig már autóval viszik tovább a rokonok őket. Ám mivel itt gyerekeket nem engednek át, úgy tervezték, hogy amíg ők találkoznak, és közben szép porcelánokat, törölközőket vásárolnak, addig én maradok a mamáékkal.

A napom szomorúan folytatódott.

Anyuék elmentek, mire felébredtem. A mama vigasztalni akart, és behívott a góréba, ahol a száraz kukoricát tárolták. Kiválasztotta a legnagyobb kukoricacsutkát, amin még rajta volt a csuhé, és egy száraz héjjal pillanatok alatt körbefogta, és még haját is kötözte hozzá.

- Böske – nevezte el a csuhébabát, és megsimogatott.

Martina baba mellett Böske baba egy banya volt, de nem akartam megbántani a mamát. Úgy tettem, mintha örülnék, és kimentem a hátsó udvar mögé egy aprócska rétre játszani velük. Martina a királynő volt, és aznap úgy rendelkezett, hogy a hosszú, kék ruháját veszi fel. Böske baba pedig a csúnya lány volt, aki senkinek nem kellett.

- Ki vele! – kiáltotta Martina baba, és a csuhébabá már repült is az első nyárfá alá a magas fűszálak közé. – Visszajöhetsz majd, ha megkegyelmezek!

Azzal fésülést kért a többi szolgálójától, akik helyett most jobb híján én tettem meg ezt.

Ekkor hatalmasat villámlott, és rögtön csattant is az ég.

- Hujuj, ez közel csapott be! – kiáltott felém a mama, és intett, azonnal menjek be. Összekaptam a plédem négy sarkát, és az egész királyi udvar már bentről nézte a szél és a jégeső csatáját.
- Tegnap is esett, egész éjjel – mondta a papa, és közben rágyújtott.
- Még hogy esett! – javította ki a mama. – Dörgött, csattogott!
- Majd figyelj te is a tetőt! – adta a papa utasításba a mamának, és kiállt a tornácra szemlélni az esőt.

Óriási csattanás, villámlás, és rögtön ézengés. Dörgött a táj. Mama azt mondta, ahányat tudok számolni a villámlás és a dörgés között, annyi méterre csap be a villám. Az utolsónál már semennyit sem tudtam.

- Ég a Mudráék háza! – üvöltötte valaki az utcáról.

A mama gyorsan kinézett az ablakon, a papa elrohant. Ezután a mama előkapott egy párnahuzatot, már voltak benne apró tárgyak, még beledobált néhány fotót meg a szekrény mögül egy befőttes üvegből pénzt. A hátára kötötte. Engem beletekert egy plédbe. Leültünk a bejárat melletti kispadra, és vártunk.

Pár perc sem telt el, a papa rohant be.

- Már a Fucskó Janiéknál jár. Sorra kap bele a nádtetőkbe! Romász Feri meg befogott, hogy a gulyát fordítsák vissza, ne hajtsák haza a tűzbe.

Még sosem láttam ilyen idegesnek a papát. A keze remegett. Felkapta a kis kannákat, amivel az útszéli kúthoz jártunk vízért, és újra elrohant.

Vacogtam félelmemben, még soha nem reszkettem ennyire.

- Haza akarok menni! – csak ennyit tudtam mondani.

A mama felkapott, és kiálltunk a tornácra. Kinéztünk a ház mögé, és tőlünk kifelé a faluból hat ház teteje állt lángokban. Sorra hozták felénk a tűztől megvadult lovakat, és sokan hajtották ki a távoli legelőkre a malacokat, bárányokat. Sikítottak a nők, sírtak az öregek és a gyerekek. Pokoli hangzavar volt.

- Jani! – kiáltott oda a mama a füstben feltűnő papának. – A Csillag! Még a pajtában van.

Papa csak a kezével intett a mamának, hogy hozd! A mama letett, pár másodperc múlva vezette ki a lovat, majd odaadta egy idős falubélinek, aki a többivel együtt messzire vitte.

- Jani, a mi tetőnk! – sikoltott egyet a mama, és én rémülve dobtam le magamról a plédet. Rázott a félelem, és rohantam a kert végébe a rét felé. Elbuktam egy kőben, vagy már csak az erőm hagyott el, nem tudom. Ájultan estem el. Az utolsó kép Böske baba volt, ahogy fekszik mellettem a láb-szárig erő füben, és kiátkozott lányként, szomorúan néz rám.

A mamáék azt mondták, két napig aludtam az ágyukban. Nem tudtam magamról. A tűz a mi tetőnkél lakhatott jól, innen már nem falta tovább a falut. Mudráék háza teljesen leégett. Ők aztán több hónapig Fecskovics Paliéknál laktak. Addigra készen lett a tető. Összedobták nekik a falubéliek.

A faluban nem volt, úgyhogy hozzám Béltekről hívtak orvost. Adott mindenféle kanalas szereket, de én ezután sem ettem, nem ittam, csak aludtam.

- Majd én hozok neki olyat, amitől lábra áll, értek én a pulyákhoz! – mondta a mamának az ágyó, a mama sógornője. Alig telt pár perc, egy üveg uborka befőttel a kezében tért vissza.

- Uborka? – nézett meglepetten a mama, és feltette a kredenc tetejére.

Anyuék semmit nem tudtak arról, mi történt a faluban. Telefon nem volt, és még távirat sem ment Romániába.

Harmadnap tértem csak magamhoz.

- Csillag? – kérdeztem alig hallhatóan.

- Kinn legel az udvar végében! – kiáltott fel a papa örömeiben. – Kutyabaja! – mondta. De én úgy gondolom, rám értette.

- Főztem neked húslevest, egyél, kincsem! – kínált a mama.

- Böske baba? – ültem fel aggódva. – Meghalt mellettem!

Ekkor a nagyszülők összenéztek. Böske babáról fogalmuk sem volt, hol lehetett. A papa kiment, és pár perc múlva visszatért az ázott-sáros babával. Erősen szorítottam magamhoz, és csak sírtam.

És továbbra sem ettem semmit. A mama ezért elővette ágyó csoda uborkáját, abból karikázott néhányat.

Az első szelet után kértem a másodikat, majd pár perc alatt jópárat elfalatoztam. Markoltam a babát, akit a hercegnő kiátkozott, és ettem. Utána már a leves is elfogyott.

A mama összecsapta a tenyerét:

- Te Jani, ez az ágyó tényleg egy orvos!

A következő nap értek vissza anyuék. Amikor meglátták az utcánk végét, anyu lélekvesztve rohant be hozzám. Körbepusztatott, és percekig szorítottuk egymást.

Még aznap este hazaindultunk. A Wartburg hátsó ablakából integettem a mamáéknak, és Böske babával együtt néztük a háztető sarkán megégett nádat.

Fehér Szilvia

Mesemondó praktikum apukának

Anyuka! Vedd meg ezt a könyvet ajándékba Apukának!

Apuka! Ez a Te könyved!

Kedves Apuka!

Reggel korán indulsz munkába. Még sötét van, amikor kilépsz a lakás ajtaján. Nehéz napod lesz, sok ismerőssel kell találkoznod, megbeszéléseid lesznek szinte egész nap. Azt várják tőled, hogy úgy, mint eddig, jól teljesíts, bíznak benned, nem okozhatsz csalódást az üzleti partnereidnek. Tőlük függesz, óáltaluk érsz el sikereket. A fizetésedet azért kapod, hogy gondolatban egy lépéssel előttük járj. Elintézed a dolgukat, elégedettek veled, de az is lehet, hogy néha mégis elégedetlenek. Te folytatod, teszed a dolgod, mert fontos, hogy közben tartsd a vevőid, főnökeid dolgait, fontos hogy nélkülözhetetlen légy a munkahelyi csapatban.

Otthon egy másik csapat vár, amikor este fél hét tájban hazaérkezel. Körülnézel, ott van feleséged - anyuka - és a gyerekeid. Az egész napos hajtás után türelmetlen vagy, egy pohár vizet vagy egy pohár sört kívánsz és egy kis nyugalmat, mert át kell gondolnod a holnapi napodat. Az összeszokott otthoni csapat, anyuka vezérletével körülvesz, kérésekkel, történetekkel halmoz el, te pedig legszívesebben kiküldenéd őket a szobából, rájuk csapnád az ajtót, csak egy kicsit hagyjanak már békén. A szeretetük eláraszt, nincs mit tenni, tíz perc pihenés után be kell kapcsolódnod ennek az otthoni csapatnak az esti tevékenységébe, részt kell venned az életükben, mert hiszen Te is része vagy az ő életüknek, mindegy, hogy nem voltál otthon egész nap.

- Szeretsz, apuka? – kérdezi a kisgyermeked. – Hát te szeretsz-e engem?

Kérdezed a kisgyermeked.

Nehéz kérdés, persze, Te szereted a kisgyereket, nem vitás, ő viszont anyuka vezérletével tölti az egész napját, anyukára néz, mielőtt igent válaszolna Neked. Arra gondolsz, hogy hát persze, lehet, ha anyuka kérdezné ugyanezt, arra rögtön igent mondanának, de, mivel apuka kérdezi, arra kell egy kis megerősítés anyukától. Nem vagy a nappalaik része. Hiába érzed úgy, hogy egész napod a családotért végzett munkával telik el, nem vagy otthon, csak este látnak néhány percre és persze a hétvégén.

A mesélés arra való, hogy te is nyomot hagyj a kisgyerekeid lelkében. Be kell, hogy férközz a lelkükbe azzal, hogy megmutatod, fontosak számokra, a legdrágábbat adod nekik, a szabadidődet. Azt a néhány percet este, amikor legszívesebben lerogy nál a fotelba és Led Zeppelint, Kiscsillagot, Ákost vagy Cseh Tamást hallgatnál, fejhallgatóval, egyedül. A meséléssel hamarosan

anyuka rangjára emelkedhetsz a családban. Az ideges, nagyhangú, későn hazajáró apukából a régen várt apuka lesz, aki megszépíti a kisgyerekek számára a lefekvés perceit. Amikor belépsz az ajtón, a gyerekek nem arra gondolnak majd, hogy persze, most anyuka és apuka számukra érdektelen dolgokról beszélgetnek és vitatkoznak majd és azután pedig nekik aludni kell menniük, hanem rögtön ez jut eszükbe: –Jaj de jó! Mindjárt eljön a lefekvés ideje, és apuka megint mesélni fog! Vajon miről mesél ma apuka?

Menedzser vagyok és mindig a dolgok kiváltó okát keresem. Megvizsgálom a tüneteket, lehámozom róluk a hétköznapi közhelyeket és a kifogásokat, és ami marad az a kiváltó ok. Így történt ez a saját gyerekeim esetében is. Megfigyeltem barátaim családi életét és azt vettem észre, hogy egy nagy részük „ügyetlen” kívülállóként figyel, hogy mit csinál a felesége a gyerekekkel. Sok helyen szinte minden tennivaló a feleségre marad, mert az apuka nem veszi magának a fáradságot arra, hogy érdeklődjön az iránt, hogyan tudná kivenni a részét a gyerekek neveléséből. Ezzel elveszíti a gyerekeit, a szakadék közte és a gyerekei között egyre csak nő. Amikor megszülettek a gyerekeim, elhatároztam, én nem így csinálom majd. Kezembe veszem az irányítást. Nagy elhatározás volt ez, mert olyan munkám volt, hogy napi 9-10 órás munkaidőm alatt mindenki tőlem várta a megoldást. Szívesen voltam otthon, mert otthon végre abba a kellemes közegbe kerültem, amelyben nem nekem kellett irányítani, hanem a feleségem mindig megmondta mit kell csináljak. Ez egy csapda mit ki kell kerülni, viszont csak úgy tudod kikerülni, ha bizonyos mértékig átveszed az irányítást, ha nem is az egész háztartás, de legalább a gyerekek felett. Kidolgoztam a módját, hogyan lehet három gyereket 5 perc alatt tisztába tenni. Később azt is megoldottam, hogyan lehet három gyereket öt perc alatt megfürdetni.

Van olyan gyerek, aki csak úgy képes elaludni, ha anyukája ott van vele. Ott van vele egy órát, ha nem elég akkor kettőt. Vicces, ahogy a gyerek irányítja az édesanyját, átveszi a parancsnokságot a teljes esti program felett. Az apukának csak az a szerep jut, hogy néha az ölébe veszi a gyereket, mert másképp a gyerek rá sem hederít, nem érdekli, hogy ő az apukája, aki épp úgy szereti, mint anyukája. Csak addig érdekli őt az apukája amíg az felveszi őt az ölébe, és ő uralkodhat rajta. Nekem bevált, amikor ezt a helyzetet elkezdtem kezelni, és pedig úgy, hogy mesefüggővé tettem a gyerekeket.

Ha érdekelnek a könyvek, sokat és szívesen olvasol, találsz a könyvesboltban egy halom jó szakkönyvet. Ezek tudományosan levezetik, hogy pedagógiai, pszichológiai, társadalmi szemszögből vizsgálva mi a dolgod neked és mi a dolga a gyerekednek. Az idevágó kifejezések, amelyekről mind könyvet írtak és amelyekre majd utalni szeretnék ebben a könyvben, a következők: mesepszichológia; meseterápia a gyakorlatban; sikeres szülő gyerek kapcsolat;

relaxációs mesekönyv; nevelni egyszerűen; jól nevelni; támogató szülői stratégia; boldog családok titkai; a legjobb szülő; gyerekkori szertartások; altatás; ökobaba; érzelmi biztonság; az elég jó szülő; apák kézikönyve. Közben ezekkel a fogalmakkal ismerkedsz a szakkönyvekből, biztonság kedvéért kezdj el esténként és hétfélig délutánonként Erzsikét mesélni a gyerekeknek!

Első mese

Erzsikéék mind jól vannak

A kislány, akiről a mese szól, egy lakótelep mellett lakik. Erzsikének hívják, Takács Erzsikének, az ő házuk is emeletes és az ő házukban is több család lakik, de nem olyan sok, mint a szomszédos lakótelepi házban. Az utcájukat Fakopáncs utcának hívják.

Mit gondolsz, hány emeletes Erzsikéék háza?

Sokszor előfordul, hogy Anyukával átmennek a Fakopáncs utca túlsó oldalára és Erzsike ott, a játszótéren együtt játszik a lakótelepen lakó gyerekekkel. Erzsike inkább a kislányokkal szokott hintázni, vagy a homokozóban játszani. A fiúk legtöbbször katonásdiznak meg botokkal lövöldöznek, Erzsike pedig inkább a kislányos dolgokat szereti.

Hintázni szeretsz inkább, vagy jobban szeretsz a homokozóban játszani a játszótéren?

Egyszer, Erzsike éppen a játszótéren hintázott, anyuka pedig a padon ült. Egy idő után így szólt Erzsikéhez. –Gyere, elmegyünk, veszünk kenyeret! A játszótérhez közel van a kenyérbolt, Erzsike mindig szívesen elkíséri anyukáját. Szereti a finom kenyér illatot és szereti Bertát is a kiflis lányt. Amikor beléptek a kenyérboltba, Berta már messziről mosolyogva köszönt:

- Jó napot kívánok! Szia, Erzsike! Kérsz egy sajtos kiflit?

Anyuka vett egy fél kiló kenyeret, és egy sajtos kiflit Erzsikének.

El szoktad kísélni anyukád a bevásárlásba?

Amikor visszaértek a játszótérre, szabad volt a hinta, a homokozóban sem volt senki. A játszótér sarkánál állt egy rossz pad. Jáni és Dörmi két nagyfiú akik Erzsikéék házában laktak, azon szorgoskodtak, hogy megjavítsák a padot, mert meglazult a csavarja. Jáni erősen tartotta a padot, Dörmi pedig kalapáccsal ütötte a csavart. Erzsike egy darabig nézte őket, aztán elindult a homokozó felé.

- Légy szíves ne koszd össze magad a homokozóban, inkább menj hintázni. Apuka telefonált, mindjárt hazaér, addig hintázhatsz. - mondta anyuka.

Erzsike nemrég tanulta meg, hogyan kell egyedül hintázni.

Tudsz már egyedül hintázni?

Nyáron, amikor jó idő van, a délutáni alvás után Edit néni, az anyukája megengedi Erzsikének, hogy egészen addig maradjanak a játszótéren, amíg apuka hazajön. Erzsike ilyenkor a többi kislánnyal játszik, anyuka pedig az utcát figyeli a házuk és a játszótér között, és várja, hogy apuka megjöjjön az autójával. Amikor apuka megjön akkor nagy az öröm. Mindketten odafutnak hozzá, de mielőtt lelépnek a járdáról, vigyázva körülnéznek, nehogy elüsse őket egy autó. Apukát Takács Bélus bácsinak hívják. Mindig csörgeti a kezében az autókulcsot és aztán Erzsike is játszhat egy kicsit a kulcsokkal.

Mit gondolsz, milyen színű autója van Bélus bácsinak?

Anyukát úgy hívják, hogy Takács Edit néni. Edit néninek is szőkésbarna haja van, mint Erzsikének. Edit néni sokat nevet, és mindig viccel Erzsikével. Este, hajmosásnál mindig segít neki. Erzsikének bele kell lógatni a fejét a fürdőkádba, Edit néni pedig bevizezi a haját és megmossa samponnal. Erzsike néha majdnem sír, hogy csípi a sampon a szemét. Ilyenkor Edit néni gyorsan lemosa a sampont, megcsavarintja Erzsike haját, és azt mondja: - Most csinálunk egy mákos tekerincset: Ezen sokat nevetnek. Aztán gyorsan törölközőt terít Erzsike vizes hajára, és hajszárítóval megszáraitja.

Ugye nem szoktál sírni, amikor Anyuka megmossa a hajadat?

Jó éjszakát.

Apuka!

A mesében a gyerekek vagy gyerekeid is szerepelnek. Persze nem a saját nevükön, hanem olyan neveken, amelyekkel könnyen azonosulhatnak. A gyakorlati meseterápia egyik jó fogása az, hogy a gyerek elalvás előtti gondolatait egyszerű mesékkal rátereljük a hétköznapi történésekre. Ezzel segítünk neki eligazodni a jó megoldások és a rossz megoldások útvesztőjében. Egy-egy, alig néhány mondatból álló mese tehát nem más, mint esettanulmány. Hallgatása közben újra és újra átéljük a már ismert helyzetet és legközelebb alkalmazni tudják a mesében hallottakat.

A mese célja az altatás. A régi mesélők elbeszéléséből tudni lehet, hogy amikor a televíziót megelőző évszázadok során mesélők szórakoztatták a népet, a mesélők egy gondolatsor végén egyszer csak a mese hangnemében, a mese ütemébe illeszkedően ezt mondták: - Hopp! A hallgatóknak válaszolniuk kellett rá ezzel: - Kopp! Ha a várt válasz megérkezett, a mesélő folytatta. Ha nem érkezett válasz, az azt jelentette, hogy a mesemondó elérte a célját, a hallgatóság elaludt és a további mesélésnek nem volt értelme; befejezés nélkül abba hagyta. A mesemondó is elfáradt, elaludt, majd másnap tovább folytathatta az előző napi történetet. A gyerekek szívesen válaszolnak, amíg ébren vannak. Ha egy kérdésre nem érkezik válasz, az azt jelenti, hogy a mesének vége, folytatás holnap.

Második mese

Erzsikék sétálni mennek

- Milyen nap van ma?

Ezt kérdezte Bélus bácsi, Erzsike apukája, amikor Erzsike felébredt. Álmosan felemelte a fejét a párnáról és meglátta, hogy az ablakon besüt a nap. Nagyon jól aludt, és most nem jutott eszébe, hogy milyen nap is van ma. Apuka segített: - Ma szombat van, és mivel szépen süt a nap, elmegyünk sétálni. Gyere, kelj fel és simítsd el a takaródat szépen, én addig teszek fogkrémet a fogkefédre. Siess gyorsan Erzsike, mossál fogat, mosakodj meg. Mire Erzsike megmosta a fogát és megmosakodott, Edit néni, Erzsike anyukája már elkészítette a reggelit. Kakaót főzött és teát, egy tálcára pedig félbe vágott vajjas zsemlet tett.

Inkább a teát, vagy inkább a kakaót szeretted reggelire?

Erzsike kakaót kért, Apuka és Anyuka teát ittak. Reggeli után Anyuka elővette Erzsike kék szoknyáját és fehér blúzát, öltöztetni kezdte Erzsikét. – Anyuka én nem ezt a szoknyát szeretném felvenni! Kérem a pirosat! Anyuka először meglepődött, hogy Erzsike válogat a ruhák közt, de aztán elnevette magát és ráadta Erzsikére a piros szoknyáját. Apuka segített bekötni Erzsike cipőjét, és megvárták anyukát, amíg ő is elkészül. Anyuka még inni való vizet tett egy üvegbe, az üveget pedig betette Erzsike hátizsákjába.

Mit gondolsz, hová mentek sétálni Erzsikék?

A Takács család elhatározta, hogy elmennek és megnézik, lehet-e fagyit kapni a cukrászdában. Elindultak a cukrászda felé, Edit néni, Bélus bácsi és Erzsike. Ahogy kiléptek a kapun a Fakopáncs utcára, Erzsike máris meglátta a játszóteret. –Anyuka, hintázzunk egy kicsit! -kérte Erzsike. Természetesen útba ejtették a játszóteret és anyuka meg apuka megvárták, amíg Erzsike hintázik néhány percet. Anyuka örült, hogy apuka is velük van, Apuka örült, mert végre nem kellett a munka miatt idegeskednie, és aktatáskával a kezében sietni vagy az íróasztalánál ülve a számítógépen dolgozni. Erzsike pedig azért örült, mert megmutathatta apukájának is, hogy kicsi lány létére milyen ügyesen, már egyedül is tud hintázni. Apuka meg is dicsérte Erzsikét: - Ügyes vagy Erzsike, mert amikor felülsz a hintára, beakasztod a láncot, nehogy kiess! Erzsike Edit néniére nézett; ő tanította neki.

Beakasztod a láncot, nehogy kiess a hintából?

A hintázás után elmentek a zebraig, megvárták, míg nem jön autó, majd óvatosan átmentek az úttesten. Menet közben még látták, hogy a két nagyfiú, Jáni és Dörmi leszerelik egy rossz autó kerekeit. A Fakopáncs utca másik oldalán volt a villamosmegálló. Egyszer csak felkiáltott Erzsike: - Ott van az

óvónéni! Mind a villamos megálló felé néztek és tényleg, az óvónéni szállt le a villamosról. Szatyor volt a kezében, tele zöldséggel. - Köszönj szépen Annuska néninek Erzsike! -mondta Anyuka. Persze Erzsike egy kicsit elszomorodott, mert ő tudta már hogy hogyan kell köszönni, amikor találkozunk valakivel az utcán. - Csókolom Annuska néni. Az óvónéni megállt egy pillanatra beszélgetni a Takács családdal, majd elköszöntek és mentek tovább.

Nálatok hogy hívják a bölcsisnéit és az óvónéit?

A járda mellett nagy zöld fák nőttek, az árnyékban sétáltak. Egyik oldalról Bélus bácsi, másik oldalról Edit néni fogták Erzsike kezét. Azt játszották, hogy megemelték Erzsikét és karjainál fogva nagyokat lendítettek rajta. Ezen sokat nevettek. Bélus bácsi mondta is: -Erzsike néhány év múlva nagylány leszel, és már olyan nehéz leszel, hogy nem fogunk elbírní. Nem messze, a Fakopáncs utca sarkán közlekedési lámpa állt. Amikor odaértek, Edit néni megkérdezte Erzsikét: -Zöld a lámpa, most szabad tovább menni, vagy meg kell állni? Erzsike rögtön válaszolt: -Ha zöld a lámpa akkor szabad átmenni, de sietni kell! Ha piros a lámpa meg kell várni, amíg zöld lesz és nem szabad lelépni a járdáról! Edit néni büszkén nézett Bélus bácsira. Arra is ő tanította meg Erzsikét, hogyan kell átmenni az úttesten.

Tudod már, hogy hogyan kell átmenni az úttesten?

A cukrászda egy kertben volt. Fehér rácsos kapun át kellett bemenni a kertbe. A cukrászdában a pult mögött ketten voltak, a Gabi néni - a Cukinéni - és Fofi - a Fagyislány. Erzsike nem látott semmit, mert kicsi volt és nem érte fel a pultot. - Apuka emelj fel légy szíves! - mondta Erzsike. Amikor Bélus bácsi felemelte, elámult, annyiféle süti volt az üvegvitrin mögött. Sokféle krémes, sokféle torta, sokféle pogácsa, és a sor végén észrevette, hogy fagyi is van. Fofi, a fagyislány éppen málnafagyit adott valakinek egy tölcsérbe. Erzsike nemrég reggelizett vajjas zsemlet, úgyhogy nem volt éhes. Edit néni tudta ezt, és azt mondta: -Erzsike egyél inkább egy gombóc fagyit! Egy torta most biztosan sok lenne neked, mert mind megetted a reggelidet. Erzsike elgondolkodott, és aztán két gombóc fagyit kért. Kapott is egy málnát és egy vaníliát.

Melyik fagyit szereted a legjobban? A vaníliát, a csokit, vagy a málnát?

Legközelebb innen folytatjuk, szép álmokat!

Apuka!

Jól megy ez Neked! Az altatásról volt szó az előző mese végén, ez a mesélés célja. Biztosan fáradt vagy, mégis azt tanácsolom, hogy nyugodt hangnemben, határozott hangon szóljon a meséd. Néhány estén át tartó rendszeres meséléssel rá lehet szoktatni a gyereket a Takács család történeteire. Nincs az a rossz alvó gyerek, akit ezzel a módszerrel ne lehetne rászoktatni arra, hogy megszeresse az alvást. Néhány nap elteltével a gyerek a mese

részévé válik néhány másodperc alatt. Azonosul a szereplőkkel, és újra átéli a saját korábbi élményeit azzal, hogy viszontlátja őket egy mesében. Közben Te meg sem erőlteted magad, mert miközben olvasod a mesét, a saját szövegedet mondd, a saját szövegedet is mondhatod. Elkerülhetetlen a helyzet, amibe a mesélés során kerülsz, hogy a mese a saját történeteddé válik. Kihagysz belőle, és újabb dolgokat tehetsz hozzá.

A mesebeli gyerekekkel jó dolgok történnek. A jó dolgok átélése érzelmi biztonságot ad a gyerekeknek. Az Erzsikés történeteket úgy fogalmazd meg, vagy úgy fogalmazd át, hogy azok hatással legyenek a gyerek érzelmi intelligenciájára, ez fontosabb a gyerek számára, mint a félelmetes vagy érthetetlen csattanó a történet végén. Az együttlét veled és hozzá egy jó történet Erzsikéről, elgondolkodtatja és el is altatja.

Harmadik mese

Megszületik Ferike

Egyik reggel Erzsike gyorsan kiugrott az ágyból. Ahogy felhajtotta a takarót, észrevette, hogy nem találja Fityu-Mityut. Fityu-Mityu, a hosszúkezü, hosszú lábú plüssmajom, mindig ott alszik vele az ágyban. Elkezdte keresni, egyszer csak megtalálta, az ágy alól nézett kifelé. - Hát elbújtál Fityu? - kérdezte a majmot szeretettel Erzsike. Magához ölelte és kiment a konyhába. A konyhában Edit néni tésztát gyúrt. - Anyuka képzeld Fityu-Mityu elbújt és nem találtam meg, mert bebújt az ágy alá! Anyuka, én szeretnék egy igazi kismajmot, olyan jó volna egy igazi kismajomnak simogatni a selymes szőrét. Mindig adnék neki enni, meg vizet inni. Ugye veszünk egy kis majmot anyuka! Így kérlelte Edit nénit Erzsike. Edit néni pedig csak annyit mondott: - Tessék, itt van egy kis tészta, gyúrjál te is tésztát. Ennek nagyon megörült Erzsike, már el is felejtette a majmot, elszaladt a gyúródeszkájáért meg hozta a sodrófát is és a széken gyúrta a tésztát.

Szeretsz tésztát gyúrni a konyhában?

Edit néni hamarosan elkészült a konyhai munkával. Ekkor csengettek. Erzsike együtt ment ajtót nyitni Edit nénivel, és megörültek, mert Lili állt az ajtóban. - Szia, Lili dadus! - Sziasztok! - mondta Lili és bejött a szobába. - Erzsike nekem most délelőtt el kell mennem az irodába, és Lili fog rád vigyázni, légy szíves fogadj szót neki. Mire Edit néni elment, Erzsike és Lili már együtt játszottak a babákkal és Fityu-Mityuval. Lilinek világos szőke haja volt, Erzsike meg is kérdezte tőle: - A királylányoknak is ilyen szép szőke haja van? - A mesében biztos, de én nem ismerek egyetlen királylányt sem. - felelte Lili. - És Lili mondd, nektek van otthon igazi majmotok? - Nincs - mondta Lili - tudod, egy igazi majom az nagyon sokat ugrál, egész nap csak

rosszalkodik, mindent tönkre tesz, eltöri a poharat, a majom nem lakásba való. Majd elmegyünk egyszer az állatkertbe és ott megnézzük a majmokat, addig pedig játsszál a Fityu-Mityuval.

Mit gondolsz, mit eszik a kismajom?

Aztán eljött az ebéd ideje és Edit néni hazaérkezett Lili dadus pedig megpuszilta Erzsikét. - Szia, dundi Erzsike, jó legyél és lehet, hogy máskor is eljövök hozzád. - Jó, jaj de jó, gyere el máskor is játszani! Mikor Lili dadus elment, Erzsike azt mondta Edit néninek: - Lilinek sincs majma, de ha nem lehet igazi kismajmom, kivel fogok én játszani? Ebéd után Edit néni lefektette Erzsikét aludni és elalvás előtt egy kismajomról mesélt neki, aki megszökött az állatkertből, sok rosszaságot csinált, míg egy kislány megtalálta és visszavitték az állatkertbe, és a kismajom nagyon örült, mert újra együtt lehetett anyukájával. A mese végén Edit néni kiment a szobából, Erzsike a szobája falán lévő képet nézegetve elaludt.

A te szobád falán is vannak meseképek?

Alvás után Erzsike megnézte, hogy megvan-e Fityu-Mityu, nem szökött-e újra el, de szerencsére megvolt, a helyén ült, a babák mellett. Erzsike innivalót kapott anyukájától a konyhában és aztán bement a szobájába és szétrakta a szőnyegen a memóriakártyáit. Hamarosan hazaérkezett a munkából Bélus bácsi. A szobában leült a fotelbe, az ölébe vette Erzsikét. Edit néni is bejött a konyhából, ő is leült velük szemben. – Képzeld el Erzsike – mondta Bélus bácsi – nem vehetünk neked élő kismajmot, de sokkal, de sokkal jobb dolog fog történni nemsokára! Kistestvéred fog születni! Elcsodálkozott erre Erzsike, majd elnevette magát és egymás után jöttek a kérdések, mindent tudni akart a kistestvéréről. Mikor fog születni? Hogy fogják hívni? Hol lesz a szobája? Mikor lehet vele játszani? Neki is lesznek-e babái? A szülők csak mosolyogtak és megnyugtatták Erzsikét, hogy mindent idejében meg fog tudni. – És hogy jól végződjön a nap, vacsorára a kedvenc ételedet kapod! – mondta Edit néni.

Mit gondolsz, mi volt Erzsike kedvenc étele?

Hurrá, bundás kenyér!

Erzsike a bundáskenyeret szerette a legjobban. Este, elalvás előtt arról ábrándozott, milyen jó lesz neki, majd ha lesz kistestvére. Lehet vele sokat játszani, megfogja majd a kezét és megtanítja, hogy kell átmenni a Fakopáncs utcán, és együtt játszanak majd a játszótéren. Reggel mikor felébredt, Lili dadus is a konyhában találta Edit nénival. – Erzsike – mondta Edit néni – most nekem el kell mennem a kórházba, apuka mindjárt jön és elvisz autóval, ott fog megszületni a kistestvéred, addig Lili dadus vigyáz rád. Bélus bácsi is hazajött, egy nagy táskába beletették anyuka hálóruháját és a fürdőköpenyét, a fogkefét és egy könyvet olvasni, és elmentek. Erzsike egyedül maradt a szőke

királylány hajú Lili dadussal. Egy kicsit babáztak, azt játszották, hogy Fityu-Mityu rosszkodik, nem akar délután lefeküdni, aludni, és a babák bosszankodnak miatta. Aztán Lili megtanította Erzsikét hogyan kell a memória kártyákkal játszani.

Rád ki szokott vigyázni, ha nincs otthon anyuka?

Erzsike egymás után nyerte a memória játékokat. Sűrűn felállt a szőnyegről, felmászott a nagy fotelra ahonnan kilátott az ablakon. Várta, hogy apuka hozza-e már a kistestvérét és anyukáját. De nem látott semmit. – Ne türelmetlenkedj Erzsike, apuka azt mondta, hogy telefonálni fog, ha megszületett a kistestvéred. Erzsike már nagyon izgatott volt, maga mellé ültette Fityu-Mityut és úgy tanígtatta, mintha ő lenne a kistestvére, pont úgy csinált, ahogy anyuka szokta őt tanítani. – Szépen ülj Fityu, ne piszkold össze magad Fityu, edd meg mind az ebédet Fityu! – Ne izgulj Erzsike – mondta neki Lili. Apukád azt ígérte, hogy felhív telefonon, ha megszületik a kistestvéred. Egyszer aztán megszólalt a telefon. Lili gyorsan felvette, Erzsike is odaszaladt. Apuka telefonált, mondta, hogy még nem született meg Erzsike kistestvére és megkérdezte, hogy otthon minden rendben van-e. Lili dadus és Erzsike ezután bújócskát játszottak, Erzsike elbújt és Lili meg kellett keresse. Úgy belefelejtkeztek a játékba, hogy eltelt a délután. Végre újra megszólalt a telefon. Apuka volt! – Erzsike képzeled megszületett a kistestvéred – mondta Apuka – úgy hívják Ferike! Hurrá - kiáltott Erzsike.

Jó éjszakát, aludjatok jól!

Apuka!

A mese téged is elaltat, közben te is elalszol. Ezzel számolnod kell, ezért fontos, hogy figyelj magadra. Számodra a mese unalmas, azonkívül fáradt is vagy. Az sem baj, ha előbb elalszol mint a gyerek, majd felébreszt ha akar. Csodás jelenségre leszel figyelmes! Relaxált állapotba kerülsz, elterelődik a figyelmed a testfunkcióidról, az érzékszerveid megpihennek, ellazul a tested és csak beszélsz. A beszélő szád és a hallgató füled elveszíti a kapcsolatot egymással, majd a hallásod visszatér és egyszer csak a füleddel azt hallod, hogy a szád félálomban össze-vissza beszél. Már nem a mesét olvasod, már nem a saját szövegedet mondod, amit hallasz, az értelmes szavakból összeállított értelmetlen szöveg. Ettől felébredsz, a gyerekek már elaludtak, úgyhogy te is alszol velük tovább.

A harmadik mese után valószínűleg felmerül benned, hogy van valami furcsa és nagyon pozitív varázsa a mesélésnek. A mesélés olyan lesz számodra, mint a maraton futás. Eleinte fárasztó, nemsokára kívánod majd a célba érkezést, azaz a mese végét, még hosszabb idő elteltével már nemcsak a mese

végét várod, hanem a mesélést magát is élvezni fogod. Büszke lehetsz magadra, mert a mesélés a boldog család egyik építőköve, ha nem éppen titka.

... A gyerekeknek az a lényeg, hogy te beszélsz, ők hallgatnak, és néha válaszolnak, ha ketten vagy többen vannak, megvitatják a kérdést. Mesélhetsz nekik bármiről, nekik minden új. Miközben mesélsz, arra is gondolsz néha, hogy az idő drága és igazán pihennél már egy kicsit vagy megnéznéd a híradót. Hétfvégén a délutáni alvásnál pedig már magad is elaludnál legszívesebben. Gondolj arra, hogy ez egy befektetés, a legjobb szülő szeretnél lenni, pihenhetsz majd máskor, a mese sokkal fontosabb!

Ráadás mese

Erzsike múzeumba megy

Egy reggelen Béhus bácsi elment dolgozni az irodába, Edit néni pedig Erzsikével lement a játszótérre. Természetesen Ferike is velük volt, kapálózott a kocsiában a kezével és a lábával és a cumiját szopta. Erzsike felült a hintára. A játszótér végén feltűnt Jáni és Dörmi a két nagyfiú. Jáni a nyakába vette Dörmit, Dörmi pedig egy nemzeti színű zászlóval integetett, mintha jeleket próbálna adni valakinek. A homokozóban Paméla játszott. – Erzsike, kérsz egy kiflit? – kérdezte Edit néni. Erzsike kért kiflit és leült anyukája mellé a padra kiflit enni. Ferikének már kinőtt két kis foga, úgyhogy anyukája neki is adott egy kis darabot. Ekkor feltűnt a játszótéren Fofi a fagyiskislány, Dízel kutya is vele volt. Dízel odaszaladt Erzsikéhez. Erzsike egy kicsit megijedt, közelebb húzódott Edit nénihez. – Nem kell félni, nem bánt a Dizi. – mondta Fofi. Nemsokára elmentek, Erzsike pedig megette a kiflit. – Anyuka légy szíves lökjél egy kicsit. Visszamentek a hintához és Edit néni lökte a hintát egy kicsit. – Ekkor megszólalt egy kedves hang: - Szia, Erzsike, majd én lököm a hintát. Edit néni csak üljön le Ferikéhez! Vava volt, leszállt a biciklijéről. – Szia Vava, az egyetemre mész? – kérdezte Erzsike. – Nem, éppen onnan jövök. – felelte Vava.

Téged is szokott lökni anyuka a hintán?

Erzsike a hintázás után odament Edit nénihez, megsimogatta és azt mondta neki: - Anyuka, én úgy szeretnék egy kiskutyát! – nem lehet Erzsike, kicsi lakásban lakunk és egy kutya ott nagyon szomorúan érezné magát. – mondta Edit néni. – Akkor egy kis cicát! – kérlelte anyukáját Erzsike. – Nem lehet Erzsike, mert a cica olyan állat, amelyik egész nap mászkál, kimegy a kertbe vagy a parkba egeret fogni és azután újra vissza szeretne jönni a lakásba, és aztán pedig újra ki szeretne menni a szabadba. Majd elmegyünk nagymamánkhoz, és ott megsimogathatod a nagy cicáját, Micit. Ekkor nagy meglepetésre Béhus bácsi autója állt meg mellettük. – Anyuka elmegy

Ferikével haza, mi pedig elmegyünk a Nemzeti Múzeumba, eljössz Erzsike? – kérdezte Bélus bácsi. – Hurrá kiáltott Erzsike. – Hurrá! Nagyon szerette a múzeumokat, mert ott sok érdekes régi dolgot lehet látni.

Ugye emlékszel, mi is voltunk már múzeumban?

A Nemzeti Múzeum egy nagy, emeletes épület. Tágas folyosói és termei vannak, Erzsike szeret itt sétálni, mert egy kicsit szabad futkározni is. - Gyere Apuka, nézzük meg a koponyát! - kiáltott Erzsike. Elmentek egy nagy vitrinhez. A vitrinben sokféle csontot lehetett látni, Erzsike kedvence a koponya volt. Sokáig nézte a koponyát, mindig elcsodálkozott, milyen nagy a szeme.

Te láttál már koponyát?

- Kérek szépen inni! – mondta Erzsike, mert megszomjazott.

Elmentek a büfébe. Erzsike almalevet ivott, apukája pedig kért egy kávé. – Megkóstolhatom? – kérdezte Erzsike. – Persze, mondta Bélus bácsi. – Azt hiszem nem fog ízleni, mert a kávé keserű, egyébként pedig nem egészséges, gyerekek tulajdonképpen nem is ihatnak kávé. – Hú, de keserű! Mondta Erzsike. – Én nem szeretem a kávé. A büfézés után megnézték még a régi kőszobrokat, majd hazamentek, mert eljött az ebédidő és Erzsike már fáradt volt, aludnia kellett menni.

Szoktál ebéd után aludni?

Edit néni nagyon megörült, amikor hazaértek. – Már úgy hiányoztatok nekem! – Gyertek, tésztás levest főztem és sok sárgarépa is van benne! Erzsike szerette a tésztás levest, megette az adagját. Ekkor Edit néni egy nagy meglepetés pizzát vett elő a sütőből. Sok finomság volt a tetején: sajt, paradicsom, kukorica, sonka, gomba, virsli karikák. – Anyuka vágd el légy szíves! – kérte Erzsike. Edit néni elvágta Erzsike pizzáját. – Vigyázva egyed, lassan, mert forró! – mondta Edit néni. Erzsike felkiáltott és a tányérra dobta a pizza falatot. Egy kicsit megsütötte az ujját a forró pizza. Úgy fájt neki, hogy egy kis könnycsepp is megjelent a szeme sarkában. Anyuka és apuka megnézték a kezét. Az egyik ujjá kicsit pirosabb volt, mint a többi, de nem lett sebes. Megpusztilgatták a piros ujját és megebédeltek. Ebéd után Erzsike aludni ment.

Mit szoktál kérni a pizzára? Kukoricát vagy inkább gombát?

Délután Erzsike és Bélus bácsi elmentek a boltba vásárolni. Kellett hozni egy kiló kenyeret, egy liter tejet, felvágottat és paradicsomot a vacsorához. – Szia Berta! - mondta Bélus bácsi a boltban a kiflis lánynak. - Keress légy szíves egy sajtos kiflit nekünk! Berta egy szép sajtos kiflit talált. Bélus bácsi kettétörte. Egyik felét odaadta Erzsikének, a másikat eltette Ferikének. Olyan sok sajt volt a kiflin, hogy két oldalt lefolyt róla. Erzsike ezt a lefolyt sajtot kezdte el rágcsálni, mert ezt szerette a legjobban a sajtos kifliben. A jó sok sajtot a tetején. – Viszontlátásra! – köszönt Berta búcsúzóul.

Mit gondolsz, milyen ruhában volt Berta?

Apuka!

Unalmas? Nem is biztos, hogy az. Már nem csak a gyerekek szórakoznak a meséiden, hanem te is. Elgondolkodsz, és az jut eszedbe, hogy alighanem elég jó szülő vagy, úton a legjobb szint felé. A téma a mindennapi élet. Ha valamit elmagyarázol a gyerekeidnek, nem biztos, hogy eléred a kívánt célot. Lehet, hogy néhány perc múltán elfelejtik. Ha pontosan célba szeretnéd juttatni a jó tanácsaidat, csomagold mesébe, faragj köré történetet és játszasd el Erzsikével és Ferikével. A hallgató már azonosult a két testvérrel. Ha az utcán, a családban vagy az óvodában Erzsike vagy Ferike nevű gyerekkel vagy felnőttel találkozunk, megkeressük egymás pillantását, összemosolygunk a gyerekkel, ez a mi titkunk, nekünk is van Erzsikénk meg Ferikénk, otthon a mesénkben.

... Már könnyen bele tudod szőni a mesébe a saját családod történeteit, kezd el bátran azokat is mesélni. Ha még nem vagy kész erre, az sem baj. Neked elég annak tudata, a hit abban, hogy ha mesélsz a gyerekeknek, akkor attól ők jobb emberek lesznek. Öreg korodban, amikor egyre gyakrabban gondolsz vissza erre az időre, hogy milyen nagy boldogság volt kisgyerekeket nevelni, egyszerűen, de jól nevelted őket. Ha okos felnőtté válnak azért, ha pedig némelyik gazemberséget művel azért: egyre többször eszedbe jut majd, hogy Te nem sajnáltad az idődet arra, hogy mesélj nekik. Az összes többi pedig úgyis genetika kérdése. Szinte minden mesében megjelenik mindkét biológiai nemet képviselő szereplő, fiúk, lányok, felnőtt férfiak, felnőtt nők, eltérő korosztályból. Viselkedésük, szerepük és helyük a cselekményben néha meghatározott, néha talányos. Tág tere van az értelmezésnek, a kérdések feltevésének. A végeredmény, a család, a barátok, a szomszédok és a körülöttnk élők szerepének a tisztázása.

... Ez a mesesorozat attól lesz igazán értékes, ha fejből mondod. Évekig eltart a történetek lánc, a gyerekek sosem unják meg, mert hiszen róluk szól. Imádják, ha a mesehallgatás élményével újra élhetik és értelmezhetik az ővelük nap, mint nap megtörtént dolgokat. Két évesek voltak a gyerekeim, amikor elkezdtem, és 14 évesek, amikor egy nyári nyaraláson nosztalgizva utójára kértek, hogy meséljek nekik Erzsikéről.

A gyerekek, több mint egy évtized elteltével visszagondolva az Erzsikés időkre, szeretettel emlékeznek Erzsikére és Ferikére. Számukra a mesében az volt az érték, hogy azonnal tudtak azonosulni Erzsikével, arra emlékeznek az egészből, hogy mindig jó történetek voltak. Szerették a kérdéseket, mindig ők mondhatták meg, hogy milyen ruhában volt, vagy, hogy mit gondolt, mit csinált Erzsike.

... A mese szereplői valós személyek. A nevek egyezése valós személyekkel és a személyleírások nem a véletlen művei. Valós személyekről sokkal egyszerűbb mesélni, mint olyanokról, akik nem is léteznek.

Csak így tovább, meglesz ez neked!

Földi Tamás

Pártállam

Részlet a „Szabadnak születve” című még meg nem jelent regényemből

A kommunisták mindent megtettek, elkövettek, hogy erős köteléssel kényszerítsék magukhoz az embereket. A gyárak mellé az állam tömbházakat, blokkokat építtetett becsalva a fiatalságot a városokba, ahol aztán már semmi sem számított. Mindenki egyenlő volt, persze ezt úgy lehetett érteni, hogy megadták a jogot a hallgatásra. Nem is volt sok lehetőség a másságra, a magánvéleményre. Ha a párt adta a munkahelyet, a lakást hát hallgatni kellett, hálásan egyetérteni, mi több, dicsérni a párt és állam vezetőit. Kiváltképpen, hogy a román hatalomnak gondja volt rá, hogy románokat telepítsen az eladdig magyar többségű erdélyi nagyvárosokba! A magyaroknak csak csurrant, cseppent a társadalom javaiból, mégis hallgatniuk kellett, hiszen ők csak jövevény barbárok, az állam pedig román! Sokszor adták azt tudtunkra, hogy mi alsóbbrendűek, megtűrték vagyunk a földön, amin élünk. Mert csak bitoroljuk, mint bevándorlók az ősi román, dák-római földet!

Május 1-i felvonulások, fehérre meszelt fák, fellobogózott házak, sörös, micceses, cigánypecsenyés augusztus 23-ak hirdették pár napig a párt, az állam nagylelkűségét.

Pionír táborokban énekeltük tele szájjal, hogy- „multumim din inima partidului” (szívből köszönjük a pártnak)! Hogy ne énekeltük volna, amikor így volt igaz, szinte semmi pénzért lehetett táborozni, kirándulni, országot látni.

Minden a párt és a román állam nagyságát hirdette, hitette. Voltak, akik el is hitték. Mert hát mindent, ami jó volt, azt a párt és román nép hozott létre. A román nép, amelybe beletartozott Sátmáreanu, meg Laurent, Illies, Micláus és a sok Francisc, Ioan, Ana és Elisaveta. Román világhoz, román név dukált! Aki ezt nem vette tudomásul, az hazaáruló, népellenes, rendszerellenes és a többi minden, ami rossz. Így lettem én is Gábor Francisc-nak beírva a keresztlevélbe és személyibe.

A falun túl, akárhonnán kellett jóváhagyás, aláírás, mindenhol csak románul tudó, értő idegenek, lehetőleg Óromániából. Ha mégis valaki magyar létére képességei folytán valahol vezető posztot kapott, gyorsan el kellett felejténie,

hogy magyar. Vele járt a folytonos román beszéd még a családban is, és nevének elrománosítása. Az Óromániából érkezettek hozták magukkal a verisort, nepotot és jött a nánás meg a finu is (unokatestvér, rokon, keresztapa stb.). Velük jött a hazudozás, a csbuk, a kiskapu, a hajlongás, a talpnyalás, a mai ráu sá nu fie (csak rosszabb ne legyen!), a las c-o fi si mai rau (lesz ez még rosszabb is!) Mindenhol felszólítás, hogy csak románul lehet beszélni, és tudomásul kellett venni, hogy élni is! Ha valaki magyar létére megkapaszkodott valahol, örülhetett, ha békén hagyják, nem hogy még a rokonságával, vagy nemzettársaival foglalkozzon. Kivétel csak elvétve akadt! Sok ember örült, hogy élhet Romániában, magyarként. El lehetett intézni mindent, ha lefizettél valakit, ha megkerested a kiskaput, ha fejet hajtottál az elvtársak, a párt és a román nép előtt. Voltak, akadtak szép számmal „okos jómagyar” emberek is, akiknek életvitelükké vált az „értékké” tett sunyiság, alázatosság. De akadtak „buták” is - igaz jóval kevesebben -, akik megmaradtak, aminek Isten teremtette őket: embernek, magyarnak a nagy zagyva, balkáni kommunista hazugságban, összeviszszaságban.

Ha jól emlékszem 1980-as évek elején, közvetlen, hogy leszereltem a katonaságtól, amikor már és még tombolt a nemzeti szocializmus, történt egy említésre érdemes eset Tárkányban. Akkortájt úgy volt, hogy délután hattól este nyolcig filmvetítés volt minden vasárnap, utána pedig diszkó. Milyen okból kifolyólag, már nem tudom, de a polgármester, illetve az akkori tanácselnök betiltotta a diszkót. Volt erre nagy felbuzdulás, lázongás. Az utóbbi nem állt távol tőlem és a többi fiatal falusítól... Pár vasárnap este a Körös-parton diszkóztunk, de oda is ránk küldték a rendőrséget, az akkori miliciát. Na, ha ők így, mi másképp! Hogy nem engedtek bennünket a Körös-partra sem, egyik szép nyári vasárnap este összegyűltünk a falu központjában a néptanács elé, melynek épületében a tanácselnök és a felesége is lakott. Énekeltünk, daloltunk - az egyik barátom még a gitárját is elhozta. Mikor meguntuk, füttykoncertet rendeztünk, sokan abban versenyeztek, ki tudja jobban ordítani: - diszkót, akarunk! Ha megpróbált kijönni az épületből a rendőr vagy a tanácselnök, közápor fogadta. Jó sokára éjfél után, hogy belefáradtunk a hülyeségeinkbe, hazamentünk, annak tudatával, hogy jó hecc volt. Jól megmutattuk a gazember vezetőknek! Igen ám, de másnap reggel jöttek a behívók a rendőrségre, mert az még hagyján, amit rendeztünk, de az éjjel folyamán valaki vagy valakik betörték a kultúrház, a rendőrség és a néptanács ablakait. A következő napokban, héten, milicisták járőröztek a falu utcáin, ami abban az időben nagyon nagy dolog volt, mert hát, akik vezetők ellen fordultak azok a pártot, az államot sértették meg! Hogy magyar faluban történt meg az eset, még nagyobb hangsúlyt kapott az illetékes szerveknél, elvtársaknál!

Lett hát nagy felfordulás, az elvtársak többet is elítéltettek közülünk, persze felfüggesztett büntetést kaptak. A gitáros Harangozó Miskával úgy úsztuk meg, hogy nem kifizetve a bírságot, a bíróságon egy nagyon rendes bírótól, aki talán együtt érzett velünk, felmentést kaptunk, igaz én elsőre csak tanúnak voltam beidézve, mert a gitáros Miska volt!

Közben az ország „épül, halad a szocializmus útján.” Egyforma utak, egyforma falvak, városok mindenhol és egyforma emberek éltek egyforma életüket. Sorozatban gyártott ruhákban, ugyanúgy érző, nem gondolkodó beintésre tapsoló, Bukarestből távirányított elvtársak és mindent elhívó, eltűrő, szürke életet élő embernek nevezett csak átélni akaró lények. Kivétel azért akadt, Ceausescu és a klikkje. Róluk szólt minden, a pártról és annak vezetőiről! A tv és az újságok másról sem írtak csak a párt nagy megvalósításairól. Már az agyunkra ment, a sok pártpropaganda, a Ceausescut ajnázó személyi kultusz, de mindemellett most be kell vallanom, hogy azokban az időkben igazán épültek gyárak, tömbházak és még sok minden. Az már más kérdés, hogy hogyan, milyen áron?! És egy nagyon lényeges, legalábbis Erdélyben, de talán mondhatnám egész országban, hogy mindennek kizárólagosan román nacionalista alapja volt. Az országot úgy osztották megyékre Cseáuseszkuék, hogy magyar többség, ha csak lehet, sehol sem legyen, sőt a régi erdélyi magyar városokba beköltöztették vidékről a románságot, így változtatva meg az etnikai arányokat. Elsődlegesen munkahelyet, lakást a román nemzetiségűeknek, illetve azon magyaroknak biztosítottak, akik behódoltak a rendszernek és a magyarok között a román hatalom érdekeit képviselték. Pár szóban, a közigazgatás, népesedéspolitiká, az iparosítás, oktatás, mind, mind a románok kiemelését, helyzetbehozatalát és a magyarok elnyomását, beolvasztását szolgálta.

Az is az igazsághoz tartozik, hogy mindenkinek volt munkahelye és abból élt, amiből és ahogyan tudott. A katonaság építkezéseken, bányákban, vagy épp a Duna-csatornánál dolgozott, „védte a hazát”. Külföldre került minden, amit csak el lehetett adni. Itthon csak az maradt, amit nem vettek meg a „gaz kapitalisták”. Évről évre mind szigorúbban követelték az „önkéntes” szerződéseket az állam felé, hogy legyen mit kivinni az országból. Disznót, tojást, zöldséget, gabonát kellett beszolgáltatni, hogy etessék külföldet és éheztessek a nagybetűs népet. Cseáuseszku a fejébe vette, hogy megadja a bankoknak Románia adósságát és minél hamarabb! Ez lett aztán a veszte, övéi intézték el...

És állandósult a sorbanállás kenyérért, húsért, cukorért. Sokszor hajnaltól reggelig, mert nem mindig jutott mindenkinek, amiért sorban állt. Aki elől volt, annak nagyobb volt az esélye az egyenlők országában, rendszerében. Már nem az életvitelben versengtek az emberek, hanem a sorbaállásban, az elintézésben, kijáráásban. Hogy mi van a szomszéddal, rokonnal, nem sok mindenkit érdekelt;

mert hát fennállt a veszélye, hogy ha sokan vannak a sorban állók, a kevésből még kevesebb jut, ha jut egyáltalán! Minden elvtárs magát és a családját féltette.

A jelszó: ne törődj senkivel, csak neked legyen jó, te vészeld át, bármi áron is! Jó magyar csak az lehetett, aki fark csóválva talpat nyalt mindenért, amit a rendszer azoknak adott, akik úgymond kiérdemelték. És annyi mindent ki kellett érdemelni! És mindenért, mindenhol sorba állni. Aki beállt a sorba, az kapott esélyt, hogy túlélje, hogy valahogy átvészelve a holnapot. Utána hogy mi lesz, azt sose tudta senki, még az ötéves tervek kieszelői sem. Egy dologhoz nagyon értettek, azt nagyon tudták. Elvenni az emberek önbizalmát, az önmagába magába vetett hitét, önbecsülését és ez több volt minden háborúnál, még a 19-es vérengzésen is túltett. A közösség többé már nem volt az, ami előtte, talán csak a templomban. Már csak Isten előtt lehetett egyenlő minden ember, de lehet még ott se, mert a papok is, beintésre elkezdtek dicsérni „pártunk és államunk vezetőit”. Együtt kellett gondolkodni, viselkedni az ország minden elvtársának, ha nem így történt az nagyon nem tetszett a vezetőknek. Aki ellenkezni mert, az hamar megbánta!

Most, amikor ezeket a sorokat írom (2020) elgondolkodom mi is változott, mi az, ami már nem olyan, mint ezelőtt huszonöt évvel? Igaz, a boltok tele vannak, a színes tévék színes világot raknak az ember szeme elé. Vége a szürke emberek, egyhangú szürke életének, világának. Közel, szinte karnyújtásnyira van tőlünk az egész világmindenség és mégsem igazi lehetőségek és legfőképp nem igazi értékek vesznek körül bennünket. A cél mindig, mindenkor ugyanaz a vezetésre hivatottak számára: a nagy többség, az egyszerű közemberek félrevezetése, kihasználása! Így volt ez az átkosnak nevezett szocializmusban is, de így van ez ma is ebbe a demokráciának nevezett zagyvalékban. Csak az eszközök változtak! Kifinomultabbak, de sokkal hatékonyabbak a demokráciának nevezett világ-rendetlenségben. Mert a „rend”, a törvények, a szabályok akkor és most, és itt vagy bárhol, a kivételezettekért vannak! A média, az internet hírei, nekünk szólnak, de értük, az ő érdekükben, a kiválasztottakért! A sok tv csatorna is egy eszköz lett sok még oda nem értett, fejlődött gyerek és felnőtt számára is, része a nevelésnek, az agymosásnak. A valóságtól messze álló „való világban” élnek az emberek. Van mit enni, nem kell sorban állni, tele a polcok színes, csillogó csomagolású áruval. Hogy belül csak vegyszerezett szemetet, a természetestől távol álló árut kapsz, az nem érdekel senkit, csak mutatós és olcsó legyen! A föld adta, természetes terményeknek, élelemnek már nincs, nem lehet értéke, szinte eladhatatlan. Hiába akar az itteni, hazai termelő egészséges, vegyszermentes árut termelni, eladni, ha a kitenyésztett, beidomított vevőnek a szemre szép, vegyszerezett, tápozott, gyom- és agyon rovarirtózott, mégis olcsóbb, külföldi árura

van pénze. Vagy versenyre kelsz a rosszban, a nem is hosszú távú önpusztításban, vagy már holnap megöl a lélektelen, féktelen „demokratikus” konkurencia! Vagy alkalmazkods az új világhoz, vagy elpusztulsz, csak ez a két lehetőség létezik! Az általam is megélt, megtapasztalt két rendszer, bizony céljaiban ugyanaz, csak mint fentebb írtam, az eszközökben, kivitelezési módokban különbözik!

De hát térjünk vissza még pár mondat erejéig azokhoz az időkhöz, amikor még Tatával morzsoltuk az éveket, én még belefele menve, ő pedig már kifele lépegetve a földi létből. Leírom nem másért, mert korkép és lehet, az utókor el sem hiszi majd, hogy mik is történhetek Ceausescu „fényes évtizedeiben” – mert így nevezték, hazudták azokat az időket. (Akik nem itt éltek, élnek bizonyára nem tudják, hogy nagyon sokszor a leírt, a kimondott, kijelentett helyzet, állapot, nagyon messze állt és áll a valóságtól. Nem csak a múltban, napjainkban is. Ez a román realitás, Bukarestből hozott habitus.)

A belényesi bútorgyárban dolgoztam abban az időben, mint bútorasztalos. Ellentétben másokkal, egyedül az egész vidéken, vállig érő hosszú haját és arcot takaró szakállat viseltem; a rendőr elvtársak, a mérnök elvtársak, na meg az igazgató elvtárs, aki mellesleg olténiai volt, nagy nemtetszésére. Egy nap, már nem tudom hol akadtam rá egy szentképre, egy hosszú hajú szakállas, akkori felfogásom szerint gondolkodó alak volt rajta, most már tudom, Jézust ábrázolta.

Megtetszett, hát fogtam ráragasztottam a szerszamos szekrényemre és aláírtam – „Cogito ergo sum” - latinul - „Gondolkodom, tehát vagyok”. Nem volt benne semmi vallásosság, mert hát, mint a legtöbb jó erőben lévő, egészséges fiatal, magam előtt a jövővel, több volt bennem az önbizalom, mint a vallási buzgalom. Végeztem a nem könnyű mindennapi munkámat, délutánig a gyárban, aztán pedig otthon. A könyveken kívül nem engedtem, hogy hasson rám senki és semmi. Akkortájt olvastam a Jack London könyveket, nem a „Fehér agyart” azon már rég túl voltam, hanem „A beszélő kutyát” „Az éneklő kutyát” és hogyan, hogyan nem, a kezembe akadt a kevesek által olvasott, ismert, filozofikus írása a „Martin Eden”! Annyira megtetszett, hogy kétszer egymás után kiolvastam. Önéletrajzi írás: hogyan lesz egy hajósinas, mosodába dolgozó, hordár fiúból híres gazdag író. És hogyan jő rá, hogy mennyivel értékesebb volt előzőleg megélt szegényes élete, kötődése barátaihoz, az élethez, mint dúsgazdag életvitele, amikor életében mindent a pénz képvisel, a pénz ad értéket, minőséget, milyenséget barátnak, hódolóknak, tisztelőnek...

Hagyva a könyveket, visszatérve elkezdett mondandómhoz, szóval történt egyszer, hogy a gyárba látogatott a faipari miniszter. Persze nagy volt a felhajtás, takarítás, várakozás, meg minden. A szekrényem nem tűnt fel senkinek, csak neki. Amikor betette a lábát a mi részlegünkre azonnal meglátta

és nyomban rákérdezett- kié az a szekrény? A Ferié! Milyen Ferié? Ki az a Feri? Ott voltam a közelben, jöttem nem kellett utánam kiabálni. Amikor meglátott hosszú hajjal, szakállasan, vörös lett, mint a főtt rák a nagy elvtárs. A tiéd a szekrény? - kérdezte mérgesen. – Az enyém mondtam ártatlan pofát vágva. – Megmondanád nekem is, ki az ott a képen, és mit jelképez? – Ott írja alatta – mondtam csak úgy, vállat vonva. Nézett meredt szemekkel hol rám, hol a képre. Én tudtam, hogy a - nagy dákó-román, latin leszármazottnak hazudott létére, ahogy minden iskolában tanítják, - egy szót sem ért a latin írásból. Hogy rájött, nem megy semmire a nem román írással és nem tudja elolvasni, még inkább lefordítani sem képes, kikelve magából, dühös arccal ordítva fordult, már nem hozzám, hanem a szinte reszkető igazgatóhoz: - Ez a szent magukért, a gyárért imádkozik, hogy teljesítsék a tervet? Vagy magáért imádkozik igazgató elvtárs? Holnaptól tűnjön el a szekrényről a kép, ezt az embert, pedig ne engedjék be a gyárba, amíg meg nem borotválkozik, és le nem vágja a haját! Ha nem vágja le, viseljen kendőt, mint az asszonyok! Markolni lehetett volna a mély csendet, mukkanni sem mert senki, az egész vezetőség ott állt halotti csendben, vigyázállásban a miniszter előtt. Csak én szólaltam meg, nagyon ártatlanul, nagyon közömbösen, mint, aki azt sem tudja, kivel beszél: - Én? Viseljek kendőt, mint az asszonyok? – kérdeztem, szentségtörésként ható méltatlankodással. (Pedig hát, mint az bebizonyosodott ő látta előre a jövő divatját, nem én. Ha tudom, hogy valamikor a kalózkendő lesz a divat, biztos kiegyezek a miniszterelvtárral.) A félelmében szinte reszkető igazgató elvtárs majdnem sírva bökte felém a szavakat: - csak, azért nehogy valami baleset történjen veled. Bizonyára a kommunista elvtársak, hogy látták nincs kivel szót érteni, a slepp elviharzott, maga után vonva egy csomó állásáért, posztjáért bármire képes vezető elvtársat. A mi részlegünkön ennyit tartott a nagy látogatás!

Akkor nap nem szólt hozzám sem mester, sem pedig mérnök egy szót sem, annyira magukba voltak roskadva. Mert a párt, meg a miniszter elvtárs, meg tudom is én mire gondoltak még nagy ijedelmükben? Persze én rontottam el mindent, pedig, hogy felkészültek a miniszterelvtárs fogadására. Énrám meg aztán igazán nem volt hatással semmi és senki, legkevésbé az ő érdekeik. Egy dolgot azért be kellett lássak, de azt is csak magamban, szavak nélkül! Beláttam, elismertem, más nem tehettem, hogy a képet le kell vegyem a szekrényről, mert hát az csak a román államé, a kommunisták tulajdona, nem az enyém. Leszedtem hát.

Szakállt és haját levágni eszem ágában sem volt, az magántulajdon. Engem nem államosított sem a párt sem pedig a román állam! Így is viselkedtem!

Másnap reggel aztán, mint mindig, nem lógó orral, hanem fülig érő szájjal, szakállasan, a vállamat verdeső hajjal jelentem meg dolgozni. A gyár kapujába

már várt a fogadó bizottság, két mérnök és az igazgató. Mikor meglátták, hogy rajtam semmi változás, a mi urunk színeváltozása semmi volt az övék mellett. Izgatottan, idegesen topogva, elállták előttem az ajtót és elkezdték a mondókájukat. – Gábor elvtárs így, meg úgy, meg a haj meg a szakáll, meg, meg a miniszter elvtárs, hogy nem engednek így be a gyárba. - Nem? - Nem! - Na, jó mondom csak úgy lazán, mert bevallom azért felkészültem én a reggeli nagy találkozásra, akkor adják írásba, hogy nincs szükségük a munkámra, pedig tudom a román állam azért taníttatott ki asztalosnak és kötött velem öt éves szerződést, mert szüksége van rám, - a munkámra, nyomatékosítottam! Ha maguknak nincs, adják írásba és megyek is haza! Akkor aztán szinte kórusban kezdték a kántálást, hogy láttam én mit csinált a miniszter elvtárs, hallottam mit mondott! Meg hogy mit szólnak majd a munkások, ha ők nem hajtják végre a miniszter elvtárs utasításait. Én aztán hajthatatlan voltam. - Beengednek? - kérdeztem. Vagy adják az írást! Csökönyösködtem, makacsodtam derűsen, élvezve a helyzet minden pillanatát, a szerencsétlenek arckifejezését, vergődésüket a saját és pártjuk keletkezésében! Nekem hétre munkába kell állni, elkések! Eközben a munkások özönlöttek be a gyárba. Kimeredt szemmel figyeltek felénk, mi történik. Legtöbbjük örült, hogy az elvtársak bajban vannak. Nem tudom mennyi ideig próbáltak egyezkedni velem, de én hajthatatlan voltam. Munkába jöttem, nem velük veszekedni a gyár kapujában! Mikor már látták, hogy semmire sem mennek velem, egyik a másik után eloldalogtak, fel az irodákhoz. Elsőre az igazgató nagy mérgesen, aztán a két mérnök is. Hogy elfogytak a bejárat elől én nyugodtan besétáltam, ahogy emlékszem még lóbáltam is magam, hadd verdesse a hajam a vállamat. Persze a munkatársaim úgy örültek nekem, mintha valamennyiük szakállát és haját megvédtem volna, pedig az egész közül csak én viseltem. Ők, szegények minden téren megfelelték a kommunista párt elvárásainak, előírásainak. Hiába, az alávetettség ott volt a génekben, nemzedékről, nemzedékre szállt...

Pár nap múlva, az eset után, mi ugrik be az agyamba... Akkor olvastam, mert sok mindent olvastam abban az időben, hiszen tele voltam kíváncsisággal, minden érdekelt, szóval akkor olvastam Marxtól „A tőke” című könyvet. És megtettem habár viszolyogtam a könyv rongálástól, de szükséges volt. Látva, tudva hogy Marx is egy hosszú hajú, szakállas alak, kivágtam az arcképét a könyvből persze, hogy nevét nem hagytam a lapon. Másnap már ott díszelgett a szerszamos szekrényem ajtaján a szakállas alak. Még a munkások is megkérdezték: - te Feri, nem csináltál már elég hülyeséget? Ezek megint neked esnek! - Ne féljete, kibírom! Ez nagyobb lesz mindennél, majd meglátjátok - mondtam. Egész idő alatt aztán úgy dolgoztam, hogy szemmel tudjam tartani a szekrényt, vigyázva arra, hogy mások észre ne vegyék. A mester volt az első, aki szemet vetett a szekrényen megjelent újabb szakállas alakra.

Nagyon feltűnő lett neki, hogy már megint szakállas pofa díszel a szekrényemen. Oda jött hozzám, hogy mérgesen, felfuvalkodva, mint a pulyka felelősségre vonjon! Én mutattam a süketet, az érdektelent, még fel se néztem. Otthagytam, hogy látta nincs kivel beszéljen és sietős léptekkel, vörös arccal, ment és szólt a részlegvezető mérnöknek, aki ugyancsak nagyon megrökönyödött arcátlanságomon. Se szó, se beszéd a mérnök maga nekiesett egy vésővel nagy mérgesen Marx arcmásának, akarom mondani a szakállas képnek. Csak erre vártam! Odasettenkedtem a nagy hévvel működőkhöz és megálltam a hátuk mögött. Mikor már jól előrehaladtak az irtó fontos munkában, nagy szomorúan, bús, ártatlan pofával, majdnem sírós hangon kérdeztem: - Tovarásu inginer, (mérnök elvtárs) miért teszi ezt a csúnya dolgot? Rám se nézett, nagy hevesen folytatta. Amikor másodjára szóltam neki csak akkor fordult felém mérgesen. - Nem csináltál nekünk már elég bajt a szent képeddel, még ezt a szakállast is ide raktad? – Tudja a mérnök elvtárs, ki az a szent ember, akinek az arcát lekaparta? – Nem érdekel! Nekiesett újra. Nyugodtan, nem felemelve a hangomat ismertettem velük a tényeket. - Az Marx Károly és holnap megyek Nagyváradra és jelentem a pártnál, hogy a mérnök elvtárs tönkretette a szocializmus atyjának az arcmását. Na, volt aztán erre lemerevedés, elnémulás. Kellott egy kis idő, amíg magához tért a két elvtárs, közben hol a képet, hol meg az én ártatlan, szemtelenül csodálkozó pofámat nézték. Mikor végre levegőt kaptak, nagyon könnyörgőre vették a dolgot. Hogy nem tudták, meg hogy ők jót akarnak nekem is, mert hát ők jó emberek, csak nekik is alkalmazkodni kell a párt elvárásaihoz. Hagytam, izzadjanak meg egy kicsit a jóindulatoméért, mert ami azt illeti elég komisz ember volt a részlegvezető mérnökünk, mint a legtöbb kommunista mérnök. Ő, hogy a mócoktól jött, a magyarokat se nagyon szerette. Meg aztán Heller volt a neve! Akkor nem, de ma Heller Ágnes jut róla eszembe...

Két évig dolgoztam azelőtt a keze alatt – már említettem – egy, velem egyidős fiúval, szórófejes pisztollyal fűjtük a lakkot, egy 4x4 méteres műhelyben, amelyiknek csak az egyik falában volt egy kis ventilátor. Mindig jókedvünk volt, énekeltünk, fütyöltünk, csak később tudtam meg, hogy miért?! Sok bajunk volt ezzel a mérnök elvtárssal, de a többi mester és csoportvezető elvtárs sem volt különb. Hogy megtarthassák tiszttségüket mindent megtettek, hogy sanyargassák a munkásokat. Mind többet és többet követeltek a termelésben. Persze az igazgató nyomására, azt meg a párt sarkallta a tervek túlteljesítésére. A szerencsétlen munkások meg kussoltak, mert igazuk úgy sem lehetett a párt és az állam előtt. Meghúzták magukat, mert a párt adta a munkahelyet, meg a tömbház lakást, meg még a gázpalackot is a vezető elvtársak javaslatára kapott a tömbházlakó! Szóval dolgoztak, mint a süketek és hallgattak; nyáron a forró, gebesztő melegben, télen pedig a dermesztő

hidegben. Energiaspórolás miatt a tetőkre világító ablakok voltak szerelve azokon, nyáron tűzött be a forró nap, télen pedig furakodott be a fagyos hideg. Így is, úgy is dolgozni kellett, a legnagyobb serénységgel, hogy a gyár és a párt teljesítse az egyre növekvő gyártási tervet. És, hogy az elvtárs-vezetők megtarthassák kedvezményezett állásukat, állapotukat. Ezért nem sajnáltam őket alkalomadtán sarokba szorítani, nagyon megérdemelték. Abban a tudatban, hogy én szabad vagyok, azt tehetek, amit akarok, annál is inkább, mert a munkámban nem tudnak kifogni rajtam. Dehogyan mentem én jelentgetni a Marxot kaparókat! Az is megérdemelte! Nekem nagyon is megfelelő elégtétel volt a hecc! Szabad voltam, fiatal, szárnyalhattam, néha elszálltam, na, nem magamtól, arra nagyon vigyáztam, de míg mások csúsztak, másztak meg haptákba vágták magukat, megkeseredve, alázkodva, hunyászkodva, addig én szép pillanatokot, mostanra szép emlékeket szereztem magamnak, ha másoknak nem is.

A szentképnek még van egy története. Miután óvatosan leszedtem a szekrényajtóról, szépen lelakkoztam, bekereteztem, hogy hazavigyem emléknem. A buszmegállóban meglátta nálam egy ismerős falusi, öreg néni és megkérdezte mi az nálam papirosba becsomagolva. Megmutattam. Ki ez? - kérdezte. Hát én lennék, mondom. Rám néz, majd a képre. Hát elég csúnya - mondja. Csak vicceltem, mutatom neki közelebről, ez Jézus! – Akkor szép, nagyon szép... Sokáig ott lógott aztán a szobám falán, hogy végül mi lett vele, arra már nem emlékszem.

A világban, a faluban az emberek annyira beleszoktak a már állandósuló helyzetbe, hogy tiltakozni sem akart már senki, semmiféle okból. Ha nem volt hús, titokban borjút vágtak, a piacon vevőként nem létező nevet adva le, ha valaki kutakodna a borjú után, melynek vágásáért börtön járt. De evett belőle a milicista, és a tanácselnök is és így jól lakott mindenki. Ha nem akartak éhen halni krumpli ásáskor krumplit, tengeri szedéskor tengerit vittek haza az emberek, ki zsákkal, ki csak szatyorral, hiába építették tele a mezőt magaslesekkel, éhen senki se halhatott! Pedig az elvtársak, lehet azt sem bánták volna. Papíron rekordtermés, rekordtermelés folyt mindenhol, közben, ha nem alkalmazkodik ki, hogy tud, bizony sokaknak rossz soruk lett volna. Ám megjegyzem nincstelen hajléktalant azokban az időkben sehol sem lehetett látni. Valahogy úgy voltak intézve a dolgok, hogy valami kevés munka és fizetés csak akadt mindenki számára.

A nyolcvanas évek elejére már a szőlőhegy is jelezte, mutatta a kietlen állapotot. Kiszáradt gyümölcsfák, kipusztult szőlőskertek hirdették, hogy nincs, ki újat ültessen, telepítsen a kiszáradtak, lepusztultak helyébe. Miért is ültettek volna újat, amikor a saját maga ültette fának a gyümölcsét meg kellett vásárolni a kollektívától! Az egykori édenkertnek nevezett szőlőhegy, ahol

mindenféle gyümölcs termett most kiszáradt csonkokkal tele, elhagyatott, sivár senkiföldje lett. Mindenhol, mindenfelé, pusztulás, kilátástalanság.

Benzinhiány miatt üres országutak, áramhiány miatt sötét települések, azért minden gyűlésen taps és „éljen a párt” bekiabálások. Agymosott, lélektelen gépemberek, csak valahogy túlélni akaró elvtársak. Mai kifejezéssel zombik, illetve a mai zombik, szocialista megfelelői voltak. Itt is, ott is, akkor és most is a rendszer által kitervelt, agymosott, páriává tett élő halottak. Igen, élnek ma is, túlélnek, el vannak szegény megvezettek, magukat nyerőnek hívó, vesztesek.

1985 tavaszán, hirtelen beteg lett Tata. 89 éves volt, de még ásózott a kertben, újra örült a tavasznak, meg a munkának. Váratlanul tört rá a betegség, fél oldala lebénult. Bevittük az ágyára, orvosért mentünk, küldtük volna kórházba, de nem engedte, hogy beutalják. Éjszakánként én, mint a legnagyobb unoka ott aludtam az ágya mellett a fakanapén. Megigazítottam a párnát a feje alatt, segítettem dolgoiban, egyszóval egész idő alatt vele, mellette voltam éjjelenként.

Egyik éjszaka felriadt álmából és észrevéve, hogy nem alszok, elmesélte, hogy nagyon csúnya álma volt. Azt álmodta, hogy a harctéren elfogták a románok, és elevenen akarták megnyúzni. Ennek az a története, hogy a háború idején küldönc lévén, a román fronton, a tisztje azzal küldte be írásos parancssal a rajvonalba, hogy abban az esetben, ha elfogják a románok a papírost, amire a parancs volt írva, tökítse valahogy el magától, vagy egye meg, ha mást nem tehet. Mert ha a románok megtalálják nála a parancsot, őt elevenen nyúzzák meg! Szegény még a halálos ágyán is, álmában a háború rémségeit élte át. Mondják, ki tudja igaz-e, hogy halálakor az ember előtt elrohan egész élete. Szegény öreg meglehet élete sorsdöntő perceit élte újra át halálos ágyán.

A bútorgyárban köteleztek bennünket 12 órás munkára napról-napra. Hiába mondtam, hogy beteg a nagyapám, nekem otthon kell lennem vele munka után. Én nem maradok túlórázni! Kit érdekelt?! Fizetésmegvonással fenyegettek a főnökök, mert a tervteljesítés, így meg úgy! Nem veszekedtem velük. De nem is kértem őket, nem én lettem volna, ha azt teszem. Felmentem az irodába, kerítettem egy ív papírt és leírtam, beadtam a felmondásomat. Így lettem aztán abban az időben ritkaságszámba menően munkanélküli. Igaz csak időszakosan! Bántam is én, csak Tata mellett lehessek még, mert napról-napra romlott az állapota. Április 2-án halt meg, egy olyan élet után, mely nem mindenkinek adatik meg. Hogy ő mégis mivel érdemelte ki? Talán semmi mással, csak azzal, hogy szeretett élni, nem csak önmagáért, hanem másokért is dolgozni. Életének igaza, értéke volt.

Tárkányi viseletben temettük el, mert azt is kiérdemelte, hogy a Jóisten felismerje: egy igazi tárkányi tért meg hozzá. Egy nagyapa, aki több volt egy apánál! Nagyon sokáig hiányzott, számomra sokkal több volt, mint nagyapa, igazi

értékeket tőle kaptam és nem az apámtól. Örök hálával tartozom neki, nemcsak a nevelésért, a sok jó tanácsért. Ha nincs ő, biztos sokkal nehezebb lett volna az életem. Sorsa számomra, de mások számára is nem csak értékes emlék, de példa is. Annál is inkább, hogy az ő emléki adták alapját az „Életem viharának” című könyvemnek.

Gábor Ferenc

Karácsonyi vendég

A legtöbben úgy gondolják, hogy a mostani telek, már nem a régié, enyhék, alig van hó és legtöbbször a karácsony sem fehér. Vannak, akik az embert teszik felelőssé, mint a globális felmelegedés első számú okozóját. Nos, ez a tél nem ilyen volt, bár ez is enyhének indult, de azután megvicсорította a fogát és a mínusz 20 fokok sem voltak ritkák, a hóval sem fukarkodott. A határt fehérbe öltöztette, a fákat vastagon beszórta az általa készített kristályokkal, az ágak méltóságteljesen hajoltak meg és tűrték ezt a fagyos terhet. A vadak megbújtak az üregeikben, vagy összeállva melegítették egymást, az életre csak a hó tetején látható lábnyomok utaltak. Baglyok egy csapata befészkelte magát egy elhagyott tanya előtt álló nagy fenyő ágai közé. A kéményekből acélszürke füst szállt fel, az utcákon csak részlegesen lehetett eltakarítani a havat, erőfőlényben volt a tél, amihez gyakori viharos szél is támogatást nyújtott. Igazi fehérkarácsony elé néztünk, a mostoha időjárás körülmények ellenére, az emberek kedvesek és előzékenyek voltak egymáshoz. A rádió csatornák karácsonyi dalokat sugároztak, megszaporođtak az adománykérő kívánságok is, mert a várakozás időszakában tényleg átjárja az embereket valami különleges jócselekedet-érzés és ez így van jól.

Magam részéről nagyon szeretem ezt az ünnepi időszakot, minden egyes részét élvezem, még a bevásárlásokat sem tehernek élelem meg. A fenyő kiválasztására mindig nagy figyelmet fordítunk, amiből egy nem is elég, már évek óta kettőt állítunk. Az ajándékainkat rejtegetjük, különböző titkos helyekre, hogy a meglepetés élménye valóságos legyen. Így telik nálunk a várakozás időszaka, ami meg is hozza a 24-ét. A férfiak beállítják talpába a fenyőt, a konyhában a lányok között nagy a sürgés-forgás, már tényleg csak karácsonyi zene szól mindenhol. Napközben egy-egy csillagszórót is meggyújtunk próbaképpen, de azt hiszem ebben kicsit a férfiúi huncutkodás játssza a főszerepet, hogy a lányok előkészülettel terhes türelmét próbára tegyék. Azért természetesen minden elkészül időben. A fenyők felöltik díszruhájukat, a halászlé és az ezernyi sütemény versenybe száll, hogy kié a finomabb illat, amiből

mi csak annyit érzékelünk, hogy végre megint karácsony illata lengi be a házat. Az ajándékok lassan, de észrevétlenül a fák alá kerülnek, a gyertyák lángocskái sejtelmessé és még ünnepélyesebbé teszik egy kétezer évvel ezelőtt, a falu végén, romos istállóban, megszületett Isteni gyermekre való várakozással teli megemlékezést.

Mindnyájan leültünk a karácsonyfa köré, a szobát megtöltötte a meghiúsítás, kint viszont tombolt a tél. Az északi szél hátára kapta a hótakarót és begyűrte, a garázsajtóba, eltorlaszolta azt. Zörögve-csörögve rohant a ház körül, megtévesztve a bent lakókat, Ádám fiam föl is kapta a kabátját, hogy kint körbenézzen, talán egy percig sem volt kinn, de csupa hó lett rajta a kabát, viszont nem jött egyedül, vendéget hozott egy teljesen elgyengült összefagyott galambot.

Az ablakpárkányon ült nem volt szívem ott hagyni – szólt a maga csendes hangján és a kezembe adta a madarat. A kis tollas jószág nyugodtan ült a karomon, egy darabig csendben figyeltük, nehogy a hangunk megzavarja. A galambba lassan visszatért az erő és kis csőrrel megigazította mellén lévő összetapadt tollait, mindezt továbbra is a kezemen. Majd kerítettünk egy kalitkát, enni, inni adtunk, mint, ahogy kedves vendégnek illik és folytattuk az ünnepi estét most már új látogatónkkal közösen. Az nem derült ki, hogy honnan vetődött hozzánk, nem volt meggyűrűzve, de egészen a tavaszi veteményezésig maradt nálunk, pedig ahogy a jobb idő beköszöntött kiengedtük a kalitkából. Mindenki kedvence lett, még a szomszédok is csodálták szelídsége miatt, rárepült az emberekre, úgy üdvözölt mindenkit. Nejem vállán várta végig, míg végez az ültetéssel, majd egyik nap elszállt, nem körözött, határozottan az általa kigondolt irányba. Napokig vártuk, de nem jött vissza és ekkor egyszeriben belém hasított a felismerés, persze nem szeretnék párhuzamot vonni a bibliai galambbal, hogy nem mi vigyáztunk rá, hanem ő miránk. Abban, akkor, ott bizonyos lettem.

Gál Zoltán

Varázslatos gombok

Nagybátyám, Vékony Gyula emlékére.

Elérkezett a tavasz, az időjárás kezdett melegebbre fordulni. Téli kabátomat egy vékonyabbra szerettem volna cserélni mivel meg is untam, melegem is volt benne. Amint kivettem a szekrényből a ciklámen színű ruhadarabomat, rögtön éreztem, hogy a télnek ezzel vége. Mikor felvettem elégedetlenül néztem magam a tükörben. Hiába a tél rám is „rám pakolt” néhány felesleges kilót, de sebjaj, majd visszanyerem előző formámat és újra remekül fog rajtam állni.

Miközben azon töprengtem, hogy hogyan is jutottam el idáig és be akartam gombolni a kabátom, hirtelen lepattant róla a legfelső gomb, ami a hasam irányában helyezkedett el. Ekkor ráébredtem a helyzet súlyosságára, hogy valóban nagyon meghíztam és a fogyásom sem lesz egy egyszerű feladat. Nem volt mit tenni, fel kellett varrnom a gombomat. Anyám varrógépéhez siettem, abban a reményben hátha találok egy hasonló színű cérnát, mint a kabátom színe és ezzel fel tudom varrni a leszakadt gombot. Mikor kinyitottam a varrógép szekrényének ajtaját egy halom gomb zuhant ki elé. Sikerült elnyomnom egy belőlem spontán feltörő káromkodást. Nem elég a leszakadt kabátgombom, most még szedhetem össze ezeket is.

Váratlanul anyám lépett be a szobába és jót vidult a szerencsétlenkedésem, miközben lázas igyekezettel szedegettem össze a szanaszét gurult gombhalmazt. Mindenesetre a segítségemre sietett, hogy mielőbb végezhessenek a feladattal. Miközben szedegettem őket a szőnyegről anyámnak eszébe jutott egy régi történet.

1949-et írunk. Hideg tél volt, javában esett a hó. Talán a fél métert is megközelítette az udvaron elterülő hótakaró. Manapság ilyen már szinte alig látunk. Nagytata és nagymama a zord időjárás ellenére is indulni szerettek volna a városba. Faluhelyen laktak a legközelebbi város 25 kilométerre volt. Ilyen erős hófúvásban azonban nem volt egyszerű a megközelítése. Választásuk azonban nem volt, mivel a mama baromfihúst árult a városi piacon és el kellett adniuk. Nagytata lovakat fogott be a kocsi elé és szépen lassan mindig megérkeztek még az első vásárlók előtt. Háború utáni nehéz idők voltak, nagy volt a szegénység. A kenyérkereset nehéz feladat volt. Mégis valahogy mindig feltalálták magukat és a család soha nem éhezett. Játékokra, ruhákra azonban már nemigen futotta. A mindennapi betevő megkeresése volt az elsődleges feladat.

Amikor minden készen állt az indulásra és felvették egyetlen kabátjukat szembesülniük kellett azzal, hogy az összes gomb eltűnt. Nagytata és nagymama ijedten néztek egymásra, hiszen tartalék gombok nem voltak a házban,

mivel akkoriban nem lehetett kapni. A kabátok minden egyes gombja le lett vágva és nem tudni hova lett. Vagy talán mégis?

Anyukám idősebb fiútestvére Gyula igencsak eleven és leleményes kisfiúnak számított a környéken. A gyerekek esténként összejöttek játszani, még a szomszédos utcából is érkeztek. Mivel játékuk nemigen volt, televíziója is csak kevés családnak, ezért a csoportos játékokat favorizálták. Szívesen fogócskáztak, bújócskáztak és persze gomboztak... Mi is volt az a gombozás?

A játék lényege az volt, hogy minél nagyobb erővel neki kellett ütni őket a falnak, hogy visszapattanjanak. Akié messzebbre pattant vissza, az volt a nyertes.

Gyulus nagy szerelme a szomszéd kislány, Irénke volt. Senkinek sem volt olyan varázslatos kék szeme, mint Irénkének... Éppen, ezért Gyula imponálni szeretett volna neki, erre pedig azt ötlötte ki, hogy este versenyt szervez a gombozók közt. Persze nem jelenhetett meg egy vagy két gombbal, ezért a helyzetet úgy oldotta meg, hogy levágta az összes gombot szülei kabátjairól. Innentől kezdve igazi nagymenő lett Gyulus, a rengeteg gombjával. Mivel ügyes volt a játékban biztosra vette győzelmét. Már látta maga előtt, hogy mennyire fogja ezért tisztelni őt Irénke.

Elkezdődött a verseny és mindenki csak ámult a kisfiú készletén. Nemcsak ő, a többi gyerek is arra számított, hogy nyer. A gombok voltak a tét. Aki nyer, azé a feltett összes gomb. Gyulusnak volt egy kis büntudata, hogy gyakorlatilag ellopta a gombokat, de megnyugtatta magát, hogy a játék végén úgyszólván vissza fogja őket varrni. Nyerésben is volt egy ideig, az ő gombjai estek legtávolabb a többiekéhez viszonyítva. A többiek szurkoltak, a gyerekszivaj egyre hangosabb lett és ez még több erőt adott a győzelemhez vezető úton. Egy idő után azonban fáradni látszott és egyre kisebb erővel tudta falhoz ütni a gombokat. Ezzel szemben a szomszéd Fercsike egyre nagyobb erővel ütötte őket oda és Gyula gombjaitól egyre távolabb estek. Gyula elkeseredni látszott. Irénke is csak kezeibe fogta arcát, kétségbeesetten várva, hogy mi lesz most. Hiába minden, Fercsike nyerő szériában volt, egyre hevesebben ütötte a gombokat, Gyula pedig csak a hangos csattanásokat észlelte, ami a fal felől hallatszódott. Egyáltalán nem volt már olyan magabiztos, mint kezdetben. A játék véget ért mivel elfogytak a gombok. A számláló bírák, akik persze a gyereke közül kerültek ki, összeszámolták, hogy kinek esett több gombja távolabb. Fercsike jelentős fölényrel győzött. Nagyon boldog volt. Nem tudni minek örült jobban, hogy egyszerre rengeteg kincse lett vagy annak, hogy végre Gyula fölé tudott emelkedni.

Nem volt mit tenni, a gombok másé lettek. Gyula és Irénke hazafelé tartottak. Közben a kisfiú lelki szemei előtt a szülők jelentek meg. Szomorú arccal, tanácstalanul a semmibe meredve. Tudta, hogy nem lesz könnyű pótolni a keletkezett kárt.

- El kell otthon mondanod, hogy elvesztetted a gombokat - mondta Irénke, akinek Gyula útközben mindent elmesélt.

- Tudom - válaszolta Gyula. - Csak nem tudom, hogy fogjak hozzá.

Mikor hazaért próbálta összeszedni a szavait, mégsem sikerült. Egész éjjel álmatlanul forgolódott, lelkiismerete gyötörte. Reggel a nagytata mérgeződésére ébredt, talán még egy-két káromkodás is „kirepült”, mikor indulás előtt észrevette a gombok hiányát a kabátokon.

Ekkor már nem volt mit tenni. Gyulus kikecmergett a szobájából és mindent elmesélt. A nagytata és a nagymama is nagyon mérgesek voltak, de mivel már késésben voltak összefogták a kabátjukat egy biztosítótűvel és útnak indultak.

A kisfiút nagyon bántotta a dolog, könnyes szemmel várta haza, hogy megérkezzenek szülei. Mikor hazaértek csak sejtelmesen nézett rájuk, nem szólt semmit. A tata csendben bekötötte a lovakat az istállóba.

- Bocsánatot szeretnék kérni - felelte Gyula.

- Rendben van, de soha többet ne tégy ilyet - válaszolta a tata és egy kisebb tarisznyányi gombot adott oda kisfiának.

Az történt ugyanis, hogy a piacon a nagytata mindenkinek elmesélte miért nincs gomb a kabátján. A piaci árusok igyekeztek minél több felesleges gombot összegyűjteni. Főleg a városi szabók és varrók rendelkeztek ilyen árucikkkel. Sőt még a vásárlók is, akik a közelben laktak hazamentek, hogy odaadják felesleges gombjaikat a nagyszüleimnek.

Végül is Gyulus csak játszani szeretett volna és nem tehetett róla, hogy a nagy szegénység miatt nem volt sok játéka. Nagytata büszke volt, hogy milyen ügyesen megszervezte a versenyt. Könny csordult a szemébe mikor látta, hogy kisfia milyen boldog a sok gomb láttán.

- Mennyire megörülne most a nagybátyád ennek a sok gombnak! - nevette el magát anyukám.

Volt köztük kicsi, nagy, fekete, színes, kerek, szögletes. Igazi kincsek azoknak a gyerekeknek, akik valóban ismerték a szegénységet.

Végül, mikor az utolsó gomb is a helyére került, betettük a szekrénybe és becsuktuk az ajtót a múlt emlékeivel együtt.

Gere Zseni

Életmese az életem csodáiról

Gondolkoztam rajta, hogy érdemes-e egyáltalán belefogni egy mesébe az életemről, miért lehet érdekes az én életem más számára, tudok-e valami nyilvánvalóan újat és szokatlant vagy lenyűgözőt közölni az olvasóval

így közeledve a negyvenedik életévemhez. De aztán arra a következtetésre jutottam, hogy ha csak magam számára leírom a gondolataimat, és felidézem akár a rég elfeledett emlékeimet vagy csak visszaemlékszem pár szomorú vagy mókás eseményre, már megérte leülni a gép elé. Viszont ha ezzel a néhány oldallal még mást is sikerül szórakoztatnom, akkor máris boldogsággal tölt el, hogy rászántam magam az írásra.

A gyermekkorom szerintem úgy telt, mint minden átlagos fiatalnak: örömmel és boldogsággal. Szüleim minden tőlük telhetőt megtettek azért, hogy gondtalanul és problémamentesen teljen a gyerekkorunk. Semmi más dolgunk nem volt otthon, csak a tanulás. A legminimálisabb házimunkát bízták ránk a húgommal, hogy nyugodtan tudjunk a tanulásra koncentrálni.

Főleg arra az időszakra szeretnék kitérni, amikor közelebb kerültem Istenhez és megszólított engem. Lekonfirmáltam, mint minden református szülő gyermeke, akinek fontos az előítélet, hogy mit szól majd a város, hogy fog majd megházasodni, ha nem konfirmált le. A családom inkább babonásnak számított, nem gyakoroltuk semmilyen formában a reformátusságunkat. A konfirmációs előkészítő órák alatt jártam istentiszteletre, de a lelkész mondandója valahogy nem jutott el az értelmemig, főleg Isten üzenetét nem tudtam akkor még felfogni. A konfirmandus tábor alkalmában viszont mintha fontos lett volna számomra az, amit a papok hirdettek, tetszett, ahogy beszéltek, amit mondtak, igaznak éreztem minden szavukat. Viszont a konfirmáció alkalmával kikonfirmáltam az egyházból és több évig nem látogattam az alkalmakat.

Aztán a középiskolába, ahol tanultam, érkezett egy új tanár, aki akkor kezdő pedagógusként a rajzórát oktatta. Nagyon szimpatikusnak tűnt a fiatalember egy tizenhét éves lány szemével nézve. Közben kiderült, hogy az édesapja vállalta el, hogy elkészíti a végzős osztályunk számára a tablót (akkor még ezt kézzel festve készítették). Szóval onnantól kezdve elég gyakori vendég voltam náluk, mindig mentem az osztálytársammal megnézni, hogy áll a munka. Sajnálatomra a fiú szinte soha nem tartózkodott otthon, így csak néha sikerült vele útközben találkozni. Viszont elkezdte rajzra oktatni az akkor ötödikes húgomat és hatodikos unokatestvéreimet, így több alkalom adódott, hogy szünetekben beszélgessek vele. Egyre jobban belehabarodtam a fiúba, de ő ebből akkor még semmit sem sejtett. Elhatároztam, hogy meghívom a végzős bálunkra. Szüleimtől engedélyt kértem, hogy elhívhatom-e az egyik barátomat. Megengedték, de furcsán kezdtek ezután vizsgálgatni engem. Már csak az volt hátra, hogy meghívjam a kiszemeltemet. Nagy nehezen összeszedtem a bátorságomat, és elmondtam neki a tervemet. Sajnos ő azt mondta, hogy a bál időpontjában valószínűleg vizsgája lesz, ezért nem biztos, hogy el tud kísélni. Ezután egy kicsit le voltam törve, viszont minden fűszálat megmozgattam, hogy át tudjam tenni az időpontot június 28-ról július 3-ra. De persze, a teljes igazságot nem mertem elárulni a szervező

tanárnak sem. Mondanom sem kell, hogy a táncos multság jól sikerült, és ezután már a fiú udvarolni kezdett nekem. Ezek után kezdtem el megint istentiszteletekre járni, mivel Zoli és családja hithű reformátusok, akik minden vasárnap a templom padjait koptatták.

Két év udvarlás után megkérték a kezem. Esküvőt még nem terveztünk, mivel igen fiatal voltam még a 19 évemmel. 20 éves voltam, amikor a kedvenc történelem tanárom egy esztergomi nyári táborba hívott meg engem. Sokat töprengtem rajta, hogy elmenjek-e, mivel a vőlegényemnek következő héten volt egy mesterképzése Vácon és akkor egyhuzamban két hétig nem találkoztunk volna. De végül úgy döntöttem, nem hagyom ki a reneszánsz tábort, mert biztos érdekes lesz, főleg hogy én angol-történelem szakos pedagógusnak tanultam. Egy vasárnap délelőtt indultunk Beregszászból, de még a fél istentiszteleten ott tudtam maradni, és sírva búcsúztam el Zolitól, mivel nagyon ragaszkodtunk egymáshoz. Az út nagyon hosszúnak tűnt, több vonaton és buszon kellett átszállnunk, míg végül késő este kiszálltunk egy buszból elég messze a végállomásunktól, valamilyen kollégiumtól. A megmaradt utat gyalog kellett megtennünk. Mivel 2006-ban még ritka volt a gurulós táská, nekem egy hatalmas sporttáskát kellett cipelnem. Eleinte jól bírtam az iramot, először az egyik, majd a másik vállamon vittem a táskát. Majd mivel már így is túl nehéznek bizonyult, hátamra véve bandukoltam a cél felé. Majdnem egy óras séta után megérkeztünk a kollégiumba, ahol nem is vártak minket, nem is tudtak az érkezésünkről. Már mindenki csak egy ágy után óhajtozott, vacsorát természetesen már éjfélhez közeli időpontban nem is kaphattunk. Több percnyi várakozás és intézkedés után végre megkaptuk ideiglenes szobáinkat, hogy nyugovóra térhessünk. Mint kiderült, mégsem volt olyan izgalmas a tábor, mint reméltem: minden délelőtt előadások hosszú sorát kellett végig hallgatnunk, amit kora délután egy picit szabadidő követett, majd estefelé folytatódtak az „érdekes”, több órás fejtegetések a reneszánszról.

Már első nap délutánján nagyon rosszul éreztem magam, nem kaptam rendesen levegőt, légszomjam volt, úgy éreztem, mintha fájna és szorítana a szívem. Soha korábban nem voltak egészségügyi panaszaim egy kis megfázást vagy gyomorrontást kivéve. Szóval fogalmam sem volt, hogy mi lehet a probléma. Kicsit meg is ijedtem, mivel ismeretlen helyen voltam idegen emberek között. A történelem tanáromnak szóltam, hogy nem érzem jól magam. Ő erre értesítette a tábor szervezőjét, aki kihívta az ottani mentőszolgálatot. A mentőautóban rögtön megmérték a vérnyomásomat, vércukromat és szív felvételt csináltak, de semmilyen elváltozást nem vettek észre. Az esztergomi kórház ügyeletére bevittek, ahol egy orvos megállapította, hogy hátsó- és mellkas ferdulésem van, ami okozhat hasonló panaszokat. Sem orvosságot, sem kezelést nem írtatott fel az orvos, mivel nem vagyok ottani

állampolgár, és nem rendelkezem társadalombiztosítással. Elhatároztam, hogy hazajövök, és itthon elmegyek valamilyen orvoshoz. Nem tudott lekötni a reneszánsz tábor, a történelemtanárom igen furcsán viselkedett velem, távolságtartó volt, és lenézően vizsgált, amikor nem akartam feleslegesen költeni a pénzemet. Pedig addig már olyan viszonyban voltunk egymással, hogy barátomként tekintettem rá, sok mindent megosztottam vele. Vásároltam egy telefonkártyát, mivel mobiltelefonom nem volt, és értesítettem a szüleimet, hogy másnap valahogy hazautazom, mivel egészségügyi problémám akadt. Nem akartak hinni nekem, le akartak beszélni az utazásról, de nem sikerült. Egy ottani szervezőtől segítséget kértem, hogy honnan hova és mikor indulnak buszjáratok. Leírtam a szükséges információkat egy lapra, és eldöntöttem, hogy a legkorábbi buszjáratral fogok indulni és valahogy csak hazaérek. Korábban soha nem utaztam sehová Magyarországon, főleg nem egyedül. Két kárpátaljai tanársegéd felajánlotta, hogy reggel kikísérnek a buszhoz. Ez nekem akkor nagyon sokat jelentett, mivel hajnali 4-kor indult a járat.

Számomra az utolsó este volt a keddi ott Esztergomban, írtam egy levelet a tanáromnak, amiben elnézést kérek, hogy itthagynom a tábort, és hogy nem így képzeltem el az egészet és a velem való viselkedését sem. Szóba elegyedtem a portás néniel, akivel megosztottam a gondjaimat, és nekem ajándékozott két könyvet. Az egyik egy Daniel Steel könyv volt, ami meghatározta az egész életemet. Már addig is rengeteget olvastam, de a Zoya elolvasása után megpróbáltam minél több regényt beszerezni az írónőtől, és ma már több mint száz Steel könyvvel büszkélkedhetek. Sajnos már nem emlékszem a néni nevére, hogy megköszönjem neki így ismeretlenül is a jóságát, mivel ő már meguntta azt a két könyvet és nekem ajándékozta.

Visszatérve a kalandos utazásomra, ekkor éreztem igazán, hogy Isten mindig mindenben megsegít. Az ismeretlen út előtti éjszakán nemcsak a fájdalomtól, hanem az izgalomtól sem jött álom a szememre, és akkor imádkozni kezdtem Istenhez, hogy másnap vezessen és fogja a kezemet a járatlan úton. Felszállva a buszra, nem tudtam jegyet venni, mivel bérletet fogadtak csak el. Teljesen kétségbe estem, de ekkor az egyik női utas felajánlotta a saját bérletét teljesen ismeretlenül, anélkül, hogy engedte volna, hogy kifizessem neki, főleg mikor meghallotta, hogy Kárpátaljáról származom. Amint a buszról leszálltam, villamost kellett keresnem, de fogalmam sem volt róla egyáltalán, hogy néz ki a villamos. Több ember járkált ott, az egyik útbaigazított, míg meg nem találtam a számomra megfelelő járatot. Persze a villamosra felszállva is azzal kellett szembesülnöm, hogy bérlet szükséges az utazáshoz. A kalauznak elmeséltem a helyzetemet, elnézően nem kért tőlem semmit. Sajnos eszembe jutott, hogy fogalmam sincs, hogy hol kell megvásárolni a vonatjegyet. Egy idősebb bácsikával beszélgettem a villamoson, aki

felajánlotta, hogy lekísér majd az aluljáróba és megvásárolja nekem a vonatjegyet. Ez az öregúr még segített megkeresni a vonaton a helyemet is. Szinte elsírtam magam ettől a kedvességtől. De még a sok jó ember utamba állítása nem ért véget. A vonatút elég hosszúnak tűnt akkor, ott több nővel és fiatalal is szóba elegyedtem, és nagyon érdekes beszélgetést folytattam velük. Az egyik nő igazított útba, hogy hol kell leszállnom a vonatról, és hogy hol kell keresnem a taxiállomást, ahol található egy sofőr, aki elvihet egészen Beregszászba. Leszállva a vonatról fogalmam sem volt, merre induljak, hiába kaptam róla útmutatást. Teljesen elveszettnek éreztem magam ott. Addig kóvályogtam egyik helyről a másikra, míg hozzám nem lépett egy fiatalember és meg nem kérdezte, hogy Beregszászba szeretnék-e utazni. Annyira meglepődtem, mert azt mondta, hogy rá van írva az arcomra, hogy oda tartok. Megkönnyebbülve ültem be a taxiba, ahol megdöbbenve láttam, hogy a másik utas a vőlegényem szomszédasszonya. Az autó egészen Beregszász központjáiig vitt. Ezek után lesétáltam a vőlegényemhez, aki nagyon meglepődött, amikor meglátott. Otthon a szüleim nem hitték el, hogy valami gond lenne a gerincemmel, azt hitték, csak kitaláltam a fájdalmat, hogy hazajöhessenek a szerelmemhez. Néhány napig panaszkodtam nekik, míg végül annyira rosszul lettem, hogy nem kaptam levegőt több másodpercig. Akkor elvittek egy gyógymasször ismerősükhöz, aki néhány évre teljesen kigyógyított a betegségeből, vagyis csak tünetmentes lettem.

Nekem ez a történet mindig azt juttatja eszembe, hogy Isten a tenyerén hordozza a hozzá fohászoló embereket. Aznap, akivel találkoztam, mindenkit mellém rendelt, hogy a segítségemre álljon. Képzeljük el, teljesen ismeretlen emberek szóba állnak egy idegen fiatal lánnyal, úgy hogy ők szólítják meg. Ebben csak az Isten keze lehet benne. Tudjuk, hogy a magyar emberek híresek a kedvességükről és a segítőkészségükről, de én bizalmatlan lennék egy vadidegennel. Bárki bármit mond erről, én a mai napig kitartok amellett, hogy az utazásom során a Mindenható minden lépésemet óvta, vigyázott rám. De nem ez volt az utolsó, amit megtapasztalhattam Isten tapintható jelenlétéből.

Egy év múlva felfedeztem, hogy gyereket várok. Összeházasodtunk a vőlegényemmel, ami nem ment olyan simán, mint ahogy most leírom. Sok családi nehézség történt közben, de erre nem szeretnék kitérni. Nagyon jól éreztem magam egész várandósságom alatt, szinte semmi rosszullet nem lépett fel. Majd a nyolcadik hónapban az egyik vizsgálat során kiderült, hogy magas a vérnyomásom. A nőgyógyászom orvosságokat írt fel, és visszarendelt néhány nap múlva. Az állapotom nem javult, habár én nem éreztem rosszul magam. Akkor az orvosok már nem engedtek haza, hanem befektettek a szülészetre. Kiderült, hogy terhességi mérgezésem van, ami miatt minél hamarabb császármetszést kellett végrehajtaniuk. A műtét előtt a férjemmel

aláíráttak egy nyilatkozatot, amelyben döntenie kellett, hogy baj esetén kit mentsenek meg: az édesanyát vagy az újszülöttet. Zoli engem választott. Az operáció során a kislányom oxigénhiányosan született, teljesen szürke volt, újra kellett éleszteni. Négy napig inkubátorban tartották, nem is hozták hozzám megetetni. Én csak két nap múlva bírtam hozzá felkelni, hogy megnézzem. A gyermekorvosok azt mondták, hogy élete végéig kell majd ideg orvoshoz járnunk, lehetnek majd maradandó problémák a fejlődése során. De ez is Isten kezében volt, van, mert már az első vizsgálat során, egy hónapos korában, az ideg orvos nem értette, miért kerestük fel, nem látott semmilyen rendellenességet. Teljesen egészséges volt már akkor is, szépen fejlődött egész végig, csak mindig kisebb súlyú és alacsonyabb volt a kortársainál. Ezt is egy csodaként éltük meg, annyi rosszal biztattak minket akkoriban. Rokonaim a mai napig kérdezzétek, hogy a nagylányoddal minden rendben van, nem betegeskedik sokat, nem kell vele orvosokhoz járni? Azt kell, hogy mondjam, a nagylányom sokkal kevesebbszer érzi rosszul magát, mint a húgai, soha nem panaszkodik, hogy fáj valamije, elég strapabírónak és elevennek tűnik. Ma Anna elmúlt 16 éves, turisztika szakos diák itt Beregszászban, nagyon szeret olvasni, rendszeresen nyer szavaló-és rajzversenyeket, újabban esszépályázatokat is.

Két hűga született: Mária utána 21 hónappal és Erzsébet 10 évvel Anna után. Mindketten császármetszéssel és egészségesen. Azóta boldog nagycsaládként élünk a háború ellenére is, ami már harmadik éve tart itt Ukrajnában. Férjem tanárként, én kollégiumi nevelőként dolgozok. Az istenhitre már gyermekként megtanítottuk a lányokat, egész kicsi, pár hónapos koruktól hordjuk őket istentiszteletre. Volt olyan alkalom is, hogy 10 percig bírtak csendben maradni, majd egyre több ideig bírták ki. Mindig vittünk nekik nasolnivalót, és valamilyen játékot, hogy legalább mi figyelni tudjunk az igére. Itt a beregszászi református gyülekezetben van lehetőség gyermekistentiszteletre kivinni az apróságokat, de mi soha nem éltünk a lehetőséggel, mindig igyekeztünk bent maradni a picikkel a templomban, ahol ők is figyelhetnek a pap beszédére, habár még nem sokat értenek meg belőle. De lassan hozzászoktak. Ma már legkisebb lányunk is előszeretettel forgatja az énekeskönyvet, próbál énekelni belőle. Anna és Mária kisebb korukban énekeltek a gyermekkorban, ma már csak Erzsébet vesz részt a próbákon. Többször vállaltak szolgálatot a lányok idősek délutánján vagy gyermek táborokban segítőként. Középső lányom, Mária 2 éves lehetett, amikor édesapjának megmondta, hogy apu nyugodtan meghalhatsz, mert úgyis jó kezekbe, Jézushoz fogsz majd kerülni.

Nem kell azt gondolnunk, hogy Isten csak fent ül a Mennyekben, és a lábát lógatva figyeli, hogy mennyi badarságot cselekszünk idelelt. Igenis ma is

léteznek csodák, ma is beleavatkozik az életünkbe, ha megengedjük neki. Gyakran szoktam mondogatni a lányaimnak, nem elég, ha elindulsz egy versenyen tanulás nélkül, a jó Isten is csak akkor vezeti a kezedet, ha teszel érte valamit. Többször volt már rá példa, hogy hiába imádkoztunk egy sikeres versenyeredményért, ha előtte nem készültünk rá semmilyen formában, és mellette még nem is hittek az eredményességben. Sokszor azért tűnik olyan kilátástalannak a helyzet, mert nem jut eszünkbe, hogy már más nehézségen is átevickéltünk Isten segedelmével, nem szabad elfelejtkezni jószágáról, folyamatosan lehet és kell dicsérni és magasztalni Őt. Akár csendben, akár nyilvánosan is.

Ha visszaemlékszem, több csoda is történt a családban korábban. Mivel tudnánk például azt megmagyarázni, hogy nagyapám több éven keresztül mindig balesetet szenvedett az autójával, de soha semmi baja nem lett, nem sérült meg, sokszor még egy karcolás sem volt látható rajta. Ő elfogadja, hogy ez valami csoda lehetett, de azt, hogy Isten egy ilyen kis apró porszemre, mint ő, időt pazarolna, az lehetetlen. Esetleg megmentené, vagy foglalkozna egyáltalán vele, olyan nincs. Valóban létezik-e a Mindenható, vagy csak az emberiség találja ki, hogy legyen valami pozitív, amibe kapaszkodjon? Ha már egy istentiszteleten meg kellene jelennie, akkor menekül. Nem tudom, hogy a haláltól fél-e már nyolcvanöt évesen, vagy csak az elszámolástól. De megnyugvással töltené el, hogy ha a gondjait Isten kezébe helyezné.

Édesapámról néhány évvel ezelőtt teljesen lemondtak az orvosok: nyolcszor került már be az intenzív osztályra gyomorvérzéssel, májcirózissal. Legutolsó alkalommal anyukám és a sógorom az éjszaka közepén már csak elbúcsúzni hívtak be hozzá a kórházba. Az orvosok is kilátástalan helyzetbe kerültek. Azt mondták, hogy míg édesapám saját maga nem látja be, hogy alkoholista és magától nem hagyja abba az ivást, nem tudnak mit tenni. A szervezete olyan állapotba került, amiből már nem volt visszaút. Teljesen elkeseredtünk, már mi is reményvesztettek voltunk. Apukám néhány nap után saját felelősségre elhagyta a kórházat, mint előtte is mindig, mi a húgossal folyamatosan tartottuk a kapcsolatot a kezelőorvosával. De mi ehhez kevesek voltunk. Isten elé vittem a gondolataimat, csak ő jelenthetett megoldást: kértem, hogy adjon erőt édesapámnak, hogy le tudjon állni az alkohollal. Előtte már többször próbálta, diétát is sikerült tartania néhány hónapig, de mindig visszazokott. Ám ehhez a helyzethez más-ként állt hozzá: sokkal komolyabban összeszedte magát, sikerült letennie az italt, immár negyedik éve, hogy nem ivott alkoholt egyáltalán. Az orvosok a mai napig hitetlenül állnak az esethez, már többen is azt mondták, hogy azt hitték, apukám már rég nem él. Számomra ez is az isteni gondviselés munkája volt, de szüleim továbbra sem hisznek Istenben, csak tisztességes távolságból. Ha véletlenül eljönnek egy istentiszteletre, megjegyzik, hogy milyen szépen beszélt a lelkész, de sajnos az ige üzenete nem jut el a fülükig és az elméjükig. Annyi

nem magától értetődő dolgot tapasztaltak meg, és mégsem hisznek az isteni csodáknak. Mennyi mindennek kell még megtörténnie, hogy belássák végre, hogy Isten volt, van, és lesz, gondot visel ránk, megóv bennünket. Ha most ebben a háborús helyzetben nem tapasztaljuk meg, akkor semmikor. Olyan komoly harcok folynak Ukrajnában, rengeteg ember pusztul el a semmiért, és még mindig elkerülte a vérengzés Kárpátalja területét. Tudom, hogy temérdek kárpátaljai férfi halt meg a fronton, mennyien menekültek el innen hátrahagyva egész életüket, de mi kárpátaljai magyarok még mindig itt vagyunk néhány ezren, még kitartunk, még imádkozunk, és a Mindenható megvéd bennünket, meghallgatja kérésünket. Lássuk már be végre, hogy ennyin múlik a jövőnk! Ettől függ, hogy lesz-e következő generáció ezen a területen. Csak ezen az egyen: hogy végre beengedjük Istent az életünkbe, beszéljünk vele a problémáinkról, dicsérjük tetteit és imádkozunk hozzá minden szabad időnkben.

Gogola Gabriella

Arnold története

Van egy szép nagy házunk, melynek lakója a családom: a három bátyám, Krisztof, Ákos és Sebestyén, az anyukám, Noémi, az apukám, Attila és persze én. Mi alkotjuk a Gulyás családot. Van egy nagy udvarunk is. Ebben az udvarban sokféle fa nő, például körte, barack, meggy, cseresznye, szilva. A bátyáimmal sokat focizunk a nagy, tágas fűvön, ami a málnabokrok és a veteményesek mellett van. De nem tudtunk sokáig nyugodtan focizni, mert jött egy látogató, és nagyon megzavart minket. Amikor egyik reggel vittük ki a labdát, öt nagy földkupac várt minket a fűben! És hogy ki lehetett a látogató? Hát egy „kedves” vakond! Később aztán egyre több túrás jelent meg, lassan már-már ellepte az egész udvart.

- Tenni kell valamit! – határozta el Ákos.
- Szóljunk édesapának! Ő majd elbánik vele. – kiáltottam.

Telt az idő, és egyre elviselhetlenebbé vált a sok földkupac. Most már elég! Betelt a pohár!

- Édesapa! Olyan csúf az udvarunk, hogy a szomszéd se néz rá! Elég volt abból, hogy egyesével gereblyézzük el! Csak az a gond, hogy a vakond védett állat, és amúgy is megesett rajta a szívünk.
- Mit tegyünk vele? Hova vihetnénk? – kérdezte Sebi.
- Hát hová? A töltésre! – kiáltotta édesapa elszánt mosollyal.

Másnap délután fogta az ásót, mi mentünk utána, és többször is átbeszéltük, hogy ő mit fog csinálni, és nekünk mit kell, ha szükség van rá. Édesapa, Sebi, édesanya és én megvártuk, amíg a barátunk kitért még egy földkupacot.

Aztán egyszer csak megmozdult az egyik kiásott kupac, és amint megláttuk, gyorsan szólunk a többieknek, mert ez az akció kezdetének tűnt. Amikor mindenki kijött, aki szeretne volna látni, édesapa az ásóval egy hirtelen mozdulattal a kupac alá nyúlt, és a földdel együtt kiemelte a vakondot. Mikor megláttuk az állatot, még mielőtt elmenekülhetett volna, az apukám az általa előkészített vödör segítségével csapdába csalta. A vödröt megdöntötte, hogy a vakond belemásson, és a kisállat tényleg belemászott a nagy sietségben. Megmutatta a fekete szőrmókot nekem is, a kezembe adta a vödröt, és néztem, ahogy az óriási körmeivel kaparja a műanyag oldalát, ahogy próbál kimászni. Egy kicsit félttem, mert minden pillanatban azt hittem, hogy kimászik, és rám ugrik. Amikor a körmeivel kapirgált, az hangos volt és szúrta a fületem. Aztán megsajnáltam. Neki a föld alatt kéne lennie, nem pedig egy vödörben! De mindjárt ismét a föld alatt lesz!

Most gyereink gyorsan ki a töltésre! Én, Kristóf, Sebi, édesanya és édesapa fogtuk a biciklinket, édesanya a vödörben lévő vakondot a kosárba rakta, és elbicikliztünk a gátra. Miközben mentünk, hallgattam, ahogy a vakond folyton a vödröt kapirgálta. Már kezdtem megszokni! Még egy kicsit mentünk, aztán megérkeztünk. Még mielőtt édesapa elengedte volna, kórusban mondtuk:

- Viszlát, vakond!

Majd miután az apukám útjára bocsátotta, és készültünk a visszaindulásra, még néztem, ahogy az új barátunk boldogan készül belefúrni magát a földbe. De még mielőtt ezt megtette volna, egy pillanatra hátrafordult, és én ezt elkészőnének vettem. Ha még integetett volna! Visszamosolyogtam rá. Furcsa! Nemrég még szinte ellenségek voltunk, most meg már sajnálom, hogy elmegy!

- Gyere, Veronika! – zökkentett ki a gondolataimból édesanya.

Amikor hazaértünk, Kristóf bejelentette:

- Legyen a vakond neve Arnold!

Így aztán még napokig gondoltunk Arnoldra. Beszéltünk róla, történeteket találtunk ki, amikben ő volt a főszereplő. Jó volt arra gondolni, hogy az udvarunkat „megmentettük” úgy, hogy nem bántottuk Arnoldot. Ez Arnold, a vakond története.

Gulyás Veronika

Mama

Művi volt a levegő, ami körbeölelte az épület összes szegletét. Beférkőzött mindenhova. Lehet, csak én éreztem így, de nekem valóban olyan benyomás volt, akárhányszor csak belélegeztem azt a levegőt, mintha a megannyi nyavalyát, a közelgő halált akarták volna megfékezni annak a szagnak az erejével. Taszított az egész, de tudtam, kell oda.

Eközben emberek sorakoztak a folyosón. Őket mindez kicsit sem érdekelte, talán régen megszokták már, vagy sosem érezték jelenlétét. Egymás mellett ültek, megszokott társaságként vitatták meg dolgaikat. Hogy mi volt az, ami köztük addig még nem került terítékre, nem lehetett tudni, csak az volt bizonyos, hogy mindig folyamatosan mozogtak a ráncos, kiszáradt ajkak, gesztikuláltak az inas karok, és járt az agy, ami talán a legfontosabb volt. Mindez magában hordozta az életet.

Szó, szót követett.

Régi emlékeket hajtottak a még most is acélos akaratok. A múltat faggatták, rojtosra csipkézték vele minden sarkát a szavak útján újra és újra. Ezt kellett tenniük, mert a jövő délibábként lebegett előttük, és nem lehetett tudni, mikor tűnik el előlük mindörökre. Talán nem is kell ezzel gondolni egy kicsit sem, csak hagyni kell mindent a maga útján robogni. Ezt kellene tenni. De persze, mindenki másképp éli meg. Akinek dolga lenne még, az bizonyára nem nyugszik bele, és tenne valamit. Ha szerencséje van, és ereje hozzá, meg is teszi, ha nem, csak az utolsó lehetőségen kesereg, ami annak idején tettek nélkül halt hamvába.

Ahogy áthaladtam a folyosón, találkoztam ilyennel is, olyannal is. Legalábbis azt gondoltam, hogy egyetlen pillantással belelátok mindegyik lelkébe. Azt hittem, ennyire egyszerű. Pedig minden ember és lélek, külön sors, melyeknek zezugos útjait aligha ismerhetjük.

Csak mentem, megpróbáltam egyre halkabban lépdelni, mert ez egy olyan hely volt, ahol nem illik zajongani. Egy idő után azt vettem észre, hogy még a lélegzetem is visszafojtom, hogy észrevétlen maradjak.

Végül megérkeztem. Mélyen az ajtóra szögelt számra néztem, hogy véletlenül se tévesszem el, s zavarjak meg valakit az oktalan kopogtatásommal. Nem tévesztettem, bizonyosan az volt. Mély lélegzetet vettem, majd tapintatosan jeleztem érkezésem.

- Igen, tessék! – mondta bentről egy gyöngye reszketeg hang. Olyan volt, mint aki nem tudja, mit várjon az odatévedőtől.

Nem volt hát, mire várnom. Lassan lenyomtam a kilincset és beléptem. Jó előre köszöntem, mert tudtam, akihez jöttem, annak a szeme már nem hord messze, hát legalább a hangomban nyugodjon meg mihamarabb.

- Csókolom, mama! – mondtam a tőlem telhető legszelídebben, de nem kaptam azonnal választ.

Előre tekintetem. A csöppnyi előteret egy fátyol függöny választotta el a szobától, melynek túlsó végében úgy ült ott, mintha csak várt volna valakit. Akkor erre nem is gondoltam ilyen mélyen, pedig miért is ne lehetett volna így? Amikor az ember egyedül van, szüntelenül vár valakire, vagy valamire. Bármire, ami ebből a csüggeteg, megfoghatatlan valamiből kirángatja. A magányból.

Eltelt egy másodperc, kettő, de továbbra sem érkezett válasz. Nem volt nagy a kettőnk közti távolság, mégsem ismert meg, vagy csak nem akarta elhinni, hogy én vagyok az. Mindez az én hibám volt. Soha nem hívtam fel érkezésem előtt, és teljesen rendszertelenül látogattam. Mentségemre legyen mondva, hogy egy fél ország választott el minket.

Csönd volt, látszott, hogy igyekezettel kutatja kilétem, de ugye a látása... no, meg aztán az a függöny sem sietett a segítségére. Csak én láttam, hogy mennyire apró ő, milyen elesett, tört, gyenge. Egy pillanat alatt hihetetlen súly nehezedett a szívemre, amiért ő itt van egyedül, én meg több száz kilométerrel arrébb élem a mindennapjaimat. Egy másodperc darabja alatt megannyi szemrehányást tettem magamnak, amiért olyan ritkán jövök, és a telefonbeszélgetéseket is rendre elodázom. Nem volt mentégem. Tudtam, éreztem, hogy magára hagytam.

De mégsem!

Hisz dolgozom! – áltattam magam, mint ahogy mindannyian tesszük, akik azt hiszik, még előttük van az élet, és annyi mindenre van benne idő! Talán így van, de nem biztos. Megannyi élet, mint mérföldkövek, úgy suhannak el mellettünk, és vannak utak, amelyekre nem fordulhatunk vissza.

Aztán bánhatjuk, de mit ér az akkor már? Könnyeket és szép szavakat vettél, de azt is csak azért, hogy nekünk könnyebb legyen, hogy elmondhassuk, hogy mennyire szerettük azt a másikat. Üres szavak az üresség oltárán.

Ezt éreztem akkor.

Három méter, vagy még annyi sem, amit egy egyszerű csipke függöny tett bizonytalanná. Engem láthatatlanná varázsolt, őt pedig túlon túl megvilágította. Elárulta bizonytalanságát, reménytelenségét, szürke kavicsszemeinek fátyolos csillogását.

Gyorsan véget akartam vetni ennek az egésznek, a lassan rám telepedő rossz érzéseknek, melankóliának kitekerni a nyakát. Igen, megint csak magamra volt gondom, de tudtam azt is, hogy ezzel neki is jobb lesz.

- Csókolom, mama! Én vagyok! – mondtam sietve még egyszer, majd lerúgtam magamról a cipőt, és egy hirtelen mozdulattal elrántottam a függönyt, hogy megmutassam neki magamat végre.

Csak nézett, csak nézett, majd a szeme megtelt étellel teli csillogással, az arca feltöltődött vérrel, és az egész lénye egy pillanat alatt kivirágzott. Látszott, hogy minden öröme meglett azzal, hogy beléptem abba az apró hajlékba. Megint csak előntött a lelkiismeret furdalás, nem értettem miként okozhat ilyen örömet gyarló énem egyszeri látogatása.

Persze, mit is kellett ezen megmagyarázni? Ő volt a nagymama, én az unoka, a tékozló fiú, aki olykor hazatalált. Addig pedig, amíg ez nem történik meg, nem lehet érte mást tenni, csak gondolni rá, meg aggódni érte, okkal, ok nélkül.

S akkor végre megszólalt: – Szia, fiam! – mondta reszelős hangon, melybe nem tudtam mást belegondolni, mintsem, hogy régóta nem szólalt már meg. Ez olyannyira szöveget ütött a fejembe, hogy rögvest utána is érdeklődtem.

- Kerestem kint, nem találtam, pedig szép az idő, és a folyosó oly fényes.

Meg aztán elég harsány a társaság, kedvét lelhetné bennük!

Lemondóan legyintett.

- Nem érdekel engem már a más dolga! Épp elég a sajátjaim között rendet tenni. Tudod, fiam, több mint nyolcvan év megannyi gonddal jár, meg örömmel is persze! Most van időm arra, hogy mindnek pontot tegyek a végére.

Egy pillanatig bosszúsnak tűnt, meg is bántam a tapintatlanságomat, de mindez éppen csak addig tartott, aztán rögvest visszatért belé a derű. Szélesan elmosolyodott, de nem csak a szája mosolygott, hanem a szeme is. Soha nem láttam senkit, aki így tudott volna mosolyogni. Egy csapásra elkergetett azzal minden rosszat, legyen az bolhányi, vagy éppen égbekiáltó óriás. Kitűnt ebből a mosolyból továbbá az is, hogy az csak nekem szól, csak nekem nyílt, senki másnak, és ez végtelenül jólesett. Megérdemeltem, vagy sem? Nem is foglalkoztatott tovább. Örültem a fogadtatásnak, hálás voltam érte.

- No, mutasd magad! Hadd nézzek végig rajtad! – mondta töretlen mosolyával, s úgy is tett, ahogy mondta; tetőtől-talpig végigmért, mert mondhattam én volna minden szépet és jót, nem hitte volna, csak ha maga is úgy látja. S akkor nem láthatott mást.

Megnyugvással a tekintetében invitált, hogy foglaljak helyet, addig ő kinyitotta a mérhetetlen bendőjű kétajtós szekrényét, és mindenféle finomságot, nyalánkságot szedett elő. Közben szabadkozott, hogy csak ez van, meg az, meg hogy mindez nem is olyan már, mint amit akkoriban sütött, ha összejött a család. De ezek az idők most mások, és elfűjták a régiek romantikáját. Mindezek ellenére alig egy pillanattal később egy szép kis terülj-terülj asztalkám tárult elém, hiába kérleltem közben, hogy nem vagyok éhes, és ne bontsunk fel annyi mindent.

- Nem baj, fiam! Majd elviszed, ami nem fogy el! – mondta teljes egyértelműséggel, és én biztos voltam benne, hogy mindezen jókat már nagyon-nagyon régen bespájzolta, hogy ha bármikor érkezem is, ne várjon üres kézzel.

Ettünk hát, persze csak módjával, közben meg beszélgettünk. Ő az a fajta ember volt, aki soha nem faggatott, meghallgatta, amit mondok neki, amit úgy véltem, hogy rá tartozik. Ha kértem, elmondta a véleményét, ha nem kértem, csak bólogatott hozzá. Én soha nem voltam bőbeszédű, magamról meg aztán végképp nem tudtam sokat mesélni. Bár nem szándékosan, de akkor is csupán a lényegre szorítkoztam. Dióhéjban elmeséltem, hogy családdal ez van, a munkahellyel az, és egyébként minden, de minden a lehető legjobb.

- Jól van az, fiam, jól van! – nyugtázta, a maga mérhetetlen nyugodtságával. Szavai mögött érződött, hogy nem csak úgy rám hagyta az elhangzottakat, hanem csöndesen mérlegelte is őket.

Aztán megint csak ettünk, ropogott a sós a fogaink között, és lágyan elterült az édes. Miután nem kívántuk már egyiket sem, maga kezdett el mesélni a régi dolgokról, mindenről, ami csak kikíváncozott belőle, amit úgy gondolta át kell adnia nekem. Soha nem mondta volna, hogy a dolgokat így, vagy úgy kell csinálni, hanem egyszerűen elmesélte, hogy ők a nagyapámmal milyen értékrend szerint élték az életüket.

- Nem könnyű a mai világ, gyerekem! Bizony nem könnyű, de a régi sem volt az. Nem is tudom, melyiket választanám, ha újra kellene kezdeni az életet. Akkoriban elemibb dolgok hiányoztak egy család életéből. Aki nem figyelt, az nem tudott mit tenni az asztalra esténként, és bizony be kellett osztani a forintot, hogy jusson mindenre. Munka sem volt sok, akinek mégis akadt, annak ina szakadtával kellett helytállnia. Nem könnyítették meg a dolgunkat a gépek, mint most. Az ember legnagyobb kincse az ereje volt. Ha volt két dolgos, erős marka, az aranyat ért. Abból el tudta tartani a családot. Meg aztán, ami a mostani korból leginkább hiányzik, az az összetartás. Akkoriban ebből nem szűkölködtünk. Nem volt ház, ami ne épült volna fel egy esztendő alatt Isten segedelmével, és egymás iránti jóakaratunkból, pedig akkoriban a téglát is mi vetettük vályogból. Volt azonban testvér, koma, szomszéd, aki elvégezte a munkát, Egyszer az egyiknek húzták fel a házat, aztán a másiknak. De olyan falak voltak azok, hogy még most is áll a legtöbb, ha csak a mostani ember gögből, nagyravágyásból le nem döntötte őket. Úgy kellett megépíteni mindet, úgy egymásra tenni minden egyes téglát, hogy tudtuk, másokra aligha akad alkalom. Nem is kellett. Meg aztán, amit a sár nem tapasztott össze, azt megtartotta az akaraterő és a jóhoz való vonzódás. Kicsi házak voltak, de nem is tudtak elbújni egymás elől a benne lakók. Nem is lett volna miért. Szeretet volt és béke. Összetartás és összetartozás. Megbecsültük egymást. Ezt üzenem én még most is minden fiatalnak,

hogy becsülje meg a másikat, hogy fogadja el annak szavát, még ha nem is közelítenek a pillanatnyi érdekek egymáshoz. De ennek kiküszöbölésére is van egy fortély. Az ilyet rá kell hagyni az időre. Orvosa az az ilyesminek, csak hagyni kell, hadd dolgozzon, hadd tegye a dolgát.

Akkor tekintetét rám vetette, ami olyan tiszta volt, mint a folyó vize.

- Elhiszed-e nekem, ha azt mondom, hogy a több mint egy emberöltő elteltével, mi nagyapáddal egyszer sem veszekedtünk? Elhiszed-e nekem ezt, a mai világ távlatából, ami azt hirdeti, csaknem tanítja, hogyan tiporjuk el a másikat? Nem is érdekes végül, hogy ki mit gondol. Én tudom, hogy ez egyetlen egyszer sem történt meg. S mindez nem azért alakult így, mert az egyikünk alárendelte volna magát a másiknak, vagy bármit is a szőnyeg alá söpörtünk volna. Nem. Említettem az időt. Mi adtunk neki esélyt. Ha egyikünk rosszul szólt, mert a világ éppen nem a legszebb arcát mutatta felénk aznap, a másikunk kiment jó messzire a kertbe, vagy a földekre, s dolgoztunk, ameddig el nem fáradtunk, és amíg az a furcsa izgágaság ki nem pusztult belőlünk, amit azok a hirtelen kimondott szavak ültettek belénk. Nem kerestük a bajt. Hanem aztán este, amikor újra találkoztunk, akkor megbeszéltünk mindent, és nem maradt semmi hiány nélkül. Így volt ez jól. Benne volt ezekben a dolgokban a kitartás, az összetartozás iránti vágy, a családi béke áhítata, és egymás mérhetetlen tisztelete, szeretete.

Máskülönben hogy is maradtunk volna meg egymás mellett? Hogyan is neveltünk volna fel három gyereket? Látod, mindet kitanítottuk, elengedtük őket teli tarisznyával, bizonyossággal, hogy megállják a helyüket a világban. Féltés azért volt bennünk, bennem a mai napig ott remeg, de minderre nem általuk szolgáltunk rá. Nem a gyerekeink által. Mégis itt van ez a furcsa zsiszegés bennem kiirthatatlanul. Hogy miért? Majd megtudod egyszer te is. A szülő az szülő marad holta napjáig. Onnantól, hogy először felsír a gyermeke, soha nem lesz egy nyugodt pillanata sem, és zokogni fog akkor is, amikor a legboldogabb. A szülői szívnek már csak ilyen bolond természete van. Nem lehet vele mit kezdeni. Meg aztán akkor működik a legjobban, ha így tesz. Ennyit erről.

Mindegy! Nem akarom, azt mondani, hogy nekünk milyen nehéz volt, amikor most még nehezebb. Hiszem azt, hogy így van. Mondom ezt annak ellenére, hogy talán nem kell annyit küzdeni a kenyérért, mint anno, hisz akármerre fordul az ember, tálcán kínálják a kényelmet biztosító dolgokat. De sok minden mögött álnokság van. Én azt mondom, hogy könnyebben élünk most, de nehezebben. Kiszorultak az emberi kapcsolatok. Annak idején névnapot ünnepeltünk, születésnapot ünnepeltünk, ha nem is minden héten, de kéthetente olyan volt a ház, mintha lakodalom lett volna benne. Az adott szó biztosat jelentett, a kézfogás volt rá a pecsét. Ezt megszegeni senki nem merte. Ma félrenéznek az

ember mellett. Át rajta. Senki nem számít, és senki nem számíthat másra. Maga maradt az ember a telefonjával, a számítógépével, amik mindent megoldanak helyette, csak nevetni nem tanítják meg őt. Meg bízni, és elhítenni vele, hogy a világ jó, hogy az emberek jók. Talán már nem is így van? Nem hiszem. Csak kellene valaki, aki bizodalmat ad nekünk. De már Isten sincsen. Az emberek ugyanis nem hisznek benne, pedig Ő nem fordult el tőlünk. Csak nem értjük szavát. Nem akarjuk érteni, mert minden más fontosabb.

Ej, fiam! Szólj rám! Sokat beszélek. Belelovaltam magam a dolgokba. El is fáradtam. Csak tudod, fáj minden, ami most történik a világban. Engem már nem érdekel, mi lesz, de titeket nagyon sajnállok. Nem erre neveltem apád, és ők nem erre neveltek titeket, hogy ezeknek legyetek a részesei. Nem is a ti hibátok. Vannak olyan dolgok, amiből nem lehet kimaradni. Ez olyan. Minden olyan körülöttünk. De talán lesz még egyszer egy szebb világ! Legyetek úttörői annak. Azt mondják, egy fecske nem csinál nyarat, én mégis hiszek benne, hogy valahol el kell kezdeni. Kell, legyen valaki, aki jót cselekszik, s megmutatja, hogyan kell. A rossz példa ragadós, a jó példa ezerszer is az. Ennyi csupán, és minden a visszájára fordul.

Ekkor már látszott, hogy kimerült, hisz a szívét, lelkét beleadta a beszédbe. Csak ült ott előttem csüggedten, csakúgy, mint amikor fél órával korábban beléptem hozzá. Soha olyan öregnek nem láttam még. Látszott, hogy odavan minden ereje, és az utolsó szavain túl is rágódik még a dolgokon. Aztán egyszer csak megint rám nézett. Erőt merített belőlem, elmosolyodott.

- Egyél, fiam, egyél! Neked kell ezt mindet megenned! – mondta csibészesen. Mint parancsra, hozzáláttam. Aztán eltelt az idő, és nekem mennem kellett. De oly keserű volt akkor a búcsú, oly nehéz, éreztem valamit legbelül, aminek nem tudtam nevet adni.

- Majd jövök nemsokára! – mondtam végül, hogy mindkettőnket megnyugtassam. A szemében kétely jele csillant, de csak bólogatott. Megint, ahogyan tette mindig.

Sokáig ültem a kocsiban, míg beindítottam a motort. Nem tudtam miért, de valami azt súgta, vissza kellene mennem. Csak még most, csak egyszer. Aztán elhessegettem a dolgot. Soha nem hittem az ilyesmiben, és kerültem a szentimentalizmust amennyire lehet, hát inkább elindultam a hosszú úton.

Másnap belevetettem magam a munkába, és daráltam a napokat egymás után. Sok nap eltelt így. Hétfégenként nyugodtam csak meg. Emlékszem, az is egy olyan volt, szombat, azt hiszem. Egyszer csak csörgött a telefon, melyben közölték, hogy meghalt a nagymamám. Egy pillanat alatt felfogtam a veszteséget. Majd összeroskadtam alatta. Nem lesz hát több vidéki út, nem lesznek hosszú beszélgetések keksz-rágcsálás közben. Az a szelíd mosoly örökre odavan, és immáron eggyel kevesebben szeretnek a világban.

Tudtam, minden sivárabb lesz ezután, fakóbb, szomorúbb. Állíthattam fejfát, ültethettem virágot, vagy gyújthattam gyertyát. Mit sem ért az. Egyszerűen nem éreztem méltónak ezeket az egyszerű dolgokat az emlékéhez. Egy valamit lehetett tenni csak, amivel egy hűtlen unoka visszaadhatott valamit a szerető nagymamának; élni úgy, ahogy szerette volna, hogy éljek, és megmaradni embernek minden körülmények között.

Guti Csaba

A narancssárga láng

Sercent a gyufa és a lángja belekapott a kandallóba készített tűzifa, gyújtós papírjába. A narancssárga lángok lassan birtokba vették a tüzet és vígan ropogott a tűz. Péter hosszan nézte az egyre növekvő lángokat a kandallóval szemközi kanapén ülve. Ilyenkor mindig egy régi emlék jutott eszébe. Fájó emlék, még gyermekkorából. Meg kellett volna tanulnom, hogy ne bízzak feltétel nélkül az emberekben – gondolta – de igaz, hogy ez a mai napig sem sikerült. Mint egy film peregetek le előtte – a lángokat bámulva – a korábbi történések.

Ötödikes iskolás volt. Mindig irigykedve nézte a nagyobb fiúkat. Bámulta, ahogy már játszották a felnőttek, ahogy lazán, félvállon vitték az iskolatáskát, ahogy a lányokkal csevegtek a szünetben és azt különösen, hogy a tanárok sem kezelték őket már kicsi gyerekként. Igazából a nagyfiúk tudomást sem vettek erről a rajongásról. Épp ezért érintette váratlanul, hogy egy nap hazafelé menet két nagyfiú szegődött mellé és beszélgettek vele. Igazából nem tudta mit is akarnak tőle. Örömmel töltötte el a gondolat, hogy közöttük ballaghatott hazafelé az iskolából.

- Öcsi – szólalt meg az egyik – a mellettetek lévő telken egy hatalmas homokdomb van. Hoznál ki nekünk gyufát, mert építeni akarunk egy kemencét a dombba vájva. Ki akarjuk próbálni hogyan ég benne a gaz.
- Nem szabad tüzeskedni – válaszolta Péter – apa azért nagyon haragudna, ha megtudná.
- Ugyan már, ne parázz – válaszolta a másik fiú – honnan tudná meg? Szépen kicsempészed, azután meg vissza. Ennyi az egész. Ne legyél már ilyen nyuszi. Várunk itt a domb oldalánál, addigra elkészítjük a kemencét!

Azzal a két nagyfiú már be is kanyarodott a telekre a dombhoz. Péter, ahogy hazatért látta, hogy apáék nagyon el vannak foglalva. Két másik emberrel az akácfákat szedték ki, a szomszéd telekkel határos kerítés mellől. Anya még nem ért haza a boltból ahol dolgozott, bár már ilyenkor otthon szokott lenni. Nagymama az út túloldalán beszélgetett a nővérével. Péter gyorsan lerakta az

iskolatáskát a nyári konyhába, majd leemelte a tűzhely melletti polcra az egyik doboz gyufát és kivitte a srácoknak. A fiúk addigra egy takaros kis kemencét vájtak a domb oldalába. Még kéményt is építettek hozzá. Teletömték mindenféle száraz gazzal, majd sercent a gyufa és vígan bolygott a kémény. A lángok gyorsan felemésztették a száraz gázt, majd elhamvadt a parázs is. A fiúk visszaadták a gyufát és mint aki jól végezte a dolgát elmentek. Péter hazament, visszacsempészte a helyére a gyufát, majd az iskolatáskával felment a lakásba. Amikor lejött, hogy köszönjön apának látta, hogy apa a kerítésnél beszélget a helyi körzeti megbízott rendőrrel. Mikor elköszöntek, Péter elindult az apja felé, de megtorpant. Látta, hogy apa roppant mérges. Ahogy meglátta a fiút keresett egy hajlékony fagyökreret és elindult felé. A fiú érezte, hogy itt valami nagy baj történt!

- Tüzeskedsz? – kérdezte az apa, közben a tenyerét csapkodta a gyökér darabral – nem megmondtam számtalanszor, hogy a gyufa nem játék? Mikor éred már fel ésszel, hogy amit mondok, azt be kell tartanod. Amíg az én kenyérem eszed, ez így lesz.

Azzal elkapta a fia karját és a gyökérdarab lesújtott. Ütemesen egymás után. Péter megpróbált kiszabadulni, de apja keze mintha bilincs lett volna. Előbb csak fel-feljajdult majd hangosan sírni kezdett, a fájdalom egyre erősebb volt. Végül már üvöltve sírt. A gyökér csak végezte dolgát. A lábszárán kiserkedt a vér.

Ekkor ért haza az anya és a nagymama. Látva, hogy az apa veri a fiát, anya odaszaladt. Kirángatta a fiút a kezéből.

- Mit csinálsz – kiabálta – agyon akarod verni? Ember vagy te?
- A rendőr szólt, hogy tüzeskedett a szomszéd telken a nagyobb fiúk jelentették neki. Pedig számtalanszor elmondtam, hogy nem játszunk a gyufával, mert abból baj lehet. Most legalább megtanulja, hogy be kell tartania, amit mondok.
- Apa, én nem gyújtogattam. Csak a nagyfiúk kértek meg arra, hogy vigyek gyufát, mert kemencét építettek a dombba és ki akarták próbálni, hogy hogyan sikerült. Én csak néztem – mondta Péter sírva.
- A rendőr nem így mondta – válaszolta apa, nem is igazán Péternek, hanem inkább az anyának, aki óvón fonta a fia köré a karját – szerinte a nagyfiúk fékeztek meg a tüzet, amit a fiad gyújtott.
- Nem lett volna egyszerűbb a fiad is megkérdezni előbb és nem agyba-főbe ütlegelni. Nézd még a vér is kiserkedt a lábán, meg a teste is csupa piros csík az ütlegeléstől – válaszolta anya és ahogy felhúzta Péter trikóját a kis test tele volt piros csíkokkal – milyen apa vagy te, hogy másoknak jobban hiszel, mint a saját fiadnak. Most, hogy küldjem így iskolába?

- Legalább megtanulja, a gyufa nem játék, még úgy sem, ha csak vitte –
vágott vissza apa, majd sarkon fordult és ment vissza a munkásokhoz a
maradék akácfákat kivenni.

Péter, betegsége hivatkozva egy hétig nem ment iskolába. Addigra már
halványultak a gyökér okozta sebek. Már előre félt, hogy a nagyfiúk majd csú-
folni fogják. A legnagyobb meglepetésre nem történt semmi. Igaz szóba sem
álltak vele. Mint később megtudta, anya a rendőr kíséretében bement az igaz-
gatónőhöz, ahova a két nagyfiút is behívták. Végül elismerték, hogy
valóban ők tüzeskedtek és Péter csak a gyufát adta. Otthon nem beszéltek töb-
bet erről az esetről.

A mai napig a fellobbanó láng ezt az emléket hozza a felszínre. Apa és anya
már régen „átkelt a nagy folyón túlra”. Szeretettel emlékszik mindkettőjükre.
Apára sem haragszik, hiszen jót akart, még akkor is, ha ezt, akkor fájón hozta
a tudomására. Az biztos, hogy egy életre megtanulta a gyufa nem játék, no meg
azt is, hogy nem mindenki barát, aki szívességet kér tőled.

Hegedűs Gábor

A hógolyó

Ez a téli nap is úgy kezdődött, mint a többi. Péter már számolta a napokat,
hiszen csak pár nap és kezdődik a téli szünet. Az iskolába menet a járda bal
oldalán hatalmas hó mennyiség volt, ahogy a házak lakói a járdáról ellapátol-
ták, hogy közlekedni lehessen, hiszen három napja esett. Az utat lovakkal von-
tatott hódúró takarította. Nehéz faalkotmány volt, a súlya biztosította, hogy a
falu makadám útját tisztíthassa. A közepén kialakított bakon ült a
hajtó, aki egyben azt is figyelte, hogy az út – ha oda-vissza is – de teljes
szélességében hó mentes és járható legyen. Péter, ha tehetette megbámulta ezt a
feketére festett monstrumot. A lovak párát fújtak a hideg időben, a hajtó időn-
ként ostorral bírta őket a gyorsabb haladásra.

Az iskola udvarán is vastagon állt a hó. A gyerekek a becsengetés előtt az
udvaron játszottak. Volt aki „angyalkát” formázott a havon, többen hóembert
építettek a szénkészletből lopva a hozzávalókat. Azután becsengettek. Az igaz-
gatónő, minden osztályban kihirdette, hogy az ablakok törés veszélye miatt az
iskola területén hógolyózni tilos.

Az órák közötti szünetben a nebulók az udvaron tolongtak Péter is köztük
játszott. Épp egy osztálytárssal beszélgetett, amikor egy másik fiú, ráadásul a
barátja, mögé lopakodott és egy nagy hógolyót nyomott a nyakába. Majd ha-
talmassal nevetve elszaladt. Péter segítséggel ugyan, de kirázta a nyakából a

havat és a fiú után vetette magát. Mikor látta, hogy utolérni már nem fogja, hógolyót formált és a fiú felé dobta. Eszébe sem jutott a tilalom. A hógolyó azonban célt tévesztett. Újabbat gyúrt és megint eldobta. Itt már jó volt az irányzék, de a fiú ellépett a hógolyó elől. Ekkor lépett ki a tanár bácsi az ajtón. A eldobott hó csomag pont arcon találta. Megfagyott a levegő. Senki, nem mert egy hangot sem kiejteni, pedig a tanár, az arcán lecsorgó és a szemüvegére tapadt hóval roppant vicces látványt nyújtott. A tanár letörölte az arcáról a havat, megtörölte a szemüvegét, majd harsány hangon megkérdezte:

- Ki volt az az elvetemült, aki megszegte az igazgatói utasítást?

Mielőtt még Péter jelentkezhetett volna – hisz abban az időben nem volt szokás hazudni, vagy másra kenni az elkövetett hibát – minden gyerek keze felé mutatott.

- Én voltam – nyögte ki Péter – elnézést kérek, de...

A mondatot nem tudta befejezni. A tanár magához intette és a fülénél fogva vitte az igazgatói irodába.

- Igazgatónő – mondta a tanár meg sem várva, hogy kérdezzék – Péter megszegte az előírásokat és hógolyózott. Valószínű, hogy egy társát akarta megdobni, de engem talált arcon.

Az igazgatónő hosszan nézte Pétert. A fiú állta a tekintetet, de magában eldöntötte, hogy nem magyarázkodik. Fülébe csengett apja intő szava: „fiam az elkövetett hibákért mindig vállalni kell a felelősséget, úgy leszel csak egyes ember, ha felnősz”.

- Mi készítetted arra fiam, hogy hógolyózz? Más is benne volt ebben a tiltott játékba? – kérdezte az igazgatónő, majd így folytatta – kénytelen leszek megrovásban részesíteni, ami tudod, hogy le fogja rontani a félévi bizonyítványod és ez így felvételi előtt nem a legjobb ajánlólevél. Halljam, mit tudsz felhozni a mentségedre.

- Azt hiszem semmit – válaszolta halkán Péter – hibáztam. Nem kellett volna eldobnom azt a hógolyót. Hirtelen eszembe sem jutott a tilalom.

- Még mindig nem válaszoltál a kérdésemre – dörrent rá az igazgatónő, látszott az arcán, nem tudja, mit kezdjen ezzel a fiúval. Hiszen jó tanuló, eszes gyerek, szép pálya állhat előtte. Megteheti-e, hogy derékba töri a fiú pályáját, aki a tiltás ellenére a hibát elkövette – várom a választ fiam, ki volt még benne ebben a játékban, hisz annak is bűnhődni kell. Mert tudom, hogy valaki elkezdte.

- Nem volt benne senki – válaszolta Péter dacosan. Csak nem fogja a barátját befeketíteni. Majd utólag, az iskolán kívül leveri rajta. – Én akartam az egyik társamat megdobni, de lehajolt és a tanár bácsit találtam telibe. Ezért elnézést kérek. Nem volt szándékos.

Közben becsöngettek. Pétert visszaküldték az osztályába, hiszen kezdődött az óra. A szünetben a tanár, akit megdobott, közölte vele, hogy behívatják a

szüleit, mert őket is tájékoztatni kell a renitens magatartástól. Mellesleg az igazgatónő megrovásban részesítette a Pétert, hogy írásos nyoma is legyen, bekerül a fiú ellenőrzőjébe is. Eddig csak dicséretes volt benne: iskolai rendezvényen a szavalásért, társadalmi munkáért, jó magaviseletért, de most ez a jókora „feketepont” is helyet foglalt a többiek között.

Amikor az apja hazaérkezett a munkából, Péter elébe tette az ellenőrzőt, hogy aláírja.

- Legszívesebben most lekevernék neked egy hatalmas pofont, amiért megszegted az igazgatói utasítást. Nem bántalak. Voltam az iskolában és az igazgatónő elmondta, hogy vállaltad azt, amit elkövettél. Bár biztosan tudja, hogy nem egyedül voltál ebben a játékban, mégis, többszöri kérdésre sem voltál hajlandó bemártani senkit. Nekem elmondhatod – mondta az apa, miközben aláírta az ellenőrzőt – ki volt még benne? Ha lehet, nekem ne hazudj!

Péter elmesélte, hogy hogyan kezdődött és hogyan végződött ez az eset. Azt is elmondta, nem akarta a barátját bajba keverni, bár nagyon dühös volt rá, hogy így kiszúrt vele.

- Dönthetnél volna másképp – jött az apai válasz – lerendezhetted volna iskola után, kint az utcán. Ott már nem volt érvényes a tiltás. Ha már így alakult, mindegy. Remélem a sok dicséret, ami az ellenőrződben lapul, kompenzál valamit az igazgatói megrováson.

Azóta sok év telt el. A barát már az égi osztály „tanulója”. Hó sem igazán esik mostanában. Mégis ha havat lát mindig ez a történet jut eszébe. Ha tükörbe néz, büszkén gondolja: megfogadtam a tanácsod apa, ember maradtam ebben a földi embertelenségben.

Hegedűs Gábor

A legszebb tavaszunk emlékére

Az éjszaka közepén könnyeimmel küszködve megpróbálok a hálószoza ablaka felé fordulni, hogy láthassam, amint a hold fénye varázslatosan szépre megvilágítja a három normann fenyő havas ágait. Egy héttel egy majd nyolcórás gerincműtét után nem kis kihívás még ez az egyszerű művelet sem. Persze, szólhatnék a páromnak - ahogy kérte -, ha bármiben segítség kell, de hát miért is zavarnám az álmát? Örülök, hogy ő legalább pihen, hiszen hónapok óta kettőnk helyett dolgozik, és most még az ápolásom is rá maradt.

Nézem a hold fényében kedves arcát, melyre már barázdákat véstek az évek: a sok éjszakai szolgálat, a három házunk felépítésének összes gondja, a fiunk

betegsége – de én még 47 év után is ugyanolyan szépnek és szerethetőnek látom, mint tizenkilenc évesen.

Negyvenhét év! Mennyi, de mennyi vidám és gondterhelt nap és óra, mi minden fér bele egy lassan emberöltőnyi időszakba! A sors rendelte úgy, hogy 1977 tavaszán Pestre küldjön a főnököm, az Országos Szórákoztatózenei Központba, ahonnan hazafelé jövet a vonaton összetalálkozunk. Ha jól meggondolom, még annak a részeg utasnak is hálával tartozom, akinek a molesztálása elől a szomszéd fürkébe menekültem – mert ott ült az én „hős lovagom”, aki ezután felpattant, áthozta a holmimat (utólag árulta el, hogy pontosan tudta, honnan kell elhozni, mert látott, amikor felszállt, de nem volt bátorsága beülni hozzám), és ennek apropóján beszélgetni kezdtünk. Ő Pesten tanult mozdonyvezetést, de az anyukája és a mostohaapja egy Kecskemét melletti kis faluban élt – épp oda utazott. Innentől persze sűrűbben járt haza, mindig betérve a munkahelyemre – és nemsokára elválaszthatatlanok lettünk!

Mennyit andalogtunk azon a tavaszon a kecskeméti vasútállomás parkjában, a nyíló nefelejcesek és tulipánok között, hallgatva a madarak énekét! Mivel legtöbbször csak egy-, másfél óránk volt – annyi, amíg a Szegedre tartó vonat, amire tanulónak volt beosztva, leért a végállomásra és visszafordult. Ott álltam a sínek mellett, amint a hatalmas Nohab mozdony befutott, és lestem: megengedi-e a „vezér úr”, hogy leszálljon hozzám, vagy csak integethetek neki? Már minden platánfát, minden eldugott padot ismertünk abban a parkban, és még ma is mosolygok, ha eszembe jut az a csillagfényes tavaszi éjszaka, amikor egyszer a rendőrök az egyik ilyen padon ülve igazoltattak bennünket. Bizony, akkor még szigorúan keresték a „közveszélyes munkakerülőket”, a gyanús éjszakai járóelőket. És hogy min nevtünk? Hát azon, hogy a rendőr nem akarta megérteni, hogy van az, hogy nekem kecskeméti címem van, és pesti munkahelyem (a bélyegző szerint a pesti OSZK-ban dolgoztam), neki viszont pesti a címe, de a kecskeméti MÁV a munkáltatója (mert eredetileg itt alkalmazták, szerelőként, és a tanulás érdekében kérte az áthelyezését Pestre). Végül aztán otthagytak bennünket, és megjegyezte az odaérkező kollégájának: áh, semmi, csak szerelmesek – ki érti őket?

Hát így kezdődött, aztán másfél év múlva összeházasodtunk, és egy évvel később – egy újabb csodás tavaszon - fiunk született. Miután bevitt a kórházba, nem maradhatott velem a vajúdas idejére: mennie kellett a vasútra szolgálatba. Robi hajnalban érkezett, nagyon boldog voltam, hogy kisfiú, mert tudtam: arra vágyik az én szerelmem, hogy fia szülessen. Nem volt a 70-es évek végén még mobiltelefon, a MÁV-nak csak egy forgalmi irodai számát találta a nővérke a telefonkönyvben, így azokat értesítettem – akik viszont a hangosbeszélőn, az egész kecskeméti állomás utazóközönségének füle hallatára közölték a hírt az állomási tartalékon dolgozó ifjú apukával, hogy fia született!

Mindketten félárva voltunk, anyagi támogatást nem remélhattunk idősödő anyukáinktól, de spóroltunk, hitelt vállaltunk, hogy önálló lakásunk, majd később saját házunk legyen. Teltek az évek, és mi jóban – rosszban együtt haladtunk: támogatta munka melletti főiskolai tanulmányaimat, és amikor a bankon belüli karrierem úgy alakult, hogy Budapesten középvezetői állást ajánlottak, ő abban is támogatott. Azt mondta vasút mindenütt van – ekkor már ő is és a fiunk is mozdonyvezető volt – ők bárhol találnak munkát, de ilyen lehetőséget, mint amivel a korábbi igazgatóm megkeresett, Kecskeméten sosem fognak felajánlani. Egy kikötése volt: az én édesanyámat kérdezzük meg, hogy velünk tart-e, hiszen neki volt nővére, bízott benne, hogy az édesanyját ő ellátja.

Volt ereje a nem sokkal korábban felépített családi házunk helyett újat építeni, minden házunkhoz csodaszép kertet varázsolni, ahol minden tavaszon gyönyörű virágok nyílnak, és nyaranta hatalmas, mosolygó barackok teremnek. Itt, a Pilisben megtalálta a közös elfoglaltságunkat: kora tavasztól őszig járjuk az erdőt, mezőt gombák után kutatva: kucsmagombától az őzlábig, mezei szegfűgombától a vargányáig – mikor mit ad a természet. Örülünk az évszakok változásának, a nyíló vadvirágnak, az akácvirágnak, melyből kirántott „kukucs-kát” csinál nekik – úgy ahogy azt régen az anyukája.

Volt sok szép évünk, utaztunk, kirándultunk, és amikor kellett mindig ott voltunk egymásnak. Emlékszem arra, milyen boldog volt, amikor először eljutottunk Rómába, majd ott sétáltunk Pompei romjai között, vagy milyen csodálatos volt együtt eljutni a Szentföldre! Amikor ott álltunk a Szent Sírtemplom előtt, a szeméből néhány könnycsepp gördült ki. Kérdésemre, mi bántja, azt válaszolta, meghatódott, mert arra gondolt, hogy álmodhatta volna ő kisfiú korában, amikor édesanyja esténként a Bibliából olvasott fel nekik, hogy egyszer majd ő itt fog állni, ezen a szent helyen!

Nem volt gondtalan az életünk: volt, hogy éveken át a fiunk gyógyulásáért kellett küzdenünk, és persze előfordult, hogy neki volt szüksége ápolásra, de szerencsére ez ritkán fordult elő, mert vas szervezetét a sok éjszakai szolgálat, a három ház felépítése sem törte meg őt.

Kedves fiatalok, sok – sok türelmetlen, és önmegvalósításra törekvő, toleranciát nehezen tanúsító lány és fiú! Higgyétek el, nem megtalálni, hanem megtartani a nehezebb az igazit, mindkettőtök számára folyton megújuló, komoly „kihívás”- de megéri! Van egy mondás, mely szerint „bajban ismerszik meg a jó barát”. Nekem a férjem a társam, a legjobb barátom – és tudom, érzem: neki meg én vagyok. Nem csak azért, mert 130 kilométerre költöztünk a régi barátoktól, hanem mert ennyi törődést és szeretetet csak attól kaphatunk, akit egy életre választunk társnak. Itt van mellettem, és tudom, érzem, hogy ez most

már mindig így lesz. Apjukom, én kedvesem, hálával tartozom a sorsnak, hogy vagy nekem.

Holécziné Tóth Zsuzsa

Egy dolgos élet

A közelmúltban Irénke barátnőm arról kérdezett, hogyan éltünk mi az alföldi tanyavilágban, a múlt század hatvanas éveiben, amikor még gyerek voltam. Kérdezett, és én boldogan meséltem édesapámról, arról, hogy ha csak lehetett ott csetletem – botlottam körülötte már kis koromban is, és hogy milyen jó volt vele az erdőt járni, megosztani vele minden gondomat, és hogy 17 évesen mennyire megrázott a halála. Hallgatta egy ideig az én beszámolómat, majd csendesen megkérdezte:

- És édesanyád? Róla nem mesélsz?
- De, persze mesélek. Csak tudod, az apukám... nos nekem ő volt a mindem. Tíz éves koromtól városi iskolába jártam, hogy majd tudjak középiskolába felvételizni, mert ott az összevont osztályú tanyasi iskolában nem tanítottak orosz, és az fontos volt a továbbtanulásnál. Így aztán ötödiktől bejárás voltam, apukámmal naponta kétszer három kilométert gyalogoltam oda - vissza a vasúti megállóhoz, útközben nagyon sokat beszélgettünk... szóval róla sokkal több emlékem van. Hordtam haza az ifjúsági könyvtárból neki magamnak a Kittenberger útleírásokat, meg a történelmi könyveket – azután megbeszéltük, amit olvastunk. Apukám gyerekkorában kitűnő tanuló volt, nagyon szeretett olvasni, az volt a vágya, hogy ha majd bent lakunk a városban, beiratkozik a dolgozók iskolájába, hogy meg legyen a nyolc osztálya.
- És anyukád Ő nem olvasott? Neki nem vittél könyvet?

Válasz helyett felálltam, és előkerestem egy régi családi albumot, kicsit keresgéltem benne, és odatettem Irénke elé: „nézd, ő itt az anyukám.” A fotón egy fiatal, kissé púpos, és a rövidlátása miatt hunyorgó szép arcú lány volt látható, amint szeretettel ölelt magához két fodros-bodros ruhás kicsi lányt. Barátnőm meglepetten nézett rám, mivel korábban azt mondtam, hogy egyke vagyok, én pedig magyarázatképpen mesélni kezdtem.

Az én Gere papám negyven évesen nősült meg, és vett el egy nálánál húsz évvel fiatalabb lányt, és házasságukból tizenhárom gyermek született - közülük tíz érte meg a felnőttkort. Az én anyukám érkezett a családba tizenharmadikként 1926-ban, közte és a legidősebb testvére között tizennyolc év volt a korkülönbség. Így azt hiszem érthető, hogy mire ő nyolcéves lett, a nagyok már iskolások, majd iparosok meg katonák lettek, ő pedig ott maradt édesanyja segítségének, és már kiskorában is nagyon sokat dolgozott. Hogy rövidlátó volt,

azzal abban a korban még nem sokat törődtek, azt a négy osztályt így is kijárta. És sajnos azzal sem, hogy amikor egy télen elesett a jégen, valószínűleg eltörött több bordája és a gerince, és rosszul forrott össze – mégpedig elmondása szerint azért, mert nagyon vizes esztendő volt, „felvette a talajvíz a kutunkat, nem lehetett belőle inni vagy főzni”, így kannával hordta a vizet a szomszéd tanyáról, és mert fájt az egyik oldala, hát mindkét kannát egyik karján cipelte. Ez miatt lett púpos szegény. Emlékszem, mikor egyszer gyerekként a púpjára mutatva megkérdeztem tőle „anyukának ez nem fájt”, azt válaszolta csendesen: „ez csak belül fájt kislányom, de ott nagyon”.

Tizenhét éves korára a többiek már mind kirepültek: volt, aki megnősült – mint Sándor vagy Mihály bátyja – volt, aki a városba ment asztalosnak, kőművesnek, szücsnek tanulni, és voltak, aki a II. világháborúban harcoltak akkor. Egyetlen lánytestvére, a keresztanyám se lakott már otthon, a megyeszékhelyen talált munkát, lakásra gyűjtötte a pénzt. Nagyapám tíz felé osztotta azt a nyolcvanhét hold futóhomokot, ami a tanya körül az övéké volt, így időről időre mindenki hazatért: ki a szőlőjét művelni, vagy a kukoricáját kapálni, – de az idős szülőket az anyukám, Ilonka gondozta. Ekkor történt az is, hogy Miska testvérenek – aki szabónak tanult, és akinek ekkora már másfél és hároméves kislányai voltak – a felesége tébécés lett, és mivel az fertőző volt, még a gyermekeit se láthatta, csak ablakon át. Így került a két kislány ideiglenesen haza a nagyszülőkhöz, illetve így került arra sor, hogy anyukámnak kellett őket gondoznia. Az anyát több mint egy éven át ápolták, a Mátrába vitték kúrálni, de mindhiába: 1944. év végén eltemették. A két kislány egészen az iskolás koráig ott maradt anyukám mellett, és az a kapocs, ami akkor kialakult közöttük, egészen élete végéig nem szakadt el.

- Látod a fotón – fordultam barátnőmhöz – milyen odaadó szeretettel öleli a „szegény kis árvákat,” akik közül Emike még beszélni is tőle tanult meg, és éveken át mamámnak hívta őt. Hiába kerültek el városba miután az apjuk újra nősült, még felnőttként is anyukám volt a mentsváruk: amikor pl. nagybátyám tiltotta Emit egy fiútól és meg is verte miatta, hozzánk szökött, és az én anyám bújtatta őt a szülői harag elől.

És most ugorjunk vissza a történetben. Anyukám a lányok távozása után is otthon maradt a tanyán: egyre több teendője volt az idős, beteg szülők mellett. Állatokat tartani, szőlőt, kertet művelni, kukoricát és gabonát termelni évről évre. Teltek az évek, testi hibái miatt nem járt el bálba, nem próbált ismerkedni. Volt ugyan egy falubeli legény, aki napszámba járt hozzájuk, és benne bízott, hogy talán majd nem csak a munka miatt jár ki hozzájuk a faluból, de azután Jóskát elvitték a frontra, és abból a századból mindössze ketten tértek haza – ő is odaveszett. Huszonhat éves volt már – abban a korban az már „kimaradott öreglánynak” számított – amikor a szomszéd Pista – aki szintén rövidlátó volt,

azért is nem vitték el a háborúba katonának - udvarolni kezdett neki. Ez a szomszéd fiú lett a férje, átköltözött hozzájuk a Tóth tanyára, de ahogy a kilencven éven felüli Gere papa megözvegyült, őt is magukkal vitték. A nagypapa még megérte az én születésemet, kilencvenhét évesen temették el.

Az első gyermekük halva született, de négy évvel később – amikor anyuka harmincegy, apuka harminchárom éves volt – megszülettem én. Ahogy az évek teltek, megértettem, hogy anyuka az egyre romló szeme miatt csak zsákvarró tűvel tud varrni, hogy miért nem olvas soha, vagy miért nem tud olyan süteményt sütni, amihez mérleget kell használni... igen, ez nekem természetes lett. Mint ahogy az is, hogy ha jöttek „a lányok” – azaz Emi és Sári - az én anyukám boldogan sürgött forgott, kényeztette, bálba kísérte őket.

Nekem ebből a fajta szeretetből nem jutott. Engem az apukám kárpótolta, vele osztottam meg a gondjaimat, neki mondtam el az örömeimet. Még mindig tisztán emlékszem: amikor kollégista lettem, és gépírásból egyest kaptam, őt hívtam fel a munkahelyén, hogy mire hazautazhatok a hét végén, „adja be” anyunak, ne rajtam töltsse ki a mérleget.

Óriási trauma volt számomra tizenhét évesen édesapám váratlan halála. Egy reggelen a kollégiumban - épp öltöztem, hogy indulok az iskolába – jött a kapus szólni, hogy „gyere le, mert itt van az anyukád, de nagyon sír”. Két hónappal korábban temették el a Tóth nagypapámat, el sem tudtam képzelni mi történhetett. Arra, amit akkor hallottam tőle, nem voltam felkészülve, és szavai a lelkembe égtek. Ahogy leértem a lépcsőn, a nyakamba borult, és csak annyit tudott mondani: „nincs már neked apukád, nincs már édesapád...”. És csak zokogott, és én vele sírtam. Nem érttem, nem akartam érteni a szavait, csak néztem az unokabátyámra, aki behozta őt kora reggel a városba autóval. És akkor Berci elmondta, hogy előző délután munkából hazafelé, miután leszállt a vonatról és kéreppárral a tanyánkra indult, a főútról való lekanyarodáskor utolérte, és meg akarta előzni egy szomszéd motorral – mert a járművek által kivájt földúton nehéz előzni – de a két jármű első kereke összeütközött, és apukám a tarkójával egy jelzőköre esett. Menthetetlen volt, szinte azonnal meghalt.

Édesapám temetésén a szakadó eső ellenére nagyon sokan voltak, hiszen a falubeliek tudták, egy nagyon jó embert veszítettünk el azon a napon. De eljöttek az osztálytársaim is a városból - igaz csak a fiúk, mert a lányoknak a széktői stadionban éppen akkor kellett élőképet alkotniuk egy sportrendezvényen. De az a hét fiú nemcsak ekkor állt mellettünk: egész nyáron odajártak a kecskeméti házunkhoz, hogy a nagybátyám irányításával lebontsák a melléképületeket és építsék a házunk. Anyuka és én sütöttük nekik a palacsintát, főztük a keménylebbencset – ők pedig még a családi nyaralásról is visszajöttek, hogy segíthessenek. Tanévkezdésre már nem voltam kollégista, lakható volt a ház, ha nem is

volt benne kész a fürdőszoba – de hát a tanyán még villanyunk se volt, így a fürdést, mosást megoldottuk lavórral és gáztűzhellyel.

Leérettségiztem, munkába álltam – és egy munkahelyi kiküldetés alkalmával a hazaúton, a vonaton megismerkedtem Misivel, a későbbi férjemmel. Vele fejeztük be a kis házat, az ő apai örökségéből lett fürdőszobánk. Pár évig együtt éltünk anyukával, megszületett a fiunk, és hét év múlva lett egy bérházi lakásunk.

Anyu ezután előbb egy özvegy sógornőjét, majd egy bátyját, és végül keresztanyámat – a rajta mindig is uralkodó, tizenhét évvel idősebb nővérét - ápolta. Ő így gyűjtött egy kis pénzt, de nem a nyugdíjas éveire, hanem nekünk hármunknak, mert a két lányt is támogatni akarta (annak ellenére, hogy közben férjhez mentek, gyermekeik születtek.) Például, amikor a sógornője meghalt, annak tanyáját Sáríkána adta – máig is abban él – a készpénz vagyonán pedig Emikének vett egy „kispolszkit” azzal az indokkal, hogy ő már nemsokára nyugdíjas lesz, jobban ráér anyukát orvoshoz hordani, mint mi, akik építkeztünk, és még nem volt kocsink. Ha tehette, szabadidejében ment imádott Emikéjéhez, akivel a viszonya élete végéig szinte testvéri vagy anyai kötelék volt. Hidd el, amikor mi Kecskemérről Pilisscabára költözködtünk, komolyan felvetődött, hogy maradna inkább az ő közelében... csak hát akkor már ápolásra szorult, és azt Emi a férje és idős anyósa mellett nem vállalta volna.

- És az után, hogy elköltöztetek? Az utolsó években sem kerültetek közelebb egymáshoz? - kérdezett közbe Irénke - mert tudod, ami az anyukádat illeti, én őt kívülállóként másként látom. Ő egy különleges asszony volt, a szememben hős és egyben áldozat. Nagyon önzetlen volt, ápolta apukáját, nevelte az unokatestvéreidet, gondozta a testvéreit, pedig nagyon beteg volt. Milyen nehéz lehetett neki, hogy nem olvashatott neked, mint az apukád, nem játszhattatok, kirándulhattatok együtt, mint egy igazi család! Talán féltékeny is volt apukádra mikor látta, hogy mindig rajta lógsz, azért nem tudott veled közvetlen és felszabadult lenni. Az unokatestvéreidet lát-szólag azért szerette jobban, mert az ő szeretetükért nem kellett harcolnia. Édesapád halála számára is, számodra is óriási trauma lehetett, amit nem tudom kihevertél-e egyáltalán?

- Persze, igazad lehet, nem csak az én életem vett más fordulatot – hiszen le kellett mondanom az álmaimról, a továbbtanulás lehetőségéről – ő is elveszítette a támaszát, az egyetlen keresőt a családban. Igen, kétségbe volt esve, heteken át kapta a nyugtató injekciókat. Az a motor az egész jövőnket törte ketté. Édesanyám a testi bajai és látássérültsége folytán nem tudott munkába állni, a városban lebontásra és újjáépítésre váró házrész felépítése félbe szakadt. De esélytelenné vált ezek után az én továbbtanulásom is, hiszen az a 711 forint árvaellátás és ugyanannyi özvegyi nyugdíj 1974-ben se sok mindenre volt elég.

- De akkor megtörtént a csoda: a rokonok és az osztálytársaid is besegítettek, hogy az új házatok elkészüljön, lett egy jó munkahelyed, aminek köszönhetően nemsokára megismerted Misit, akivel azóta is nagy szeretetben éltek.

Ma már nem történik ilyesmi! Ezt kellene egy regényben megörökíteni.

Ezután a beszélgetés után sokat gondolkodtam édesanyám életén, különösen az utolsó évein. Milyen kiszolgáltatott lett, miután 200 kilométerre költöztünk a megszokott környezetétől, az orvosaitól, imádott Emikéjétől – és én csak ellátam, de nem mindig tudtam végighallgatni. Hiszen új munkakörben, egy 9-20-ig, sőt hét végén is nyitva tartó bankfiókban kellett bizonyítanom vezetői alkalmasságomat. A férjem és fiam - mint mozdonyvezetők - nagyon sokat voltak távol, ők sem voltak mellette. Azután az, ahogy jöttek a tévképzetei, és félrekezeltek a Kiskovácsi pszichiátrián... és utána már nem volt képes önálló életvitelre. Kénytelenek voltunk nyugdíjasotthont keresni számára, de ott már csak pár hetet töltött. Sosem tudom feldolgozni, hogy ily méltatlanul ért véget egy dolgos élet.

Holécziné Tóth Zsuzsa

Drága, Apu

A harmadosztályú Ceglédi Vasutas Klub focistái, az idei bajnokság végeztével, fejlődésük reményében, a megszokott nyári edzőtáborba utaztak. A reggeli órákban, álmos hangulat uralkodott a csapatbusz legénysége között, amit később erővel teli tombolás váltott. A korábban még szalámis szendvicset tartalmazó alufólia, kemény gombóccá gyúrva röpködött társról-társra. Koroknai Tamás, az edző, jóleső mosollyal nyugtázta a viháncolást, s akkor sem vesztett a kedvéből, mikor a röplő gombóc a tarkóján csattant.

A tizenéves sportolók közül, csak egy valaki ült a helyén. Csikós Martin, a csapat kapitánya. Egy régi, ütött-kopott bőrlabdát tartott a kezében, ami még nála is idősebb lehetett. Kopott külseje mellett, játékra való alkalmatlanságát, még a benne lévő vajmi kevés levegő is igazolta. Újkorában fekete és fehér mintákban pompázott, mostanra fakó szürke színt viselt.

Társai észrevették, hogy csak ül kedvetlenül, s mivel ennek pontosan tudták az okát, így nem állt szándékukban zavarni. S mialatt a társaság nagyrésze fáradhatatlanul viháncolt, Martin egyre mélyebben meredt a kezében tartott labdára. Száraz felületén imitt amott felszakadozott a bőr. Ám korántsem ez vonta magára a fiú figyelmét. Nem a labdát látta. Teljesen más lebegett a szemei előtt.

Az emléke, édesapjáról. Aki egy kiváló apai cím elnyerése mellett, a Dorog csapatának elismert edzőjeként véste be magát sokak emlékezetébe.

- Fiam, ha leteszed a labdát a tizenegyes pontra, nézz mélyen a kapus szemébe! Esélyt se adj neki!

Mostanáig ott cseng a fülében a hangja. Mély és kimért volt. Főként, amikor fia bajnoki meccseit látogatva, heves szurkolásba kezdett. Elnyomta a drukkerek hangját. Szülői pályafutása során, mindent lebíró akaraterővel segítette gyermekét, akiből nem csak kiváló sportolót, de nagyszerű embert akart faragni.

Nem érzett mást, csak fájdalmat, mikor azokra az időkre gondolt, amikor az édesapjával edzett. Csikós Krisztián, a maga százkilencven centi magasságával, sportos fizikumával és elegánsan félrefésült, néhol őszi frizurájával, sokak szemében a negyvenes éveinek vége felé is szimpatikus ember volt. Általában sötétkék szabadidő ruhában érezte magát a legjobban. Mikor csapata játszott, a pálya széléről figyelt, kezeit mélyen a zsebbe helyezte. Ha pedig szabálytalanság történt, gyorsan kipattant nyugalmi helyzetéből, s torkaszakadtából kiabált az igazáért. Keménykezű edzőként, alkalomadtán a csapatát is leteremtette az öltözőben, ha nem a maximumot hozták ki magukból a mérkőzéseken. Ám mikor hazaért, s bekopogott Martinhoz, jókedvűen rákacsintott, majd nyomott egy barackot fia feje búbjára. Leült mellé az ágy szélére és kivallatta a napja legérdekesebb szakaszairól, amit a beszámoló után, erős vállgödör masszázzsal jutalmazta fiát. Kezei erőssége, megkérdőjelezhetetlen volt. Mint egy medvéé. Mégis gyengéd volt, sosem okozott fájdalmat. Történt egyszer, mikor Martin öt évesen kerékpározni tanult, nagyot esett az udvarukban, a betonon. A térdén ronda seb keletkezett, így nem is a fájdalomtól, hanem a vérzés láttán fakadt sírva. Édesapja a teraszon állt. A baleset pillanatában odaszaladt a fiához és leguggolt hozzá. Akkor ezt mondta;

„Nézd csak meg, mekkora fájdalmat okoztál a betonnak! Látod? Ott van rajta a hajszálvékony repedés! Bizony, ilyen erős vagy! Ez az én fiam! Na látod, nem is kell sírni, gyere pattanj fel, és menjünk tovább! Ez vár rád, az életben is!”

A bőrfoci felszakadozott felületére, könnyek potyogtak. Martin közben mosolygott. Behunyta szemét, hogy valamelyest csökkentse az érme nagyságú könnyei hullását. Érezte, ahogy arca mindkét féltekén, patakot képezve folytak le az álláig.

Első foci edzésére úgy emlékezett, mintha csak tegnap lett volna. Este, együtt vacsoráztak hármasan. Édesanyja érdeklődve hallgatta lelkes beszámolóját, édesapja pedig büszkeségtől csillogó arccal töltött egy pohár kólát a fiának.

- Estére? - förmedt rá az édesanyja.

- Megérdemli, nagyon ügyes volt! - kacsintott az édesapja. - Holnap szombat, addig durmolhat, ameddig csak akar!

Amikor az édesapja kacsintott, számára felért egy életmentéssel. Egy nehéz iskolai nap után, hazafele menet, még az eső is elverte, ráadásul csontig ázott. Mikor belépett a házba, apukája az előszobában állt és egy száraz törölközőt hajított neki. S kacsintott egyet. Élete első párkapcsolatának végeztakor, elkeseredetten rogyott az ágyára, kezében a telefonjával, melynek még a közös képük volt a hátterén. Anyukája vigasztalta bár, de fájdalma igazán csak akkor múlt el, mikor az édesapja egyérintőzni vitte hétvégén. Egy szót se, még csak fel se hozta Martinnak a szakítás témáját, hanem boldogan ugrált a labda után. Ebédre rendelték gyrost, azután leültek a patak partjára. Eddig tudta magában tartani szíve fájdalmát. Úgy öntötte ki a szívét édesapjának, mint ahogy azelőtt senkinek. Közben figyelte, ahogy apukája csomót köt két leszakított pitypang szárából. Mikor befejezte a mondanivalóit, egyszerre sóhajtottak fel.

- Emlékszel, amikor biciklizni tanultál? Nagyot estél, én pedig mutattam neked a betonon egy repedést. Azt mondtam akkor neked, hogy te sokkal erősebb vagy. Ezt most sem látom különül! Amikor csalódások érnek minket, ugyanúgy érezzük magunkat, mintha egy hatalmasat estünk volna betonon. Az a különbség, hogy a csalódástól nem a testünk, a lelkünk fájdul meg! Viszont a testi és lelki fájdalomban van egy közös dolog is! Fel kell tudni állni belőle! S menni tovább!

A tábor első napján, a csapat, a folyó partján edzett. Koroknai úr felhívta a figyelmüket arra, hogy este nem szeretne duhajkodást hallani, mert holnap edzőmérkőzésük lesz egy szerb csapattal.

A táborban több csapat is volt, akiknek lehetőségük adódott megtekinteni a meccset, így kedvező létszámú közönség fogadta a két együttest a pályán. Tikasztó nyári délelőtt, került megrendezésre az edzőmeccs. A pálya füve kopottas volt, korábban az erőteljesebb rúgások, néhol fücsomókat szakítottak ki belőle. A kapukon, csupán a vendégcsapat kedvéért lengett háló, ami általában nem szokott lenni.

A hangulat, azonban felért egy igazi bajnoki mérkőzéssel. Martin elvégezte a kezdőrúgást, de már az első percben megszerezte az ellenfél a labdát. Néhány percre rá, a vezetést is. Lassúnak és figyelmetlennek bizonyult a ceglédi csapat, amit a szerbek remekül kihasználtak. A pontatlanságuk, feszültséget váltott ki a magyar csapatnál, s emiatt képtelenek voltak kialakítani helyzeteket.

A mérkőzés félidejében, továbbra is egy nullára vezettek a szerbek. Koroknai edző végignézett a csapatán, kezei szorososan a csípőjére tapadtak. Látzott rajta, hogy a mondanivalóit próbálja formázni. Véleményét mégsem rejtette véka alá.

- Edzőmeccs ide vagy oda, ha a pályán vagy, azt lássam, hogy focizol!

A következő játékrészben, igyekeztek labdához jutni, azonban az ellenfél sem hagyta magát. A második félidő elején, egyik csapat sem tudott komolyabb

helyzetet teremteni. Kielezett védekezést produkált mindkét fél, így hosszú percekig kapura lövés sem történt.

Idővel fáradni kezdtek a játékosok. Egy pontatlan előreívelést követően, Martin elcsente a labdát a szerb focista elől. Minden erejét összeszedve tört előre. Felemelte a fejét, megállapítva, hogy lövésre még túlságosan messze van a kapu. A pálya két szélén, csapattársa követte. A szerb védelem számított a lepasszolásra, Martin azonban okosan tovább vitte a labdát. A kapus ráripakodott a társaira, hogy állítsák meg a magyar kapitányt.

Egy jobbról érkező becsúszást követően, Martin nem csak a labdát, de az egyensúlyát is elvesztette. A játékszert elkaszáló láb, fájdalmasan bokán találta. A bírót szabálytalannak ítélte és a sípjába fűjt. Az akció, a szerb kapu tizenhatosán belül történt. Tizenegyes rúgással jöhetett a magyar csapat.

- Mi van? – nézett a kapitányra Toni, a csapat csatára. – Miért adod nekem a labdát?

- Rúgd te!

- Hiszen mindig te szoktad! Én kihagynám!

Martin erőtlen arkifejezéssel a fejét csóválta. Nem vállalta a tizenegyes elvégzését. Toni nehézkesen bár, de odaállt a kapussal szembe.

„Nézz mélyen a szemébe! Esélyt se adj neki!”

S mire édesapja szavai elhangzottak a fejében, a labda messze a kapu fölé szállt. A mérkőzést egy-nullára nyerték a szerbek. Az öltözőben, több csapattárs is kérdőre vonta Martint, amiért eltekintett a tizenegyes rúgástól. A kapitány nem vitatkozott velük. Koroknai úr megjegyezte a csapatnak, hogy a másnapi visszavágón, ennél jobb játékot szeretne látni.

Éjszaka, mikor alvásra hunyták a szemüket, sokáig a plafont bámulta. Érezte a szemhéjára nehezedő fáradtságot, mégsem tudott álomba merülni. Az oldalára fordult, hogy kényelmesebb pozícióban, minél hamarabb el tudjon aludni.

Lezuhant. Kemény talajra érkezett, a talpa kicsit megfájdult, de nem esett el. Sűrű köd bolyongott körülötte. Akármerre nézett, sehol sem látott senkit. Se csapattársat, sem pedig az edzőt. A tátongó köd mögül, egy emberi alak sétált elő. Kicsit magasabb volt nála és a teste körül, csápok himbálóztak. Aztán jobban szemügyre véve, azok is a köd részei voltak, mint ahogy az egész emberi test kivéve az arc.

- ...A-apa!

Válaszul, kacsintást kapott. Méltatlankodva állt az alak előtt, zavarában nem tudta eldönteni, hogy mit csináljon.

- Szomorú vagyok, fiam!

- Miért?

- Lehetőséged volt kiegyenlíteni a meccsen, de te nem vállaltad a tizenegyeset!

- Mert nem éreztem, hogy alkalmas vagyok rá!

A ködfoszlányok, nyugtalanul csapkodni kezdtek a test körül.

- Ide hallgass, fiam! Én nem így neveltelek! Egy erőskezű, határozott kapitányra értél, akinek nem az felelőssége, hogy elzárkózzon a kihívásai elől, hanem példát mutasson! Mondd, mikor adtam én fel valamit? Vagy hagytalak cserben téged, vagy édesanyádat?

A hangok. A hangok, amelyek édesapjától hallatszódtak, láthatatlan karokként fonódtak testére. Rázni kezdték, mintha ezáltal szeretnék kicsikarni belőle a választ.

- ...soha, Apa!

Ekkor egy kapalózó ködcsáp felemelte az állát. Tekintetük ekkor találkozott. A hideg, szemmel alig látható csáp, szép lassan egy emberi kézzé formálódott át. Rettentő kemény, ugyanakkor lágy tapintású. Mintha már simította volna az arcát ilyen kéz.

- Hiányzol, Apa!

Kedves mosolyt kanyarított félhomályba burkolt arcára és kacsintott egyet. Martin a kéz után nyúlt, ami éppen simogatta arcát. Hiába, nem érezte a sem a bőrt, sem a csontot, csak saját arcának hidegét. Ám nem volt csalódott. Mert végre viszontláthatta ezt a biztató kacsintást.

Reggeli napfény világított az arcába. Hanyatt feküdt, kezei lábai szerte szét az ágyon. Arcán a könnyei száradtak. Felült az ágy szélére és megtörölte a szemét. Szép lassan ugrottak be neki az esti álom pillanatai. Torkán a sírás keserű érzése toporzékol. Mégsem engedett neki.

Felállt, megmosakodott és csatlakozott a csapatához a reggeli edzésre. Mindenkit le hagyott a kitartó futáson, társai nem győzték megjegyezni neki, hogy alig ismernek rá. Koroknai úr bazsalygott a baseball sapka alól és elégedetten bólintott.

Délután került sor a tegnapi meccs visszavágójára. Martin magával vitte a régi labdáját az öltözőbe, ahol magára öltötte a citromsárga mezt és a stoplis cipőt.

- Jó régi labda! – vigyorgott Sanyi, a csapattársa.

- Az első focilabdám, amit édesapámtól kaptam!

Sanyi néma csenddel és megértő mosollyal nyugtázta a választ. Három évvel ezelőtt, akkor még a Dorog csapatának a hátvédéként, Martin apukája volt az edzője. Nagyon jól ismerte. Az egész csapat szerette, mert szigorú, ugyanakkor segítőkész volt a tanítványaival. Sajnos, egy szívroham következtében, mindössze negyvenhat éves korában véget ért a földi pályafutása. Martinban pedig ez mély nyomot hagyott. Ez az oka annak, hogy az elmúlt időkben visszább esett a teljesítménye. A kedvéről nem is beszélve.

Koroknai úr bejött az öltözőbe és végignézett a csapatán. Halvány mosoly látszott felvirulni arcán, mikor látta, hogy ez a csapat már egy sokkal

magabiztosabb focistákból álló együttes, mint a tegnapi. Kivonultak a pályára, ahol zengett a szurkoló csapatok druk éneke.

A citromsárga mezések láthatóan már az elején beleadtak mindent, hogy visszavágyjanak a tegnapi vereségért. Egy szögletűgást követően, Martin a magasba lendült és feje búbjával megcsúsztatva a labdát, a kapu jobb alsó sarkába terelte. Így korán megszerezve a vezetést, lelket öntött a csapatba. A szerbek, azonban már egy ellentámadást követően kiegyenlítették. Mindkét csapatban meg volt a kellő lendület, ami jól kialakított helyzeteket és lövéseket eredményezett. További gól azonban nem született.

A második félidőben, már mindkét fél veszített az erejéből. Mikor már úgy tűnt, hogy a mérkőzés döntetlennel ér véget, Martin végigvezette a labdát a szerb védelmen és jobb belsővel elrúgta a labdát.

Kapufa.

A kipattanó labda, egy piros mezes hátvéd csuklójára pattant. A bíró nyomban a sípjába fűjt. Tizenegyes következett, méghozzá a hosszabbítás utolsó percében.

Martin sietett a labdáért. Lehajolt érte, s egy pillanatra megszédült. Mintha megjelent volna előtte az a különleges arc, amivel álmában találkozott.

„Nézz mélyen a szemébe és esélyt se adj neki!”

Erősen rászorított a kezében lévő labdára. Tekintetével megkereste a szerb kapust, aki éppen akkor ivott néhány kortyot a kulacsából, majd kedvetlenül a kapufa mellé hajította.

A csapatok felálltak Martin mögé, futásra készen, ha kipattanna a játékszer.

A bíró ismét a sípjába fűjt, ezzel engedélyt adva a lövésnek. Martin az égre pillantva kacsintott, ám a lövés előtt, a tekintetét a kapusra szegezte. Majd elvégezte a lövést.

A kapusnak esélye sem volt.

Igó Norbert Krisztián

Húsvéti emlékek

A nagyszüleim elváltak. Nagymamám Bánkon lakott, míg a nagypapám felköltözött Dombóvárra (Dunántúlra). Míg mamát elég sűrűn láttuk vagy mi mentünk hozzá, vagy ő jött hozzánk Papát csak egy évben egyszer.

Minden tavaszi szünetben vonatra ültünk és elindultunk papához. Akkor is, most is imádok vonatozni. Apukám az utazás során mondta, hogy mikor milyen állomás következik, hogy itt a Tisza és hogy mi az az íz... amit épp kiszűrt a szemünk akár a széna bálákat, a templomokat a víztornyokat. A hosszú utazás pikk pakk eltelt és olyan mélyreható emlékeket és szeretetet hagyott bennem,

hogy a mai napig imádok utazni és viszem a gyerekeimet kicsi koruk óta átadva azt, amit én kaptam az apukámtól.

Mikor itthon elindultunk sokszor kabát kellett, mert hűvös volt. De ahogy közeledtünk, ott sokkal melegebb volt. Olyan volt mintha bele utaztunk volna a tavaszba. Ott már virágba borultak a gyümölcsfák és az utcák udvarán tündököltek a tavasz hírnökei a jácint, nárcisz, krókusz, tulipán. Nincs is szebb látvány a zöldellő virágba borult természetnél a hideg tél után. A kabát lekerült, sokszor pulcsi se kellett. Gyerekként hihetetlen volt ez a különbség az időjárást nézve.

Elérkezett a várva várt úti cél, megérkeztünk papához. Kipihentük a hosszú utat és másnap indult a nagy húsvéti készülődés. Az uncsitesóinkkal együtt készítettük a sok virággal, levéllel harisnyába kötött díszített tojásokat, amiket a hagymalevelével színeztünk be. Addig a szüleink készítették a finom húsvéti ételeket. Főtt a sárgatúró, pötyögött a sonka, sülték a húsok. Készültek a hideg tálak és a sütemények.

Eljött a várva várt húsvét első napja. Ott az volt a szokás, hogy a környék gyerekei meglepték egymást csoki tojásokkal, csoki nyuszikkal, finomságokkal - gyerekként kicsit olyan volt, mint a mostani Halloween. Szinte egész nap alig láttak a szüleink minket kint a jó levegőn a sok bújócska, fogócska, tollas focizás vagy fára mászás sose fogytunk ki a játék ötletekből. Eljött a húsvét hétfő, amit mindenki várt... vagyis nem mert minket lányokat már zöld hajnalban az ágyban szódásszifonnal ébresztettek. Majd felkaptak és ki az udvarra, zsutty a nyakunkba egy-egy vödör víz. Egész nap jöttek a locsolók és mi futottunk, elbújtunk visítottunk és újra vizesek lettünk. El nem lehet mondani hányszor kellett átöltöznünk, a szárítókötélen rogyásig sorakoztak a vizes ruhák. Annyi locsolónk volt, estére a sok festett tojás mind gazdára talált.

Azok a közös ebédek, beszélgetések vicces történetek esténkénti sakkpartik, húsvéti készülődés és locsolkodás minden évben megszépítette a tavaszi szünetet.

Ameddig papa élt minden évben ott voltunk.

Akkor ez mind-mind természetesnek tűnt, de mára már tudom, hogy a nagyszüleink, szüleink mindent megtettek azért, hogy boldog gyermekkorunk legyen. Szeretetükkel és leleményességükkel számtalan élményt adtak nekünk.

Köszönöm szépen a felhívást, jó volt kicsit visszarepülni a múltba és hálát érezni, hogy milyen jó volt gyerekek lenni. És hogy mennyi mindent tudna az ember mesélni. Ma már sajnos nincs meg ez a húsvéti szokásunk helyette a nagyszülőkkel utazunk el húsvétkor és családi körben tojás festést és csoki keresést csinálunk a gyerekeimmal.

Ihász Tamásné

Lakatlan ház

Hirtelen üres lett minden. Elnémultak a harangok, csendes a falu, az utca, csendes a ház. Rideg és hideg terek. Némán merednek a falak, melyek egykor a szülői ház oltalmazó falai voltak, melyet szorgos kezek építettek fel egy életre. Most felsír egy szomorú dallam. Apámat látom ülve a heverőn, vállán a harmonika, s játszik mély áhítattal. Átjárom a házat, s nem találok helyem. Nézem a falon maradt fényképeket, melyekkel együtt ott maradt az idő is.

Kimegyek a ház elé, körbenézek. Látom magam gyerekként futkározni, bújcskázni a szomszéd gyerekekkel, s messzi távolból, még halk kacagást is hallok. Mosolyra húzódik a szám, szomorú mosolyra. Csak állok, könnyekkel szememben. Az udvar is üres, melyben régen, nagyon régen állatok serege csodáztott. Már nem ad tojást a tyúk, nem kukorékol a kakas, nem hápognak a récék, és az ólban sem rőfög a malac. Csak üresség van.

Néhány öreg fa árválkodik itt-ott a kertben, magányosan bólogatva. Már nem adnak termést, vagy ha igen, az már csenevész. Elfáradtak, megöregedtek, mint anyámék.

A föld, melyet oly sokszor műveltek szorgos, fáradhatatlan kezek, most kopár, és sivár. Az enyészeté. Felnőtte a gaz, ott is nő, ahol addig nem volt. Ahol dús tyúkhúrt szedtem az állatoknak, vadárvacskát gyűjtöttem csokorban, ahonnan kosár szám hordtuk be termést, ott most csendesen nyugszik az a föld. A cseresznyefa, mely nyárra pirosba öltözött, madarak lopkodták róla az édes csemegét, s ahol oly sokszor kuporogtam, mostanra elszáradt. Csak felmáztam rá, nézelődtem, vagy ábrándoztam, vagy éppen dalolásztam. Ahonnan láttam a horizontot, vagy csak letekintettem az öreg Káró néni udvarába, ahol ő a siratószékén ülve mormolt valamit magában. Néha átszólt:

- Énekeljél még nekem!

Visszatérek a házba, téblábolok, de nincs maradásom. Nézek jobbra, nézek balra. A muskátlik sem nyílnak az ablakban többé, nem rotyog az étel a kályhán, nem hozza a postás levelet. Nem ül anyám az asztal mellett, és nem száll a finom kalács illata. Majd megint az utcára húz a szívem, ahol üresen áll az utcai pad. Nem ülnek rajta fejkendős, kötényes asszonyok. Mind elmentek. Megöregedett hársfák az akácfákkal, állnak búsan. Mosolyra húzódott a szám, amikor eszembe jutott, gyerekként milyen sok akácvirágot rágtunk. Majd beteszem a kiskaput, mely mindig zárva volt előttem, mostanra rozsdásan csikordul meg. Már járkahtok ki, be rajta, már senki sem zárja előttem.

Egy pillantást vetek még a virágoskertre, ahol a Szent György-virágok fitytyet hánynak az idő múlására, virítanak, mint amikor meghoztuk őket Vadaskertből. Az imádott Vadaskertből. Egy pillanatra újból ott jártam

apámmal, éppen úgy, mint gyerekkoromban. Minden évszaknak megvolt a szépsége. Elvitt magával, ha az állatoknak csalánért ment, ha nyílott a hóvirág és a gyöngyvirág. Szedtünk gombát, lestük a vadakat. De akkor, ott állva, minden apró részlet eszembe jutott.

A falu végén laktunk, az utolsó utcában. Csendes környéken, melyet csak a kutyák hangos ugatása zavart meg, vagy éppen a kanász kurjantása reggel és este, amikor az állatokat kiterelte a mezőre, este pedig haza. No, meg persze nyári szünetekben a gyerekzsivaj.

Ha elhagytuk azt a pár házat, s elkanyarodtunk az utca végén, a rétre, legelőre értünk, melyet a Rinya patak szelt ketté, tekeregve, komótosan. Órákat töltöttem el itt az utcabeli gyerekekkel. Kergettük a szitakötőket, úztuk a békákat, s az időt.

Apám felakasztotta a bicikli kormányra a táskáját, melybe anyám szendvicseket készített, gyümölcsöt, és vizet tett. Felültetett a bicikli csomagtartójára, tett a fenekem alá egy kispárnát s útnak indultunk. Dombnak lefelé könnyen gurult a bicikli, apám egyensúlyozott a göröngyös, kátyús úton, melyet a gépek kijártak. Csak a porfelhő maradt utánunk. Kapaszkodtam szorosan a derekában, el ne maradjak. Legalább nyolc kilométert tekerte a biciklit, mire odaértünk. A behajtó út előtt egy óriási, öreg vadgesztenyefa szomorkodott egymagában. Az időjárás megviselte, de még a mai napig is ott áll, magányosan. No, ott a fa alatt pihentünk egyet.

- Itt állt a betyár tanya - kezdett apám a történet mesélésébe.

A gyökereinél hatalmas lyuk tátongott, mely odavonzotta a figyelmemet. Azonnal kérdéseimmel halmoztam, félbeszakítva mondandóját.

- Ez meg milyen lyuk? Talán a betyárok barlangjának a bejárata?

- Az egy rókalyuk - felelte apám.

Izgatottan hallgattam tovább, mi sül ki belőle. Igazán csak annyi, hogy itt régen betyárok tanyáztak, és erre vezetett a gudorai út, ahol kosárfonó, teknővájó cigányok éltek. Be-bejártak a faluba, árulták a portékáikat.

- Tudod, azokról van szó, akik a kapuban kiáltozni szoktak, hogy „Vegyenek söprűt, kosarat!” - mesélte apám a kezeivel mutogatva.

Miközben magunkhoz vettünk néhány falatot, kérdésekkel halmoztam el továbbra is apámat.

- Nem féltek az emberek a betyároktól?

- Nem. Mi sohasem láttuk őket. Talán a nagyapád többet tudna róla mesélni.
- válaszolta apám röviden.

- Miért hívják a Vadaskertet Vadaskertnek? Mert talán vadas? - tréfálkoztam.

Apám sem tudta a pontos választ, ezért rám hagyta a találgatást, s a végén anynyit mondott:

- Biztosan az állatok miatt, akik az erdőben élnek.

A Nap már melegen tűzött, de a lágyszellő ellensúlyozta a melegét. De még mindig nem volt elég a viccelődésből, éppen elkezdtem a mondandómat, amikor szólt apám, hogy induljunk tovább. Egy csermelyhez értünk, mely kibugygyant a dombocska oldalából.

- Nézd csak! - mutatott a csörgedező forrásvízre. - Ihatunk belőle nyugodtan. Kellemes, hűs vize van.

Azzal a kulacsot a forrásvízhez tartotta. Kortyoltunk párat, s valóban hűvös volt, sőt merem mondani, jéghideg. Húzogattam a számat, s apám megkérdezte, mi a baj.

- Nincs baj! - feleltem. - Csak más íze van, mint az otthoninak.

- Sokkal finomabb, ugye? - mosolygott rám.

Alig vártam már, hogy láthassam a Vadaskertetet. Ugráltam apám körül, s kérdeztem mikor érünk már oda.

- Hisz ott vagyunk már! - mondta. - Az erdő szájában állunk.

- Az erdő szájában? - csodálkoztam.

- Naaa, ne nézz ilyen ijedten! A bejárat előtt állunk. Itt húzódik a bevezető lénia. - mondta apám.

Ekkor már meg sem kérdeztem, mi az a lénia, inkább futni szerettem volna, de apám megálljt intett.

- Az erdőben nem futkározunk, és csak halkán beszélünk, suttogunk. Elriasztjuk az állatokat.

Megfogta a kezem, s mutatta, hogy guggoljak le. A biciklit óvatosan egy bokor mellé állította és ő is mellém guggolt. Mutatóujjával előre mutatott a bokrok közé. Egy őzike eszegetett valamit az avar közül. Nem tudtam levenni a szemem róla, mert addig olyan kecses szépséget még soha életemben nem láttam élőben. Azokat a szemeket, azt a tekintetet soha nem felejtettem el. Pár métert előre haladva egy vizes árokhoz értünk, és aggódva álltam előtte, hogy azon bizony hogyan is fogunk átjutni. Az átlátszó vízben hínárok ringatóztak, kanyarogtak, ahogyan az áramlat simogatta őket. Békák sütkéreztek, brekegtek a partján. Amíg a békákat néztem, apám pár kidőlt faágat, fadarabot rakott egymásra. Először ő ment át rajta, kezében tartva a biciklit, majd visszalépett értem. Legszívesebben ott maradtam volna az árok szélén, nézni a tüneményes szitakötőket. Már ezért megérte vadaskertbe jönni. Közben szólt apám, hogy nyújtsam a kezem. Féltem. Féltem, hogy beleesek a vízbe, s akkor mi lesz.

- Ne félj, foglak! - mondta, aztán felkapott.

Szorosan átöleltem a nyakát, szinte megfeszültek az ujjaim a kapaszkodásban.

- Megfojtasz! - nevetett. - Nem kell félned, foglak - nyugtatgatott.

Akkoriban borzasztó szélesnek tűnt az az árok. De most, ha rá gondolok, talán nem is volt olyan veszélyes. De lehet, hogy most is félnék, ha át kellene rajta mennem.

Letett az árok másik partján, majd felemelte a biciklit, s egyre beljebb értünk az erdőbe. Apám újból óvatosságra intett.

- Figyelj, lányom! Mindig a lábad elé nézz! - suttogta.

Amikor megláttam a vadlest, megint futásra állt a lábam, örömujjongásra a szám, apám megint rám szólt.

- Mit mondtam neked? - vont kérdőre.

- Hogy az erdőben csendben kell járni, és suttogva szabad beszélni - mondtam alig hallható hangon.

- Az erdőt tisztelni kell. Elriasztjuk a madarakat a fészkeikről, megzavarjuk az állatok nyugalmát. Ez az ő otthonuk. Ezt tartsuk tiszteletben, ha bejövünk ide! - intett meg apám.

- Igenis apukám! - nyugtáztam. - Most már tényleg nyugton maradok. De olyan jó itt!

Nehéz volt betartani a szavamat, mert minden apróság érdekelt. Viszont megengedte, hogy felmászhasak a vadlesre.

- Összetákolt fatorony. - mondtam.

Azt hittem, majd belátom az egész világot, de az erdő rengetegében csak arra volt jó az a hely, hogy megfigyelhessük az alattunk sétáló, mit sem sejtő állatokat, melyek összegyűlnek az etető és az itató körül. Apám letámasztotta a biciklit a magasles aljához és felült mellém. Lefelé mutatott, ahol őzek nyaldosták a sötömböt, amit egy kiszáradt farönk tövére tettek. Ittak a pocsolyából, s komótosan elsétáltak a rengetegben.

Csend volt. Mély csend. Felálltam a magaslesen, kitértam karjaimat, hogy magamhoz ölelhessem azt a mélységes csendet, hogy belébújhasak egy kicsit. Éreztem karjai ölelését, mellyel magához ragadott örökre.

Egy kakukk hangos, hosszan elnyúlt kakukkolása térített vissza apámhoz, aki már ki tudja hányszor szólított, hogy akad még bőven látnivaló, menjünk. De azt csak én tudtam, s éreztem, hogy miért állok ott csendben. Nehéz volt elengedni azt az ölelést.

Riadtan lépkedtem a magasles girbegurba fokain lefelé, erősen kapaszkodva, amikor meghallottam egy rikácsoló hangot. Egy pillanatra megrezzenem. Apám megnyugtatóan, hogy az egy vércse. Zümmögtek körülöttünk a bogarak, virágok színpompáztak, amerre csak néztem. Gyűjtöttem egy csokorral, s gondoltam magamban, hazaviszem anyámnak. Magasra felemelve lábainkat jártunk a buja aljnövényzeten, s megint intett, hogy ne maradjak le.

- Nem tévedtünk el? - kérdeztem.

- Ne aggódj annyit! Ismerem az erdőt, mint a tenyeremet - mondta ezt olyan határozottan, hogy már egy csepp félelmet sem éreztem.

Apám mellé érve megfogta a kezem, és mutatta, hogy guggoljunk le. Azt gondoltam magamban, mást sem teszek, csak óvatosan lépkedek, guggolok és

suttogok. Kíváncsivá tett, így mellé kuporodtam. Ő előre mutatott. Nem tudtam mit kell nézni, majd lassan elém tárult az erdő közepén megbúvó tavacska. Megint csak arra gondoltam, miért kell ezért kuporogni. Szikrázott a tó vize, ahogy a Nap sugarai átfúrták magukat a fák, dús lombjai között. Majd megpillantottam a tóparton fürdőző hófehér ludakat. Mit sem sejtve tárogatták szárnyaikat csendben. Majd egy szempillantás alatt hangos gágogással reppen-tek fel. Ha becsukom a szemem, hallom nehéz szárnycsapásaikat, amint a magasba reppennek.

- Ha mind elrepül, akkor lemegyünk a tó partjához. Látod a tó szélén azt a fehérséget? Az ott mind Szent György-virág - sügta.
- Látom - sügtam apám fülébe.

Amikor az utolsó lúd is felreppent, lementünk a tóhoz. Amit lépdeltünk, egyre erősebben lehetett érezni a virág illatát.

- Na de apukám! Hát ez itt mind gyöngyvirág!
- Én is azt mondtam! - majd elmosolyogta magát. - Szedjünk egy csokorral, és viszünk anyádnak.
- Én már szedtem egy csokor virágot, de jó, vigyünk ilyen is! Ilyen illatos, fenséges, virágot.
- Ez a virág a szerénység és a tisztaság jelképe - mesélte apám, majd folytatta. - Ugyanakkor, minden más része ennek a növénynek mérgező.
- Ez a gyönyörűség? - kérdeztem.

Apám csak bólintott egyet. Mialatt a virágot szedegettem, láttam, hogy apám kutat a táskájában. Elővett egy bicskát, és néhány tövet hagymástól fordított ki a földből.

- Ezeket majd elültetheted otthon. Ha nem tudunk eljönni Vadaskertbe, akkor majd eszedbe fog jutni róla ez a mai nap.
- Nem kell ahhoz virág apukám! Csak be kell csukni a szemem. Ő megint csak bólogatott szavaimra.

Megtelt virággal a kis fonott kosaram, amit nagyapám font nekem. Továbbindultunk, és megint mit kellett tennem? Hát leguggolni, csendben lenni. Apám egy elkorhadt, mohás fához hívott, melyben meg is botlottam.

- Jaj! Az meg micsoda egy gyönyörűséges bogár? - kérdeztem izgatottan. - Csillogó kék ruhában, hosszú csápokkal?
- Hőscincér. De ha picit errébb jössz, akkor mutatok még érdekesebbet - közben egy barna bogárra mutatott.
- Ez félelmetes! - mondtam. - Ez milyen bogár?
- Ez pedig az orrszarvú bogár - mondta nagy szakértelemmel.
- Megéheztem! - jeleztem, de nem suttogva.

Apám keresett egy tisztást, az avart összehúzta, s arra ültünk. Kinyitotta táskáját, leterített egy fehér-piros kockás konyharuhát, és egy pillanat alatt

rápakolta a táska tartalmát. Kenyeret, szalonnát, kolbászt egy fej lila hagymával, és az elmaradhatatlan piros almát. A kulacsban még langyos volt a tea, amikor lecuppantotta a kupakját. Éreztem a csend ölelő erejét, mely körbevett. Csak pár falatot ettem és az almát. Amint apám befejezte az evést, kezdte a táskába visszapakolni az elemóziát.

- Ez lesz a madárlátta - mondta.

Elvettem a bicskát észrevétlenül, bóklásztam a fák körül, és megtaláltam a legkövérebb fát. Nekem ez tetszett. Körbenéztem, hogy apám figyel-e, s igyekeztem a monogramomat belevésni a fába, H.I. Gyerekes dolognak tűnik, de az voltam. Szólt is közben apám, hogy cihelődjünk, mert hosszú lesz az út hazának. Ekkor jutott el a tudatomig, hogy a madárláttaát viszünk haza. Rögtön meg is kérdeztem.

- Madárláttaaa? Tán látta a madár? - tréfálkoztam apámmal.

- Tudod te azt, hogy mit jelent.

Az erdőben, amíg lénián jöttünk kifelé, apám tolt a biciklit.

- Nem akarsz felülni? - kérdezte.

- Nem!

Boldogan indultam haza, ugyanakkor egy kis szomorúsággal is, hogy ott kellett hagynom az erdőt. Az imádott Vadaskertemet. Hazafelé tartva hosszabbnak tűnt az út. Amikor sima terepre értünk, apám felültetett a biciklire, s elindultunk. Hazaérve örömmel adtam át anyának a virágcsokrokat.

Ma már nem lehet az erdőből semmit sem kihozni, a legtöbb helyen barangolni sem. De amíg lehetett, mi mindig találtunk okot, hogy elmehessünk a Vadaskertünkbe. Szedtünk hóvirágot, gyöngyvirágot, gombát. Zsákszám szedtük a csalánt az állatoknak, megismertem számtalan rovar, lepkeket, és a daloló madárkát. Soha nem tértünk haza üres kézzel. Ha éppen mégsem hoztunk a kezünkben semmit, a lelkünkben, a szívünkben biztosan.

Egy hangosan káromló varjú hangja riasztott vissza a valóságba.

Telt múlt az idő, s elment apám. Jó pár év eltelt, és anyám is utána sietett. Oly hirtelen történt, búcsúzni sem tudtunk egymástól. Jött a mentő, vitte, s bizakodtam, hogy épségben hazatér. Nagyon vártam. Akkor még utoljára megsimogattam ősz haját, megöleltem.

- Várlak minden nap! - mondtam neki, de már nem ért haza. Milyen szörnyű igazságtalanság.

- Itt hagyott árván! - mondta a néném. - Nincs már sem apád, sem anyád - fűzte hozzá.

Nem tudtam mit szólni, csak gondolni magamban, hogy nem vagyok árva, hisz' van családom. Persze nagyon is jól tudtam, hogy értette. Már nem ül a kapuban, nem viszem a portékát a boltból, nem vitatkozik már többé velem. Nem rotyog

a kávéfőző a kályhán. Ha benézek, nem látok semmit, csak halvány árnyakat. Csak az ürességet. Az ürességet, mely egyre jobban felkavar.

Elsuhant az élet, mint a sebes gyorsvonat, de az idő ott hagyta lábnyomát. Még akkor is, ha nem akarok emlékezni.

Nem. Nem akarok emlékezni. Arra a napra főleg nem, amikor rátaláltam. Még most is előbukkan egy-egy kép, ami tőrként hasít a szívembe.

Most már végképp üresen áll a ház, s tudom, hogy a Dózsa körúton, a hatvanas házsám alatt részemről elmúlt minden. Le kell zárnom. Furcsa ez a csönd, furcsa a némaság, nincsenek szavak. De ami az enyém volt, a múlt, az ott megélt évek, azt nem veheti el tőlem senki sem.

Ha arra járok, eszembe jut, hogy az a ház a miénk volt. Csak a falak emlékeztetnek, hogy egykor, hajdanán, nagyon régen ott születtem, ott voltam gyermek, ott ért az öröm, a bű, a bánat. A miénk volt. A szülői ház.

Ma már csak kitépett szívvel és lélekkel emelkedik a többi ház között, némán, lakatlanul. Egy fa azért maradt ott belőlem, egy nem akármilyen fa. Az a bizonyos diófa, melyet apám akkor ültetett, amikor születtem. Talán még nagyon sokáig ott marad, egy szeletnyi résszel belőlem.

Mert a diófa a bölcsesség jelképe. A diófa a hosszú életet jelenti, a fiatalságot és a szerelmet.

Jáger Lászlóné

A szerencse fia...

Az alábbi történetnek azt a címet is adhatnám, mese-mese-meskete, csak hogy nem az.

A II. világháborús harcok Bugacot is elérték. A harcok a lakott területen kívül, Bugac Felsőállomás mellett, az idegenforgalmi színnél folytak, egy barackos területén 1944. október 31-én.

Megsemmisült az egész század, magyar és felvidéki katonák. Sajnos erről nincs egyetlen sor megemlékezés sem.

Egyetlen egy katona viszont a SZERENCSE FIA volt, megmenekült. Láblövést kapott, és be tudott kúszni a legközelebbi lakóházhoz. Az ott lakó házigazdát nem sorozták be, mert Ő kézbesítette a behívókat és a veszteségekről szóló értesítést a családoknak.

Tehát a SZERENCSE FIA ide kúszott be, ennél jobb helyre nem is kerülhetett volna. Barátságosan fogadták, ellátták mindennel, ami akkor előteremthető volt. Ebben kiváltképp jeleskedett a házigazda tisztalelkű, tüneményes anyukája.

Az élet azonban nem állt meg a háború idején sem. Az emberek éltek - ha keservesen is – mindennapjaikat. Voltak temetések, esküvők, bálók, névnapok. Szövődtek barátságok, szerelmek.

A SZERENCSE FIA sem volt ez alól kivétel- nagyon jóképű fiú volt – bizony beleszerelmesedett a szomszéd kislányba. Megígérte, ha egyszer hazakerül- és vége a háborúnak – visszajön érte. Nem így lett, a szülők ellenezték.

A házigazda- és kényszerű vendége összebarátkozott, mindketten ügyes kezűek voltak.

Az egyik citerázott, ha névnap vagy lagzi volt, a mási rézből karikagyűrűt készített az alkalomra. Így telt el hát hónap, örömben, bánatban, néha aggódásban a jövőt illetően.

Mint mindennek a háborúnak is vége lett.

A SZERENCSE FIA katona elköszönt jóttevőjétől, és hazatért az övéihez Felvidékre.

Béke lett eltelt sok-sok év, mindkét férfi családot alapított.

Ám egy szép napon vendég érkezett a bugaci házba.

A SZERENCSE FIA, a családjával. Jött megköszönni, amit érte tettek, csak hogy nem egyedül érkezett. Hozta 17 éves gyönyörű kislányát, Piroskát.

Ez időben már a bugaci gazdának is volt egy jóvágású fekete hajú bajszos katonaviselt fia, a Józsi.

Nem csűröm-csavarom a történetet – biztos kitaláljátok – ebből bizony szerelem lett, majd 13 év múlva házasság, ami a mai napig tart.

Ugye, olyan, mint a mesében, ő is jó emberek lettek, méltó utódai szüleiknek.

Megköszönöm, hogy megosztották velem ezt a szívmengető történetet, és hozzájárultak, hogy lejegyezzem.

Jakab Magdolna

A Feltámadás ünnepe

A tavaszi nagytakarítás közben egy sok évvel ezelőtt írt húsvéti képeslap akadt a kezembe. A képes lap kézzel készült, középen egy fiatal nőt ábrázolt, választékos frizurával, régies öltözékben. A „képet” akkurátus öltésekkel hímezték. Mellette az üdvözet, jó évtizede elhalálozott nagynénémtől származott. A jó kívánság, a húsvéti megújulást kívánó szeretetteli sorok, és a szabadkozás, hogy lám, ez a kézzel hímezett kép nem is igazán húsvéti, de az idősök otthonában a közös foglalkozáshoz ezt a sablont adták. Ám a szeretet és a ránk gondolás igazi, fogadjuk jó szívvel. Nem emlékeztem erre a lapra, bizonyára sebtében félre tettem annak idején, hiszen elfoglaltak az ünnep előtti teendők. A

nagynéném gyermektelen volt, - nem saját jószántából, hanem, mert akkoriban még nem kezelt rh összeférhetlenség miatt - nem tudta kihordani a terhességét. Az évek során belenyugodott, s így ránk, testvére gyermekeire áldozta minden szeretetét, anyai érzéseit. Ha ballagás volt, tőle kaptuk az arany ékszert, a drága könyveket, s a nehezen beszerezhető divatos ruhákat. Farmernadrágot és inget az Ecseriről, báli ruhát az első hazai angol turkálókából, öltönyt és kosztümöt a divatházból. Nyolcvanon túl, már csak egy hímzett üdvözlőlapra futotta, de felénk irányuló szeretete jeleit adta minden ünnepen. Amikor már nem bírt a nagy házzal és kerttel, melyet a fővárosban töltött munkás évtizedek után vásárolt szülőfalujában, átadta ingatlanát a református egyháznak, s a ház árának egyik felét nekünk gyermekeknek tette félre a bankba lekötött betétben, hogy halála után is örököljünk tőle, emlékezzünk meg róla.

Utolsó éveiben visszatért szeretett egyházához. Buzgón látogatta az istentiszteleteket, hímezte az úrasztala terítőit, Húsvét előtt is gazdagon virágzó kertje legszebb darabjait vitte el a gyülekezet házába. Nemcsak a tiszteltes, hanem a fiatal tiszteltes is csak tanult tőle. Mikor az elkerült a Nyírségbe továbbra is tartották a kapcsolatot. Nagynéném a legszebb zsoltárokat énekelte csengő hangján, s az idősothton családi napjain még 85 évesen is kiállt a színpadra Reviczky Gyula, vagy Ady Endre versét tolmácsolni (amit még kislány korában a néptanító úr felügyelete mellett tanult meg). Attól sem riadt meg, hogy öreg korában is megtanuljon egy-egy verset, főképp, ha hazafias tartalom volt benne, vagy az Úr dicsőségét hirdette. Szóval drága nagynéném állhatatos református hívőként mutatott nekünk példát, hogyan kell szeretni egymást, s tisztelni az Urat, vezetni az életünket. Karácsonykor vagy Húsvét előtt, vagy épp Húsvétkor a családlátogatás első állomása az ő háza volt. Míg még be nem vonult az idősothtonba kertje, baromfi udvara minden kincsét megosztotta velünk. Ünnepekkor nem csak gyöngyöző húsleves, sült kacska várt minket, hanem megannyi aprósütemény, melyet már napokkal előtte nekünk készített, hogy méltóképp tudjuk fogadni a locsolókat. Volt köztük tepertős pogácska, sajtos roló, kókuszos tekeres, csokoládés linzer, s az elmaradhatatlan látványsüti a piros ételfestékkel színezett barack, zöld levéllel díszítve és az elmaradhatatlan: a zöld töltelékű mandula. Akkor sem mulasztottuk el az ünnepi találkozást, amikor már nem számíhattunk ezekre a földi javakra, a szeretet megmaradt közöttünk.

Hirtelen és minden előzmény nélkül 88 éves korában bekövetkezett halála után a rokonok nagyon szótlanul viselkedtek a temetési szertartáson. A ház megőrzött és gondosan szétosztott áráról szó sem esett. Kevés ingóságát, melyet az intézményi apartmanba bevihetett, szétosztottuk. Én az irataira, könyveire tartottam igényt, s írásaira, melyek tudom, olyan sokat jelentettek

neki, és - követőjeként - nekem is. Ezeket átlapozva bukkantam rá - hónapok múlva - az örökség révén félretett banki kivonatra. A temetés Karácsony előtt volt, s tavasz táján írtam egy levelet, az általa korábban megjelölt ügyvédnek, hogy tájékoztasson, mi a helyzet az örökséggel. Mi végrendeletet ugyan nem láttunk, de tudtunk róla, hiszen második édesanyám (a nagynéném) gyakran említette. Kisvártatva megérkezett az értesítés az ügyvédi irodától, hogy örökség nincs, ne számítsunk rá, mert halála előtt másként rendelkezett, és kivették az egész összeget. Nemcsak azért nyugtalanított a dolgok állása, mert számítottam arra a nyolcszázezer forintra, hanem, mert tudtam milyen aggódó szerepeltette félre az örökhagyó, s egyformán, hogy másik nagynéném három gyereke, valamint én és a testvérem ugyanannyit kapjunk a fél ház árából. Egy óvatos levelet írtam a világhálón a legidősebb unokatestvéremnek, utalva a Kalandáriumban talált banki kivonatra. Eltelt egy hónap, s legkisebb unokatestvérem - aki betegsége miatt nem jelent meg a temetésen - írt néhány magyarázkodó sort. Ő volt a nagynéni közvetlen gyámja, mint vele egy településen élő rokon. Bevallotta, hogy a pénzt a válófélben lévő felesége vette ki, sebtében, két héttel a nagynéni halála előtt. Sikerült meggyőzni, hogy adja vissza. Jött a válasz, hogy beszélt a nejevel, az el is utalja, Húsvétra megkapjuk, de - értsük meg - a banki utalási költségeket levonja mindenkitől. Ferenc pápa üzenete terjedt a világhálón a Nagyhéten. Híveit, minket arra intett, hogy nem kell a böjtöt szigorúan betartani, de egymás szeretete, a rokonok, barátok egymás felé fordulása a legfontosabb. Így is van. Azon a Húsvéton aztán megérkezett az összeg mindannyiunknak a bankszámlájára. A „csokinyúl”. Unokaöcsém meghagyta, hogy azért köszönjük meg volt feleségének a jóindulatot, megtettük. A Megváltás mégis csak eljött. Szép ünnepünk volt!

Jámbor Ildikó

Az agyagmedve

Hamar sötétedett. Az eget nem lehetett látni, egyáltalán semmit sem lehetett látni, mert a köd nyirkos ruhája mindent befedett. A házak ablakszemeiben meleg fények gyulladtak, küszködve a kinti láthatatlansággal. A novemberi est nem sok izgalommal kecsegtetett.

Egy kis ideig az ablaknál leskelődtem, de mivel odakint semmi látnivaló nem volt, felkucorodtam az ágyra. A testvéreim valamin civódtak, de nem volt komoly, így nem csapott le a szülői szigor.

Anyukám a vacsorát készítette, apukám megpakolta fával a tűzhely ásitó száját, majd letelepedett mellém az ágyra. Elérkezettnek láttam az időt, hogy a

pillanatnyi „üres járatot” a magam javára fordítsam. Megkértem apukámat, hogy meséljen valamit nekem. Jól tudtam, hogy az nem mese lesz, hanem Árpád vezérről, Hunyadiról, Mátyás királyról, Eger ostromáról, a hőseinkről, a magyarság küzdelméről, a történelmünk valamelyik eseményéről fogok hallani.

A történeteken keresztül észrevétlenül csepegtette a lelkembe a feltétel nélküli hazaszeretetet.

Apukám pályát tévesztett. Nagyszerű tanító vált volna belőle. Igaz hazafit nevelt volna minden nebulóból, olyan hévvel tudott beszélni a történelmünkről, a haza nagyjairól.

Mindig szájtátva hallgattam és az információkat úgy szívtam magamba, mint a szivacs a vizet.

Akkor este apukám Erdélyről beszélt. Csaba királyfiról, aki a lejött a Tejútról egy lovas csapattal és a székely emberek segítségére sietett, amikor szomszéd népek megtámadták őket és megsemmisítette az ellenséget. Mesélt a székelyekről, Erdély nagy hegyeiről, a Hargitáról, hatalmas erdeiről, a medvékről, a kristálytisza patakokról, ahol még aranyat is lehet találni. Elmesélt egy esetet, ami Erdélyben történt egyszer.

A székely ember kaszálni indult, a gyerekei az ablakban álldogáltak és mindaddig néztek a távolodó apjuk után, amíg azt a közeli domb el nem takarta. Már éppen el akartak jönni az ablaktól, amikor hirtelen egy medvével találták magukat szembe. Roppant csodálkoztak, hogy egészen a házukig merészkedett a hatalmas állat. Egy darabig érdeklődve szemlélték egymást, majd a fiúcska szólt a tűzhely mellett szorgoskodó szülőjének:

- Édesanyám, látogatónk jött! - mondta olyan nyugalommal, mintha csak egy légy szállt volna az ablakra.

Bezzeg az anyukája kiejtette a kezéből a fakanalat. Azonnal bezárta az ajtót, és éktelen csörömpölésbe kezdett. A medve leselkedett még egy darabig, aztán vélhetőleg a nagy csörgés - csattogás miatt - ami hasogathatta a füleit -, sarkon fordult és amerről jött el is ment.

Szájtátva hallgattam a történetet. Gondolatban ott álltam a gyerekek mellett és átéltem az izgalmas perceket. Nagyon tetszett a történet.

Nagy vágyakozás született bennem Erdély után, persze nem csupán az aranyos történet miatt.

- Apukám, egyszer elmegyünk Erdélybe? - kérdeztem izgatottan.

- Egyszer elmegyünk! - kaptam az ígéretet.

Szívem szerint azonnal indultam volna, de tudtam, hogy egyhamar nem fog megvalósulni a dolog.

Jöttek, mentek a napok és egyszer csak berobbant a tavasz, majd táncos léptekkel eljött a nyár.

A nyári szünetben, mint általában minden nyáron, lehurcolkodtam a falu másik végére, az apai nagyszüleimhez.

Minden nap apró dolgokat bíztak rám és ha elvégeztem a feladatokat mehettem játszani. A cimborákkal a Kánya pataknál találkoztunk minden nap. Lubickoltunk a kristálytisza vízben, aztán mi lányok általában babáztunk, a fiúk bigéztek, vagy kuruc - labancosat játszottak.

Nem voltak nagy vágyaink, elérhetetlen álmok után nem ácsingóztunk, tudtuk, hogy úgysem valósulnak meg, egyszerűen csak örültünk az életnek.

Július volt. A nyári nap sugarai megtalálták a vékonyka réseket, ahol beszökhettek az apró ablakot takaró sötétítő függöny mellett és megcsiklandozták az arcomat. Frissen kiugrottam az ágyból.

Lídi mamám elkészült a reggelivel, nagyapám pedig még hajnalban elment egy gyors ellenőrzésre, nem jár-e tolvaj a gazdák földjén. A kerülőnek vasárnap nem volt kötelessége az ellenőrzés, de nagyapám becsületesen végezte a munkáját, nem sajnálta a fáradságot.

- Nagyon korán keltél! - jegyezte meg nagymamám.

- Nem tudtam aludni - feleltem, majd a mosakodás után öltözni kezdtem.

- Gyere reggelizni, úgy látom, már jön nagyapád is! - szólt rám Lídi mamám.

Csendben eszegettünk. Látszólag nyugodt voltam, de belül nagy várakozás zengedett bennem, aminek az volt az oka, hogy a búcsú napjára ébredtünk.

Nálunk Noszvajon, mindig Anna napján van a búcsú. Nekünk gyerekeknek az a nap jeles esemény volt. A falu felbolydult méhkaszhoz hasonlított olyankor. Más falukból rokonok, barátok, ismerősök jöttek vendégségbe. Az elköltött ebéd után a háziak és a vendégek felkerekedtek, hogy némi búcsúfiával megajándékozzák egymást. Az ünnep ürügy volt a találkozásra, jó volt együtt lenni, tudni egymás életéről. A rokoni, baráti kapcsolatok ápolására nagy hangsúlyt fektettek a mi időnkben. Abban a szegény világban az összetartozás többet ért minden kincsnél.

A délelőtt hamar eltelt. Templomban voltunk, megebédeltünk és mivel vendégünk azon a napon kivételesen nem volt, a nagyszüleim otthon maradtak nem jöttek ki a búcsúba.

A sergő - ahogy mi mondtuk - a Fazekas kútnál volt felállítva. Nagy volt a tolongás. A fiúk hatalmas buzgalommal hajtották a sergőt, hogy cserébe egy menetre felülhessenek. Én nem szerettem a levegőben repülni, így némi nézelődés után elindultam a főtér felé, ahol a sátrak álltak. Ott is nagy volt a jövés-menés.

A sátrak bőségesen meg voltak rakva. Mézeskalácsok, festett fakanalak, similabdák, cukorkák, fából faragott játékok, kereplők csábították a vásárlókat.

A kis vászonzacskót szorongatva - amiben a kevéske pénzem volt - sátorról sátorra jártam.

Szívem szerint innen is, onnan is szerettem volna valamit vásárolni, de természetesen az csak vágyakozás maradt. Alaposan át kellett gondolnom, hogy mit veszek.

Anyukámtól kaptam némi vásárfiára valót és azon kívül is volt egy kevés pénzem. Előzőleg, gondolva a jeles napra, a karamellára, pezsgóporra, vagy jégcukorkára kapott filléreket nem költöttem el, egy kis vászonzacskóba gyűjtöttem, hogy majd a vágyott búcsúfiát megvehessem.

Szerettem volna fényes papírba csomagolt similabdát, ami fűrészporral volt kitömve és le, fel lehetett ugráltatni egy gumiszálon. Egy mézeskalács-szívet is kinéztem magamnak, aminek a közepén egy kis tükör volt, de végül is egyiket sem vettem meg, tovább nézelődtem.

Hosszas keresgélés, báméskodás után aztán, az egyik sátonnál megláttam sok egyéb játék mellett az agyagmedvét. Több is volt belőle, de egy szinte a megszólalásig hasonlított az igazihoz. Az volt az érzésem, hogy mindjárt dörög egyet. Valami nagy vágyakozás lobbant bennem, elhatároztam, hogy ha másra nem is futja, akkor is megveszem a kiszemelt figurát.

- Bácsi, mennyibe kerül ez a medve? - kérdeztem az árustól.

- Mennyi pénzed van gyerek? - nézett rám a vékonyka, nagy bajuszú ember. Szétbontottam a vászonzacskót, markomba vettem a pénzt és odaadtam az embernek.

Az eladó megszámolta a pénzt. Amikor összehúzta a szemöldökét már rossz sejtésem támadt.

- Ennyiért nem adom oda, ez kevés érte! - csóválta meg a fejét és visszaadta a pénzem.

Nagyon elszomorodtam és szégyenlősen elsomfordáltam a sátontól. Aztán még többször is visszamentem megcsodálni a medvét, de amikor láttam a nagy bajuszú ember rosszalló tekintetét, nem mertem többször megkockáztatni a báméskodást.

Nem tudom én mi volt akkor velem. Ilyen vágyakozás azelőtt csupán egyszer kerített hatalmába, akkor amikor az egyik kedves barátnőm megmutatta a Hetvenhét magyar népmese című könyvét. Születésnapjára kapta és megígérte, hogy majd kölcsönadja. Nagyon szerettem volna elolvasni. Azokat a könyveket, amik otthon voltak már rég kiolvastam és a könyvtár minden nekem való könyvét is. Várnom kellett a következő szállítmányra.

Gondoltam, hogy addig sem maradok könyv nélkül, de mindhiába vártam a csodálatos meséskönyvre. Gondolom a szülei nem engedték meg, hogy kölcsönadja, féltették a drága könyvet. Roppant csalódott voltam, de aztán beletörődtem.

A medve is a vágyaim mezején maradt. Rosszkedvűen elindultam hazafelé. Otthon bánatosan üldögéltem az ámbituson. A szótlanságom nagyapámnak tűnt fel először.

- Mi baj van kislányom? - simogatta meg a fejemet.
- Szerettem volna megvenni egy medvét, de nem volt elég pénzem - feleltem szomorúan és két kövér könnycsepp gördült le az arcomon.
- Ezt a malackát is alig győzzük ennivalóval, nem még egy medvét - tréfálkozott nagyapám.

Na ekkor már eltörött nálam a mécses, látta a nagyszülőm is, hogy ennek a felesé tréfa.

- Az olyan medve, amilyen Erdélyben van - zokogtam.
- Na, ha olyan, akkor ezen segíthetünk - mondta nagy komolysággal és eltűnt a konyhaajtóban.

Lídi mamám hamarosan kipenderült a konyhából, kezében a hiányzó fillérekkel.

- Jaj te gyerek! No ereddj, de siess, mert azóta már pakolnak a búcsúsok!

Felugrottam, megöleltem Lídi mamámat és futásnak eredtem. Már a kiskapuban voltam, kezemben a vászonzacskóval, amikor apukám megérkezett.

Sebtében elmondtam, hogy hová igyekszem.

- Egy fillért se adjál azért a giccses agyagmedvéért, vegyél inkább valami értékesebbet - oktatott apukám.
- Az a medve majdnem igazi! - mondtam és szaladtam, mint a nyúl.

Féltem, hogy apukám letilt a vásárlásról.

A búcsúsok már valóban pakoltak. Néhányan még lézengtek a sátrak körül, de látni lehetett, hogy vásárolni nem fognak. A nagy bajuszú ember is elpakolta már a felesé portékáját. Szó nélkül a kezébe öntöttem a pénzt és lihegve rámutattam a kiszemelt medvére. Az ember a kezembe nyomta a búcsúfiát. Hálásan megköszöntem és sarkon fordultam.

A vékony emberke utánam szólt, hogy egy pillanatra lépjek vissza és a kezembe nyomott egy cukorsüveget.

Madarat lehetett volna velem fogatni. Ahogyan a vadász viszi a zsákmányát, olyan boldogan vittem hazafelé a nagy kincset.

- Hát ez tényleg majdnem olyan, mint az igazi! - ismerte el apukám némi mosollyal a szája sarkában.

Nem bántam én, hogy megmosolygott, azt se, hogy giccses - mert később megtudtam, hogy az olcsóra, értéktelenre mondják ezt a kifejezést -, nekem tetszett és úgy vigyáztam rá, mint a szemem fényére.

A legkedvesebb játékom lett. Kukoricacsutkából házikót építettem, aminek az ablakán kíváncsian nézett be a medvém. Hegyeken, erdőkben barangolt és örök barátságot kötött a csutkababámmal. Sok - sok estén, különösen téli

estéken – téli szünetben nagyapáméknál - órákig lekött a vele való játék, úgy hogy pissenésemet sem hallották. Persze fantáziában sem volt hiányom.

Aztán az én agyagmedvémet is - mint oly sok mindent - elrabolták az évek.

Olykor ha a lelkemben felparázslík a múlt és beragyogja az idő ködében elveszett utakat, ott látom őket - mind, akik csendre tértek - élők és elevenen.

Ott vannak a szüleim, nagyszüleim, ott van a terjedelmes rokonság, a cimborák. Ott van a régi otthon, ott tündököl Erdély a hegyeivel, erdeivel, a székely emberrel, aki kaszálni indul, a medvével, aki benéz az ablakon és aki agyagmedvévé változik, hogy egy kisgyerek elérhetetlennek tűnő vágyait beteljesítse egy apró csodával, ami bár a szemnek értéktelen, de a szívnek igazi kincs.

Juhászné Vanyó Erzsébet

A föld nem ereszt

A tavaszi nap sugara becsorgott a fa ágai közé, megcirógatta az öregember arcát, bütykös kezeit. Mozdulatlanul, hunyt szemmel ült a kopott karosszékbén. Gondolatai messze jártak. Messze a régmúlt időkben, amikor még fiatal volt és erős. A nagy szegénységben is tele volt tervekkel, reménységgel. Persze ott volt vele gondos, talpraesett felesége Julika, nyugalmat árasztó lényével.

Pár éve, amikor elveszítette, azt hitte belehal a veszteségbe.

- Istenem, még a földnél is jobban szerettem! - sóhajtott fel.

Ez merész gondolat volt, mert aki az öreg Andrást ismerte, az tudta, hogy minde a föld.

A föld, a Galambos, ahol annyi megszámlálhatatlan kapavágás ütemes suhogása pihen, ahová a munka megszámlálhatatlan izzadságcseppei fészkeltek be magukat a göröngyökbe.

Igaz, sok munka árán, de minden megtermett benne, ami csak kellett a családnak.

- A három fiú közül egyik sem akart paraszt lenni - dohogott magában az öreg. Autószerelő, pék, mérnök, egy se akar földet túrni, de talán még van egy kis remény! Az unokák közül Marci az aki - bár még csak kilenc éves - mindig örömmel ment vele kapálni.

Szívesen oktatta a gyereket, mit hogyan kell csinálni és Marci nagy érdeklődéssel hallgatta.

- Nagypapa, én olyan szeretnék lenni, mint te, lesznek állataim és földem is - mondta a gyerek, amikor leültek pihenni a diófa alá.

András nézte a kipirult gyermekarcot és a szíve megtelt hálával.

- Ennek nagyon örülök kisfiam, jó döntés - simogatta meg a gyerek fejét.

- Meglátod, a föld mindig meghálálja majd a munkádat!

A kutya neszezése ébresztette fel a gondolataiból. Kinyitotta a szemét. Húséges kutyaszemek néztek fel rá.

- Megöregedtünk Bodri, de jól van ez így! - mondta szomorúan és megsimogatta a kutya fejét.

Egy éve már, amikor az utolsó kapavágásnál lebukott a szőlőtőke mellé. Félrebillent fejjel, kicsavarodott törzzsel feküdt ott sokáig. Úgy tűnt, hogy a felhők bukfencet vetnek felette, a szőlősor jobbra, balra dülöngél. Aztán már csak a kórházban tért magához.

- Papácska, ezután felejtse el a Galambost, nem magának való már a kapa! - mondta kedvesen Katinka, a menyé.

Az öreg nem szólt semmit, csak sóhajtott.

Katinka jó menyé volt Andrásnak. Gondoskodó, kedves teremtés. Tudta, hogy az asszony igazat beszél, mégis a szavai, mintha kést mártottak volna a szívébe.

- Nem való, nem való, már nem való! - kopogtak benne a szavak még álmában is.

Szét akarták robbantani az agyát, a testét.

Először elgyöngült, hajsza hóján feladta, de aztán felülkerekedett benne a parazstember makacssága.

- Hála Istennek, András bácsi nagyon szívós, hamarosan meggyógyul! - nyugtatta az aggódó családot a főorvos.

Teltek a hónapok és az erő lassan visszacsordogált az idős ember ereibe. Már el tudott végezni a ház körül és egy - egy jól elvégzett munka után egyre erősebben vágott a Galambosra, de János fia és a menyé - akik vele laktak -, szemmel tartották.

Am ahogy éledt a természet, úgy vágyakozott ő is egyre jobban a megszozott rendjébe.

Egy napon aztán nagy nehezen kibökte:

- Kimegyek a Galambosra, szétnézek egy kicsit!

A család sokat sejtető pillantással nézett egymásra.

- Édesapám, nekünk az is nagyon jó, ha itthon elvégez, felejtse már el a Galambost! - mondta János.

- Tudod fiam, hogy a mindenem a föld, amíg élek engem a föld el nem ereszt!

Hányszor hallották már ezt!

- Vigyáznia kell magára, mi lenne velünk maga nélkül papácska! - buggyant ki a könnycsepp Katinka szeméből.

András világlétében nehezen viselte az asszonyok könnyeit.

- Jól van no, még egy kicsit erősödök, aztán meglátjuk! - szólt ellágyulva az öreg.

Azért titokban, amikor a család elment otthonról, megélezte a kapát. A nyele fényes volt a sok használattól. A kapa úgy simult a kezébe, mint egy szerető asszony.

A parasztember nagyot sóhajtott.

Felnézett az égre. Egy kósza kis felhőcske úszott rajta csupán. Csodálatos tavaszi nap volt. A zsigereiben érezte a hívó szót, a föld hívó szavát. Valami titkos, megfejthetetlen öröm járta át.

- Gyere Bodri, megyünk ki a földre, engem nem tarthat vissza senki!

A kutya engedelmesen, látható örömmel loholt a gazdája után. András bezárta az ajtót, feltette a kalapját, kezébe vette a kapát és elindult. Alig csukta be a kiskaput, a vásárlásból megérkezett a család.

- Hogy akarja édesapám? - csóválta meg a fejét János.

- Fiam, elhatároztam, hogy kimegyek a Galambosra, kicsit szétnézek! - préselte ki a szavakat a fogai közül.

János egy darabig szótlanul állt az öreg előtt, majd elindult.

- Menjen vissza édesapám, csak egy fél órára! Mindjárt itt vagyok!

- No, vajon mit talál ki megint? - ömlött el Andráson a keserűség.

Nekidőlt a kerítésnek és intett, hogy jó.

A nap szikrázóan süttött, békés puha csend ölelte körül, csak a szíve zakatolt.

János hamarosan eltűnt. Az apa arra gondolt, hogy segítségért ment, lebeszélni az elhatározásáról. Nem kellett messze mennie, mivel egy utcában lakott a másik két fia is a családjával.

András visszaült a karosszékbe és arra gondolt, hogy fél órát még ki lehet bírni.

A fél óra még el sem telt, amikor nyekkent a kapu.

Vállukon kapával benyomult a család minden tagja az udvarra.

János szeretettel nézett az apjára.

- Édesapám, szedelőzködjön, megyünk a Galambosra! Maga mondta, hogy néhány verejtékcsepp árán sok jót ad a föld!

Az öreg meghatódott, de nem mutatta.

- Katinka! Hozzál kenyeret, kolbászt, mert ezek olyan éhesek lesznek, mint még soha!

Hamarosan elindultak a határba. A vén Galambos még nem látott annyi kapást egy csomóban, de meg is lett dolgozva rendesen.

A nap már lemenőben volt. A család jóízűen eszegetett a diófa alatt. Fáradtak voltak, de jókedvűek.

- Hallja-e édesapám, én már cseppet se bánom, hogy eleresztett a föld, minden csontom érzi kapálást! - mondta István, a középső fiú.

Jóízűt nevetett és nevettek a többiek is, de legjobban talán András gazda.

Juhászné Vanyó Erzsébet

Sima János élete

Egy messzi-messzi vidéken, dombok és lankák között egy kicsi, takaros házikóban, nagy boldogságban élt egyszer egy fiatal házaspár az Osztrák–Magyar Monarchia északi részén, egy Bártfához közeli kis faluban, Hankovcén. Vallásos, római katolikus hívekként gyakran kérték a jó Isten segítségét gyermekáldásért, melyet 1892-ben meg is hallgattak az égiek, és a forró augusztus 19. napján megszületett első gyermekük, Sima János. Nagyon szép kis fiúcska volt, talpraesett, és mozgékony, ezért eléggé féltették is szülei. A szülőknek a földeken munkába kellett állni, nem őrizhették a kis Jancsika lépteit, így történhetett, hogy inkább a gondos nagyszülők nevelték a közeli Koprivnyica nevű településen, ahol egyetlen szem unokaként nagyon sok jóban volt része. A nagypapa volt a helyi kántor, így hamar az urak társaságába is bekerült a kis Jancsika. Szerették, mert nagyon figyelmes és okos volt, ezért az úri modort is gyorsan megtanulta, és azt is, hogy hogyan illik viselkedni, kit hogyan kell szólítani, és egyre jobban beleolvadt az úri környezetbe.

Telt-múlt az idő, hamarosan kamasz fiú lett belőle. Visszakerült a szüleihez, ahol kishúgai kedvében járhatott, de nagyon szeretett volna már egy kis öcsikét is. A család anyagi helyzete nem engedte, hogy további gyerekeket vállaljanak. Az elviselhetetlen szegénység miatt egy napon hatalmas döntést hoztak: Amerikába indult az apa és Jancsi pénzt, megélhetést keresni. Ha ott rendben megy minden, majd az édesanya és a kishúgok is utánuk mennek. Szomorú volt az elválás. A hosszú hajóút is nagyon megviselte őket, néha Jancsi azt hitte, sosem érnek édesapjával el az új világba. Végre feltűnt a szárazföld, a hajó kikötött. Amerikában mindketten egy üvegyárban kezdtek el dolgozni. Hamar felfigyeltek a jól nevelt fiatal „úriemberre”, aki a társaság középpontja, a lányos anyukák kedvence lett. Egyre ügyesebben beszélt angolul, ezzel maga mögé utasítva a többi külföldit. Az egyik lányos család végül szárnyai alá vette a fiatalembert, jövőbeliként tekintve rá. De ekkor szörnyű baleset történt. János édesapja megsérült, elvesztette egyik szemét munka közben, ezért tovább nem tudta ellátni a feladatát. Jancsi nem bírta ketten helyett dolgozni, ezért úgy döntöttek, hazamennek, visszatérnek családjukhoz a szülői házba. Biztosan lett volna más megoldás is, de akkor ez tűnt a legokosabbnak.

A történelmi helyzet otthon is sokat változott. Kiderült, hogy háborús hangulat uralkodik a Monarchiában. Hamarosan kitört a háború. Jancsi hamarosan bevitték katonának. Sokáig harcolt lövészárkokban, folyton veszélyben volt az élete. Több alkalommal megsebesült, hadikórházakban ápolták, végül hadirokkantként került haza. Élete végéig sántított az ott

szerzett sérülések miatt. Sokáig tartott, míg felépült, és elkezdett újra járni. Még tovább tartott, mire újra dolgozhatott a földeken, miközben felnőtt férfivá érett. Idővel arra gondolt, hogy megházasodna. A falu egy takaros kis házában élt egy özvegyasszony a lányaival. Egy alkalommal megpillantotta az egyiküket, és menten beleszeretett. Hazament és elmondta az édesanyjának, hogy ő már bejárta a fél világot, de ilyen tüneményes teremést még sosem látott. Az anyuka nem örült a hírnek, hiszen mit fognak szólni a faluban, ha egy evangélikus lánnyal házasodik össze egy katolikus fiú. De Jancsival már nem lehetett bírní. Megbízta az édesapját és a férfi rokonait, hogy kérjék meg neki azt a kislányt. Az özvegyasszony nagyon féltette a lányait. Csak ők voltak egymásnak. Mi lesz, ha rosszul adja őket férjhez? Ráadásul egy katolikushoz. Legalább a másik lányát egy evangélikus fiú kérte meg. Őt ismeri, derék gyereknek tűnik, de ez a Jancsi Amerikából, nem is tudja, mit mondhatna... De nem is kellett mondania semmit! Elég volt a kis Annácska arcára néznie, elég volt a két fiatal tekintetét elkapnia, tudni lehetett, hogy egymásnak vannak teremtve.

Nagy boldogságban kezdték a közös életüket. Jancsi a házasságkötés után kapott pénzen, meg ami Amerikából megmaradt, megnyitotta a falu első boltját. Külföldön megtanulta, hogy mire kell figyelnie, jól gazdálkodott a pénzzel, ügyes iparossá vált. A földeken kénytelen volt másokat is megfizetni, akik vele együtt elvégezték a szükséges munkákat, és évről évre egyre több napszámosa lett, mert szerették az emberek. Szívesen dolgoztak neki, jól megfizette őket, a vegyesbolt kocsmá részében pedig mindig jó hangulat uralkodott: lecsitította a békétlenkedőket, divatos zenéket játszott a fonografon, és az italt is bőven mérte. Míg a többi ember szórakozott, ő a napi munka után kiszolgálta őket.

A boldogsághoz hozzátartozott, hogy rövid időn belül megszületett első gyermeke, Annuska. Egy gyönyörű, egészséges kislány, aki mindenkinek elrabolta a szívét. Annuskával egy időben született meg János várva várt kisöccse, Gyurika is. Érdekes korban érkeztek a kis jövevények, mert nem sokkal a születésük előtt kihirdették, hogy felbomlik a Monarchia, elcsatolják az általuk lakott részt is Magyarországtól, és egy új országot fognak létrehozni. Annuska születése idején még nem ért oda az ő területükre a bürokrácia, ő még magyar állampolgárként jött a világra, ezért nem is hitték el a híreszteléseket. De rövidesen beindult az „elszlovákosítás.” Minden hivatalba szlovák hivatalnokokat ültettek, szlovákok lettek katonák, szlovák lett a rendőrség. Az iskolákban szlovák tanítónőket alkalmaztak. A szlovák lett a hivatalos nyelv mindenütt. Jancsi nekiláthatott tökéletesíteni a szlovák tudását a kereskedelem miatt. Annuska csak szlovák iskolába tudott járni, szlovákul tanult. De nem ez volt a legborzasztóbb, ami érthette a családot. A várva várt öröm, a kis örökös

megérkezése gyásszá vált. Jancsi újszülött kisfia belehalt a szülésbe. Szakszerűtlen volt a segítség, amit a falu asszonyai nyújtottak a vajúdo kismama számára. Annuska halott kis testvérét szemlélte a pindurka koporsóban. Elmúlt a felhőtlen gyerekkor. Ettől kezdve mindenben segítette édesanyját és nagymamáját tőle telhetően. Hamarosan ismét beköszöntött a remény, Anna egy csodálatos kislánynak adott életet, egészséges, gyönyörű és mosolygós volt. A kis Annuska volt a világon a legboldogabb kezében tartva kis testvérét. Mindhárman óvták, védtek még a széltől is, nehogy bármi baja essen. Sokat imádkoztak érte védőszentjéhez, a Szűzanyához. Azonban jött egy járvány. A kis Marika szervezete túl gyenge volt még ahhoz, hogy felvegye a gyilkos kórral, a torokgyíkkal a harcot. Hamarosan egy újabb picikoporsót láthattak mindannyian, lelkileg teljesen összetörve. A járványok abban a korban gyakoriak voltak, nem tudták megállítani, ahol megjelent, ott óriási gyász telepedett az egész falura.

Beköszöntött az újabb járvány, most Annuska következett. Nagyon beteg lett, felment a láza csillapíthatatlanul, napokon keresztül élet-halál között volt. A nagymama a testével védte a kicsi lányt, folyamatosan takarta, borogatta, figyelte, mire van szüksége, amit az édesanya azonnal teljesített. Folyton vele voltak, figyelték, imádkoztak, mígnem végül megszűnt a járvány. Annuska egyre jobban lett, egyre gyorsabban gyógyult, de a pokoli kínokat, amit átélt, egész életében a lelkében hordozta.

De nem csak számára volt meghatározó ez a járvány. Valószínűleg összeroppanhatott az édesanya lelke is. A mindig kedves, alázatos Anna nem akart több gyermekkoporsót látni a házukban. A kislány Anna pedig rájött, hogy testvérek nélkül fog felnőni.

János természetesen mindent megértett. Egyetlen vágya az volt, hogy a boldogságot valahogy visszahozza a családba. Minden jóval elhalmozta feleségét, kislányát és anyósát... De a boldogság már nem jött vissza.

Annuska egyre nagyobb lett, tele kíváncsisággal és vágyakkal. Ki akart törni a falusi létből, művészetet szeretett volna tanulni és teológiát. Az édesapja mindenben támogatta, így a nagylány Eperjesre ment tanulni, magas szinten sajátíthatott el mindent, amit megálmodott.

Közben kitört a második világháború. A hadköteles férfiakat behívták, nők tömegei váltak újra özvegygé. János otthon maradt hadirokkantként a családjával, és szemlélte, amint Annuska sorra veszíti el az ismerőseit a fronton, egyre jöttek a táviratok. A falubeliek is rengeteg borzalmat éltek át velük együtt. A háború után tanítóképzőbe ment Annuska, szlovák nyelven tanult tanítani, és a legjobbakat a magyar lakta területekre küldték, bennük volt a szlovák hatalom minden reménye.

Annuska egy olyan faluba került, ahol mindenki magyar anyanyelvű volt. Senkivel nem tudott szlovák nyelven beszélni, a rábízott gyerekeket viszont muszáj volt megtanítani a nyelvre, hogy boldoguljanak a későbbiekben. A faluban látták, hogy az új tanárnő nem a hatalom embere, hanem jót akar a diákoknak. Szerették, elhívták különböző rendezvényekre, bálókra, esküvőkre, lagzikba, multságokba, ő pedig szívesen fogadta a kedves meghívásokat. Az egyik mulatságon egy ismeretlen férfi közelébe ültették, ő a házigazda feleségének unokaöccse volt. Nem ismerték egymást, ezért beszélgetni kezdtek, majd órákon keresztül folytatták, később leveleztek. Kiderült, hogy a férfi nem hadköteles, mert komoly gondok vannak a szívével. Ferenc gyermekora óta orvos szeretett volna lenni, ezért 1942-ben a Kassai Premontrei Gimnáziumban kezdte meg tanulmányait. Kassa Csehszlovákiához való csatolása után nehéz időszak következett be az életében.

A hivatalos állami nyelv a szlovák lett, amelyet szinte egyik napról a másikra kellett volna megtanulnia. Mivel magyar tannyelvű középiskola nem működött Csehszlovákiában, több társával együtt átszöktek a határon, és Egerben próbálták folytatni tanulmányaikat, rendszeresen különbözeti vizsgát téve. Egyik társukat a rendőr elfogta és börtönbe zárták. Erre tanáruk - megtudva, hogy mi történt – személyesen ment be a rendőrségre és addig nem volt hajlandó távozni, míg a diákját szabadon nem bocsájtják. Ez figyelmeztetés volt mindannyiuk számára, és ettől kezdve Ferenc kapcsolata Magyarországgal évtizedekre megszűnt. Később létrejött az egyetlen magyar tanítási nyelvű gimnázium Csehszlovákiában, Komárom városában, ami nagyon messze volt szülőfalujától. Itt azonnal megkezdte tanulmányait és sikeresen leérettségizett. Ezután felvételt nyert a kassai orvosi egyetemre, ahol azonban nem csak a nyelvi nehézségekkel, hanem a magyarellenességgel kellett szembenéznie. Így gyermekkori álmát feladva a pozsonyi egyetemen végzett kémia-biológia szakos tanárként.

Ferenc félt a komolyabb kapcsolattól, mert az orvosok négy éves korában nem jósoltak neki sok időt. Minden napot ajándékként élt meg, és nem tudta, mennyi ideje van még hátra.

Anna vállalta a bizonytalanságot. Amennyit a jó Isten ad, annyival kell beérni. Hamarosan összeházasodtak, és megszületett első gyermekük, Aranka. A boldogság határtalan volt. Aranka a legnagyobb kincs volt az életükben. Minden napot örömmel, ajándékként éltek meg.

Azonban most is rossz hírek érkeztek. János földjének nagy részét elvették a kommunista hatalom emberei. Generációk öröksége, keserves munkája vált semmivé. Nehéz idők következtek. János felesége egyre betegbb, egyre reményvesztettebb lett. Kórházba került. Annuska azonnal utazott, hogy meglátogassa. Szinte a legutolsó pillanatban érkezett meg, már haldoklott

az édesanyja. Egymás kezét fogva bátorították egymást a jövőre nézve. A temetés alatt a múltat is eltemették. A sok rossz, ami érte őket itt Bártfa mellett egy egészen más élet volt, mint amit most élnek Ferencsel és Arankával. Anuska felajánlotta Jánosnak, hogy költözzön hozzájuk a nagymamával, hiszen már úgy sincs, ami itt tartaná.

János – fájó szívvel, de – ésszel mérlegelve elfogadta a felajánlott lehetőséget, és egy szekéren elindultak a messzi magyar lakta vidékre, ahol Ferenc elkezdte tanulmányait. A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen, magasabb szintre emelte tudását. Egész életében magyar érzelmű volt, több tanártársával próbált küzdeni a magyar iskolák fennmaradásáért, sok hálás tanítványa emlékszik vissza rá szeretettel Királyhelmeceen.

János igyekezett magát hasznossá tenni. Éjjeli őr lett egy kertészetben, és mindenben segítette a családot. Rövidesen fizikai segítségre is szükség volt, sok időt tölthetett el újszülött unokájával, Évikével. A boldogság most már teljes volt. Nagypapa és unokája elválaszthatatlanok lettek. Folyton tanítgatta, játszott vele, megbeszélték az élet nagy kérdéseit, kiteljesítették egymás számára a világot. Évike mellett volt akkor is, amikor elveszítette dédnagymamáját, akivel egy háztartásban éltek. Ekkor kezdett beszélni neki Istenről, a vallásról, az egyházzal, és mivel ezek tiltott témák voltak, Évikének ezek újabb meseepizódok voltak egy elképzelt világban. Azonban ez a világ valós volt, a legkeményebb kommunista diktatúrában is János mindig a templomban volt, és naponta többször imádkozott.

Sima János 1970. augusztus 15-én halt meg szentségekben megerősödve. Unokái nem értették világról alkotott képét, de valójában Évike szerette a történeteit, a meglátásait, a hitét és a mások iránt érzett szeretetét. Csak jót tanult tőle, és később értette meg igazán mindazt, amit tanított neki, melyet egész életében magában hordoz. Ezt adta tovább gyermekeinek, majd unokáinak, akik közül az egyik én vagyok.

Kaskötő Jázmin Anna

A 3. születésnapom

Egy csodálatos tavaszi napra ébredtem, a madarak vidáman csicseregtek az ablakomban. Ahogy kinyitottam a szememet, azonnal éreztem, hogy valami különleges fog történni velem ezen a napon.

A reggelinél az egész családom várt, hogy együtt ünnepeljünk. Az asztal tele volt finom ételekkel és italokkal, mindenki mosolygósan várt. Azonnal észrevettem az egy csomagot, ami középen egy hatalmas piros masni volt.

Bekukucsáltam a dobozba, melyben egy köszöntő levelet találtam a szüleimtől. Volt benne egy gyönyörű fotóalbum, tele régi emlékekkel és közös pillanatokkal. Lapozgattam és rájöttem, hogy milyen szerencsés vagyok, mert ilyen fantasztikus emberek vesznek körül engem. Sajnos indulni kellett az oviba, így egy kicsit abbahagytuk az ünneplést. De annyira nem voltam szomorú, mert tudtam, hogy a kedves óvónénik is készülnek egy kis meglepetéssel. A csoportban mindenki felköszöntött. Apa hozott finom tortát és innivalót. Nagyon vártam a délutánt, hogy folytassuk az ünneplést otthon. Akkor apukám jött értem és elmondta, hogy kaptam egy igazi kisbabát ajándékba. Megszületett a kistestvérem, Tekla. Elmesélte apuci, hogy mi történt, amíg nem voltam otthon.

Ez egy valóban különleges és életre szóló születésnap ajándéknap volt. Ahogy először megláttam a kistestvéremet, az egy emlékezetes pillanat marad örökre. Tekla érkezése új élettel, szeretettel töltötte meg a mindennapjainkat. Izgatott voltam, hogy megismerhetem és vele együtt nőhetek fel.

Ez a születésnapom azóta is különleges emlék számomra. Mert nemcsak az én és egyben apukám születésnapját is ünnepeltük, hanem egy új, kicsi élet kezdetét is. Erre a napra mindig szeretettel gondolok vissza. Ez a mi hármask születésnapunk.

Kazup Tilda

A Nagy Víz – 1879

Visszaemlékezés egy szegedi természeti katasztrófára

Lehettem vagy öt éves, annál semmiképpen sem több, mert még nem jártam iskolába. Pedig nagyon szerettem volna. Azt mondták a szüleim és főleg a nagyapám, aki bajuszán nagyot pödört, amikor beszélni kezdett, hogy: őszre már téged is elvezetünk a Palusek tanító úrhoz. Ő a legjobb tanító a Palánkban, minden ügyes gyermek hozzá jár okosodni.

Ebbe azután bele is nyugodtam, de a nevét nagyon megjegyeztem. Palusek tanító úr. Időközben azonban más témák merültek fel és kevesebbet beszéltünk az én iskolába íratásomról. Már januárban, amikor hatalmas hó lepte be Szegedet, a felnőttek egyre csak azt hajtogatták: nem lesz ennek jó vége! Ha elolvad ez a tömérdek hó, jön az árvíz. Kiönt a Tisza. Nagyapám újfent csak pödört egyet a bajszán, beleszívott a hosszú szárú pipájába és lassan kimondta: Bizony, már a forradalom idején is ekkora hó esett és tavasszal nagyon sok folyó kiöntött. Alig bírtunk gyalogolni a nagy sárban, szegény lovak pedig csak küszködtek a lőszeres szekerekkel. Most ugyan már túl

vagyunk a szabadságharcon, de nekem nagyon rossz előérzetem van: megint olyan nagy vizek lesznek, mint akkortájt.

Mert az öregúr, mármint a nagyapám, akármilyen témához szólt hozzá, mindig az 1848/49-es forradalmat és a szabadságharcot emlegette. Ott harcolt bizony a sógorok ellen, időnként azt is megemlítette, hogy ő bizony látta Petőfi Sándort s abban is biztos, hogy a költő még él...

Azután felgyorsultak az események. 1879. március elején egyre magasabb volt a víz a folyóban, az emberek azt rebesgették, hogy menekülnünk kell. Én akkor még nem értettem, mit jelent a menekülés, meg azt sem, hogy mi elől kell menekülni, de láttam a félelmet az emberek szemében, s rám is átragadt. Egyik reggel pedig arra ébredtem, hogy két szekér áll az udvarunkon és apám, meg a nagyapám egymás után pakolják fel a tele zsákokat, édesanyám és a nagyanyám pedig ágy- és ruhaneműt hord a fogatokhoz. Aztán engem is gyorsan felöltöztettek és felraktak az egyik kocsira. Elindultunk. Akkor még csak egy vasúti híd volt Szegeden, amelyet 1858-ban adtak át a forgalomnak, a szekereket kompokon lehetett átszállítani az újszegedi partra. Emlékszem, hosszú sorok álltak a tápéi vízi jármű előtt, s késő délután volt mire bennünket is átszállítottak. Hideg volt, a szél pedig erősen fúj, az emberek félősen kapaszkodtak a szekerek oldalába, sokan kiáltoztak: Jaj, elveszünk, belesodor bennünket a szél a Tiszába! Ez ugyan - hála Istennek - nem történt meg, de mindenképpen alaposan megviselt az átkelés.

Sokáig zötyögtünk a szekéren mire Makó határába érkeztünk. Nagyapámnak ott volt egy szabadságharcos barátja, először oda tértünk be. A két öreg megölelte egymást, a házigazda Isten hozott benneteket!-tel köszönt, a lovakat kifogták a kocsiból és bevezették az istállóba, ahol nemsokára már a jó illatú szénát ropogtatták. Mi egy külön szobában kaptunk helyet, ahol engem édesanyámmal puha ágyba fektettek, előtte kaptam egy csupor tejet és nemsokára az igazak álmát aludtam a puha szalmazsákon.

Másnap reggel tovább mentünk, mert a makói rokonok vártak bennünket, náluk is volt előre előkészített szállás. Nagy házuk volt, hatalmas udvarral és kerttel. Édesanyám nagynénje és a családja lakott ott egy rakáson, a gyermekáldás is bőséges volt náluk, mert a kisebb-nagyobb lurkók úgy nyüzsögtek a házban, mint nálunk az alsóvárosi búcsúban. Engem viszonylag gyorsan befogadtak, együtt játszhattam velük – bújócskáztunk, fára másztunk, sőt vaskarikát is hajtottunk, ami akkortájt nagyon divatos volt, különösképpen a fiúk körében.

Azt azonban észrevettem, hogy a felnőttek gyakran leülnek valamelyik asztalhoz és gondterhelten néznek maguk elé, néha megszólalnak, ilyenkor azt mondogatják: a petrési töltésnél tört rá a városra a víz, március 12-én éjjel két óra lehetett. Mindent elpusztított, nem tudjuk a mi házuk épségben maradt-e? Szóval nem volt valamilyen rózsás a hangulat a makói házban, s

amikor kimentünk az utcára, esténként vecsernyére igyekeztünk a helyi templomba, ott is mindenki a szegedi árvízről beszélt. A pap is imádkozott az áldozatokért, igaz, én ebből még nem sok mindent értettem. Maximum annyit, hogy nagy baj van. Mert az volt.

Édesanyám megsimogatta a fejem és azt mondta: Kisfiam, március 12-én, a születésnapodon jött ez a szörnyű csapás, nem tudtuk otthon megünnepelni a szép napot. De, ha a Jóisten is úgy akarja, akkor majd jövőre. Csak egyszer hazamehesünk. Múltak a napok, a hetek is. A felnőtt férfiak, köztük a nagyapám és édesapám, időnként elmentek a makói házból és egy-két nap múlva tértek haza. Mindannyian, még mi gyerkőcök is körjük sereglettünk és ittuk a szavait.

Nem sok ház maradt épségben. A miénk is megrongálódott, de nem dőlt össze – mondták. Azt tervezték, ha elvonul az ár, hazamennek, és újra felépítik. A város mindenkit segít építőanyaggal, kőműves mesterek pedig érkeznek az ország minden részéről.

Azt is mesélték, hogy a nagy pusztítás hírére maga a császár is eljött Bécsből és csónakon járta körbe a földre rogyott várost. Azt mondta, hogy Szeged szebb lesz, mint valaha. Nagyapám erre elkezdett valamit morogni, de mindenki tudta mit mond: szidta a Ferencz Jóskát az 1848-ért, nem szerette a pajeszos császárt és királyt...

Nem emlékszem, meddig élveztük a rokonok vendégszeretetét. Tudom, sokszor mondták a szüleim, hogy a falaknak meg kell száradniuk, csak azután mehetünk haza. Szegedre. Így azután szeptemberben nem Palusek tanító úrhoz mentem elsőbe, hanem „vendéggyerekként” befogadtak az egyik makói iskolába. Élveztem a sok hasonló korú emberpalántával együtt lenni, a betűket is gyorsan megtanultam. A számtan nem volt a kedvencem, de kényszerűségből azt is bebifláztam.

Már 1880-at írtunk, s arra is emlékszem, hogy csorogtak az ereszek, nagyapám gyakran elismételte, hogy: január, február – itt a nyár! Ezen nagyokat nevetett, de a család és a rokonok nem voltak mindig fogadó készek az öregúr humorára. Azt nagyon megjegyeztem, hogy egy szép verőfényes napon előálltak a szekerek, felpakolták a tavaly magunkkal hozott holmit, azután istenhozzádot mondtunk a kedves rokonoknak és elindultunk a Tisza-parti városba.

Útközben már láttuk amint a mezőn szorgoskodnak a parasztemberek, némelyek közülük levették a kalapjukat és integettek nekünk, mi hasonlóképpen viszonztuk e nemes gesztust. Nekem is kicsi kalapom volt, mint ahogyan akkortájt minden gyermeknek, s örültem, hogy „felnöttesen” üdvözölhetem az út szélén állókat.

A Palánk-beli otthonunk nem olyan volt, mint a régi, de tágas és kényelmes. S egyik este édesanyám magához vont, megölelt és azt mondta: ma van március 12-e, megünnepeljük a születésnapodat. Finom süteményeket rakott a fehér

abrosszal letakart asztra, azután kinyílt az egyik ajtó, azon édesapám jelent meg, a hóna alatt az ajándékkal, hintalovat hozott nekem, megsimogatta a fejem és magyarázatként hozzá tette: a nagyapád faragta, én csak festettem...

A kis ünnepség során hangzott el, méghozzá a nagyanyámtól, hogy: holnap édesanyád kézen fog és elmentek a Palusek tanító úrhoz... Köszönj neki illendően, s kérdd meg, hogy ültessen be az egyik padba, mert most már te is szegedi kisdíák leszel!

Ez így is történt 1880. március 13-án. Palusek tanító úr pedig okított, nevelt, tanácsolt és felkészített a későbbi – tanulással töltött – éveimre.

De ez már egy másik történet.

Kisimre Ferenc

Disznóvágás – amikor kicsi voltam

Felénk a tavaszon vagy az őszön volt szokás disznót vágni – ne legyen hideg, ne legyen meleg. Az időpont becélzásához sokat segített a többek által meghatározott vágósúly, illetve a falu hentese. Lőrík Laci bácsi volt az a karmester, akinek szavára lendült a kés, sújtott a bárd, kanyarodott a darálón a hús, kunkorodott a kolbász vagy a hurka a töltőn. Még a tepertő sercegése is csak addig alázkodott, amíg ő engedte. Nem volt magas növésű, de nagyobb volt, mint akármelyikünk.

A vágást megelőző napon előkészültünk. Annyi, de annyi fokhagymát kellett pucolni – friss húshoz, abált szalonnához, kolbászhoz –, amíg a szemünk már teljesen könnyben nem úszott. Emlékszem, mikor óvodás voltam, dörzsölt nővérem rávett, hogy dörzsöljem meg nyugodtan a kezemmel a szemem, „akkor majd nem csíp annyira!” No, legyen elég annyi, hogy többet se sikerült neki behúzni ebbe a csőbe! Azt az estét rendesen megsirattam. Este igyekezett mindenki korán ágyba kerülni – természetesen ez nekünk, gyerekeknek sikerült a legkevésbé. Örültünk, hogy összeraktak egy rakásra, egy szobába minket, testvéreket-unoka-testvéreket és a hosszú éjszakán keresztül suttogtunk egymásnak a sötétben. Ez esetenként falrepszto röhögésekben csúcsosodott ki, amit viszont kevésbé díjazott a felnőttek része – mi mindenesetre jól szórakoztunk.

A gyászos reggelre igen korán virradó malacka viszont a legkevésbé sem. A mi éji nevetésünk falrepszto, az ő hajnali halálsikolya pedig fülrepszto volt. Ám a falusi kultúrkörben ez a fajta morbid éji-nappali visszhang a maga természetességében teljesen megszokott volt. Ahogy azt is a legmélyebb nyugalommal figyeltük mindahányan, ahogy – mintegy mozgó szolárium cső – pörzsölik minden négyzetcentiméterét a barnaságra vágó elhunytak.

Boldog volt, aki foghatta a malac farkát fordításkor, de az még inkább, akinek valamelyik láb jutott – az már tisztesség volt!

Aztán voltak megszokott körök: a tál soha nem volt elegendő például. Szaladj az üressel, szaladj a telivel, vigyed, tegyed, rakjad, ne félj, fröccsen, ne ijedj meg. A lekerített részen Lady kutya odaadón tisztára nyalogatta kezünket, karunkat, vagy ami éppen igényelte a komplett hajnali higiéniát és egy németjuhásztól elvárható volt. A friss hús került gondos gazdasszonyok keze alá, onnan pedig a serpenyőbe, sütőbe. Lady takarítása után ki kellett engednünk a tyúkokat, akik megbéredtek a fura zajokra. Nagy marék fűvel igyekeztünk őket nyugvásra bírni. Az én föladatomból volt még a szöcskefogás: gyufásdobozba kellett annyi szöcskét zsúfolni, hogy egynek se törjön lába és mind örömmel férjen a szűk helyen. Amikor jól sikerült megtömnünk, akkor be kellett avázni a drótháló mögé és szabadon engedni őket! Azt a startolást! Centiket fogyott a tyúkok combja én mondom, a reggeli grund szlalomtól, mi meg jókat röhögtünk rajtuk, ahogy suhogtak a tollszoknyák és száguldottak az ugró lövedékek után a szárnyasok. Mondjuk, ha nem figyeltünk, a kakas néha meg-meg akart taposni minket: lehet, neki nem tetszett annyira, hogy levertük a fejéről a koronát és a tyúksereg éhségére raktuk azt át. Mire nagyjából mindenki és minden el lett rendezve, hívtak a konyha irányából: kész a reggeli!

A közös lavór tiszta szappan vize vörösré, barnára, zöldre váltott, attól függően, épp ki mosta arra a kezeit, de leginkább szivárvány lett – együtt rongyoltunk rá. Aztán körbe kaptuk a kisasztalt vagy a nagyasztalt és tömtük magunkba a frissen sültet, aki szerette az a fülét, a darabolt vért vagy májat, a meleg kenyérral és a hideg csalamádéval. Ahogy írom, még összefut a számban a nyál.

Ezek után picit nehezebb volt dolgozni, úgyhogy mi gyerekként volt, hogy az ágyat igazítottuk – össze vagy szét egy jó kis párnacsatával. Volt, hogy megnéztünk egy rajzfilmet a tévében, hogy ülepedjen a reggeli, a kisebbek még aludtak vissza esetleg – amikor hagytuk. De nem volt értelme sokat hunyni, mert a disznóvágás olyan jó buli volt, amiben mindenkinek részt kellett vennie. A legkisebbek, állandóan hozd-ide-tedd-oda-szedd-le-töröld-meg-adj-tisztát-vidd-el futóson voltak a felnőttek irányítása mellett, míg a nagyobbak már be-be voltak fogva a komolyabb munkákra. Izgalmas volt figyelni a darabolás művészetét. Orrunkat fogtuk a kritikus részeknél, és csodálkozva néztük a disznó abszolút elégedett mosolyra húzódott száját „ez az, kétlábúak! Szedjétek csak szét a mázsám! Meglátjátok, mennyi finomságot érleltem nektek a hónapok alatt!” Attól függően, mivel történt az etetés, hogyan alakult a feldolgozás, jöttek a megjegyzések „több zsírját vártam!” „Mennyi legyen a tepertőnek?” „Hurka is kell meg kolbász is, ugye?” „Ebből gyönyörű szalonna lesz!” „Hízhatott volna még ez a malacka!” stb. Amikor Lórik Laci bácsi viszont azt

mondta, hogy „Fordult a disznó!” Akkor tudni kellett, hogy ez áldomást érdemel! Egyrészt, mert ha valóban fordították a vágáshoz másik irányba, az istenes munka volt, akármennyi férfiembernek is, másrészt a kevés alvást követően jelentkező hideglelést kellett orvosolni egy felesel. Itt szintén nekünk kellett körbe kínálni minden arra érdemes felnőttet valamilyen röviditallal – leginkább pálinkával. Természetesen, aki autóval volt, az egy erős kávéfőzővel fogadott örömmel ilyenkor, de volt, aki inkább vizet vagy üdítőt kívánt. Teljes készültséggel álltunk mindig a dolgozók részére, mi, lótifutik.

A húсок egy részét füstöltük. Másik része darálni ment. A bőrökből készültek a szalonnák. A felvágott bőrnyesedék egy része a nagy bográcsba került. Gyerekként a tűz vigyázása igen nemes feladat volt számomra. Hittem, hogy a tepertő igazi ízét, aromáját, a lángok bogrács aljának nyalogatása adja, ezért a magam öt évével a lehető legnagyobb komolysággal végeztem a dolgom. Egészen addig, amíg el nem szólítottak máshova: a futár szerep ezzel párhuzamosan ment. De előfordult, hogy cseréltünk egymással: beosztottak belezni. A tűz után víz következett: ki kellett mosni, le kellett fertőtleníteni a disznó vastag és vékony beleit. Hordtam a vödöröket rendületlenül – örültem, hogy nem nekem kell a bűdösét leszedni, de soha nem felejttem azt az alázatot és fegyelmet, ami a mosást jellemezte. Aztán ahogy teltek az évek, családunk is elcsábult a világi dolgok egyszerűsítésére és már nem volt bűdös bélmosás: boltból érkezett a bél. Volt, hogy kevésnek bizonyult, volt, hogy nagyon gyér minőségű volt; mindenesetre a kupaktanács jobbnak látta nem húzni bélmosással az időt. A próbát viszont nem lehetett elmulasztani: ki kellett fűjni a beleket használat előtt. Ez azt jelentette, hogy az ember a szájához vette a vékonybelet, mint a lufit és addig fűjta, míg a levegő a végén utat talált magának. Voltak csavarodások, voltak lyukak helyenként és volt, hogy növérem kapott el, mert megszedültem az erőlködéstől. A só boldogan marta szét a szám szélét, amikor már a vége felé jártam – nem volt olyan üdítő, ami jólesett volna már akkor. Nem úgy a próbakóstolás! Kaphattunk a hurkából, kolbászból és nagy lendülettel próbáltunk okosan töprengő képet vágni utána: „hm..! Egy kis só még elbírna!” „Nem elég piros! Van benne elég paprika?” Minden huncut mosoly mellett minden mondatot komolyan vettek a kavarók. Így lett a kicsi véleményből nagy, a nagy önértékből pedig még nagyobb érzés.

Gyerekként már engedték tekerni a hurkatöltőt – szenzációs élmény volt! Különösen, hogy az ütemre vigyázni kellett és így a megtiszteltetés mércéje részben az is volt, hogy milyen hosszan engedtek ott dolgozni. Az ütemet befolyásolta az, hogy a melletted levő milyen gyorsasággal szurkálta ki a belet: helyenként érdemes volt, mivel az esetlegesen adódó légbuborékok ott távoztak. Befolyásolta még az, hogy aki pakolta, milyen lendülettel tette a gombócokat a felső tölcésbe. Többször úgy éreztem, hogy ha délelőtt sikerült rendben

körbe kínálni mindenkit az innivalókkal, akkor megértőbben viszonyulnak hozzám délután és így az is gyakorta előfordult, hogy én adhattam le a műszakom a váltótársnak. Nem tessékeltek el.

Estére már rendesen elfáradt mindenki. Lady kutyát ki lehetett engedni az udvarba, a tyúkok be lettek terelve a kisházba – ekkor már a kakas úrfi sem berzenkedett az irányítás ellen. Rendet raktunk az udvarban, a teraszon, a konyhában.

A közös vacsora a felnőtteknek nagy asztalnál, a gyerekeknek kisebb asztalnál zajlott. Nagy nevetések, sztorizgatások, később még egy-egy unokatesókkal közös diszkulátogatás is jellemezte a nap végét – már amennyire le tudtuk magunkat illetve egymást csutakolni a füstszagtól, koromtól illetve egyéb járulékos kosztól.

Soha nem felejttem el a közös munka örömét és emlékének erejét.

Kiskartali Judit

Megváltás

A karácsony nagyon sokáig azonos módon zajlott a családukban. A rituálének része volt a karácsonyfanézés. Az ünnep másnapján a nagyszüleim eljöttek megnézni az én és az öcsém által feldíszített fenyőt. Az anyai nagyszüleim korán meghaltak, az apai nagymamám betegeskedni kezdett, így végül csak a nagyapám jött karácsonyfa nézőbe. Édesanyám feltálalta az egész menüsört. Nagyapám jóízűen evett-ivott, s a végén mindig a következő megállapítást tette:

- Szíp, nagyon szíp! (Mármint a karácsonyfa.)

Nagyon szerettük a nagyapámat. A család legvidámabb, legjobb lelkű, legszelídebb tagja volt. Mi, gyerekek, mindenféle csínyet követtünk el vele szemben. Fordítva raktuk fejébe a kalapját, málnaszörpöt öntöttünk bor helyett a poharába, eldugtuk a bicskáját, holott csak azzal tudott igazán jóízűen falatozni. Ő ezen csak gurgulázva nevetett velünk együtt. A legkeményebb megjegyzése ez volt:

- Énnye, elég legyík mán!

De legjobban papa vidám történeteit szerettük, melyek nem voltak mások, mint vaskos falusi tréfák ízesen, életszagúan elmesélve. A koma darabokra szedett szekerének padláson történő összerakásáról, a kiscsikó kisborjúra cseréléséről, az árnyékszék ülőkéjének befűrészeléséről. Mi kezdetben kuncogva, majd hangosan nevetve, a végén hörögve, zihálva, kétpofára röhögve, arcunkkal az ünnepi asztalon fetrengve hallgattuk őt.

- Csak egyetlen egyszer mesélt komoly történetet. Én akkor éppen sorkatona voltam, és valamilyen csoda folytán szabadságot kaptam karácsonyra. Papa jött, megnézte a fát, ítéletet mondott, evett, de ekkor mi már komoly

fiatal emberek voltunk, így már együtt ittuk vele a jó piros otelló bort. A tévében a karácsony csodájáról beszéltek. Papa megszólalt:

- Egyszer én is tanúja voltam egy karácsonyi csodának.

Az öcsémrel egymásra kacsintottunk. A kezdésből ítélve, valamilyen ünnepi, átverős történetre számítottunk. Papa a fogason lógó tányérsapkámra nézett, s így folytatta:

- A második világháború idején, 1945. március 31-én a Tolna megyei Várdomb községe szovjet hadifogságba estem. Az egyik GULAG-táborba kerültem. A három leghírhedtebb tábor körzet egyikébe – a kolimaiba –, az Északi-sarkkörön túl. A hőmérséklet télen nemegyszer megközelítette a mínusz 60 fokot, de még ennél is rosszabb volt az állandó szél, a purga. Mínusz 36 fokig kellett szabadban végzett munkára kivonulnunk. Mínusz 36 és mínusz 42 fok között zárt térben még munkára foghatók voltunk. Ilyen hidegben már a munkahelyre való több kilométeres menetelés során is sokan fagytak meg közülünk. Mínusz 42 fok alatt a tábor zónán belül dolgoztunk. Tíz hónapig tartott a tél, alig három hét volt a nyár – akár 37 fokos hőséggel is –, amit viszont a szibériai szúnyogok tettek elviselhetetlenné. Bányában és építkezéseken dolgoztunk. Mindig fáztunk és mindig éhesek voltunk. Társaink hullottak, mint a legyek. Azok haltak meg, akik lélekben feladták. Én sosem adtam fel. Látni akartam a nagyanyátokat és apátokat, akit kisfiúként hagytam itthon. A barakkokban meghalt társainkat 1-2 napig nem jelentettük, hogy a fejadagjukat felvehessük és megehessük. A hatalmas sírgödröket nyáron ástuk ki, egész a fagyott altalajig. Télen csak bedobáltuk a testeket, s csak a következő nyáron földeltük el. A tetemek kihordása mindig nappal történt, mert éjszaka jöttek a ragadozó állatok. 1946 karácsonyának első napján is több mint tíz holttestet helyeztünk el, köztük egy fiatal, 24 éves fiatalembert, aki levontként esett fogságba. Másnap, miközben külső munkára vonultunk, letörtem két fenyőgallyat, egy darab cukorspárgával keresztet kötöttem belőle, s a testek tetejére dobtam. Elvégre karácsony volt. Ekkor a tetemek alól kinyúlt egy kéz, és megmarkolta a fenyőágból készült keresztet. Egy pillanatra megdermedtem, azt hittem menten elájulok az ijedségtől. Aztán összeszedtem magam és ordítani kezdtem: - Ide-ide, fiúk! Itt még él valaki!

Társaim, mint az örültek rohantak a gödörhöz, s a hullák alól húzták ki a kéz tulajdonosát. A fiatal levont volt az. Azonnal vittük a barakkba, tekertük pokrócokba, a barakkparancsnok rohant a gyengélkedőre. Az oroszok is erősen elcsodálózkodtak, s tőlük szokatlan módon elég gyorsan intézkedtek. Magyarok, oroszok, mindenki csodáról beszélt. És én magam is hiszem, hogy csoda volt. A fiatalember nem mutatott életjeleket, egy éjszakát töltött a mínusz 30 fokban, s a vadállatok sem fedezték fel. Mi lehetett ez más, mint a karácsony csodája? A

levente, több mint három hónapot töltött gyengélkedőn és könnyített munkán. Szépen felgyógyult, s velem együtt tért haza 1948. augusztus 18-án. Csak a vezetéknevére emlékszem, valami Veres vagy Vörös nevű volt.

Papa befejezte a történetet. Nem röhögünk. Csendben álltunk fel az asztaltól, miközben odakint nagy, fehér pelyhekben elkezdett esni a hó.

Papa még sokáig köztünk volt. Hallgattuk vérbő történeteit, s észrevétlenül tanultunk tőle. Értelmiségi ember lettem, de tudok kapálni, kaszálni, metszeni, oltani, tehenet fejni, lovat be-és kifogni, szekeret hajtani. A gyomokat és néhány gyógyfüvet csak azon a néven ismerem, amit tőle hallottam. Tudok disznót ölni és nyulat nyúzni. Nem fog ki rajtam a gyűjtés, a forgatás, a szőlőnyitás, -tetejés és -takarás sem. A fiamnak metszettem fűzfa sípot, hajlítottam ijat, tollaztam nyilat, faragtam szalonnasütőnyársat. A kislányomat megörvendeztettem csutka- és csuhébabával, építtem vele csutkagórét és együtt kornyikáltattuk a kórómuzsikát. Mindezt a tudást tőle kaptam, és mellesleg átadta nekem az élet nagy titkát is:

- Ne foglalkozz senkivel, csak tedd a dolgod, amire az Úristen rendelt! Mert ha mindenki megteszi, amit tenni kell, akkor minden úgy lesz, ahogy lenni kell!

Egy novemberi napon aludt el. Előtte egy héttel már nem kelt fel, nem evett, nem ivott.

- Nem kívánom – ennyi volt a válasz, ha a miértekről kérdeztük.

Néhány év múlva, egy decemberi napon elmentem az orvoshoz, mert egy hónapnyi otthoni vekengés után sem lábaltam ki valami vírusos nyavalyából. Soromat kívárva járultam a doktor színe elé. De erősen meglepődtem, mert a kedves, csinos doktornő helyett egy nagydarab, mackós mozgású, idősebb úriember fogadott. Megtudtam, hogy a doktornő elpályázott Pestre, s hogy a „mackó” lesz az új körzeti orvosunk. Nagyon alapos ember volt, kikérdezett töviről-hegyire. A munkámról, a lakóhelyemről, a családomról is érdeklődött. Miközben a receptet töltötte ki, a régi kartonomról ellenőrizte az adataimat.

- S. Kiss Csabának hívják? – kérdezte, s a hangjában valami különös érdeklődés csengett.

- Igen – válaszoltam.

- Az S. jelent valamit? Van valami ragadványnevük?

- A faluban Seteként emlegetnek bennünket.

A doktor egész izgatott lett. Elfúló hangon kérdezte:

- Sete Kiss Lajost ismeri?

- Ő a nagyapám.

- Ez nem lehet igaz... ez... ez valóságos csoda – motyogta a doktor, miközben idegesen le- és feltette a szemüvegét.

- Megkereshetném, beszélhetnék vele?

- Sajnos meghalt.

A doktor lerogyott a székre. Arcát a kezébe temette, a válla remegett. Én csak néztem, mint vett malac a vásárban. A „mackó” néhány másodperc múlva öszszeszedte magát:

- Várjon csak! – tétován körülnézett a rendelőben, majd a tekintete megállapodott az íróasztalán, melynek közepén egy adventi koszorú díszelgett.

A családukban, sőt az egész faluban alig ismerték ekkoriban az adventi koszorút. A doktoré igen szép volt. Színes, csillogó, köztük azúrkek és piros szalagok kanyarogtak a koszorú haragoszöld testén, tarka masnik, ezüst színűre fújt tobozok, vérvörös csipkebogyó imitációk bújtak meg a fenyőágak között. Négy aranszínű viaszgyújtó tálkában három piros és egy fehér gyertya állt.

- Kérem, vigye el ezt a koszorút és helyezze el a nagyapja sírján! És mondja meg... mondja meg neki, hogy mivel ő megtette, amit tenni kell, úgy lett, hogy nekem élnem kell.

A nagy ember zokogva nyomta kezembe a koszorút és a receptet.

Teljesen értetlenül botorkáltam ki a rendelőből. Tanácstalanul néztem hol a koszorúra, hol a receptre. Aztán a papírlap alján megpillantottam egy igen csúnya, de még azért olvasható aláírást. Dr. Veres János. Ekkor minden megvilágosodott. Helyre állt a tér-idő kontinuum: az akkor és most, az ott és itt.

A rendelőből egyenesen a temetőbe siettem. Megálltam a papa sírjánál. A koszorút letettem, s csak ekkor vettem észre, hogy benne egy fenyőágból készült kereszt is van, középen egy egyszerű spárgával átkötve. Remegő kezekkel gyújtottam meg az első, a megváltás gyertyáját, miközben ezt mantráztam:

- Ha mindenki megteszi, amit tenni kell, akkor minden úgy lesz, ahogy lenni kell!

Ekkor az ólomszürke fellegekből nagy, fehér pelyhekben elkezdett esni a hó.

Kiss Csaba

Mi jut eszembe a húsvétról?

Sajnos az idej húsvétunk nem olyan volt, mint az elmúlt fél évszázadban bármikor. A gyász lengte körül minden megszokott állomását.

Na de fel is idézett rengeteg olyan történetet, amit még az anyai nagyszüleim meséltek a régi időkből. Ez az időszak volt a megújulás, az új kezdete. A természet is az újraéledésének elején-közepén tartott ebben az időszakban.

A férfiak a szántás-vetés nehéz fizikai feladatait kapták. A lányok, asszonyok a ház körüli munkákat végezték. Általában ilyenkor meszeltek is ki a háznál. A nagyhét igen fontos volt akkoriban a számukra. Mivel Görögkatolikus vallásúak voltak, így a 40 napos böjt teljes mértékben be volt tartva. Hétfőn szerdán és

pénteken nem ettek húst. Ami nem is volt olyan feltűnő jelenség, mivel csak hétvégente került hús az asztalra abban az időben. A nagyhéten pedig semmi állati eredetűt. Kivétel volt a kisgyerek a családban meg a beteges, idős nagyszülő, aki velük élt. Aki nekem már az üknagymamám volt.

Nagypénteken már kezdődött a sok finomság készítése. Nagypamém is jó előre gondoltak erre az időszakra. Karácsony előtti disznóvágáskor a hátsó sódar egy nagy darab oldalas, és egy szál kolbász direkt húsvétra lett előkészítve, besózva, felfüstölve. Nagypamém kint az üstben főzte a sódart és az oldalast, a levében meg a kolbászt. Azt a levet egy nagy befőttes üvegben a gémes kútba leengedve tárolták. Következő héten abból főtt a világ legfinomabb habart krumpli leve-se.

Nagymamám főzte a húslevest, készítette a nálunk hagyományos sárgatúrót és dagasztotta a pászkát, amit később a kemencében sütött ki, aminek a felfűtése a keresztapám feladata volt.

Közben a lányok takarítottak a házat, tojást is festettek, mert hozzájuk hétfőn mentek a locsolkodni vágyó legények.

Vasárnap reggel pedig mikor megszólalt a templom harangja mindenki ment a templomba. Mivel nagypamém volt a harangozó a faluban, így ő már az elsők között ott volt.

Már akkor is ment a rivalizálás, ahogy Nagymamám mondta a „sok idióta” vitte a hátán az egész sódart a 10 literes demizson bort, a nagykendőbe belekötözve a pászka, ami néhol akkorára sikerült, hogy meg kellett bontani a kemence oldalát, hogy ki tudják venni egészben. A karos kosárba a kolbász a tojás, az oldalast. Így ment a család a szentelésre. Aztán haza és finomat falatoztak a sok szentelt finomságból.

A hétfői locsolásról csak annyit mesélt, hogy a fiuk lefógták a lányokat, és a gémeskútból frissen merített hideg vízzel locsolták meg őket. (Persze előtte kivették belőle a sonkalevet.) Ami után sok lány kapott sajnos tüdőgyulladást, főleg egy hidegebb időszakban. De a hagyomány az hagyomány volt.

Ez az írás kicsit szürkített most a fekete időszakon, amin most átmentünk. Jól esett kiírni magamból.

Kiss Sándorné Éva

Ami belőlünk megmarad

A nap gyönyörűen sütött be a csipkefüggönyös, szürkekeretes ablakon.

A dupla ablak között, pici pohárkában törékeny hóvirágcsokor fürdött a napfényben.

Március 8. volt, Nemzetközi nőnap.

Harmadik osztályos kislánként nem sokat tudtam e nap jelentőségéről, de láttam édesanyámat azon a napon átváltozni.

Még ma is emlékszem, hogyan fésülte hosszú haját és fonta koszorúba, emlékszem a ruhájára, cipőjére amelyeket csak különleges napokon hordott, szinte még hallom a hangját, ahogy azt mondja

„Ma különösen szépnek kell lenned, mert Nőnap van.”

Arra gondoltam még csak kislány vagyok, de azért lecseréltem az egyenruhám kissé megszurkült gallérját egy patyolatfehérre, a hajamat simábbra fésültem mint máskor, és azt a cipőt vettem fel, amit csak a templomba szoktam, mert vigyázni kellett rá. Talán mindezt azért tettem, mert valamit megsejtettem abból a titokból, ami a nőket körül lengte.

Figyeltem anyám mozdulatait, titokban felpróbáltam a magassarkú cipőjét, alig vártam nekem is legyen olyanom.

Nyolcadikos voltam, amikor anyám kezembe nyomott háromszáz-hetvenöt lejt, hogy vegyek magamnak magassarkú cipőt, mert itt az ideje, hogy úgy öltözzek mint a nagylányok.

Nyolcadikos ballagásomra kaptam egy gyönyörű fehér ruhát hozzávaló klipsz fülbevalókkal, már csak a cipő hiányzott.

Bementem a városba, az egyetlen áruház cipőosztályára akkor érkezett meg az áru. Csak bordó színű magas sarkú cipőt lehetett kapni, pont annyiba került amennyi pénzem volt, tehát azt mondtam az eladónak, hogy egy pár cipőt kérek harminchetes méretben.

A lábamra illett, a ruhámhoz kevésbé, persze menni sem tudtam benne úgy, ahogy a felnőttektől láttam.

Én olyan cipőt szerettem volna, mint az anyámé, de nem lehetett kapni. Azt mondta, az övé régi, abból a világból való, amikor még adtak a minőségre.

Ittam magamba, amit hallottam, láttam. Azt gondoltam, mire felnövök, olyanná kell válnom, mint az anyám.

Neki volt a legszebb hangja, gyönyörűen énekelt, mesélt, nem tudtam hol tanulta, hiszen csak négy elemije volt. Gyermekkorában sokat kellett dolgozon, hol a teheneket őrizte a legelőn, hol ennivalót cipelt a hegyen élő idős nagybátyjának, nyáron mezítláb járt, csak télire kapott cipőt.

Amikor a gyermekkoráról mesélt, arra gondoltam milyen jó, hogy nekem van cipőm és járhatok iskolába. Olyankor úgy érztem nem akarok felnőni.

Ahogy idősebb lettem, a történetek is változtak. Rájöttem, hogy előbb-utóbb ki kell repülni a fészekből és saját fészket kell építeni, de még fáj a gondolat, hogy az a család, amelybe beleszülettem, ahol felnőttem egyszer csak nem lesz többé.

Ma már szülőként élem át újra ezt az élményt.

Most az én gyerekeim lengetik szárnyaikat, arra készülve, hogy kirepüljenek.

Örömmel vegyes aggodással nézem őket, de biztatom, menjenek, mert a világ gyönyörű és ezt nekik is látni kell.

Saját tapasztalatból tudom, ezért hiszem is, az élet körforgás, ami nem szűnik meg attól, ha mi nem leszünk. Mindaz, ami jó volt bennünk megmarad, a gyermekeink unokáink viszik tovább.

Kondra Katalin

Trianoni gyertyafény – családom személyes története

A családuknál több mint 75 évre tekint vissza a gyertyagyújtás június 4-én este, hogy csendben megemlékezzünk a hazáról, a múlttól, az elesett katonákról, az elhunyt családtagjainkról. Régen otthon, most a dédnagyszülői ház mellett van egy emlékpark, amit nagyapám kezdett el építeni a 2000-es évek elején, szüleim és mi gyerekek pedig folytatjuk a munkáját.

Dédnagypapám Vajdaságban, Temerinen született 1919 év végén, ekkor még a régi nagy Magyarország részének tagja volt. Egy nagycsalád 5. gyerekeként született, sajnos az akkori körülmények miatt rengeteg csecsemő halt meg fél éves kora előtt.

A családi szokás szerint, az apa nevét kapta az első szülött fiú. A dédinek már volt egy élő nővére, és előtte lett már három fiú testvére, akik sajnos csecsemőkorban elhunytak, így a papó kapta meg a János nevet a keresztségben. Születéskor a bába mondta, a szüleinek „ez a kölkök túlél mindent is”. És valóban az élet elég sok viszontagságot hozott számára. Később még négy testvére született és életbe is maradtak. Édesapja a katonaságnak volt a beszállítója, mészárosa, édesanyja otthon volt a gyerekekkel és a ház körüli munkákat végezte.

Gyerekkorában besegített otthon, az állatok vigyázott, legeltette őket. Olyan rossz gyerek volt, hogy édesapja sűrűn megbüntette, a kút kávájához kötözte ki, hogy ne kóboroljon el, ne kövessen el több csínyt. Trianoni békeszerződés, ami 1920. június 4-én volt, fekete nap volt a család életében. Elszakadtak

Magyarországtól és a Szerb-Horvát-Szlovén Királysághoz csatolták Temerint, megerősödött a belső viszály, a szomszédok és barátok között, nemzetiségek közötti viszály. Mesélte a szerb, horvát és a magyar emberek nem éltek békében egymás mellett, ahol lehetett keresztbe tettek egymásnak. Volt, amikor a horvátok üvegdarabokat sütöttek a kenyérbe. Mindenki inkább a saját „fajtájával” barátkozott. Második világháború alatt 1941 áprilisa és 1944 októbere között újra hazánk része lett Temerin. Második világháborúban, eleinte apjának segített a katonák élelmiszer szállításában és a jószágok feldolgozásában. A frontra már Magyarország katonájaként ment harcolni, itt találkozott először a tömeges halállal, szenvedéssel. Szolgálateljesítés közben az egyik oroszok elleni csatában fogságba esett. Fogolytáborba szállították orosz földre.

„*Szerencséjére*” az akkori legjobb barátja, későbbi sógora is ugyanabba a táborba került, így annyira nem érezte magát egyedül, tudott kivel beszélni az otthoniakról. Nagyon érdekes szinte senkinek nem beszélt a fogságban történt dolgokról, szüleimnek, nagyszüleimnek is csak a hidegről, a sok emeletes ágyakról mesélt. Megemlítette, ha valaki meghalt a fogság alatt, annak kabátját, takaróját a gyengébbeknek és betegeknek adták. Az ételről viszont mosolyogva beszélt, a „*finom csalánlevesről*” a még ízletes „*öreg madár*” levesről. Összeszedték a táborban található összes ehető növényt, madarat, kis állatokat és vízben megfőzték, minden fűszer nélkül. Jó étvágygal megették és mikor haza kerültek soha nem válogatott az ételekben, mindent megevett, soha nem morgott, ha csak egy szelet zsíros karéjt kapott enni. A hadifogság viszontagságairól, a halálról, a büntetésről egy szót sem mondott, csak egymás között a régi fogolytársaikkal említették meg, mintha félnének a megtorlástól vagy a lelki fájdalomtól.

A békekötés után, amikor a táborokat felszámolták, vagonokba ültették az embereket és Magyarországra hozták. Először mindenki átesett az orvosi vizsgálaton és úgy engedték el a katonákat. A Keleti pályaudvaron találkozott, egy temerini ismerőssel, tőle tudta meg, hogy nem mehet haza, mert Délvidéken vérengzések vannak, a magyarokat tömegesen gyilkolják. Ennek a kiváltó oka 1942 januárjára vezethető vissza, amikor a magyar csendőrök közel 50 lakost gyilkoltak meg. A bosszú hulláma több száz magyar ajkú ember életét követelte. Olyan személy is volt, aki túlélte a háborút, a rabságot és otthonába a béke idején érte a véres halál. Budapesten találkozott öccsével, ki szintén haza szeretett volna menni, de megbeszélték, most biztosabb az élet Magyarországon. Felkeresték a fővárosba élő nagybátyjukat, ő mutatta meg a szüleik levelét, ha a fiúk felkeresik, segítsen nekik, ne engedje haza utazni, éljenek tőlük inkább távol, de biztonságban. A két testvér megfogadta a tanácsot, a fiatalabb öcs tovább utazott Mezőkovácsházára, dédi fennmaradt házába és elhelyezkedett a vágóhídon, amit az egyik volt rabtársa ajánlott.

Könnyen beleszokott az itteni életbe, hiszen magyar anyanyelvű volt és előtte is mészárosként dolgozott. Temerini családjával csak levelezés útján tudta tartani a kapcsolatot, de ritkán mert csak írni, nehogy bajt hozzon rájuk. Az egyik ilyen levélből tudta meg, hogy a gyerekkori legjobb barátja a délvidéki vérengzések egyik áldozata, a másik cimborája, szomszédja soha nem tért haza a frontról, elesett. Ekkor határozta el, hogy minden év június 4-én egy szál gyertyát gyújt megemlékezve azokra, akiket elvesztett a háború miatt, katonatársaira kik nem tértek vissza a frontról, táborokból. Nemcsak a halottakra gondolt ilyenkor, hanem a fájdalomra, a magányezéséért, amit egy elhibázott döntés hozott, és amiért családok szakadtak el egymástól.

A Keleti pályaudvar még egyszer fontos helyet kapott a dédi szívében, mert sztahanovista versenyt nyert a mészárosok közt és a pályaudvaron kiállították az arcképét, akkoriban ez nagy szó volt. 1951 telén megváltozott az élete, katoná barátjával Tápióbicskére utazott annak mennyasszonya családjához. A harmincas évei elején járt, amikor meglátta a „piciny, csinos jányt” és egyből szerelmes lett az akkor tizennyolc éves lányba. Dédike is azt állította a „magas, szikár és erős” férfi rögtön elrabolta a szívet. Dédmama mesélte milyen szép leveleket kapott az ő udvarlójától, haláluk után találta meg édesanyám a két szerelmes levelet amit a papó írt. Kincsként őrzi a család. 1953 decemberében összekötötték életüket és Tápióbicskén kezdték meg a közös mindennapjaikat. A következő évben már ketten gyújtottak gyertyát megemlékezve a múltban történekről. Ebben az évben született meg nagyapám, természetesen a János nevet kapta, két évre rá húga, így teljes lett a család. Most már négyesben nézték a gyertya lángját, a hagyomány a gyerekek életébe is fontos szerepet kapott, a dédi mesélt szülőhazájáról, hogy ismerjék meg múltjukat, a távoli családot is. Először 1966-ban utazhatott haza Temerinbe a családjához, biztonságba utazhattak vissza és maradhattak volna, de a szíve visszahúzta Tápióbicskére, hiszen itt volt már az otthona, az új élete és barátai. Szüleivel és testvéreivel találkozott még jó párszor, hiszen hosszú, egészséges életet kaptak a jó Istentől. Otthagyta a fővárosi munkáját és a faluban helyezkedett el a TSZ-nél, nem szakadt el a jószágoktól, először a tehenészetben dolgozott, majd folytatta ugyan itt a hentes munkát, innen ment nyugdíjba. Aktívan dolgoztak nyugdíjba vonulásuktól halálukig, jószágot tartottak, gyümölcsöt és zöldséget termeltek. Mikor megszülettek az unokái, a hagyományt átadta nekik is, így már egy egészen nagy család állta körbe a gyertya fényét, minden év június 4-én. A 2000-es évek elején nagyapám a szülői tanya mellett egy emlékparkot hozott létre, ami emléket állít a régi Magyarországnak, a Trianoni békekötés következményeinek, a kereszténységnek, a szabadságnak és most már az elhunyt családtagjainknak. Azóta

a parkba vonul ki a család apraja-nagyja és csendben megemlékezünk, koszorút helyezünk az emlékműre, mécseseket és gyertyákat gyújtunk.

2010 óta a Nemzeti Összetartozás Napja, falunkban is megemlékeznek róla, mégis valami miatt bensőségesebbnek érzem a családi megemlékezést, évente fellobbanó gyertyafény a múltat és a jelent egy pillanatra összeolvasztja, és olyan érzésünk van, mintha dédi mellettünk lenne. Szeretném majd az gyerekeimnek átadni ezt a szép szokást, mert a történelmünknek fontos szerepe a mai életünkben is. Tudnunk kell, honnan származunk, mi mindent tettek az őseink a mi jobb jövőnkért.

Kormos Domonkos

A kék szőlő

Gyermekkorában kedvence volt a nagy szőlőlugas, mely a teraszt borította jótékony árnyékba a tűző nap elől. Nyár közepe táján hatalmas fürtök kezdtek növekedni, és finom, harsogó bogyókká érett szeptember elejére.

- Csabagyöngye. - mondta az apja. - A legkorábban érő fajta.

Őt ez nem érdekelte, esténként maga elé vett egy-egy természetes fürtöt, és csak élvezte, ahogy a friss, üde, gyümölcsös zamat szerteáramlik ízlelőbimbóin. Fél évszázad múltán már tudja, mit kell értékelni a borban. Akkor kicsi volt, és nem is érdekelte, csak egyszerűen örömet lelte a bogyókban, őszintén, gyermekien, ahogy ma is jó lenne örülni. A szőlő sokáig kitartott, apja sosem készített bort belőle, de nem is volt rá szükség, elfogyott az összes a bejárat fölül.

Aztán elment a távoli gimnáziumba. A fordítható fedelű, nehéz ládáját lakattal zárták, egyik oldalán az otthoni cím, másikon az iskolai, azt mondták, így kell. Szeptember végén megérkezett az első csomag, benne az ismert, zamatos fürtökkel, a pakk pedig szennyessel telve folytatta visszafelé útját. Kollégiumi társai hamar megszokták a finom csomagot, a következő években várták, sőt követelték. Kiültek a várkörre, az égen a csillagokat bámulták, és tépkedtek a jóízű bogyókat. Az otthon varázsolta hozzájuk több száz kilométer távolából.

Érettségi után anyja váratlanul meghalt. Bár a szőlőt nem ő gondozta, valami megmagyarázhatatlan okból az is elpusztult. Mikor az egyetemről hazatért hétvégén, csupasz drótok szomorkodtak a terasz felett, és elszáradt szőlőkacsok tanúskodtak az egykor gazdag termésről.

Később édesapja hátrébb, a garázs előtt telepített újból szőlőt, kétfélét. Néhány év kellett, míg igazából termőre fordultak, addigra megnősült, elköltözött. Apja egy ősszel boldogan hozott befőttesüvegbe szedett szőlőszemeket.

- Az első termés - mutatta örömmel.

Nem értette, miért nem fürttel együtt jön a gyümölcs, aztán megkóstolta, és rájött. Borzalmasan savanyú volt. Erőlködve nyelte, de nem ment. Apja napról napra a szokott kora őszi időben, a Csabagyöngye érésekor megjelent a lebogyózott, néha aprónak tűnő terméssel. Boldogan, szeretettel hozta ajándékát az unokáknak. Idővel rájött, ha lepréseli, mézzel ízesítve kiváló üdítőitalt, mustot tud készíteni, amit gyermekei is szívesen fogyasztottak. Így ment ez éveken keresztül.

Aztán édesapja lassan megöregedett, és az egyik Húsvét előtt elment végleg. Maradt a régi ház, a rózsák, a szőlő és a gondok. Évekig nem tudta, talán lelke mélyén nem is akarta a házat eladni, ahol gyermekkorát töltötte. Szellőztetés ürügyén gyakran elment oda, leült az apja szobájában a bal oldali fotelba. A jobb oldali az apjéé volt, mikor tanácsra volt szüksége, mindig ide ültek, megköszönlte torkát, és elmondta véleményét. Ő figyelmesen hallgatta, és tudta, ez így jó lesz és igaz. És mindig, kivétel nélkül így volt. A jobb oldali hely most üres volt, és tudta, egyszer el kell innen szakadni. A tárgyak egy részét elviszik majd, a többit pedig ki kell dobni.

Valóban, néhány év után megvették a házat. Apja életének dokumentumai egy kis zsákban elfértek. El is gondolkodott, nyolcvannégy év hogyan foglalhat ilyen kis helyet, de mielőtt könnybe lábadt volna a szeme, gyorsan a kocsis hátsó ülésére tette a csomagot. A kertben körülnézett, mit szeretne elvinni. Rózsák illatukért, kék nefelejcs, mert apró virágai nagyon tetszetek, a sárga liliom, amit annyira utált, mert mindent befogott a narancs virágpor, és a gyöngyvirágok. Valami hiányzott. Hát persze! A szőlő! A szőlőt kifelejtette! A növényeket körültekintően ásta ki, de a szőlőtövek kifogtak rajta. Mélybe eresztett gyökerekkel ragaszkodtak az otthonukhoz, mint ahogy ő ragaszkodott a házhoz, az emlékekhez, gyermekkorához. Aztán jó órák birkózás után sikerült kiszabadítani. Otthon a hátsó udvarban talált nekik helyet. Hevenyészve ásta el őket. Nem értett a növényekhez, a szőlőkhöz még úgyse, de reménykedett.

Végül hazataláltak, gyökereiket az új földbe eresztették, és gyarapodni kezdtek. Az egyikben hamar előbukkantak a fürtök, melyek zamatos, finom gyümölcsöt teremtek, így idővel védeni kellett madártól, darázstól is. Később a másik szőlőtőkén is megjelentek, jóval több, mint a másikon, megérni azonban sehogy sem akartak. Ezek a szőlőszemek kisebbek voltak, savanyúak, mint amilyet apja hozott mindig, amiből a mustot készítette.

Eltelt a szeptember, de a fürtök nem változtak. Megkóstolta őket, ízük továbbra is savanyú volt. Türelmesen várt, igazából el is felejtette ezt a tőkét, mígnem október vége felé a hátsó udvarba ballagott mára már ismeretlen okból. Csodálkozva tekintett a növényre, melyen számtalan sötétkék, lilába hajló fürt függeszkedett, súlyuktól meghajlottak az ágak. Megkóstolta.

Zamatos, édes volt, és nagyon finom. Gyorsan leszakított két fürtöt, több nem is fért a kezébe, akkorák voltak, és kiabálva gyermekeihez szaladt.

- Kék szőlő! Ez a szőlő kék! - kiáltotta, aztán öröme sírásba hajlott.

Eszébe jutott apja, aki jó szívvel, örömmel hozta a savanyú, éretlen gyümölcsöt évről évre. Leroskadt a székbe, és könnyeit nyeldesve motyogta maga elé:

- Nem tudta. Nem tudta, hogy ez a szőlő kék.

Azóta is minden ősszel, mikor megérik, és leszüreteli a zamatos fürtöket, szíve elszorul, könnyeit pedig meg sem próbálja letörölni.

Körmendy Szabolcs

1919. Pünkösöd

A június eleje ritkán ilyen meleg. A délelőtti forróságot még tetézte a mozdonyokból felszálló gőz, amely a napot egy sárga tányérrá változtatta. A vöröskatonák rendezetlenül kászálódtak le a páncélvonatról. A kettes sor ökörhugyozásnak tűnt, ahogy az egyik tiszthelyettes szóvá is tette. Pontosabban ordította. Mindhiába. A rend nem fokozódott, sőt egy baka kilépett a sorból és a peronon álló bőrkabátos, cigarettázó emberhez lépett.

- Parancsnok elvtárs! Vezethetem a csapatot az úton a Zichy-palotához? Én ide való vagyok, ismerem az utat.

A bőrkabátos elnyomta a csikket az állomás falán és a földre pöckölte.

- Ott lesz az esküvő?

- Igen, igen - felelte gyorsan a baka - és a lakodalom is. Kacsasült, libapecsénye, bor és pezsgó. - Nyelt egyet, és várakozóan nézett a parancsnokra.

Az szemüvege fölött szigorúan figyelte, majd megenyhülve kiadta a parancsot.

- Vezényeljen induláshoz! Ez a baka mutatja az utat.

A viszonylag rendezett alakulat nemsokára újra felbomlott. Az állomásról kiérve hatalmas vásári forgatagba keveredtek. Az élő állatok, a zöldséget-gyümölcsöt kínáló parasztok, a vargák, csizmadiák, mézeskalácsosok között alig tudtak átvergődni. Csak egy emeletes házakkal szegélyezett helyen verődtek újra össze és rögtönzött számlálást tartottak. A Zichy-palota előtti utca már tele volt emberekkel. Civilek, katonák, városi szegénylegények lestek a két barokk Atlasz által tartott erkélyre. A bejáratot őrző katona tisztelgett, és beengedte a most érkező alakulatot. A lépcsőházban egy kissé dülöngélő fiatal tiszt boldogan felkiáltott:

- Drága parancsnok elvtárs! Pont önökre vártunk! – széles karmozdulatokkal terelte fel a vendégeket az emeletre.

A díszteremben a szertartás nagyon rövid volt, a kissé molett menyasszony így is ájultozott fűzős fehér ruhájában. A vendégsereg azonban a szomszéd teremben álló megterített asztalt figyelte, amin valóban volt minden, mi szem-szájnak ingere. A vörös szalaggal átkötözött helyi direktórium vezetője is oda-odapillantott, míg elhadarta a hivatalos szöveget. A végére mindenki megkönnyebült és áttódult a lakomára.

Csak a parancsnok állt a helyén szigorú arccal, másokkal nem törődve rágyújtott. Aztán egy idő után magához hívatta a friss férjet és aráját.

- Lent az emberek ne ácsorogjanak hiába. Menjünk ki az erkélyre és üdvözljük őket!

Amint hárman kiértek, hatalmas ováció tört ki az utcán, de a parancsnok egyetlen kézmozdulattal lecsendesített őket és beszélni kezdett:

- Elvtársak! Ragyogó nap ez a mai. Két fiatalember összekötötte élete fonálát, hogy a jövő nemzedékének megalapozza... a jövőjét! Éljenek soká! Éljen! Díszsortűz!

A lenti fegyveresek lekapták puskáikat a vállukról és hangos vivátok között a levegőbe lövöldöztek. De nem minden lövés ment csak a levegőbe. Az egyik biztosan nem. Az újdonsült férj a szívéhez kapott, és néma csendben elterült az erkély kövezetén. Lentről ezt nem is vették észre, csak az erkélyen állók és a szobából kifelé leselkedők. Az ara szintén a földre rogyott, elájult. Mindkettőjüket gyorsan behúzták a nappaliba. Följük hajoltak és megállapították, hogy a férfiben nincs már élet. Az általános hangzavart ismét a parancsnok szüntette meg.

- Nyugalom, elvtársak! Nyugalom! Azonnal kivizsgáljuk ezt a szörnyű terrorcselekményt.

Összeült a vésztanács. A parancsnok, a direktórium vezetője, a bíró és két katonatiszt, akik tanúként voltak jelen. Egy külön teremben pusmogtak negyedórát. Az esetet véletlen balesetnek tekintették, de az elesett bajtársukat méltóképp akarták eltemetni. A terv szerint felravatalozzák a vásártéren, és a parancsnok mond egy megható beszédet az ott lévő tömegnek, aztán a páncélvonattal hazaszállítják és eltemetik. A tervet tett követte. A vásártéren helyet csináltak, és két felfordított pajtás szekérre lepedőt terítettek, arra fektették az elhunytat. A parancsnok hordóra állt, mágikus erejével elcsendesítette a körjük gyülekező hatalmas népsereget, és elkezdte szónoklatát:

- Elvtársak! Emberek! Meghatódva állok itt e rögtönzött szarkofág előtt...

Hatásszünetet tartott, de mielőtt folytathatta volna, pusmogás futott végig az első sorokban...

- Mit mondott? Szar kofák? Te is ezt hallottad? Ki ez? Mik vagyunk mi? Szarok? Na megállj...

Záporozni kezdtek a tojások, nyári almák, a sebtében felkapott kavicsok, lócitrom és egy patkó...

Kitört a ribillió. A katonák hanyatt-homlok menekültek az állomásra. A páncélvonat már a síneket kaparva száguldott ki az állomásról, még a géppuskákat sem volt idejük az üldöző tömeg felé fordítani.

Aztán egy óra múlva Csornán rendbe szedték magukat, és a városka főterén nyolc embert felakasztottak ellenforradalmi lázadás szervezéséért.

1919 Csorna

Nem úgy volt az kérem. Nekem a nagyapám elmesélte. Szemtanú volt. Nem Gyórból jöttek Csornára a páncélvonattal, hanem Sopronból Kapuváron keresztül. Sopronban valami nagyszabású megbeszélés volt a kommunistáknak, még bécsi elvtársak is jöttek. Azért volt a nyugati határ mellett. Mire elindultak, már kész listájuk volt. Tudniillik besúgó hálózatot működtettek az egész országban. A kapuváriak enyhén megúszták. A népet összeterelték a főtérre, és kidobolták a rendelkezéseket, miszerint, aki a néphatalom ellen szervezkedik, fegyvert rejteget, agitál; rögtönítélő bíróság elé kerül. Három férfi nevét felolvasták, és mindenkit felszólítottak, keressék meg, állítsák elő őket. Aztán elmentek. Farádon már magukkal vittek két embert összekötözve. Csornán újabb hat fogoly várta őket, akiket a helyi emberek már előre elfogtak. A vasútállomástól a Premontrei Apátság előtti térig tartó hosszú úton mindenkit kitereltek a házakból, és mint a barmokat hajtották maguk előtt. Böven használták a puskatust és néhány pribéknél, nem jut eszembe más szó, korbács is volt. Mire a helyszínre értek, már több százas tömeg gyűlt össze, a tér négy sarkán négy géppuskát állítottak fel. Az apátság épületéből kihoztak egy hatalmas asztalt és pár széket, de leülni csak az a bőrkabátos, szemüveges férfi ült le, aki előtt egy tucatnyian sűrögtek és papírokat adogattak neki, meg tüzet adtak, ha rá akart gyűjtani. Sokat kellett várni, mert a hat összekötözött ember mellé sorban hoztak még vagy húszat, a város különböző pontjairól. A parancsnok mellett egy magas, cifra ruhás ember sürgölődött a legtöbbit. Többen felismerték, hogy az egy hete a városban lévő cirkusz igazgatója. Ő volt a főspicli, akit előre küldtek, hogy szimatoljon, ami nem volt nehéz, hisz az előadások után a Koronában és a különböző kocsmákban, piacon, temetőben elbeszélgetett a helyiekkal. Főleg egy-két italra való meghívás után eredt meg a nyelvük. Így állt össze az elfogandók listája. Délre tereltek össze mindenkit. Az egyik nagygazda, magától jött, mert amikor megtudta, hogy keresik, nem volt otthon, és ahelyett, hogy elszökött volna, maga sétált ki a térre és jelentkezett. Hiába mondta, ő nem csinált semmit, őt is összekötözték, és a többiek mellé állították. Amikor megszámlálták őket, új névsort írtak, és ezt

adták át a parancsnoknak, aki találmra a nevek mellé vagy karikát, vagy keresztet rajzolt.

A cirkuszigazgató közben a téren álló akácfákat nézegette, ágaikat hajlítgatta kezében egy tucat guriga kötéllel, amit a sátor rögzítéséhez használtak. A parancsnok átadta a listát egy katonaruhás társának, aki sorban olvasta fel a kereszttel megjelölt neveket, és mindegyik után kéjesen felkiáltott: „Kötél általi halál.”

Az egyik névnél azonban egy helyi illetőség közbeszólt:

- Melyik? Mert abból kettő van. Idősebb és ifjabb.
- Legyek én, inkább, mint a fiam - szólt érces hangon egy megkötözött bajszos férfi.

Mindenki a parancsnokra nézett, aki száját elhúzva bólintott. A tömegben elégedetlen pusmogás futott végig. Mielőtt a zaj nagyon felelősödött volna egy katona a karabélyával a levegőbe lőtt. Csend lett, és csend is maradt az első hat akasztás alatt, csak halk, főleg asszonyi siránkozás hallatszott. Persze, hiszen a jelenlévők mind ismerték az áldozatokat, vagy rokonaik is voltak. Volt, akinek az anyja, felesége, gyermeke is ott állt.

A hetedik kivégzés nem sikerült. A magas férfi lába leért az ágról, ezért a cirkuszigazgató letérdeltette, és a lábait, így térdeplő helyzetben hátul összekötözte. Úgy próbálkoztak ismét. Ez sem sikerült. Az ág ugyanis leszakadt. A jelenlévők most már hangosan morogtak, kiabáltak. Ezúttal egy géppuska lőtt sorozatot a levegőbe. A kivégzendőt pedig a latrok, megint nem jut eszembe más szó, térdelő helyzetben a fához kötözve megfojtották a kötéllel. Aztán sietve kihirdették, hogy a halottakhoz senki nem nyúlhat, elrettentésül itt maradnak a parancs visszavonásáig. Utána kerekedtek fel, indultak a vasútállomásra és onnét Győrbe.

A nagyapám így mesélte, és mindig hozzátette, erről a gazemberről iskolát, teret és utcát neveztek el a megye városaiban. De a földi élete nem ért szerencsés véget.

1919. augusztus 2.

Az egymotoros Brandenburg először csak elhalkult, aztán fokozatosan vesztett a magasságából. A pilóta nem csak a szörnyű meleg, a bőrkabát, børsapka és motoros szemüveg miatt izzadt. Nem értette, hogy történhet ilyen vele, aki egyvégtében repült Moszkvába Pestről ugyanezzel a géppel. Aztán lassan kezdett megnyugodni, a határ már nem lehet messze, az imént látta a Fertő tavat és Sopron tornyait. A gép szépen siklik tovább. Egy learatott búzatáblát céloz meg. Sikeres kényszerleszállás. A tarlón néhány paraszt észreveszi és elindul a gép felé. Ő fűgén kiugrik a repülőből és int, hogy álljanak meg. Azok megtorpannak. Félnek egy esetleges robbanástól. Pedig nem attól kellene félniük. Amikor újra

nekibátorodnak és elindulnak, a férfi pisztolyt ránt, rájuk szegezi és kiabálni kezd. Hogy mit, azt nem értik, nem hallják. Lépnek párat, de lövések dördülnek. Kettő a levegőbe. Három előttük a földbe. Nem mozdulnak többet, nézik a távolodó alakot. Az egyre jobban siet, de az egyik lábát kicsit húzza. Megsérülhetett? Nem, az ünnepi cipő, amiben sebtében elindult, szűk, nyomja a lábát. Gyorsít, leveszi a sapkát, szemüveget. Megtesz vagy öt kilométert, amikor kiér egy útra. Ismerős. Ez visz a határhoz. Előtte van egy pajta, ott várják. Óvatosan körülcserkészi a környéket. Minden bokrot, szénakazlat. Amikor pisszegést hall. Megvan! Valóban várják. Az osztrák elvtárs, akivel telegráfon értekezett tegnap. Némán kezét fognak, és az út mellett elindulnak a határ felé. Már Ausztriában járnak, amikor feltűnik egy járőr-csapat. Hirtelen a földre vetik magukat, de talán a gyors mozgás váltja ki azt a reakciót a katonákból, hogy megálljanak és körülkémlenjenek. Aztán egymástól pár lépés távolságra oszolnak, és elindulnak a réten a bujkálók felé. A pilóta előveszi pisztolyát, de társa némán leinti, lefogja a kezét. Már csak pár lépésre vannak, talán átcúsznak a lánc között. Majdnem, de az egyik visszafordul és kiált a társainak. „Sie sind hier!” A puskákat feléjük irányítják. Ők lassan felállnak, felemelik kezüket. „Wir haben passport!” - kiabálja az osztrák, kezében lengetve két útlevélet. Az egyik ör közelebb lép, a társai fedezik. Elveszi az iratokat, beléjük néz, aztán odamegy a társaihoz. Halkan diskurálnak, csak egy szó hallatszik ki. „Smuggler.” Az osztrákot ismerik. Régi motoros itt a határ mentén. Most áru helyett embert csempész. A másik útlevél ukrán. Mit keres itt? Tanakodnak, de akiről vitáznak, hirtelen előkapja fegyverét és lő. Magára. Jobb kezével a szíve felé. Aztán összeesik. Ketten a kísérőre vetik magukat. Lebirkóznak. Megkötözik. Egy az öngyilkos fölé hajol, csendet int és jelzi, hogy az életben van. Pár perc múlva egy teherautó tűnik fel az úton, leintik. A sebesültet és a foglyot felpakolják a platóra. Egyikük beül a sofőr mellé, és elhajtanak Bécsújhely irányába. A kórházban leteszik a sebesültet, a rendőrségen az elfogott csempészt. A műtőorvos kiveszi a golyót, bevarrja, fertőtleníti a sebet, de rázza a fejét. A szív alsó csücskét érte, sok vért vesztett, nem éli túl. Fél óra és a halottkém megállapítja a halál beálltát. Átnézik ruházatát. Egy köteg készpénz, különböző valutákban, négy gyémánttal díszített mandzsettagomb. Kezén egy arany Doxa óra. Belső zsebében egy eredeti nevére kiállított igazolvány. Neve, anyja neve, születési helye és ideje, vallása. Már sötétedik, igyekezniük kell, ha a halotról gondoskodni akarnak. Hívatják a bécsújhelyi rabbit, hogy vitesse a helyi izraelita temetőbe. Az amikor megtudja, kiről van szó, megismeri az adatait, szakállát tépkedve, siránkozva megtagadja az előljárók kérését. Azzal érvel, nem tartozik a hitközséghez, és idegen állampolgár, magyar. Segítségként felajánlja, hogy székéren visszaviszi a határig, és Savanyúkútnál, a helyi temetőben eltemettetik. Négy markos legény viszi ki lepedőben a kocsiig, aztán onnét, már magyar oldalon a temetőig. Gyorsan, hevenyészve ásnak egy gödröt, belelökik, betemetik, aztán,

uzsghi vissza. Hiszen ők is határt sértettek, bár ez ezekben az időkben nem túl ritka, nem túl súlyos esemény. Egy kis hibát azonban elkövettek. Nem vették észre a temetőfal mellett megbújó négy suhancot, akik mindent kifigyeltek. Ahogy eltávoloztak a szekérrel, ezek gyorsan kiásták az eltemetettet. A mendemondák és a fizimiskája alapján felismerték. Visszahúzták a határon lévő, kiszáradt vizesárokba, és ott hagyták a varjaknak, kóbor kutyáknak és macskáknak a csitai fogolytábor komisszárját, a Kommunisták Magyarországi Pártja Központi Bizottságának tagját, a Vörös Újság szerkesztőjét, az Úttörő és a Népszava újságíróját, a tudományügyi- és oktatásügyi népbiztost, a katonai bizottság polgári meghatalmazottját, a rögtönítélő törvényszék elnökét, a Leninfiúkat és a Vörös Örség vezetőjét, a szolnoki, adonyi, csornai tömeggyilkost.

Kutasi Károly

Tükör által torzítva

Előszó helyett előszó,
amelyben látszólag csak ékezetöbbllet, egy feleslegesnek tűnő vonalacska csak morcog, mormicol valaha íves, hímes ajkaimról... nem tudom miért, meddig maradok még Neked... már vénülő kezemmel fogom meg a kezedet, már vénülő szememmel őrizem a szemedet... világok pusztulásán... ősi vad, kín rettetet üz,... de a kezedet fogom... mert őrized a szememet... benne a kérdést és a kisbabává transzformáló mörcögést is cserepes ajkaimon, amelyet vicsorra torzít, a jótékonyan odamázólt szilvalekvár, már már mosolyt csalva-lopva e derültlen világra,... köszönöm... Ember... megcsalt emberi méltóságomba, ebbe a bombatölcsérbe... pépes reményt csepegtetsz tíz órája, tíz napja, tíz éve és még talán tovább... még tíz perce, amikor is... amikor... őrizem a szemed, őzike szemed, makka álmodó vaddisznó pillanatainkat, a szarvashibáinkat, páváink farktollait, fácánok röptét, nyuszik mohó szexualitását, mókusok szorgalmát, menyétek bátorságát, a menyem merszét, amikor Rozit az ölembe... évek rohanását, mintha fűrgé ürgék... ez lett volna életünk... népköztársaságról köztársaságtalan népig... tervezgazdaságtól a piaci kofáig, álpiazi álversenyek álságosságig Szovjetuniótól Karibig, csecsen csencselésig, romtemplomokig, nászunktól az unokavárásig... mosolyalbum turizmustól a katasztrófa turizmusig, kisváros, nagyváros, főváros, alorvos, főorvos, professzor, guru, vaják, Yale, Harvard, Lomonoszov, a mindentudatlanság egyetemei, klinikák, infúziók, beöntések, kúpok, lefekvések, és felfekvések, merevgörcsök és pánikok tízezrei... mert egy kajla gén hebehurgia DNS-e indiszponált... pofonok, adok-kapokok, remények, csalódások, és még

nagyobb csalások elfogott rebetlizei, levert rebelliók bent az agyban... a megbolydult vegyi üzem diszfunkciói a pia mater alatt vagy felett, ki tudja? ...sajnos senki... a mosolygós széttárt kezek, amelyekbe csusszant a veritékes élet és a kölcsön kölcsöneinek összes kölcsöne, hogy viszonzásképpen borítékol-tassék a halálnál is rosszabb leépülés... ármány és szerelem, szerelmem köszönöm, nem akarok bőgni, a bőgés is immár népbetegség, akár az Alzheimer-kór – amelynek most már vége lesz... vége. Uram... Uram Istenem... ugye könnyű lesz a lépted... úgy legyen.

Amen

Székhelyi József

színész

*„Ha emberek vagy angyalok nyelvén szólok is,
szeretet pedig nincs bennem,
olyanná lettem, mint a zengő érc
vagy pengő cimbalom.
És ha prófétálni is tudok,
ha minden titkot ismerek is,
és minden bölcsességnek a birtokában vagyok,
és ha teljes hitem van is,
úgy hogy hegyeket mozdíthatok el,
szeretet pedig nincs bennem: semmi vagyok.”*

(Biblia: Pál első levele a Korinthusiakhoz 13)

Évek óta halogatom, hogy leírom egy rettenetes betegség történetét. Alzheimer-kór, mindössze kilenc betű, de tartalma az élet végét jelenti.

Egy kínai mondás szerint a karma, ami körbejön, körbe is megy. Ez a betegség ilyen! Alattomosan és visszavonhatatlanul támad, szétzúzva rokoni szálakat, baráti kapcsolatokat.

Olyan, mintha egy vastkos könyvből minden nap kitépnének egy lapot, s a végén nem marad más, csak a biológiai lét. A beteg elveszti személyiségét, egyre kevesebbet érzékel a külvilágból. Vagy mégis? Csak verbálisan nem tud rá válaszolni? A gondolatok közlése nem csak szavakkal lehetséges. A szem, a mimika, a kéz- és lábmozdulatok, mind-mind képesek az információ továbbítására. **Egy biztos: ápolat és ápoló között a szeretet a legfontosabb energia!**

Nincs ünnep, csak hétköznap, kevés siker, sok-sok kudarc. Ezen az úton csak kézen fogva lehet menni, kísérve a másikat oda, ahova minden ember előbb vagy utóbb érkezik.

Quo Vadis?

A férjem tájékozódó képességét mindig csodáltam. Sokat utaztunk, nagy távolságot tettünk meg. A térkép adott egy biztonságot, de csak a legritkább esetekben használtuk. Nem volt rá szükség, mert Ő mindig pontosan tudta, hogy merre járunk. Egészen addig, amíg fel nem tette a számomra meglepő kérdést:

- Merről jöttünk? – Merre megyünk?

Erre a segítségre egyre gyakrabban szorult. A tévedéseiből adódó plusz kilométerek csak gyűltek. A nyugtalansága fokozódott! Egy nap megszületett a döntése, szeretné magát kivizsgáltatni egy nagyvárosban, az ottani klinika memória ambulanciáján. A tesztet 70%-ban sikerült kitölteni: Képeket kellett felismerni, memorizálni és emlékezetből sorrendbe rakni. Az órát nem tudta lerajzolni.

A diagnózis: demencia. Akkor még ezt a fogalmat nem ismertem. Nem tudtam, hogy ez egy összefoglaló név, melynek legsúlyosabb változata az Alzheimer-kór.

Előjegyezték MR vizsgálatra és CT-re. Felírták a gyógyszert. Itthon döbbenet olvastam a tájékoztatóban az Alzheimer szót.

Felhívtam a pszichiáter ismerősünket, hogy nyugtasson meg, ezeket a gyógyszereket más betegségek gyógyítására is használják? Nemleges volt a válasz!

Bekövetkezett az, amitől rettegetem: Alzheimer-kór!

Erről a betegségről már eddig is sokat tudtam, mert a férjemtől függetlenül már előfordult a családban. A későbbi vizsgálatok sajnos alátámasztották ezt a szakvéleményt.

Ekkor még látszólag minden rendben volt, még normális mederben folyt az életünk, de kajánul ott leselkedett ránk a szörnyűség, hogy szétzúzza álmainkat, céljainkat, az egész életünket. Még bizakodva gondoltam arra, hogy tévedés az egész, mi vagyunk a kivételek, nincs olyan nagy baj, meggyógyul a férjem.

Nem baj, hogy nem vadászhat az erdőben, puska nélkül is lehet sétálni, gyönyörködni az égisz éré fákban, hallgatni a madárcsicsergést.

A napokat mindketten úgy éltük meg, mintha az utolsó lenne. Szorosan fogtuk egymás kezét, sokat beszélgettünk a közösen megélt élményekről, a fiunkról, az életünkről. Mosolyogtunk egymásra, de belül jajgattunk, sírtunk és remegtünk.

„A nyár óriás talpa hihetetlen
gázol, virágok nyakszirtjére lép;
én csak magamhoz voltam kegyetlen,
én soha nem adtam fel a reményt.”

(Csukás István; Csak elmondani adj erőt!)

Véletlen és tudatosság...

Amennyire tudtunk, alkalmazkodtunk az új körülményekhez. Leköltöztünk az otthonunktól 150 km-re egy gyönyörű dunántúli fürdővárosba, ott lakást és üzlethelyiséget béreltünk. Az üzletünk kedves és jó modorú emberek találkozóhelye lett. Élveztük a társaságukat és még a megélhetésünk is biztosítva volt.

A napi programunkba kötelező penzummal bekerült a reggeli és az esti több óras kocogás és a rendszeres torna, az egészséges táplálkozás, gyümölccsel és zöldséggel.

A férjem napközben is sokat sétált. A cél mindig ugyanaz volt, virágot hozott, melyet a parkokból és kertekből tépdesett le. Én akkor nyugodtam meg, ha láttam őt közeledni, ha mosolygott, tudva azt, hogy nincs semmi baja, kerülővel ugyan, de visszatalált.

A betegség előtt nyugodt, kiegyensúlyozott ember volt. Egyre gyakrabban vettem észre rajta hangulatváltozást. Ilyenkor felvettünk a földről egy kavicsot, ezzel jeleztük egymásnak, hogy türelmet kérünk a másiktól. Játéknak tűnt, de nem tudtam megfelekedni a veszélyről, rettegve figyeltem őt, hogy észrevezem-e azokat a jeleket, amelyek a betegségre utalnak.

Még teljes valóságában ő volt, semmi nem változott, de közénk férközött a bizonytalanság, a holnaptól való félelem.

Abban a házban, ahol éltünk és laktunk, élt egy jó nevű orvos is. Tőle hallottuk először, hogy a szervezet egységes egész, hogy gyógyítani csak a jó emberek tudnak. Rendelőjében egy különleges, okos géppel vizsgálta és ellenőrizte a férjem mentális és fizikai állapotát. A reflexpontokat stimulálta, a monitoron megjelenő amplitúdók a feltett kérdésekre kizárásos alapon válaszoltak. Tőle hallottuk először a „csakra” szót. Az orvos ma már nem él, de a vele való találkozás, barátság fontos volt az életünkben, sokat jelentett. Belépőt egy olyan ismeretlen világba, amelyről akkor még keveset tudtunk. Véletlen és tudatosság, ez jellemezte az akkori életünket. Mintha valaki (egészen bizonyos) szervezte volna a körülöttünk történeteket.

A házban dolgozott egy természetgyógyász nő is. Furcsa, bohókás alaknak tartottuk a ruházata és a viselkedése alapján. A vele kapcsolatos szavakat felszínes módon összekevertük a nem átlagos, különleges szavakkal, tartalommal. Az ismeretségünk eddig csak az üdvözlésekre korlátozódott, egészen addig, amíg nem tettem fel a következő kérdést: - Ki tudod-e nyitni a csakrákat?

A bioenergetika, a kristályok, a színek világa, a hangterápia értelmet nyertek általa, és örökre beköltöztek az életünkbe. Az orvos, a természetgyógyász,

a masszőr, a kötelező mozgás, az egészséges étrend egy új életformát jelentett. Berendezkedtünk a túlélésre, őszintén reménykedve, hogy mindez még sokáig így marad.

A fürdővárosban rendszeresek voltak a kulturális programok, színes műsorokkal, vidám eseményekkel. Egy ilyen alkalommal mi is a fellépő táncosokat figyeltük. A jókedv, a zene, a tánc, bennünket is magával ragadott.

Még rövid időre képesek voltunk megfeledkezni arról az alattomos sötétségről, amely beárnyékolta az életünket, hogy a legváratlanabb pillanatban kíméletlenül és vigyorogva lecsapjon, hogy uralkodjon rajtunk, mindennek és mindenkinek kiszolgáltatva, amíg csak élünk. Azon a délutánon mindezt nem éreztük. Önfeledten hajnalig táncoltunk, nem sejtve, hogy ez volt az utolsó alkalom, hogy önmagunk lehettünk.

A kálváriánk elkezdődött.

Két nyár egy őszi

Ekkor az életünk csak a pénzkeresésről és a férjemről szólt. A lakás és a butik egy helyen volt, a városközpontban, biztosítva a kényelmünket. A vásárlók ismerősként köszöntöttek, később már barátként üdvözöltek bennünket. Helyünkbe jött a természetgyógyász, a masszőr, ellenőrzésre pedig az orvos barátunk rendelőjébe jártunk. Szerettem volna megállítani az időt, de sajnos ez a fék nélkül robogó vonat minden könnyörgésünk ellenére elindult velünk.

Egy nagyon meleg nyári napon a fővárosba kellett utaznom. Úgy gondoltam, a férjemnek jobb helye lesz a munkatársunk rusztikus, nádfedeles, hűvös parasztházában, fenn a hegyen, a sűrű erdőben. Százszor elmondtam, hogy vigyázzon rá! Ennek ellenére egyedül „cserkelt” az erdőben, a vadász kíváncsiságával, miközben egyre beljebb merészkedett, eltévedt. Több órán keresztül aggódva keresték, átfésülték az erdőt, hiába.

Megszólalt a telefon, szomorú hírt közöltek velem. A férjem eltűnt!

Értesítettem a rendőrséget, közben a hányinger kerülgetett Budapesten. Nem intéztem semmit, mert kétszáz kilométer után visszafordultam. A könnyeimet nyelve kerestem a kapaszkodókat. Vigasztaltam magam, reménykedve abban, hogy nem történt baja.

Útközben a telefon csak nagy sokára szólalt meg ismét, jelezvén, hogy a megtalált személyre ráillik a személyleírás. Egy erdőszéli házban őrzik az ott lakók és két rendőr vigyáz rá, amíg oda nem érek. A találkozásunk szánalmas és megindító volt. Az idegen, segítőkész emberek körülállták, Ő egy fatörzsön ült, és folytak a könnyei. Átöleltem és a fülébe súgtam, hogy nagyon szeretem.

Néztem a férjemet és nem tudtam elhinni, hogy mindez vele történik. A magabiztos felnőtt férfi helyett, egy szomorú, ijedt kisgyereket láttam, aki lesütött szemmel, szégyenkezve dolgozza fel a történeteket.

Erről a kalandról még célzásként sem beszéltünk soha. Télen hazautaztunk. A megszokott programon nem változtattunk: sok séta, torna, szobabicikli, megfelelő étrend. Délelőttönként a helyesírási szótárban aláhúztuk az ismerős szavakat, hogy humoros mondatokat szerkesszünk, tornáztatva a mentális képességünket. Közösen néztük a természeti és vadász filmeket. A megszokottnál is többet jártunk színházba.

A férjem betegsége családon belül még nem volt téma. Egyszerűen nem akartam, hogy idő előtt megbélyegezzék, hogy állandóan fürkésző szemek figyeljék. Ugyanakkor benne volt a bizonyítási vágy, rá nem jellemző módon a „parttalan csacsogás”. Az elme még mozgósította az energiát, apró hiányosságokon és tévedéseken még feltűnés nélkül átsiklott.

Visszatérve a fürdővárosba, a betegség egyértelmű jeleit már nem lehetett elsimítani, takargatni. Már a lakásban is eltévedt, állandóan a wc-t kereste. Nem kötötte le az olvasás, nem tudott számolni. Mindent akart birtokolni és semmit sem. Nyugtalan volt, úgy gondolta még képes autót vezetni, de a szabályok már számára nem léteztek. Ha felöltözött nem gombolta be az ingét, nem húzta fel a nadrágján a cipzárt. Ha nem reagáltam kedvesen az utcán letépett virág látványára, akkor megsértődött.

A környezet ítéletével akkor szembesültem először, amikor az egyik német vásárló megkérdezte: Ist dein Mann krank? A te férjed beteg?

- Ja! Mein Mann ist krank. Igen, az én férjem beteg, és elsírtam magam.

Ezután hamar eljött az a nap is, amikor már nem volt maradásunk. Hallucinált és összevissza beszélt. Pánikszerűen csomagoltunk, és elindultunk haza. Útközben megálltunk egy erdő mellett, de nem a dolgát végezte, hanem nekiiramodott és futott. Nagy nehezen tudtam csak rábeszélni, hogy induljunk, mert még hosszú út vár ránk. Könnyes szemmel vezettem az autót, és úgy éreztem nincs nálunk szerencsétlenebb ember a világon.

„Mint furcsa ráadást, vagy veszélyes messzeséget

Kezdtük nézni a holnapot –
Ez volt az a nyár, mikor a tél szele szíved
Koszorújába kapott.”

(Vas István: Mikor a rózsák nyílni kezdtek)

„Az élet inkább birkózáshoz, mint tánchoz hasonlít,
mert felkészülten, sőt rendíthetetlenül kell állnunk
minden eshetőséggel, a váratlannal szemben is.

(Marcus Aurelius)

Predestináció, eleve elrendelés...

A férjem itthoni viselkedése igazolta, jól döntöttem, haza kellett jönni. Arrogáns lett és nagyon durva. Állandóan menni akart, ha elérte a kilincset, teljes erőből vágta be az ajtót. Ha akadályoztam, a karomat szorította vagy ütött, ahol ért. Éjszaka alighogy elaludtam, ébredt, zajongott, wc-re akart menni, vagy egyszerűen indulni valamerre.

Az egész helyzet képtelenségnek és abszurdnak tűnt. Két felnőtt ember körül - akik harminc évet a legnagyobb megértésben éltek le - minden átfordult. Egy tébolyult, az átlagember fejével meg nem érthető élethelyzetbe kerültünk. Minden kezelhetetlennek tűnt, ugyanakkor bíztam abban, hogy ez csak rossz álom, fatális tévedés lehet. Reménykedtem, hogy elmúlik.

Ezzel az érzéssel indultunk el a nagyvárosba, hogy találkozzunk a híres gyógyítóval. Több száz ember volt együtt egészen különleges szimbiózisban, test-lelket átjáró békességben. Különleges élmény volt, melytől sokat reméltünk. Az „istentisztelet” szép volt és megható, de nagyon hosszú. A férjem jó darabig fegyelmezetten ült és hallgatta a prédikációt, az énekkar gyönyörű műsorát. Aztán egyszer csak minden jelentéktelennek tűnt számára. Először csak sétálni indultunk, aztán nekiiramodva futott a villamosok felé. Nagy nehezen a fiunk lecsillapította. Visszamentünk a terembe, ahol nagyon fegyelmezetten sorfalat álltak a hívők, várva, hogy a gyógyító elé kerüljenek. Bennünket udvariasan terelgettek előre, szinte kézzől kézre adva. Amikor szemben álltunk a gyógyítóval, a férjem keze magasra lendült és ütött. Reményvesztetten, több száz ember sajnálkozó tekintetétől kísérve jutottunk el a kijáratig. A férjem kiszámíthatatlan lett. Amit a természet elvett az értelemtől, megduplázta a fizikai erőben.

Az erdőben ekkor volt a szarvasbögés. A fiunk utolsó próbálkozása, a cserkelés az erdőben, már nem hozta azt az izgalomtól átfűtött kalandot, amely az egész eddigi életére jellemző volt.

Győzött a racionalitás!

Az idő nem nekünk dolgozott. Felmértük, hogy nincs más megoldás. Az alagút végén nem a fény, hanem a kisváros zárt pszichiátriai osztálya vár, hogy a szerettünkkel egygel több lakója legyen.

A megállapított diagnózistól további három év telt el. Problémás volt a tájékozódás, nem tudott számolni, a nevét aláírni, nem olvasott. Még beszélt és járt. Jellemzők voltak a hangulatváltozások, a durvaság, a fizikai erőfölény.

Az előző életének intelligencia mutatói még felszínre törtek. Ha tüsszentett, a kezét a szájához emelte, a hölgyeket udvariasan előre engedte, igényelte a tisztaságot, a higiénit. A hozzátartozókat még felismerte, olykor-olykor szeretetét még képes volt kimutatni.

A pszichológus azt vallja, hogy minden percben, minden pillanatban döntünk. Ezzel minden ember a saját életéért felelős. Csak azt felelji hozzátenni, hogy ez a tézis csak akkor igaz, ha az agy biológiai értelemben egészséges.

Az én férjem a világ legkülönb embere volt.

Az Alzheimer-kór olyan betegség, amely szétzúzza a személyiséget, gondolatokat, az egész emberi életet. Eltűnik a múlt, csak a jelen marad, jövő nélkül. Minden betegségre, de különösen erre értelmetlen az ember!

Ekkor még lázadva tettem fel a kérdést: - Miért pont a férjem, miért pont mi?

Ez az eleve elrendelés, melyhez szerencse kell! Nekünk nem volt!

Egy hónap a fausti mélység poklában

A férjemmel együtt egy hónapot töltöttünk az adott kisváros zárt pszichiátriai osztályán. Az ott dolgozókat az ápoltak egyéni sorsa, tragédiája nem nagyon érintette meg. Az emberi agy roncsolódásával összezavarodott én-tudattal nap mint nap szembesültek. Őket már nem rázta meg, ha egy beteget beinjekcióztak, melynek az eredménye az lett, hogy napokig önkívületi állapotban feküdt a páciens. A folyosó visszhangzott az állati ordítástól, az ápolók folyamatosan rohantak, hogy az összekapaszkodó betegeket szétválasszák, lecsillapítsák. Mindennapos látvány volt a meztelenség, az ápolatlanság és a bűz. Az ápolók többségében a fásultság elnyomta a hivatástudatot, a szerencsétlen betegben már nem látták az embert, aki egy-egy jó szóra, törődésre, odafigyelésre vágyott és sóvárgott.

Egy kívülállónak mindez nehéz és szívszaggató látvány volt. Igazgatói engedéllyel reggeltől estig maradhattam. Megvártak a gyógyszererezéssel, az etetéssel és a fürdetéssel.

Még ma is félelemmel tölt el, ha rágondolok, hogy műszakváltáskor sokszor voltam egyedül, kulcsra zárva ezekkel a szerencsétlenekkel.

A kórházat minden alkalommal sírva hagytam magam mögött. Az autóban, ahogy a torkomon kifért ordítottam, kiabáltam vagy csendesen fohászkodtam, könyörögve kértem az Urat, hogy segítsen. A fiunk, amikor csak tudott jött, és hármában sétáltunk a kórház parkjában, mert a fizikai

erőnlétének megőrzését fontosnak tartottam. Egy ilyen alkalommal a férjem a gyerekünknek mesélte, hogy azért nem veszi be a gyógyszert, mert az ápolók meg akarják mérgezni. Az ellenkezőjét – a rögeszmével szemben – észérvekkel nagyon nehéz volt megmagyarázni.

Egyik reggel a férjemet lekötözve találtam, az ágyát körülállták az ápolók. A földön a másik kórteremből idetévedt férfi feküdt, keze még mindig ütésre készen. Az ápolók őt is hamar leszerelték!

Látszólag nyugalom lett, de ott maradt a félelem és a feszültség. A budapesti barátnóm gyakran figyelmeztetett az „egynapos csomagra”.

- Csak azt a napot kell túlélni, majd holnap gondolok rá!

Infúziók, gyógyszerek lecsendesítették a betegünket, de depressziós lett és nagyon gyenge.

Múltak a hetek, és nem változott semmi. Egyre nagyobb közömbösség és tehetetlenség vette körül. Az éjszakai orvos már nem nézett rá, mikor az ápoló jelezte, hogy lázas, csak utasítást adott.

A férjem saját lábán ment be a kórházba. Az állapota azonban sokkal rosszabb lett. Nem harcolt, az ételt is elutasította.

Az egyik nővér, aki később még nagyon fontos szerepet játszott az életünkben, vállalta, hogy szondával orron keresztül táplálja.

Eltelt egy hónap, az eszemmel tudtam, hogy nincs jó helyen. Tovább kell mennünk! A kérdés csak az volt, hová? A főorvosnő megkönnyebbült, amikor közöltem vele, hogy szeretném máshová vinni. Biztosított, hogy mindenben támogat.

Véletlenül tudtam meg, hogy a klinikán, amely a lakóhelyünkötől még messzebb van, mint a kórház, indítottak egy olyan osztályt, amely az Alzheimeres betegeket fogadja. A vezetője pedig az az orvos, aki a férjemnél diagnosztizálta a betegséget.

Telefonon hívtam, kértem a segítségét.

A válasza: - Asszonyom! Ne a klinikára hozza, szerezzen egy megfelelő otthont!

Döbbenet és jajveszékelve vettem tudomásul, hogy a tudós, akinek ez a betegség a szakterülete, aki sokat volt külföldön kutatás céljából, lemond a férjemről. Hol marad a híres tudós kíváncsisága, a hivatástudat, az emberség, a Hippokratészi esküvel való azonosulás?

A rektort a testvérem és a férjem is jól ismerte. Segítséget kértünk tőle. Az eredmény, hogy három osztály is szívesen látta volna a beteget megkülönböztetett bánásmóddal. Én az ismerős főorvos osztálya mellett döntöttem.

Bizakodva indultunk el, hogy újabb egy hónapra berendezkedjünk ott, ahol reményeink szerint segíteni tudnak.

Teljes súlyával rám nehezedett a felelősség!

Minden kimondott szónak jelentősége lett!

Egy másik ember életéért a döntéseimen keresztül, minden percben felelős lettem!

„Isten kezében oltókés”

(ismeretlen)

Gyógyítani csak a jó emberek tudnak!

A férjem tétován és remegő lábakkal álldogált az ágy mellett. Én a személyes dolgait rakosgattam az éjjeliszekrénybe, amikor megjelent egy fiatal orvos, arcán egy elnyomott mosollyal, csöpögő öntudattal. Mögötte halk morajlással a fehérköpenyes kíséret. Tele lett velük a kórterem. A fiatal orvos miután felvette a tudós álarcát, okoskodva kérdezte:

- Asszonyom! Mit vár tőlünk?
- Azt, hogy visszakapjuk a régi életünket! - válaszoltam.
- Ne reménykedjen! Nem fog sikerülni! Sok ilyen beteget láttam! - felelte, és önmagával megelégedve, megcélozta a következő ágyat.

A döbbenet és a keserűség kiült az arcomra, átkaroltam a férjemet és sírtam. A főnővér később visszajött, vigasztalt és bocsánatot kért.

A fiatal orvosnak szerettem volna az arcába vágni, hogy pályát tévesztett, hogy az idős barátunktól megtanultuk, hogy „gyógyítani csak a jó emberek tudnak”, de a kiszolgáltatottság elnémítja az embert. Csendben maradni, alkalmazkodni, az ott dolgozókat rövid idő alatt megismerni, a lehetőségekhez képest berendezkedni. Mindez a túlélést jelenti! A férjem mellé ápolónőt fogadtunk. Fürdettük, tisztába tettük, etettük, sétálni vittük, megpróbáltunk egy napi programot kialakítani. Közben azt a töméntelen mérget, melyet az előző egészségügyi intézményben belenyomtak, itt igyekeztek a szervezetéből kimosni. Alapvető cél az volt, hogy beállítsák azt az optimális gyógyszeradagot, amely képes még a betegséget egy időre megállítani. A fiunk látogatása mindig egyfajta változatosságot, örömet hozott neki.

Soha nem felejttem el azt a szívszorító jelenetet, amikor a felnőtt fiú az apja fejét simogatva, csitítva nyugtatta, altatta.

Elmúlt évekre visszatekintve, meggyőződésem, hogy könnyebb egy szeretett hozzátartozót elsírni, mint végignézni, ahogy az ember leépül.

Az idő itt is, ebben az intézetben, ugyanolyan lassan és keservesen telt, sok tragédiával fűszerezve, mint az előző kórházban. A klinika úgy működött, mint egy monstrum nagy gépezet. Érzelem nélkül tette a dolgát, elvárva mindenkitől az alázatot. Sajnos a betegem érdekében ez nekem nem mindig sikerült.

Egyik este már éppen hazafelé készülődtünk, amikor az éppen álomba szenderedő férjem ágya mellé beállították az infúziós állványt a palackokkal. Az ügyeletes ápolónak szóvá tettem, miért pont most, miért nem nappal, amikor ketten is vigyázunk rá. Az ügyeletes a pult mögött felélénkülve, azon nyomban jelezte az ügyeletes orvosnak, hogy bíraltam a munkáját. A fehér köpenyes szigorú arcú orvos tekintélyt parancsolóan közeledett felém.

- Asszonyom! Tíz perce van, hogy elhagyja a klinikát! A jövőben pedig kérem a látogatási idő szigorú betartását! – mondta és még leállt csevegni mosolygó arccal az éppen arra járó ápolónővel.

Másnap kialvatlanul, fáradtan, de két táskába szépen becsomagolt ajándékokkal, mindenre elszánt hadvezérként vonultunk be. Célunk egyértelmű volt. A megvesztegetés! Ezek után addig maradtunk, ameddig akartunk.

Maradj pillanat!

A klinikán a megszokott rend szerint folyt az élet. Az ápolók hozták a lázmérőt, az infúziót, a gyógyszereket, készültek a nagyvizitre. A betegek egyszerre mentek a fürdőbe, sietősen tettek-vettek, izgatottan várták az orvossal való találkozást. Ilyenkor olyan volt az osztály, mint egy szürrealista kép.

A nyugalom, a halk moraj csak látszat volt. Az a beteg, akivel a folyosón beszélgettem, aki férjem állapota felől érdeklődött, a következő pillanatban mérgesen csapta be a kijáratit ajtót, hogy a két fehércöpenyes erőszakkal viszszaakérje.

Az a szomszéd férfi, aki történelemből vizsgáztatott, kérkedve a lexikális tudásával, a fejére húzott takaró alól kiabált, jajgatott. A másik meztelenre vetkőzött, letépvé mindent magáról. Egy dolog tudta őket visszarángatni a jelenbe, ha valaki közülük sajnálattal, részvétellel volt irántuk.

Furcsa megindító világ ez, a külvilág szemében egy torz kép az emberről, de mélységesen őszinte, szívbemarkoló és púder nélküli.

Mi a férjemmel, engedéllyel vagy anélkül sokat sétáltunk. Ha jó idő volt, a klinika parkjában, rossz idő esetén pedig a kórteremben.

Aznap szakadt az eső, a szobában csak a skizofrén egyetemista fiú volt, aki mereven nézte a mennyezetet. Az egyetemi tankönyvek ott sorakoztak az éjjeliszekrényen, de nem olvasott, nem tanult, nem vett tudomást a környezetéről. Én időnként rámosolyogtam, de az viszonzásra nem talált.

A férjemet két lépés után iszonyú düh kerítette a hatalmába. Szitkozódott, szoritott és ütött. A vendég ápolónő gyorsan a segítségemre sietett. Beinjekciózták és lekötözték. Az eszemmel tudtam, hogy nincs más megoldás, de mégis borzasztó, hogy csak ezzel a módszerrel lehet ártalmatlanná tenni egy embert. Végtelenül megindító és szomorú. Néztem a férjemet és sírtam.

Sajnáltam őt, és sajnáltam magamat. Aztán egyszer csak valaki megkocogtatta a vállamat. Az egyetemista fiú volt, némán nyújtva felém egy tábla csokoládét.

Hogy mondhatjuk azt, hogy az ember elidegenedett. Ott és akkor megtörtént a csoda, amelyre azt mondhatom: - Maradj pillanat, maradj velem, mert magammal viszlek!

„Milyen kivételes ajándék a mosoly! Hiszen nem kerül semmibe, de szívmengető. Csak egy pillanatig él, de az emléke megmarad. Örömet szerez és táplálja a jóindulatot. Kiváló ellenméreg irigység és rosszindulat ellen. Biztatást ad a csüggedőknek, erőt önt belé. Nem lehet megvenni, kölcsönkérni, ellopni, nem jelent földi javakat senkinek mindaddig, amíg önként és jó szívvel meg nem ajándékoznak vele. Ha valaki túl fáradt ahhoz, hogy rád mosolyogjon, nézz rá derűsen, mert senkinek nincs nagyobb szüksége a mosolyra, mint annak, aki már nem tud mosolyogni.”

(Dale Carnegie)

„Azért vagyunk a világon,
hogy valahol otthon legyünk benne.”

(Tamási Áron)

A sorsdöntő vizsgálat, amely darabokra törte a reményt

A klinikán beállították a férjem gyógyszer adagját. Nem láttam értelmét a további maradásnak. Saját felelősségemre hazajöttünk. A kezelőorvos figyelmeztetett. Csak akkor vigye haza, ha otthon segítő családtag van maga mögött! ...És a kezembe nyomott egy listát a szociális otthonokról. Olvasás nélkül, kissé megbántódva adtam vissza.

Hogy is képzelheti valaki, hogy elengedem a kezét!

Itthon az életünk szépen lassan kezdett visszatérni a régi ütembe, azzal a különbséggel, hogy a fürdővárosba már nem tudtunk visszatérni.

A betegség megállapításától három év telt el. Kereste a wc-t, nem tudta aláírni a nevét, rosszul olvasott, nem tudott számolni. Még kis segítséggel egyedül öltözködött, evett, mosakodott, beszélt, járt, mozgott. A hangulati változásokat a gyógyszerek, vitaminok, változó sikerrel, de még szabályozták. Sokat mozgottunk, sétáltunk, próbáltam olyan feladatokat kitalálni, melyeket ő maga is teljesíteni tudott. Fontos terápiának tartottam, hogy kimenjünk az utcára, emberek közé. A kinti zaj, dübörgés, néha nagyon idegesítő, de jelzi, hogy részesei vagyunk egy nagyobb közösségnek, élünk. Mi egy kisvárosban lakunk, gyorsan terjed a hír. Az emberek megbámultak bennünket. Az úton az autó lassított, a kerékpárról leszálltak, kíváncsian figyeltek bennünket.

A sajnálkozás keveredett az őszinte üdvözléssel. Belül zokogtam, de képes voltam felemelt fejjel, mosolyogva fogadni az érdeklődést, csak egy pillantásnyi időt szánva rájuk.

A férjem fizikálisan még jól volt, az értelem egyre messzebbre került. Mindaz, ami őt jelentette a külvilág számára, lassan megszűnt.

Aztán egy aprócska hír az újságban ismét felvillantott egy olyan reménysugarat, amely mögött a túlélést lehetett sejteni. Őssejtbeültetés! Hónapokig foglalkoztam a gondolattal, minden fellelhető irodalmat elolvastam. Azon a napon, mikor a táskámba tettem a kölcsön pénzt, a férjemen kívül semmi nem számított. A párom, amikor elmeséltem neki, hogyan került közel a gyógyulása, örömeiben a kezét rázta és sírt!

Érdekes és különleges az agy működése. A laikus ember számára felfoghatatlan, ahogy egy cél érdekében minden tartalék energiáját mozgósítani képes.

Megtörtént a mindent eldöntő vizsgálat, lesújtó válasz született. Az erek nincsenek olyan állapotban, hogy garantálják a sikeres beültetést. A kétségbeesés összetörte egy pillanat alatt a gyógyulásba vetett hitünket.

Közhely, de igaz! Amit pénzzel meg lehet venni, az pótolható! Egy ember életében az egészség a legfontosabb! Az a legnagyobb érték, mert pótolhatatlan, és nem lehet pénzért megvenni.

Akkor éreztem igazán, teljes súlyával, milyen nehéz terhet rakott rám az élet. Hazafelé az autóból irigykedve néztem a külvilágot, az embereket. Nevettek, beszélgettek. A nagyszülő, aki az unokát sétáltatta, az a középkorú férfi, aki a párja helyett a táskát cipelte.

Mi is így terveztük, hogy együtt öregsünk meg. Nem kaptuk meg ezt az esélyt!

Azok az emberek, akik egymás mellett élik meg az idő múlását, nem tudják, hogy milyen szerencsések! Az ember társas lény! Míg fiatalon egymás segítségével, de külön-külön is képesek vagyunk kiteljesedni, szárnyalni, addig idősebb korban egymás támogatása, társasága, segítése, kézfogása egy olyan együttlét, amely pótolhatatlan.

Mi úgy veszítettük el, hogy nem birtokolhattuk ezt a kegyelmet!

„Nem mondhatja a szem a kéznek: „Nincs rád szükségem”, vagy a fej a lábnak: „Nincs rád szükségem”. Ellenkezőleg, a gyöngébbeknek látszó tagok sokkal szükségesebbek. Sőt a test alacsonyabb rendű tagjait nagyobb gonddal vesszük körül...”

(Biblia, Pál apostol első levele a korintusiakhoz)

Az első komolyabb rosszullét... követte a többi...

Az idő lassan araszolatott előre a mi életünkben. A kórházi és a klinikai látogatást magunk mögött hagyva további három év telt el. (A megállapított diagnózistól hat év.) Kialakult egy olyan életforma, amelyben még lehetett élni, de már erősen súrolva a határokat. Én segítség nélkül már nem tudtam létezni. A férjemmel való tudatos, szakszerű foglalkozás fárasztó volt számomra is. Az állandó figyelem, éberség, hogy mindent megkapjon, ami a jobb közérzetet elősegíti, a séta, a torna, az étkezés, a fürdés, sok energiát igényelt. Nekem a huszonnégy órából pihenésre alig maradt idő. Elfáradtam, kikapcsolódásra alig volt lehetőségem. Emlékezetes volt az a délelőtt, amikor főzéssel elfoglalva élveztem az egyedülletet. A férjem sétálni indult az egyik segítőkkel. Kis idő múlva csengettek, egy idegen ember hozta a hírt, hogy pár házzal odébb, a férjem a földön fekszik, rosszul van, Siettem, ahogy tudtam. A végtagok mereven feküdtek, szememben zavarodottság, körülötte egy kisebb csődület. Hallottam, ahogy valaki a mentőt hívja. A kórházba nem akartam vinni!

A szomszéd házból kértem egy széket, meg egy pohár vizet, leültettem, megittattam. Masszíroztam és mozgattam a végtagjait, folyamatosan beszéltem hozzá, majd azt láttam, hogy eszmél a világra, hazavittük.

Otthon vizes ruhával borogattuk, amikor jobban lett, újból (nem kevés izgalommal) végigmentünk azon az úton, ahol a baj történt. Tettük ezt ezért, mint a pedagógiában, ne maradjon kellemetlen emléknym benne, ha arra megyünk legközelebb, ne féljen, ne szorongjon. Ez volt az első figyelmeztetés, hogy egy ember kevés már az ő sétájához. Az évek múlásával, ahogy az állapota súlyosbodott, ezek a rosszullétek egyre gyakrabban ismétlődtek. Az agyban lejátszódó kémiai folyamatokat már semmi külső módon nem lehetett befolyásolni. A roham az epilepsziára hasonlított! A kezdeti tünet a rángatózás, ritkábban a beleájulás, még fokozta a rosszullétet.

Amikor már nem beszélt, jobban megfigyeltem a viselkedését, a mormicolását, az időjárást a frontokkal, a környezeti inger hatását, a rosszullétek gyakoriságát, időtartamát. Semmi fellelhető logikus magyarázatot nem találtam bennük! A szervezet belső válasza volt mindez, megadva magát a betegségnek, hogy ebből a küzdelemből, még gyengébben, még elesettebben kerüljön ki. A rosszullétekre soha nem lehetett felkészülni, kíméletlenül ott lebegett a vele járó félelmem, mert bármikor előfordulhatott.

„Mint ahogyan lomb váltja a lombot, olyan csak az ember.
Földre sodorja a lombot a szél, de helyébe az erdő
Mást sarjaszt újból mikor eljön a szép tavasz újra:
Egy nő, más meg aláhull”
(Homérosz)

Kinyílt egy ablak...

Amióta kimondták a visszavonhatatlan ítéletet, kilenc év telt el és ebből teljes ápolásra a férjem hatodik éve szorul. Fürdetjük, öltöztetjük, pelenkázunk, etetjük és emeljük a testét. Közben beszélünk hozzá kedvesen, mintha mindent értene, várva, hogy a következő pillanatban válaszol. Egy-egy etetés hosszan elhúzódik, mert gyakran elkapja a fulladásos roham, nem működik a nyelési reflex, ilyenkor pánikba esik. A lakásban már csak tolókcocsival közlekedünk. Ebben a monotóniában a változatosságot - jó idő esetén - az jelenti, ha ki tudunk ülni a teraszra.

Egyre gyakrabban látom, hogy ő is belefáradt a küzdelembe. Már nem olyan erős benne az élni akarás! Félek, hogy lassan, fokozatosan feladja! Az ismerősök, a barátok tiszteletben tartják a döntésemet, hogy otthon ápolom a férjem, de gyakorta felteszik a kérdést:

- Miért nem viszed egy otthonba?

A válaszom mindig ugyanaz! Ott nem tudják, hogy mit szeret enni, hogy a túrós tésztát porcival és cukorral szereti, nem tudják, hogy lefekvéskor a lábfeje alá kell gyűrni a takarót, ott idegesítené a hangos beszéd, nem szeret borotválkozni és egyedül lenni. Mielőtt elalszik én betakarom, puszival kívánok neki jó éjszakát, szép álmokat és minden este elmondom neki, hogy SZERETLEK!

Már hajnalodik, a férjemmel egész éjszaka fent vagyok. A „mormicolása”, az artikulálatlan hangok már nem idegesítenek, de zavarnak a pihenésben. Csak reménykedni tudok, hogy nem egy újabb rosszullét kezdete.

Egy hónap múlva megszületik a mi kis unokánk, a kis Róza.

Még nem mehatsz el! Látnod kell őt!

Tudom, hogy kis keze soha nem simulhat a tenyeredbe, két karjával soha nem ölelhet át, de látnod kell őt! Találkoznotok kell, mert ez lesz a **Te fausti pillanatod**, melyet magaddal viszel a hosszú útra. Még ne menj el!

Még maradj!

Az éjszaka hosszúra nyúlt, kialvatlan vagyok és nagyon fáradt. Hajnalban 4:45-kor váratlanul megszólalt a telefon. A fiunk hívott, hogy a menyünket bevitte a klinikára, mert elfolyt a magzatvíz. Odakuporodtam a férjem

lábához, folytak a könnyeim, csendesen imádkoztam, érted aggódtam, pici lány és az édesanyádért!

Délután 17:10-kor megszületett az unokánk, László Róza!

Az Úr becsukott egy ajtót, de kinyitott egy ablakot, hogy bezúdulhasson a napfény, hogy szabadon áramoljon a szeretet!

És a te „fausti” pillanated eljött...

Az éjszaka csendjében a férjem hangja általam fel nem fogható jelzéssel hangosan visszhangzott. Attól féltem, hogy zuhan egy rosszulébe. Simogattam a fejét és folyamatosan beszéltem hozzá. Várj még! A holnap egy új csodát hoz, láthatod a kis Rózát!

A kis unoka meglátogatja a nagypapát...

Álmosan meséltem a piciről és a fiunkról, a fáradtság azonban erősebb volt bennem és elaludtam. A hajnali ébredéskor az első észlelésem megnyugvást is hozott. A férjem nagy szemekkel, nyugodtan várta a reggelt, szinte siettette az időt, mint aki tudja, hogy egész életében erre a pillanatra várt. Találkozás a kis unokával...

Vannak történések, amikor az önfegyelem már nem segít, és a fájdalom maga alá gyűri még a szeretetet is, utat engedve az elkeseredésnek, az önsajnáltnak. Ez történt akkor is! Miért nem lehetünk mi is olyan átlagos nagyszülők ezen a napon, akik az unokájuk érkezését köszöntik! Néztem a férjemet és iszonyú fájdalmat, keserűséget éreztem. A gondolataimat a gyakori tennivalók lökték tovább, hogy a férjem rendben legyen és a vendéglátás se csorbuljon.

Hetek óta a páromon nem volt utcai ruha. Azon a reggelen időben megfürdettük, a reggelizés pedig – ami az utóbbi időben már nem volt problémamentes – a legnagyobb csodálatunkra rövid idő alatt és könnyen lezajlott.

Megérkezett hozzánk a pici lány, és elfoglalta helyét a nagypapával szemben. Sírtunk és neveltünk egyszerre! Őrizve ezt a látványt sem mozdulni, sem megszólalni nem mertem.

Egy varázslat volt ott és akkor köztünk! A férjem a szemével ugyan nem követte a kis emberkét, de az biztos, hogy érezte a jelenlétét, a pillanat fontosságát, mert az örömkönnyek elárulták, hogy érdemes volt neki ezt a felbecsülhetetlen ajándékot megvárni.

Ekkor történt az igazi meglepetés, a menyem a férjemhez közel vitte a picit és beletette az ölébe, hogy érezze, világra jött, itt van a nagypapa unokája.

Ez a te „fausti” pillanated!

Ha menned kell, ezt a csodát vidd magaddal!

„Este van már, sietnek az esték
álnokul mint a tolvaj öregség
mely lábhegyen közeledik, halkan,
míg egyszer csak ugrik egyet, s itt van!
Nem tudjuk már magunkat megcsalni:
óh jaj, meg kell halni, meg kell halni!”
(Babits Mihály: Ősz és tavasz között)

A Jelen...

Ide figyelj, Te picit lány!

Sok-sok évvel ezelőtt, amikor a Nagypád és a Nagymamád még fiatal volt, a jeles évfordulókat utazással ünnepeltük. Felültünk a buszra, és Párizsba kirándultunk. Az útitársunk egy híres asztrológusnő volt, aki megjósolta, hogy érett fejjel, de még megérjük a Te érkezésedet, picit Róza!

Azóta minden más lényegtelennek tűnt, csak téged vártunk, és úgy emlegettünk: a kislány...

Amikor a Nagypád már beteg volt, gyakran mormolta ezeket a szavakat: a kislány...

Rajtam kívül senki nem értette. Nem fogsz rá emlékezni, de tudnod kell, hogy nagyon szeretted és nagyon várt!

Szeresd nagyon az Édesapádat, mert az ő szemében megtalálod a Nagypát is!

Ölel: a Nagymama

Lászlóné Háló Erzsébet

A kis szökevény

Épp bekötöttem a fejemet egy piros pöttyös kendővel, és a hosszú nyelű porolót kerestem, hogy egy nagyobb méretű takarításhoz fogjak. A tavaszi fáradtság miatt egyre csak halogattam, de reggel úgy döntöttem, nem húzom tovább. Csengettek. Kinéztem az ablakon és láttam, hogy Mimi áll a kertkapu előtt. Mimit be kell engedni, akármilyen is van, mert amiket ő mond, arra mindig érdemes odafigyelni. Pá takarítás! – tettem le a seprűt és indultam ajtót nyitni.

- Három évvel ezelőtt kellett volna erről beszélnem Neked, de mindig elodáztam. Részben azért, mert magam sem akartam, hogy más tudjon róla – kezdi. – Nem szerettem volna felfedni a figyelmetlenségemet, ami majdnem bajba sodorta Lilikét. Most már biztos vagyok benne, hogy el kell mondanom. Lesz, akinek

segíteni fog. – Elhelyezkedtünk kényelmesen és máris belefogott. – Lilike hat éves, most fog iskolába menni. Nem lehet a készülődést elég korán kezdeni, így átnéztem a szekrényét, hogy mit tudunk még az ősszel használni, mit kell majd pótolni. Sokat nőtt az utóbbi időben, így a felesleges ruháskáit egy bőröndbe hajtogattam. Majd felajánljuk valakinek, akinek nagy szüksége van rá. Rakosgatás közben a kezembe akadt a kis kötött pulcsi. Akkor kapta tőlem, amikor oviba ment. Megint eszembe jutott az a délután! Nyári hőség volt. Ketten voltunk Lilikével. Elhatároztam, hogy alvás után, ha már nem lesz akkora a hőség (talán), lemegyünk a közeli üzletbe és megvesszük a fonalat a pulóverhez, hogy még időben elkészüljön. Tudja használni a rossz idő beálltával. Útközben mondókákkal szórakoztattuk egymást, számoltuk a lépéseket – ötig, mert Lili eddig tudott számolni –, aztán előlről kezdtük megúnás nélkül. Találgattuk, hogy hányszor kell még újrakezdeni, míg odaérünk. A forgalmas főútról beléptünk a boltba, aminek két ajtaja volt: egyikén bementek, a másikon kijöttek az emberek. Csak előre lehetett haladni. Elkezdtem válogatni a fonalak között. Mint minden anya, én is arra törekedtem, hogy a leg-leg-leget tudjam adni a kislányomnak. Már tervezgettem a fazont, a mintát, mikor elfáradt a kezem, letettem Lilikét, hogy kezet cseréljek. Abban a pillanatban nyílt a bejárati ajtó, és Lilike ezt kihasználva kiszaladt az utcára. Nagyot sikoltottam: „Megszökött a gyerekem!” De nem tudtam utána szaladni, mert az ajtó automatikája bezárta azt. Körbe kellett kerülnöm, amíg a kijáratig értem. A néhány métert egy örökkévalóságnak éreztem. Az utcán körülnéztem. Délutáni csúcsforgalom, az amúgy is forgalmas főúton. Az autók egymást érték, a járdán tömeg, Lilike sehol! Rohangáltam az üzlettől a sarokig és vissza. Közben horrorfilm kockái peregtek a szemem előtt: ellopták... kirohant az autók közé... azok elütötték... mi történt...? mi lesz most...? – a kétségbeesés, a tehetetlen düh megbénított. Így azt sem vettem észre, amikor egy kapualjból kinyúló kéz megfőkezett és behúzott. Halkan, de érthetően mondta: „Asszonyom! Itt a kislánya.” Az én Lilim az ölében ült, és békésen várta, hogy mi fog történni. Az üzlet egyik fiatal eladója volt, aki nagy lélekjelenléttel és helyzetfelismeréssel még az ominózus ajtónyitással kifutott az utcára, összeszedte Lilikét és bevitte a házba, hogy ott biztonságban legyen. Átvettem a „világ legdrágább csomag”-ját tőle. Felajánlotta, hogy menjünk vissza az üzletbe, fejezzem be a vásárlást, majd ő addig vigyáz Lilikére. „Nem, köszönöm, majd máskor” – motyogtam valami ilyesmit. Gyors iramban futottam a gyerekekkel a karomon. A kulcs nehezen talált be a zárba. Mikor a lakásba értünk, letettem a kislányt. Behúzódtam a szoba sarkába, és hangosan zokogtam. Most az sem érdekelt, hogy olyasmit lát, amit nem ért, azért megijedhet, vagy átveszi az én zavart viselkedésemet. Majd kiheveri! A fő, hogy itt van, a haja szála sem görbült meg!

Nem tudom mennyi idő telhetett el így. Teljesen elvesztettem az időérzéke-
met. Egyszer csak azt éreztem – akkor már könnyem sem volt –, hogy fel kell

néznem. Lilike állt szemben velem. Mosolyogva ennyit mondott: „Anya! Itthon vagyunk. Játsszunk egyet!” Megfogtam az apró kezét és elindultunk a gyerekszoba felé.

Sokáig mardosott a gondolat, hogy valamit mulasztottam, nem voltam éber. Még végig gondolni is rossz, hogy másképp – rosszul – is végződhetett volna.

Mára már sikerült a helyére tenni a dolgot. Egy könyvben azt találtam, hogy a kicsik ösztönei úgy fejlődnek, hogy veszélyhelyzetben megóvják őket. Én ezt úgy mondom, hogy az őrangyala lépett szolgálátba! – Mimi nagyot sóhajtott, most is éreztem a megkönnyebbülést. Azt is tudom, hogy ezzel segíteni akar azoknak a mamáknak, akik hasonló helyzetben szintén nem tudnak megbirkózni a saját büntudatukkal.

Mimi készülődött, hogy hazamenjen. Kezébe vette a kinőtt pulcsit. Akkor láttam meg az elejébe nagy gonddal belekötött angyalkát.

Márkuszné Joódy Anna

A kenyér

Akkoriban, az ötvenes évek elején, minden héten sütöttünk három kenyeret. Ez éppen elég volt hat kisgyereknek. Ezek a kenyerek azonban nem úgy néztek ki, mint amit ma boltban vásárolunk. Nagyok voltak, legalább három kilósak, ropogós héjukra ha ránéztél, rögtön hatalmas étvágyad kerekedett.

A kenyérsütésnek meghatározott napja volt a héten. Mivel nekünk kemencénk nem volt, a pékhez vittük a megkelt hatalmas cipókat. A sütési szándékunkat be kellett jelenteni előre, mert csak bizonyos napokon volt befűtve a kemence. Nem tudom, hogy anyám honnan tanulta, de mestere volt a kenyérsütésnek. Előző este lehozta a padlásról a lisztet, mert annak melegezni kellett. Amíg szítálta, jókat prüszköltünk. Aztán kovászt készített kis csuporban lisztből, élesztőből, vízből és sóból. Emlékszem, egyszer kifelejtette a lisztből a sót. Ez a három kenyér bizony nagyon sokáig eltartott. Mindig megcsodáltam, ahogy a lisztet megrepszti az élesztő és igyekszik szabad utat találni kifelé a csuporból. Ilyenkor kezdődhetett a dagasztás. A fateknőbe kimért liszthez keverte a megkelt kovászt és langyos vízzel addig gyúrta, agyusztálta, amíg az kedvére való nem lett. Egyáltalán nem volt könnyű munka! Amikor már finom, hólyagos tésztát kapott, elégedetten borította ki a lisztes gyúrotáblára. Kiformázta a három csinos cipót, lisztes kenyérruhával kibélelt szakajtóba tette egyenként, és a kályha mellé rakta, hogy pihentesse reggelig. A cipók meg is hálálták, mert reggelre tele lett a szakajtó. Akkor anyám gyengéden, óvatosan kiemelte, még egyszer átgyúrta a kelt tésztát, mindegyikből lecsipentett egy kis

darabot, amit aztán lángosnak sütött reggelire. Aztán visszatette őket a helyükre, hogy pihenjenek még egy kicsit.

Volt egy négykereű kis húzós kocsink, Anya azt puha pléddel kibélelte, ebbe berakta az elkészült művet, gondosan betakargatta, aztán mehetett a pékhez, de előbb kis cédulára ráírta a nevünket, hogy majd megtalálhassuk, ha kisült. A faluban többen is a péknél sütöttek, ezért kellett a cetli, hogy a kisült kenyerek össze ne keveredjenek.

Ha nem voltunk éppen iskolában, mi is elhúzhattuk a kiskocsit. Ilyenkor kicsit elidőztünk a kemence előtt, és néztük a gyönyörű tűznyelveket. Szép látvány volt. Aztán három óra múlva már mehettünk is a megsült, ropogós gyönyörűségekért.

Egy alkalommal Anya megbetegedett. Úgy mondták, a láz ledöntötte a lábáról. A péknél másnapra be voltunk jelentve, az előző adag meg éppen elfogyott, így Anyám úgy gondolta, lesz még annyi ereje, hogy megsüti a kenyeret. Kimérte a lisztet, előkészítette amit kellett, de amikor hozzáfogott a dagasztáshoz, feladta. Búsan, kétségbeesetten hagyta ott a konyhát. Odasomfordáltam mellé. Lehettem vagy hétéves. Halkan, tétován szólaltam meg. Nem is tudtam, hogy kezdjem, olyan szokatlan volt, hogy az én Anyám, akinek soha nem lehetett baja, akire mindig lehetett számítani, most azt mondja, hogy nem megy. Pánikszerű félelem fogott el. Halkan megszólaltam: – Anyu, megpróbálhatom? – Megadóan legyintett. Kiült egy székre a konyhába, párnával megtámasztotta a hátát, pokróccal betakargattam. Aztán kezét mostam, kötényt kötöttem, felgyűrtem a ruhám ujját. Tudtam, hogy kell csinálni, mert többször láttam már, hogyan készül a kenyér. De azért odafigyeltem, hogy mit mond. Az elején nem is volt olyan nehéz. Az anyagok engedelmesen keveredtek egymással, a víz is megtette a magáét. Hamarosan összeállt a massa. Az igazi munka azonban csak ezután kezdődött. Apró, összeszorított ökleim elvesztek a tésztában. Valahányszor megtaláltam a tekenő alját, mindig újra kellett keresni a kezeimet, amikre vastagon ráragadt a massa. Sokáig birkóztunk. Néha Anyámra néztem, aki lázas szemmel figyelte, hogy mit csinálok, de nem szólt semmit, amíg viaskodtam. Egy idő után én törtem meg a csendet: – Anyu, jó lesz? – Még nem csöpög a plafon! – Érthetetlenül néztem. Hogy jön ez ide? Úgy tudom, hogy a háztető sehol nem lukas, nem ázik be. Különben is, semmi köze ahhoz, amit csinálok! Hagytam. Folytattam. Egy idő után, amikor már nagyon fáradt voltam, megint megkérdeztem: – Anyu, most már jó lesz? – Még mindig nem csöpög a plafon... – Kezdem elveszíteni a türelmemet. Talán nem is kellett volna belefognom. Hiába küszködök, még mindig nem jó semmi. Aztán a homlokomon megjelent egy izzadságcsepp. Lassan gurult lefelé az arcomon. Mikor Anyám meglátta, csak ennyit mondott: – Most már elég lesz. – Megértettem, hogy most csöpög

a plafon. Egy sóhajtásnyi szünet után a lisztezett gyúródeszkára borítottam a masszát és három részre próbáltam osztani. Nagyjából sikerült is, bár furcsa dolgok derültek volna ki, ha valaki egy mérleg segítségével leellenőrzi.

Másnap reggel Anya már jobban érezte magát, így a kenyérral kapcsolatos hátralévő teendőket együtt végeztük el. Aztán mehetett a pékhez. Szerintem aznap ettük a világ legfinomabb házikenyérét.

A másik, egy téli, szintén kenyérhez kapcsolódó emlékem. A kenyérsütést megelőző napon és aznap is minden előírás szerint történt: bejelentés, kimérés, kovász, dagasztás, kelesztés. A zsomporokba is bekerültek a cipók. Rá a takaró és indulás. Mivel aznap valami miatt nem volt tanítás, mi gyerekek indulhattunk a pék felé. Letettük a rakományt és csak három óra múlva tértünk vissza. Nem mentünk haza, hanem hógolyóztunk, szánkóztunk, hogy elüssük az időt, amíg a kenyér kisül. Ügyesen kiválasztottuk a magunkét, a fehér sapkás pék bácsi gondosan leellenőrizte, nehogy tévedésből másét vigyük el, aztán elindulhattunk. Jeges szél csapott az arcunkba, nagyon fáztunk. Bátyám mindig gavallér volt velem, vigyázott rám, most is aggódva figyelte lilára fagyott kezeimet, piros orromat. – Fázol? – kérdezte. – Nagyon! – válaszoltam alig hallhatóan. – Tudod mit találtam ki? Ülj rá a kenyerekre, attól majd átmelegszel! – azzal felsegített a ródlira, a kenyerek tetejére. Így mentünk hazáig. Anya akkori tekintetét még máig sem felejtettem el. Szerintem akkor ettük meg a világ legrosszabb kenyérét, ami jó sokáig el is tartott...

Márkuszné Joódy Anna

Az őzgida

Dédapám erdész volt, így nagyapám a Szatmári- Erdőháton született. A Barkóczyak uradalmához tartozott a Jánki-erdő is, ahol kisiskolás koráig nevelkedett.

Sokszor mesélte nekem, hogy bizony, ha esett, ha fűjt neki gyalog kellett feljárnia az erdőről a több kilométerre lévő falu iskolájába. De az útját szegélyező magas törzsű tölgyek, réti virágok mindig feledtették vele a fáradalmait. Hanem egy hófúvásos téli délutánon nagy meglepetés fogadta otthon, amikor megérkezett az iskolából. Épp, hogy csak megmelengette a sikankózástól elgémberedett lábát a sutban, mikor az édesanyja így szólt:

- Eredj csak, Fiam! Szóráj egy kis kukoricát a fácán csibéknek!

Nem kellett kétszer mondania, nagyapám ugrott, szeretett bibelődni az állatokkal, főleg a kicsinyekkel. Ám ahogy a fácántelegelőbe lépett, szeme-szája elállt.

A csibék mellett egy pöttyös hátú őzike feküdt a sarokban. Ölbe kapta, és szaladt is be vele a házba.

- Hát, ő meg hogy került ide, Édesanyám?

- Apád hozta az erdőről, Fiam. Biztos megsebezték az anyját.

Lett már dajkája a gidának! Nyomban befektették, a vacokba és a testvérek azon civakodtak, hogy ki cucliztassa a kis jövevényt. Estére az apjuk is hazatért egy nagy zsák piros almával, amit az uraságtól kapott ajándékba. Úgy-hogy minden adott volt nagyapám gyermekkorának egyik legszebb karácsonyához.

A kis gida pedig gyorsan cseperedett. Ahogy kitavaszkodott, és már tudott gypelni, szabadon eresztették. De időnként visszatért a ház körüli mezőre legelni, nem feledve gondos dajkáit.

Marofka Bálint

A kőszikla

Tudjátok-e, hogy mi az a kőszikla? Hogy mit is jelent? Vagy hogy hogyan is néz ki? Gondolom igen, de én mindenképpen szeretnék most nektek elmesélni, egy történetet mely kérdéseimre választ ad.

Történetet, melyet ismét nagymamámnak köszönhetek.

Egy valós élő kőszikláról szól, aki átvitt értelemben önmagában egy lány, egy nő, egy feleség, egy anya, egy mama, egy dédnagyanya, egy barát, egy rokon, egy társ és sorolhatnám még, hogy mi is volt egyszemélyben.

Egy bátor és kitartó nőről írok, aki az én dédnagymamám. Mihály Ilona 1922. június 11-én született, mint szerelem gyermek. Édesanyja nem volt módos családból való, nem volt meg a megfelelő rangja, így édesapja nem vállalta fel őt (őket). Vigaszdíjként adott néhány földet kárpótlásként, mert akkoriban ez volt a szokás. Ezért édesanyja egyedül nevelte fel szegény körülmények között, sok nélkülözések közepette, mire tizenhárom éves lett, édesanyja férjhez ment, de ettől az anyagi helyzetük továbbra sem változott és ráadásul őt elküldték szolgálni egy családhoz, ahol rengeteget kellett dolgoznia. Tizennyolc éves korára szép, egyszerű dolgos lánnyá cseperedett. Udvarlója is volt már ekkor, aki rangban, módban hozzávaló volt, és akit nagyon szeretett, de mostoha apja férjhez adta egy módosabb gazdához, mert az jobb partinak ígérkezett. Beleszólása nem volt, sőt még lehetősége sem, hogy válasszon, hiszen nem szerette a kiszemelt jelöltet, de ez ellen nem volt mit tennie. Kénytelen volt férjhez menni, úgy hogy szerelemről szó sem volt, és sajnos a sors iróniája vagy a véletlen műve nem lehet tudni, de szeretett kedvese

szomszédságába került. Nemsokára egymás után két fia született, Károly és Zoltán, melyeknek nagyon örvendett, hisz más boldogsága nem volt, csak a két szép gyermeke. Férjét, vagyis az én dédnagyapámat a fiúk születése után nemsokára elvitték fogságba, ahonnan nem lehetett tudni, hogy visszatér-e valaha. Ezek után egyedül maradt rengeteget dolgozott, egyszemélyben volt anya és apa hogy a mindennapi betevőjük meg legyen. Négy év fogság után hazatért dédnagyapám és egy új fiúval bővült a család az én nagyapámmal, Andrással. Mire megint rendeződött volna az életük és végre egy család lehetek volna, sajnos rendszerváltás következett és mindenkit elvette a román állam a kollektivizálás miatt. De ez sem törte meg őt(őket), hisz továbbra is dolgoztak, mert három fiúk volt. Az idő múlásával szerettei rendre elhunytak, és férjét is elvesztette, így megözvegyült ötvenöt éves korára. Senki vérszerinti rokona nem maradt csak gyermekei, akiknek szentelte egész életét. Fiait taníttatta, mindenkinek tisztességes szakmát választott: lakatos, kőműves, öntő-formázó, hogy ne kelljen nélkülözniük, hisz csak ő tudta, hogy milyen is az ilyen élet. De azon felül még a zenét is megszerette velük, így cimbalom, hegedű és szaxofon is került a házhoz.

Minden vágya, álma az volt, hogy gyermekei boldogok legyenek, hogy ne kelljen szolgálja sorsra jussanak, szerelemből nősüljenek és sok unokája legyen. Boldog családot szeretett volna, olyat amilyen neki soha nem adatott. Fiainak egymás mellett építtetett házat, azt szerette volna, ha együtt maradnak, mert neki a családnál fontosabb nem volt. Éjt nappallá téve dolgozót a mezőn, hisz ehhez értett, s mindene a föld volt. Csodás virágai voltak, melyeket nagy odafigyeléssel gondozott egész életén keresztül. Ötvenkilenc éves korára beteljesült az áhított kívánsága, hogy unokái legyenek, kisebbik fiának gyerekei lettek, az én nagybátyám, s utána született az én édesapám. Ott lakott velünk, ő nevelte fel őket, mert nagyszüleim dolgoztak. Mindennél büszkébb volt rájuk.

Sajnos megint a sors vagy a kegyetlen élet, mert az nem mindenkivel kegyes egy félév leforgása alatt elvesztette két nagyobbik fiát betegség miatt. De semmi sem szegte életkedvét, habár ez megtörte lelkileg, de úgy is felemelt fejjel folytatta életét, hisz volt még kiért élni. Aztán sajnos nyolcvannégy évesen eltemette utolsó fiát is.

De a jó Istennek köszönhetően ott volt szüleim esküvőjén, sőt megérhette azt is, hogy dédnagymama lehessen, megszülettem én meg az öcsém. Aztán kilencvenöt évesen visszaadta lelkét a teremtőjének. Mindig azt mondta „hogy nehéz élete volt, de az unokái, dédunokái mindent kárpótolnak és amennyit elvett tőle az élet annyit vissza is adott „úgy érezte, hogy tőlük, tőlünk kapta meg az igazi szeretetet, amire mindennél jobban vágyott. Soha nem kérdőjelezte meg sorsát, hanem csak csendben elfogadta azt, amit neki szánt a sors.

Sok fénykép eleveníti fel az én dédimet, aki megtanított járni, habár nem tudom, hogy nem-e fordítva volt? Mindenképp sokszor végig nézzük azt a videót, ahol én fogom dédim mozgását elősegítő szekeret és ketten forgoló-dunk az udvaron boldogan, nevetve. Így nem érzem azt, hogy nem is ismer-tem, sőt úgy érzem, hogy igen is ismertem, hisz minden lépésemben ott van, ha nem is valójában, de lélekben biztosan és támogat, mint amikor tanított menni.

Ez bizonyítja, hogy valóban léteznek-léteztek kösziklák, akik mindent ki-bírnak, hisz nekünk is volt egy, hálásak vagyunk ezért a jó Istennek.

Márton Csanád

Szülők meséi- Útkeresés

Történetek, melyekből tanulhatunk

Édesapám sokszor mesélt fiatalságának kemény megpróbáltatásairól, a leventék elhurcolásáról Németországba. Mindig azt hangsúlyozta, hogy számára a há-ború 1945. november 4-én ért véget. Ezt sokáig én nem is értettem, csak ké-sőbb, felnőtt fejjel. Most leírom, hogy miként tarthatta sok társával együtt a novemberi dátumot a háború végének.

Négy napi vonatozás után az 52 marhavagonból álló szerelvény mintegy két-ezer hadifoglyot hozott haza a hegyeshalomi állomásra. A katonák sírva borul-tak a hazai földre, s énekelték a himnuszt. Az őrség azonban hamar véget vetett az örömnak, rájuk parancsoltak, hogy a holmijukat hozzák ki a vagonból. S ott helyben, a hazai föld peremén elrabolták tőlük a kint kapott ruhát, lábbelit. A rablott holmival három vagon telt meg.

A dél-komáromi Igmándi erődben ért véget édesapámék számára a háború. 1945. november 4-e volt, még aznap este átjöttek a komáromi hídon a csehszlo-vák területre, ahol újabb pofon várta őket: a csehek még azt is elvették tőle, amit a magyarok meghagytak. A pokrócát is elvitték. Keserű szájjal utazott Érsek-útváron keresztül Galántára. Tíz hónapi távollét után biztonságban hazaért. Azok, akik Münchenben maradtak, csak 1946 nyarán jutottak haza.

A következőkben az útkeresésről, az új hazában való megmaradásról így mesélt drága édesapám:

„A szülői házban nagy öröm fogadott, ez esetben 309 nap voltam távot, s ezalatt semmi hírt nem tudtam adni magamról. Már a Vörös keresztel is kerestettek. A hazaérkezés boldog napjai lassan elszürkültek, előttünk volt a tél, jó lett volna munkába állni. A mezőgazdaságban már megszűnt az őszi

munka. A kendergyár nem fogadott több munkást, kénytelen voltam megízlelni a munkanélküliség keserű kenyerét.

Akkoriban még nem létezett munkanélküli segély. Az egész telet a tüzelőnek való beszerzésével töltöttem. Hol bérben fakitermelést, hol száraz ágygújtést végeztem. Amikor kitavaszkodott, Dögösre akartam menni a gazdaságba, azonban apám nem tanácsolta, mivelhogy őt sem fogadták be.

Ezért kénytelen voltam ismét szolgálatba állni, de nem otthon, hanem egy tót faluban, Horné Zelenicében (1946. május 1.).

Ide vezettek az akkor még nem ismert beneši dekrétumok. Ezek hatását lassan a bőrünkön kezdtük érezni. Magyar iskolát nem nyitottak, a nagygazdáknál vagyonekobbzást végeztek. A háború alatt elpusztult szeszgyárat a falunkban eszük ágában sem volt felújítani.

Az annyit emlegetett csehszlovák demokrácia - melynek híre még a németországi lágerokba is eljutott – részünkre csupán üres frázis maradt. A valóságban egy ördögi terv szenvedő alanyai lettünk, csupán csak a magyarságunk miatt. Ezen új intézkedések nyomán a központilag gerjesztett munkanélküliség juttatott oda, hogy szolgálja legyek újra. Az élet fintora, ahogy velünk a sors játszott. A háború előtt a tót falvakból jártak le hozzánk munkára a summások, a részesaratók, a kenderáztatók, mosónők és hasonlók. Most nagyot fordult a világ.

Falunkat és az 1938-ban visszacsatolt Felvidéket Csehszlovákia újra bekebelezte, s ez nekünk, magyaroknak mérhetetlen gyötrelmet és emberhez nem méltó megaláztatásokat hozott.

Amíg nálunk a munkanélküliség áldatlan állapota uralkodott, addig az új munkahelyeket, az új ipari gócpontokat tőlünk távolabb létesítették. Ez a kis falu is, ahová velem együtt heten jöttünk a gazdákhöz szolgálni, munkaerő hiányban szenvedett. Az itteni gazdák fiai az új lehetőségeket kihasználva mind elmentek Pozsonyba hivatalnokoknak, vagy hasonló állásba. Az egy utcából álló Horné Zelenice Galgóc alatt, a Vághoz közel még sík vidéken fekszik. A folyón túl már szőlőhegyek húzódnak. Ebben a községben Repka Józsefhez, a falu legmódosabb gazdájához kerültem, akinél nem konfiskáltak. Fia Pozsonyban a minisztériumban dolgozott. Amikor fölfogadott, megígérte, ha az aratás alatt is helytállunk, akkor fejenként 6 q búzát ad, és azt haza is fuvarozza Szélibe. A társammal, T. Sándorral egyszerre álltunk munkába. Én lovakkal jártam, a barátom ökrökkel.

A gazda beszélt magyarul is, valamikor magyar iskolába járt. Itt nyoma sem volt a nálunk egyre erősödő magyar gyűlöletnek. A kocsmában a hét magyaron kívül alig volt legény. Mi táncoltattuk a lányokat.

Négy hónapig szolgáltam ezen a helyen. Közben volt egy országos választás, melyen mi, magyarok nem vehettünk részt. Ezután, mintha megváltozott volna az ottaniak magatartása velünk szemben.

Augusztus végén, már az aratás régen befejeződött, de a gazda egyre csak vonakodott a kialakított búzáinkat hazaszállítani. De mintha az eddig velünk szemben kedves lányokat is megfertőzte volna a nemzeti propaganda. Itt ért először személyesen a megalázás a magyarságom miatt. Egy odaváló kislányt-élénk érdeklődését viszonzva- hazakísértem, de játszadozásunk közben a közeledésem azzal hátrította el, hogy mivel magyar vagyok, nem kezdhet velem szerelmi viszonyt. Viselkedése ráébresztett, milyen irányba halad a szlovák közvélemény a magyarokkal szemben.

Gazdánk vonakodását kénytelenek voltunk sztrájkjal tette változtatni. Egyik reggel nem kezdtünk dolgozni, tudomására adtuk a gazdának, míg nem változtat az elhatározásán, addig nem dolgozunk. Hogy nyomatékot adjunk elhatározásunknak, egész napra bementünk Galgócra, hogy a szószegő gazdának legyen ideje meggondolni magát.

Estére megígérte, megadja a búzát, de csak a vasútállomásra ad rá fogatot. Ezt a megoldást csak azért fogadtuk el, mert közben megbeszéltük, hogy ha meg is egyezünk, az augusztust még ledolgozzuk, majd továbbállunk. Nem tudtunk benne bízni.

Augusztus 29-én, a partizán ünnep alkalmából a közeli Terezov majorban a nagymácsédi dohányosok táncmulatságot rendeztek. A mulatságot mi, a hét zelenicai magyar szintén fölkerestük. Csupán két km-re volt a falutól. Mire kiértünk, már javában állt a bál.

A valamikor szebb napokat látott hosszúkás épület első végén alig egy méter magas kis terasz fölött két megkopott oszlopon timpanon volt, ez alatt játszott a cigányzenekar. Az épület előtt keresztben egy 20x15 m-es térségen táncolt a népes, vidám társaság. Ezt a térséget nyírott élősövény övezte.

Mi a sövényen kívül tájékozódunk, hogyan kapcsolódhatnánk be ebbe a békebeli, meghitt vigalomba. A közelünkben „petrezselymet áruló” 2-3 mácsédi lánytól megtudtuk, a táncos társaságnak csak a fele mácsédi, a többiek a környező falukból való szlovákok.

Így gondban voltunk, mert nem tudtuk, melyik a magyar lányok, akiknek a kedvéért valójában idejöttünk. A ruhájuk nem ütött el a szlovákokétól.

Mialatt tanakodtunk, verekedés robbant ki, mégpedig a magyar mácsédiak és a szlovákok között. Pillanatok alatt a sövényel övezett térség verekedőkkel lett tele. Úgy láttuk, mindenkinek akadt párja a viaskodásban, amelyben talán 50 pár püfölte egymást, ki kézzel, ki székkel, padokkal, ami éppen a kezük ügyébe került. Ezalatt mi tétlen szemlélői voltunk az ádáz küzdelemnek. Nem

ismertük egyik felet sem. Csupán a hangok kavalkádjából sejtettük egy-egy ordítás vagy jajkiáltás nyomán, hogy melyik nép fiát érte fájdalmasabb ütés.

Egyszer csak valaki kést rántott. A teraszra szorult lányok visítva szaladtak be az épületbe, annak a hátsó végében italozó idősebb ácsokhoz segítségért, akik a dohányosopákat készítették.

A 10-12 ács felbátorodva az elfogyasztott jó pár liter bor után megkapták baltáikat, és akár egykor Zrínyi Szigetvárból, kirohantak, és leugráltak a verekedők közé. Ott, ismerve saját legényeiket, elkezdték püfölni az ismeretleneket, hol a balta nyelével, a fokával, s hol az élével.

Rövidesen üres maradt az aréna, a verekedők futottak a balták elől, ki merre látott. Minket a mellettünk álló lányok behívtak az egyik barakkba, amíg elcsendesedik a harci zaj.

Megtudtuk, a verekedés azon robbant ki, hogy az egyik dohányos legény viharos jókedvében nagyobbat pördült, és véletlenül meglökte az arra táncoló szlovák legényt, biztosan az volt, mert így rivallt rá a figyelmetlenre: „Ti szvinya magyar!” (Te disznó, magyar!) Erre a harcias kirohanásra a barátunk sem volt rest, s odavágta: „Hallgass, te buta tót!” Úgy látszik, mindketten megértették a becsmérő jelzöt, és tánc helyett az öklöknek adták át a teret.

Ezalatt, míg ezeket megtudtuk, a major épületei közötti téren még nem csitul el a verekedés zaja, hol itt, hol ott hangzott el egy-egy fájdalmas üvöltés. Volt a barakkunkban egy vágai legény, aki szerelme után jött ilyen messzire. Nem bírt magával, mivel megszúrták. Alig várta, hogy bekötözzék, bosszúért lihegve kirohant az éjszakába: „Adok ezeknek!!”

Pár perc múlva még véresebben támolgott be. Több mint tíz sebből vérzett, szerencsére nem voltak veszélyesek. A riasztott rendőrség annyit üzent, amíg nincs halott, nem jönnek ki.

Egy fél óra elteltével mi is hazaindultunk, héttagú csoportunkat senki sem merte megzavarni.

Két nap múlva mi ketten búcsút mondtunk a kis szlovák falunak, ahol első kézből kaptunk bőséges leckét az egymás mellett élés buktatóiból.

A megszolgált gabonának a család nagyon örült, de a nyugalom és a boldogság továbbra is hiányzott, mivel a csendőrök a munkanélkülieket erőszakkal összefogdosták, és vitték csak úgy ítélet nélkül Csehországba a Szudéta-németek helyére.

Édesapám bátyja már decembertől ott dolgozott, más munkanélküli nem volt a családban, ezért ő úgy döntött, segít egyik barátján, aki nősülni akart, s beállt a helyére Kostomlátkyban. Erős tél volt, -25oC tartósan. A deportálásról megrendítő hírek jutottak el hozzá. Marhavagonokba rakták a családokat, a falut ostromgyűrűbe fogta a katonaság. Mikor édesanyja megírta neki, hogy

menjen haza, mert őket is viszik Podbořanyba, a gazdája nem engedte haza. Ekkor elhatározta, hogy megszökik. Egyik társa segítségével sikerült eljutnia a szomszédos községbe a vasútállomásra. Először csak Kolinig váltott jegyet, aztán meg Pozsonyig, hogy ne legyen feltűnő, hogy hová utazik. Pozsonyban megpihent a nővérénél, aki özvegyen élt a fiával. Beszélgetés közben észrevette, hogy a bérház udvarán egy katona közeledik. Édesapám nagyon megijedt, mivel azt hitte, követik őt, s le akarják tartóztatni. Nővére viszont megnyugtatta, hogy nem kell megijedni, ő csak egy ismerőse, aki udvarolgat neki.

Rövid csehországi szolgaság után ismét otthon kötött ki, de nem volt maradása. Átszökött a határon, Budapestre ért, ahol a Stehlo Gábor vezette Pax intézetben kapott munkát. Mintegy két hónapig tartott ez a munka, de húsvét közeledtével nagyon erősödött a honvágya. Két nap alatt haza is ért, hogy kicsit megmelegedjen a szülői tűzhelynél. Az ünnepek elteltével újra szolgálatot kellett keresnie, hogy legyen miből megélniük. Ekkor került Bazinba egy szőlősgazdához.

A következő éveket a nincstelenség, a megpróbáltatások, az útkeresés jellemezte. Szerencsére a munkától sosem félt, azonban az igazságtalanságot elítélte. 1949-ben ismét megindult az anyanyelvi oktatás, megalakult a Csemadok, az itt élő magyarok kultúrszervezete, s fokozatosan az élet elviselhetőbb lett. Édesapám Galántán talált munkát az építkezési vállalatnál, s már erősen gondolkodott a családalapításon.

Mészáros Magdolna

Az „uruság” titka

Gáspár kora reggel ébredt. De, hát ez neki természetes dolog volt. Mert már kicsi korában beleverték. Nem kérdezték tőle, hogy aludna-e, vagy sem, mert a korai árvaság, anyja új házassága, a gyarapodó család, az egyre éhesebb szájak és nagyanyja friss házassága alig tíz évesen egy új családba kényszerítette. És egy hideg februári estenden jövendő apjába, talán nagyapjába szorosan kapaszkodva érkezett meg egy agyonhasznált baksis szánon új otthona elé. Akikkel aznap találkoztak, mindenki meglepetten vette tudomásul, hogy igaz a hír. A hír, amely már a megelőző hetekben csintalan szellőcskék szárnyán zuvatként szállingózott egyik háztól a másikig. Ugyanis, ez a havasi falu mindenkor, minden időben szerette a híreket. Itt mindenki odafigyelt a másokra. Vagy óvó, vagy pusztán kíváncsiságból. Hogy lám? A régi időkben az egymásra való figyelés, a megélhetés, a járványok, a háborúk, az árvaság, később az „új” gazda, a román berendezkedés, majd a legfontosabb megélhetési

forrásaik - erdő, legelők, szántóföldek, állatok - elkobzásával földönfutóvá tett nép kényszerült szoros együttműködésre, összefogásra. Ugyanis fejből soha nem sikerült a több ezer év alatt beleivódott törvényt kiverni. Azt a régi törvényt, hogy: „Közösségben az erő!” Hogy jó együvé tartozni: egy családhoz, egy faluközösséghez, egy nemzethez. Hogy megérteni azt, hogy egy közösség ereje az egyetértésben rejlik. Az egyetértés, ami a kölcsönös törődés és felelősségvállalás eredményeként jön létre. És, mindenkor tudni azt, hogy a régi székely törvények alapján a közösség által kijelölt, a közösség bizalmát kiérdemlő vezetők felelősséget fognak vállalni minden ott élőért. És talán ami a legfontosabb az, hogy a közösség jólétéhez mindenkinek – a magasságbeli által leosztott talentumai függvényében - hozzá kell járulnia. Nem élőködhet egyik a másikon...

A nap még álmosan szendergett Üknyéd háza mögött. Fáradt szemhéjai alól óvatosan, de egyre erőteljesebben kimerészkedett a pitymallat. Gáspár óvatosan kibújt felesége mellől a meleg ágyból, csendben kinyitva a veranda ajtaját kíváncsian hunyorgott bele a Piroska oldala felett megjelenő szürkés fénysávbán. Az örökös törvénynek engedelmeskedve az ég csillagai már fáradtan, egyre fakóbb színnel pislogva vettek búcsút a koromsötét éjszakától, hogy helyüket átadják a „Világ világossága” mindenbe életet lehelő, teremtő ösztönének. Majd papucsban lecsoszogva az alsó konyháig, élvezettel szívta tele tüdejét a falu felett húzódó, havasi fenyőillattal dúsított vastag levegőből. Az ajtó előtt tíz guggolás, tíz fekvőtámasz után élvezettel nyugtatta meg elméjét, hogy biza nyolcadik évtizedéhez közeledve fiatalokat megszégyenítő frissességet érez magában. Habár egy kissé ropogtak az ízületei, de mindig azal nyugtatta magát, hogy a kopott tengelyen a kerék is zörög.

Belépve a nyári konyhába, a lenyitóból kivette a kenyeret. Vágott egy darabocskát belőle, s jóízűen beleharapott. Majd megszokott kézmozdulattal a kredencből kiemelte, talán még a nagypja által használt kis futuszkót, a kedvenc szűknyakú kis pálinkás üveget. Már rég megtanulta, hogy kár a pohárért, ezért két jó kortynyi italt nyelt belőle. Megnyugtatta magát: - Az pont annyi!

Gyorsan megmosakodott, felöltözött, hisz már hallotta, hogy moco rognak fekhelyeiken az állatok. Pedig elég óvatosan jött le a lépcsőn, de a közeli fészerben tanyázó verébsereg az ajtó halk nyikorgására hatalmas koncertbe kezdett. Erre a hangzónre felébredt a hűsége házórző, és egy-két üdvözlő vakantásától már megélemedett a hátsó udvar, annak minden lakója. Két süldő disznó kapaszkodott fel mellső lábaival a vályú feletti peremre, kíváncsian nézve a verebek ünneplő közösségét. Mert biza a vályú peremén maradt locsamaradékból, – amit a gondos gazda este, lefekvés előtt főtt pityóka, liszt és víz keverékét összezacskolva előkészített - s a baromfik közé kiszórt gabonából nekik is egy kiadós reggelire jutott.

Hangos nyikorgással nyílt ki a csűr kiskapuja: – No, erre es egy kis zsír ráférne – nyugtázta fejcsoválva. Majd a könyöklők ajtaját szélesre tárta. Lova prüszkölő hangjára már tehenei is kíváncsian dugták ki fejüket a nyíláson, bele szimatolva az este szecsokált hosszúsúlú széna és sarjú friss rázottjában. Gáspár előbb benézett a jászolba, alaposan megvizsgálva, hogy izzékét hagytak-e állatai, mert nehéz gyermekkor megtanította becsületesen enni, kimártani a tálat, s nem hagyni semmi ételmaradékot. Ezt az állataitól is elvárta. Többször adott enni, de keveset. A durvább takarmány részek pedig a lova elé kerültek. Így még aljazni is alig maradt. Erre nagyon büszke volt. Jó állatokat tartott. Pontos kúra! Az a mindene a gazdaságnak. S, jót! – vallotta büszkén a kupeczek előtt, amikor néhanapján vásárra fanyalodott.

A pajta ajtaján belépve gyorsan lehúzta az éjszaka során összegyűlt ganét. Azonnal ki is dobta az ajtóval szemközti gödörbe. Vesszőseprűvel gondosan leseperte a hídlást, majd elővette a gerenda mögé felszúrt kaparót és gondosan nekifogott állatai bőrének pucolásához. Kivált a fejösöknél. Ott még a tőgy körül volt talán a legfontosabb. Az oldalánál, ahol fejt. Mert büszke volt, hogy tisztán fej: - Alig van, mit megszűrni. Ez is gyermekkorra hozadéka volt. Nem bánta meg soha, hogy mindenre megtanították.

Amire a nap kimerészkedett a szemközti oldal mögül, addigra már a fejödényeket készítette elő. Újból ott találta magát a kredenc előtt. Talán megszokásból. Újra tört egy falatnyi kenyérdarabkát, elővette féltve őrzött üvegcséjét és a megszokott kétkortynyi után kéjesen megállapította: – No, becsületesen le vagyok fertőtlenítvé. Nehogy már bé vigyem a bacilust a pajtába.

Asszonya már rendezkedett a konyhában, amikor a fejösajtárt és a pléhvedret tele tejjel letette az asztalra. Gyorsan ruhát váltott, hisz pajtaszaggal nem illik megtölteni a fél falut, kivált, ha csarnokból jövet az emberfia belépik a kocsmába egy szikurkányi időre a falu ügyes-bajos dolgainak megbeszélésére. Valójában leginkább a falu hírei voltak a legfontosabbak, s különösen a gazdaembert hazaváró feleségeknek. Mert, akkor értelme volt a reggeli utáni kávézásoknak. Hogy kinek harangoztak? Mi történ az este a faluvégen? Ki honnan jött és hova megy? Hol lehetne olcsóbban beszerezni állatot, takarmányt? Vagy, mit érdemes eladni, kinek és mikor? Szóval a hírözön, ami életben tartott egy közösséget, hol felrázva kábultságából, hol megnyugtatta.

Mire Gáspár megjárta a csarnokot, persze hírekkel és egy jó féldecinyi konyakkal felvértezve, addigra felesége elkészítette a fokhagyma szárral díszített, vastag tojásba burkolt oldalas, szalonnás rántottát. Éppen savanyú káposztát vagdalt nagy szakértelemmel a frissen kiborított gőzölgő puliszka mellett, miközben Gáspár egy szuszra elmondta a hallottakat figyelve asszonya kíváncsi tekintetét. Majd odalépve a kredenchez megszokott mozdulattal kiemelte a kis üveget, de idejében észhez térve két poharat is kivett. Mert most

így illett. Étél előtt. Nagy keresztet vetve magára adott hálát a mindennapi élelemért, miközben feleségével koccintva egyszerre hangosan mondták: - Egészségünkre adja Isten! Az asszony szerényen egy kicsit kortyolt az italból, majd annak tartalmát az asztalon gőzölgő teáscsészébe öntötte. Ő így látta anyjától, nagyanyjától. Gáspár nagy élvezettel nyelte le az italt, miközben azon gondolkodott, hogy igazából a két nyelet, az nem egy nyelet. De hát, sebj! – állapította meg magában, hisz még ételközben is jár még egy nyelet. – Az már kettő. Nincs család.

Tíz óra tájban úgy döntött, hogy a gané rakás tartalmát valamelyest elhordja. Csendben kivezette a lovat, miközben gyönyörködött kérődző állataiban. Fel nem zavarta volna őket. A szekér megrakva készen állt, miközben megszokott kézmozdulatokkal fogta be a lovat a szekér elé. S akkor furcsa érzése támadt. Hiány. Egy gyors mozdulat a kredenc előtt, két nyelet és már fejében megszűnt a hiányérzet. Lova is bólogatóan rázta fejét.

Vagy négyet tért a Vészkemencénél lévő szántójáig, amire már késő délután lett. Szépen honcsokokba rakta le, hogy majd veteményezéskor elteríti. Hogy ne száradjon el. Így tanulta. A szántás előtti napon. Nagyon nyers se legyen, de ki se menjen belőle a drága költség.

Az ebéd megszokott módon zajlott. Frissen szedett papsalátaleves és nokedlis másodík. A saláta, ami a kertjükbe termett. Amit, most a délelőtt folyamán szedett az asszony. Benne a télen vágott disznó friss szalonnája jó vastag tojásrétegbe bújtatva. Most már csak egy pohár került elé. Mert székelyéknél elég, ha a férfi iszik. Az is, ha nem mértékkel. Éppen valamelyik nap nézték a tableten az asszonnyal, hogy Papp Lajos szívsebész arról mesélt, hogy a Kárpát medencei gyümölcsökből nyert párlat mennyire hasznos. Hogy mennyire egészséges. Kivált a borfajták. A sör sem megvetendő. Csak, csak... mértékkel – állapította meg az orvos, miközben hangsúlyozta, hogy a mérték, minden embernél más és más. Van, akinek a kevés is sok. Ezt ki kell tapasztalni. Mert kis mértékben gyógyszer.

A hallottakon Gáspár nagyon elgondolkodott. Hisz az esti vacsorával összeadva ő úgy egy negyedest kora reggeltől estig elfogyaszt. Úgy szép csendesen. Az biza tízpohárkányi pálinka. Az a jó ötven fokos. - Ez egy évre? – tette fel a költői kérdést az őt meglátogató tanítónak. – Ez biza kilencven liternyi. Kiejteni es irtózatos. S még meg sem kínáltam ebből senkit – kacagta olyan jóízűen, ami a nyugodt, saját tapasztalataiból tanuló, az életet ajándékként kezelő emberek hozadéka.

A tanító szájátva hallgatta a közel nyolecvanadik életévéhez közeledő gazdaember mértékletességről tartott előadását. Közben azon gondolkodott, hogy élete során volt lehetősége olyan nagyon idős, kilencven, vagy afölött élő férfiakat megismerni, akik jó genetikai adottságuknak és egészséges

életfelfogásuknak köszönhetően orvost soha nem láttak, „fisa”-juk a rendelőben nem volt. S emellett még mindennap pöfékeltek az általuk sodort tiszta dohányból. Igaz, ami igaz, rengeteg fizikai munkát végeztek.

Vajon a tiszta étel, tiszta ital, tiszta levegő, tiszta víz a titkuk? Vagy egészséges életfelfogásuk?

A „mérték” náluk más, mint másoknál?

A titok. Mértékkel... mindenből...

Mihály Tibor

Laskasirittó

Dénes kómás álmából hirtelen felébredt. Élete során már gyakran tapasztalt fájdalmas remegés járta át teste minden egyes porcikáját. Hatalmas fájdalmat érzett háta és combjai teljes felületéről. Vagy egy percnyi hosszan fürkészte a sötét mennyezetet, de szemhéjainak erőltetett mozgatása az egyre erősödő fejfájását egyre csak fokozta. Inkább csukva tartotta szemeit. Csakhogy szűnjön egy kissé. Lassan kezdett feleszmélni. Kezeit a paplan alól kidugva, kezdte keresni feleségét. De üres volt a megszokott helye. Egy kissé meglepődött, hogy, akkor hol van? Egyre fájdalmasabban merenggette a szemeit, de az éjszakai sötétség nem engedett a huszonegyből.

Az előbbi álma is felzaklatta. Hatalmas farkascorda ellen védte a fával megrakott baksis szán elé fogott lovat, és a szán talpai közé behúzódó, lábán sérült kutyáját. A megtámadott ló mellső lábaival vágott, hátsókkal rúgott, szájjával harapott, miközben gazdája fejszefokkal rittyentette fejbe az egyik közeli ordast. Majd, csak arra emlékezett, hogy hasán fekvé, háta teljes felületét és combjait éles fájdalom járja át. Erre ébredt fel. Egész testében lucskosan. Fel akart ülni, de az összes sejtjét teljesen átítató esti italozás, megbénította minden egyes tagját. Erőt vett magán és hatalmas nyögéssel lesírult az ágy mellé térdeire ereszkedve. Valamiért, de ismerős volt már neki ez a fajta fájdalom, nem értette, de eléggé meg akarta érteni. Hogy mi okozza? Nem jött rá soha. Ízületeiben a szoba halálos csendjében szinte hallotta a szaggatott recsegést, amit általában a lefűrészelt hatalmas fák utolsó sóhajakor hallott minden egyes ledöntés alkalmával. Nagy nehezen lábra állt, s miközben hátát próbálta kiegyenesíteni, az hitte, hogy a fájdalomtól összerogyik. A vaksötétben kitapogatta a fürdőszoba villanykapcsolóját, valóságban betámolygott botladozva.

- Egy kissé többet ittam a kelletnél – vallotta be a kagyló fölött elhelyezkedő tükörben megjelenő hasonmásának. – No, osztán te jól nézöl ki! –

tapogatta hosszan egyre aprólékosabban a szemei alatt húzódo kék-lila „táskákat”. Majd véraláfutásos orrát. Sápadt arcát fürkészsve, s tapogatva, egyszer csak háta középső melyékéről éles fájdalom hasított bele az így is zakatoló agya kábult sejtjeibe. – Mi az Isten? – fordította oldalt fejét, miközben a hátán éktelenkedő kék-lila csíkokat vette szemügyre a tükörben. S majd lepillantva lábaira, ugyanaz a sorozat ismétlődött szabályszerűen. – Mi a fészkes fekete fenét csináltam az este? De hát nem volt, akitől megkérdeznie, mert az asszonya a gyermekekkel a tisztaszobában aludt...

*

Dénes felesége, Gizi sok mérget lenyelt egész életében. A részeges apja után, kapott egy részeges férjet. Valamiért a sors fintora, vagy talán az égiek kegyvesztetteként érdemelte ki ezt a sorsot? Ő sem értette valójában, csak azt tudta, hogy szeretett férjét ki kell mentenie az ital fogságából. Aki józanon olyan, mint egy: „falat kenyér”. Ezért képes volt mindenre...

*

Dénes, egy közösség által szeretett ember volt. Az a fajta, aki jópofás vicceivel, hatalmas szívével, állandó jókedvével örömet lopott be a körülötte élő emberek életében. Munkahelyéből kiindulva sok emberen tudott is segíteni. Hisz brigádos volt. Kiváltképpen a nagycsaládosokon. Hisz a meglepetésszerűen megjelenő államosítás, a párt nyomására megalakuló kollektív gazdaság, megfosztotta földjeiktől, erdőiktől, legelőiktől az embereket. A legfontosabb megélhetési forrásaiktól. Dénes, ahol tudott ott segített. Egy kicsit többet mért a kiosztott szántókból, gyümölcsösökből. A hídmérlegen pedig a termesztett takarmányokból, gabonákból, mindig kegyesen csalt a gazdák számára. Nem érzett lelkiismeret furdalást. Neki ez természetes, volt, hisz gyermekkorában nagygazda szülei a napszámosaikat jobban ellátták, mint saját magukat. Mindig emlékezett nagyapjára, aki magától is sajnálta az ételt. A legjobb falatokat unokáinak, s az ott szolgáló napszámósoknak adta...

*

Csendes kutyaugatás zaja hasított bele, az ismert, egyre erősödő nótacsokorban. Dénes és a szomszédban lakó volt katonakollégája, teljes utcaszélességet elfoglalva, apró, imbolygó léptekkel, vállon ölelgetve egymást, csoszogott a kiadós sárban a „küpün felüli” meredek utcában. Életük minden szomorúságát harsogták bele a csillagokkal teletűzdelt, tiszta éjszaka nyári hűvösében. A családi házak ablakai tárva-nyitva csodálkoztak rá a fenséges égbolt pompázatos fénykirakatára. Huncut hegyaljai szellőcskék váltották egymást a csillagfényben fürdő szobák zege-zugaiban. Friss erdei levegővel töltve fel mindent, kiűzve az oda nem illő illatok sokaságát. A sápadt képű telihold éppen akkor rúgta fel magát Dankostova felett, amikor a két ember

meglepetten felnézve az utca sötétjéből, nagy ártatlan szemekkel szembe bámult vele. De a búskomorság nagyúr. A kocsmától idáig már mélyen befészkelte magát bensőjükbe. Megrázva fejüket a csodálatos látványtól, szembe nézve egymással, Dénes rázendített:

Ha kimegyek a temető mély árkába,
ráborulok édesanyám sírhalmára,
kelj fel anyám kelj fel, kelj fel mély sírodból,
nézd meg milyen csavargó lett a fiadból.

Majd könnyes szemmel nézte komáját, és fejüket szorosan összedugva még keservesebben sírt fel az égre a nóta többi része...

Ha kimegyek a temető mély árkába,
rózsát viszek édesanyám sírhalmára,
hervadj rózsá hervadj, világ szép rózsája,
én is elhervadok babám nemsokára
Ha kimegyek a temető mély árkába,
béklyót teszek kis pej lovam négy lábára,
legelj lovam legelj, itt maradok véled,
messze van, ide kit a szívem szeret...

*

Nem emlékezett, hogy ért haza. Nála soha nem működött az a mondás, hogy: „az italhoz es férfi kell!” Ő ahhoz gyenge volt egész életében. Ugyanis soha nem tudott ellenállni a barátok, a komák unszolásának: - Na, még egy kört! S többet semmit! És a kocsmá mellett pedig szívességét itallal viszonzta mindenki. Eleget mondta felesége, hogy: - Bele fogsz dögleni a sok italba! Szégyellte is magát, de amikor a mámor kisördöge a harmadik pohár után maga alá gyűrte ép elméje vigyázó kis angyalát, akkor kirobbant belőle az őseitől génjeibe beleivódott virtus. Rácsapva az asztalra kimondta a bűvös szót, amit mindenki értett, még a kocsmáros is:- Ssss...sejde!

Asszonya már várta. A gyermekek már rég aludtak. Csendben átvezette a szomszéd szobába. Dénes értetlenül motyogott bajusza alatt: - Hogy így, hogy úgy! De ez a feleséget nem érdekelte. Nagyon mérges volt. Hátra döntötte férjét az ágyon, levette ruháit. Csak az alsónadrág maradt rajta. Dénes erre már horkolt. Az elfogyasztott alkoholmennyiség, ebben a vízszintes állapotában teljesen beborította elméjét. Asszonya hasra fordítva, egy pokróccal betakarta. Majd a sifon tetejéről levette a laskasirittőt. Már jól begyakorolt kézmozdulattal hosszan verte férje hátát és combjait, miközben balkezével férje

fejét nyomta bele jó erősen a párnába. Halk, fojtott nyögések zaja szűrődött ki a pokróc meg-meglibbenő széleiből, a rúg-kapalózás zaját elnyelte a dusza friss, nyáron csépelte árpaszalmája... Majd ott hagyva a kábult férjét, az udvaron belehuzigálta a sárba a ruhákat, s a szoba ajtaja elé szétszórta a padlóra...

*

Dénes egyszer egy kocsmai beszélgetés során felfigyelt a szomszéd asztalnál italozó társaság egyik tagjának érdekes történetére. A fiatal erdőmunkás éppen azt mesélte hangos röhögések közepette, hogy egyik zetelaki kollégája minden fizetés utáni hétfőn arról panaszkodott, hogy nem érti, hogy a kocsmából hazamenve, hol tudta úgy összetörni magát, hogy másnap reggel úgy ébredjen, mint akit teljesen összeverték. Dénesnek egy kissé ismerős volt a helyzet, de amikor a beszélő azt is elmondta, hogy ezt az asszonya csinálta, ugyanis az egyik gyermeke kikotyogta, akkor nagyon elgondolkodott...

*

A történet nem hagyta nyugodni. A kétely teljesen megfertőzte elméjét. Létezne, hogy szeretett felesége ezt megtenné vele? Hitte is, meg nem is...

Egyszer egy fárasztó nap után, amikor későn végeztek a munkálatokkal, megálljt parancsolt elméjének. Barátai legnagyobb csodálkozására nem ment be velük a mulatóba. Azt mondta, otthon várják. Hitték is, meg nem is...

*

Kapujukhoz közeledve rágyújtott egyik keserves nótájára. Csengett még az ég is éles hangjától, miközben a „Te bujdosó székely tekints fel az égre” sorai el-elcsukló hanggal sítak fel a Teremtőhöz. Mert ezt a nótát még józanul is csak könnyes szemmel tudta végighallgatni, vagy elénekelni. Mert ott, valahol mélyen valami nagyon tudott fájni.

Tudott fájni, megtudtak bocsájtani, de feledni soha nem lehetett.

Majd a kapu előtt lenyúlt a sárba és összevissza kente a kabátját. Úgy, szinte fejfel bukott be a veranda ajtón. Asszonya már várta. Hogy ne keltsen zajt. Ő pedig össze-vissza motyogott foga között, próbálta asszonya kerekded hátsóját kezeivel célba venni. Az asszony csendben háritott, miközben már az ajtó előtt kezdte ruháitól megszabadítani. Majd odavezette az ágyhoz, hasra fektetve ráterítette a fekete-piros kockás pokrócot. Alig egy perc után Dénes csendes horkolásba kezdett, arcát mélyen befúrta a párna keményszövetes huzatjába. Egyszer csak azt érezte, hogy fejét erős kézzel belenyomják a párnába, miközben hátára sietős csapások sora érkezik. Éles fájdalom robbant szét agysejtjeiben, amit utoljára gyermekkorában érzett, amikor szigorú apja, lecsatolt nadrágszíjjával mért háta közepére. Nagy erővel lökte fel magát az ágyról, ellökve asszonyát, aki a meglepetéstől összecsuklott az ágy melletti széken. A férfi nagy erővel markolta meg nője ing gallérját, magához rántva, kezéből

kicsavarva az ütleget, durván rádöntötte az ágyra. És két hatalmasat ütött felesége hátsójára. Az asszony feljajdult, és hangos jajveszékelésbe kezdett: - Hogy ő már nem bírja. Elege van. Hogy ilyen példát mutat gyermekeinek. Hogy minden héten tökrészeg...

Dénes megsemmisülten ült le a székre. A laskasirító nagy zajjal esett le a földre, hogy onnan beguruljon a közeli szekrény alá. Oda, ahonnan le-lekerült közbe-közbe. Hol hasznos, hol ki tudja milyen célból, milyen megfontolásból. A két nagyobbik gyermek a hirtelen zajra felébredve, kíváncsian nyitott be az ajtón. Édesanyjuk még mindig zokogott. Édesapjuk mereven bámulta a sárgítóval frissen felsikált padlót. Majd az apa magához ölelve gyermekeit csendben visszavitte fekvőhelyükre. Megnyugtatta őket. - Hogy egy kicsit anyátokkal összetűztünk. Hogy soha nem fog ez megtörténni! – tette szívére a kezét. Mert ezt nagy apjától látta, amikor az esküt tett valamire. Mert az soha nem volt esküszegő.

Csendben lefeküdt megszokott helyére. Egy kis idő múlva asszonya is érkezett még mindig reszketve a felindultságtól és a fájdalomtól. A gyermekek nagy szemekkel nézték hol az anyjukat, hol a mennyezetet bámuló apjukat. Sejtettek valamit, de nem értettek még meg mindent. Kis szívükben érezték, hogy ma valami nagy dolog történt.

Valóban nagydolog...

Dénes többet nem itta agyon magát...

Mértékletes lett...

Hosszú életet éltek le szeretett feleségével. Haláluk után úgy emlékeztek rájuk utódaik, hogy a legjobb szülők voltak. Példamutatók...

Mihály Tibor

Jóban-rosszban

Egy vasárnap délelőtti „kicsi” mise után, a templom előtti téren üdvözölték egymást az emberek. Meleg kézfogások, örömteljes pillanatok, érdeklődő, kíváncsi hangok sokasága keveredett a hegy-völgyi tavaszi szellőcskék szárnyain utazó fenyőújítások és gyümölcsösök virágpor özönével. Életre kelt a természet. Megelevenedett minden. A dolgoz méhek állandó zümmögésében, csak a közeli fákon fészkelő madarak hívogató hangja tolakodott bele, tudtára adva a világnak, hogy: zajlik az élet.

Az emberek kisebb csoportokban verődve beszélgettek egymással. A plébánia szomszédságában egy leány-, és tőlük egy kissé távolabb, egy legénycsapat beszélgetett. A közelgő húsvéti locsolás volt a téma mindkét félnél.

A regruta legények csoportjából egy fekete göndör hajú, szép, formás arcú, hetyke bajszú legényecske oda-oda pillantgatva figyelt a lányok csoportja felé, el-elkapva egy haját hosszú copfba kötött, kerekarcú leányocskára érdeklődő pillantásait. A férfi arcán magabiztos mosoly, míg a lányka arcán szégyenlős pír kezdett megjelenni. Már rég figyelték egymást. De, csak távolról. Ilyenkor valami apró, ez idáig nem tapasztalt bizsergés áramlott át testük összes sejtjén, ami nagyon jó érzéssel töltötte tele tudatuk minden egyes neuronját. Egyszerűen kívánták látni egymást. Egyik vasárnapról a másikra. Valami olyfajta érzelem kezdett eluralkodni rajtuk, amit akkor nem értettek, csak ösztöneiknek engedelmessé várták a találkozást. Hisz, annyira jó volt...

*

Talán véletlenül találkoztak a Külső határi kaszálójuk közelében. Vízért mentek mindketten a jóízű Csipény kútjához. Ott a kút fölé magasodó szálas egerfához. Csak ketten. A közeli csipke- és kökénybokrok változatos madárvilága elnémult egy pillanatra. Egy végtelennek tűnő csend ülte meg a forrás környékét. És egy rövidke pillanat múlva a két fiatal édeskés, halk hangja keveredett az egyre megélénkülő állatvilág talán figyelmeztető, talán szerelmes dallamokat játszó hangversenyével. Egy rövidke idő alatt, sok mindent elmondtak egymásnak. Hogy... S, ez annyira jó volt...

*

Még a későbbiekben is pontosan emlékeztek arra, amikor egy táncmulatság után hazafele menet Karcsi merészen megfogta Borbála kezét. Mintha villámcsapás érte volna őket. Kezeiket meglepetten egy pillanatra el is engedték. Hisz az erős férfikéz és puha, selymes női kéz találkozása, egymásba fonódása, olyan magasrendű érzést váltott ki agyuk tekervényein, mintha egy pillanatra ez idáig soha meg nem tapasztalt földi mennyország összes boldogsága egy rövidke időre kettőjükben összpontosult volna. Majd ujjai már magabiztosan fonódtak egymásba, érezve tenyerük sors vonalán, hogy nincsenek véletlenek. S, ez már annyira jó volt, hogy szinte fájt az elválás...

*

Majd téli estéken a fonókban már közelebb kerültek egymáshoz. Szüleik is kezdtek érdeklődni egyik más felől. Jó szemmel nézték a fiatalok közeledését. Ha pedig legénytársaival ment vizitáskodni, akkor már ő maradt utoljára, hisz mindenki tudta, hogy nagyon vonzódnak egymáshoz. És, akkor a kapuban az addig összefonódó ujjak, már egy szoros ölelésre kíváncsok. Ebben a pillanatban egy újfajta érzés jelent meg tudatukban a szorosan összesimuló testek hozadékaként. Akkor megtörtént az első ártatlan csók, ami tetézte a már kibontakozó örömezés magasabb állapotát. Annyira jó volt, hogy alig tudtak elválni egymástól...

*

Nagy lakodalom volt. Mindkét családnál az első gyermek esküvője. A szülők, rokonok, szomszédok kitétek magukért. Mert nagyon szerették a dolgos, mindig jókedvű fiatalokat. Mintha Isten is egymásnak teremtette volna őket. Hisz úgy talált a kezük a munkák során, s lábuk a táncmulatságban.

És azon a lakodalom utáni csodálatos nászéjszakán megtörtént az, amire már régóta vágytak. Ez idáig neveltetésük, erkölcsi hozadékuk erre nem adott engedélyt. Mert akkoriban ez volt a székely társadalom rendjébe foglalva. Ártatlanul menni bele egy sírig tartó kapcsolatban. És a templomi eskü szavait komolyan venni egy egész életre: „én téged el nem hagylok, holtomiglan-holtomiglan semmiféle bajban”. És jött a beteljesülés. A fájdalmas kín, ez idáig meg nem tapasztalt gyönyör és boldogságérzet magasabb szintű megélése. A befogadás öröme. Ez a fajta érzélem már annyira jó volt, hogy a végén egymás mellett fekvé, ujjaikat szorosán egymásba fonva, csak boldogan nézték egymást. Annyira, de annyira jó volt...

*

Telt-múlt az idő. Sorba jöttek a gyermekek. Hol öröm, hol üröm. Hol kereszteni kellett, hol temetni. A gond is csak egyre szaporodott. Az egymást váltó társadalmi rendszerek tettek arról, hogy egyre rosszabb és nehezebb legyen. Ők is civódtak. Volt, amikor meg is haragudtak egymásra. De a megbocsájtó szeretet, - ami jellemezte családjuk életét - mindig egy-egy meleg öleléssel feloldotta a keserűséget, az elégedetlenséget. Megtanultak élni egymás mellett. Jóban-rosszban. Gyermekeik kiröppenésével egyre jobban kötődtek egymáshoz. A kezdeti nagy szerelem kezdett átalakulni szeretetté. Kötődéssé. Ragaszkodássá. Mert csak egyedül a szerelem képes szeretetet szülni. És ez még mindig nagyon jó volt... Jó érzés...

*

A szerelem hozadéka a vágy. Az az idősödő feleségnél már alábbhagyott. Már nem óhajtotta a szenvedélyes, kimerítő együttléteket. A heves és forró találkozásokat. Az érett tekintetű, tapasztalt férj is már kacérokodva emlegette, hogy emlékszel-e? Ő is már csendesedett. Amikor a férj kissé magához ölelve súgott valamit a fülébe, mosolyogva, egymással szembe nézve emlékeztek. Mert valami nagyot változott negyven év házasság után. Az a fajta erős érzés kezdett átalakulni, megszélidülni. Jó volt egymás társaságában lenni. Akkor is jó volt, de most egyre jobba vált. Lefekvéskor szembe fordulva egymással, ujjaikat szorosán összefonva, egymást mosolyogva nézve, elaludni. Már nem szükség a beszéd. A szemek villantása, az ujjak szorítása már bőségesen elegendő. És ez nagyon jó...

*

És, amikor végleg eltűnt a vágy. Akkor visszatért a kezdeti állapot. Már egy pillantás, egy mosoly, egy kedves megértő szó, gyöngéd simogatás, ölelés és végül gondoskodás, már egy másfajta örömrézetet alakított ki kettejük között. Egyszerűen megszokták egymást. Szerettek együtt élni. Egymásról gondoskodni. De azért már kezdték érezni, hogy életükben tolvaj módjára kezd belopódzni a szomorúság. Hogy, egyszer egyikük előbb el fog menni. Az első pillantás érzete, az a szerelmes pillanat, egyszer átvedlik utolsóvá, a fájdalmas szeretet szívbelemarkoló kínjává. Míg kezdetben a megszerzés, beteljesedés vágya mozgatta őket, most életük végén az elengedés mozzanata vált nehézzé. Bár sok időt eltöltöttek örömben és bánatban osztozva, és hitük szerint tudták, hogy újból találkozhatnak, de azért gondolataikban egyre gyakrabban kezdett megfogalmazódni egy mondat: „Ki tudja, hogy meddig lehetek melletted?” Hogy óvjalak. Hogy betakarjalak. Hogy gondoskodjak rólad, ha beteg vagy. Hogy... Jóban-rosszban. És végül elengedjelek. Talán ez a legfájdalmasabb. De valamiért így van jól...

Így rendeltetett...

Az idők kezdetén...

Mihály Tibor

Nagymamám kincsei

Öröm tölti el szívemet, mikor a nagymamámhoz utazunk Gömörországba. Már dédnagyapám is így hívta ezt a helyet, ahonnan anyukám is származik. Gömörben palócok élnek, akiket a nyelvjárásuk tesz különlegessé. Szeretem anyukám és mamám ízes beszédét, de még jobban megdobogtatják szívemet mamám kincsei. A kincses szobát mamám gyűjtemény szobának hívja. Itt mindig nagy rend van. Szívesen nézelődöm ott, mert ilyen sokrétű magángyűjteményt eddig még nem láttam. Mikor kinyílnak a szekrényajtók, a precízen elhelyezett dossziék, dobozok és más érdekességek látványa teljesen lenyűgözi az embert és az ide látogatókat is.

Egyszer megkérdeztem mamámat, hogy honnan ered ez a szenvedélyes gyűjtögetés.

- Kezdjük az elején drága kisunokám – és már mesél is. - Amennyire vissza tudok emlékezni, már kisgyerekkorom óta gyűjtöttem, elraktam a szép dolgokat, papírokat. Különös véletlenek vagy inkább sorsszerűségek indítottak el ezen az úton, s lett belőlem mára még a környezetemben is közismert „gyűjtő“.

- Azt már tudod kisunokám, hogy Deresken születtem, egy gazdag múltú gömöri Túróc-völgyi faluban és ott is nőttem fel. Apai nagyapám, akit én atyuskának hívtam, a falu megbecsült harangozója, sekrestyése volt élete végéig. Mikor már tudtam járni, gyakran vitt magával mikor harangozni ment. Így lettem bejáratos napi rendszerességgel a parókiára két éves koromtól hat éves koromig – meséli nagymamám.
- Én is járok ministrálni – mondtam mamámnak. – De ki volt akkor Deresken a plébános? – kérdeztem.
- Akkoriban a felejthetetlen emlékű Bocskai Barnabás volt a falu plébánosa, akit mi, gyerekek csak „pap bácsinak“ hívtunk. Vele lakott az édesanyja és bátyja Bacskai Béla festőművész is, aki meglátta a ministráló gyermek Dúdor Istvánban a rendkívüli tehetséget és ő lett Pistának az első mestere.
- Már én is hallottam Dúdor Istvánról – szóltam – azt is tudom, hogy úgy emlegetik őt, mint a gömöri Ikarusz.
- Látom, fiam, tájékozott vagy e téren is – és megsimogatta a fejem. – Folytatom is tovább a mesémet. A parókián megismert világ elbűvölt és magával ragadott. Szerettem ott lenni és engem is szerettek ott. Béla bácsi műterme számomra olyan volt, mint egy elvarázsolt kastély, tele csodákkal, szépséggel. Sokszor ültetett a térdére, s bátorított, hogy szavaljak neki valamit. Én meg nagy lelkesedéssel adtam elő minden kis imát, versikét, amit tudtam. Jutalmul mindig egy-egy szentképet kaptam. A dédszüleid elmondása szerint gyakran nézegettem, rakosgattam ezeket a képeket és máig is megőriztem őket. Látod drága fiam, mind itt vannak ebben az albumban, szépen berakva – mutatta mamám.
- Már ránézésre látni, hogy milyen régiek ezek a szentképek – szóltam mamámhoz az albumot lapozgatva.
- Így kezdődött az én gyűjtőszendélyem és a szépséghez való ragaszkodásom. S ami hatéves koromban gyönyörködtető és izgalmas játéknak indult, mára albumokba rendezett látványossággá nőtt, s most már tényleg „gyűjteménynek“, az én „kincseimnek“ lehet nevezni őket. Mindennek az alapja a kitartás és a hit. Tudod kisunokám, én soha nem unatkozom. Látod ezt a sokrétű gyűjteményt? – mutatott a polcokra, tele kincsekkel.
- Húha, ez hány ezer képeslap? – kérdeztem szájtátva.
- Több, mint ötvenötezer darab képeslap, az 1800-as évektől napjainkig. Külön vannak a karácsonyi, húsvéti, a virágos és más motívumú lapok. Aztán a következő pillanatban még jobban elámultam a látottakon. A városokat ábrázoló képeslapokat nézegetve észrevettem, hogy azok ábécé sorrendbe vannak berakva. Ez volt aztán igazán a csodálatos, lebilincselő látvány.
- Mamám látta rajtam a csodálkozást, de még ezt is tudta fokozni a szalvéta- és csokoládépapír gyűjteményének bemutatásával.

- A szalvéták ezekben a nagy irattartókban vannak témakör szerint, ezekből is több mint húszezer darab van – nyitogatta ki a dossziékat.
  - Ezekben mi van? – kérdeztem a gyönyörű albumokra mutatva.
  - Ezekben pedig a művészekről, sportolóktól, íróktól kapott kéziratgyűjteményem található.
  - Belelapozhatok? -kérdeztem izgatottan. Kisvártatva olyan írókat, költőket fedeztem fel, akikről már az iskolában is tanultunk. – Személyesen is ismered őket? – kérdeztem kíváncsian.
  - Persze, találkoztunk író-olvasó találkozón, sőt vendégül is láttunk többeket. Mács Józsi bácsi többször volt nálunk, anyukád is emlékszik is rá.
  - Sokan megcsodálták már ezeket a kincseket? – kérdeztem.
  - Több kiállításom is volt már a városban és a környező falvakban, sőt még Magyarországon is. Nagyon érdekes volt a Tornaljáról szóló kiállításom, ahol a várost ábrázoló régi képeslapok mellett olyan személyeket - írókat, költőket, művészeket – is bemutattam, akik Tornalján születtek, vagy ide jártak iskolába. Ezt a kiállítást is majd ezer ember látta. „Színház az egész világ“ címmel pedig a kassai Thália Színház 40. évfordulójára rendezett kiállításom is nagyon látványos, értékes volt.
  - Képzeld kisunokám, számomra a legemlékezetesebb kiállítás a Magyar Köztársaság Érdemrend Középkeresztjével kitüntetett filmesillagról szólt. A művésznőt személyesen is ismertem és a kiállításon szerepeltek a hozám írt levelei eredeti kézírással, több mint nyolcvan darab dedikált fényképe, valamint személyes tárgyai, amelyek azóta is a birtokomban vannak. Ezek a kiállítások mindig szeretettel, örömmel, lelkesedéssel készültek. Jó érzés, hogy sok embernek örömet tudtam szerezni. Értékelik tevékenységemet, buzdítanak. Húsz év alatt 15 magángyűjteményes kiállításom volt. Ehhez bizony nagy kitartás, elhivatottság kellett. Bízom benne, hogy az én gyűjtőmunkám tovább fog folytatódni. Bízom bennetek, kisunokám.
- Büszke vagyok mamám gyűjtő tevékenységére. Igyekezni fogok a testvéremmel megőrizni, bemutatni és tovább gyűjteni ezeket a kincseket.

Nagy Bálint Gergő

A hűség faluja

Gyermekkorom meséi így kezdődtek: Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy... de csak a mesekönyvekben írt mesék. Nagyszüleim és édesapám elbeszélései családunkról és arról a közösségről, amibe beleszülettem, mind igaz történetek voltak. Mivel kíváncsi, érdeklődő gyerek voltam, így sokat meséltettem.

Kezdjük a mesét az elején. A ma megrajzolt államhatárok szerint szülőfalum Érsekkéty Esztergomtól északra megközelítőleg 35 km-re fekszik. Egy 600 lelket számláló kis falucska, amely lakosai sok-sok éves küzdelmeikkel és kiállással számomra a hűség példaképei, ez a hely hűség faluja. Ezért tartottam érdemesnek, hogy megörökítsem az elbeszélte történeteket, ami elődeim, családunk életét is végig kísérték.

A szintiszta magyar falu 1918 után Csehszlovákiához került. Ez még abban az években különösebb változást nem hozott, mert aki vezető tisztséget vállalt a faluban és szót akart érteni a helyiekkel rákényszerült, hogy megtanuljon magyarul. Nagymamám elbeszéléséből tudom, nem akarták elhinni, hogy szinte egyik napról a másikra új államban találták magukat és sehová nem mentek szülőfalujukból. Paraszt emberek lévén tették tovább a dolgukat, vasárnaponként továbbra is magyarul hallgatták Isten igéjét a templomokban. Gazdaságilag nehéz évek következtek, amit még az 1929-es kegyetlen hideg tél is sújtott mínusz 29 fok hideggel, úgy emlegették, hogy a diófák is kifagytak. A nehézségek ellenére az emberek bizakodtak a szebb jövőben. Nagyapám tagja lett megalakuló Kisgazdapártnak, bízva abban, hogy tudnak sorsukon javítani.

Fiuk született, aki az Ernő nevet kapta, de az anyakönyvet 1936-ban már szlovák nyelven vezették. Elmondták, hogy az elcsatolásba nem nyugodtak bele, és örömmel üdvözölték 1938-as visszacsatolást. Számomra olyan hihetetlenül hangzott, amikor öregapám elmondta, hogy a szomszéd szlovák községbe felvonultak magyar zászlókkal, amit persze 1945-ben visszakaptak a szlovák kuraliaktól. Ilyen megnyilvánulásokat nagyapám részéről én furcsának találtam. Sajnos az öröm rövid ideig tartott, mert kitört a II. világháború, amiből a kezdetekkor semmit nem érzéltek. Aztán nagyapám is megkapta a katonai behívót. 1944 őszön már német és magyar katonák voltak a faluban. Az oroszok előrenyomulásával 1945. január 15-én a község lakosait kitelepítették Baromlakra. A háború befejezése után szinte a semmiből kezdtek új életet, ami számukra, mint magyarok számára még hontalanságot, jogfosztottságot is jelentett.

Nagyapámat is haza segítette az Isten a sopronperesztegi fogolytáborból, de a nélkülözés és a nyomor mellett magyarságukért is szenvedtek. Életbe léptek

a Beneš dekrétumok. Kilenc éves fiuk (az én édesapám) szlovák nyelvű iskolába kényszerült Kuralra, mivel a magyar iskolákat bezárták. Nagyapám nem reszlovakizált, ami azt jelentette, hogy nem vallotta magát szlovák nemzetiségűnek, ezért megkapta a végzést, hogy a szlovák állam ellensége, és várt rájuk, - mivel földtulajdonosok voltak - a kitelepítés Magyarországra. De erről családknak már korábban döntést kellett hozni, mivel nagyanyai ágról a dédszülők, akik Ágón laktak és 20 hold földjük volt, már megkapták a kitelepítésről szóló úgynevezett „fehér levelet”. A család úgy döntött, hogy az ismeretlen idegenbe a két öreget, szüleiket nem engedik el egyedül és ha menni kell, megy az egész család. Ez nem következett be, mert az 1948. február 25-én az úgynevezett februári győzelem véget vetett a kitelepítéseknek. Így Kéty község népe megmenekült a kitelepítés borzalmaitól. De a csehországi deportálást, munkaszolgálatra elhurcolást sajnos nem kerülték el a kétyiek sem. Apám barátja élete végéig emlegette az ellenük elkövetett jogsértést: úgy halt meg, hogy senki sem kért tőlük bocsánatot, kártérítésről már nem is beszélve. Idegen beköltözőt a csődöröst emlegették, aki a többség nyelvéhez alkalmazkodott, és adottságaihoz képest megtanult magyarul. Jól érezhette magát a faluba, mert feleségével három gyermeket felneveltek és halálukig a faluban laktak.

A faluban 1948 után megnyílnak a magyar iskolák, református, katolikus. 1950-ben megalakul a Csemadok alapszervezete, ami meghatározó szerepet tölt be a mai napig a község kulturális életében, hagyományaink megőrzésében, magyar nemzetiségünk megtartásában, e sorok írójának életében is.

Az emberek folytatják a gazdálkodást, de ahogy kialakulnak a rokoni és baráti csoportok a mindennapi munkában, újból jön a következő sorscsapás a kontingent és a szövetkezesítés. Édesapám számára ez nagyobb csapás volt, mint a nagyapám számára. Fiatalember lévén eltervezte, hogy az általános katonai szolgálat után traktort vásárol, és azzal teszi könnyebbé a gazdálkodást. Sajnos mire leszerel, nagyapám feladja a szélmalomharcot és 1958-ban beáll a szövetkezetbe. Olyan földet is beadnak, amit akkor vásároltak, és még egy fillér hasznot sem hozott a családnak. Sok évtized után én gazdálkodom ezen a földeken.

A gazdák kisémmizése még magában nem elég, beköszönt a szocializmus, az istentagadó világ. Érsekkéty lakosaira most is jellemző az a magatartás, ami az első Csehszlovák állam megalakulásakor. Mindenki igyekezett folytatni a megszokott életét, a gyerekek a helyi magyar iskolát látogatták, jártak az emberek templomba és ami a legnagyobb dolog volt, hogy összetartottak. Természetes volt, hogy mindenki magyarul beszélt, ha idegen nyelvű házastársat hozott valaki a családba ő tanult meg magyarul, nem a nagyszülők az ő nyelvét. Ebbe a nemzeti öntudattal rendelkező, istenfélő közösségbe

születtem bele én is 1964-ben a zselízi kórházban. A nevem anyakönyveztetéskor gond volt, mert az Ella keresztnevet kaptam, de a hivatalban csak Gabriellát akartak engedélyezni, esetleg az Elát szlovák helyesírással. Továbbá a nőknél kötelező volt a vezetéknevnél az -ová toldalék. Mivel a mi családnevünk Baka, az én nevem az anyakönyvben a szlovák helyesírás szerint így nézett volna ki: Ela Baková. Természetesen magyar ember lévén ezt édesapám nem engedte, így kénytelenek voltak Ella Bakaovát anyakönyvezni. A történelem ismételte magát, mert a fiam születésekor 1985-ben ugyanez volt a Sándor névvel, de én már a szülészetem nem engedtem Alexandert írni. Igaz a táskámban ott lapult „mint magyar nemzetiségű szülőknek” melyik törvény, hányadik paragrafusa szerint van erre jogom. Ekkor én már tudtam az én névadási kálváriámról, és az volt és ma is az a meggyőződésem, hogy az ember maga a neve, tehát az én nevemet nem változtathatja senki meg akaratomon kívül. Ez a mai napig így van, ha helytelenül írják illedelmesen, de határozottan kijavítatom.

Már az óvodában tanultuk a magyar gyerekdalokat, és a mai napig féltve őrzöm az óvoda magyar ruhámat, gyöngyökkel kivarrt pártámat. Mire mi iskolások lettünk sajnos az általános kilenc osztályból már csak öt évfolyam, az alsó tagozat működött. De fel nem adták a szülők, még szinte minden gyerek otthon járt magyar iskolába. A felső tagozatot (5-9. osztályig), pedig Nagyölveden. A szocialista ideológiát egyre jobban erőltették az emberekre, de olyan kitartó volt a nép, hogy a kommunista párt tagjainak a gyerekei is nyíltan konfirmáltak, bérnálkoztak. Templomban is esküdtek, kereszteltek. A 70-es években szigorodtak a feltételek, az iskolából kitiltották a hitoktatást, ezután a paplakban jártunk hittanra (mi reformátusok, de szerintem a katolikusok is). Összetartott a falu népe, a református lelkésszel együtt. A Csemadok szervezésében rendszeresen voltak magyar rendezvények, nemzeti ünnepeinket megünnepeltük, kis korunktól megtanultuk a forradalmi dalainkat, a népdalokat, régi slágereket, magyar nótákat. Édesapám nagyon szépen tudott dalolni, sok-sok dalt, nótát tanultam tőle. Téli estéken sokszor addig daloltattam vele a kedves, de számomra ismeretlen énekeket, míg megtanultam.

Eszembe jutott a helytállásnak egy szép példája: A 70-es években a kommunisták igencsak erőltették minden faluban a szlovák nyelvű kis iskolák megalapítását. Felnőtt fejjel tudtam meg, hogy nem volt ez másként Kétyen sem, de minden egyes kísérletezésre az a válasz érkezett a járási párt házba, hogy a szülők nem igénylik. Hála Istennek ez a mai napig így van. Ugye milyen szép példája a hűségnek.

Vagy egy másik példa: nyolc, kilenc éves lehettem. Odahaza mesélték, miként volt mikor a nagyszüleim gyerekek voltak, hogy itt Magyarország volt.

Vettem rajzlapokat, mindegyikre magyar zászlót festettem és a környékünkön kiragasztgattam a villanyoszlopokra. A padlásra kutakodva régi könyveket találtam, amiben Pósa Lajos versek voltak. Ezek édesapám iskolás könyvei voltak, de ezekkel a versekkel én már a tankönyveimben nem találkoztam. Ma már tudom, hogy ő felvidéki költőink egyike, aki sok szép hazafias verset is írt.

Barátnómmal már fiatal lányként énekeltünk a Pacsirta éneklőcsoportban, ami a mai napig működik.

Későbbiekben, azok a gyerekek, akiket más falukba szlovák iskolába járatnak, azok kiestek a falu közösségének életéből.

Az alapiskola elvégzése után sokan a zselízi magyar gimnázium diákjai lettünk. Az otthonról hozott magyarságunkban megerősítettek mélyen tisztelt tanáraink, kiemelve közülük Gerő János igazgató urat és magyar tanáromat Urbán Györgyöt, akiknek általános műveltségük, tudásuk csodálatra méltó volt. Igyekeztek mindent megtanítani, ami értékes, nem hagyatkozva a szocialista tananyagra. Ismertük Nagy Magyarországot történelmében, tudtuk, hogy mi a Felvidéken lakunk, ki Márai Sándor, népdalkincsünk páratlan, még a magyar neveink is különlegesekek.

2003-ban jártam először Erdélyben és úgy éreztem, mintha én itt már jártam volna. Nem voltak idegenek az erdélyi havasok, tudtam ki Wass Albert, kik a székelyek, a csángók. És ebből a mi tankönyveinkben nem volt egy sor sem (1982-82-es évek).

Elérkezett a nagy fordulat 1989. Magyar közösségeink számára sok jót, de sok rosszat is hozott. Már nem korlátozták a magánutak számát Magyarországra, de az én korosztályom még ezek után is sokáig úgy érezte, ha komppal ment Párkányból Esztergomba, hogy a Duna közepétől még a levegő is más, magyarabb. A sok magyar könyvről, lemezről, a szép ruhákról még nem is beszéltem. Újjáépítették a Mária-Valéria hidat, ma szabadon közlekedünk az államhatáron. De mi mégis egyre fogyunk. Az elkövetkező években a kis iskoláinkat a megszűnés fenyegette. Én elkerültem a szülőfalumból, de elszakadni hála Istennek nem szakadtam el soha. Örömmel értesültem, hogy a református egyház alsó és felső tagozatos kilencéves alapiskolát alapít. Ennek immár 25 éve.

Két évvel ezelőtt e kis faluban a Magyar Kormány támogatásával új óvodát építettek... Ma az egyházi óvoda és iskola egy igazgatóság alatt működik. A Csemadok végzi 75 éve elkezdett elhivatott munkáját, a községi hivatal minden segítséget megad a sikeres működéshez. Igazi összetartás! A helyi magyar iskola tanulóiból sok magyar pedagógus lett, figyelemre méltó, hogy közülük heten magyar iskolaigazgatók lettek. A régi diákok között van lelkész, gyógyszerész, többen szereztek különböző egyetemeken mérnöki

diplomát, vagy jó szakemberekké váltak. A község polgármestere is ennek a kis iskolának a padjait koptatta. Ebből is látni, hogy a vidéki, magyar kis iskolából kikerült diákok, ha szorgalmasak elérhetik céljaikat, az anyanyelven szerzett tudásra lehet alapozni. A kétyi magyar iskola a tárgyi tudáson kívül, ma is öntudatos magyar embereket nevel, akik hűek magyar nemzetükhöz, szülőföldjükhöz.

A faluban még mindig a magyar nyelvhasználat a természetes, ma is a lakosok nagy része magyar nemzetiségű. Sajnos a járási székhelyen Léván, már a hivatalokban kevés helyen beszélnek magyarul, de még a közeli kisvárosban, Zselízen is szinte teljes nyelvváltás van. Eszembe jut, hogy gimnáziumi éveim alatt (1978-82) a városban csodálkozva megfordultunk, hogy ki ez az idegen, ha nem magyarul beszélt. Eltelt 42 év, sajnos ennyi év elég volt ahhoz, hogy ebben a városban én érezzem magamat idegennek. Falvainkban sok az eladó ház, amit idegenek vásárolnak meg, és ma már nem érvényes az, hogy a betelepülő alkalmazkodik a közösséghez. A helyi szokások számukra ismeretlenek, ugyanúgy a nyelv is.

Az uniós tagság meghozta a szabad közlekedést, a szabad kereskedelmet, de az anyaországtól területileg elszakított magyar emberek számára szülőföldjükön hatályos törvényekkel anyanyelvük hivatalos használatát a mai nem biztosította. Ha nem csak a szavak mentén érdekelné az Európai Bizottságot megmaradásunk, akkor nem ajánlásokat tenne azon országoknak, ahová elszakítottak 100 éve bennünket, hanem kötelező érvényű törvényeket alkotna. De amíg ebből anyagi hasznuk nem lesz a nagyhatalmaknak nem is foglalkoznak vele. Azokat a nemzetállamokat akarják ellehetetleníteni, akik kiállnak a határon túli magyarokért.

Kérdezhetik miért ragadtam tollat? Azért, hogy a szülőfalumon keresztül érzékeltessem hogyan alakult sorsunk Trianon 100 éve alatt, hogy a Beneš dekretumok a mai napig hatályban vannak. Szülőföldünkön a magyar nyelvet járási, kerületi hivatalainkban csak elvétve használhatjuk, mert nincs biztosítva, hogy a vegyesen lakott területeken a hivatalnokok mindkét nyelvet beszéljék. A Lidl, a Kaufland, a Billa üzleteiben ha nem magyar az eladó, akkor nincs szerencsém. Az élet minden területén így van. Ha ez így megy tovább 20 év múlva teljesen beolvadunk.

Ma még van egy-két hűség faluja, amibe erősen belekapaszkodunk, hinni akarjuk, hogy öntudatos a felvidéki magyar, tenni akar megmaradásáért! Azért írtam szeretett szülőfalum sokéves megpróbáltatásáról, helytállásáról, példaként állítva tetteiket, hogy felhívjam a figyelmet arra: „EMBEREK ÉBRESZTŐ!”

Az igaz mese végére álljanak itt a garamkövesdi Gyurcsó István költőnk versének befejező sorai:

„De egyszer elfogynak a nagyszülők,
elfogy a kerek alma,
kihűlnek a tiszta szobák.
Az unokák nem tanulják meg
a varázsigéket,
és elfelejtik a világot.”

Bízzunk benne, hogy a költő szavai nem teljeseznek be, és a „Magyar név újra szép lesz, méltó régi nagy híréhez!”

Nagyné Baka Ella

Az utca gyermeke

„Gyermekeként az ember oly gondtalan,
mikor az életézés még oly hontalan...
Keresni a veszélyt, kalandot, mely éltet,
hogy minél tovább éljen gyermeki énem...”

(N.N)

2000-et ír naptárunk. A nyári szünet első napjaiban lehetünk. Rettenő nagy a hőség. Összepakolva a csomagom, bekészítve az ottalvásra. Nagyimékhoz utazunk. Ez az utazás mindig izgatottsággal jár, hiszen abban az utcában laknak nemcsak a nagyszüleim, hanem a barátaim, lelki társaim is.

- Indulunk már? - kérdezgettem ezt öt percenként, várva a startolást.

Persze szüleim igyekeztek nyugtatni, mindig valamihez kötni ezt a pillanatot. Majd ha megettem a reggelit, utána. Majd ha elpakoltam a fürdőszobai dolgaimat a bőröndbe. Majd akkor indulunk, mikor a kutyának öntöttem friss vizet. Ezeket a feladatokat szívesen teljesítettem tíz évesen, hisz tudtam, csupán ennyi választ el a céltől. Noha a teljesítendő feladatok számát nem lehetett tudni, reménykedtem, hogy egyszer a végére ér.

Így is történt. Egyszer csak jött apától a mondat, hogy szálljunk be az autóba, ő bepakolja a csomagokat és indulás.

Nagymama hatalmas öleléssel fogadott minket, testvéremmel. Köténye lisztes volt, ebből már tudni lehetett, hogy a délelőtti óráit a konyhában töltötte. A nyári meleg levegőben a frissen sütött vöröshagyma illata keveredett.

- Nagymami mit főzöl? - kérdeztem kíváncsiskodva, hiszen számban még a nyál is összefutott.

- Zalai tejfölös dödöllét! - hangzott a válasz, s hátat fordítva már el is iszkolt. Ennek tükrében nem is mertem enni a kútba leengedett hűtött dinnyéből.

- Behütöttem nektek kora reggel a dinnyét! Vágjak belőle? - kérdezte nagypapi.

- Nem köszönjük, dödöllét eszünk! - válaszoltam rögvest.

De gyermekként az ebéd mellett legjobban a társaimra vágytam. Arra, hogy találkozhassak velük és egy egész napot végig játszassunk.

- Mehetsz gyermekem, de majd csak ebéd után! - mosolygott nagypapi, mikor szüleimtől könnyes búcsút véve ölébe ültem, s kikérezkedtem barátaimhoz.

Kész lett a fenséges ebéd. Nagymami megterített asztalhoz invitált minket. Piros, fehér kockás abroszt terített le, melyhez négyen ültünk. Megadta a módját mindig is az ebédnek. A rádióban a „Jó ebédhez szól a nóta” című műsor duruzsolt. Az üres asztalt a közepre tett váza illatosította, a benne lévő margarétáknak köszönhetően. Majd testvéremmel közösen behozták a zsírban sült dödöllét. Mikor a hagyma íze vegyült a tejföllel, a mennyországban éreztem magam.

Gyorsan megettem a részemet, ittam hozzá limonádét, és feltettem újra a kérdést!

- Mehetek játszani?

- Most már mehetsz! - mosolyodott el nagypapa.

Azon nyomban szaladtam is át a szomszédba, és nyomtam a csengőt.

- Zsuzsa néni, kijöhet játszani Klárka?

És így haladtunk tovább, sorra csengettünk be karöltve a barátokkal, kikérni a többieket. Mivel még hőség volt, így focizni nem álltunk neki. Leültünk a mező közepén terebélyesedő hatalmas nagy diófa alá, és átbeszéltük, kivel mi történt az iskolába, vagy az utolsó találkozásunk óta. Közben a lila árvacsalán édes szirmából próbáltunk nedűhöz jutni.

- Fogócskázzunk! - jött az ötlet, s már szaladt is mindenki amerre látott.

Nagyokat nevtünk, estünk. Voltak sértődések, és nagy békülések is. Többször volt, hogy valaki után kellett szaladni, mert hazáig futott a méregtől. De az „egy mindenkiért, mindenki egyért” szabály érvényesült. Mi nyolcan, igaz, ha nem is egy korosztály voltunk, nem mindenki volt osztálytárs, megértettük egymást és összekovácsolódtunk egy egységgé az évek alatt, barátokká. Nem csak az utcában voltunk társak, hanem az iskolában is bevédttük egymást, és lógtunk együtt. Nem számított a korkülönbség, vagy a nem. Mi voltunk nyolcan a falu Zrínyi utcai egysége, Grundja.

Mikor megéheztünk, vagy inni szerettünk volna, bemehettünk bárkihez ebben az utcában. Szívélyes vendéglátásban volt részünk. Sosem felejttem el, ezen a napon, kiültünk az árokpartra, és Ádám nagypapája uzsonnaként, pirospaprikával meghintett zsíros kenyeret hozott ki nekünk, lilahagymával.

Olyan jól esett akkor, hogy úgy falatoztuk, mintha ezer éve már nem ettünk volna.

Koszosak és izzadtak lehettünk. De nem számított. Ezek a jelek a boldogág nyomai. Önfeledten játszottunk, melyet senki nem vehet el tőlünk. Az évekkel igaz halványodnak az emlékek, de mindig mosolyt csálnak az arcokra.

A késő délutáni órákban mikor a nap kicsit megfáradt, árok cicáztunk nagyimék háza előtt.

Sosem volt az, hogy unatkoznánk. Jöttek az újabb és jobb ötletek a játszáshoz. Árokciát felváltotta az „Adj király katonát” című játék, majd a kidobó. Ha valakinek nem volt kedve már az adott játékhoz, akkor kiállt pihenni kicsit. A meleg aszfalton olyan horzsolásokat lehetett összeszedni, hogy a vérzést alig tudtuk elállítani, a fájdalmat órákig érezni lehetett.

Lassan, de biztosan elérkeztünk a focihoz. Ez azért volt jó játék, mindenki számára, mert az utcában lévő összes gyerek ezt meglátva csatlakozni szeretett volna hozzánk. Az utca végén labdázó gyerekek is képesek voltak eljönni onnan és bekéredzkedni közénk.

A nyolcas csapatból így lettünk sokszor tizenhatan is. Egyérintővel kezdődött a játszma, majd focival folytattuk. Nem az úttesten játszottunk, hanem az utca végén laktak Krisztáék, akikkel szembeni háznál nem volt lakó s kerítés sem, így egy jó hosszú teret kaptunk a labdás futkosáshoz.

Elestünk, lesérültünk, veszekedtünk. De annyit nevtünk, viccelődtünk, hogy az idő csak úgy repült egyenesen bele az esti órákba. A szülők, nagyszülők jöttek hazaparancsolni a gyerekeket, de mivel látták, hogy hajthatatlanok, így még engedtek az önfeledt játéknak.

Nagyim is így tett. Rimánkodott, hogy menjek, de aztán győzött a sírós tekintetem. Nem sétált haza, hanem leült és csatlakozott a többi szülőhöz, nagyszülőhöz az árokpartra, vagy épp a kerítés peremére pletykálni.

A játék befejeztét az utcai lámpák felvillanása jelezte. A délutántól kezdődő focizás ekkor ért véget, mikor ezt észleltük. De nem csüggedtünk, tudtuk, hogy másnap folytatjuk. És azután is, meg utána is. Egész nyári szünetben így zajlott, és aztán még hosszú évekig.

Elgondolkodtató, hogy röpké 24 évvel ezelőttről beszélünk. Ennyi év távlatából azt mondhatom, hogy nem is az utca gyerekei voltunk mi, hanem egy nagy család...

Nagy család, melynek tagjai már szétszóródtak, de valami összeköti őket. A múlt. Legyenek bárhol a nagyvilágban a Zrínyi utcára mosolyogva és szeretettel fognak gondolni. S ezt a történetet mesélik majd el ők is az unokáknak, dédunokáknak, ezzel éltetve tovább a múltat...

Németh Nikoletta

A kedvenc galamb

Újra egy vakáció a Bakonyban. Kiadós nyári zápor tartott otthon minket Kis-szépalmán. Már majdnem unalmassá vált a nap, de akkor Gábor, az unokatestvérem, valami érdekességgel rukkolt elő. Kitelepültünk a teraszra. Az asztalra egy szerkentyű került, amibe ólomfogácsát kellett tenni, és nyomásra apró sörétek gurultak elő belőle.

- Mire jó ez?
- Hát a puskába.
- Miféle puskába?
- Hát a légpuskába. Te még nem láttál ilyet? Miket csináltok ti ott Pesten?
- Hát, puskával nem játszunk, az biztos. Nem tilos az? Keresztapa azt mondta, tilos a puskákhoz nyúlni.
- A puskákhoz persze, de ez csak légpuska. Te még soha nem lőttél?
- Nem hát. Nálunk ez tilos, no, meg nincs is mivel. Legfeljebb csúzlizunk.
- Aztán hány verebet csúzliztál már?
- Verebet? El sem tudom odáig lőni a követ.
- Hahaha, hát, nem vagy valami nagy vadász! Hahaha! Na, majd megtanítalak a légpuskával bánni, de csak, ha pontosan azt teszed, amit mondok.
- Naná! És az könnyű lesz? Én is tudom majd használni?
- Hát remélem!
- No, arra tuskóra rakjuk a konzervdobozt. Arra kell majd lőni. Egyet jegyezz meg. NINCS TÖLTETLEN FEGYVER!! – ezt olyan komolyan mondta Gábor, hogy nem is voltam benne biztos, akarom-e én ezt az új tudást. Azért izgatta a fantáziám. Ha ezt elmesélem Pesten, hogy lány létemre puskával lőttem, a szomszéd fiúk kékülnek-zöldülnek majd az irigységtől. No, ezért már érdemes lesz próbát tenni, gondoltam.
- Szóval, ez a légpuska. Mindig lefelé kell tartani a csövet, és csak szétnyitva. Soha nem hadonászunk, vagy mászkálunk a felhúzott puskával. Értetted?
- Hát persze, értem én! – válaszoltam izgatottan.
- Szóval fogod a légpuskát, idehelyezed a sörétet, aztán rázárod a csövet, felhúzod a kakast, célzol, és lősz. – csattant nagyot Gábor hangja, a puska, no, meg a konzervdoboz, miközben gyors pördülések közepette magasra repült, majd földre zuhant.
- Na, akkor te jössz. – nyomta a kezembe a puskát. Izgalomtól kipirosodott arccal vettem át a fegyvert.
- Szóval, cső megtör, sörét betölt, cső vissza, felhúz, céloz, lő! – és a nagy csattanás, de a doboz mozdulatlanul állt a helyén.
- Hát, te meg hova lövöldözöl? Miért nem céloztál?

- Igen, nagyszerű. –mondta keresztanya valami nagy szomorúsággal.
Mintha siratta volna a galambokat.
- Keresztanya! Miért ilyen szomorú? Sikerült galambot lőni, keresztapa gyomra meggyógyul, és minden rendben lesz.
- Hááát, talán rendben lesz. – volt a válasz egy nagy sóhaj kíséretében. –
Ezek voltak Gábor kedvenc galambjai. Lelőtte őket, hogy segítsen az édesapján.

Lefagyva, döbenten álltam. Micsoda áldozat! Mivel mi is neveltünk állatokat, természetes volt számomra, hogy asztalra kerülnek a jószágok. A vadászat is amolyan természetes tevékenység volt számomra. Lelőjük az állatot, mert enni akarunk. Nincs abban semmi kivetni való.

De ez valami más. Belegondoltam, ha a kedvenc tyúkocskámat, Kotlimamát mi is levágtuk volna, hogy fájna nekem. Ez az öreg, hófehér tyúkocska nem csak a saját csibéit nevelte, de olyan áldott jó mama volt, hogy a vásárolt kicsiket is befogadta. Volt, hogy 40 csibét is vezetett. Még jérce korukban is terelgette őket, kottyogott nekik, ha finom magokra lelt, hogy megossa a laklikkal. Reggel, mikor etettük nagymamámmal, hozzám szalad, kottyogva köszöntött, és a lábam elé ült, hogy vegyem ölembe, simogassam. Azt nagyon szerette.

Szóval, levágni, azt nem. De mi is történt vele? Egyszer csak eltűnt. Anyuék azt mondták, beteg lett, elvitték vidékre, mert vidéken biztos meggyógyul. Nagyon hiányzott, de örültem, hogy jó helyen van. Persze, ha végig gondolom, volt egy vasárnap, mikor tyúkhúsleveszt főzött anyu, s azt mondta, - ez az öreg tyúk csak nem akar megpuhulni. Lehet, a húsból nem lesz ebéd, csak a levéből, de az legalább szép aranyárga.

Lehet, hogy nem is vidékre, hanem a fazékba került, csak nem akarták nekem megmondani? Jesszusom, ha tudtam volna... És most Gábor önként, az édesapja miatt, a kedvenc galambjait... Könnyek szöktek a szemembe. Szerettem volna Gábort megölelni, és megvigasztalni, hogy biztos lesz másik szép galambja még.

- No, ne szomorkodj. Lesz majd másik galamb. Gábor szívesen tette az édesapjáért. – vigasztalt keresztanya.

Ezek után már nem fogtam többet a kezembe a légpuskát. Úgy éreztem, nagyon veszélyes fegyver.

N.T. Ildikó

Papírsárkány

A közelgő alkonyatba lassan belesülyedt a Kisszállás mögötti akácos és a szürke párába burkolt berek, ahol a sűrűsége át derengett a lemenő nap fénytelen korongja. Majd később puha, nesztelen léptekkel nyakukra lépett fekete árnyakban öltözve a vaksötét este és álomba ringatta a látóhatár vörös szegélyébe kapaszkodó tikkadtan elterülő pusztát. Az éjjeli csöndben oda hallatszott a távoli vonat folyamatosan halkuló zakatolása és utána hajnalig csak a denevérek suhanása zavarta a szendergő róna álmát.

Másnap reggel Józsi bátyámmal mi ébresztettük a kakasokat olyan korán keltünk, hogy két nap után végre betudjuk fejezni az elkezdett papírsárkány készítését. Jó sok munka volt vele mire vékony, száraz nádából spárgával összekötöttük a rámát, amire azután ráfeszítettünk vastag zsírpapírt csírral összeragasztva. Időközben amíg száradt, régi újság papírból vékony csíkokat vágtunk és hosszú zsinigre fűzve elkészült a sárkány farka. Anyutól elkértünk egy gombolyag vékony spárgát, amit a befőttes üvegek tetejére rakott celofán papír lekötözésére használt és az egészet áttekertük egy darab gallyra, a végét pedig a nád rámára. Lassan száradt meg a csíríz, már késő délután volt miközben már Apu is hazaért a Jancsi-majorból és mondta, hogy menjünk ki a Kisszállás mögötti ugarra, ott próbáljuk felereszteni. A parlagon lévő kis dombocskáról indultunk a dragon eresztéssel, Józsi bátyám szaladt a madzaggal, én pedig a fejem felett tartott ragadozóval utána. Amikor megfeszült a zsinég, megbotlottam egy buckában és hasra estem elejtve a papírból készült fenevadat. Szerencsére az esti szél alákapott és felemelte olyan gyorsan, hogy Józsi alig győzte le tekerni a fadarabon lévő spárgát. Fel is küszött ameddig a zsinég engedte, majd szép lassan körözni kezdett hosszú farkát lobogtatva. Örültünk a sikernek, csodálatos érzés volt látni, ahogy méltóságteljesen röpül minden fordulóban nagyobb köröket leírva.

Kértem a bátyámat hadd fogjam egy kis ideig én is a zsinéget. Mikor a kezembe nyomta a végét éreztem hogy rángat ahogy a sárkány ide-oda forgott jó magasban a fejünk felett. Közben az esti szél felélénkülve elhozta a völgy hűvös leheletét, a sárkányunk erőre kapva nagyot rántott és a madzag kicsúszott a kezemből. A papír szörnyecske elszabadult és az esti szél szárnyán tovarepült.

Apuék szaladtak utána, hogy elkapják a spárga végét, de nem sikerült és egyre magasabban vitorlázott, miközben én tehetetlenül sirtam annyira sajnáltam, hogy ügyetlenségem folytán pórul jártunk. Józsi bátyám vigasztalt, hogy csinál majd másikat csak ne sírjak, de én vigasztalhatatlan voltam. Akkor éjjel alig aludtam a bánattól, másnap reggel arra ébredtem, hogy nagyon truttyognak a pulykák az udvaron. Mikor kinéztem az egész csapat félrefírdított fejjel az eget kémlelte

miközben hangosan méltatlankodtak. Akkor vettem észre, hogy a kert végében a nagy diófa hegyén felakadva himbálózott a mi elszökött jószágunk. Valószínű az éjjeli harmattal megrakodott és kényszerleszállást hajtott végre az óriási diófa legmagasabb ágán, ahonnét le sem tudtuk venni, így ott maradt örök fogságra ítélve, túrva az idő viszontagságait. Évek múlva is néhány alkatrészét ott cimbálta a dühös, keleti kossava és végül csak a nádból készült rámája maradt a galyakra tekeredett madzaggal együtt.

Azóta eltelt idestova hetven esztendő, álmaimban néha megjelenik az elszabadult sárkányunk, amint Apu és Józsi bátyám szaladnak utána a pusztai alkonnyatban, mígnem örökre elnyeli őket a ködfátyolos este és hiába várom őket, nem térnek vissza, csak a Kisszállás romjai domborúlnak a kies ugaron.

Igaza volt Józsi bátyámnak, az elveszett sárkányért nem kell sírni, hiszen lehet készíteni másikat, de az már nem lesz ugyanaz, a régi széltépázott farkú, amit közösen eregettünk hármásban Apuval és a legkedvesebb gyerekkori emlékeim egyike, ami már nem fájdalmas, de még könnyeket csal a szemembe.

Oláh István

Pillantás a hídról

A farmotoros busz döcögve, vágott neki az útnak. A tavaszi virágzó fák, és a szántók sora csodálatos ritmusba váltották egymást. Az idő lomhán haladt előre valahova vitt, inkább éreztem, mint tudtam, hogy ami vár rám az lehet még izgalmas is számomra. Az épület valamikor egy kastély volt, mint utóbb kiderült Báró Rubido Zichy-jé volt. Az intézetben, talán ha jól kalkuláltam lehetünk vagy háromszázan. A kastély hatalmas udvarán felsorakoztattak minket is, és névsorolvasást tartottak.

Én az utolsó voltam, hiszen aznap jöttem.

Az Igazgató bácsi, akit Béla bácsinak hívtak, egy marcona nézésű ember volt, teste erősnek tűnt, szava ellentmondást nem tűrő volt.

Tartottam tőle.

- - Fiam te az egyes szobába fogsz aludni! A cókómókjaiddal felmész Tibi bácsival: ugyanis Ő lesz a nevelőd és mindent meg fog mutatni. Értve vagyok – nézett rám. Bólintottam. Félelmetes ember volt.

Megkaptam az intézetis ruháimat, a fehéreneműimet, rend melegítő készletet, öltönyt, cipőt, és ami kellett nyárra. Megkaptam a tisztálkodási dolgokat, amelyeket nem igazán ismertem azelőtt. Megmutatták a velem egyidőseket, hogy hogyan rendezzem be a szekrényemet. Mondták azt is, hogy az ágy bevetését majd holnap megmutatják.

Egy hét hamar eltelt. Az iskola nemsokára kezdődik, így érezhető volt valami furcsa izgalom a gyerekek körében. Valami rám is tapadhatott az izgalomból, mert csak arról volt szó, hogy kapunk egy felsős diákot, aki csoportvezetője lesz az elsősöknek. Röviden, szemmel tart minket. Engem nem igazán érdekelt a felsős fiú. Igyekeztem elkerülni személyét, úgy, hogy amit parancsolt azt betartottam!

Utolsó iskolai napokban, inkább barátokat igyekeztem szerezni. Volt egy harmadikos fiú, aki mellém szegődött barátnak. Roma lévén nem volt ez nehéz, hiszen a nyelv, melyet beszéltünk az egyedinek, szinte titkosnak tűnt. Ez a tudat összetartott minket.

A többiek furcsán vették, hogy cigányul dumálunk, de egy két nap után már elfogadták. Természetesen a nevelőknek más volt a véleményük. Az új barátomnak Balogh Gyuri volt a neve. Olyan gyerek volt, aki sokszor kihúzta a gyufát, mert igen csak rossz volt. Egy este, Margit néni a nevelőnő, úgy elverte egy fafogással Gyuri hátát, hogy az csupa kék lett.

Egy szó sem jött ki a száján, valahogyan úgy éreztem, hogy belül sír. Keménynek akart tűnni előttem.

- Add ide az ingemet - mondta halkán.
- Fáj?
- Nem csak kicsit ég!

Bátornak éreztem őt, de a nevelőnőt utáltam emiatt.

Vászkecse ménkű (Üsse meg a villám) - sziszegtem a fogaim között, szememben gyűlölettel.

Aznap este sokat beszélgettünk kint a fürdő nyitott ablakánál. Ő elmondta honnét jött és én is, bár, ha szavak nélkül beszélgettünk volna, akkor is tudtuk volna, hogy már szinte testvérek lettünk. Átölelt. Így voltunk egy darabig, majd szó nélkül ki-ki a maga ágyába vonult aludni.

Volt az intézetnek egy vak lova, akivel szántani szokták a hatalmas konyhakertet, és a gyerekek kipróbálhatták, hogy milyen a lóháton. Csak úgy szórén. Nem tudom honnan tudta, hogy kicsi gyerekek ülnek a hátán, de nagyon vigyázott minden lépésére, hogy bajunk ne essen. Sokszor mikor a délutáni napközinek vége lett, akkor már rohantam is a fehér színű vak barátomhoz. Orrával megszimatozt, kissé megráncigálta a ruhámat és fejét a vödör felé fordította. A vödör üres volt. Hoztam neki vizet és megittam, majd gondosan lecsutakoltam egy marék szalmával. A ló hagyta, hogy tegyem a dolgom a szórével, de egyszer csak akkorát szellentett, hogy megszedültem a büztől. Mintha nyerítésével kicsúfolt volna, arrább lökött és megint eresztett egy jó nagyot. Valaki nevetni kezdett a hátam mögött. Bencsik Imike volt az. Barna hajú kék szemű jóképű gyerek volt.

- Na, kis híján leszart ez a gebe.
- Ha, ha, ha...! – nevetett rajtam. Én látszólag dühbe gurultam és nekimentem, játékból.

Igaz, Ő erősebb volt, jól a földre lökött, de a szalmába birkózva már én is nevettem. A vak ló mintha tudná, hogy mit történik körülötte röhögve nyihogni kezdett.

- Büdös ló – mondtam és belenevettem Imi szemébe.

Azóta jó barátok lettünk. Sokat beszélgettünk. Ő elmondta, hogy mennyire szereti a kutyáját - azt mondta, hogy őt azért vitték be az intézetbe, mert meghalt az anyja. Valahogyan leírta az anyját, de mintha függöny mögül írná le. Amit észrevettem, hogy legtöbbit az nagyapjáról beszélt. Megfogadtuk egymásnak, hogy majd meglátogatjuk egymást, ha majd felnőttünk.

Az idő kereke előre vitt mindenkit. Voltak haverjaim is, de igazi barátom csak ketten voltak: Gyuri és Imi. Tudták, hogy egy körbe tartozunk, ezért ők is jó barátokká váltak. Eldöntöttük, hogy megtanítjuk Imit cigányul. Nem mondom eléggé nehézkesen ment, de csak hamar belejött. Valahol ez a nyelv titkossá vált a többiek előtt. Imi boldog volt, és a nyakunkba ugrott örömébe. Akkor már negyedikesek voltunk, olyan történt velem, ami miatt majdnem öngyilkos lettem. Azon a hetvenes évekbeli télen Imi furcsán viselkedett. Nem igazán szólt hozzám, de nézte az arcomat.

- Nem haragszol, hogy nézlek?- Meglepett a kérdés, de tagadólag ráztam a fejem.
- Ígérj meg valamit nekem.
- Mit?
- Azt, ha felnősz, nagyon szeretni fogod a gyerekeidet és nem hagyod el őket soha. - Nagyon meglepődtem, hiszen amit mondott nem értettem. Az igazság az volt, hogy sokszor beszélt anyjáról, apjáról, akit csak elképzelt. Ő, egy nagyon fantáziadús kisfiú volt.

Úgy, hogy mindenkit, akit szeretett, vagy csak jó barátjának hitt, bevont a maga körébe, így lett vagy tíz „testvére”. Aznap, villanyoltás után, átjött a szobámba és szó nélkül mellém bújott az ágyba. Nem szóltunk semmit. Sokáig hallgattam a szuszogását. Hirtelen kis idő múlva nagy ordítózással valaki felkapcsolta a villanyt és a hálót a szoba kellős közepére parancsolta. Béla bácsi volt az. Miután villámgyorsan egymást tuszkolva a szoba közepén felsorakoztunk, Béla bácsi parancsa az volt, hogy, a bal kezünket tegyük ki körmösre. Egy megtermett T vonalzóval minden gyereknek, iszonyú erővel odacsapott. Amikor megkaptam a magam körmösét, a fájdalomtól összegörnyedve, belesziszegte az arcomba, hogy gyűlöli a gyerekeket. Alkohol szaga volt a leheletének. Mikor odaért az Imikéhez, hatalmas kezét ökölbe szorította, és arcul ütötte a törékeny gyereket. El is dőlt, mint egy szalmazsák, majd jó nagyot belerúgott. Miután

visszaparancsolt minket a szoba közepére, módszeresen kidobálta a ruháinkat a szekrényeinkből. Újra rakatta. Amelyik nem volt kellően összerakva, azt újra kihajította a szekrényből. Sokáig raktuk a szekrényünket. Éjfél felé járt. A további pofonok csak kiegészítették az éjszakai ruharakosgatást. Őszinte utálattal feküdtünk le a szívünkben.

Kicsit később, Imike légzésére lettem figyelmes. Nem messze, mellettem lévő ágyban feküdt. Azt hittem, hogy elaludt, de valami furcsa hörgő hang hagyta el száját. Szeme nyitva volt. Szinte rémisztő volt. Rázni kezdtem, de a külső folyosó fényeiben csak viaszba arcát láttam.

Sejtettem, éreztem, hogy nagy a baj. Kiabálni kezdtem, mire a válasz, morgó és „fogd már be a pofád” megjegyzés volt. Valaki feloltotta a villanyt, és kis idő múlva már tumultus volt a Imi ágya körül. Megjött Béla bácsi is, és kiküldött mindenkit a hálóból.

Mikor lement az irodába, hogy telefonáljon. Már a fél intézet a szobánk előtt állt. Sírtam és nem éreztem azt sem, hogy valaki átfonja vállamat. Egy magas fiú volt, akitől legerősebb mivolta miatt, tartottam, mert tudtam róla hogy erőszakos srác. De, most együttérzés volt a szemében.

A rendőrség és a mentők hamar kijöttek. Másnap délelőtt kihallgattak engem, és a szobatársaimat is. A kihallgatás fájdalmas és húsba markoló volt.

A rendőröktől tudtam meg, hogy barátomnak szívnagyobbodása volt, és több mint valószínű, hogy az végzett vele. A kartonjába ez volt beleírva. Majd a boncolás többet fog mondani.

Nagyon elfáradtam, és lelkileg kimerült voltam. Amire emlékszem az volt bennem, hogy meghalt a legjobb barátom. Valami furcsa érzés vett erőt rajtam. Odaléptem az ablakhoz és kitártam, valaki rám ugrott, és olyan erősen fogott, hogy megmozdulni sem tudtam. Ottó a verekedős fiú volt. Azt hittem meg akar verni. Végül kiderült, hogy azt hitte, hogy öngyilkos akarok lenni. Figyelt rám. Titokban hálás voltam ezért. Kiabálni kezdtem, mire bejött egy természetes aszszonyság, aki Ivett néni névre hallgatott, és aki egyben az egészségünkért is felelt. Neki az volt a szokása, hogy ha valakin hegesedő sebet látott gézzel lekapta a vart. Durva és fájdalmas módszer volt. Azt tartotta, hogy így hamarabb gyógyul a seb.

Valamilyen injekciót adott be a faromba. Az álom gyorsan jött.

Számomra a reggel gonoszul és hazugul jött el, haragudtam a világra, meg magamra, mert tehetetlen voltam.

Valahogy nehezen az év végére értünk az iskolában, alig vártuk a nyári szünetet. A bizonyítvány kiosztást nem igazán vártam, erős közepesre számítottam. Úttörőruhába felsorakozott a sok gyermek. Oszlopba álltunk fel a nyári hőségben. Egykedvűen hallgattuk az iskolaigazgató Béla bácsi tanévzáró unalmas szövegét. Béla bácsi az igazgatónk a falu párttitkára volt, akinek szerintem

magas rangja lévén a tekintélye is megvolt. A falusiak és jómagunk is féltünk Béla bácsitól. Kegyetlenül betartatta a maga és a felettesei által meghatározott szabályait és törvényeit.

Ahogy teltek a percek, úgy kezdtünk ki dőlni a sorból. A mozdulatlanság és a hőség megtette a magáét. Én is elvesztettem az eszméletemet, aminek az lett a következmény, hogy az arcomba kaptam egy kancsó vizet és bevittek az elkülönítőbe. Harmadnap megkaptuk a bizonyítványunkat. Az enyém 3,5 lett. „Lehettem volna jobb is” gondoltam magamba.

Nyárra elvittek minket nyaralni az otthon üdülőjébe Balatonszárszóra, ahol katonás rend várt minket. Egyik nevelőnk megmutatta, hogy hogyan kell összerakni a ruhánkat. Ami annyit jelent, hogy a hokedlire rakott hajtogatott ruhánkat egy élére állított gyufával ellenőrizték, hogy mértanilag is egybe vág a ruha összerakása. Ha nem volt jó, akkor repült a ruha, és egész estéig rakhatta a delikvens.

Ezt inkább hamar megtanultam, csak azért is, hogy ne bántsanak.

Vidám, játékos napok következtek. Kezdték velünk emberségesen viselkedni. Csoportos egyéni játékokat tartottak nekünk. Sokat neveltünk, és jól éreztük magunkat.

Akkor egy lányt ismertem meg, aki jó barátom lett. Sokat beszélgettünk és játszottunk. Egy dolgozó lánya volt Sára, aki szöszke leányzó volt. Egyik este, az épület háta mögött ültünk, és valami Barbie babáról beszélt nekem, én meg csak hallgattam. Jó hallgatóság lehettem, mert nevetgélt, és megfogta a kezem. Ettől zavarba jöttem, mire ő megpuszilta a szám.

- Látod, ilyen pusztit adok mindig a babáimnak.

Tizenkettő éves fiatalemberként nem tudtam hova tenni a dolgot, de abban a pillanatba éreztem, hogy megváltoztatott bennem valami. Soha nem feledtem el ezt a pusztit.

Balszerencsémre, épp arra járt Sára anyukája, aki hangos szóval elparancsolta tőlem a lányt. Kezét rángatva vitte előre az épületbe. Majd mikor visszajött a fületem megragadva vitt az igazgató szobája elé.

Kint kellett várni, amíg be nem hívott. Miután megtudta, hogy mit tettem a hölgy lányával, hatalmas tenyerével úgy arcul vágott, hogy megfordult velem a világ. Eldőltem, mint egy krumpliszsák. Aznap alig vártam, hogy este hat óra legyen. Sárát ablakába meglestem, hogy beszélhessek vele. Egy kavics darabbal megcéloztam az ablakát. Rögtön az ablaknál termett. Intettem neki hogy jöjjön ki. Miután kisurrant a házból futva a Balaton-part felé vettük az irányt. Elmondtam neki hogy, hogyan döntöttem.

- Haza szököm.

- Hová? - kérdezte egyszerűen.

- Haza - mondtam. Sokáig hallgatott és megkérdezte.

- Van pénzed buszra?
- Nincs. Gyalog megyek.
- Megőrültél? Hosszú az út odáig.
- Nem baj - mondtam.
- Van időm.
- Gyere velem! – mondta és megfogta mind két kezem.

Felmentünk a vasútállomás felüljárójára, a hídra. Sokáig álltunk és néztük a kiguruló vasúti kocsikat.

- Le mernél ugrani innen? – kérdezte váratlanul.
- Le! - mondtam. Kibújtam a korlát elé és a szédítő mélység fölött csimpaszkodtam a híd széléről. Ő elkapta a szabadon logó kezemet és erősen visszahúzott a hídra.
- Ne csináld. Nem komolyan mondtam. Tudom, hogy megtennéd.

Megcsókolta a szám, és átölelt. Utána még sokáig beszélgettünk. Lassan elindultunk hazafelé. Mikor odaértünk a kapujuk elé, intett, hogy várjak. Bement és egy kis idő múlva kijött, és egy halom papírpénzt nyomott a kezembe.

- Száz forint, vagy több valamivel. Ezzel haza tudsz menni. Majd megadod, ha nagyobb lesz.

Megcsókolta újra a szám és eltűnt a kapuba. Ott álltam, mint egy faszent.

Az út nagyon hosszú volt este. Sokat gyalogoltam, míg egy motoros megállt mellettem, és beszédbe elegyedett velem. Azt mondta, hogy el tud vinni egy darabon. Előszedett egy igazolvány féleséget, és az orrom alá dugta.

- Na, már tudod, kivagyok! Ülj hátra!
- Siófokra akarok menni mondtam. Felültem a motorra, elindultunk.
- Tudod, ki vagyok? – ordított hátra váratlanul.
- Nem – válaszoltam.
- A te nagybátyád. Te vagy az Orsós Gyuri, nem? – Túlordította, a motor bőgését.
- De, hogyan...? – hát úgy, hogy a múltkor anyádnak írtál egy levelet, amiben kértded, hogy vigyen haza. Hát eljöttem érted.
- És ha azt mondom, hogy nem én vagyok az, akit keresel? - kérdeztem gyanakvóan.
- Hát akkor nem vinnélek el haza, de mivel tiszta apád vagy, a Néger Jóska, ezért haza loplak téged, ha beleegyezel. Elvégre cigányok lennénk, nem? - nevetett fel.

Tényleg írtam egy levelet az Anyámnak, amit bélyeg nélkül adtam fel. Ezek szerint eljutott a címzettig. Kértem benne, hogy vigyen haza, mert itt vernek engem és gyűlölök itt lenni. A motor zajtól alig hallottam, de tisztán értettem, hogy haza megyünk a nagybátyámmal. Nem gondolkoztam tovább azon, hogy tényleg ő az, akinek mondta magát, az igazolványa megmutatása után, semmi

kétségem nem volt, hogy Ő a nagybátyám. El akartam hinni, mert haza akartam jutni, minél előbb.

Amikor kicsit később, ahogy elindultunk, váratlanul fékcsikorgás hangos csörömpölés, majd teljes sötétség jött. Amikor felébredtem egy ágyban feküdtem, de fogalmam sem volt, hogy hol vagyok. Alaposan megnéztem a tagjaimat, nem tört e el valamim. A zúzódásokon kívül nem volt más bajom, úgy gondoltam. De amint jobban megmozgattam a lábam, éles fájdalom hasított bele. Eltörtem a lábam. Most már tudtam.

Egy fehér köpenyes szemüveges fiatal nő jött be a szobába. Kezét a fehér köpenyébe törölte.

- Örülök, hogy felébredtél kicsim.

- Hol vagyok? Kérdeztem

- Kórházban, itt Siófokon. Eszméletlen voltál, mikor behozott a mentő.

Motor baleseted volt. Aki a motort vezette, belehalt a sérüléseibe. Ki volt az az ember? De, tudod mit? Kint várnak bácsik. Mondj el nekik mindent.

Puszi. - Hadarta el gyorsan és kuncogva kifordult a szobából.

Miután kihallgattak és felvették az adataimat, megtudták ki vagyok, honnét jöttem, az orvos hosszasan megvizsgált.

Még két hétig voltam a kórházban, aztán jött egy nevelőnő, akinek Mariska néni volt a neve, és visszavitt az intézetbe.

Sárával nem találkozhattam többé soha, mert ő Szárszói volt és utánam meg soha nem jött el. Én sem tudtam a címét, hiszen sosem adtuk meg egymásnak. A tőle kapott pénzt a kórház átadta a nevelőnőnek, aki gondolom átadta az intézmény gazdasági vezetőjének.

Azt hittem, hogy megver az igazgató, de nem bántott, de nem is szólt semmit sem, ami jobban piszkált. Bent a kórházban meglátogatott egy pszichológus hölgy, akinek sok mindent őszintén elmondtam. Ő a bizalomért cserében elmondta, hogy a nagybátyám hogyan halt meg és az anyámnak küldött levelet is megmutatta nekem.

- Ne félj, nem adjuk az Igazgató kezébe. Ígérem!

Mikorra elértem a tizennegyedik életévemet elkerültem a gyűlölt intézetből, és szabadabb helyre kerültem. A legjobb az volt, hogy az általam választott szakmát tanulhattam. Férfi és Női Szabó lettem három év múlva. Bár azt osztályfőnököm azt jósolta nyolcadik osztály végén, hogy a börtönökből fogják kiszöporítani a csontjaimat, de hála az istennek nem így lett. Igaz szegény ember lettem, mi több vagyok, de boldog voltam egész életemben, mert szabadon szerezhettem és viszont szerettek. Mert ahol szeretet van szükség nincs.

Orsós György

Rozika

Hol volt, hol nem. Talán igaz volt. Talán nem. Hogy régen, nagyon régen egy hajnali órában, kislány született a nyíregyházi Erzsébet kórházban.

Kicsi is volt, nyivászta is. Nem sok jó volt várható, hogy egyáltalán megéli a másnapot.

Csoda történt.

Az Úr letekintve rá, úgy gondolta, erőt ad neki és szüleinek, hogy felneveljék az Ő részére, az Őt szerető és követő embernek.

És az idő haladt.

Rozika is fejlődésnek indult. Nem volt szép gyerek, de csúnya sem.

Az aprócska emberke, szöszeke fejével, örökké mosolygós kis arcával, sok ember szívébe lopta be magát.

Nem volt rossz gyermek.

Órákat játszott, a sok-sok játék közül kiválasztott kicsi kaucsuk babájával, kinek ruhákat varrogatott, öltöztette, vagy pólýába pakolva pelenkázta, a kályha mellé leterített pléden játszva, dúdolva néki kis dalokat, és az általa kitalált meséket, történeteket mesélte el babájának.

Ő is nagyon szerette a meséket hallgatni és azokat a picurka babájának elmondani.

Amikor már olvasni tudott, falta a szebbnél szebb mesekönyveket, a népmesét, a magyar mesét, Andersen és Grimm meséket, mely egy nagyon szép fantáziavilágba röpitette a szépre és jóra vágyó gyermek lelkét.

Egy hibája volt, ami sokszor aggodalmat okozott szüleinek: hogy pillanatok alatt el tudott tűnni az őt őrzők szeme elől, hogy élményhez jusson, hogy megismerje a világot és ezt úgy tette, hogy semmitől sem félt.

Kereséseinek alkalmával, hol a szalmakazal tetején ücsörögve, hol a kipányvázott legelésző lovak valamelyikének a hátán találták, hol a mezőgazdasági udvar épületeinek egyik tetején ült magabiztosan, ahol az érte reszkető szülők attól rettegtek, hogy mikor esik le? De olyan alkalom is volt, hogy a határban dolgozók között akadtak rá, ahol ő is dolgozott, mint a többi faluban élő parasztgyermek.

Az sem volt ritka, - szüleinek nem szólva, - hogy a közeli tanyán élő ismerősökhöz ment „asztaltáncoltatásra” mert a misztikum is érdekelte.

Máskor, mivel szerette az állatokat, elment azokhoz az emberekhez, ahol sok kis apró jószág volt: kiscsirke, kiskacsa, kisliba, kisnyúl, kismacska és kiskutya, hogy azokat szeretgesse, pátýolgassa.

De volt, hogy az árok partján ücsörgött hosszú vesszővel a kezében, őrizte az ott legelésző libákat, beszélgetve a többi libapásztorral, hasonló korú kislányokkal, kisfiukkal.

Ha nem akadt nyomára, számtalanszor előfordult, hogy a vadregényes hegy oldalán szedett virágokból készített koszorúval a fején, virágcsokorral a kezében érkezett haza, mielőtt besötétedett volna.

Középosztályhoz tartozó gyermek volt, de barátkozni az egyszerű paraszt gyerekekkel szeretett, akikkel lehetett bigézni, labdázni, szerepet játszani.

Lehetett a házaknál tartott dörzsölőkben a kenderkócot kislábával – mint a felnőttek – puhítani, ahol sok szép dalt tanult, sok mesét hallott az idős már dolgozni nem bíró nagyapától, nagymamától.

Iskolába kerülése után szorgalmas, jó tanuló volt, nyitott minden ismeretlen megértésére és ezekben az időkben ment egy kicsit mindenkinek az agyára kérdéseivel, a „miértekkel” a „hogyanokkal”. „De magyarázd meg” követelte.

Nem volt nagyigényű, mindennek örült, amit kapott, de soha nem követelt. Egyetlen dolgot szeretett abban az időben: a medvecukrot, a bocskorszíjat.

Ez ánizs ízű, hosszú madzagszerű közepén lyukas, illetve lapos széles csíkú cukor volt, 10 fillérbe került 5 szál, amit elég gusztustalanul imádott enni: szájába vette a hosszú cukor egyik végét a többi meg kilógott a szájából, azt himbálta, ahogy szaladgált, futkározott, bohóckodott, lassan szívva a többit befele.

De hiába volt a fenyítés, a szidás ezen nem változtatott. Sőt, élvezte ahogy szalad és szájából, mint egy hosszú fekete giliszta lóg a cukor.

Mikor rájött a hiszti, - mert melyik gyerekekre vagy felnőltre nem jön az rá időnként, - van, akire gyakran – mondta édesanyjának „ha adsz 10 fillért, akkor elhallgatok” és ha megkapta már szaladt a boltba, ahol a finomságot megvásárolhatta, amivel tudott szórakozni, szüleit bosszantani...

A háború kitörése után minden megváltozott.

Az utakon, lovas, motoros, gyalogos katonák vonultak a harctérre. Rozika is hol egy kis csokor virággal, hol az ő „drága kincsei” egyikével ajándékozta meg a harcba induló, akkor még mosolygós katonákat.

Nagyon figyelni kellett rá, nehogy elszökjön a katonákat kísérve és valami baja történjen.

Az utcájuk utolsó házában élt egy nagyon szegény család, kinek egyik gyermeke annyi idős volt, mint Rozika.

Egyik alkalommal, - hogy mitől, az nem derült ki később se, - kiütéses lett a keze és mivel viszkedett és vakarta, csúnya sebekké alakultak, fertőződtek el.

Otthonról vitt szappant, tiszta törülközőt, gyolcsot, és valami kenőcsöt... és egy hét alatt meggyógyult a beteg gyermek keze.

Azt már nem tudom elmesélni, hogy mi volt a baja, - de valószínűleg a mosdatlanság, no meg a szegénység okozhatta a bajt... De gyógyult lett!

Ekkor határozta el, hogy orvos lesz.

Gyógyítani fogja a sok-sok beteg gyereket, felnőttet.

De a nagybetűs élet mást gondolt.

Származása miatt orvosi egyetemre nem mehetett.

Hogy szüleinek segítségére legyen, elment dolgozni. Olyan helyre került ahol beteg, elkieseredett embereknek kellett segítő kezet nyújtani, erőt adni.

Eleinte ösztönösen végezte feladatát, aztán megérezte annak szépségét és úgy határozott, hogy tanulni fog, hogy értse is az emberi lélek sokszínűségét, bonyolultságát, hogy hatékonyabban tudjon segítségükre lenni, meghallgatni, együtt érezni velük.

Később lehetősége is nyílt a tanulásra.

Jó tanuló volt és szorgalmas. Mindent elolvasott amit ajánlottak, mindent megtanult amit csak lehetett, hogy munkáját eredményesen, jól végezze el.

Többször előfordult, hogy perbe szállt az Istennel, hogy miért adja az emberekre ezt a sok nyomorúságot, bajt, bánatot? De hitbéli ereje, a lelki békesége, mindig erőt adott, a „nehéz szekér” tovább vonszolásához, és maradt.

Nem „tömegnyomornak” tekintette környezetét.

Időt szakított, hogy alaposan ismerje meg az egyéniségét az embernek, és annak megfelelően foglalkozzon velük.

Az, amit nem tudott megszokni – bár mindig lelkiismeretesen végezte el: – az idős ember mosdatását, pelenkázását.

Pár év után változtatott élethivatásán. Végzettségénél fogva vezető és lelki gondozó lett. Vezette a rábízott otthont legjobb tudása szerint.

Járta a kórházakat. Látogatta az ott fekvő betegeket, akikhez nem jártak látogatók. Ágyuk mellé ült, beszélgetett velük. Felolvasta az aznapra ajánlott igéket a bibliából, együtt imádkozva, énekelve velük. Ha valakinek az volt a kérése, hogy az újságokban található híreket olvassa fel, - tette azt figyelmesen, de volt, hogy csak simogatta az elgyengült idős kezeket. Így adva erőt, hitet a gyógyuláshoz, az életbe maradáshoz.

Hogy ő, hogy töltődött fel?

Mi adott neki erőt, szeretetet? – A jó Istenben és Jézus Krisztusban való nagy hite, az ige üzenete, a családja, a gyülekezet, az egyház és annak lelkipásztora, és az az elégedettség és boldogság, ha a látogatottak szeméből hála és szeretet sugárzott felé.

Tóth Endre költő „Okozz örömet...” c. versének gondolatai voltak élete mottója.

„Okozz másoknak örömet,
Amikor csak teheted.
Adj, dicsérj, segíts, hajolj le,
Szárítsd a könnyeket.
Nem karddal s próféciaival
Lehet megváltanod
A többi embert. Oszd az
Utolsó falatod.
Adj, amid van s adj, amíg van,
Ne bánd, hogy nem marad.
S ha már minden javad elfogy,
Oszd széjjel magad.
Okozz örömet, hadd legyen
Boldogabb a másik,
Kinek lényéből az öröm
Rád visszasugárzik.”

Az állami, a vallási és a civil szervezetek által, működtetett szociális gondozó intézményekben sok mindent megkap az odakerülő ember.

Egy szobát, két, három vagy esetleg több ágygal.

Minden ágyra egymásnak addig ismeretlen, különböző természetű, gondolkodású, egészségi problémával küzdő emberrel, akiről az ottani dolgozók gondoskodnak.

Nyugdíjazása után, Rozika továbbra sem vált meg a hivatásnak tekintett szolgálatoktól, ment látogatta a rászorultakat, segített az ellátásukban, látta és ismerte a gondokat, hogy az ott dolgozóknak arra nincs idejük, hogy éreztesék az ott lakó emberrel, hogy időskoruk ellenére is emberszámba veszik, - akiknek van lelkük, érzelmük, nem gépek vagy tárgyak, amit ide-oda lehet tologatni, és ott hagyni.

Látogatásai alkalmával sokszor nem tetszett, hogy az unoka korú gondozó tegezi azt az idős embert, aki nagy- vagy dédszüelője lehetne!

A megszólítás - csak úgy, hogy Erzsike, Ilonka Mária, Pista, vagy János... még a nénit, bácsit sem hozzátéve.

Tiszteletlennek tartotta, és amikor próbálta elmagyarázni, hogy miért az, volt, aki egyetértett vele, de volt, aki... na nem írom le, hogy reagált...

Pedig az egyik embernek a másik ember méltóságát, emberségét nincs joga elvenni! Minden emberben, - bennük is - megvan az elvárás, hogy tiszteljék őket. - Tisztelettel szóljanak hozzájuk. Mert minden ember vágyik arra, hogy szeressék, tiszteljék, figyeljenek rá és meghallgassák.

Vágyik a simogató kézre, és elvárja, hogy fontosnak tartsák. Ezek az igények nincsenek korhoz kötve. Csak az élő lények igénylik az ilyen fajta gondoskodást. Gondoljunk csak a ház körüli állatainkra, macskákra, kutyaakra egy simogatásra, egy kedves szóra hogyan reagálnak?... Egy megöregedett, egyedül maradt idős ember is hálás tud lenni az emberséges magatartásért.

Az igaz nehezebb az időskorú, kiszolgáltatott emberrel foglalkozni, de ha az ember nem akarja „megnevelni” „átformálni” akkor nincs baj velük. Az igaz legfelül olyanok, mint egy - egy kisgyerek, - csak már kicsit öregebben, sok élettapasztalattal a hátuk mögött.

Rozika tudott velük azonosulni, mert nem önös célját kereste, hanem mindig türelmesen meghallgatni, megérteni és a körülményekhez képest segítő kezet nyújtani a rászorulónak, mindig valamit adni.

Külföldi útjainak egyikén tapasztalta, hogy az otthonba kerülők ellátásával hogyan foglalkoznak. Eszébe jutott Benedek István: Aranyketrec c. könyve, melyben az orvos-író arról írt, hogy milyen gyógyító hatása van a feladatokkal megbízott betegeknek, gyógyulásuk segítésében.

A feladatok kijelölésével célt adtak, annak ellenőrzésével a fontossági érzetet erősítették, a jól megoldott feladatokat végzőket jutalmazták.

Tehát megadták a sikerélményt, mely arra ösztönözte az ott élőket, „hogy bár betegek, vagy megöregedtek, de nem feleslegesek!”

Külföldön is, azok akik még rendelkeztek olyan egészségi állapottal, hogy nem fekvő lakói voltak az intézetnek, - ki mihez értett, olyan feladattal látták el, így került sor az alkotni tudó kiscsoport megalakulására, játszó szobára, sőt a fiatal önkéntesek rendszeres látogatására, az ott lakó ember „örökbefogadására”, mint az „én Nagyim” az „én Papim”.

Rozika próbálta mindezt alkalmazni, tapasztalatait megosztani a fiatal dolgozókkal.

Sokszor hallatta OSHO gondolatait: „Az embernek szüksége van arra, hogy fontos legyen. Ez az egyik legalapvetőbb emberi igény. Ha valakivel nem törődnek, annak az élete hanyatlásnak indul. Ha nem érzi, hogy fontos valakinek, akkor az egész élete jelentéktelenné válik. Ezért a szeretet a lehető legjobb terápia.”

Tehát Rozika nem orvos lett, - mégis gyógyított. Átadta azt a nagy békességet és szeretetet, melyet örökségül kapott. Mindig úgy cselekedett, hogy soha senkit ne bántson meg, adjon szeretetet, hitet, türelmet, békességet életéből.

Anyagilag nem gazdagodott, de lelkileg Ő lett az egyik leggazdagabb „világ ura”!

Írásomat a mellékelten küldött versemmel fejezem be:

Szeresd magad

Szeresd magad,
Hogy másokat is tudj szeretni,
Legyél türelmes,
Hogy máshoz is az tudj lenni.
Ne rikácsolj, ha idős emberhez beszélsz,
Gondolj arra, ha te is öreg leszel,
Hogy fájna néked az ily beszéd.
Simogasd meg tested,
Hogy érezd milyen jó a simogatás,
Ne taposs más lelkébe,
Mert a tiedbe is betapos majd más.
Visszakapsz mindent, amit az életedben
Másoknak adtál,
Jól vigyázz tehát,
a palettán, sorra kerülsz te is ám,
Úgy viselkedj, és tégy ma és mindenkor,
Ahogy szeretnéd, hogy veled is az történjen
Majd egykoron:
Szeress, melegen, őszintén tettekkel és ne csak szájjal
Szeress úgy ahogy szeretnéd, hogy téged is szeressen
Családod, barátod, embertársad.

MZsuzsó

Találkozások az elmúlással

Első találkozás

Kicsi Róza úgy öt éves lehetett. Nyugodt, békés életét a falusi laktól az óvodáig tartó úton nem igazán befolyásolta még az utca bal oldalán elterülő erdős, bokros, sűrűn benőtt, áthatolhatatlannak hitt dzsungel mindennapos látványa. A neve sem mondott túl sokat: Ótemető. Olvasni ugyan már tudott (korán megtanult saját örömeire), de hogy az Ó-t miért kellett éppen ide temetni, ezen még korai lett volna elgondolkodnia.

Kíváncsisága akkor éledt fel, amikor egy nap édesanyjától megtudta, hogy apai nagyanja - akinek sosem volt savanyúcukor a zsebében, mint a másik nagymamának, ráadásul sokkal morcosabban is nézett rá - meghalt, s az Ótemetőben fogják eltemetni. Vajon az Ó mellé, vagy más betűhöz kerül? - gondolkodott el. Biztosan a K mellé, hiszen Kovács, diktálta fejlett logikája. Már, ha a K már ott van, bizonytalanodott el ismét. Majd kiderül a temetés napján - gondolta bizakodva, s izgatottan várta a másnapi eseményt, melynek mibenlétéről még halvány fogalma sem volt.

Élénken emlékszik ma is a mustársárga nadrágra és pólóra, melyre anyja egy kicsiny, fekete masnit tűzött. Büszkén lépdelt vadonatúj ruhájában szülei között a nagymama ismerős háza felé, miközben halkán egy népdalt dúdolgatott, melyet előző nap az óvodában tanult. Kissé megszeppent, amikor apja rádörrent, hogy hagyja abba, mert nem illendő ilyenkor semmiféle multság. A komor feketébe öltözött két felnőtt között, akikhez útközben további gyászruhás emberek csatlakoztak, egyre szótlanabb lett, szokásos csacsogó kíváncsiságát felváltotta valami csendes szemlélődés. Ezért emlékezhet ma is ilyen élénken első találkozására az ember elmúlásával.

Eddig csak pókot, csirkét és piócat látott elpusztulni, most a nagymama házába lépve azonban sokkal megrázóbb képet vésett be emlékezetébe. Nagyanja a tisztaszobában, a ravatalon feküdt, nyitott koporsóban, kendővel felkötött állal, ünneplőben, csukott szemmel, komoran. Arca nem sokkal különbözött a máskor megszokottól, csupán valami viaszos derengés tette bábuszerűvé, idegenné, melyet valószínűleg a gyertyák rávetülő, rebbenő fénye okozott. Azt már tudta szüleitől, hogy Mama nem fog többé felkelni, s hogy nemsokára a földbe temetik, arra azonban nem számított, hogy a szokásos, falusi rituálék sora milyen mély benyomást gyakorolnak gyermeki lelkére. A körülálló rokonok hangos jajgatása, siratása, majd a következő események mintegy filmszerűen vésődtek be emlékezetébe. Látta, ahogy apja, s annak öccsei vállukra veszik, s kiviszik a koporsót az udvaron felállított ravatalra. A közben keletkezett enyhe kavargásban elvesztette anyja szorító kezét,

s a szoba távoli sarkába húzódott a kifelé hömpölygő rokonok elől. Onnan figyelte, ahogy nagybátyja felesége visszalép a kis konyhába, s hatalmas fekete retiküljébe minden csészét, poharat, evőeszközt beletuszkolt, ami csak belefért. Mikor anyja visszalépett érte, a nagynéni meglepetten kiáltott fel:

- Hát itt vagy, kicsi Róza! Már mindenhol kerestünk! Gyere bogaram, anya már vár!

Róza akkor még semmilyen következtetést nem vont le az apró mozzanatból, melynek tanúja volt...

Az udvarra érve már a szertartás közepébe csöppenve látta, hogy anyja, az ő kezét fogva éppen apja után indult, aki körbejárva a ravatalt, testvéreivel együtt egy idős bácsi kezében lévő keresztre hajolt és megcsókolta. Zavarba jött, hiszen a keresztben valami fém-ember feszült, lehetetlenül kitekert pózban, majdnem meztelenül, melyet ő egyáltalán nem akart puszilgatni. Kitépte magát anyja kezéből, s a körből kifutva unokatestvéreihez szaladt, akiket szerencsére éppen abban a pillanatban vett észre. A nagyok szeretettel ölelték körbe, s anyja is megnyugodva pillantott rá a kicsiny kereszt mögül. A szertartás végéig unokanővérei mellett maradt. Akkor sem tárgított mellőlük, amikor anyja magával akarta vinni az Ótemetőbe, hogy végső útjára kísérik nagyanyját. Addigra Rózának elege lett a sokaságból, sírásból, zajból, s megkérte szüleit, hadd maradhasson a háznál a rokon gyerekekkel. Maradhatott.

Észrevette, hogy „telitáskás” nagynénje, aki sajnálatos módon rosszul lett a tömegben, szintén az udvaron maradt, egy széken pihegve, homlokát nedves kendővel törölgetve. A tornác oszlopa mögé félig bebújva látta, amint a tánti hamarosan sokkal jobban lett, olyannyira, hogy megkezdett pakolását most már zavartalanul folytathatta a megüresedett házban.

Rózát mindez nem zavarta. Játszani indult a nagylányokkal, s innen úgy folytatódott minden, mint egy átlagos, verőfényes, kora nyári napon...

Látogatás nagymamánál

Alig néhány hét telhetett el a temetés óta, amikor Rózát lelkiismeret-furdalás kezdte gyötörni. Még el sem ment arra a helyre, ahová a nagymamát temették, s ahol ezentúl a föld alatt örökre lakni fog. Tudta ugyan a szüleitől, hogy az Ótemető közepén van a sírboltja, de még nem jutottak el odáig, hogy kislányukkal együtt meglátogassák. Bandi bácsi kis élelmiszerboltja - ahová időnként már egyedül is átengedték kicsi Rózát az ő kicsi szatyrával, benne a kiszámolt aprópénzzel - éppen a temető sarkánál állt. Ha ebbe a boltba elmehetett, miért ne mehetne el a nagymama sírboltjába? - gondolkodott útközben a kislány. Nem olyan nagy az az Ótemető, hiszen látta az útról minden nap az óvodába menet. És azt is meg akarta tudni nagyanyjától, hogy ha már meghalt és

eltemették, mi szükségét látta annak, hogy Bandi bácsitól nem messze egy másik sírboltot nyisson, amikor ez az egy is bőven elég a falunak.

A vegyeskereskedés mögött átváltott az útról a temetőbe vezető ösvényre. Bizott benne, hogy ez az út egyenesen a nagymamához vezet. Tévedett. Néhány lépés után elágazott. Róza ösztönösen a tisztább, világosabb, kevésbé benőtt ágat választotta, hiszen arra gondolt, hogy egy sírboltba a vevők szívesebben mennek ezen, mint a gazzal, akáccal borítottan. Újabb elágazások, újabb döntések. Mindaddig semmi sem zavarta az ódon sírkövek közötti barangolását, míg közvetlenül maga mögött egy ág reccsenését meg nem hallotta. Nem látott semmit, de furcsa morgás, lihegés ütötte meg a fülét. Néhány pillanattal később egy nagytestű, nem túl bizalomgerjesztő kinézetű, loncsos eb eredt a kicsi lány nyomába. Minél gyorsabban szedte a lábát Róza, a kutya is annál gyorsabban követte. Közben nem csak az ösvényt, de a világosságot is szem elől veszítve a sűrű akácos mélyébe keveredett. Lábát felhorzsolták a kidőlt, mohával benőtt sírkövek, arcát a fák lelógó, tüskés ágai karmolták. Az itt-ott felbukkanó régi, csónakos fejfák, mintha éppen vigyorogva rá akarták volna vetni magukat, és az a kutya még mindig követte. Sohasem örült még úgy Ábrisnak, a falu bolondjának, aki éppen arra bóklászva meglátta a kislányt és az ebet. A kutyának füttyentett, mire az eltűnt a bokrok között. A kislányhoz nem szólt, de fél szemét rajta tartva vissza-visszapillantott rá, mintegy hívogatva, hogy kövesse. Rendes esetben a világ minden kincséért nem társult volna az öntudatos ötéves a falu számkivetettjéhez, de ez már korántsem volt rendes eset. Míg Ábris magában dűnnyögve biztos léptekkel haladt, Róza óvatosan, három lépés távolságból követte, míg csak ki nem értek a temető másik végén, ahol a kislány megkönnyebbülten pillantotta meg keresztanyjáék zöld vaskerítését, melytől már jól ismerte az utat hazafelé.

A sarki nyomós kútnál úgy-ahogy megmosakodott, majd hazament, ahol azt mondta, hogy a szomszéd fiúkkal fára mászott és leesett, tehát nincs semmi baja... Arról mélyen hallgatott, hogy nem sikerült a találkozás a halott nagymamával.

Az élő nagymama

Egy éven belül a nagyvárosba költöztek Rózáék. Kissé megviselte ugyan az elválás régi ismerőseitől, az iskolaváltás sem volt könnyű az elemi első osztályában, így meg is feledkezett arról, hogy az Ótemetőben hagyott nagymamát még mindig nem látogatta meg. A másik, anyai nagymama hozzájuk költözése pedig teljesen elterelte a figyelmét régi kíváncsiságáról. Élte a gyermekek mindennapi életét, új barátokat szerzett, felfedezte a városszéli, tanyavilágba hajló környezetet, csapatot szervezett a szomszéd utcák lődörgőiből. Programokat talált ki

velük, melyekről a felnőtteknek szerencsére vajmi kevés tudomásuk volt, úgy-hogy összegezve elmondhatjuk: a faluból városba váltás nehézségeinek elmúltá-val boldog, nyugodt évek következtek.

Nagymama persze egyre öregebb lett, s valahogyan egyre kisebb is. Mind gyakrabban figyelte unokája, amint elgondolkodva ül besötétített szobájában, melybe bekukkantva csupán egyetlen gyertya pislá fényét látta Róza, s hallotta Mama sóhajait. Egy fekete ruhás, hitlerbajuszos, zömök bácsi kezdte látogatni, akiről anya azt mesélte neki, hogy pap, még hozzá református. Nem sokat mon-dott még ez abban az időben kicsi Rózának. Igyekezett elkerülni a találkozóso-akat, mert bár a bácsi igen kedvesen szólt hozzá, mégis idegennek, különösnek érezte körülötte a levegőt. Egy nap, amikor kíváncsisága erősebb volt megma-gyarázhatatlan viszolygásánál, mamája szobájához lopózott, s leskelődni kez-dett a kulcslyukon át. A szobát még sötétebbnek látta, mint eddig, pedig egy helyett legalább három gyertya éghetett, melyeknek füstös illata kiszűrődött a zárt ajtó résein. Bent előbb halk énekszó hallatszott, majd a férfi és női hang átfordult valami ismeretlen, monoton beszédbe. Hol felváltva, hol egyszerre hangzott a fojtott suttogás, melytől a hideg futkosott a kislány hátán. Úgy érezte, mintha egy ismeretterjesztő műsor keretében egy távoli földrész idegen kultúrájába nyert volna bepillantást beesve éppen egy szertartás kellős közepébe. De vajon mit művelhetnek ezek odabent? - morfon-dírozott éppen, amikor édesanyja rajtakapta a kukucskáláson.

- Menj csak be bátran, éppen imádkoznak - taszított kedvesen egyet rajta, mi-közben már lenyomta a kilincset, s maga előtt beterelgette a meglepetéstől tiltakozni sem tudó Rózát. A kislány megszeppenve ült le a sötét szoba egyik sarkába, s szótlánul gubbasztva figyelte tovább az eseményeket.
- Fene azt a nagy kíváncsiságomat - korholta magát némán, miközben anyja újra kiment, magára hagyva a gyermeket a két öreggel. Hármójuk közül csak az ő szeme volt nyitva - vette észre meglepetten -, miközben a mor-molást alig egy pillanatra hagyták csak abba Róza beléptekor.

Így hát könnyen szemmel tudta tartani a különös duót, akik még végeérhetetlen-nek tűnő percegig folytatták e különös rituálét, azaz az imádságot. Az álmosító, monoton zsongásnak egy hangos, idegen „ámen” vetett véget, mely után mind-ketten teljes természetességgel Rózát tették figyelmük további tárgyává.

- Látja, Tiszteletes Úr, meghallgat engem a Jóisten - simogatta meg nagy-mama unokája copfos fejét.
- Biztosan Ő küldte ide ezt a drága lelket! - kontrázott rá az idős pap.
- Ő lesz majd a folytatás, ha én már nem... - fulladt sóhajtságba a mama hangja.
- Ne csüggedjen, Rózsika, a reménység: örök élet - vigasztalta az öreg.
- De mi van, ha még nincs kész, olyan kicsike?

- Felneveli majd azt a maga dicsőségére...

Így, s eképpen folyt feje felett a diskurzus számára valami teljesen ismeretlen, mégis magyar nyelven, s inkább csak sejtette, mint értette, hogy nagy dolgokról lehet itt szó, közte az ő piciny életéről, sorsáról is. S hogy ez mennyire így volt, hamarosan ráébredt. Attól a naptól kezdve ugyanis az öreg lelkész látogatásai egyre sűrűbbek lettek, s kifejezetten kérték őt is a kis, sötét, gyertyavilágos szobába, ahol eleinte feszengve, majd inkább unatkozva várta az alkalmak, áhítatok, imádságok végét. Hát, nem ekkor tért meg, az bizonyos...

Az idős lelkész azonban nem érte be ennyivel. Elhívta az iskolájuk melletti paplakba is, ahol szombatoként rendszeresen bibliaórát tartott gyermekek számára. Ott egy gyönyörű, aranymetszésű könyvből – Róza még életében nem látott ilyen szép képes Bibliát- egyre több izgalmas történetet ismert meg Istentől, Jézusról, prófétákról és apostolokról, melyekről otthon beszámolva egyre betegebb nagyanyjának, az mintha olyankor visszakapott volna valamit hanyatló életerejéből.

Ezt látva Róza erőt vett magán, s elkezdett azokra a vasárnapi „rendes” istentiszteletekre is járni, melyekre nagymamája már nem tudott elmenni. Igen nagy áldozat volt ez a kislány részéről, hiszen a TV-ben ilyenkor futottak kedvenc rajzfilmjei. Úgy gondolta azonban, hátha Isten látja, hogy mennyire igyekszik, s ezért meggyógyítja talán kedvenc nagyját. Csalódnia kellett. Egy nap anyja komoran fogadta, kisírt, könnyben úszó szemekkel:

- Nagyinak már csak napjai vannak hátra, szeretné, ha minél többször veled lennél. Vállalod?

- Persze - vágta rá remegő lélekkel, miközben belül azt sikította: dehogyis!!! Szófogadó volt azonban, s szinte azonnal bement az áporodott levegőjű, ismerős szobába, ahol alvó, alig pihegő nagyanyja arcára pillantva hirtelen eszébe jutott a másik, ott, a ravatalon.

- Hát ennyi az egész, nincs is értelme! Nem segít még az Isten sem! -

dohogott magában, s nem vette észre belső vívódásában, hogy mamája felébredt, s az ő gondoktól változó gyermeki arcát fürkészte.

- Mi a baj, kincsem? - kérdezte szelíden.

- Nagyon fáj ott belül, Mama? - emelte rá szemeit Róza.

- Tudod, nem látod, de én igen: mellettem fekszik valaki. Jézus. Ő már átvette az összes szenvedésem, nekem már igazán nem fáj semmi...

Valóban: az ágyban nem látszott más, csak a kicsiny, aszott test alig kivehető kontúrja a takaró alatt. Rózát azonban olyan mélyen érintették nagyanyja szavai, hogy valami örökre megváltozott benne. Útjára indult lelkéből a reménység. Olyan mélyről fakadó hitet, mint a nagyié, még soha, sehol sem látott. Megérezte, hogy van valami a halálon túl, melyről az emberek

többsége hallgat, vagy kínosan feszengve kerülget. Ekkor kezdte igazán érdekelni a templom, a lelkész szavai és az igehirdetések.

Nagyanyja temetéséből nem sokra emlékezett, hiszen egész idő alatt az járt a fejében, vajon hol van most az ő drága mamája, van-e fehér ruhája, találkozott-e már Istennel, vagy azzal megvárja-e a temetési szertartás végét? A sír helyét azonban jól megjegyezte a többi nyughely között. Gyakran járt ki ide látogatóba az elkövetkező években, ha tanácsra volt szüksége az élet nagy kérdéseiben, s az élőkől nem kapott kielégítő választ.

Eközben átalakult a temetőhöz való viszonya is: az a rettenetes, melyet gyermekkori bolyongása, s találkozásai a kutyával váltott ki belőle, eltűnt. Rémitő, misztikus, félelmetes dzsungel helyett másnak látta a több tízezres nyughelyet: a holtak békés városának az élők lüktető városa mellett. Tömbjét ugyanúgy utcák, terek és ligetek tagolták, mint az „igazit”, épületei különbe voltak: panel, s téglá helyett márvány, kő, nemes fa. Utcanév helyett kis táblák minden sarkon, s a sírfeliratok hajdanvolt nevekről, évekről, sorsokról jóval többet elárultak, mint a házszámok az élők falain.

De még ezen látogatások alatt sem gondolta, hogy egyszer még több köze lesz ehhez a helyhez, s hogy életét, látásmódját, hitét jelentősen befolyásolja majd az itt „hivatásszerűen” eltöltött sok-sok év.

(A szerző megjegyzése: fentebb olvasható, gyermekkori emlékeimet néhány éve vetettem papírra. A teljes írás elkészülte után derült ki számomra - a 2010-es évek derekán, egy találkozásnak köszönhetően -, hogy apai nagymamám temetése, mellyel novellám is kezdődik, igazi néprajzi ritkasággá vált az idők folyamán. Szülőfalumba visszatérve ugyanis megtudtam a helyi múzeum egyik dolgozójától, hogy az ő temetése volt a településen az utolsó, melyet háztól végeztek. A '80-as évek jogszabály-változásai miatt a szertartás minden eleme „kikerült” a helyi köztemetőbe a virrasztástól kezdve az egyházi búcsúztatáson át egészen a sírig tartó gyászmenetig, mely jelentősen lerövidítette és eltávolította a gyászoló családokat - fizikailag és lelkileg egyaránt - az addig megszokott gyász meghitt, otthoni rituáléitól. A ma élő idősebb generáció azonban - talán éppen ezért - jelentős eseményként őrzi az utolsó, háztól induló, lovak vontatta gyászkocsit kíséző halottas menet, egyúttal Nagymamám emlékét.)

Plangárné Kárándi Júlia

Egyszer volt...

Egyszer volt, hol nem volt. Jól ismert kezdése ez a népmesék világának. Talán én is indíthatnám így, ebben a formában a történetemet, de tartok tőle: sokan mesének hinnék majd. Mesének, bár korántsem az. Ez egy nagyon régi, igaz história, s ami az érdekes benne: olyan, mint a kajszibarack, magában rejt egy másik, még régebbi történetet. Mint barack a magját. Megegyed a húsát, de ott van előtted egy titokzatos, csontszerű valami, s hogy mit tartalmaz? Megtudod, ha feltöröd...

Jó hatvan esztendeje már, hogy édesapámat bevitték katonának. Akkor nem finnyáskodott a Rákosi-rezsim, mindegy, hogy van három gyereked, a haza szolgálata az első. És hogy ne szökdössen olyan könnyen haza a kiskatona, elvitték jó messze. Édesapámat konkrétan Veszprémbe, Kisújszállásról. „A dolgozó népet szolgálom...” Szegény édesanyánk egyedül maradt velünk a nagyréti tanyán, ami valljuk be, az ötvenes évek kezdetén nem volt egy életbiztosítás. Persze, most sem lenne az, de az egy másik mese lenne, inkább maradjunk ennél! Hazaköltöztünk a nagyapámékhoz. Egy Betyár utcai kis házba – egy szoba, konyha, kamra, apám négy, még otthon lakó, fél-felnőtt testvére, szülők... Nagy szerencsénkre, a kamrát megkaptuk. Így utólag leírva elég szörnyűnek tűnik, de nekem mégsem volt az. Ki érti ezt?

Nagyapánk – vagy ahogy mi hívtuk: Papapa – viszonylagos szerencsével élte túl a „felszabadulás”-tól az 1977-ben bekövetkezett haláláig terjedő időszakot. Politikai értelemben mindenképp. Köszönhette ezt „vereskatona” múltjának. Persze, ez a cím annak idején, 1919-ben, nem a jól felfogott baloldali elkötelezettsége következményének, hanem a behívóparancsnak volt tulajdonítható. Arról, hogy miben vett részt a kommün alatt, sohasem beszélt, megtanulta elhallgatni a Horthy-rendszerben, kevés sikerrel, annál több hátránnyal. Mondhatni, előre megfizette a későbbi kiváltságait („Világ proletárjai, egyesüljetek...!”). Mert lettek kiváltságai, az nyilvánvaló. Párttag lett, bár ez nem a kiváltságról jut az eszembe. Vadász lett, na, ez már az, jó vastag kiváltság! Otthon tarthatta a kétcsovű sörétesét. Igaz, a puskával sosem, de a papírhengerbe töltött sörétes löszerekkel és a sok levágott varjú lábbal, rókafarokkal, vaddisznó agyarral igencsak jól elütöttük végtelen szabadidőnket. Nyúlpaprikás, fácánpörkölt. Talán még varjúhús is, de erre nem fogadnék...

Munkája is volt, becsületes, állandó és biztos (na és nem is olyan megterhelő): rizsőr volt. Hát, ez így elegánsan hangzik, asszociálhatnánk a sármőr, frizőr vagy a kaszkadőr szavakra is, de maradjunk inkább a földön... Rizsőr a Kara-háton lévő rizsföldeken. És itt érkezik el mondanivalóm a lényegi indításához.

Papapa, engem vigyen!

Ez a mondat versengett közöttünk, amikor nagyapánk előtolta szolgálati járművét, a jó öreg biciklit. A nyári időszakok kiváltsága volt, amikor vele mehettünk ki a rizsföldekre, kint is tölthettük az éjszakát a nádból készült kunyhóban, hallgatni a békák kuruttyolását, bámulni a halakat, figyelni a madarakat és elviselni a szúnyogok idegesítő zizegését. Bár mindhárman (öcsémrel és húgommal) rimánkodtunk: engem vigyen!, de esélyt általában csak én kaptam az egyes szám harmadik személyben elhangzott kérés teljesülésére. Igen, akkor még magáztuk a nagyszülőket, de a szüleinket is...

- Te még kicsi vagy! – kaptam a választ a hároméves kis húgom, de az ötéves öcsém is csak ritkán jutott lehetőséghez, hogy a nyolc kilométeres, biciklin való zötykölődést élvezze. No meg, persze, a huszonnégy órás „rizsörködés” számtalan más szépségét is, mint a víztükör által megduplázott napégető hatást, a szúnyogok és más vérszívók állandó rohamát, a mezítlábas talpak meg-megújuló sérülését, a kényelmetlen éjszakai fekhelyet. S hogy ezt is miért élveztem, az a második nagy kérdésem...
- Ezt tedd a feneked alá! – adta ki nagyanyám az ukázt, átnyújtva egy kispárnát, amit a vázra helyezett ülő testrészem alá gyűrtem. – Vízet a gyerekeknek is vigyél, apja!

A kivezető úton többször is meg kellett állnunk, folyton kicsúszott alólam a párna a kényelmetlen férfi bicikli vázon. Ülhettem volna hátra, a csomagtartóra is, de elől jobban élveztem az amúgy cseppet sem élvezetes zötykölődést. A hörcsög lyukakat, vakondtúrásokat.

Nahát, Papapának azért mégiscsak volt elfoglaltsága, egész napra, ott kint, a rizsföldön. Néha a böhöm nagy orosz szivattyút rúgta be, vizet engedve a kiválasztott területre, máskor egy méretes kapával állította meg a víz útját a kilyukadt gátnál. Sokszor kellett madarakat is üldözgetnünk, mert többeknek is ízlett a rizs gyenge szára. Ilyenkor én is nagy ordítózásba fogtam. De azért igen jól elvoltam...

Úgy kilenc óra tájékán kezdett sötétedni, Papapa meggyújtotta a kunyhó oldalára akasztott viharlámpát. Leültünk vacsorázni, ő meg mesélni kezdett. Igen sok, érdekes történetet hallottam tőle az egykori Kara-háti emberekről, halászokról, csikászokról, békásokról. Legjobban a betyárokról szólóak érdekelték. Azok, melyekben arról mesélt, miként kopasztották meg a vendégmarasztaló sárba rekedt gazdag földesurakat, tömött tárcás utazókat.

- Lajcsi, te! – kezdte egyszer. – Azt meséltem már, hogy ezen az úton – amelyiken jöttünk – utazott át Arany János? – Választ nem nagyon várt, mert bele is fogott. – Tudod, ha odafigyelsz arra, amit elmondok neked, te is találkozhatasz vele. Igen, mit nézel olyan hitetlenül? Megláthatod őt, mert itt van köztünk. A csillanó víztükör felületén, a napfény mazsolás ízében, a szellő susogásában, az erdők hűvösében, a sötét utcák világító ablakában, a gyermekét ölelő anya mosolyában. Őt hallod, ha a madarak

énekét figyeled, ha fülelsz a békák brekegésére, a kismacskó anyját hívó szavára. A kacagó gerlére. A föld sóhajtására. Látod? Már fel is tűnik, ott a kanyar után a négylovas hintó, körülötte a lovak patáiról szétrepülő kunsági szikkel, az ostor pattogó szikráival, amint hintázva közelít, hogy elhozza nekünk őt, aki mindig is itt volt közöttünk...

Papapa története

- Ezzel az anekdotával visszamegyek az első világháború kitörése előtti időkre – kezdte az öreg. – Pontosan 1914. július 14-e volt, azért tudom, mert a bátyám, Bandi tizennyolcadik születésnapját ünnepeltük a Mérgesben. Ott laktunk a Gaál Kálmán utcában, átellenben a csárdával, ami akkor már nem is az volt, csak egy kocsmá. Sokszor mentünk át otthonról Bandival, mert a kocsmárosnak voltak lovai. Rendszeresen bort szállított a Kiskunságból, olyan jó nagy fahordóban, ami rá volt építve egy lovaskocsira. Mi segítettünk ezt-azt, csutakoltuk a lovakat, kiganéztünk, etettünk, ilyesmi. A gazda is engedte, hogy járassuk őket az udvaron, hogy rájuk üljünk. Én két évvel voltam fiatalabb Bandinál, ő hamarabb és jobban megtanult lovagolni, úgyhogy engem is ő tanított...
- Várjál csak! – állt fel Papapa a kunyhó előtt leszórt szalmaboglyáról. – Hallottam valamit.

A kezébe vette a lámpát, és eltűnt a sötétben, de nemsokára vissza is tért.

- Semmi, csak egy hal csobbant. Na, folytatom... Ott jártam, hogy a Mérges kocsmá egyik asztalánál ültünk, én, Bandi, az apánk, na és velünk volt Nagyapó, aki akkor már a nyolcvanadik évét taposta. Eljött a tőlünk nem messze lévő házából, hogy megköszöntse a 18 éves unokáját, és megünnepeljük azt, amit eddig még nem is mondtam: Bandi megkapta a behívóját. Persze, nekünk akkor még fogalmunk sem volt arról, hogy mi is vár majd ránk az elkövetkezendő években, és mi fog várni szegény Bandi bátyámra... (Nagyapám sosem tudta meg, hogy mi is lett Bandival valójában. Eltűntnek nyilvánították egy év múlva, de bíztak benne az otthoniak, hogy egyszer csak hazajön. Jómagam jóval később derítettem ki, hogy 1915 novemberében elhunyt, valószínűleg az oroszországi Rudkánál.) Szóval, Nagyapó azért is jött olyan nagy örömmel, mert megtudta, Bandi huszár lesz, mivel a debreceni huszárlaktanyába szolt a behívója. Nagyapó is huszár volt, még 1848-ban, még meg huszártiszt. Harcolt többfelé is. A szolnoki csatában való helytállásáért és vitézségéért kitüntetés is kapott. Tanult ember volt Nagyapó, járt még a Debreceni Kollégiumba is. Sajnos, az én apám már nem követte ezt az szintet, csak egy egyszerű csizmadia lett, de hát magamról sem tudok sok jót elmondani, már ami az iskoláimat illeti...
- Lajcsi, te azért tanulj majd! Vidd többre nálunk!... – Papapa a zsebében kezdett kotorászni. – Hová is tettem a cigarettámat? Ja, itt van... Te sose

szokj rá erre! Káros, de itt jó a szúnyogok miatt... – A piros dobozos Tervből kihúzott egy szálát, megsodorgatta, és meg is szagolta. Emlékszem pontosan, bár sosem tudtam meg, miért is kellett szagolgatni. Nagy élvezet nem lehetett az a rossz minőségű kapadohány. Amint meggyújtotta és szívni kezdte, ő maga is úgy kojtolt, mint a dobozon lévő élénkpiros gyárkémény. Amikor a füst megtalálta az orrlyukamat, akkor eldöntöttem, hogy én soha! Meg is álltam ezt vagy két hétig, amikor a szomszéd Oláh Lajkóval, a magához lopott két szállal hányingerig nem élveztük a dohányzás szépségeit.

- Hol is hagytam abba?... – tette fel a kérdést Papapa. – Megvan... Jól elbeszélgettünk a kiskunsági kadarka mellett. Nagyapó nem igen ivott, bepótoltuk ezt mi hárman, bár mint mondtam, én még csak tizenhat voltam. Egye fene! Egyszer van behívója a bátyámnak, mégiscsak büszke és nyalka huszár lesz, a kun emberek előtt az ilyeneknek nagy tekintélye van... Sok minden szóba került közöttünk az egyébként igencsak zajos és pipa füsttel jól telefűjt ivóban...

Szerettem a nagyapám történeteit, de mindig azon vettem észre magam, hogy elalszom. Persze, ez már csak akkor tudatosult bennem, amikor felébredtem. Általában reggel.

Most viszont Papapa rázogatóására ébredtem:

- Lajcsi te, alszol? Menj mán be a konyhába, mindjárt jövök! – szólt, s közben megigazította a vállára akasztott puska szíját.

„Nem is tudtam, hogy ki tetszett hozni...” – mondtam volna, de addigra eltűnt a sötétben. Bementem a konyhába és leültem a széna ágyra, figyeltem a kinti csendre. Mivel Papapa elvitte a lámpát, az ajtón kitekintve csak a csillagokat láttam. Alig telt el néhány perc, egy óriási durranásra ijedtem. A környéken pihenő madarak eszeveszett szárnycsapással, vijjogással rebbentek szét a holdfényes éjszakában. Mindkét kezemet a fülemre tapasztva bújtam el a kunyhó sarkában, de mégis hallottam a kinti neszeket. Egy csoszogó lépés közeledett:

- Hol vagy, gyerek? – megnyugodva ismertem fel Papapa kissé rekedt hangját. Csendben bújtam ki a szénából. – Na, ne félj mán, nincs semmi baj – ölelt magához. – Két suhanc próbálta megpiszkálni a szivattyút, de én rájuk ijesztettem, ezzel – mutatott a fegyverre. – Úgy eliszkoltak, hogy füstölt a hátsójuk.

- Papapa! Azt hiszem, bepisiltem...

- Jól van, nem történt tragédia – próbált megnyugtani. – Vedd csak azt le! Nesze, ezt húzd fel addig, míg ez megszárad!

Egy nadrágszerű valamit adott rám. Néhány perc múlva már újra jóízűt aludtam nagyapám háta mögött, a friss szénában. Másnap láttam, hogy egy foltos munkásnadrág volt rajtam, de addigra már megszáradt az enyém is, amit Papapa kimosott kora reggel.

Később még néhányszor elkísértem őt a rizsföldekhez, tovább hallgatva a történeteit, főleg a katonának beállt testvéréről. Arról a nagyszerű emberről, a hősi halált halt Rácz Andrásról, akiről nem is gondolták, hogy az lesz az utolsó találkozásuk, ott a csárdai búcsúztatón. Tőle, az én drága nagyapámtól hallottam mindezt, aki jóval később, a házasságkötésem napján hagyott itt végleg bennünket. Elment, megkeresni a testvérét...

Rácz Lajos

Erzsi néni

Anyám keze elkékült a sok mosástól. Béla bácsi fejére emlékeztetett, aki egy este félrenyelt, és hörögve fuldokolni kezdett, s feje bordóból kékre váltott, mint a szemafor.

Felesége a hátát pufálta, erős ütésekkel mintha így akart volna bosszút állni az örökös verésért, amit az öreg cigánytól kapott.

Egy este anyám feltette a cinkádat, amiben a ruháinkat dörzsölte naphosszat, az asztalra.

Megfürdetett, reggel új ruhát adott rám megfésült, kézen fogva elvezetett az iskolába.

Erzsi nénihez kerültem, ő vitte az elsősöket. Apró vékonyka asszony volt, nagy, erős hanggal, mintha állandóan szótölcserbe beszélt volna, hogy értsék mit beszél.

Hárman voltunk cigány gyerekek, a leghátsó padba ültetett minket Erzsi néni, ne zavarjuk a többieket, jelszóval.

Na mi nem zavartunk senkit, minket annál inkább az örökös piszkálódás, a neked nem szabad, te ne csináld, te oda állj, örökös figyelmeztetések.

Karácsony közeledtével Erzsi néni műsort tanított be nekünk. A helyi kultúrházban lépünk fel, - mondta - ott lesz az egész falu. Gyakoroltunk szorgalmasan, én népdalt tanultam.

Erzsi néni egy szép magyar népdalt tanított, persze apámmal esténként szorgalmasan énekeltük, bele ne süljek, szégyent ne hozzak a fejére, cigánygyerek létemre kell tudnom énekelni.

Eljött a nagy nap, anyám népviseletbe öltöztetett, fekete kalapot vett nekem színes szalagok lógtak rajta.

Büszkén kísért az egész család tízen voltunk testvérek, mindenki jött.

Erzsi néni sorba állított bennünket, a színpad mögött várakoztunk, mikor megjelent a kultúrfelelős. Erzsi nénihez jött. Erzsikém, hosszú lesz a műsor, tudod nekem még közben bejelentkezett a Klárka egy csodás verset hozott, ki kell vennünk valakit.

Erzsi néni gondolkodás nélkül hozzám fordult, te nem férsz a műsorba, menj le anyudhoz, a nézőtérre, majd máskor énekelj.

Szomorúan lehajtott fejjel megszégyenülve kóvályogtam el onnét, mintha elgázolt volna egy autó olyan fájdalom hasított végig rajtam. A kultúrház előtermébe mentem, tovább nem bírtam, könnyeim csorogtak nem magamat sajnáltam, anyámat, apámat, akik büszkén várták, hogy színpadon lássanak.

Ahogy ott magamba roskadva álltam a csodás kalappal a fejemen, egy bácsi jött hozzám, de szép kis cigánygyerek, ki fia vagy?

Illendően bemutatkoztam,

A bácsi rám nézett és azt kérdezte: -Mondd csak aztán tudsz-e úgy dalolni, mint apád? Na, énekelj el nekem, amit tanultál.

Lehajtott fejjel, még sírva, de büszkén tiszta gyermeki hangon, ami a torkomból csak jött elkezdtem,

Édesanyám vett nekem kalapot,

Fújja a szél rajta a szalagot,

Ha nem fújja magam is lobogtatom

Ezt a kislányt idecsalogatom a sötétbe.

Mire a dal végére értem egész csoport ember állt körbe, tapsoltak, újra, újra kiabálták hangosan.

A zajra kijött Erzsi néni is, tán valaki beszólt neki, hogy mi zajlik a folyosón.

Kézen fogott, visszavitt a színpad mögé, letörölte könnyeimet, és azt mondta:

- Ne búsulj te már ma megörvendeztetted a közönséget, és csak azért is énekelni fogsz ma a színpadon, ha török, ha szakad, te zárod ma a műsort.

Az utolsó voltam, aki szerepelt, még négyszer tapsolt vissza a közönség, láttam apámat, anyámat, egymást ölelték a nézőtéren és sírtak: a szegénységünk, apám háborús munkatábor okozta minden fájdalma csorgott az arcán. Átölelt este, és szomorúan mondta, tudod fiam négy éves voltam, mikor apám meghalt, hét évesen már cseléd voltam, egy szelet kenyérért dolgoztam egész nap, nekem nem volt ki adjon, neked tanulnod kell, tanuljatok fiaim, mind a tizen tanuljatok, mutassátok meg, hogy mi cigányok is emberek tudunk lenni. Ti ne szenvedjétek, amit mi megéltünk már.

Akkor nem tudtam felfogni. Ma értem már, és ha ezt a népdalt hallom, látom a kis cigánygyereket, látom anyámat a cinkád fölé hajolva a nagy mosószappant reszeli a ruhákra, látom apámat a marhavagonban, látom őt Oroszországban, fogságban, látom apám átlőtt lábait, látom összeborulva sírni szüleimet, megértem anyám kitartó szerelmét, a sok szenvedés ellenére is együtt keltek együtt feküdtek, míg éltek az én cigány szüleim. Ma is együtt fekszenek egy sírban, anyám kalapot keres nekem, apám szalagot köt rá, hogy szép legyek.

Rigó Tibor

Az elveszett (?) fele királyság

1994

01.28.

Peti vagyok, és nemsokára hat éves. És most már a hét következik. Már nagyon várom, hogy nekem is legyen testvérem. Egyelőre született egy unokahúgom a Nikoletta. Anya azt mondja, hogy nagyon szép baba. Szerintem túl kopasz, és folyton lehányja magát, meg néha az anyukáját. Anya mondta, hogy ez csak bőfőzés. Na de hát azt sem illik ilyen hangosan csinálni!

02.08.

Ma megint beszélgettünk anyával a kistesóról. Megígérte nekem, hogy hamarosan lesz. Mondtam, hogy ha sokat eszik és iszik, akkor biztosan. Megbeszéltük, hogy azonnal szól nekem, ha már érzi a babát a hasában.

02.14.

Ma újra elkísértem anyát abba a nagy piros keresztes házba, ahol az én doktor-nénim is dolgozik. Elég sokat járunk mostanában oda, anyától többször vettek vért is, már izgultam, hogy beteg, de megnyugtató, hogy azért kell ilyen sokszor menni, mert készülünk arra, hogy a kistesóm anyja hasában jól érezze magát.

Ma is elég sokat vártam, mire anya kijött a fehér ajtós szobából. Nagyon boldog volt! Rögtön elmesélte nekem, hogy a kistesóm most már a hasában van, és egy érdekes műszerrel hallotta a szívdobogását. Én is nagyon boldog lettem, egészen hazáig a kisbabáról beszéltünk. Persze sok mindent nem érték még, de anya majd elmagyarázza. Most még parányi, a nyár közepén fog majd megszületni.

Mikor hazaértünk, anya beköltözött a fürdőszobába. Én mindenesetre figyelmeztettem, hogy óvatosan kakiljon, mert már nagyon vigyáznunk kell a kistesómra.

Nagyon boldog vagyok! Anya ült a fotelban, és lehúzta a farmernadrágja cipzárját, és hívott, hogy nézzem meg, hogy milyen szép gömbölyű a pocakja. Először simogathattam meg. Szerintem még nem is olyan nagy. Anya vissza akarta zárni a nadrágját, de én nem engedtem, láttam, hogy ez nem lenne jó a kisbabának.

02.22.

Anya ma felvette a kismamaruháját. Végre nem szorítja a testét semmi! Nagyon tetszik az új ruhákban, és nagyon tetszik a hasa is. Sokszor felállok az

ágyra, és átölelem a derekát és a pocakját is egyszerre. Már mozog a testvérkém. Sajnos egyelőre csak belülről lehet érezni.

03.07.

Mióta anya hasában van a kistesóm sok mindent megcsinálok, amit máskor egyedül nem akartam. Ma például ebéd után felnyitottam az ágyneműtartót, megágyaztam magamnak és lefeküdtem. Ha anya éppen pihen, készítek magamnak innivalót is, sokszor ketten főzünk. Egyik nap én egyedül szeltem le a krumpli héját, vízbe tettem, utána apró kis kockákra vágtam. Meg a levesbe is mindig én vágom össze a répákat.

03.16.

Az oviban ma nagy meglepetés ért! Anya délután hozta a kisbabánkról készült fényképeket. Nagyon érdekes, anya hasán keresztül fényképezték le. Az egyik képen az egész kisbabát lehet látni. Jó nagy hasa van, és lehet látni a szívét és a fejcskáját. A kis tappanca az most akkora mint az én mutató-Máté ujjam. A keze is csöpp, na és hát van kukija, aminek a legjobban örülök. Anya azt hitte, hogy egy Petra van a hasában, de én mondtam, hogy örüljön a fiú babának, mert a lányok folyton nyafognak és kényeskednek. Még nem tudunk fiúnevet, amit én mondtam azok közül egyik sem tetszett anyának.

03.28.

Már nyugodtan beszélhetek a kistesómhoz, ő már hallja a hangomat. Ma egészen közel hajoltam, és elmondtam az egyik csiga-viccet. Biztosan nevetett rajta.

Reggel bebújtam anya mellé az ágyba és a hasára tettem a kezemet. Hát jókat rúgott a kisbaba, nem mondom, van ereje!

05.13.

Anya hasa már szuper nagy! Tegnap adtam rá egy jó nagy puszit. Olyan jó meleg volt! Úgy látom, hogy kényelmesen elfér a kistesóm benne, bár az igaz, hogy ő is egyre nagyobb, láttam egy könyvben, hogy már egészen kitölti a buborékját. Azt is megtudtam, hogy mostanában fordul meg a baba, és a fejcskéje lesz anya hasában alul, a lábacskája felül. Ezt éreztem is, mert amikor anya ölében ülök, akkorákat rúg, hogy még meg is ijedek. Rugizza a derekamat.

Anya egyik délután nagyon ideges lett, és türelmetlen volt velem, pedig egyáltalán nem szokott. Később, amikor leültünk, hogy megbeszéljük a dolgot, én mondtam, hogy egyáltalán nem haragszom, mert tudom, hogy a kismamák idegesek. Úgy láttam, hogy anya ettől megnyugodott. Mindenesetre megegyeztünk, hogy én nem fogok hisztizni, anya pedig nem felejt el türelmesnek lenni.

05.28.

Sajnálom anyát. Nagyon szeret hason fekve aludni, és most nem tud. Mondtam is, hogy örülök, hogy én fiúnak születtem, mert én is imádok a hasamon aludni, és én mindig fogok tudni.

06.01.

Ma megnézhettem, hogy milyen innivaló van már anya cicijében. Megnyomtuk a mellének azt a barna gombját, és kibújt pár cseppecske újszülöttnek való innivaló. Most még teljesen olyan színe van, mint a teának, majd később lesz fehér színű igazi tej.

06.15.

Már óriási nagy hasa van anyának!!! Mindig nevetünk, mert ha átölelem, akkor már rövid a kezem, nem ér össze. Sokszor odabújok egészen közel a Gáborkához és mondom neki valami vicceset. Már nagyon várom, hogy megszülessen! Anya azt mondta, hogy már csak tényleg rövid ideig kell türelmesnek lennem, és hogy ő ugyanolyan kíváncsi, mint én.

06.23.

Megvettük a babakocsit. Anya szerint jó, mert könnyű, és nem lesz nehéz lehozni az első emeletről. Szerintem azért jó, mert hat kereke van, és sok minden állítható rajta. Délután jól megszereltem, megmozdítottam rajta minden állítható gombot. Nagyon könnyű összecsucni is, szóval szuper! Már alig várom, hogy a tesómat taxizhassam benne. Egyelőre csak a nagy barna mackómat tudom beleültetni.

06.18.

Anyát ma véletlenül hasba rúgtam a labdámmal. Remélem azért a kistesóm feje nem lapult be...

06.30.

Hurrá! Hurrá! Hurrá! Van testvérem!!! Két napja a szekszárdi nagypapáéknál vagyunk. Reggel a Józsi papát találtam mellettem az ágyban. Elmesélte, hogy anyát hajnalban bevitte a kórházba, és ugyanolyan gyorsan mint hat évvel ezelőtt én, megszületett a Gáborka. Mindenki nagyon meglepődött, mert a kistesómnak még húsz napig anyá hasában kellett volna lennie. Biztosan tudta, hogy már nagyon várjuk.

Egész nap nagyon készültem, hogy délután menjünk a kórházba. És mentünk is, az egész család. És láttam a Gáborkát!!! Hát elég kicsi és vörös, és egyáltalán nem is nézett ránk. Remélem azért majd megszeret bennünket.

Anyán nem vettem észre semmi furcsát. Szép fürdőköpeny volt rajta. Csak egy kicsit lassabban mozgott. Sokkal, de sokkal kisebb lett a hasa! Kíváncsi vagyok mikor lesz olyan, mint régen, amikor még teljesen üres volt, nem volt benne a Gáborka.

Azért sajnálom anyát, hogy kórházban van, és amikor jöttünk el, sírtam. Mert anyával sokkal jobban meg tudok beszélni mindent. Persze most minden rokon sokat foglalkozik velem, de ez más. A nagypapa is túl szigorú, nem hagyhatok a tényéromon semmit az evés végén.

07.08.

Anya nagyon elfoglalt. Sokkal kevesebbet tud velem játszani. Folyton szoptatnia kell, és a Gáborkát tisztába tenni. És sokat kell pihennie. Most helyettem ő alszik délután. Én már teljesen leszoktam róla. Ha éppen nincs a testvéremmel semmi munka, akkor társasozik velem és mesél. Az a legfontosabb, hogy újra itthon van, és hogy nekem most már van testvérem.

07.25.

Anya rengeteget foglalkozik a testvérkémmel. Én akkor is nézem őket, amikor nem is veszik észre. És lehet, hogy baj, de folyton azt kérdezgetem anyától, hogy melyik gyereket szereti jobban. Ma megbeszéltünk mindent, többet nem fogom ezt megkérdezni. Megértettem, hogy mindkettőnket egyformán imád. Én ügyes nagyfiú vagyok, már sok mindent meg tudok csinálni, a Gáborka viszont csak anya segítségével tud mindent. Azt is elmesélte, hogy amikor ekkora voltam, mint most a testvérem, ugyanennyit foglalkozott velem, sőt még sokkal többet, mert akkor csak egy gyereke volt. Megbeszéltük, hogy amiben tudok, segítek.

07.29.

Még mindig elfelejtem néha, hogy kisbaba van a lakásban, és gyakran nagy zajt csapok. Én olyankor egyáltalán nem gondolok a Gáborkára, és nem akarok semmi rosszat, csak unatkozom, és akkor belefújok a sípomba, vagy lövök egyet a durranós puskámmal. Persze ilyenkor a Gáborka mindig éppen eszik vagy alszik, és elkezd sírni, mert megijed.

08.09.

Néha azért felidegesít a Gáborka!!! Evés előtt már sokszor türelmetlen, és anya megkér, hogy tegyem be a szájába a cumiját. És egyáltalán nem bírok vele, direkt nem arra fordítja a fejét, ahol a cumit tartom, és nem tudom bedugni a szájába. Ilyenkor gyorsan ott is hagyom, mert ideges leszek az ordításától.

09.12.

Okosodik a kistesóm! Észrevettem, hogy figyel rám, és ha mondom a nevét, odafordul hozzám. Most még nagyon komoly, mosolyogni nem tud. Persze még csak két hónapos. Anya szerint a fiúk később vigyorognak. Az enyémet is alig győzte kivárni.

A Gáborkám nagy komolyan körülnéz anya öléből, és sok mindent megnéz a lakásunkban. Ez jó, mert hamar tudni fogja, hogy minek hol a helye.

10.19.

Ma elég szomorú dolog történt. A Gáborkára kellett vigyáznom. Anya a nagy fotelba ültette. Csak egy pici pillanatra hagytam egyedül, és persze az én testvérem eldőlt, és visítani kezdett, és anya is éppen akkor jött be.

Nagyon szeretem a testvéremet és nagyon sajnáltam.

Minden este bemegyek a kiságyához, megnézem, hogyan alszik. Most is bementem és egészen halkán bocsánatot kértem tőle.

10.25.

Szerencsére a Gáborka esténként korán elalszik. Ilyenkor anya az enyém. Társasozunk, memóriázunk, vagy a kádban a fürdése közben jó kis játékokat játszunk. Minden este új történeteket találunk ki a fürdőjátékaimmal. Imádom ezeket az estéket.

1995

01.17.

Elmeséltem a Gáborkának, hogy ő azért tudott megszületni olyan könnyen és gyorsan, mert én már megcsináltam neki az utat, amikor én bújtam ki anyából. És tényleg, anya is mesélte, hogy már neki is minden sokkal könnyebb volt, és nem is fájt annyira nagyon Gáborka megszületése.

01.27.

Ma odaadtam a Gáborkának a nagypuskámat. Pedig azt nem adom oda akárkinek. Neki mindig oda fogom adni, mert ő az én testvérem. Jó, hogy van! Ha ránézek máris nevet. Megfogom a dundi fejét, és jó nagy puszit adok rá, vagy megcsikizem a kövér talpacskáját, azt is nagyon szereti.

03.20.

A Gábor ma jól az arcomba vágta az egyik csörgőjét. Na persze anya mentette, hogy véletlen volt, meg hogy nem akarattal csinál még sok mindent.

Mindegy, hogy mit mond anya, én úgy látom, a Gáborkát nem is érdekli, hogy mit csinál másokkal. Pontosan ezért adtam neki vissza!

03.24.

Ma volt a Gáborka első névnapja. Anyától kapott egy kis aranyos elefántot, én pedig egy új játékot találtam ki. Az összes ruhacsipeszt a szabadidő ruhámra csíptettem, a Gáborka meg leszedegette.

04.02.

Jó kis ötletem támadt. Reggel a Gáborka és a saját homlokomra is húztam filctollal egy kék vonalat, így jelöltem meg, hogy testvérek vagyunk.

06.16.

Gáborka végre tud mászni, és most már az egész lakásban mindenhova oda tud érní. Ez nekem nem olyan nagy öröm, mert a drága kistesóm folyton a villanyvasutam és a tereptárgyaim felé mászik. Pedig mehetne a fürdőszobába vagy az előszobába is. Egyszerűen nem bírok vele! Nem érti meg, hogy tönkretesz mindent. És lefogni sem lehet, mert ordít és ilyenkor nagyon nagy erő van benne! Gyorsan kiabálok anyának, ő szalad is, és elviszi a Gábort.

07.10.

Most kezdem igaziból érezni, hogy van testvérem, mert most már játszani is tudok vele. És szeretek is, mert jókat nevet, és utánoz mindenféle bolondságban és tudom, hogy örömet is okozok neki. Szeretem a jó kis illatát is, főleg fürdés után.

08.17.

Most már igazi családtag ez a gyerek! Amikor reggelizünk, ő is ott ül az asztalnál és eszik velünk együtt. Amikor ott ül mellettem az etetőszékben, pont egyforma magasak vagyunk.

10.03.

Azért okos ez a gyerek! Kikerülte a villanyvonatomat. Hű, hát nagyon féltem, hogy rá fog taposni, de szerencsére megúsztam. Az igaz, hogy nagyon sokszor el kellett mondanom hangosan, hogy: nem szabad! Azért rossz is volt a Gábor, mert bele mert harapni az iskolai almámba. Mikor kivettem a kezéből, akkor persze ordított. Gyorsan visszaadtam, mert a legjobb a csend. Tudtam, hogy úgysem fogja mindet megenni, csak jól összenyálazza.

11.02.

Van egy jó játékunk a kistesómmal. Én vagyok az oroszlán, ő meg a zebra. Ő menekül előlem, de én elkapom, mert az oroszlán gyors, és leteperem és jókat birkózunk a szőnyegen, a kis zebra nagyokat nyög. Pont úgy csináljuk az egészet, ahogy egy filmben láttam. A Gáborka annyira szereti ezt a játékot, hogy mindig sok leteperés van.

11.10.

Néha egyedül etetem Gáborkát. Fogom a cumisüveget, mert sokszor lusta. Imádom, ha itathatom, mert mindig belenézek a cumisüveg végéről az üvegbe, és akkor olyat látok, mintha egy hal tátogna.

1996

03.01.

Ma elvette az indián nyílvevesszőmet, amikor vissza akartam szerezni tőle, pusztig adott, hogy ne vegyem el. Milyen kis ravasz! Persze nála hagytam, hadd örüljön.

03.08.

Mostanában bejön velem a fürdőszobába és nézi a kukimat, amikor pisilek. Szerintem tőlem fogja megtanulni a nagyfiús pisilést. Nem csak megmutatom, el is magyarázok mindent.

05.27.

Már régen nem írtam. Fáradt vagyok, belefáradtam ebbe az első osztályba. Ma jó is és rossz is történt. Amíg anya a fürkében telefonált, mi az ajtóval játszottunk, és én véletlenül akkor löktem be az ajtót, amikor a Gáborka keze éppen ott volt. Na, olyan visítás volt, hogy szerintem még Budán is hallották az emberek! Nagyon szégyelltem magam, és sajnáltam a Gáborkát. Már régen sírt ennyire, és én csak remegtem, hogy nem tudok segíteni rajta. A jó ma az volt, hogy hoztam úszásból oklevelet, mert leúsztam háton 25 métert. Szerencsére öröm is érte anyát ezen a borzalmas napon.

06.13.

Ma jól kitolt velem a testvérkém, mert összekakálta magát. Pont akkor, amikor anya lefutott a boltba. Szépen játszottunk, aztán egyszer csak érezni kezdtem a jó bűdöset. Bevittem a fürdőszobába, nagy nehezen levetkőztettem és beledobtam az egész bűdös csomagot a piros lavórba, és hideg vizet engedtem rá. Utána adtam rá mindenből tisztát. Anya csak nézett rám, mikor

elmeséltem a bekakilást, és láttam rajta, hogy nagyon tetszett neki a viselkedésem, olyan boldogan ragyogott a szeme!

06.30.

Na végre, két éves lett a Gáborka! Már nagyon vártam. Azt hittem, most már el tudja egyedül fűjni a tortáján a gyertyákat, de most is segítenem kellett. Hamar be fogjuk nyalni ezt a tortát, azt hiszem. Mostanában nem csak játszom a Gáborkával, sokat tudok már segíteni anyának, ha a testvéremmel foglalkozni kell, törődni vele. Sokszor megpisiltetem vagy bekötöm a cipőjét, hogy anyának ne kelljen hajolnia. Van olyan este, amikor olvasok neki az olvasókönyvből. Ezeket a meséket már majdnem kívülről tudom. A Gábor nagyon csodálja az olvasásomat. Ha okos lesz, már ovis korban megtanítom.

07.05.

Szeretem ezt a kétéves testvéremet. Tudom, hogy ő is nagyon szeret engem. Anyával néztük a kétéves kori fényképeimet, hát tisztára olyan voltam, mint most a Gáborka.

Szeretem, amikor felveszi az én régen kinőtt nagyfiús kockás ingjeimet, meg a farmermellényemet, mert ezeket tőlem kapta. Szép ez a gyerek! Hasonlít rám sokban. És bármit csinálok, mindenben utánoz. És én vagyok a TETI. Hiába, bárhogy gyakoroljuk, csak nem tudja kimondani a nevemben a „P” betűt.

Esténként, amikor anya lekapcsolja a villanyt, már tudunk a sötétben is beszélgetni. Feleselünk egymással, visszakarattyol nekem.

Szerintem szuper jók vagyunk így ketten fiúk, de valamelyik nap mondtam anyának, hogy most már kellene egy lánytestvér. Mert a lányokhoz még egyáltalán nem értek.

Sáringer Márta (édesanya)

Emlékeim, örökségem

A völgyben fekvő kis falucska egyetlen hosszú utcából áll. Az utca felfelé vezet, mintha soha nem érne végett, egyre feljebb és feljebb kanyarog. A vége biztos az egekig ér és onnan már csak egy lépés a mennyország. Fekvése csodálatos. A fő utca egyik oldalán házak sorakoznak, hatalmas kerttel. A kert végében pedig erdő magasodik a házak fölé. Az erdő szélén egy fa tövében forrás bújjik meg. Tenyéryni medrével táplál egy halastavat és aztán elvész a mocsaras lágban. Vize kristálytisza, hideg és selymesen édes. Élető forrásként szolgálja a falut már évszázadok óta. Az út másik oldalán egy kis

szeszélyes patak folydogál. Mindig újra tervezi partjait és szélesíti medrét. A patakon túl legelők, feljebb pedig gyümölcsös várja a gazdákat. A völgyet körülölelő hegyek tetején, kőbánya működik. A napi többszöri figyelmeztetés és robbantás, szinte már fel sem tűnik senkinek. A távolban egy templomtorony őrködik a falu felett. Ő az állandó és a változatlan. Falaiban őrzi eleink hitét és tetteit.

A történelem viharai, a modernizáció szele átszabta nemcsak az emberek gondolkodását, hanem a természet adta gyönyörű kis falu teljes arculatát. A vizncei regényes völgyben fekvő kis falu vasgyárával beírta magát a történelembe. Mára összeolvadt egy nagy községgel és már csak egy utcanév emlékeztet arra, hogy milyen mély gyökerei vannak ennek a településnek. Sokáig békességben megfér egymás mellett a többnyelvűség és a vallási különbözőség. Minden évszagnak megvolt a maga feladata, szépsége, hagyománya. Ezt kaptuk örökül és kötelességünk lenne továbbadni. Az utókor már nem tudja és talán nem is akarja alkalmazni és dajkálni azokat a szokásokat, hagyományokat és ünnepköröket, melyek déd és nagyszüleinktől maradtak ránk. Az újkor elnyomja a régmúlt dolgait, de ha elmeséljük gyerekeinknek, levetjük papírra, akkor lehetőséget kapunk arra, hogy életben tartsuk örökségünket.

Tavaszi

A mogyorófa virágzása és az alatta nyíló hóvirágok felbukkanása hirdeti, hogy itt a tavasz. A foltokban megmaradt hó utolsó leheletével emlékeztet a télre. A madarak ébresztő csacsogása betölti az erdő mély csendjét. A bogarak zümmögése élettel tölti meg a mezőket. A patak az utolsó olvadás vizét viszi vidáman, s torkollik a nagy folyóba. Az árokparton nyíló gyermekláncfű magabiztosan a nap felé emeli a fejét. Ez már bizonyosan a tavasz. Az emberek téli álmukból felébredve elkezdik a kerti munkákat. Az időt csak a déli harangszó juttatja eszükbe. De azt is csak egy „Úr angyala” és egy keresztvetés erejéig, s lehajolva tovább folytatják a munkát. Lassan itt a húsvét és ez nagy készülődést jelent. A ház rendberakása és az ételek elkészítése mellett lelkünket is fel kell készíteni a feltámadás befogadására. A szent három nap alkalmat ad arra, hogy teljesen átéljük Krisztus szenvedését és beillesszük életünkbe a jelentését. Gyermekként még sok mindent nem érttem a húsvéti üzenetből, de a szép hagyományok örökké az eszembe vésődtek. A nagyszombati szertartást követően meg lehet kezdeni a húsvéti sonka elfogyasztását. Már éjfél felé tart az idő, így hamar asztalt kell bontani, mert kora reggel, szinte hajnalban pászkat meggyünk szentelni. Anyám és Nagymamám egy nagy vesszőkosárba húsvéti eledeleket tesz. Belekerül a gyönyörű fonással elkészített húsvéti kalács, a pászka, sonka, kolbász, tojás, gyertya és a virágvasárnap megszentelt barka. Húsvét kora reggelén ezzel a kosárral indulunk a templomba. Az emberek hosszú sorban

lerakják kosaraikat, az atya pedig ima és ének közepette szenteltvízzel megáldja ezeket az eledeleket. Ezután a családok hazamennek és reggelire elköltik a megszentelt ételeket, megemlékeznek halottaikról és később ünneplőbe öltözve elindulnak a nagymisére. Aztán jöhet a locsolkodás. Kis és nagylányként is nagyon élveztem ezt a napot. A húsvét egyben azt is jelentette, hogy levethettük a télkabátot, csizmát és felvehettük tavaszi ünneplőnket. Bár sokszor még hideg volt, de mi emelt fővel túrtunk. Kiöltözve ki-kilestünk az utcára, és meglátva egy-egy barátnőt falkába verődtünk. Ezt a fiúk is megneszelték és lesből támadva locsoltak le vízzel. Vad kergetőzés és bujkálás vette kezdetét. Élménydús nap volt, csak anyám bosszankodott a vizes ruhák és a megfázásunk miatt.

Májusra kiteljesedik a természet. Jázmin illat lengi be a levegőt, a rétek teljes pompájukban virágoznak. Ilyenkor a késő tavaszi és a nyár eleji virágok egyszerre nyílnak, olyan látványt nyújtva, amitől nem lehet elszakadni. Májusban az asszonyok hamar abbahagyják a munkát. Átöltöznek, kendőt kötnek a fejükre és litániára mennek. Ilyenkor egy sor sötét kendős öregasszony tart a templom felé. Ájtatosan éneklük a Mária énekeket, s az ima végeztével mindenki megkönnyebbült szívvel hazatér. A nyomasztó dolgokat az ima meglágyította, a gondok a templom falai közt maradtak. Hazafelejövet meg megálltak egymás háza előtt egy kis pletykálkodásra. Nagymamám ért haza utoljára. No nem azért, mert mi laktunk legtávolabb a templomtól, hanem mert nagyon szeretett beszélgetni. Anyám emiatt sokat bosszankodott, mert el sem tudta képzelni, hogy merre jár. Amióta az eszemet tudom, nagyanyám mindig sötét ruhát viselt. Haját lánya elvesztése kifehéřítette, de arca nyugalmat és kedvességet árasztott. Járása lassú, de határozott volt. Gyermekként sosem tudtuk megállapítani, hogy hány éves is lehet, mert mindig olyan öregasszony érzését keltette. Bár jól belegondolva akkor minden hozzá hasonló korú, így nézett ki. Esténként az udvarban sétálva hangosan mondta a rózsafüzért, a kertben dolgozva pedig szent énekeket énekelt. Anyám újabb bosszantására végigénekelte a városba vezető utat. Sokszor vitt magával nemcsak templomba, hanem búcsúba is. Belénk nevelte az összes imát, éneket és liturgiát. Megismertem városi úri barátnőit. Margitka néni egy törpe növésű életvidám, jó humorú özvegyasszony volt. A templom közelében lakott és sokszor meglátogattuk. Finom süteménnyel kínált és bármiről lehetett vele beszélgetni. Annuska néni szintén özvegyasszony volt és a templomi rangsorban ő volt az első. Az első padban ült, ő kezdte az énekeket és ő tanított hittant. Sokat jártunk az otthonában. A beszéd és illemtant szigorúan megkövetelte, emiatt sokan inkább tartottak tőle, mint szerették. Nem is értettem, hogy nagyanyám egyszerű asszony lévén, hogyan került ebbe a körbe. Bár jól belegondolva ő túlságosan jószívű és adakozó volt, nála nem számított a

társadalmi ranglétra. Emlékszem felkarolt egy tanítónőt is, akinek az élete szerencsétlenül alakult és ezáltal ő maga is olyan esetlen volt. Máskor pedig ételt vitt a rászoruló ismerőseinek.

Mozgó ünnepek lévén tavasz végén vagy nyár elején két ünnepen is részt vehettünk. Az egyik a pünkösd volt. Ilyenkor minden ház kapuját zöld ágakkal díszítették. Szláv nyelven zöld ünnepnek is nevezték, szinte utalva az erdő feléledésére és a Szentlélek eljövételére. A másik ünnep az úrnappja volt. Különösen a körmenet volt látványos. Hófehér ruhában, fejükön virágkoszorút viselő lányok virágszirmokat szórtak az Eucharisziát vivő pap előtt. A templom körül a négy égtáj felé virággal díszített oltárok álltak. Minden oltárnál felolvastak egy evangéliumot és a könyörgések után hangos énekszóval tovább vonult a hívek sora. Virágosó borította a templom udvarát a kislányok pedig olyanok voltak, mintha Krisztus koszorúslányai lettek volna.

Nyár

A harmatos reggelek után a völgyben a nap nem annyira tikkasztó, mint a városban. A nyári meleget a patak hűvös vize vagy az erdő árnyéka csillapítja. A falubeliek főleg a kertben és a mezőn dolgoznak. A gyerekek élvezik a nyári vakációt, a természet közelségét és a gondtalan gyermekkort. Itt, mintha megállt volna az idő. Gyermekként a nyári vakáció azzal kezdődött, hogy a patak mélyebb részén gátat építettünk, ezzel emelve a vízszintet. Volt, amikor egész derékig érő medencét készítettünk magunknak. Igaz, ez az első nagyobb esőzésig tartott. A hegyekben lezúduló eső hatalmas víztömeget hoz magával. A patak megmutatja félelmetes arcát. Elönti az utat és mindent visz, ami az útjába kerül. Percek alatt minden egy sárga tengerré változik. A víz elönti az udvarokat, sarat és döglött halakat hagy maga után. Egyszer télen a jégzajlás kellős közepén áradt meg, hatalmas jégtömbökkel torlaszolta el a kapukat és az utat. A nagy károkozás után visszatért medrébe és ártatlanul suhan a csúszós kavicok tetején.

A faluban a nyár fénypontja Szent Péter és Pál napja. Ez a falu búcsúja. Ez a kis templomocska nevéhez híven kősziklaként őrködik a falu felett. Torna kikandikál az erdőből. Az ember, amint belép ebbe a kicsiny faluba őt pillantja meg először. Szinte hívogat. Gyönyörű. Nem katedrális, csak egy picit, szerény falusi templomocska a világ végén, mégis akkora ereje van. Ide vágyik minden megtört szívű, elvándorolt és hazatért. Ez a templom őrzi a falu nyugalmat, összetartja a közösséget. Tanítja az ünnepnek, gyásznak, történelemnek, összetartásnak és széthúzásnak. Ez az ő születésnapja és a hívek méltón meg is ünneplik ezt. Rengetegen érkeznek a városból és sokan a környező falvakból gyalog, énekelve zászlókkal. A templomba alig fér be néhány ember. Főleg az asszonyok foglaltak helyett, a férfiak jobb szeretnek kint

maradni. A „Győzelemről énekeljen” dallama elfojtja a harmónium hangját. Az áldás végeztével rég nem látott ismerősök és rokonok beszélgetésétől hangoz a templomkert. A nyalóka árusok pedig meglepődve nyugtázzák, hogy jó volt ez a mai nap. Nagyanyám ilyenkor összecsiszította az egész rokonságot, városi barátnőit és persze az atyát. Jól megvendégelte őket. Minden vendég búcsúfiát hozott a gyerekeknek. A finom ebéd jó hangulatban telt. A találkozás öröme és a tartalmas beszélgetések feltöltötték az emberek lelkét. Estefelé a vendégek jó érzéssel távoztak. A fiatalok számára még nem ért véget a nap. A templomot övező erdőben volt egy tisztás, ami tökéletes helyszín a táncmulatsághoz. Este kezdetét veszi a mulatság és a napfelkelte, talán még szerelmet is hoz egy ifjú párnak.

Hamar eltelnek az ünnepek és ideje visszatérni a munkához. A kertben a fű térdig ér és selyem szálaival csiklandozza a lábunkat, jelezve azt, hogy itt az ideje a kaszálásnak. Ahogy suhan a penge, a fű megadja magát és lágyan elterül. A frissen vágott fű illatát felváltja a száraz széna aromája. A kaszálás után dolgunk van. A fű lassan szénává változik. Forgatni, szárítani kell és estefelé boglyába rakni. Ebben mi gyerekek is szívesen részt vettünk. Reggel, miután felszáradt a harmat, a boglyát szétdobáltuk és a levegőt finom széna illata töltötte be. Néhány nap után a szénát egy nagy lepedőbe rakva, nagyapám a hátán felvitte a padlásra. Mi is felmáztunk oda a létrán és jókat hemperegtünk benne. Nagyapám morgott valamit az orra alá és továbbállt. Szótlán, de határozott és tiszteletben álló ember volt a faluban. Soha nem ment szomszédolni, inkább ők jöttek hozzá. A házban és az udvarban megkövetelte a rendet. A garázsban a szerszámok katonásan tisztelegtek és kifogástalanul működtek. Mindig morgott, ha valami nem került a helyére. Szigorú napirendje volt, ezt már inas korában megtanulta. Egy malomban dolgozott és lépett egyre feljebb a ranglétrán. Más munkahelyet nem is ismert. Bőr táskájában újságpapírba becsomagolt zsíros kenyeret vitt magával. Délután a kapuban vártam és amikor a távolban megláttam az alakját elébe szaladtam. Kézen fogva jöttünk haza és alig vártam, hogy estebéd után meséljen nekem. Mogorva volt, mégsem féltem tőle. Előttem van a vasárnapi készülődése. Korán reggel megborotválkozott, aminek szertartása volt. Az ajtó kilincsére akasztott bőr övön fente a borotváját. Tálkában szappant habosított, amit szőrpamaccsal vitt fel az arcára. Gondosan végighúzta rajta a pengét, arcát megmosta és illatos kölnivel végigpaskolta. Elővette ünnepi öltönyét. Kalapot nyomott a fejére és lassan elindult a templomba. Főhajtással köszönt, de senkivel nem állt szóba. Állandó helye volt a karzaton. Ő volt a templom kurátora. Kikérték véleményét és hallgattak is rá. Amilyen csendes életet élt, oly csendesen ment el egy nyári éjjelen.

Sötétedés után csak a szentjánosbogarak fénye és a csillagos ég mutatja az utat. Itt a hegyekben az ég szinte karnyújtásnyira van tőlünk és a csillagok sokasága eltakarja az ég feketéjét. Minden lecsendesedik, csak a patak csobogása hallatszik. Olyan, mint egy dallam, mint egy altatódal, mely végül álomba ringat.

Ősz

A legszínompásabb évszak. Az erdő zöldje, hirtelen kifakul és a sárga összes árnyalatát magára ölti. A madarak csicsérgése alábbhagy és a költöző vadlibák gágogása veszi kezdetét. A falu is elcsendesedik. Lassan véget érnek a kerti munkák, betakarítások. Az emberek visszavonulnak meleg otthonaikba. Tüzet raknak és a kémény füstje betölti a levegőt. A kredenc tetején alma illatozik, a sütőben sütőtök sül. A konyhában pislákoló fény mellett ül egy nagypapa az unokáival. Mesél nekik. Régi történetet a farkasról és mesés könyvet lapozgat egy mókuskáról. Az unokák hozzábújva hallgatják és szépen elszenderednek. A szomszédban az asszonyok tollat fosztanak. Párnának és dunnának lesz. Jókedvűen beszélgetnek, régi történeteket mesélnek a gyerekek pedig tátott szájjal hallgatják. Képzelőerejük gazdag és az öregek minden szava mélyen a lelkükbe ég olyannyira, hogy évtizedek múlva is képesek átadni ezt az élményt gyermekeiknek és unokáiknak.

A kert már üres csak néhány bokor fehér krizantém várja küldetését. Nemsokára letépik őket és gyönyörű koszorúként teszik le fejüket egy sírhalomra. Anyámmal mindenszentek előtt egy héttel már elkezdtük a koszorúfonást. Pici fejű fehér krizantémból gyönyörű koszorúkat fontunk. Halottak napján a távolabbi rokonok is tiszteletüket tették a temetőben. A sírok virágba borultak és gyertyák emlékeztettek az örök világosságra. A gyerekek különösképpen élvezték a gyertya gyújtogatást. Egy egy néma imával mindenki megemlékezik elhunytjáról. Szép, de fájdalmas emlékek törnek elő. Ezt letéve az élő rokonokkal való találkozás és jó beszélgetés kissé feledteti a szomorúságot. A temető a falu legszebb részén van. A dombtetőn fehérlelenek a síremlékek. A régmúlt szerettei élénken részesei az életünknek. E csendes meghitt hely lehetőség arra, hogy kinyissuk a lelkünket és letegyük terheinket. Halottak napján virágba és gyertyafénybe borul a domboldal. Még néhány napig érezhető a megemlékezés ereje, de aztán szép lassan elvész az őszt mélyébe, a hótakaró csendjébe egészen húsvétig. A feltámadás szinte valósággá válik. A hó elolvadásával a temetőbe vezető út is járhatóbb lesz és a sírhalmokon nyíló nárciszok sárga virága szinte jelzés, hogy szeretteink ismét várnak.

Tél

A hegyekben gyorsan eljön a tél. Már novemberben megjelennek a fagyok. Az erdő gyorsan leveti ruháját és várja a hótakarót. Karácsonyra fehér bundát visel

a táj. A kátyús utak minden hibáját betemeti a hó, és egyszerre minden tiszta és hibátlan lesz. Az éjszakák csillagosak és ropogósak. A fagyos éjszakában tisztán hallani a farkasüvöltést. Ilyenkor csak a kályha melege és az ünnep közelsége táplálja a lelket. A gyerekeknek a szánkózás öröme, a felnőtteknek pedig az adventi ráhangolódás tölti ki napjait. Megvolt benne a lemondás, a böjt és a lélek felkészítése az ünnepre. A tiltott korban az emberek szép csendesen otthon ünnepeltek. A szívükben élték meg a karácsonyt. Bizonyára ezért olyan emlékezetes és felejthetetlen számomra az a 1992-es karácsony este.

A sötét utcán többen felfelé haladnak. Fiatalok. A templomnál találkoznak. Valami készül. Igen, sok év óta először a templom ismét tanúja lehet egy újabb bizonyosságnak. Négy fiú a kezében hoz egy betlehemet. Ők készítették fából. A legegyszerűbb istálló, benne a jászolban fekvő kis Jézussal. Egyszerű, de számukra egy új kezdetet, elnyomott érzéseket, a nagyszülőktől hallott emlékeket idézi fel. Fontos ez a nap. Mindig is fontos volt, csak más-képp. Karácsony másnapján a rokonok ismerősök kántálni jártak egymáshoz. Vendégeskedtek, beszélgettek és hazamentek. De ez most más. Felelevenedik egy régi hagyomány, amit nagyszüleinktől hallottunk. Olyan szépen hangzott, tátott szájjal hallgattuk, amit az öregek meséltek. Fülünkben hallottuk a felcsendült énekeket, éreztük a fenyő illatát, láttuk a jászolban fekvő kiseddet és szívünket elöntötte a vágyakozás. Mi is szeretnénk részesei lenni annak a világnak. Mi is szeretnénk elmesélni gyermekeinknek, hogy milyen szép hagyományunk van. Hagyni valamit az utókornak, ami által mi is tovább élhetünk. És eljött a nap. Szabad a kis Jézust dicsérni? Szabad. Kissé bizonytalanul és remegő hangon felcsendült a „Mennyből az angyal” szlovákul és aztán magyarul, a „Csendes éj” németül és ukránul. Mindenki megtanulta a másik nemzet karácsonyi énekét. Öröm és büszkeség járta át szívüket, hogy megismertek valami számukra ismeretlent. Házról házra járva énekeltek. Velük énekeltek az öregek, gyerekek, apák, anyák, hívők és megtértek és még talán az angyalok is az égben. Ámulat, csodálkozás, emlékek és néhány könnycsepp kísérte útjukat. Hosszú volt az út, mindenhova betértek és mindenhol Isten dicsőségére énekeltek. A templomtorony talán most még büszkébben figyelte a falut. Sikerült összehozni egy közösséget, több nemzetiséget, családokat és egy szép hagyományt. A fiatalok elhagyták az utolsó házat is. Észre sem vették, hogy közben szállingózni kezdett a hó. Mindenki hazaindult a hó pedig egyre jobban esett. Ropogott a lábuk alatt és megcsillant a kerítések tetején. Későre járt. A házak ablakai szépen lehunyták szemüket. Csak a templomig nyúló havas út világított. Reggelre hó borította az egész tájat. Gyönyörű volt. Befedte a régmúlt sérelmeit és új korszakot kezdett.

Schreiner Ivett

Édesanyám is szolgálni ment!

Minden idősebb korosztályhoz tartozó ember ismeri, hogy mennyire népesek voltak a mindenkori székely családok. A leggyengébb családban is legalább négy gyermeket neveltek, de nem mentek ritkaságszámban a tíz, tizenkét tagot számláló családok sem. Ezek már erős családnak számítottak úgy is mondták, hogy: ezt, és ezt, az embert jó, erős családdal áldotta meg az Isten. Tehát a gyermekáldás erőnek és isten áldásának számított!

De akármennyire népesnek is számított egy család nem maradt közülük csak ritkán egy, kettő iskolázatlanul! Mindenki elvégezte a kötelező eleinte négy, aztán hat, majd a két világháború között a hét osztályt. Mivel a székely ember mindenkoron tisztelte a betűvetés és a számismeretek tudományát. És ez legyen egy újabb bizonyíték, hogy nem véletlenül mienk az ismert legrégebbi írásrendszer a világon, mármint a székely magyar rovásírás!

Hanem az elemi osztályok elvégzése után bármennyire is tehetséges volt egy gyermek, felsőbb iskolák és ipar hiánya miatt, nagytöbbségük megrekedett a földművelés és állattenyésztés szintjén. Habár az említett két ismeretet sem szabad lenézni, mivel ezek a megélhetés alapját képezik és értelmezésük már manapság komoly tudománynak számít!

A székely embernek, amikor az immár felnőtt gyermekeit a független megélhetés útjára kellett engednie, ugyancsak főhetett a feje, mivel az amúgy sem nagy birtok osztódott, gyengült a gyermekek száma szerint.

Ezért inkább a fiú gyermekért aggódtak a következő megfontolásból. Mert úgymond:

A lányokat nem búsulom, mert azokat elkapkodják, addig kellett magukat, és el is tartják őket! De mi legyen, a legényekkel kiknek birtokot kell osztani, de honnan, vagy vásárolni kell, hogy érvényesüljenek az életben, de miből?

A lányokat már zsenge 16, 17, 18, éves koruktól szolgálni adták, általában zsidó vagy szász úri házakhoz. Ez alatt az idő alatt kiegészítették gazdasszonyi képességeiket, meg egy kevés stafírungot is gyűjtöttek, azért keveset, mert a fizetésük soha nem állt összhangban a kemény munkatételükkel!

Akadhat önök közül olyan, aki olvasván ezeket a sorokat ara gondol, hogy ezeket a védtelen lányokat erkölcstelen dolgokra is felhasználták. Nos, ez nem olyan dolog, amely meg nem történhetett volna, de erre el kell mondanom a következőket.

Az a régi világ még nem volt annyira erkölcstelen, mint a napjainkban. Ezen kívül a lányok már otthonról fel voltak készítve ennek a veszélynek a lehetőségére és azzal is tisztában voltak, hogy a férjhez menésnél ebből

végzetes hátrányuk származhat. A másik dolog pedig, hogy voltak szervezetek melyek ezeket az úgynevezett „cselédeket” védték ellenőrizték!

Érdekes, hogy abban az időben főleg faluhelyeken a legtöbb lány arra vágyott, hogy szolgálni mehessen bármennyire nehéz is volt és nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket! Ez talán annak a tulajdonságnak tudható be, amivel egy kihívásokkal szembemenő, saját lábán megállni próbáló, önmagának ura lenni kívánó fiatal rendelkezik.

Mint amikor egy róka anya alig neveli fel kölykeit és azok máris elhagyják az üreget világgá széledvén, hiába próbálja őket anyjuk visszatartani!

Az én édesanyám szintén nagycsaládból származott, 1930-ban született, ő is ugyanúgy várta, hogy szolgálni mehessen, mint a többi kápolnásfalvi lány. Papó, Elekes Dávid első világháborús hadirokkant, gránátzilánktól sérült a lába, de még rokkantsági segélyben sem részesítették, nem akarta elengedni édesanyját, mivel a legkisebb gyermekük volt „buba”, a szemük fénye! Szép szőke, kedves kislány volt, a legszebben énekelt, az osztály első tanulója volt, aki doktornő is lehetett volna, de legalább tanítónő biztosan igen, ha lett volna módjuk az iskoláztatáshoz!

Még most is megvan édesanyám értesítője, csupa kitűnő, jeles, dicséretes osztályzat van benne. Nagyobb lány korában pedig Szép Katika volt a megkülönböztetett neve a faluban és ez a név mindent elmond!

- Maradj itthon Katika, te leszel a szívünk vigasztalója és te is jól fogod érezni magad velünk, meglásd! – könyörgött Papó neki.
- De megyek édősapám, el kell mennem világot látni, pénzt keresni, mert a barátnőim is mind oda mennek szolgálni!

Úgy is történt, hogy volt Meggyes városában, egy kezdő ügyvéd rokonuk és vele levélen keresztül beszéltek meg pontosan a dolgoknak lefolyását. Miszerint az adott dátumon a Székelyudvarhelyi vonattal lemennének a koraival, visznek magukkal egy rendváltó fehéreneműt és mindent, amire egy lánykának szüksége lehet. A meggyesi állomáson várja, őket ahonnan kiviszi a cselédpiacra ahol az újdonsült gazdájuk majd felelősség terhe mellett átveszi őket! Aki- ket ő személyesen ismer és időről, időre követni fogja sorsuknak alakulását ott idegen földön!

Itt meg kell állnom két mondat erejéig, mivel olyan furcsán hangzik a mai fülnek a cselédpiac kifejezés. De igenis volt ilyesmi nagyobb városokon a régi időkben, ahová a cselédnek való, inkább fiatal munkakeresők kimentek, de ugyancsak oda mentek a cselédeket alkalmazni kívánók is és ott válogattak közülük, kinek, ki megtetszett.

Nagy volt az izgalom, szinte semmit nem aludt egész éjszaka, pedig kellett volna, mert hajnalhasadta előtt indultak lovas szekérrel, hogy az udvarhelyi korai vonatot elérjék. A szekérderekában finom illatú sarjút rakott a szekeres, aki

keresztapja volt, és abba bújtak össze, mint a fürjek meleg lópokróc alatt és nem is sejtették, hogy még azon a napon újra össze fognak bújni, de akkor félelmükben!

Addig a pillanatig vonatot csak a könyvek lapjain látott, és amikor szemtől, szemben állt vele nagyon csodálkozott és egy keveset félt is tőle. A vasúti alkalmazottnak jegyváltásnál kezét csókolomot köszönt megilletődésében. Vállukon az „átalvetővel” amelyben a személyes holmijuk volt egy kis harapnivalóval, és amely tulajdonképpen egy elől tarisznya, és hátul tarisznya volt összekötözve nagyon nehezen tudtak csak felkapaszkodni.

Tudni kell arról az időről, az 1945-ös esztendőről, hogy egyetlen megbízható hosszújratú szállítási eszköz jöhetett számításba; a gőzmozdonyos személyvonat, amelynek vagonjai faanyagból készültek, és állandóan túlzásúfoltak voltak!

Így minden alkalommal az utasok sokasága felszálláskor valósággal megostromolták a járatokat, nem csoda, ha a gyöngécske, és az ilyen erőszakos felszálláshoz nem szokott lánykákat félresöpörte az ember lavina!

Szóba se jöhetett, hogy a vagonokban találjanak ülőhelyet maguknak, mivel be sem jutottak oda. Édesanyám szavai szerint, amikor a vonat elindult a leszállásuk pillanatáig úgy „fütyögtek” a vagon lépcsőjén, mint a „rongybubák”!

Ráadásul minden állomáson le kellett szállniuk azért, hogy a leszállókat leengedjék, majd újra visszakapaszkodniuk, ami alig sikerült nekik, mert a frissen érkezettek mindig megelőzték őket!

Mindez mégsem volt annyira megterhelő, mint ami ezután következett. Mert alig hagyták el Segesvárt a le és felszálló emberek a nagy hangzavarban kezdték ordítózni egymás között a Meggyes város nevét, vélhetően így adták tudtul egymásnak célállomásukat, amit az utazásban járatlan naiv kislányok félreértelmeztek. Le is szálltak egy kisebb állomáson, Segesváron túl, és amire megtudták egy egyenruhás pályaőről, hogy célállomásuk még odébb van arra a vonat már eldöcögött!

Volt sírás, rívás a szegény lánykák egymást túllícitálva zokogtak, a pályaőr végül megsajnálta őket és vigasztalni próbálta.

- Nem kell azért annyira zokogni leányok, mert ez nem a világ vége, bár igaz, hogy több személyvonat nem lesz, csak este, de azért gyalog odaérhettek késő délutánra. A töltésen menjetek mindenütt így nem téveszthettek el, de azért néha nézzetek vissza, nehogy elgázoljon benneteket egy személyvonat!

Egy több órás kényszer sétával folytatódott az öt lányka első utazása átalvetőkkel a vállukon sírva a vasúti töltés talpfáin melyeknek sokasága már végtelennek tünnek. Gyakran megriadva a legkisebb zajra is mert rettegetek az utánuk nem tudni mikor érkező tehervonattól.

Amikor beértek Meggyesre már nagyon fáradtak és éhesek voltak, de még meg kellett keresniük a cselédpiacot, mert az volt az egyetlen hely ahol némileg megnyugodhattak. Egy asszony mutatta meg nekik, hogy hol van a keresett hely, majd aggódva hozzátette:

- Csakhogy ott most nincs senki más lelkecskéim csak egy öreg bakter, akit Tóni bácsinak hívnak!

Szerencsére magyarul mondta, mert még abban az időben, a városban és környékén magyarok és szászok éltek, még nem sikerült elrománosítaniuk az új román hatalomnak a szász-magyar várost, pedig nagyon akarták azt!”

Tóni bácsi nagyon megsajnálta őket, amikor megtudta szerencsétlen történetüket.

- Most mit tehetnék veletek lelkecskéim, mert itt nincs ahol elszállásoljalak benneteket, de veszélyes ez a hely is a huligánok miatt, és ti még jóformán gyerekek vagytok! De sebjaj, készítek nektek itt a kapun belül, nem messze a fülkémről üres ládákból és dobozokból egy kis kuckót, majd csak megszesztek ott reggelig!

Úgy is tett Tóni bácsi összehordott egy pár üres ládát, még be is fődte az alkalmatosságot deszkavégekkel, alájuk pedig rongyot hozott, hogy ne feküdjenek éppen a hideg földön, mert tavasz volt ugyan már, de az éjszakák még hűvösek voltak.

Alig hogy ettek a magukkal hozott elemőzsiából újra összebújtak, mint a fűrjfiókák és egymást vigasztalva, rongyokkal takarózva álomba merültek. Azért éjszaka párszor megébredtek olyankor, amikor a huligánok, éjjeli gonosztevők kurjongattak, ordítottak a környéken.

De Tóni bácsi mindannyiszor odament hozzájuk és bátorítván bátorította őket:

- Ne féljetez lánykáim, mert én itt vagyok és megvédlek benneteket, aludjatok nyugodtan lelkecskéim! – tette még hozzá.

Kezében egy jókora husáng volt, amit harciasan meglóbált beszéd közben és ezzel mindannyiszor sikerült megnyugtatnia őket!

Sebők Mihály

Édesanyám átka

Csúnya szokás az átkozódás, noha a székelyek körében is néha előfordult, általában minden rendes épeszű józan ember elítélte! Ezért ezt a kirívó esetet még ma sem tudom összeegyeztetni az én szerény, jóakarató, mindenkit tisztelő,

édesanyámmal. Nemcsak én, de ő maga is érezte, mert élete folyamán sokszor belebotlott lelkiismerete és tépődött érte. De következzen maga a történet:

Ez a cselekmény összefügg cselédségének korszakával, amiről az előbb írtam. Bevezetőül el kell mondanom, hogy azokban a háború utáni években, minden szerény lehetőség mellett még volt egy olyan módosabb réteg, amely szolgálkat tartathatott, ha gyengén fizette is meg őket. Ez annak volt köszönhető, hogy még éppen nem teljesedett ki az egész országot felölelő államosítás korszaka, lehetőséget adván egy rétegnek ahhoz, hogy nagyobb jövedelemhez jusson!

Egy zsidó családnál volt édesanyám cseléd, vagy szolgáló, ahogy akkor neveztek, olyan tizenhat, tizenhét éves lányka lehetett. Mindenes volt kezdve a takarítástól, mosás, mosogatás, konyhai kisegítő, sakkterhez, üzletekbe elszalasztó, és általában minden, amire parancsot kapott!

A gazda, Méltóságos úr, - ahogy nevezni kellett - gyártulajdonos-igazgató volt az egyik meggyesi gyárban. A feleségét „Naccságos asszonynak” kellett nevezni, ő vezette a háztartást és parancsolt a cselédségnek! Szigorú asszony hírében állott, azt a cselédet, aki nem tartotta be a tisztasági, etikai, erkölcsi szabályokat rövid úton elzavarta és megrovást is írt a cselédkönyvébe!

Édesanyámnak egy kis külön szobácskája volt, amit belülről is bezárhatott, és azért külön, hogy korán reggel kelhessen, munkának foghasson! Szobájában egy fehérre festett csőből készült sodronyos ágy állt olyan, mint a kórházakban, egy kis éjjeliszekrényke, aprócska faragott diófaszekrény kevéske ruhácskájának. Volt ott még egyszerű régimódi mosakodó, táltartó lavórral, törülközővel, bádog veder és porcelán kancsó meg vizespohár, a sarokban egy kis asztalka székkal.

A komisz asszony nagyon szerette édesanyámat és megbízott benne, ennek ellenére a más házaknál szolgáló cselédektől jóval kevesebb bért fizetett neki. És hétvégi kimenőt sem akart adni, hogy a barátnőivel sétálgasson és beszélgessen a városban. Mert úgymond gyermek vagy még nagyon fiatal nehogy valami bajod essen! Ezért sokat sírdogált hétvégenként a kis szobácskájában és már akkor megátkozta keservében és tehetetlenségében a Naccságos asszonyt. Igaz csak magában és nem életveszélyesen, de azt is megbánta!

Az úgy történt, hogy a Méltóságos úr kiváltotta a zálogházból azokat a családi ékszereket, amelyeket elzálogosított annak idején. Igen, de jövet hazafele, hogy, hogy nem, mert nem értette meg a zsidó beszédet elveszítette a táskáját értékestől-mindenestől. Soha nem bírták megtalálni, pedig még a rendőrséggel is kerestették! Ezért a nagy veszteségért édesanyám úgy érezte, hogy az ő meg gondolatlan átka a felelős, hát ezért bánta meg! De attól a pillanattól kezdve egymást követték a bajok, mígnem végső ráadásnak jött az államosítás, amikor a kommunisták elvették a Méltóságos úrék összes vagyonát. Már nem volt mit keressenek Romániába ezért beadták a kérelmüket, hogy Palesztinába

vándoroljanak, mint az akkori zsidók nagy többsége! Lassan elfogytak a háztól a cselédek is, akik már jó előre megérezték a veszélyt és új állás után néztek, ki merre tudott. Egy napon jött a kápolnási ügyvéd is Édesanyám után.

- Gyere Katika lelkem, mert új munkahelyre viszlek téged! – mondta.
- Hadd beszéljek vele négy szemközt! – rimázkodott tőle szokatlan hangnemben a „Naccságos” asszony.

A szomszéd szobába hívta át édesanyámat és könnyek között szólt hozzá:

- Mindenki elhagyott Katikám, csak te maradtál nekünk egyedül, de téged szeretünk a legjobban, és ha te is elhagysz, azt nem fogom kibírni! – lám a komisz asszonynak is volt lelke, vagy csak úgy mutatta?
- El kell mennem „Naccsága,” mert ha önök kivándorolnak Palesztinába, amikor megkapják az engedélyt, én úgy munkalehetőség nélkül maradok! – magyarázkodott édesanyám szerényen.
- Nem úgy lesz az Katikám, mert amikor mi mennénk, akkora szerzek neked munkát egy barátnőmnél, és tudod mit drága Katikám, ha maradsz, és nem hagysz, cserbe megemelem a járandóságodat, ráadásul még neked adom a cselédszobád bútorzatát, és a konyhabútort is, amink van, mert azt nem tudjuk elvinni Palesztinába. Mivel gyerekeim is elmentek, rokonunk pedig nincs ebben az országban, így biztosan a tied lehet!

Addig beszélt, rimázkodott és „kéccénkedett” (hízelt) Édesanyámnak, amíg kiverte a gyermekesét és ott maradt régi gazdájánál vállalva a rengeteg munkát, amely ezek után csak rá hárult! Igaz, ami igaz, a kápolnási ügyvéd többször is felhívta a figyelmét:

- Jól meggondoltad – e a dolgot leányka, mert most van egy jobb lehetőség, amely nem biztos, hogy később meglesz?
- Meggondoltam, mert a „naccsága” megígérte, hogy ezt, meg, azt ad nekem!

Mert ő már szemvillanásnyi idő alatt eltervezte, hogy elhívja keresztapját a lovas szekérrel és hazavitet mindent, amit majd kapni fog a „Naccságától!”

- Azért üzenj, tüstént ha bajba kerülnél, mert nekem nem tetszik az egész! – mondta gyanakodóan az ügyvéd még elmenőben!

Még egy kemény hónap telt el, melynek keménységét azért nem érezte, mert gyermeki szíve és lelke tele volt lelkesedéssel és kitartással. Már megálmodta, nem is egyszer, hogy fogja hazaszállítani keresztapja a lovas szekéren mindazt, amire rádolgozott. Egy kicsit sok lesz, de jól összerakva talán elfér a szekéren, de ha nem majd elviszi kétszer, mert keresztapja mindent megtenne érte!

Titokban minden nap nedves ronggyal megtörülgette a neki ígért konyhabútor egy, egy darabját, hogy majd tiszta legyen a szállításkor, de még az sem lesz baj, ha összeperosodik, mert otthon újra lehet törülgetni! Már be is

rendezte otthoni, nagy, öreg házuknak egy részét a bútoraival és büszke volt rá, ahogy a szomszéd lányok irigykedve megcsodálják, mert bizony olyan nem lesz az egész faluban, amilyent ő hazavisz!

Öröme a tetőfokára hágott, aznap amikor megjött a „Naccságáék” áthonosodási engedélye. Egész áldott nap csomagoltak, búcsúzódtak, majd fáradtan lefeküdt szobácskájában, de izgalomban nem tudott aludni, végre éj közepén boldogan elaludt.

Reggel jövésre, menésre, bútorhúzogatóra és idegen férfi hangokra ébredt és meglepődött, hogy asszonya még nem ébresztette fel. Ijedten kapkodta magára ruháját, és ahogy szobácskájából a konyhába átszaladt éppen a konyhabútort kezdték elhordani idegen emberek! Az ő bútorát, amit a „Naccsága” neki ígért oda, és amit a keresztpapja hazavinne lovas szekérrel. Ahogy észrevették, hogy felkelt az ő szobájába is szemtelenül betolakodott egy férfi és kezdte kihordani annak szerény bútorzatát!

Ez csak valami félreértés lehet gondolta első pillanatban, de amikor látta, hogy a megjelent gazdasszonya sem szól rá az emberekre, hogy tévedés volna, ő maga szólalt fel saját védelmében.

- Az, az enyém, tegyék le! – sikoltotta éles gyermek hangján. – nekem adta a „Naccsága” már ezelőtt egy hónappal!

A férfiak előbb meglepődtek aztán a gazdasszonya néztek kérdően, majd mikor amaz intett nekik, hogy folytassák vállat vontak és tovább végezték dolgukat.

- Ne szemtelenkedj Katika, miféle dolog ez? – jött meg a kemény kíméletlen hangja az úrnőnek, amit már egy hónapja magában fojtva tartott.

- De a „Naccsága” nekem ígérte, emlékezzen csak vissza? – zokogta keservében Édesanyám.

- Sok mindent megígérünk mi emberek lányom, de gyakran kerülünk olyan helyzetekben, amikor kénytelenek vagyunk megmásítani ígéreteinket.

Mert jelen esetben itt van ez a szegény zsidó testvérünk, akinek annyi gyermeke van, mint a rosta lyuka és mind éheznek, mert nincs módjuk.

Nekünk pedig isteni parancsolat, hogy segítsünk testvéreinken.

Egyébként is úgy - e nem hitted el, hogy egyhavi cselédmunkáért neked hagyok egy olyan értéket, amiért évekig kellene dolgoznod? Ez nem volna igazságos, neked csak a bér jár és semmi több! Kérlek, nézd a dolgok jobbik felét, te még fiatal vagy, előtted az élet, lehetőségbe fog állni javakat gyűjteni, de ez a szegény testvérünk ennyi sok gyermekkel a nyakán jóval esélytelenebb, mint te, ezért is igazságosabb Istenhez közel állóbb neki adni ezeket a holmikait!

Szegény Édesanyám állt ott mintha leforrázták volna és nem jutott szóhoz, de amikor a „Naccsága” kezébe olvasta a bérét újra megeredt a hangja:

- Híján van ennek a pénznek is, „Naccsága”, azt ígérte, hogy megduplázza a béremet!
- Az ígéretről már az imént elmondtam véleményemet, sok volt a veszteségünk és Palesztina még mindig messze van!
- Magát megveri a jóisten „Naccsága”! – fült zokogásba édesanyám hangja.
- Már megvert, földönfutóvá váltam családotól, most meg egy koszos, kiscseléddel kell vitatkoznom! Takarodj! - ordított rá, mint egy nőstényoroszlán, Édesanyámra a szívtelen matróna.

Ekkor összeroskadva tántorgott be üresen maradt cseléd szobácskájába, lerokkadt egy hideg sarok földjére, felváltva sírt és átkokat szórt a gonosz asszonyra:

Hogy ne legyen soha szerencséje, vesztse el azt, ami a legkedvesebb számára, ne legyen percnyi nyugta sem, hogy lelkiismeretfurdalása legyen haláláig! Sok mindennel megátkozta még tehetetlen haragjában, de az dobja szegényre az első követ, aki helyében másképpen viselkedett volna!

Szerencséjére még aznap utána jött az ügyvéd és elvitte egy új munkahelyre ahol százszorta jobb dolga lett, mint amilyen volt!

Abból a pénzből, amit a régi „Naccságjától” kapott, egy havi keresetéből, vásárolt egy köntösre való textilanyagot, majd a következő havi béréből megvarratta magának. Ilyenek voltak abban az időben a háború után a cselédek bérei és az árak! Manapság nem hiszik el ezt, de még sok mindent nem, és én ezért szeretem és tisztelem a régi embereket, mert szorgalmuk és kitartásuk szinte határtalan volt, de az élethez való ragaszkodásuk is!

Epilógus

Eltelt egy pár hónap talán egy év is, amire megérkeztek és édesanyám fülébe is eljutottak a szomorú hírek: Hogy az a hajó, amelyen a Méltóságos úrék gyermekei és unokái utaztak Palesztina felé elsüllyedt a tengerben, egy lélek sem szabadult meg arról a hajóról!

Az úréknak pedig a teljes lakásuk bútorzata, amely szakszerűen becsomagolva Konstancán várta a hajóba való berakodást a késlekedés és az esős idő miatt teljesen tönkrement olyannyira, hogy ki kellett fizetniük a szemébe való szállítását is!

Azt is mondták, hogy a „Naccsága” valami furcsa idegbetegséget kapott és lelkileg összeroppan a lelki traumák hatására. Sokaknak az volt a véleménye, hogy valakinek az átka fogta meg őket!

Az én édesanyám evégett lelkiismeretfurdalást érzett, és mindannyiszor amikor felkavarták az emlékek, azt hajtogatta, vigasztalta magát, hogy ő azért éppen ilyen nagy büntetésre a viláért sem gondolt volna. Szegény, azután soha nem átkozódott senkire, még azt is megszólta ki ezt tette. Hiába mondtuk neki,

hogy nem az átok az okozó, hanem az a törvény, amely vigyáz arra, hogy „a sorsát senki el ne kerülhesse”!

Nem bírta soha megbocsátani magának, és ezért talán még többet szenvedett lelkileg, mint a kőszívű „Naccságája”!

Sebők Mihály

Dalocska nőnapra

5 éves forma tejfeleszájú kis pulya voltam, mikor ez a dolog megesett velem. Március eleje volt, egy szép, harmatos reggel az a hír járta, hamarosan bizony mindenkinek meg kell köszönteni a lányok, mert 8-án Nőnap lesz. Én ezelőtt ilyen nagy feladatot még nem kaptam, vagy ha mégis, bizony, nem emlékeztem rá. Idesapám nem élt velünk, mert elszerette a Kovács Julcsa a szomszéd faluból, testvérbátyám sem volt, hogy ki tudott volna okosítani az ügyben.

Így eset, hogy valahogy a tizenéves sihederek közé keveredtem, és tőlük kértem tanácsot. Ők először el akartak zavarni, de aztán meggondolták magukat.

- Mit mondasz? Mit akarsz? – kérdezte fenyegetően egyikük.
- Ééén csak egy verset vagy nótát szeretnék megtanulni, hogy idesanyám örüljön a nőnapon. Tudtok segíteni ebben?
- Hát peerszee! – húzódott széles mosolyra a szája az egyik kancsal szőke 12 éves forma fiúnak.

Megörültem nagyon, izgatottságom kiült az arcomra is. Erre még jobban elkezdtek röhögcsélni a fiúk, egy-egy összesúgott a háttérben, és innen-onnan mélyebb-magasabb nyerítések törtek fel torkukból.

- Ismered-e azt a szíp dalocskát, Öcsém, hogy *Vettem a piacon...*? – kérdezte egy ragyás képű alacsonyabb barna, s olyan komoly arcot vágott, hogy még lelkesebben kezdtem fülelni.

Amitől a banda még jobban viháncolni kezdett, mint a versenyló, amely már várja, hogy nekirugaszkodjon a megmérettetésnek, de még visszatartják. Prűszköltek, dobogtak, nyihogtak, lökdösték egymást. Mindebből én semmit nem vettem észre. Őszinte csodálattal tekintettem újdonsült barátaimra, akiktől azt reméltem, hogy valami csodát fogok hallani.

Összekapaszkodott a barna (ragyás) és egy szőkés nyeszlett figura, és széles mosollyal elénekelték nekem a nótát. A többiek éljeneztek, tapsoltak, kurjongattak, így én is csatlakoztam a refrénhez már a végén. Mindig gyorsan megtanultam azokat a mondókákat, altatókat, amiket idesanyám mondott nekem, így rövid idő alatt bebifláztam a két versszakot.

A fiúk „elmagyarázták” a szöveget, és meggyőztek, hogy ez a vidám kis dal biztos tetszeni fog otthon anyámnak is, főleg, mert olyan ügyesen, átéléssel tudom máris előadni.

Büszkén feszítettem, és alig vártam, hogy mielőbb hazaérjek, és előadhas-sam idesanyámnak a dalomat. Azért megvártam a 8-át, addig pedig kerültem anyámat, nehogy elszóljam magam idő előtt.

Nőnapon hajnalban kiosontam a mezőre, és a legszínesebb vadvirágokból formás csokrot rittyentettem – utólag megmondom, a csalánost jobb lett volna elkerülni, de mellette virított az a kis lilás virág, amit kinéztem – idesanyám-nak.

Nagy mosollyal büszkén düllesztett mellyel álltam vigyázban anyám előtt, és kívántam boldog nőnapot.

Ő pedig hatalmas ölelést és rengeteg csókot nyomott kócos fürtjeimre és maszatos arcomra. Olyan boldogok voltunk, Istenem! Igen ám, de eszembe ju-tott a nóta. Ha már megtanultam, gyakorolgattam, hát előadom tán, hogy még több ölelést és csókot kaphassak az én dolgos idesanyámtul.

Nekiveselkedtem és teli torokból bögve, mint ahogy a suhancoktól hallottam, elénekeltem a két strófát. A refrénre már nem maradt időm, mert anyám felriadt a döbbenetből, és már emelte is ütésre az erősebbik kezét. Ettől lett csak nagy az én ijedtségem, nem értettem, mi lelte, hogy az előbb ölelt, csókolt, most meg mindjárt „szíjat hasít a hátambul”. De nem kérdeztem meg tüle, futottam, ahogy a lábam bírta, ki a házbul vissza a mezőre, és felmásztam a vad-körtefa legmagasabb ágára. Vacsorára is alig mertem haza somfordálni, pedig erősen megéheztem a nagy danolászásban.

Azóta sem tanultam nótát vicceskedvű sihederektől, vagy ha igen, azt bizony idesanyámnak el nem mondtam soha.

Seprényi Kinga

Én még mindig tudom...

- Értsd meg apu, hogy nem bírod már a gondját viselni, 24 órás felügyeletet igényel, te meg elmúltál 90, nem bírod megemelni se. Többedjére kerül kórházba, mert kiszárad, nem iszik, eszik rendesen és még zavartabb, mint általában.

Jó néhány éve már annak az agyvérzésnek, amivel a felesége testi, de elsősor-ban szellemi leépülése kezdődött. Kitartóan ápolta, próbálta még mindig a feleségét látni a nő egyre üresedő tekintetében. Nagy bánata volt, hogy a

dédunokák már nem találkozhattak érdemben a feleségével, csak egy rá részben hasonlító árnyékkal, nem tapasztalhatták gondoskodó szeretetét.

- Jövünk, amikor csak tudunk, de munka mellett nem lehetünk itt szünet nélkül. Anyu teljesen kiszámíthatatlan, bármikor foghatja magát, és elindul a világba, amíg te máshová figyelsz. Hidd el apu, jobb lesz ott neki abban az ápolási otthonban, vigyáznak rá, látja naponta ápoló, és bármikor meglátogathatjuk.

Meglátogatni?! Az ember a feleségéhez nem látogatóba megy, hanem együtt él vele! Megemészthetetlen volt számára, hogy tartósan, vagy akár végérvényesen külön költözzön a feleségétől 65 év házasság után. Megígérte neki, hogy egészségben, betegségben, míg a halál el nem választ.

- Apukám ne hidd, hogy nekem nem fáj így látnom anyut, az én drága anyukámat, az egykori tevékeny, kedves, mosolygós, anyukámat. Már meg sem ismer bennünket, azt sem tudja, te ki vagy!
- Édes gyermekem, neked ő csak az anyád, de nekem a feleségem, a másik felem. És ha ő nem is tudja, ki vagyok, én még mindig tudom, hogy ő ki...

Sigér Fruzsina

A cseresznyeszedés

Egyszer mesélt a nagymamám egy történetet, amikor még leány volt. Hárman voltak ők testvérek, akik minden vasárnap, amikor a falu harangja megkondult, templomba mentek nagy örömmel. Nem volt egyéb kedvenc járgányuk csak egy biciklijük, amit nagyon kedveltek. Minden vasárnapi istentisztelet után, a dédtatám elvitte őket a magyarósi hegybe cseresznyét szedni. Jó móka volt ez mindig számunkra, hiszen mindig gazdag élményekben, kalandokban volt részük, hiszen jó pár kilométerre volt ez tőlünk. Már a testvéreivel alig várták ezt a cseresznyés időszakot, amikor együtt a család elmehettek egy közös kirándulásra. Néha-néha szinte le is estek a fáról, mert nem tudtak még annyira jól mászni, de ettől sem rettentek vissza, jót nevettek egymás ügyetlenségén. Dédtatám mindig nagy szeretettel intette az óvatosságra. Miután teletömték a pocakjukat a jó ropogós cseresznyével, lemásztak a fáról, hogy megpihenjenek. Pihenés közben, szórakozásképpen, feltették a fülük mögé a cseresznyét, fülbevalóként ékeskedett, csüngött a fülükön. Ámulattal nézték, hogy vajon kinek a legszebb, legpirosabb a cseresznye a fülén. Szórakozásképpen kippetogtatták a cseresznyék magvait és versenyeztek, hogy ki pattintsa messzebb. Jó szórakozás volt, izgalommal számoltuk, hogy ki nyeri meg a versenyt. Dédtatám igazi focis szurkolóként élte meg ezt a csodálatos versenyi pillanatot.

Nagymamám örömmel nyugtázta, hogy ő volt az, aki sikeresen kiállta ezt a próbát. Ahogy hallgatta nagymamám mesélését, öröm töltötte el a szívem és büszkeség, hogy az én nagymamám nyerte ezt a versenyt. Nem szóltam semmit, csak némán figyeltem és hallgattam mindazt, amit mesélt. Örömtől repesve mesélte nagymamám, hogy ez nagyon jó élmény volt számukra. Mindig sok cseresznyével tértek haza, de minden alkalommal estig kellett maradniuk, hogy leszedjék a messziről viruló cseresznyét a fáról, mert ha nem, a leszedésről gondoskodott másvalaki. Egyszóval lelopták. Abban az időben dédtatám megvett egy fát, ugyanis a kolektivizálás elvette az emberektől a gyümölcsöst, és ha azt akarták, hogy legyen honnan szedni például cseresznyét, bizonyos váltásdíjat kellett fizetni érte. De mit meg nem tesz egy szülő a gyerekek kedvéért. Karkosarakat vittek magukkal és abba szedték a cseresznyét. Hát volt olyan, hogy a fáról leestek, lecsúsztak, letörött az ág, de nem ütötték meg magukat erősen, mert már jól megedződtek a sok cseresznyeszedés során. Felejtethetlen pillanatok voltak ezek a napok mindannyiuk számára. Családi program volt már számukra a biciklivel való menés cseresznyét szedni, volt amikor tehát szekérral mentek, hiszen abban az időben nem volt még autóbuszjárat. Mikor tehát szekérral mentek, az ő éneklésüktől volt hangos az utca. Gondolhatjátok, hogy milyen gyorsan haladtak ezzel a szekérral. Jó alkalom volt a közös éneklésre, népdal tanulásra. A nagymamáméknak számos piros babos kendőjük volt, azért, mert akkoriban az volt a divat, és mikor dédtatám hazaért a munkából minden vasárnap, akkor nagymamámék felvették a piros-babos kendőjüket, és úgy indultak el. Ahogy mentek, mendegéltek felfele Berébe, az emberek azt mondták, hogy: na ennek az öregnek jó sok piros babos kendős leánya van! Nagyiék csak büszkén néztek előre, hiszen őket csodálta a falu népe. Így mentek cseresznyét szedni, több éven át.

Nagymamám még most is úgy emlékszik ezekre a napokra, mintha a tegnapi történet volna. Nagy tágasra nyílt szemmel hallgattam nagymamám mesélését, egy rövid ideig én is ott voltam vele cseresznyézni. De jó is volt! Gondolom ti is örültetek volna, ha nagymamámmal ott lehettetek volna a piros babos kendősök csapatában, hiszen én ott voltam, még ha nincs is ilyen kendőm, a szekeren voltam gondolatban.

Siklódi Anna

„Holnap kell menni sartrét”

„Rura, mond meg Kárornak, holnap kell menni sartrét!” - hangzik a kijelentés Süket András bá szájából, s mert beszédhibás volt szegény minden „j” betűt „r”-nek ejtett.

Szerettük gyermekként, amikor jött az öreg azért is, mert viccesen beszélt, de leginkább, mert tudtuk, hogy ha kicsi tata megy az esztenára (gerendából, deszkából készült nyári szállás) a juhokhoz sajtért, akkor biztos minket is magával visz, és ez felért nekünk egy külföldi kirándulással.

Elkezdődött este a pakolászás, tata készítette a szekeret. Egész éjjel egy szemhunyaszt sem aludtunk hűgommal, olyan nagy volt az izgalom, elvégre mentünk szekérral a juhokhoz, a „Kozánsorkára”.

Végre virradni kezdett. Öltöztünk, reggeliztünk. Nagy volt a nyüzsgés, jövés-menés. Mama készítette a nagy zöld hátizsákot, falni valót rakott bele, csiprot (csészét) víznek, eső ellen nejlont, ha netán elromlana az idő, ami gyakori volt fent a havasokban, és nekivágtunk a pár órás útnak.

Unokatestvérem Csíkszeredából épp nálunk, falun nyaralt, így őt is magunkkal vittük a nagy útra.

Lassú tempóval haladt, vagy mondhatnám zötykölődött a szekér, egy „szekérderek” gyermekkel, na meg két felnőttel. Bandi, az egyes ló húzta az ő megszokott tempójával, mert tudni kellett róla, hogy enni nagyon szeretett, de gyorsnak nem igazán lehetett nevezni, épp el nem aludt a monoton lépegetésben. Hatalmas, jámbor jószág volt, nagy barna őzike szemekkel, egy igazi családtag, gyermekként sokat lovagoltunk rajta. Csodaszép hátasként, nem egyszer csöszlónak is elkérték a falubeli fiatalok, szüreti bál idején. Ilyenkor szörnyen büszkék voltunk rá, mert kicicomázva, igazi mesebeli paripának is beillett volna.

A falu határát meghaladva, különösen szép látvány tárult elénk, a végtelen fenyőerdő, a messzeségben a Madarasi Hargitával, a székelyek szent hegyével.

Kényelmesnek nemigen lehetett mondani az utazást, rázott a szekér a gördöngyös, köves úton, de minket egy cseppet sem zavartak a körülmények, minden úgy volt tökéletes, ahogy azt az adott helyzet adta.

Kanyargó hegyi patak mellett haladt el a szekér, sűrű erdei növényzet lepte be a köves út két szegélyét egyedi, leírhatatlan illatot árasztva az arra utazó vándor számára. A vadmenta illata keveredett a vadvirágok, a fenyőerdő, a keserűlapu illatával. Csak a szekér zötykölődése zavarta meg az erdő csöndjét. A madarak csicsergése, a tücskök ciripelése, a fenyőerdő zúgása megnyugtatóan hatott az ember lelkére.

A Csíki útnál mind leszálltunk a szekérről, csak egyedül Lacika, az unokaöcsém maradt a szénával megrakott szekér derékban. Ő még kicsi volt a meredek hegyoldal megmászásához és szokva sem volt a gyalogláshoz. Húgommal, mint két kis zerge vágunk neki a meredek hegyoldalnak, pedig mi sem voltunk túl nagyok, talán tíz- tizenkét évesek lehettünk.

Tata ment a ló előtt, mi a szekér mögött ballagtunk egészen addig, amíg a távolban meg nem pillantottuk az esztenát, ahol a juhnyáj tanyázott. Akkor, mint a bolhák pattogtunk vissza a szekérre, mert rettenetesen féltünk a pásztorkutyáktól. Azok még meg sem láttak, csak a közeledő szekér hangját hallhatták, amikor mintha puskából lőtték volna ki őket, úgy rontottak be az oldalon, egyenesen felénk. Még a szekérre is képesek lettek volna felszökni. Félelmetes élmény volt, a szívünk a torkunkban dobogott. Egyetlen reményünk kicsi tata volt, aki mint mindig, most is megőrizte higgadságát. Az arcán soha nem láttuk a félelemnek a legapróbb nyomát sem. Nyugodt hangon csak annyit szólt hozzánk:

- Juh mellé!

S mert az állat megérzi, ha az ember fél - akkor jobban támad-, de a nyugalmat, magabiztosságot is, így egyből elhallgattak, pedig falkában voltak, mint a farkasok, mikor vadászni indulnak. A pásztor is végre észrevette, hogy idegen szekér közeleg, és így szólt rájuk:

- Vissza a juhokhoz!

De ekkorra már mind körül állták Bandit a nagy piros lovunkat és tatát. Farkukat csóválva, kíváncsian szaglászta a levegőbe. Okos, megfontolt egy állat a juhászcutya. Akárcsak a farkasoknál, náluk is megvan a vezér, aki a falkát irányítja. Itt Mutuj névre hallgatott fehér színű vezérük, nagy természetével, magabiztos megjelenésével tiszteletet parancsolt. Ha a vezérral szót ért az emberfia, a többi ártalmatlanná válik. Egy jó juhászcutya a juhokért és gazdájáért (értsük itt a pásztorokat) a végsőkig is képes elmenni - beszéljünk akár egy vadállat támadásáról-, életét adná értük. Kifejezetten éber jószágok. Általában békésen viselkednek, de az első jelre már ugranak, bátorságukhoz fogható nincs.

Amikor végre megállt a szekér az esztana előtt, egyesével, ölükből hordtak be minket az esztana köré épített kerítés, népies nyelvén „lészák” mögé. Akkor már barátságosabban viselkedtek a kutyák, de az előbbi első találkozás még hatással volt ránk. Nem is merészkedtünk ki onnan egy darabig, csak biztonságos távolságból mustráltuk a helyszínt és környékét.

Bizonyos iratlan szabályok uralták a juhászok szállásán az életet. Rendetlen gyereknek ott helye nem volt. Illett viselkedni még úgy is, hogy az erdő közepén, messze a civilizációtól voltunk. Az egyik ilyen szabály, ami

emlékezetemben megmaradt, hogy az esztana küszöbére leülni tilos volt, mert úgy tartották a juhászok, hogy bevonzza a rosszat.

A főpásztor, a juhász Hatos Misi bá megvendégelt minket minden finomsággal, ami egy ilyen helyen leginkább kikerül: ordával, sajttal, zsendicével. Utóbbi zománcos csiporban (csészében) szolgálták fel.

A vendégszeretetükért cserébe mi is elészedtük a házi köccséget, amit még mama pakolászott volt össze otthon a nagy zöld hátizsákba. Szalonna, házi kenyér, szilvapálinka került ki a puttonyból, mert üres kézzel az esztenára nem illett menni.

S hadd nyerjünk betekintést a pásztorélet egy napjába, mert amiért minden napjuk egyformán telik, unatkozásra nem igazán futja az idejükből. Minden nehézség ellenére megvan a maga szépsége is a pásztoréletnek: a szabadság, a nyugalom, a csend, a friss levegő, a természettel való harmónia. A juhok kosárban alszanak, a kosarat bizonyos időközönként úgymond forgatják. „Kosárforgatásnak” nevezik ezt, és a juhtartó gazdák végzik. A hely ganyézására (trágyázására) szolgál.

A pásztorok korán hajnalban madárcsicsergésre kelnek, s a reggeli rutin után - juhok megfejtése, reggelizés, kávézás, tej leszűrése és megoltása, mosogatás - irány a legelő. Dél körül visszatérnek ebédelni. Egy keveset pihennek, ők úgy mondják „hevernek” és estig visszahajtják a nyáját a legelőkre. Este, sötétedés előtt térnek vissza az esztenához, újra megfejtik a juhokat, moslékot adnak a kutyáknak, amit savóból és korpából készítenek naponta egyszer. Miután ellátták az állatokat ülnek le ők is vacsorázni, majd a nap zárópontja a sajtkészítés.

A sajtok tárolására, érlelésére külön épület szolgál. A jó pásztor vigyáz a tisztaságra, a higiéniára, figyelni kell arra, hogy a hűvös, szellős tárolóba ne kerüljenek legyek. A sajtot mindig a főpásztor készíti el. Keresztet rajzol az oltott tejbe, majd óvatosan összetöri a korábban összeállt masszát. Miután egy keveset hagyta állni, kézzel lassan összegyűjti az alvadékot és gézbe rakja. A savót leszűri, hogy ne vesszenek kárba a benne maradt sajtdarabkák. A gézben lévő masszából kinyomkodja a folyadékot, és az összeállt sajtot sajtkendőtől présbe helyezi. Súlyként követ helyez rá és pár óra múlva a sajt már fogyasztható. A hátra maradt zsíros savóból ordát főznek és zsendicét. A zsendice a forralt savóban úszkáló túrócsomócskákat jelenti.

A juhokkal Szent György napján állnak ki, és Szent Mihály napján költöznek haza.

Késő délután járt már az idő, a nap már lemenőben volt, amikor mi is készülődtünk a hazafelé vezető hosszú útra. Miután tata számba vette a jószágokat, kezét rázott Misi bával, elköszöntünk és elindultunk a szekérrel, ezúttal lejtőre a meredek hegyoldalra. Még a szekérről utoljára búcsúzóul

visszapillantottam, és jóleső érzés járta át szívemet-lelkemet. Szerettem azokat az embereket, azt a tájat a maga egyszerűségével.

A Csíki úthoz érve tatával besétáltunk az erdőbe. Eldugott egy hely volt az, ahová vezetett minket. Csak aki jól ismerte az erdőt tudta, hogy ott mit keresen. Egyszer csak az elhagyott egykori kaolin bánya szája tátongott ott, feketén, mogorván.

A visszaúton megkóstoltuk a Csíki úti bórvizet is.

Este már nem kellett az altatás, a szokásosnál korábban ágyban voltunk. A friss levegőnek, a jó ételnek, az egész napos szekerezésnek és a sok gyaloglásnak köszönhetően hamar elnyomott az álom. Álmomban az esztenán voltam a juhoknál és a két pásztorkutya, Mutuj és Brezój bozontos kobakját simogattam.

Sipos Júlia Tímea

Piros bicikli

Volt egyszer egy öregember, aki a lehetetlent is megtette, és az akkoriban nehezen elérhető dolgokat is megszerezte két kis unokája öröméért. A legtisztal-lelkűbb, a legőszintébb és legszeretetreméltóbb ember, akit mindenki tisztelt, becsült az egész környezetében, és akire meleg szívvel emlékezünk mindig, mert derék életével, jó példával járt elől úgy felnőtt, mint gyerek szemében.

Igen tudom, arra gondolsz most, hogy ilyen ember nem is létezik, mert manapság igen ritka az az ember, aki ennyi pozitív tulajdonsággal rendelkezik. De én szerencsés vagyok, mert ismerhettem, s mert az unokájának mondhattam magam.

Úgy kilenc-tíz éves lehettem, amikor hatalmas ajándékkal lepett meg minket drága nagyapám. Emlékszem, május volt, mert nevünk napjára érkezett meg a „csoda”, egy hűvös, esős nap végére. Épp sötétedett kint.

Kopogtak az ajtón és a szomszéd lépett be csuromvizesen, de akkor még nem sejtettük, mi lehet e késői látogatásának fő oka. Ritkán lehetett látni itthon akkoriban, mivel külföldön dolgozott. Nem sokat időzött nálunk, két-három szót válthattak tatával, már indult is haza.

Ekkor kicsi tata megkért minket, hogy menjünk ki az ereszbe (előszobába). Nem értettük a dolgot, hogy miért kellene ilyen késői órában mászkáljunk kint, de amikor az ajtó megnyílt és mi kiléptünk, addigi életünk legcsodálatosabb látványa tárult eléink. Egy csodaszép, vadonatúj, ciklámen-piros, női „Mountain bike” sport bicikli. Csillogtak rajta az eső cseppek, ahogy a halvány lámpa

fénye megvilágította, mint ezernyi apró csillag az éjszakában. Egy igazi ékszer volt a maga valóságában.

Húgommal csak kerülgettük, nem hittünk a szemünknek és próbáltuk megérteni, hogy mit kereshet egy ilyen csoda nálunk, mivel eddig álmodni sem mertünk egy ekkora ajándékról. Akkor megkérdezték, tetszik-e nekünk, mert-hogy a mai naptól a miénk, és hogy kicsi tatától kapjuk ajándékba.

Soha nem felejttem el a jóságos mosolyát, ahogy ott állt szótlánul és a hitetlenkedő unokáit szemlélte. Nem kevés időbe telt, amíg az elménk elfogadta, igenis miénk a bicikli, nálunk marad, és senki nem jön utána később, hogy elvigye. Mint két madárfióka repültünk kicsi tata nyakába, hogy jól megölelgessük őt és puszkával halmozzuk el.

Akkoriban az is nagy dolog volt, ha valaki másodkézből egy használt biciklit kapott, hát még az, hogy egy aprócska gyerek, aki még biciklizni sem tudott - mivel nem volt, amin megtanulja azelőtt -, egyből egy vadonatúj csillogó-villogó kerékpár tulajdonosa lett. Az már felért egy valóságos varázslattal.

Bátran kijelenthetem, hogy párja nem volt az egész faluban. Csodájára járt a környék apraja-nagyja. Sokáig ki sem mertünk menni vele a kapun. Két okból kifolyólag sem: mert rettenetesen féltettük, de biciklizni sem tudtunk.

Ekkor kezdődött a „csoda” második fele, megtanulni biciklizni. Hosszú, nehéz tanulás vette kezdetét, esésekkel, sérülésekkel, de mi akkor sem a kék-zöld térdünket és nem is a vérző tenyerünket féltettük, hanem a biciklit, nehogy baja essen, netán karcolás keletkezzen rajta. Sokszor estem vele. Egy alkalommal pedig a csúrkapunak is nekicsapódtam vele tanulás közben olyannyira, hogy forgott velem a világ, de ez kedvemet soha nem szegte, mert az eredmény megérte. Hosszú, nehéz, fájdalmas hetek után, már értettük a biciklizés csínját-bínját, vagy legalábbis úgy gondoltuk.

Már kicsinek bizonyult az udvar, sóvárogtunk ki az utcára. Anyu a lelkünkre kötötte:

- A biciklin a két szemetek!

Ami annyit jelentett, hogy úgy vigyázzunk rá, mint a két szemünkre.

Könyörögtek a szomszéd gyermekek, ha csak egy kicsit is, de mehessenek vele, de mi a világ vagyonáért sem adtuk volna oda senkinek.

Ekkor történt, hogy a szomszéd fiú irigységből heccelni kezdett, hogy ő még szaladva is gyorsabb, mint én biciklivel, így én sem hagyhattam magam, hát belementem gyerekésszel a fogadásba. Az utcánktól, a közeli üzletelig volt a kiszabott versenytáv. A szomszéd fiú gyalogosan, én az új biciklimmel álltam rajthoz. A környékbeli gyermekekből állt a szurkolótábor. Így vette kezdetét a verseny, ami már fél távon eldőlt, nagy előnnyel érkeztem az üzletek elé. Örömben, s a győzelem hevében az első féket húztam meg a hátsó helyett, s az is rásegített, hogy frissen volt megszórva az út apró salakkal (törtkövel), így

látványosan, repülve érkeztem meg a célhoz. A bicikli kicsúszott alólam, én meg az utca közepén találtam magam sajtó lábakkal, kezekkel. A sírás kerülgetett, gombócok szorították a torkomat, a fájdalom csontomig hatolt, alig bírtam lábra állni. Szégyenkezve szedtem össze a földön heverő új biciklimet, amit így már néhány kisebb karcolás díszített.

Így nyertem meg életem első és egyben utolsó bicikliversenyét, mert a saját történetemből okulva, soha többet nem álltam rajthoz.

Utólag tudtuk meg, sok évre rá, hogy kicsi tata milyen sok munkája volt benne a bicikli árában. 1995-ben a „Nagy széltörés” után, a gatterek (keretfűrészrészek) fénykorukat éltek. Tata akkoriban rengeteg fűrészlapot fent meg, hogy az így összegyűjtött kevéske fizetéséből később gyönyörű biciklit vásároljon két apró unokájának.

Sipos Júlia Tímea

Egy pillanat műve!

2014. június 9-e Pünkösd hétfő volt.

Anya a konyhában tevékenykedett, én pedig apával játszottam a nappaliban. Mi egy kertés, kétszintes családi házban laktunk. Azon a napon apukám szólt, hogy felmegy az emeletre és lekapcsolja fönt a klímaberendezést, maradjak ott és játsszak tovább. Akkor már majdnem 2 és fél éves lehettem. Én, mint örökmozgó kisgyermek elindultam apukám után a lépcsőn, és már nem sok kellett volna, hogy felérjek, de elvesztettem az egyensúlyom és visszaestem a lépcsőn. Közel 2,5 métert zuhantam. Apukám és anyukám is oda-szaladt, és látták, hogy a földön fekszem.

Azonnal mentőt hívtak. A mentős doktor bácsi azt állapította meg, hogy valószínűleg semmi bajom, de ha a szüleim úgy gondolják, bevizsgálhatok egy alaposabb vizsgálatra a kórházba. A szüleimnek hála elindultunk a kórházba és megkezdődtek a vizsgálatok. Szerencsére a hasi ultrahang nem mutatott ki semmi rosszat. Aztán jött egy újabb vizsgálat, amikor a fejemet vizsgálták. Mivel én még nagyon kicsi voltam, így el kellett altatni, hogy ne mozogjak. Sajnos a vizsgálat kimutatta, hogy a koponyámon egy tíz centiméteres törés látható. Szerencsére a műtétet megúsztam, mert az agyi ödéma, ami a nagy ütődéskor a fejemben keletkezett, a gyógyszerek hatására kezdett visszahúzódni. Egy hétfő voltam kórházban. Anya és apa elmondása szerint nagyon ügyes voltam, hisz egy héten keresztül feküdnöm kellett. Nem állhattam fel, nem sétálhattam, és nem játszhattam a többi gyerekekkel. Apukám és anyukám végig mellettem voltak. Eljött a nap, amikor hazamehettem és ennek mindenki nagyon örült. A

doktor bácsitól elköszöntem, és ő a lelkekre kötötte, hogy fél éven keresztül most kicsit más lesz az életem, mint a többi gyereknek. Nekem sem szaladni, sem pedig ugrálni nem volt szabad.

Szomorú voltam, de tudtam, hogy vár otthon valaki - a kiskutyám. Ha akkor ő nincs ott, talán nem lettem volna ennyire nyugodt és szófogadó gyerek. Akkor bár nem fogtam föl, hogy ez történhetett volna máshogy is, és hogy lehetett volna nagyobb baj is, akkor abban a pillanatban ő volt a legjobb barátom. Ott volt mindig. Amikor szerettem volna a többiekkel játszani és szaladgálni, de nem tehettem, megvigasztalt, és ez most sincs máshogy. Különleges kapocs van közöttünk. Mondanom sem kell, hogy a szüleim, a családom és a barátaink is nagyon aggódtak értem. A szüleimnek nagyon nehéz volt a következő fél év is, hiszen nagyon kellett rám vigyázni. Természetesen azóta még a széltől is védenek.

Azt szokták mondani, hogy minden rosszban van valami jó. Eddig nem találtam benne a jót, de most, hogy 10 év után a szüleim elmondása alapján leírhattam a történetem, rájöttem, hogy azon a napon egy új lehetőséget kaptam. Arra is ráébredtem, hogy „*egy pillanat*” műve is nagy hatással lehet egy ember életére.

Vigyázzunk az életre, mert egy hatalmas, megismételhetetlen csoda, amit csak egyszer kaphatunk meg.

Stima Petra

A szeretet kezei

Az üveges verandán ül a kagyló alakú vesszőfotelben, én meg előtte a támlás, pirosra festett kisszéken. Fogom a kezét és csak mesélek, mesélek... Ez a legelső kép, ami eszembe jut ha rágondolok. És eszembe jut. Naponta. Már harminchárom éve.

Mamám... az öt gyermekes, „háztartásbeli” parasztasszony, akinek a gondjaira bíztak fél évesen, mert az állam akkoriban hat hónapban határozta meg az igénybe vehető GYES időtartamát, így Anyának dolgoznia kellett, miközben mellette még technikumba is járt.

Mamám... az otthon, a biztonság, a szeretet, az odafigyelés, a nyugalom. Tatámmal együtt mindig ők ketten jelentették ezt nekem. Az agyondolgozott, óvó két kezét, melyekkel a textilpelenkát óvatosan a két duci karom alatt áthúzva, kétrét görnyedő derékka támogat, míg én kövérkés lábaimon megteszem az első lépéseket a ház előtti járdán. A vidám, odabújós-kacagós kora reggeleket az ágyában, mialatt Tatám már megjárta a friss, forró kenyérért a

közeli Kenyéryárat. A kovászos uborkát, libazsíros kenyeret evős - amin mindig rajta hagyta a piros héját -, mezítlásos utcai kóborlásokat a többi gyerekkel, aminek már az emlékére is összefut a nyál a számban.

A ház előtti székre kitett bádogteknőt, amiben ha nyáron felmelegedett a víz, iszonyú nagy hancúrt csaptam fürdés közben, vagy a hokedlire terített színes viaszosvásznat, amelyre meleg nyári alkonyatkor a szalonnás - fokhagymás „katonákat” rakta elém ha kértem, bármennyire is nagy voltam már.

Meg a minden évben frissen meszelt parasztház előtti csemegeeszőlő utolsó fürtjét. Ami mindig az enyém volt. Csak az enyém.

És az arcát... a nyolcvan évesen is szép, ránctalan, sima arcát, melyet még akkor is körülölelt hosszú fonatú, ezüstös haja... az arcát a kórházi ágyon, ahogy a kórterem ajtaja felé fordulva egyre csak várta, hogy végre jövek-e.

Azt mondják, ha valaki a holtak szeretetébe kapaszkodik az azért van, mert az élőké nem elég. Lehet... vagy mert az övék pótolhatatlan.

Szabadkainé Ágoston Eszter

Éjféli ajándék

Néhány éve vártam már unokákra, de csak nem akartak megérkezni. Lányom is, fiam is bizakodással intettek türelemre, de én egyre erősebben sóvárogtam utánuk. Ha csak rá gondoltam, hogy nagymama leszek, máris hevesebben vert a szívem. Nagy igazság az, ha Isten ad, bőven ad. Nálunk is így lett. Egy napon éppen hazafelé igyekeztem a munkából, amikor megcsörrent a telefonom: „Anyukám, kettő lesz!” - hallottam a lányom örömtől elfülő hangját a vonal másik végén. „Mi kettő?” - kiáltottam a kagylóba. „Ikreim lesznek!” Egyszeriben megfordult a világ velem. Már láttam lelki szemeim előtt a pufók arccskákat, és éreztem a semmivel össze nem hasonlítható „babailatot”. Mivel a lányomé két száz kilométerre laktak tőlünk, az örömmel együtt az aggodalom és a féltés is beköltözött a szívembe. Mint később kiderült, nem volt alaptalan. A harmincegyedik héten császármetszéssel megszülettek a kislányok. Amikor megláttam őket, mindenhol csövek lógtak parányi kis testükből. Eliza volt a nagyobb, ezerhétszáz grammal, Rebeka a kisebb, 1200-zal. Úgy éreztem, minden álmom összeomlott. Az orvos elmondta, hogy Rebekát alig tudták az anyaméhből kiemelni, mert szinte elúszott, elbújt a kéz elől, amely „erőszakkal kitepte” őt abból a biztonságos fészekből, amely harminc héten keresztül védelmezte, melengette őt. Történt mindez akkor, amikor még nagyon jó lett volna abban a puha oltalomban megerősödni, felkészülni erre a rideg világra. Eliza napról - napra szépen fejlődött, de

Rebeka hamarosan súlyos fertőzést kapott. Heteken át küzdöttek az életéért az orvosok és a szülők egyaránt. Hathetesen sürgős életmentő műtéten esett át és 90 dekára fogyott. Hála Istennek, szerencsésen gyógyult egy fővárosi kórházban, ahol az édesanyja éjjel-nappal mellette volt. Ekkor már bizakodtam, hogy fizikálisan felépül. Ő is küzdött, olyan erővel kapaszkodott az Életbe, hogy az orvosok is megcsodálták ezt a vasakaratot, ezt az élni akarást. Nekünk nem volt más dolgunk, „csak” segíteni őt ebben az ember feletti harcban. Sikerült, de egy dolog még mindig aggasztott. Azon rágódtam, hogy a fizikai felépüléssel vajon kézen fogva jár - e majd az értelem is. A sok gyötrellem nem károsította-e a szellemi fejlődését? Az orvosok azt mondták: „Az idő előrehaladtával majd meglátjuk.” „Nesze semmi, fogd meg jól!” - gondoltam, s attól fogva – mint szakember – figyeltem képességeinek alakulását. Az édesanya a helyzet magaslatán volt minden cselekedetével, s a lányok egyre feljebb kapaszkodtak azon a csúcson, melyet úgy hívunk, személyiségfejlődés. Rebeka semmivel sem maradt le ikertestvérétől, talán csak egy kicsit törékenyebb alkatú, de ma is olyan erős akaratú, okos, céltudatos minden tevékenységében, mint annak idején az életéért való küzdelemben volt. Alighogy túljutottunk az egyik évben ezen a „nagy kalandon”, a következő év elején a fiamék állítottak be hozzánk csillogó szemekkel: „Édesanyám, dupla nagymama leszel!” Nekik is ikreik lettek, de ott egy fiú és egy kislány. Ők könnyedén, tánclépésben jöttek a világra, mindannyiunk nagy örömeire.

Ez a 4 unokám van. Ha választani kellene közülük, azt mondanám: „Inkább vegyék le a fejemet, de nem tudok választani.” Nincs is rá szükség, hiszen az én lelkem közepén ők ülnek ott négyen, egymásba kapaszkodva, más-más erényekkel, de csordultig telt szeretettel a szívükben. Számos aranyos kis történet rőzselángként világítja meg az együtt megtett utunkat. Egy eset azonban mégis kiviláglik a többi közül.

Szilveszter éjszaka volt. A gyerekeim közösen vettek részt egy óév búcsúztató programon, a 4 unokát (két 2 éves és két 3 éves) pedig ujjongó örömmel én vállaltam erre az éjszakára. Éreztem, hogy felejthetetlen lesz. Játszottunk, báboztunk, nevtünk, vigadtunk közösen, míg a 4 gyermekből 3-at éjfél előtt kifárasztott a sok élmény, elnyomott az álom. Egyedül Rebeka maradt ébren, mert ő meg akarta várni minden áron az újévet. Éjfélkor koccintottunk, ő, a nagypapa meg én, aztán odamentünk az ablakhoz, ahonnan tudtam, hogy jól látható lesz a tűzijáték. Rebekát felállítottam a karosszékre, hátulról átöleltem, elhúztuk a függönyt és átszellemült várakozással néztünk a vár fölött sötétlő égre. Hamarosan felröppentek az első tűzvirágok, piros, sárga, zöld, narancs, s ki tudja még hány féle-fajta szemkápráztató gyönyörűség. Rebeka szeme különleges ragyogással telt meg a csodálatos látványtól, a lélegzete szaporábbá vált, ahogyan eltöltötte ez a mágikus élmény, arcára kiült az elragadtatás

szépsége, és kiskezeit maga előtt szorosan összekulcsolva ujjongott: „Olyan boldog vagyok, hogy azt sem tudom, mit csináljak.”

Én is. Hiszen egy elsuhanó pillanat halkán lerakta tündöklő ajándékát lelkem tornácára, hogy örök nyomot hagyjon ott a múlt időben, majd búcsút intve tova tűnjön az Élet zajos országútján.

dr. Szabó Erzsébet

Várva várt nap

Sötét volt még, a közúti világítás is égett mikor álmomból keltve a nővérem Anna súgta a fülembe itt a nagy nap. S ha emlékeim nem csalnak izgatottan ugrottam fel. Hisz ezt vártam Karácsony óta. Igaz még félig álmosan, de ahogy a lépcsőn mentem le az ablakon már láttam édesapámat. Tudtam, hogy régóta van fent, hiszen már ahogy a hagyományunk is tartja az üstben már pörkölt főtt. Mindig tágra nyílt szemekkel néztem, ahogy ott áll egy nagy üst mellett. A konyhába érve rántott húsok hada volt. Anyukám pedig négy nagy fazékba főzte a töltött káposztát. Az egész család kivette a részét. Ugyanis Annán kívül még volt három nővérem. Kata és Anikó a sátrat díszítették, Móni pedig anyának segített. Egyszer csak a nagy nézelődésbe Anna hangját hallottam. Jaj, nekem futottam is befelé. Ugyanis még rengeteg teendő volt, én pedig alig vártam, már hogy a rózsaszín kis ruhám rajtam legyen. Hiszen én voltam a koszorúslány. Miután felöltöztünk és minden kész volt már indultunk is a városházára. Nagyon izgatott voltam, hiszen nem mindennap van esküvő. A Városházát szépen lassan megtöltötte a sok rokon. Majd belépett Anna. Sose felejttem el olyan volt, mint egy hercegnő. Hófehér ruháján megcsillantak az apró kövek. S szőke hajába pedig egy ezüst tiara volt. Kicsit irigy voltam persze és elképzelttem, ahogy én állok, ott Ken pedig a másik oldalon. Nagyon szerettem a Barbie meséket. A szertartásnak vége lett. El is indultunk haza. Anna és Peti a szokásosan feldíszített kocsival mentek. Mindenki dudált nekik. Hazaérve Anya és Apa egyből elkezdtek pakolni, hiszen kezdetét vette az igazi sátras lagzi. Ilyenkor az egész család összejön, több mint százan forogtunk a kertben. A sátorban lócák, az asztalokon pedig finomabbnál finomabb ételek. Mindközben a sarokban egy egész zenekar énekelt és mulatatta a népet. Hatalmas buli volt. Ahogy apám mondaná „Ha Szalóki Lány esküszik, azt mindenki meghallja” ez most sem volt másképp, hiszen ez már évekket ezelőtt is így volt. A felnőttek táncoltak a gyerekek pedig egy-egy süteménnyel a kezükben rohanguáltak. Apa fürdött a dicséretekben, hiszen üstben ő főzött a legjobban, a családban. Az a több száz ember csak úgy sürgött forgott a kertben. Amint leszállt

az éj gyönyörű fények villantak fel a sátorba. Anna és Peti egymás szemébe nézve táncoltak. Kicsit nyálás is volt, de felnőtt szemmel inkább csodálatos. Nagy kiabálás szakította félbe a romantikus táncot, hiszen nincs lagzi szöktetés nélkül. Apa és a rokonság férfi tagjai talicskába rakták Annát és már ujjongva futottak is. Peti feladata volt a megkeresés. Nem sokra rá Anna nevetve tért vissza Peti ölébe. Fel sem fogtam mi történt már hozták is a tortát. Hatalmas volt sose láttam még ekkora emeletes fehér, csipkés csodát. Emlékszem titokban két szeletet is kaptam, hiszen csak én voltam a koszorúslány. Miután mindenki megette a tortát a zenészek még hangosabban énekeltek Móni pedig egy kosárral a kezében kiabált: „Eladó a Menyasszony”. Olyan volt, mint egy film dobálták a pénzt és mindenki táncolt. Kicsit fáradt voltam már, de tudtam, hogy muszáj ébren maradni, hiszen nincs mindennap lagzi és végre én is táncolhattam vele. De mire forgott kettőt megint eltűnt, nem nagyon értettem hova megy mindig, de akkor Apa felkiabált: „Elmúlt éjfél, asszony lett a lányból” és már ment is a zene, én pedig megpillantottam immár piros ruhában. Kicsit féltékeny is lettem és oda súgtam anyának, hogy ez nem ér, hiszen én nem kaptam két ruhát. Ő csak felnevetett hangosan a testvérével. Ahogy visszaemlékszem csodálgattam őket. Hiszen annyira szép volt. Gyerekkorom óta az ételek és az ilyesfajta ünneplések a hagyomány, talán ezért is lettem szakács. Hiszen így már minden eseményen én főzök, hol bográcsba, hol üstbe, a családom pedig büszkén áll mellettem. S ha gyermekem lesz az ő lagzija is ilyen lesz majd. Hiszen a hagyományokat tovább kell vinni.

Szalóki Evelin Dorka

Karácsony

A karácsony a legnagyobb ünnep minden ember számára, hiszen akkor ünnepeljük a kis Jézuska megszületését.

A karácsonyt régen is úgy ünnepezték, hogy fenyőfát díszítettek az emberek és finom ételeket főztek. Nagyatám elmondása szerint, amikor ő kisgyermek volt, az anyukája saját kezűleg készítette a díszeket a fenyőfára, a nagyobb gyerekek segítségével. Régen nem voltak ilyen csillogó-villogó különböző színű gömbök, csúcsdíszek és elektromos lámpák, mivel áram sem volt a házban. A díszek papírból, vattából készültek. Diót, almát aggattak a fára. Az angyalka is papírból volt. A diót ezüstpapírba csomagolták, gyufát szúrtak a közepébe, annak a végére cérnát kötöttek és így akasztották a fenyőfára. Az alma csumájára szintén cérnát kötöttek és azokat is a fa ágaira akasztották. Kukoricaszárból kis darabokat vágtak, azokat csomagolták be ezüstpapírba, mintha szaloncukrok lennének. A gazdagabb családoknál igazi

szaloncukor is lógott a fán. Szikrahányókat és gyertyákat is tettek rá, de azokat nem volt szabad meggyújtani. Vattacsomók díszlegetek még a zöld ágakon, mintha fehér hópihék lennének. A fa hegyére a csillag helyett papír angyalkát vagy masnit tűztek. A gyerekek csak narancsot kaptak ajándékba, aminek nagyon megörültek, mert akkortájt ritkaságnak számított. Szakajtóba szalmát tettek, erre kalácsot, diót, hagymát, fokhagymát és szerszámokat helyeztek és betették a karácsonyfa alá. Vagy a konyhában az asztal alá tették, ahova előzőleg szintén szalmát szórtak be. Tatám mesélte, hogy az is szokás volt, hogy az apukája a szobába szórt szalmát a földre, (akkor még nem volt szőnyeg) és ők, mint gyerekek, abban a szalmában ugráltak, hemperegtek. (Hú, de jó buli lenne most is abban a szalmában hemperegni.)

Karácsony 24-én, a böjti napon az asszonyok bablevest főztek és mákos gubát készítettek ebédre. Az ebéd előtt mézes almát, diót és fokhagymát ettek az emberek. Este éjféli misére mentek, onnan hazatérve kocsonyát vacsoráztak. Másnap, karácsony napján, 25-én szintén templomba mentek, az ünnepi szentmisére. Dédnagymamám kacsát sült ebédre, mellé répafőzeléket és krumplit készített.

Nagyszüleim ezeket a szokásokat továbbadtak a gyermekeiknek - az én anyukámnak. Anyukám pedig minket tanít a régi szokásokra. Nálunk is 24-én az anyukám bablevest és mákos gubát készít, amit mézzel fogyasztunk, és sült halat készít. Amikor asztalhoz ülünk, a régi szokásokat felelevenítjük. Először anyukám egy almát annyi részre vág, ahányan az asztalnál ülünk. Szétosztja. Mindenki kap egy kis szeletet. Ehhez az anyukám egy kedves mondatot is hozzáfűz, ami így hangzik: Bárhol is vagy a világban, a karácsonyi alma jusson eszedbe és vezessen haza. Majd a diót, fokhagymát is mézzel fogyasztjuk el és aztán jöhet a főétel.

Én azt szeretném, ha az emberek még sokáig így ünnepeznék a karácsonyt, mert ez nagyon szép és jó szokás. Ezeket a régi szokásokat majd én is tovább szeretném adni az én gyermekeimnek, hogy ez a gyönyörű néphagyomány soha ne vesszen ki.

Szerezla Viktória

Megöregszünk

Az öregember a földúton bandukolt. A szomszéd faluba igyekezett, ahol a nemrégiben megözvegyült lánya lakott. Nehéz volt a járás, a föld csupa hegehupa, a botja is lépten-nyomon beleakadt valami fűcsomóba vagy egy megnyúlt gyomindába. Nehéz volt a lelke is, a fia elküldte otthonról. Mit küldte! Kírákta a szűrét, mint valami nemkívánatos idegennek. Még most is káromkodásra áll a szája, ha eszébe jutnak azok az istentelen szavak.

- Eleget volt már itt nálunk, apám. Nem gondolja? Átmehetne lakni Borihoz is. Úgyis egyedül van, mióta az urát kikísérte a temetőbe – mondta a fia, miközben jóízűen kanalazta a jó, hagymás paszulylevest az asztalnál.

Az öreg erre letette a kanalát, eltolta maga elöl a tányért, úgy nézett a gyerekére az őszülő, busa szemöldöke alól.

- Osztán mi bajod van velem? Tán a lábad alatt vagyok?
- Hazajön a gyerek. Bevégezte az iskolát, itt fog lakni nálunk. Innen jár majd be a városba dolgozni. Már a motort is megvettük neki. Kell neki a szoba.
- Az én szobám? Ahol ötven évig éltem anyáddal, míg ki nem vittük szegényt a temetőbe?
- Hát abba. Nincs olyan sok szobánk, tudja jól. Más öregek már leköltöztek volna az alsó épületbe, a nyári konyhába, ha a fiuk megnősül.

A menyé, a csöndes, vékony kis asszony megszólalt:

- Maradhatna apánk, hiszen megférnének ők ott a Józsival.
- Ugyan, Juli, majd pont egy ilyen vénemberrel akar együttlakni a gyerek. Hallgathatná a régi, avas történeteit vég nélkül.

Az öreg felállt, fejébe tette a kopott szőrű kucsmáját, fogta a botját, és csak a menyé felé biccentett, amikor kilépett a konyhaajtón.

Ahogy ment végig a falun, először sebesebben, majd lassítva a járást, arra gondolt, hogy a menyé mindig sokkal emberségesebb volt hozzá, mint a saját fia. Pedig eleinte hogy ellenezte ezt a kis, semmi jányt, akit egy szál pendelyben tudtak csak férhe' adni a „templom egere” szülei. De hát szerelem vót, jött a gyerek is nemsokára, a Józsi fiú. Ű meg belenyugodott, rájuk íratott mindent, házat, földet, amit a szegény feleségével összeszerezték. Ugyan mondta akkor az ügyvéd, hogy be kellene venni a papírosba a hóttig való tartást, de ő ezt feleslegesnek tartotta. Megbízott a fiában. Boris, a lánya, jól ment férjhez, az ura traktoros volt a gazdaságban, házat is vett, mire megnősült. Szépen éltek, míg az a fránya baleset meg nem történt vele, ami aztán elvitte.

'Vajon, hogy fogadja Bori, akinek semmit sem juttatott a vagyonból?' Az esküvő óta nem is nagyon találkoztak, csak sátoros ünnepeken. Aztán a

vejével is vitába keveredett, más volt a véleményük a téészesítésről. A lányát meg azért kerülte, mert belül valahogy érezte, nem volt igazságos vele. Meggyorsította a lépteit, amennyire fájós lábai engedték, nem akart a sötét estében odaérni.

A lánya háza benn volt a faluban, nem messze a templomtól. A kertkapu zárva volt, az ablakok is sötétek voltak, nem lehetett semmi mozgást észlelni odabentről. Most mit csináljon? Neki támaszkodott a kerítésnek. Várt. A lécek közötti réseken kikandikáltak a krizantémok. A felesége kedvenc virágai voltak, azokat nézegette. 'Hej, ha vissza lehetne forgatni az idő kerekét!' Nehéz volt akkor is élni, nehezebb, mint most, de fiatalok voltak, boldogok. Tudtak dolgozni napestig, ha kellett, vitték is valamire. Kikecmeregtek a szegénységből.

Aztán meglátta a lányát. Feketében volt, megsoványodva, kisírt szemekkel. A templomból jött, most lehetett az ura gyázmiséje.

- Maga az, apám? A misére jött? – szólította meg a kerítésnél ácsorgó öregembert.

- Nem, Boris, nem a misére, hozzád gyöttem.

Az asszonyka nagyra nyitott szemekkel nézett rá.

- Együttem túllük, befogadsz-e? – tette fel egyenesen a lányának a kérdést.

- Hogy befogadom-e? Hát apám maga nekem, hogyan fogadnám be – borult Bori az öreg nyakába, és mintha magát is, az apját is sajnálná egyszerre, mint egy gyerek, sírni kezdett.

- Menjünk akkor be, fiam, a házba. Látom, itt is szemük van az ablakoknak. Pletykás szomszéd mindenhol akad.

Bori halványan elmosolyodott. Emlékezett rá gyerekkorából, hogy haragudott az apja, ha nem volt rendesen behúzva a függöny. Őhózzájuk ne bámuljon be senki.

Szilasi Katalin

Aratás régen

Amikor a mama gyerek volt, sok mindent másként csináltak, mint manapság. Nem voltak még ilyen korszerű gépek, mint most. Például a kukoricát sem géppel szedték.

Reggel korán indult a rokonság a kukoricaföldre leszedni a termést. Jókedvűen folyt a munka. Daloltak, viccelődtek egymással, vagy akár még versenyeztek is a szedésben. Így könnyen ment a munka, gyorsan múlt az idő. Dolgoztak kb.2 óra hosszat, mikor már megéheztek, megálltak reggelizni. Csupa házi készítésű finomság került elő a kosarakból. Mindenki jóízűen evett. Akkor még nem volt válogatás. Utána folytatták a munkát, amíg el nem jött az

ebédidő. A mama anyukája hozta az ebédet nekik. Az ebéd főtt étel volt. Mikor leszedtek egy kocsira való kukoricát (lovass kocsira valót), akkor felrakták és hazavitték. Otthon lerakták nagy rakásba és letakarták, hogy ne ázzon meg. Mikor már az összes kukoricát leszedték és behordták, akkor kezdődött a kukorica fosztása. Összejöttek a rokonok, szomszédok is segíteni, hogy minél előbb bekerüljön a kukorica a góréba, ahol majd kiszárad. Így nem megy tönkre és egész éven át etethetik az állatokkal. Nagy érték volt akkor még a kukorica. A mamáék gyerekként nagyon élvezték a kukorica fosztását, mert a leszedett csuhéjában jókat lehetett hancúrozni. Bukfencezni, ugrálni, cigánykerekezni.

Az idősek számára ezek régi szép emlékek. A mai gyerekeknek már csak mese. Ők már nem tudnak ilyet átélni, ma már minden gépesítve van.

Szócsin Lea

Csöpi

Ijedten álltam meg a ház sarkánál. Kétségbeesve néztem vissza a szüleimre és az öcsémre. Annyira vágytam már átölelni a nagymamámat, hogy a buszról leszállva előre szaladtam, én legyek az első, akit meglátnak, amikor belépünk a kapun. Most ott álltam megszégyenülten, és nem értettem semmit.

- Mi történt? – kérdezte anyám, amikor utolértek és meglátta a remegő testemet, de szó nem jött ki több a száján, megkövülten hallgatta az udvar felől kiszűrődő hangokat. Nagypapám kiabált mérgesen, nem törődve azzal, ki hallja.

- Csöpi! A fene a pofádat, még ide mersz jönni? Takarodj!

Összeomlani látszott a nagy terv, hogy anyámék Ürömmön hagynak minket két hétre nyaralni, ha a nagyszüleimnek nincs ellenvetése. Sohasem voltak ellene, hiszen mindenben segítettünk a ház körül, ha bármilyen munka adódott. De így? Ha ennyire szidnak engem, akkor biztosan nem maradhatunk. Zavartan toporogtunk a kapuban, nem mertünk beljebb menni. A szitok nem csillapodott, most már apám is dühös lett, mit tettem, amikor legutóbb itt voltunk, hogy nagypapám ennyire tajtéjkzik. Határozott léptekkel indult befelé.

- A görcs enné ezt a dögöt! Csöpi, te! – hallottam újra nagypapát. Nagymama észrevett, nagy öleléssel, boldogan sietett elénk. Amikor meglátta elképedt arcunkat, nevetve hívott beljebb, az udvarba. Minden érthető lett, amikor megláttuk nagypapát. Nem is őt, hanem Csöpit!

Elsírtam magam. Nagypapa nem szeret engem? Hogyan adhatta az én becenevemet egy ilyen ronda kutyának? Ott állt az udvar közepén egy vörös, gubancos, ragacsos szőrű, kajla fülű valami. Ha nincs az a hosszú négy lába és

az a loncsos farka, nem is hiszem, hogy kutya ez a csúfság! Az állat megérezte az ellenszenvemet, felém fordulva olyat vakkantott, hogy ijedtemben majdnem hanyatt estem. Öcsém, apám mögé bújt, anyám csak csóválta a fejét.

Hamar rendeződtek a dolgok, nagyszüleim örültek, hogy maradunk, a szüleim siettek a dolguk után vissza Gödöllőre. Nagypapa elmagyarázta, a kutya nem bánt, csak eleven. Betévedt az udvarukra, s mivel nem találták a gazdáját, enni adtak neki, és ideszokott. Na, ja, gondoltam magamban, de miért pont az én nevémet adták neki? Nem vagyok én se ronda, se vörös!

Nem volt felhőtlen a nyaralás. A kutya rosszkodott, így sohasem tudtam, mikor kiáltanak nekem, és mikor ordítanak a kutyára. A piszok tudta, jól tudta! Mindig valami rosszban sántikált, azután vigyorogva ugatott a képeembe, amikor nagypapa kiabálni kezdte: – Csöpi, te!

Megszoktuk egymást. Én jól akartam érezni magam, a kutya meg amúgy is azt csinált, amit akart. Ámde a dolgok kezdtek rosszra fordulni. A tyúkölből eltűnt pár tojás, a kacsza itató szárazon sütkérezett a napon, a pitvarajtó sarkára fordulva tátogott, nem tudni, ki nyitotta ki. A veteményes feldúlva, és egypár kiscsirkének is nyoma veszett. A kutya ártatlan pofával túrta nagypapa korholását, miért nem vigyáz a házra ez a korcs, de végül győzött az állatszeretete, és az a vörös, loncsos dög, mindig simogatást kapott.

Egy reggel szörnyűségre ébredtünk. Nagymama sírása, jajgatása riasztott fel, s ahogy pizsamában az udvarra szaladtunk, az a látvány ma is a szemem előtt van. Nagyszüleim és három nagybátyám döbbsen álltak az udvaron. A pince felé vezető betonjárdán feküdt hat kiskacsa, és hét kiscsibe. A rettenet az volt benne, hogy sorban, egymás után feküdtek kiterítve, mintha valaki egyenként rakta volna őket egymás után keresztbe az úton.

Ezt csak ember tehetette! Állat erre nem képes, mondogatták könnyezve. Mindegyiknek fojtogató nyoma a nyakán, és mind elpusztult. Az aprójószág óljának ajtaja sarkig kitérve, de a tyúkok nem káráltak, a kacsák nem sápióztak, a kakasok is hallgattak. Némán gyászoltak, egy helyben állva.

Nem tudtuk, hogyan történhetett, figyelni kezdtük a szárnyasokat. Este gondosan bezártuk őket, és minden apró zajra az udvarra siettünk. Napokig semmi. Csöpi még borzasabb volt, mint valaha. Feje búbján szanaszét álló szőre, még időtlenebbé tette a fejét. Haragudtam rá. Ha már Csöpi a neve, miért nem vigyáz jobban a portára. Lődörög egész nap, simakodik nagypapához, és jóízűen zabálja a jutalomfalatokat, amit nagypapától kiudvarol. A mi kutyánk, fekete puli, Bogács a neve. Egy teremtett lélek a portánkra be nem jöhet, rögvest ugrik és kergeti. Bármi legyen is az, azonnal jelez a gazdáinak. Fürtösen csavarodó szőre, értelmes szeme, mindenki szeretetét kiérdemeli. De ez a korcs? Ez egy hamis dög. Miért hagy rá mindent nagypapa? Hiszen éppen ő mondja mindig,

hogy az állat az állat, az ember az ember. Helyén kell kezelni a dolgokat. Miért nem fenyíti meg, meddig tűri ezt a lebzselő csúnya ebet?

Nem kellett sokáig töprengem. Egy napon, rettenetes veszekedésre ébredtünk. Sötét volt még a hajnal, de jól látszott a megismétlődő eset. Most négy csibe és négy kismacska feküdt kiterítve az úton, de meglett a tettes, nyomot hagyott maga után. A kismacskák körme alatt Csöpi ronda, vörös szőre virított. Nagypapa döntött. Csöpinek mennie kell! El kell őt pusztítani, mert a háziállatokra támadt!

A kutya megérezte. Némán hagyta, hogy pórázt rakjanak rá, csak akkor kezdett vonyítani, amikor nagypapa kivitte a kapun. Már kétutcányira voltak, de még mindig hallottuk a panaszát. Azt hittem boldog leszek, hogy végre elkerült a háztól. Nem cukkolnak velem többé a fiúk, hogy én ugyanolyan loncsos vagyok, ezért kapta az én nevemet. Nagypapa sem szólt róla többé egy szót sem, csak néha morgott valamit a bajsza alatt. A fakóvörös ördög már nem volt láb alatt. De kutya sem került többé a házhoz, Csöpi tette elijesztette még a gondolatot is. Sajnáltam nagypapát. Tudtam szeret minden állatot, sokkal jobban, mint ahogy kimutatja. Csöpi az ő döntése volt, akár az, hogy mikor kell levágni a hízót, mikor kell elpusztítani a macskaalmot, a túlszaporodás ellen. Mégsem telt el úgy a nap, hogy este ne vizsgálta volna át a macskákat tüzetesen, van-e kullancs a bőrük alatt. Szigorú, de igazságos ember volt. Helyén tudta kezelni a dolgokat.

Már felnőttem, három műszakban dolgoztam, árammérő órákat szabályoztam be, ritkán jutottam el Ürömrre nagymamának segíteni. Egy alkalommal, amikor hazalátogattam, az én dolgom volt nagypapának ebédet főzni, és kivinni a csőszkunyhóhoz, a határba. Nehezen találtam az utat, kicsit féltem is egyedül. Már messziről láttam, hogy nagypapa a kalyiba előtt vár. Jellegzetes kalapja a fejébe húzva, furcsa pózban, előre hajolva gubbasztott. Valamit nagyon nézett maga előtt. Közelebb érve hallottam valakinek beszél, valami szőnyegféle van a lába előtt, annak morog. Amikor meglátott, nem köszönt, csak a fejét félre biccentve nézett rám a kalapja alól. Vajon mit szólok, ha meglátom a lába előtt azt a szőnyeget? Nem szóltam én semmit, csak potyogni kezdett a könnyem. Meghatódva néztem nagypapámat, csak a szemem mondott köszönetet. A szőnyeg felállt, megrázta magát, és ismerőst köszöntve vakkantotta el magát. Ott állt előttem Csöpi, a maga csúnya valóságában. Vörös szőrét megszépítette az idő, néhány őszülő szőrszállal.

Szolnoki Irma

Palacsinta és a paprikás „kolompér”

- Eriggy, te koszos! – húzta félre arcát a puszim elől, amikor megérkezett. Mosolyogva akartam átölelni, de a tekintete szinte ölt, keményen, ellenségesen. Leült a szobában, csak anyámhoz beszélt. Kétségbe estem, kutakodtam az emlékeimben, vajon mit tettem, amikor nála jártam, amitől ennyire haragszik rám.
- Ugyan Anyu! – próbálta engesztelni anyám, de hiába. Nem értettem. Mindig akkor hívott koszosnak, ha olyat tettem, ami nem helyes, de adott pillanatban mégis a legjobb döntés volt. Nem feddés, hanem dicséret és elismerés. Akkor ez most mi? Miért nem szól egy szót sem?
- Hozom az ebédet, biztosan megéhezett az úton. Jó kis paprikás krumplit rittyentettem, mert tudom, azt nagyon szereti – kerestem menekülőutat a haragja elől.
- Vidd innen! Abból én nem eszem! Megértetted, te lány? – kiáltotta mérgesen, de anyámnak elege lett nagymama duzzogásából, és magyarázatot követelve, asztalhoz parancsolta. Tudta, hogy éhes, és a finom paprikás krumpli minden haragját feledteti, ha jóllakik. Valóban enyhülni látszott, anyámnak mesélt az ürömi rokonságról, a pesti állásról, amit a nyugdíj megszerzéséhez vállalt, mivel a sok pulya felnevelése, a háztáji miatt, ő nem dolgozott a tsz-ben, nem volt elszámolható jövedelme. A kávénál már én is kaptam egy halvány mosolyt, szerető szíve nem hagyott vergődni, maga mellé ültetett.
- Mit tettél te lány a nagyapáddal, amikor a nyáron eljöttél segíteni? Hogyan főzted azt a paprikás kolompért, hogy a fene ott egye meg? Azóta nagyapádnak nem tudtam a kedve szerint készíteni, csak a tiédet kívánta. Úgy főzzem, ahogyan te, mert én olyat nem tudok! Mi a görcsnyavalyát tettél bele? Ezért jöttem lányom, mert tudni akarom!

Ijedten kevergettem a kávémat. Mit mondjak neki? Mindig ugyanúgy készítem, ahogyan anyámtól tanultam. Nagymamánál is ezerszer megfőztem, ette a család jóízűen, nem volt panasa rá senkinek. Láttam várja a választ, kicsit kiszíneztem a mondandómat, hogy egéruat nyerjek, de hiába. Nem hitt nekem. Örültem, amikor végre azt mondta, lepihenne egy kicsit. Betakartam, mellé ültem, simogattam a kezét, és amikor elaludt, próbáltam visszaidézni azt a napot.

Szépen kért mielőtt a munkába menet felszállt a buszra, hogy nagyapához feltétlenül menjek ki a csöszkunyóhoz. Dobjak össze egy kis krumplit, de jó puhára főzzem, mert már alig van az öregnek foga. De mellette süssek pár palacsintát is az aprónépnek ebédre. Az aprónép a két ikerfiú volt, Bálint két fia, alig múltak négyévesek. A krumplival nem volt gondom, a két ikerrel annál

inkább. Elbújtak az ablak alá, a pünkösdi rózsabokrok takarásából várták a palacsintát. Az anyjuk tiltotta, hogy adjak nekik, merthogy én „vastagra” sütöm, a két gyerek elrontja vele a gyomrát. Dérel-dúrral jött be a konyhába, kikapta a kezemből a palacsintasütőt, és megmutatta, milyen vékonyra süssem, akkor megehetik a gyerekei.

- Jézusom! Olyan, mint a hártypapír, még a serpenyő mintája is látszik alatta! – csúszott ki a számon, s ezzel elértem, hogy tilos lett a két gyereket „megmérgeznem”!

Ám a két fiú, ahogy az anyjuk hátrament az udvarba, az ablakpárkányba kapaszkodva nyújtották a kezüket a palacsintáért. Nem volt szívem nem adni nekik, hiszen olyan illat terjengett a konyhában, hogy én is nehezen álltam meg, hogy ne egyek belőle. A paprikás krumpli fővögetett, a palacsinta is készült „vastagon”. A fiúk az ablak alatt kuporogtak, és amint hallották, hogy kettő megsült, azonnal nyújtották a kezüket. Így ment ez, míg jól nem laktak, azután mintha mi sem történt volna, játszani kezdtek, szaladgáltak az udvaron. Na, itt szakadt el a cérna, az anyjuk meglátta a lekváros szájacskákat, és olyan ordítással esett nekem, hogy a szomszédok átszaladtak segíteni, mert azt hitték, ég a ház.

Gyorsan összeraktam a paprikás krumplit egy lábasba, mellé savanyúságot és puha házi kenyeret is csomagoltam. Felkaptam a kosarat, és menekültem az átkozódó anyuka elől. Szidtam magam. Miért kényeztettem azt a két fiút, amikor nagypapa ebédje lett volna a fontosabb! Miért, miért? Mert szeretem őket, ők meg az igazi palacsintát, nem a „hártypapírt”. Csak amikor elhagytam a falut és megláttam a határban a csöszkunyhót, akkor csillapodtam le.

Nagypapa már várt, éhes volt. Elétemtem a lábost, szégyenkezve szabadkoztam, kicsit túlfőtt az ebéd. Az öreg egy szót sem szólt, szürcsölte a kanalat, harapta a kenyeret, rám sem nézett, csak annyit kért, meséljek az otthoniakról, anyámról, apámról, az öcsémről és a munkámról.

- Hű, be jó volt ez a kolompér! De jó volt! Na, ülj még kicsit, ne siess!

Beszélgessünk!

Hagytam, hogy ő beszéljen. Lassan mondta a magáét, néha felsóhajtott: – Egen! – majd törölte egyet a száján, be jó volt az a kolompér, csak azt emlegette. Hálás szemmel engedett utamra, kétszer is átölelt a búcsúzásnál, köszönte a kolompért és jó utat kívánt hazafelé, vigyázzak magamra, meghogy üdvözli a családot. Vissza-visszanéztem, integettem, majd amikor az útelágazáshoz értem, egy bokor takarásából még figyeltem őt. Űlt a kunyhó előtt, szipka a szájában, mozdulatlanul eregette a füstöt, nem nézett semerre, csak a földre, egyetlen pontra.

- Milyen magányos lehet, egész nap itt, egyedül – sóhajtottam, majd siettem a dolgom után.

Hogy milyen volt az a paprikás kolompér? Ki tudná elmondani? Úgy csináltam, mint máskor, ha gyorsan kellett. Míg a kispulyákat ettem titkon, bizony a krumpli kicsit széjjel főtt. Ettől sűrűbb lett a leve, így nem raktam hozzá tarhonyát, csak apró nokedlit szaggattam bele. A kolbász, amit belefőztem, házi volt, nagypapa készítette és füstölte. Nem volt benne semmi különleges. A kenyeret nagymamám sütötte, a savanyúságot is ő termesztette és rakta üvegekbe. Abban a kosárban vittem, amiben nagymama szokta, a kendő, amivel letakartam, nagymama házi szőttese. Nem volt abban semmi különleges! Vagy mégis?

Nagypapa bagótól átítatott illata keveredett az ürömi határ édes illatával. Csend volt és nyugalom. A barackfák némán álltak őrt, míg őrözőjük evett. A madarak sem csicseregtek. A déli nap lágymeleggel aludt a táj felett, a szellő is halkán járt, nem zavarta meg az ebédet. Jó volt együtt lenni nagypapával, nézni, ahogy jóízűen eszi a főztömet. A csillogó tekintetét, a hálát, hogy kevés időből neki is jutott kicsi. Megállt az idő, nem volt sürgős semmi, csak az étel volt a fontos, az a paprikás krumpli, ami a szeretettől, a törődéstől vált azzá, ami lett. Az az egy! Az a jó paprikás kolompér, amit Csöpi főzött és hozott ki a nagypapájának! Nagymama! Nem volt abban semmi különleges! Csak az, hogy visszavonhatatlanul volt az az egy, ami nem ismétlődhetett meg többé sohasem!

Szolnoki Irma

Nesztelen láncszemek

Másnapra hűvösebb időt jósolt a rádió. Anyám tanácstalanul készítette ki az ünneplő ruhámat. Fehér blúz, sötétkék szoknya és a piros úttörőnyakkendő.

- Fázni fogsz az iskolaudvaron, vedd fel majd a mellényedet – kérte anyám.
- Nem lehet, az sötétkék, és fehérben kell szerepeelnünk. Kötelező.

Anyám nagyot sóhajtott és aludni küldött. Szó nélkül mentem az ágyba, mert tudtam hajnalban dolgozni megy, és a pihenésre szüksége van. Odakint az utcát szegélyező vadgesztenyefák levelei halkán sóhajtoztak, a feltámadó széllel vitatkoztak. Nem tudtam elaludni. Köntösömet magamra kapva kiosontam az ajtón, mert láttam, szüleim szobájában még halvány világosság pislákol.

Anyám az ágyában ült. A kislámpa sárgás fényénél erőteljes karmozdulatokkal némán dolgozott. Szomorú fájdalom hasított belém. Már megint terítőt horgol eladásra, hogy a szegénységünket könnyítse valahogy. Sokba kerül az iskola mióta öcsém is kinőtte az óvodát, s anyám gyermekgondozói fizetése csak szerény kiegészítője apám géplakatosi keresetének. Nem akartam, hogy

meglásson, lábujjhegyen surrantam vissza az ágyamba. Végre elaludtam a jó meleg paplan alatt.

Reggel öcsém már felöltözve, fülig érő szájjal üdvözölt.

- Siess, el fogunk késni – azzal kiszaladt a konyhába reggelizni.

Kelletlenül nyújtózkodtam. Az ágyam melletti székre volt kikészítve az ünneplóruhám. Rajta egy cetlin kócos betűkkel gyorsan írt utasítást és egy leheletvékony, apró mintákkal szorosan horgolt, hófehér mellénykét találtam. Éppen elfért a begombolt ünneplő blúzom alatt, úgy, ahogy anyám javasolta.

Sohasem énekeltem olyan szépen, mint azon az ünnepélyen. Nem hallottam a többiekét, nem láttam a kottát, megszűnt köröttem a világ. Gondolatban anyámnak énekeltem, halkán, szinte csak suttogtam Csajkovszkij Bölcsődalát. A hideg szél csípte a szemem? Nem azért hullottak a könnyeim. A sós cseppek a blúzomra és anyám éjjel horgolt mellényére folytak. Nem láttam tegnap az éjjeli homályban, hogy fonalhíján, anyám a leheletkönnyű kedvenc sálját bontotta le, és abból horgolta nekem azt a kis mellénykét, amit a széktámlára terítve találtam. Érte hullott a könnyem és azért a mosolyért, ami a gyér lámpa fényénél az arcán ragyogott, miközben kezében a horgoló tű nesztelenül, serényen dolgozott.

Szolnoki Irma

Mesteremberek szakmája, családom történetéből

A cirokseprű készítés.

Kenderes hagyományai

Édesapám, munka közben

A szüleim és nagyszüleim elmondása alapján Kenderes hagyományai közé tartozik, hogy ha valakinek kiürül a fagyasztója hús tekintetében, akkor nem a hentesboltba mennek az emberek, hanem elmennek és vesznek egy hízót, amit levágnak. Nyaranta, ha sok gyümölcs terem a háznál az emberek többsége inkább cefrét csinál belőle, mint lekvárt, pusztán a végeredmény íze miatt. A szájhagyomány úgy tartja, hogy a házi pálinkának akkor van jó íze, ha nem fő bele egy gumicsizma sem. Viszont, ha belefő a gumicsizma és a pufujka, akkor létrejön az úgynevezett keritésszagot. Talán az egyik legérdekesebb kenderesi hagyomány az a cirokseprű készítés. Ezzel a szakmával

Szűcs Lóránd édesapám már hosszú idők óta foglalkozik. Saját kezűleg készíti el és értékesíti a cirokseprűket. Erről bőven a dolgozatomban is írtam.

A cirokseprű készítése Kenderesen, édesapám is ezzel foglalkozik

A cirokseprű készítés csínja-bínja, fortélyja

Ha az emberek elmennek piacolni, akkor nagy a valószínűsége, hogy fognak találkozni cirokseprű áruval, viszont igazi jó minőségű cirokseprűt az ember nagyon ritkán talál. Szoktak a nagyobb üzletek is árulni, de azokon erőteljesen látszik, hogy „szinte felszállni sem lehet vele”. A jó seprű elkészítéséhez elengedhetetlen a tudás a szakértelem és a megfelelő seprűcirok. A seprűkészítés alapjai elkezdődnek már minden év tavaszán azon belül március közepén, ugyanis ekkor kerül elvetésre a seprűcirok. Vagyis a komplett cirokseprű készítés a vetéstől az eladásig tart.

Na de mi is az a cirok?

A cirok magas, széleslevelű pázsit kóró, mely hazánkban az I. világháború után az 1920-1930 között terjedt el. A ciroknak sok különböző fajtája van, ezek közül a három legismertebb a seprűcirok melyből cirokseprűt készítenek, a takarmánycirok melynek szemtermését használják takarmányozásra (és sörkészítésre) valamint ezt a fajtát még ajánlják a klímaváltozást és az aszályt nem bíró kukorica helyett, és végül a silócirok erről röviden annyit, hogy a nevéből adódóan silóznia szokták és nagyon tápanyagigényes növény, de most térjünk vissza a seprűkészítésre. A seprűcirok jól előkészített vetőágyat igényel ennek érdekében vetés előtt a talaj felső rétegét meg kell kompaktorozni, ezt közvetlen vetés előtt kell elvégezni hogy minél kevesebb vízvesztéséget érzünk el. A vetésnél fontos a vetőmag is, az eddigi legjobban bevált vetőmag a Szegedi 1023-as. Vetést tekintve ki kell emelni a 45cm-es sortávot, 6 cm-es tőtávot és 5 kg/Ha vetőmag mennyiséget. Ki kell még emelni, hogy a seprűcirok szakállára kihatással van a talaj típusa, ugyanis homoktalajon a növény szakállja finomabb és hosszabb lesz, melyet a seprű külső takarójaként tudunk felhasználni, míg kötöttebb talajokon a növény szakállja már durvább lesz így azt már csak vállaként vagy belső takaróként tudjuk felhasználni.

A vetést hengerezés követi, ezt a munkafolyamatot ajánlatos sima hengerrel végezni, hogy a mezei bolhát elfújja a szél. Még magához a növényhez termesztéséhez tartozik, hogy a szerves trágyázást erőteljesen meghálálja, ajánlott mennyiség az 600-800q/Ha. Nagyon érdekes, hogy a mai világban nagyon sokan azt gondolnánk, hogy a növény betakarítását gép végzi. Nos ez nem ennyire egyszerű. A betakarítást emberek végzik metszőollóval. Nagyjából augusztus közepén eléri a seprűcirok a viaszérést, mely azt takarja magában, hogy a növény magját még körömmel szét lehet nyomni viszont a cirok

szakállán már megindul a viaszosodás. Tehát a betakarítás viaszérést követően kezdődik. A betakarítás több lépésben történik. Legelsőnek megfosszuk a cirok szakállát a leveleitől, majd alatta nagyjából 10 cm-rel vágjuk el. Mivel a cirok leveleit nem mindig sikerül leszakítani a szakáll végéig így ügyelni kell rá hogy ne vágjuk el a szakállát, azonban ha ez mégis bekövetkezik akkor a szakáll 2-3 szálával összekössük a szakállat és külön rakjuk a többtől. Mivel a betakarítás közben a domináns kezünkben van a metszőolló így a másik kezünkben gyűjtjük a cirkot amíg egy jó maroknyi nem lesz, ezután a már lemetszett és kitaposott cirokszárira rakjuk. Napsütéses időben 2-3-nap 40°C fokon meg is szárad, száradást követően érdemes délután kimenni és összeszedni ugyanis reggel még harmat van, viszont délutánra már elpárolog és délután már feltehetőleg már nincs is olyan meleg.

Az összeszedéskor a sorjára rakott szakállakat kell kisebb kupacokba összesztócolni majd madzaggal kévébe kell kötni őket és ezeket a kévétet is kupacokba stócolni, hogy egyszerűbb legyen felrakni a futóra, amivel hazahozzuk. Itthon raklapokon tároljuk a még lemagozatlan kévétet úgy, hogy egyszer a kéve szakállá előre egyszer pedig hátra nézzen. Erre azért van szükség, hogy a kupac ne boruljon el, ugyanis, ha a szakállá folyton egy irányba lenne, akkor elborulna.

A szakáll lemagozása az október vége fele szokott bekövetkezni ugyanis a cirok pórja az nagyon csíp, hogy éreztessük, mennyire csíp itt egy példa rá: rizspor * 1000 = cirokpor. A por miatt ezt a munkát sokan nem is tudják megcsinálni, mert bepirosodik a szemük, allergiás reakciók jönnek létre. Azért október vége fele szoktuk csinálni, mert ekkor már úgymond elül a cirok porja. Ennek főként az a szerepe, hogy lefésülje a cirokszálról a cirokmagot és a szakállat ki is egyenesítse, ha van benne kisebb egyenességi hiba. A legelső válogatást is megcsináljuk ugyanis az elvágott és nagyon görbe szakállakat külön kévébe kössük.

Miután megtörtént a magozás következik a szakállak méretre vágása. Négy fő részre és egy kisebb részre válogatjuk a különböző szakáll hosszúságokat.

A négy fő részből áll: külső takarónak azokat a szakállakat értjük, amelyek szép vékony hosszú szálúak, belső takarónak azokat a szakállakat értjük, amelyek nem sokban különböznek a külső takarótól, de vannak esztétikai hibái, következnek azok a szakállak. Ezek a szakállak a seprű vállat fogják megformálni, majd a kezdőméret mellyel elkezdődik a seprűkészítés ezek ugye rövidebb szakállak, végül maradnak azok a szakállak amelyek már kicsik a kezdőmérethez melyekből készülnek a szőnyeg kandalló és tetető seprűk. A szőnyeg, kandalló és tetető seprűknél is külön kell válogatni a négy fő szempont szerint a szakállakat.

Válogatás után következik a méretre vágás, ennek az a szerepe, hogy hatékonyabb legyen a nyélre kötés. A méretre vágott szakállakat be kell áztatni azért, hogy nyélre kötésnél a már egyszer kiszáradt anyag megpuhuljon, és ne törjön.

Mivel már minden elő van készítve a nyélre kötéshez így el is kezdhetjük. Első lépésként a nyelet belefogjuk a gépbe és egy szeget beleverünk a végébe, a drótot (1,4mm) rátekerjük a szegre és belé szegeljük a seprűnyél végébe utána egy teljes fordulat drótot tekerünk rá a nyélre. Elő vesszük a kezdő méretet és rácsavarjuk a nyélre. A válla, amiből a seprűnek a közepe készül azt ellenkezőleg tesszük rá, mint a kezdő méretet majd elfojtjuk a drótot két darab szeggel és a vállát visszahajtjuk a kezdőméret irányába. Ezt követően jön a belső és a külső takaró fel helyezése. Ezzel kész a seprűnyélre kötése. A nyélre kötés után jöhet a varrás. A varrásnak a lényege, hogy elérjük a seprű kellő formáját és a színes madzagokkal díszítsük. Mivel mi a seprűkészítéssel foglalkozunk szabadidőnkben így a mi műhelyünkben olyan seprű készül, amelyeknek a színskálája: kék, piros, zöld, piros, kék. A harmadik réteg (zöld) után van egy fésű, amellyel a cirok szárait elfésüljük, hogy esztétikailag jól mutasson. Nehéz kézimunka a tenyérre nézve, ezért bőrből készült védőkesztyűt kell használni.

A varrást egy úgynevezett harántöltéses módszerrel végezzük. Harántöltés: olyan technológia, amelyben nincs görcs, saját magát folytatja el a zsinag (nyolcas öltés formavégzés a tüvel). Ezzel már majdnem kész van a seprű, de még a vége nem teljesen egyenes (a szálak egyenetlen vége miatt) ezért le kell vágni azt. A vágás előtt egy 100 éves fakalapáccsal megütögezzük a seprű mindkét oldalát, hogy a válla és a varrás beigazodjon a végére. Ha ezzel megvagyunk, már csak egy határozott mozdulattal le kell vágnunk a túllógó szálakat a végéről. Ezzel a mozdulattal elkészült a cirokseprű.

A szájhagyományok szerint terjed a jó seprűnek a hírneve és így keresik fel a műhelyünket magánszemélyek, cégek, kereskedők. A műhelyünkből számos országba vittek már seprűt; Ukrajna, Szlovákia, Németország, Hollandia, Anglia, Ausztria, Norvégia.

Azt kevesen tudják, hogy az első években kézzel kellett megmunkálni a cirkot, harminc személy alig készített el 350-400 seprűt naponta. A munkafolyamat gépesítésével százhusz munkás már 6000 darab seprűt állított elő. A legelső varrógép Olaszországból érkezett, ahonnan a cirok is származik. Sokan nem tudják, hogy a cirok ehető. A II. világháborúban olyan hurkát ettem, amelybe rizs helyett hántolt cirokmagot tettek.

Valamikor főleg kézzel varrták a seprűt
A seprűgyár előbb csak belföldre termelt, majd a nyugati piac is felfigyelt a kiváló minőségű kenderesi, vagy a magyarkanizsai cirokból készített termékekre.

Négy nyugati országba több százezer seprűt szállítottak ki évente. Akkoriban a ciroktermelés kifizetődőnek bizonyult, szépen meg lehetett élni belőle. A gyár is aranykorát élte, hiszen egyévi cirokszükségletét előre felvásárolta, és három napon belül ki is fizette a termelőknek. Feri bácsi több mint harminc évig dolgozott a seprűgyárban, az igazgatók jöttek-mentek, ő viszont maradt. Az embargó alatt a gyár teljes kapacitással működött, egyetlen nap kényszer-szabadságon sem voltak a munkások, a termékek pedig devizáért lettek eladva. A seprűgyárnak milliárdosnak kellett volna lennie, ehelyett azonban napjainkban sajnos lassacskán tönkrement.

Valamikor régen jó ára volt a ciroknak, jelenleg azonban olcsón lehet seprűt kapni. Ezt a növényt egyre kevesebben termelik, hiszen az üzemanyag ára folyton emelkedik, a kézi munkáé úgyszintén, és nagyon nehezen lehet találni olyan személyt, aki vállalná a nélkülözhetetlen kézi munkát.

A seprűkészítés a megfelelő minőségű cirok kiválasztásával, majd szétválogatásával kezdődik. A mester legtöbbször az aranysárga színűt használja. A cirkot százszor meg kell fogni, amíg seprű nem lesz belőle. A szálak szelektálásakor figyelni kell rá, hogy hasonló hosszúságúakat válasszunk ki. Forró vízben 10-15 percig áztatjuk a marokba szedett cirkot. Erre azért van szükség, mert a száraz cirok eltörik, amikor hajlítják. A vágó fontos része a seprűkészítésnek, hiszen a marokba szedett szálakat vele vágjuk egyforma hosszúságúakra. A kötőgépet korábban kézzel kellett hajtani, az én drótos gépemen viszont egy motor adja a fordulatot, és a sebesség is szabályozható vele. A seprűnyelet Szelencséről, vagy más településekről szerezhetjük be, és csak mi fűjük át a nyelét, miközben a nyélbe vert szögre rátekeri a drótot, majd az előre kiválogatott cirokkal körbefogja a nyelet. A mester szaporán dolgozik, a gép zakatol, percről percre újabb marok cirok kerül a nyélre, mely egyre inkább seprűformát alkot. Közben felkerül a nyélbélés, a visszahajlított vállrész, melybe egy kis erősítést helyez, majd a kis-, illetve a seprű betakarására használt nagytakaró következik. Ezután kezdődhet a varrás, melyet régen kézzel, ma már viszont gépi erővel végeznek. A varrógépen egy satuszerű rész található, mely összeszorítja a seprűformára befogott cirokköteget, az áthúzó kamponba belefűzik a madzagot, és a gép már végzi is a négysoros varrást. Ezután újra a vágó jut szerephez, a seprű végét kiegyenlítik, és ekkor kész a termék.

A leírtak alapján megállapíthatjuk, hogy a seprűk nagyon keresett eszközök, használjuk őket az udvaron, de még a lakásban is. Manapság viszont bemegyünk a boltba, megvesszük a jónak tűnő seprűt, hazavisszük és használjuk – eszünkbe sem jut, hogy saját kezűleg sokkal jobbat, erősebbet is

készíthetnénk. Pedig így van, ráadásul nem is kell hozzá sok minden. Persze, kezdetben nagy kihívásnak tűnhet a seprű elkészítése, az is biztos, hogy nem lesznek a termékek szabályosak, egyformák, dizájnosak, de meglátjátok, hogy a célnak sokkal jobban meg fognak felelni, mint a bolti változatok! Amit be kell szerezni a seprűkészítéshez: fanyél, cirok, drót, szög, valamint fonal.

Szűcs Rolandnál egyébként mai napig hivatás a cirokseprű készítés, Roland nagyon élvezi azt a folyamatot, amikor is édesapjával betakarítja a cirkot és készítheti belőle a seprűt. A mai napig járnak vele a piacra és értékesítik a seprűket. :)

Valószínűleg Szűcs Roland folytatni fogja a cirokseprű készítését, főleg úgy, hogy a mezőgazdaságban képzelet el a jövőjét.

Gyermán János Tamás tanár

Szűcs Roland

Húsvét, az ünnepek ünnepe

Gyermekkori húsvéti ünnepeimhez az ízek, színek, illatok, virágok kavargó emlékképei fűződnek. Az izgalom, készülődés, tojásfestés, ünneplőbe öltözés, hogy szépek legyünk mire megérkeznek a locsolók. A felnőtté válás újabb színekkel, illatokkal és élményekkel gazdagították azt a képet, melyet a húsvétról őriztem magamban. Azt hittem összeállt a kép. Az az emlékkép, melyet a húsvét jelent számomra.

Az évek pörögtek, ünnepek sora követte egymást. A családi együttlét öröme és kavalkádja megmaradt. Szokásaink biztonsága kiszámíthatóvá tették a hétköznapi megtörő ünnepek sorát. Évről-évre rutinszerűen készültünk a húsvétra is.

Egyszer azonban valami megváltozott. A szokást megtörte egy különleges érzés, mely mögé szerettem volna betekinteni. Valami többet is rejt ez az ünnep annál, mint amit eddig megszoktam. Jézus halálának történetét már oly sokszor hallottam és szemlesütve, büntudattal éltem meg. Nem igazán értettem, miért kellett Isten fiának kegyetlen halállal bűnhődnie érettünk. Hol van itt az igazság? Tudat alatt talán ez az igazságkeresés ösztönzött arra, hogy megtörjem a húsvét vasárnapi ébredést.

Hajnali 5⁰⁰-ra gyülekeztünk templomunkban. Még csendes volt minden, csillagok ragyogtak az égen és a holdvilág. Valahol ébredezett egy kakas, belukorékolva az éjszaka csendjébe. Halk léptekkel közeledtek az ismerős arcok a templom nyitott ajtajához. Sötét volt bent is. Ösztönösen kerestük

a fényt. Meghallgattuk, és megtapasztaltuk a teremtés történetének sötét erejét, mely áthatotta lelkünket is. A teremtés azonban nem ér itt véget. A sötétségben megjelent a fény. Számunkra a gyertya fénye jelezte az isteni fényt, melyet tovább adtunk egymásnak, kezünkben tartva egy-egy szál gyertyát. Halovány fényük segített eligazodni a sötétségben. A sötétség reménytelennek tűnő hosszúságát a gyertyák fénye törte meg, melyek táncoltak, lobogtak, jelezve, hogy még nem ez a vég. Mindez bizakodással és reménnyel töltött el. Úgy láttam, hogy a kezemben tartott gyertya fénye egyre erősebb, ezért rászégeztem tekintetemet. Az idő múlását a gyertya jelezte, mely lassan fogyatkozott. „Mi lesz, ha csonkig égnek a gyertyák?”- futott át agyamban a jól ismert gondolat: „mi lesz ha?”.

Ekkor fejemet felemelve, tekintetem a szemben lévő falra tévedt, ahol az ablakban megjelent egy halvány fénysugár, jelezve a hajnal közeledtét. Percről-percre változott minden. Az ablak mellett a fehér falon megjelent a hátam mögött lévő ablak árnya, melyen a hajnali nap fénye felragyogott. Mint egy árnyjáték, úgy tükröződött a hátam mögött lévő ablakból beáradó fény.

A fák ágainak árnyékát hajnalpír vette körül, miközben énekeltük:

„Krisztus feltámadott,
Kit halál elragadott,
Örvendezzünk, vigadjunk,
Krisztus lett a vígaszunk,
Alleluja!”

Két ablakot láttam magam előtt. Az egyik a valóságos, a másik az árnyjáték szüleménye. Mindkettőn folyamatosan változott a nap fényének köszönhetően a látvány, az „e-világi” és a „túlvilági”. Hiteles volt számomra mindkettő.

A gyermekkoromban pirosra festett tojás értelmet nyert. A tojás Jézus újjászületését jelképezi, a belőle kikelő kiscsibével együtt. Piros színe Jézus vérére. A locsolás régen vízzel történt, melyet illatos kölni váltott fel, jelezve a megtisztulást. A nyúl a termékenység és az életciklus megújulásának szimbóluma.

Az ünnepnapokhoz hozzátartozik a sütés, főzés, családok, rokonok együttléte. Számomra a Húsvét az ünnepek ünnepe több ennél, mert megélhetővé és megérthetővé vált az újjászületés misztériuma. A sötétséget legyőzte a világosság, a halált az élet. Ahogy Szepes Mária fogalmazta meg: „Az emberi élet a legnagyobb csoda, mert halhatatlan.”

Tabajdi Éva

Életkép a múltból

Sokáig gondolkoztam, vajon miről is írjak fogalmazást. Szerettem volna egy olyan témát választani, ami egyedülálló, de azért mégis érdekes. Jöttek-mentek a hetek, és nekem még mindig nem volt elképzelésem a témával kapcsolatban. Azután, mint a villámcsapás jött az ötlet, hogy a saját, szűk családi köreimből vegyem az anyagot. Elkezdtem a régi családi iratok között nézelődni. Zsirtól és portól megsárgult fényképek, iratok és egy ócska füzet kerültek a kezembe. Nézegetem és úgy érzem, én sohasem lehetek részese a múltnak. Sohasem ismertem az apai ágról a dédszüleimet. Milyenek is lehettek? Hogyan éltek? Mindenféle kavargó a fejembe, aztán kimegyek a konyhába apa után.

- Kérdezhetek valamit? - szólok apunak, de megsem várom a választ rögtön folytatom a kérdést. - Kérlek, mesélnél nekem a dédszüleimről? Milyen volt az életük?

Apa rám néz, gondolkodik. Aztán elkezdett mesélni a nagymamám édesanyjáról. Csendesen fülelek. Dédanyám élettörténetét apróbb-nagyobb titkok, félinformációk szőtték át. Az alábbiakban apukám szavaira támaszkodva írom le dédanyám történetét.

Dédanyám 1921. október 12-én látta meg a napvilágot egyszerű emberek gyermekeként Csanádapácán, Magyarországon. Kaszaperről, egy nagyon szegény Békés megyéhez tartozó picike faluból származott. Családjá nagyon szegény volt, rengeteget nélkülözött. Édesanyja Bacsa, szül. Vidovenyecz Ilona volt, aki 1889-ben született. Édesapja Bacsa István, 1865-ban született. Édesanyjának már volt egy kilenc éves kislánya Lenti Ilona, az előző házasságából. Az első férje háborúban vesztette életét. Dédanyáék a Tanya 115 szám alatt laktak egy kisebb vert falú házban. A több elosztású (szoba, konyha, kamra) lakóépülethez egy istálló és néhány ól csatlakozott. Ehhez tartozott még egy kis szántóföld, kert és gyümölcsös. Földműveléssel, állatneveléssel foglalkoztak. Az egész életük nehéz és kemény munkával telt. Télen összejött a család, szomszédok, akik énekeltek, tréfálkoztak, megbeszélték a napi eseményeket, pletykákat s közben fosztottak tollat és a kukoricát. 1927. május 15-én megszületett a kis hugocskája Etel. Ebben az évben dédanyám iskolaköteles lett és elkezdett járni a kaszaperi iskolába, ahol csak egy tanító tanított. A tanítás kezdete és vége előtt imádkoztak. Sokan voltak egy osztályban, de rend és fegyelem volt. Aki pimaszkodott, kukoricán térdepelt, körmöst vagy pálcást kapott. Télen kályhába tüzeltek. Mindenkinek kellett hozni magával egy darab tűzifát. Szóval, ha sokan voltak az adott osztályban, akkor biztosan nem fáztak, de ha kevesebben, akkor bizony nem volt melegük. Dédanyám nagyon jól tudott olvasni, írni és elsajátította a számtan

rejtelmét, pedig csak 4 osztályt járt ki. A tanyán élő emberek nehéz körülmények között éltek. E miatt a gyerekek folyamatos iskolába járása is gondot okozott. Dédanyám is sokat hiányzott, mert mennie kellett dolgozni. A földeken és a tanyán segített már 10 éves korától, de akkor ez természetes volt. Az udvart seprte, etette a tyúkokat, kacsákat. Segített a háztartásban, a gyerekek nevelésében. Nagybirtokosoknak libákat őrzött. Vasárnapokon és ünnepeken templomba járt a szüleivel. 1929-ben megszületett a legkisebb testvére Péter. Négy évvel később férjhez ment a legidősebb testvére Ilona, akinek az évek során született 3 gyermeke - Pali, Icu és István. Ahogy teltek az évek a dédanyám is felnőtt. 1941. január 23-án beállt cselédnek Békéscsabára, mert a családja rászorult a jövedelmére. Szállását, étkezését a munkaadó biztosította neki, így fizetését teljes egészében hazaadta. Egy bankigazgatónál volt cseléd, olyan mindenes. Rendszerint reggel hatkor kelt, télen begyújtott, reggelit készített, délelőtt takarított, segédkezett az ebéd elkészítésénél, megterítette az asztalt, mosogatott, ruhát stoppolt, segített a mosásban, uzsonnát, vacsorát készített. Ügyes volt, szorgalmas és megbízható. Egy hónapra 22 pengőt kapott. Itt megtudta, hogy terhes, ezért a bankigazgató 1941. március 1-jén felmondást adott neki. Özv. Havran Lajosné nagyon megsajnálta és felajánlotta a fiának, Havran Pálnak cselédnek. Itt két hónapot volt. Itt is szorgalmasan, tisztán és kifogástalanul dolgozott. Szolgálatok után hazament a szülői tanyára. 1941. szeptember 16-án megszületett a lánya Veronika. A gyermekét leányanyaként szülte. A kis csöppséget szülei segítségével nevelte. Hogy ki volt Veronika édesapja, soha senkinek nem árulta el, de ez senkit sem érdekelt. A titkát elvitte magával a sírba. 1942. április 1-jén újra szolgálatba lépett egy asztalosmesterhez, Havran Ernőhöz. Munkáját mindig becsülettel, tiszta szívvel végezte. Havi fizetése már 80 pengő volt. 1944 nyarán megbetegedett az édesapja, így augusztus 23-án befejezte a cselédi munkát és hazament. 1944. december 16-án meghalt a dédanyám édesapja. Sok nehézséggel nézett szembe. Még a zűrzavaros, háború sújtotta éveiben is meg tudta őrizni az emberi méltóságát, a jóságát és a hitét. Mindig együtt érzett az emberekkel és ott segített, ahol csak tudott. Benne a remény sosem halt meg. Megküzdött mindenért. Ő hitt abban, hogy Isten vigyáz rája és családjára. A szörnyű háború és a sok fájdalom után sem következett béke a falujában. Azt hitte, hogy a viharfelhők kezdenek felszakadozni, s valami jobb időszak jön. De a sors csak újra és újra megismételte önmagát. 1946-ban Kaszaperen elkezdődött a lakosságcsere. Az áttelepülés lehetőségéről mindenki tudott. Mindenhol erről beszéltek. A kerítéseken, a házak falán mindenütt plakátok voltak. Röpcédulákat is osztogattak. Hangsúlyozzák, mennyivel jobb a gazdasági helyzet a másik országban, ahol mindenki kap munkát, házat és földet. Bizony nem volt könnyű döntés, hogy valaki itt hagyja rokonait, barátait és mindazt, ami az itteni élethez kötötte.

Annak a reményével mentek el, hogy ahova mennek, ott nagyobb darab jut nekik a kenyérből. Ehhez mindössze egyetlen aláírás kellett a kétnyelvű áttelepülési kérelemre. Dédanyám hallani sem akart a költözésről. Figyelembe sem vette. 1947. szeptember 7-én hirtelen meghalt az édesanyja. Akkor ismét felvetődött a családban a Szlovákiába költözés a jobb jövőért. Dédanyám testvére Etel elhatározta, ha törik, ha szakad, ő megy. Egy nagyon jó ismerőse Michal Chovanec rábeszélte, hogy próbálják meg. Semmi mást nem kell tenni, csak szlováknak kell vallani magát és a Verácskát. Dédanyám átgondolta és egy-két álmatlan éjszaka után „szabadon” úgy döntött, hogy nekivág, még annak ellenére is, hogy egy szót sem tudott szlovákul. Természetesen nem volt könnyű döntés. Mert ezzel a döntéssel tulajdonképpen elveszítette mindenét, földjeit, nemzetiségét. Itt kellett hagyni a két testvért. Nem egyszer sírt, hogy „Jaj, mi vár ránk abban a Slovenskában?” Mielőtt véglegesen elhagyták volna szülőföldjüket, elbúcsúztak az ismerősöktől, temetőben nyugvó szüleitől. Közvetlenül a vonat indulása előtt ellenőrizték a kitelepülő embereket. Hosszas ölelkezések, sírások után megmozdult a hosszú szerelvény. Az utolsó St-104/60-62 transzporttal jöttek el 1948. október 13-án. Hideg volt a nyirkos vonaton. A határ átlépésekor újból ellenőrizték a betelepülő családokat. Részükre új személyi lapot állítottak ki, és egyben megkapták a Csehszlovák állampolgárságot. Így lett Bacsa Teréziából Terézia Bačová. A papír láttán mintha szíven szúrták volna. És ez csak a kezdete volt egy roppant nehéz, fordulatokkal teli életnek. Az állomáson egy hatalmas szlovák katonai teherautó jött értük. Testvérét Etelt Hidaskürtre vitték. Dédanyám és Verácska Nádszegre kerültek. Amikor odaértek olyan házat utaltak nekik, amitől szörnyen megrémült. Az nem is ház volt inkább egy házikó. Egy szoba, konyha és folyosó. Bizony, szerény lakás, de kettőjüknek elég volt. Eredetileg ennek a háznak bizonyos Gáspár Baltazár volt a tulajdonosa. Sajnos az egész családját deportálták. A közös udvarba volt még egy nagyon öreg ház. Ott lakott a Papp Jancsi feleségével, Mariskával és a hat gyerekükkel. Elég jól kijöttek egymással. Hasonlóan a többi áttelepülthöz a dédanyám is földet kapott (2ha 23a), amin gazdálkodni kezdett, de ez nem tartott sokáig. A faluba megkezdődött a szocializmus és a mezőgazdaság kollektivizálása. Felszámolták a földeket és állami irányítás alá vonták. Idővel megszokta a nádszegi életet. Állatokat nevelt, dolgozott a földeken. Itt egyre több ugyanolyan sorsú emberrel találkozott. Nagyon örült, hogy az anyanyelvén beszélhet. Esténként az idegenben, sötétben térdre borult az ágy mellett, kezét szorosán összekulcsolva imádkozott. Verácskát beíratta a helybeli iskolába. Akkor még nem volt a magyar nyelvű oktatás. Az iskolalátogatás kötelező volt, de csak szlovák nyelven tanulhatott. Lassan, nagy nehezen kezdte elsajátítani a kötelező, számára idegen nyelvet. Dédanyám nem tudott neki

segíteni, mert nem értette azt a nyelvet. Otthon együtt olvasták esténként csodálatosan szép magyar meséket. Abban az időben még sok helyen nem volt villanyáram, televízió és rádió sem. Petróleumlámpánál vagy gyertya fényénél tanult. Teltek a napok, hónapok és egyre jobban beilleszkedtek a falu lakosai közé. Michal, a kaszaperi ismerőse, nagyon gyakran meglátogatta. Baráti kapcsolatuk szorosabb lett, szinte olyanok lettek, mint a testvérek, de kora tavasszal megbetegedett. Bevitték a kórházba, komplikált vakbél gyulladása volt. 1949. március 23-án este, mint villámcsapás az égből jött a hír, hogy Michal meghalt. Dédanyám nagyon kétségbe esett, hogy most hogyan lesz. De nem törhetett össze, hisz ott volt neki a lánya. Eltemette Michalt és tovább szorgalmasan dolgozott és gondját viselte Verácskának. Egy napon összehozta a sors Lipták Jánossal, aki egy másik faluban lakott, ő is áttelepült volt. Ő 1947-ben az egész családdal Tótkomlósról Tallósra költözött. Lassacskán elkezdte neki csapni a szelet. Dédanyám nem ellenkezett az udvarlásban. Viszonozta a kedvességét, figyelmességét és a szeretetét. De volt egy kis gond is. Dédapám akkor még nős volt, de a felesége nem akart vele jönni. Hogy miért, azt sohasem mondta el, mert ez senkit sem érdekelt. Volt nekik egy közös gyermekük is, de az még csecsemő korában elhunyt. Őszinte ember volt, az első perctől fogva mindent elmondott a dédanyámnak. Dédmamám minden emberben meglátta a jót. Senkivel sem viselkedett ellenségesen, mert tudta, hogy az életben a dolgok nem csak fehérek és feketék. Dédanyám mindig józan paraszti ésszel gondolkodott, és talpig becsületes asszony volt. Nagyon nagy támasza volt a dédapám. Idővel jobban megkedvelték egymást és barátságuk szerelemre alakult. Úgy összeillettek mind Ádám és Éva. Megszerette Verácskát is, akire úgy tekintett mintha a saját lánya lenne. Nádszegen 1949. május 2-án megalapították az egységes földműves-szövetkezetet, ahova dédmamám is belépett. 1950-ben megszületett az első gyermekük Terézia. 1951. december 9-én a másik lányuk Éva látta meg a napvilágot. A falu villamosítási programja keretében 1954 tavaszán bevezették a villanyt dédszüleimnek is. Ugyanebben az évben augusztus 28-án világra jött a harmadik lányuk Ilona, aki az én nagymamám volt. 1956. november 7-én életet adtak a legkisebb lányuknak Erzsébetnek. Hogy mennyi lemondás, kényszer lehetett egy ilyen kapcsolatban, nem tudom. Ám a házasság elhúzódásában talán dédapám helyzete volt, amely 1958 tavaszán megoldódott. Dédapám elvált az első feleségétől és már semmi sem állt útjába, hogy elvegye a dédanyám. 1958. november 15-én örök hűséget esküdtek a helyi nemzeti bizottság termében. Igaz nagyon szegények voltak, de ők sosem panaszkodtak, hanem elfogadták, amit kimért számukra a sors, és csak dolgoztak és dolgoztak. A család földművelésből élt. Dédapám egy ideig napzámosként kereste a mindennapi betevő falatot, majd a szövetkezetbe

helyezkedett el. Később aztán kitanulta a kőműves szakmát. Galántán talált munkát. Igyekezett, hogy tudjon a gyerekek ruhát biztosítani, és hogy tudjon ételt tenni az asztalra. Minden ellenére boldogok voltak, mert legalább volt kenyérkereső a háznál, s ha sok lemondás árán is, de sikerült egyről kettőre jutniuk. Dédanyám a gyerekek miatt nem tudott dolgozni, otthon kellett velük maradnia és a ház körül dolgozott. Az öt gyerekekkel otthon is volt bőven elég munkája. Vezette a háztartást, nevelte a gyerekeket. Ő volt a család szíve, lelke, aki összetartotta a családot. Dédanya feladata az volt, hogy mindig házi étel kerüljön az asztalra. A veteményes és a kert gondozása is az ő dolga volt. Mindent két kézzel termelt meg, készített el. A kenyér igazi kincsnek számított. Otthon dagasztotta a tésztát, és aztán elvitte kisütni, akinek volt kemenéje. Még akkor is azt ették, amikor már száraz volt. Még véletlenül sem dobták volna ki. Azt ettek, ami volt, és addig, amíg el nem fogyott. Húst sem ettek minden nap, leginkább csak az ünnepek alatt vagy a hétvégeken. Volt úgy, hogy 3 napig ették ugyanazt. Sok krumplit fogyasztottak, tésztát, szárazbabot, káposztát vagy főzeléket Gyakran ettek szalonnát, héjában főtt krumplit vacsorára. Nagyon laktató és olcsó volt. Sütemények nem voltak, annál inkább lepény és kalács. Az ételt kútban hűtötték. Mindig hálát adtak azért, hogy volt mit az asztalra tenni, tisztelték, becsülték az ételt. De persze nemcsak kenyeret készített, hiszen akkor még a tej sem dobozban került a házhoz. Ritka volt a tehén, sokaknak csak kecske jutott, amit a szegény ember tehenének hívtak. A házimunka akkor sem volt egyszerű. Anno nem volt mosógép, helyette mosóteknőben mosta a szennyest. Addig dörzsölte a ruhákat, amíg fehérek nem lettek. A vizet kútból húzta fel. Úgy melegítette a mosáshoz és a fürdéshez is. A vasalás sem ment olyan egyszerűen, mint most. Parázzsal töltött vasalóval vasalt, de az ingeken, nadrágokon, ruhákon mégsem volt gyűrődés. A mosogatást sem gép végezte helyette. Az edényeket forró vízzel és egy ronggyal tisztította meg. Az udvart minden nap felseperte, etette a tyúkokat, kacsákat, fejésbe is besegített. Keserves idők voltak azok, de a munkáját mindig becsülettel, tiszta szívvel végezte. Józan és egyszerű életet élt. Tisztességesen és becsületben nevelte az összes gyermekét. Lányainak nemcsak tanulniuk kellett, hanem ki kellett venniük a részüket a mindennapi házimunkákban is. Ráadásul még akkor szombatonként is jártak iskolába, és ott volt még a vasárnapi istentisztelet. Dédanyám a lányokkal katolikus templomba jártak. Dédapám evangélikus volt. Mivel Nádszegen nem volt evangélikus templom, így csak ünnepekkor járt a misére Alsószelibe. A gyerekek nagyon szerények voltak, nem vágytak sok mindenre, amit kaptak, annak meg nagyon örültek és ami a legfontosabb, hogy meg is becsülték. 1960-ban dédszüleim beszerezték az első rádiót. Akkoriban még az nagyon ritka dolog volt. Sokszor teli volt a ház. Összejöttek az ismerősök, szomszédok,

mindenki hallani akarta a legendás rádiós Szabó családot. Két évvel később meg fekete-fehér TV-t vásároltak. 1964 tavaszán megbetegedett a dédanyám. Alvás problémái voltak, fokozott szívdobogása, nagyon izzadt, remegése, étvágytalansága volt, vagy olyan állandó feszültséget érzett, amely izomfeszültség formájában is jelentkezett. Nem tudott megbirkózni az adott helyzettel. Nem tudta, hova forduljon, mit csináljon. Rátört a reménytelenség érzés, azt hitte mindennek vége. Igaz, ismerte majdnem az összes gyógynövényt, minden bajra tudott orvosságot. Szívesen adott tanácsokat aszerint, hogy mire volt szükség. Lehetett az sebgyógyítás, láz, torokfájás, de sajnos a saját bajára nem ismert orvosságot. Orvoshoz ment, amely megállapította a nehéz diagnózist, az idegek felmondták a szolgálatot. Idegösszeroppanást kapott. Az örökké vidám dédanya, komorságba fordult. Nehéz napok következtek a család életében. Néha még a légy zümmögése is zavarta. Voltak napok mikor egyáltalán nem kelt fel az ágyból. Dédapa sokat ápolta és segített neki, így a gyereknevelés is sokszor rámaradt. Gyakran otthon maradt a munkából. Kénytelen volt otthagyni a kőműveskedést és visszament a helyi szövetkezetbe éjjeliőrnek. Ahogy teltek a napok, hetek, hónapok a dédanyám erősödött és az állapota is jobbra fordult. 1965 tavaszán betegsége miatt nyugdíjazták. Lassan nőttek a gyerekek és a ház is kezdett kicsi lenni. Dédapám hozzá épített még két szobát, hogy mindenkinek több helye legyen. Teltek az évek és a gyerekek megnöttek. Mindegyik tisztességesen kitanulta a szakmáját. Verácska gyermek nővérnek tanul, Teri varrónőnek, Éva pincérnő lett, a nagymamám darus és a legkisebb Erzsébet titkárnői szakmát választott. Először Verácska repült ki a házi fészekből és hozzáment egy jó módú, cseh nemzetiségű férfihoz, Jindřich Vašekhoz. Csehország másik végében éltek, Most közelében. Ritkán járt haza, s a dédanyámék sem látogatták meg gyakran. Nem azért, mert rosszban voltak, hanem mert nem volt pénz az útra. Leveleztek, így tartották a kapcsolatot. 1965. március végétől kezdve szinte minden nap zuhogott az eső. Ez okozta, hogy átszakadt a gát a Fekete vízen és elöntötte a falu egy részét. Veszélyt jelentett a Kis Duna is. Azonnal össze kellett terelni a falu embereit. Az áradás miatt nagyon sok utcát csak csónakon lehetett megközelíteni. Biztosítani kellett az emberek mentését. Szerencsére olyan helyen volt a dédszüleim háza, hogy nem kellett menekülniük, de segíteni rögtön mentek. A dédapám a többi emberrel igyekezett gátat építeni. Mindenképpen meg akarták menteni a falut a pusztulástól, ami sikerült is. Dédszüleim megvették a szomszéd Mariska házát, vagyis jobban mondva a romjait, mert a ház egyik oldala teljesen kidőlt. Maradványait lebontották és összetakarították, de új házat nem építettek. Azt, hogy az egy udvarban lakó Papp családnak mi lett a sorsa, azt nem tudom. 1967 tavaszán nem várt meglepetés érte. Teri lánya bejelentette, hogy babát vár. Nagyon boldog volt és egyben

aggodalom töltötte el, mert ezzel a bejelentéssel gondok voltak. Teri csak 17 éves volt. A járási bíróságtól házasságkötési engedélyt kellett kérni. Dédszüleim ezt is elintézték. Nyár közepén hozzáment egy falubeli fiatalemberhez Bartalos Sándorhoz. 1968. január 1-jén megszületett dédanyám első unokája Márta. Az évek során még született két lányuk Valika és Andrea. De az öröm nem tartott sokáig. Dédapám megbetegedett. Szívproblémái voltak. Kórházba került. A vizsgálatok során kiderült, hogy még krónikus májbetegsége is van. Betegsége hosszan húzódott és nyugdíjazták. Hogy pótolja az elmaradt fizetését cirokából kezdett seprűket készíteni. 1969. szeptember 13-án Verácska világra hozta az egyetlen lányát Romanát. 1974. november 11-én dédanya harmadik lánya Éva örök hűséget esküdött Hidaši Imrével. Szintén Nádszegen laktak. Született nekik két fiuk Richard és Henrich. 1976. október elején dédapám szívrohamot kapott. Szerencsére sikerült elmenekülni a halál karmaiból. Betegségéből a régi galántai kórházban lábadozott. Pár hét után javult az állapota és az orvosok hazaengedték. Dédanyám ment érte, de haza már nem hozta. Mikor bement a szobába, dédapám vidáman ült az ágyon. Felöltözött, elbúcsúzott a szobatársától. Már ép fel akarta venni a kabátot, mikor összeesett. Már nem tudták megmenteni. Tüdőembólia és a második szívrohama volt a végzete. A kegyetlen halál 1976. november 14-én magával vitte. Fájdalmas ezt kimondani, de még leírni is, hogy milyen váratlanul történik minden, s milyen kegyetlen volt az élet a dédanyámhoz, aki csak jót érdemelt. A nem várt, szomorú esemény dédanyámat roppantul megviselte. Nem találta a helyét. Dédapámmal mindig is szerették egymást, együtt csináltak mindent, együtt sírtak, együtt nevettek. A jelenben éltek, nem foglalkoztak a jövővel, azzal, hogy mi lesz velük egy vagy több év múlva. Kemény munka, dolgozó élet és mégis tiszta és önzetlen szeretet. A szív sosem felejt, így a dédszüleim a sírig hűségesek maradtak egymáshoz. Negyedik lánya Ilona vagyis az én nagymamám 1979. január 6-án hozzáment egy királyrévi fiatalemberhez Takács Ferenchez. Nagyanyám a szülői háznál maradt a nagyapámmal. Ugyanabban az évben megszületett az első gyermekük Attila, dédmamám unokája. Nagy volt az öröm a háznál. A legfiatalabb lánya Erzsi elment dolgozni Pozsonyba. Ő is megtalálta az élete párját. Férjhez ment egy mérnökhöz Ján Jamrichhoz, akinek már volt négy gyermeke az előző házasságából. Közösen még lett nekik két lány, Katka és Zuzka. Dédanyám mind az összes gyermekre úgy tekintett, mintha a vérszerinti unokái lennének. Nagyon nehezen értekeztek, mert csak szlovákul tudtak és a dédanyám nem értette ezt a nyelvet. Annak ellenére mindegyiket egyformán szerette. Mindig öröm töltötte el, mikor új családtag érkezett. Feltétel nélkül szerette gyermekeit és az unokáit. Igyekeztek mindenkivel jó kapcsolatot ápolni, a szomszédoktól kezdve a távoli rokonokig. 1982 tavaszán Kaszaperről kapott táviratot. Meghalt a dédanyám legidősebb

testvére Icu néni. Nővére elvesztése nagyon megviselte. Naphosszat szótlánul üldögélt az udvaron és ölbe tett kézzel imádkozott. Sok éven át boldogan élt lánya családjával a kis házban. Egy idő után a ház azonban szűkösné bizonyult. Másra, újra volt igény. Ahogy az életbe lenni szokott a fiatalok 1982. október közepén elköltöztek Sellyére. Dédanyám egyedül maradt a házban. Sokat szomorkodott, hiányoztak neki a gyerekek és főleg az unoka. Ebben az időben gyermekei már a saját útjukat járták, mégis sokat gondolt rájuk és aggódott értük. Az ő jelenlétük melegséggel töltötte el a szívét, amikor meglátogatták. Nagyon sok örömet okoztak neki az unokák is. Szinte nem telt el nap, hogy ne látogatta volna meg valamelyik lánya. Megosztották egymással bánatukat-örömeiket. Leültek egy csésze kávé vagy tea mellé és kibeszélték a világ dolgait. De ahogy közeledett a búcsú pillanata, szíve eltelt iszonyú szomorúsággal. Akkor jött az ötlet, hogy mamáék visszaköltöznek Nádszegre. A lebontott ház romjai helyébe építettek egy jobbat, szebbet és nagyobb házat, ahol neki is jutott egy szoba. Dédanyám úszott a boldogságban és rögtön bele is egyezett. De nem ment az olyan könnyedén. A szomszédban élt az öreg Kusztván Pista. Nagyon szekant ember volt. Mindig talált valami kifogást, hogy miért nem írja alá az építkezési engedélyt. Sok huzavona után megkapták az engedélyt és 1983 tavaszán lerakták a ház alapkövét, addig a dédmamám házában laktak. Két éven belül már be is költöztek az új családi házba. Pár hónap elteltével leomlottak az öreg ház első falai, amit heteken, hónapokon át építettek az ősök. Pár óra alatt a semmivel lett egyenlő. A romok maguk alá temettek vagy százévnél szegénységet, bánatot, küszködést. 1985. február 21-én új családtaggal bővült a család. Megszületett az én apukám. Richard. Ő volt a ház kis Ricsije. Dédanyámnak ő volt a kis kedvence, szeme fénye. Mikor fél éves volt a nagymamámnak vissza kellett menni dolgozni. Ettől a pillanattól a dédanyám nevelte. Sokat játszottak, órákig tudtak olvasni, nagyon jól kijöttek egymással. Annak ellenére, hogy apukám nagyon csintalan gyerek volt a dédanyám sohasem emelte fel rá a hangját, mindent nyugodtan kezelt. Sohasem veszekedtek. Mindent szépen megbeszéltek. Tisztelték és becsülték egymást. 1989 tavaszán férjhez ment Teri legidősebb lánya Márti egy tizenhat évvel idősebb férfihoz Peter Profanhoz. Senkinek sem nem tetszett az új családtag. Veszélyes körökben forgott. Született nekik két gyermekük Angelika és Michal. Ugyanebben az évben Romana, Verácska egyetlen lánya lányfejjel világra hozta az első szerinti dédunokát Michalt. 1992. július 27-én kegyetlen hírt kapott. Legöregebb lánya Verácska eltávozott az élők sorából. Sajnos saját kezűleg vetett véget az életének, de ezt a dédanyám soha nem tudta meg. A család nagyon féltette őt és eltitkolta az igazságot. Az élete végéig abban a hitben élt, hogy Verácska szívrohamot kapott. Mély fájdalommal hazahozatta őt és a nádszegi temetőbe helyezte végső nyugalomra. Ez a tragédia haláláig kitörölhetetlen

fájdalmat és törést jelentett az életében. 1993. április 24-én Teriek disznót vág-
tak. Az egész család ott volt segíteni. Márti nagyon furcsán viselkedett. Min-
denkivel veszekedett, aztán hirtelen beült a kocsiba és elhajtott. Senki nem
tudta hova ment. Eltelt pár nap, de a Mártiról senki semmit nem tudott. Május
1-jén újabb megpróbáltatás érte a dédanyámat. A nap folyamán Teri szaladt át
a dédanyámhoz. Valamit kiabált, de a sírástól senki semmit nem értett. Márti
halott! Mindenki megrémülve ült. Ez a két szó
egymás mellett olyan hihetetlen, olyan fájdalmas és olyan szomorú volt a déd-
anyám számára, hogy először fel sem fogta. Nagyon nehezen szedte össze ma-
gát. A leírások a Mártira utaltak, aki nagyon csúnya autóbalesetet szenvedett
Csehországban. A jelek szerint nagyon gyorsan ment. Állítólag menekült a két
autó elől, amelyek szó szerint letolták a hídról. Ennek következtében elvesz-
tette uralmát az autó felett, átszakította a híd korlátját, és a mélybe
zuhant. A testét szinte darabokra szakította a csapás. Hazahozták a test marad-
ványait és örök nyugalomra helyezték a nádszegi temetőbe. Soha nem gon-
dolta, hogy a sors oly kegyetlen lesz hozzá. Megnyugodni ebben a földi életben
már sohasem tudott. Továbbá törődött a háztartással, a kerttel, segített az uno-
kák nevelésében. Templomba járt és nagyon sokat olvasott. 1997-ben ismét
árvíz keletkezett. Nádszeg határa olyan volt, mint a tenger, de a gátra rakott
homokzsákok megvédték a falut. Lassan teltek a napok, hónapok és évek. Jöt-
tek az apróbb és nagyobb egészségügyi problémák. 2000 telén dédanyám, mint
minden reggel ment megetetni a tyúkokat. Nagyon megcsúszott és elesett. Fel
sem tudott állni. Egy utcabeli férfi a kiabálásra átugrotta a
kaput és felsegítette a tehetetlenül fekvő asszonyt. Szegénynek eltörött a kulcs-
csontja. 2001 tavaszán ismét bekerült a Galántai kórházba. Epekő műtéten esett
át. A kórház után otthon a családja körében lábadozott. 2002 őszén Teri került
kórházba. Hepatitisz C-t állapítottak meg nála, amit nem tudott legyőzni. 2003.
október 5-én a kegyetlen halál magával ragadta. Dédanya teljesen összetört. Az
egész család tartotta benne a lelket. Kis idő múlva picit javult a helyzet. Estén-
ként a képeket és az emlékekkel teli dobozkáját nézegette, és imádkozott. Déd-
anyám az élete utolsó éveit családja körében töltötte. Jöttek a betegségek is.
Cukros lett, menni is már alig tudott. 2006 tavaszán Nádszeg történetének leg-
nehezebb időszaka volt. A Kis-Duna és a Feketevíz által körbezárt falut már-
cius 30-án két oldalról lepte meg az ár. A nagyobb veszélyt a Feketevíz jelen-
tette. Itt kellett először erősíteni a gátat. 2006.
március 31-én megszólalt a sziréna. Elkezdődött a harc a természettel. A
víz csak jött, csak jött, és jött. Falu és a környékbeli falu lakosai, rengeteg ka-
tona védtek a falut. 300 ezer homokzsákot helyeztek ki akkor a gátra. Mindenki
hősiesen viselkedett az árvíz legnehezebb napjaiban. Dédanyám sokat imádko-
zott a faluért és a család összes férfitagjáért, akik segítettek a falu

megmentésén. Sajnos ő már segíteni nem bírt. Ez évben június 27-én meghalt a második testvére, Etel. A gyengesége miatt már a temetésére sem tudott menni. Csendben a szobába elmondott érte pár imát. 2007 tavaszán agyvérzést kapott. Bekerült a kórházba. Pár hét után hazaadták. Betegsége miatt ágyhoz kötve élte mindennapjait. Sápadt volt, és halkán beszélt, a fájdalmakat szótlannul tűrte. Lánya gondoskodott róla. Ősszel romlott az állapota és ismét bekerült a Galántai kórházba. Jobbnál jobb szakorvosok gyógyították, de meggyógyítani már nem tudták. A családja csak tehetetlenül nézte, ahogy a kiváló asszonynak így kellett szenvednie. Már tudta, hogy ezt a küzdelmet nem tudja megnyerni, mint az évekkel ezelőtti hatalmas viadalokat. 2007. május 22-én békében, szeretettel a szívében hunyta le örökre a szemét. 86-ik születésnapját már az angyalokkal ünnepelte. Remélem, hogy a mennyország legszebb helyét foglalta le neki Szent Péter. Maga után hagyott 3 gyermeket, 9 unokát és 7 dédunokát és egy soha nem múló úrt. Gyakran mondogatta, hogy az élet útja kiszámíthatatlan és sohasem egyenes, sőt körbe-körbe kanyargó, jobbra-balra kacskaringós. Nagyon kemény, de gyönyörű utazás egyirányú jeggyel. Úgy kell élni az életünket, hogy soha ne veszítsük el önmagunkat. És Ő nem vesztette el.

Ezekkel a szavakkal fejezte be apukám dédanyám történetét. Egy megható történet, tele keserűséggel, szeretettel, fájdalommal, örömmel és küzdelemmel. Életkép egy asszonyról, aki megjárta a poklot, de soha nem adta fel. Hát ilyen volt az én dédanyám.

Takács Richárd

A hazáról álmodoztak

Egy napon a tanító néni nehéz házi feladatot adott fel, fogalmazást kellett írni. Több témából lehetett választani. Sokat gondolkodtam, hogy mit is írjak, végül a háborúsat választottam. Eszembe jutott ugyanis, hogy Laci keresztapám, (Moravský László) nagyon sokat olvasott és tudott is a második világháborúról. Elmentem hozzá, hogy egy kicsit kifaggassam. Megkértem, hogy mondjon valamit erről a háborúról, és főleg arról beszéljen, hogy milyen volt akkor az egyszerű emberek élete. Laci megvakarta a fejét és így szólt: „Hát, Ricsike, ez nagyon nehéz kérdés. Mit is mondjak? - kicsit gondolkodott, aztán belekezdett. Emlékszel még a dédpapádra?”

Igaz, még csak négy éves voltam mikor eltávozott az élők soraiból, de rá mindig emlékezni fogok. „Ő lett volna az igazi embered, aki pontosan tudna mesélni a háborús évekről - folytatta keresztapa – Tudod, az utolsó éveit itt töltötte

nálunk, és én nagyon sokat beszélgettem vele. Sokat mesélt nekem. Most megpróbálom elbeszélni, mit élt át valójában abban a kegyetlen világban.” Az alábbiakban keresztapa szavaira támaszkodva írom le dédapám történetét.

Dédapám 1943 őszén hívták be katonának Komáromba. Mivel a háborús évek alatt ez a város is Magyarországhoz tartozott, így őt magyar katonának nyilvánították. 1944 márciusában elvitték a mai Nyugat-Németországba, Gör-litzbe és környékére. Itt képezték ki géppuskásnak. Egy MG42-es gépfegyver kezelője volt. A kiképzés alatt elsajátította a különböző fegyverek használatát. Sokszor bekötött szemmel is szét kellett szedni a fegyvert és aztán összerakni. Ezt azért kellett megtanulni, hogy sötétben is tudják használni a fegyvereket. Többször ki akarták az egész századot vezényelni az első vonalba. A frontra való kivezénylést úgy odázták el, hogy fegyverek híján nem tudnak harcolni. Elküldték őket a fegyverraktárba, de ott nem volt megfelelő mennyiségű fegyver, ezért a következő fegyverraktárig meneteltek. Menetelés közben a főhadnagy parancsára eldobálták a fegyvereket. Ez így ment körbe-körbe a következő fegyverraktárig. A főhadnagyuk egy nagyon jó sváb ember volt. Egyszer megtagadta az ezredes parancsát is. Azt mondta az ezredesnek, hogy „Kiviszem a beosztottaimat, ha az ezredes úr is velünk tart.” E szavak után a főhadnagyot hadbíróság elé akarták állítani. A főhadnagy az éjjel elbúcsúzott tőlük, majd megszökött. Végül 1945. május 8-án Németország hivatalosan is kapitulált. A második világháború Európában ezzel a mozzanattal fejeződött be.

Dédapám csak a hazafelé vezető út foglalkoztatta. Sokat álmodozott az otthonról és a családról. Sajnos, az mind álom maradt. Csak Pozsonyig jutott el. Itt május 16-án esett hadifogságba. Egy gyűjtőtáborba vitték, ahol már többen is voltak. Az a gyűjtőhely egy tüzer kaszárnya volt. Ott addig kellett várni, míg össze nem jött annyi ember, hogy elindítsák a szerelvényt. A szerelvény május végén indult el. Csak Máramarosszigeten álltak meg, ott fertőtlenítették őket és átszállították egy másik marhavagonba. Negyvenheten voltak a vagonban. Dédapám elmondása szerint szinte hihetetlen körülmények között utaztak. Naponta egyszer kaptak enni és inni, ha ezt egyáltalán ételnek lehetett nevezni. Július első hetében megérkeztek Sztálingrádba. A vasúti szállítás után egy borzalmasan lerombolt városba értek. A halottak büze nem volt olyan jól érezhető a hideg miatt. Kitámolyogtak a vagonból, de egyeseket le kellett emelni, majd a földre fektetni. Halvány fogalmuk sem volt arról, hogy hol vannak. Már várták őket a lágerben, ami ott volt valahol a Volga folyó partján. Szálláshelyük valamiféle fabarakkban volt. Kb. 2500-an voltak. A foglyok érkezésével a barakk folyamatosan megtelt. Olyan szorosan feküdtek egymás mellett, mint a heringek a konzervdobozban. Egy pár napig pihentek, azután beosztották őket csoportokba. Az orosz örök felügyelete alatt takarították

el a háború utáni romokat. Később az építkezéseken segítettek. Mindig oda viték őket a munkára, ahol éppen szükség volt rájuk. Ez a sors bizony sokukat próbára tett, mert nagyon sokat éheztek és fáztak. Naponta csak egy szelet kenyeret és egy szál cigarettát kaptak. Volt olyan is, aki a kenyerét inkább elcsérelte egy szál cigarettára. Sokszor a helyi lakosok dobtak nekik oda egy darab kenyeret vagy egy krumplit. A barakkokban nagyon sok volt a poloska és a tetű. Ezek gyakran vérhast és tífusz terjesztettek. Dédapám sokszor kimosta az ingét és kitette este a hidegre. Reggel néha még fagyosan vette fel. 1946-ban beköszöntött a tél. Pár napig -42°C volt. Ilyenkor nem mentek munkába. A szálláshelyen is nagyon hideg volt. Téltre ugyan kaptak meleg téli ruhát, de sokszor ez a meleg ruházat sem védte meg a foglyokat a súlyos fagyási sérülésektől. Nagyon sokan megbetegedtek, volt, akinek ez okozta a végzetét. Volt olyan időszak is, mikor az emberek egymás után haltak meg. Dédapám már sokszor mondogatta, hogy most már én jövök. Mikor reggel ébresztő volt, észrevette, hogy a mellette fekvő halt meg. A halottak eltemetése a foglyok egyik legkínosabb feladata volt. Sírásó brigádok alakultak, amelyek meszesgödörökben egyszerre több hullát hantoltak el. Télen a tömegsírok ásása a keményre fagyott föld miatt nagyon nehéz volt. A sírásók állandóan hatalmas máglyákat raktak ágakból, hogy a földet kissé felolvasszák, de így is alig sikerült csákánnyal megásniuk a 30 centiméternél nem mélyebb sírokat. A holttestek a rettenetes hideg miatt nem indultak oszlásnak, sőt néha annyira összefagytak, hogy csákánnyal kellett szétverni őket, mielőtt a megásott sírokhoz vitték volna. Az olyan légerekben, ahol nagyon magas volt a halálózási arány, és a sírásó brigádok nem bírták tartani az iramot, a hullákat a lakóbarakkok mögött egyszerűen egymásra rakták, s eltemetésükhöz csak tavasszal, a föld felengedésekor láttak hozzá. Nagyon brutális módszer volt ez. Nagyon sokszor elromlott a látásuk a hótól és a vitaminhiányától. Tavasszal kötelező volt csalánt szedni és abból készítettek levest, hogy visszanyerjék a látásukat. Dédapám 1947-ben megkapta a mellhártyagyulladást. Nagyon legyengítette őt, már alig élt. A lágerbe kéthetente járt egy orosz orvosnő. Amikor meglátta őt, azonnal kórházba vitette. Nagyon sok folyadékot szívtak le a tüdejéről. Neki szerencséje volt, mert fel tudott még gyógyulni. A kórházi kezelés után a konyhába került, de csak a legyeket csapkodhatta. Az életkedvet csak azt tartotta bennük, hogy valamikor csak hazajutnak, ha felépül a város. Összesen 5 évig kellett volna ott dolgozni, de a várost 3 és fél év alatt újraépítették.

Ám a sors újból próba elé állította őket. Dédapám is megkapta a maláriát, ami ellen csak kininport kaptak. Ez a szer elvette az étvágyát az amúgy is szegény és kevés enivalótól, emiatt igen legyengült. A malária tünetei kétszer jöttek elő naponta, ami erős hidegrázás és láz volt.

Nem messze a lágertől volt egy kút. Oda szokott járni vízért Marusya nevű leány. Dédapám titokban nagyon sokat segített neki, vizet húzott vagy felsegítette a vállára a kannákat. Azért titokban, mert nem volt nekik szabad érintkezniük semmilyen civil lakossal. Egyszer ez a lány, az édesanyja kérésére hazavitte a dédapámat. Úgy nevezett „zemlankába” laktak, ami földalatti lakóhely volt. Ott a lány édesanyja adott neki valamiféle cseppeket, amitől már néhány nap elteltével kezdett jobban lenni.

Az erős honvágy sem hagyta, hogy a betegség letörje, így újból sikerült meggyógyulnia. A napok a napokat követték. Ők pedig csak dolgoztak, dolgoztak és a hazáról álmodoztak. Azon gondolkodtak, vajon miért is kell nekik messze az otthontól távol lenni, ha már a háborúnak vége, és vajon tud-e róluk valaki. Merre, hol vannak, mit csinálnak, mert nem értekezhetek a külvilággal. Alsószeliből volt még ott egy Futó Lajos nevezetű ember. Ő sokszor mondta a dédimnek, hogy: „Te Józsi, megyünk már haza.” Dédapám csak lehajtotta fejét és szomorúan azt válaszolta: „Dehogy is megyünk Lajos bátyám, mi már itt maradunk.”

De egyszer mégis csak eljött az a bizonyos örömteli nap, a hazajövetelük napja. Ez 1948. augusztus elején volt. Az úton hazafelé Máramarosszigéten kellett várni néhány hétig, még döntés születik, hogy Csehszlovákia visszafogadja-e őket. Noha Csehszlovákia területén lakott, az iratokban magyar katonaként szerepelt. Dédapám e nagy várakozásban is sokat éhezett. Volt neki egy kicsi törölközője, amit pénzért el akart adni, hogy élelmet tudjon venni. Végül több embertől kapott enivalót, így megmaradt neki a törölközője is.

Szeptember 13-án szerencsésen hazaért a szülőfalujába, Alsószelibe. A nagy öröm mellé hozzá szegődött a bánat is, mivel szüleit nem találta falujában. Testvéréhez igyekezett, akitől megtudta, hogy a szülőket és a nővérét Csehországba deportálták. Mecholupiban éltek, időbe telt, mire sikerült megtalálni őket. Egy napon éppen a falun keresztül ment, és szemközt egy ismerős asszonyt látott sietni. Az édesanyja volt! Rögtön ráköszönt. Az asszony visszaköszönt, és már sietett is tovább. A dédapám ijedten szólt rá: „Édesanyám hát nem ismer meg?” Az asszony visszanézett, és könnybe borultak a szemei. Átölelte a dédapámat és zokogva mondta: „Édes drága fiam! Hát te élsz? Mi már azt hittük, hogy meghaltál.” Szegény üknagyanyám nem ismert rá, mert szörnyen nézett ki a dédapám, meggyötörve és csupán csak 48 kilósan... Később Csehországból visszatérhettek a szülőföldjükre.

Az ember egyik lenyűgöző képessége, hogy amint beletörődik a kialakult helyzetbe, igyekszik túlélni azt. Sokakat olyan mélyen megráztak a fogságban eltöltött évek, hogy hazatérésük után nem voltak hajlandóak beszélni róla. Így volt ezzel dédapám is. Az évek során nem szólt a fogságban töltött évekről senkinek a családban. A nagymamám is csak a kilencvenes években tudta meg,

mit élt át az édesapja. Akkor fedte fel a dédapám mélyen őrzött titkát. Azt szerettem volna, hogy ha ez soha meg nem történt volna sem velem, sem mással. Számára a felhőtlen fiatal kor csak fájdalom és megpróbáltatás volt a zord idegenben.

Ezzel befejeződött a Laci keresztapám megható visszaemlékezése. Pár percig lehajtott fejjel ültünk, még megszólalni sem tudtunk. Csak egy kicsi remegő szó jött ki a torkomból. „Köszönöm.” Nagyon hálás vagyok neki, hogy elmesélte dédapám történetét. Egy egyszerű ember megrázó élményeit, aki átélte a poklok poklát. Bármerre is visz a sors, a dédapámat sosem felejttem el. Mindig becsületes, bátor és tisztességes embernek fogom tartani. Öröm tölt el, hogy ebben az írásban emléket állíthatok neki.

Takács Richárd

Szaloncukor

Az eddigi huszonkét évem alatt sok emlékekkel gazdagodtam, de a kedvenceim mindenképpen a nagymamámhoz, édesanyám anyukájához kötődnek. Gesztenyebarna szemei mindig vidáman fürkészték babaarcom, én pedig a világnál is jobban imádtam, ahogy tekintete az én barna íriszeimbe fűrődtek.

Szerettem vele lenni. De az angyalok hamar elragadták tőlünk. Ami viszont velem maradt belőle: a kedvesebbnél kedvesebb emlékek, amiket örökre a szívembe zártam.

Ehhez kapcsolódik az, hogy a családjunk legfontosabb ünnepe mindig is a karácsony volt. Sokáig nem értettem. Már bőven gimnazista lehettem, amikor édesanyámat megkérdeztem erről, ő pedig így felelt:

- Amikor kisgyerek voltam, mamád nem mindig tudta úgy elhozni nekünk a karácsony szellemét, ahogyan azt a legtöbb gyermek megtapasztalta. Tudtam, hogy ha én egyszer anya leszek, minden olyat megadok karácsonykor a gyerekeimnek, amiből sajnos én kimaradtam.

A választ sokáig ízlelgettem magamban. Tudtam, hogy mama igyekezett, hogy anyának és az öccsének olyan karácsonyt varázsoljon, amit érdemelnek, de ezt egyedülálló édesanyaként nehezkesebben ment neki.

Anya számára ezért lett fontos a karácsony. Nekem pedig miatta lett az.

Tizenhárom éves koromig, minden karácsonyt mamával együtt töltöttünk. Szenteste hatan ültünk le a karácsonyi vacsorához. A szüleim, mama, bátyám, neki a barátnője, aki mostanra már a sógornőm lett, és én. Ezen a napon kivétel nélkül mindenki nálunk töltötte az estét. Ilyenkor mindig mamával aludtam a nappaliban a kihúzható kanapén.

A karácsony nekem egyet jelent a nagymamámmal való közös emlékekkel. Bár már nélküle nem igazán olyan, mélyen él bennem a közös karácsonyi hagyományunk, ami egyik Szenteste sem maradhatott el.

De hogy mi is volt az?

Az ünnepek előtt bő két héttel már megtervezésre került a szaloncukor lopásunk haditerve. Ugyanis mi minden évben leloptuk a fáról a becsomagolt csokoládét, anélkül, hogy bárki is rájöjjön a csínyre. Így hát összedugtuk a fejünket és megrajzoltuk a házunk alaprajzát, majd belerajzoltuk, hogy hol is szokott állni a fá és piros nyilakkal jelöltük az utat a karácsonyfától a kihúzható kanapéig.

Minden egyes évben ezt az estét vártam a legjobban. Az egész délutánt mamával töltöttem, de ahogy a Jézuska meghozta a fánkat otthonra, mamával együtt indultunk el tőle a családi házunkhoz, ahol csengőszó fogadott bennünket, ahogyan hazaértünk. A szüleim, bátyám és a barátnője már a fát körbeállva vártak minket.

Mindig tökéletesen teltek el ezek a napok.

De a kedvenc részem az a Szenteste éjszakája volt. Már mindenki aludt, amikor mi felkeltünk, és odalopakodva a fához a tervhez tartva magunkat, gyorsan, ám de halkán lelopkodtuk a szaloncukrokat az ágról, alig hagyva néhányat rajta.

Másnap reggel édesapám nagyokat nézett, amikor a kifosztott fára esett a tekintete. Mamával sunyin neveltünk magunkban, amikor apa és anya azt kérdezték, hogy ki lopta le a fáról a cukrot.

Az igazságra sosem derült fény. Én pedig azóta is tartom a közös kis titkunkat.

Mióta mama nincs közöttünk, nincs kivel szaloncukrot elcsennem a fáról. Sokáig az is fájó pont volt számomra, hogy hat helyett, már csak öten ülünk le az ünnepi asztalhoz.

Ez 2021 decemberétől változott meg. Megszületett az unokahúgom, bátyám és sógornőm kislánya, akivel újra hat emberre bővültünk.

Idén lesz három éves. És ebben az évben lesz az első közös szaloncukor lopásunk.

Torma Barbara Fruzsina

Édes mostoha

Gergő unokatestvérem egyke gyerek. Sokszor irigyeltük, hogy ő mindent megkap, amit szeretne. Mi négyen vagyunk testvérek és persze anyáéknak nehezebb volt, a mi kéréseinket teljesíteni. Igaz, hogy ő meg sokszor minket irigyelt a testvéreink miatt. Mindig azt mondogatta, hogy nagyon rossz neki egyedül, pedig milyen jó lenne megosztani a gondolatait néha egy jó tesóval. Ági néném, az édesapám legkisebb húga, az anyukája, aki mindig is nagyravágyó és még a testvéreit is lenéző volt. – Neki nem kell gyerek, mert ő élni akar.

- Minek nektek ennyi poronty a szegénységre? - kérdezte megvetően apánkat. - Aki azt válaszolta

- Azért, mert minket választottak szüleiknek.

Sokáig válogatott, míg végre rátalált Lacira, egy jó módú család egyszem gyermekére. Aki édesapja asztalos műhelyében dolgozott. Értelmes fiatalember volt, nem csak a mesterséget tanulta ki, hanem egyetemet is végzett. Laci szülei nehezen fogadták el nagyravágyó menyüket. Ági néném nehezen tud alkalmazkodni. A mai napig minden úgy jó, ahogy ő gondolja. Jól éltek, meg volt mindenük csak a gyerek hiányzott. Férje és szülei sokszor megemlétték, hogy nagyon vágnak egy gyerekre, aki majd tovább tudja vinni a családi vállalkozást, ami már nemzedékek óta működik. Nagy volt az öröm, mikor Gergő megérkezett. A nagyszülők és Laci bácsi boldogsága határtalan volt. A néném kijelentette, hogy meg van, amit akartak, többet nem fog szülni. Gergőt imádták a nagyszülei és viszont. Nagyon aranyos, segítőkész, szerethető a mai napig, soha nem volt lenéző senkivel. Asztalos mester lett és diplomát is szerzett. Dolgozott, tanult és ritkán járt el szórakozni. A kötelező külföldi nyaralásra minden évben elmentek, hogy nénémnek legyen mit mutogatni a klubban. Gergőnek huszoneves korára volt motorja, autója és elkezdte építeni a saját házát a család kertjében. Viccesen mondtuk neki, hogy vigyázzon, őt szeressék ne azt, ami je van. – Az anyám figyel arra, ne féltsetek! Eddig akár milyen lánnyal jártam vagy meséltem róla ismeretlenül is elmondta mindenfélének. Egy- kettőt be is mutattam nekik, de abban sem volt köszönet, mindegyiket lealázta. Néha már apával úgy szégyelltük a viselkedését, hogy mi kértünk bocsánatot szegény megszeppent lánytól.

Gergő elkészerítőnek találta ezt a helyzetet és eldöntötte magában, hogy nem fogja engedni, hogy beleszóljanak az életébe és szívügyeibe. Az ő élete, az ő érzései. Apjának is elmondta, aki teljesen egyetértett vele abban is, hogy a házat legalább is a földszintet mielőbb be kell fejezni, mert ha jön az életébe valaki, akkor az anyjával egy fedél alatt képtelenség lenne élni. Rengeteget dolgoztak a vállalkozásban és a házon is. Ági néném nem értette, hogy mire ez a

nagy sietség. Az imádott nagyszüleinek is elmesélte, akiket hetente többször is meglátogatott, hogy mik történtek és miért akar külön élni. Ők felajánlották anyagi támogatásukat, hogy minél előbb tudja élni a saját életét, és ha a jó isten is úgy akarja, láthassák a dédunokáikat.– Anyádék már kaptak eleget és mi a köszönet? Itt lakunk egy utcába és nem ér rá átjönni. De mit is várunk tőle, hisz a saját szüleihez sem megy, pedig a szomszéd faluban laknak. Persze az örökség az majd kell neki. Remélem, lesznek olyan okosak, hogy végrendeletet írnak és kizárják belőle.

A kapott anyagi támogatással gyorsabban épült a ház. Gergőnek voltak azért barátnői, de nem mesélt róluk és nem mutatta be a szüleinek. Kereste az igazit, de nem találta.– Nincs még itt az ideje, jönni fog majd meglátod, vigasztalták a nagyszülők, akikkel mindent megbeszélte.

Egyik este édesapját felhívta egy régi barátja, hogy szüksége lenne a segítségükre. Mindenképpen találkozniuk kell másnap délután, ha lenne rá idő, akkor hat óra körül várja őket Budaörsön a Pék utca hatba. Ha előbb érnének oda, a szomszédnál van lakáskulcs kérjék el és menjenek be. Hát ez nagyon jó! Pont abban az utcában dolgozunk holnap. Az apja felidézett pár történetet, amiket együtt csináltak és éltek át régi jó barátjával. Álmukban sem gondolták volna, hogy az a nap megváltoztatja Gergő életét!

Fél hatkor becsöngettek a szomszédhoz. Egy nagyon aranyos, barna hajjú, szomorú szemű nő nyitott nekik ajtót.

- Jó napot! Már vártam magukat! Géza bácsi szolt, hogy jönni fognak.

Gergő úgy érezte mintha villám csapta volna, meg amikor összeért a kezük a kulcs átvétele közben. Hirtelen erős szívdobogást érzett, nem látott semmit csak a szomorú szemeket. A pillanat varázsát apja törte meg

- Köszönjük, gyere fiam!

- Jöjjenek be! Főzők egy kávé, amíg megérkezik a szomszédom.

- Köszönjük, elfogadjuk –vágta rá Gergő hirtelen, aki egy másodpercre sem tudta levenni tekintetét róla.

Kávészás közben Géza hívta őket, hogy sajnos késni fog, de találják fel magukat.

- Én megcsinálom addig az elszámolást, ti csak beszélgetsetek fiam!

Több mint egy órát kellett várni és az alatt annyi mindent meg tudtak egymásról mintha ezer éve ismerték volna egymást. Andrea szomorúan mesélte el élettörténetét. Szegény családban nőtt fel, két tesójával. Apja italozása és anyja zsembe természetű miatt napi veszekedések voltak. Alig várta, hogy befejezze az általános iskolát és el tudjon menni, dolgozni, hogy minél előbb a saját maga ura legyen. Dolgozott és esti iskolába járt. A munkahelyén összejött a húsz évvel idősebb gyermektelen, elvált főnökével. Szerelmes és boldog volt, mindent megkapott, amiről csak álmodott. Szép lakás, autó, nyaralások és békés nyugodt légkör. Az anyjáiék azt mondogatták, hogy ne

legyen annyira oda, mert cseléd lesz, ő ebben a kapcsolatban majd meglátja! Mire érettségizett addigra már egy kislány anyukája volt. Boldogok voltak egészen addig, míg Karesz édesapja élt. Az egyedül maradt édesanyja eladta a vidéki házát és hozzájuk költözött. A mama egy rosszindulatú, házsártos, mindenben hibát kereső és találó nő volt. Nem tudott olyat tenni, amit szó nélkül hagyott volna a takarítástól a gyerekneveléstől a főzésig mindenbe beleszólt. Pokollá vált az életük. A mama lenéző megjegyzései, - a nem vagy te semmire se való, itt semmi sem a tied ne is álmodj róla, hogy feleségül vesz a fiam! Az dolgozod, hogy kiszolgálj és neveld tisztességesen az unokámat. - Karesznek sem volt könnyű, két tűz között vergődött. Az évek alatt többször került kórházba gyomorfekélélyel, idegösszeomlással. Az infarktusa után megbeszélték Karsival, hogy lehetetlen így folytatni a közös életüket Noémi miatt is, aki közben már tízéves lett és szenvedője volt sok vitának. Fájó szívvel mondtak le egymásról és a közös életről. Akkor vette ezt a kis lakást. A gyermek az apukájánál maradt, de ő részese volt és most is az életének, közösen jártak szülőire, iskolai eseményekre. Már felnőtt, dolgozik és egyetemre jár. Gyakran találkoznak és panaszkodik a mamára, aki apja új párját is igyekszik kiborítani, pedig ő hozta őket össze. Közben meghaltak a szülei és testvérei külföldre mentek. A munkába temetkezik, de esténként nagyon magányosnak érzi magát. A sérült lelke miatt nem mert belemenni egy új kapcsolatba. Gergőre nézet és sírva mondta, hogy nem is tudja mi történt vele, hiszen még sohasem nyílt meg senkinek, ne haragudjon, hogy rázúdította az életét. Gergő hallgatta volna reggelig, úgy el volt varázsolva. Elkérte a telefonszámát, hogy hívni fogja, mert szeretne vele még beszélgetni, ha nem bánja.

- Dehogy! Várom a hívásod! – mosolyogva köszöntek el egymástól.

A találkozásra nem kellett sokáig várni. Gergő állandóan rágondolt, nem bírta kivenni a fejéből azokat a csodás szemeket, és ha az érintésére gondolt mindig áramütést érzett a szíve tájékán. Sűrűn találkoztak. Nagyon rövid idő alatt nyitott könyv volt az életünk egymás előtt. Ő az, akire vártam! – mesélte nekünk boldogan. – Ő nemcsak a szerelmem, hanem a lelkitársam is. Pár hónap után bejelentette, hogy feleségül veszi élete szerelmét. A mamáék örültek unokájuk boldogságának. A Néném hozta a formáját – tíz évvel idősebb! Gyereke van! Egy nincstelen senki! Ezt nem teheted velünk! - Gergő határozottan kijelentette, hogy ez az ő élete, majd ő eldönti, hogy kivel akarja leélni.

Az épülő ház földszintjét lakhatóvá tették közben, hiszen arról szó sem lehetett, hogy egy fedél alatt éljenek a szüleivel. Szegény Andrea rettegett attól, hogy a megtalált boldogságot ismét egy anyós teszi tönkre.

Gergő huszonhét, Andrea harminchét évesen mondta ki a boldogító igent. Csodálatos esküvőjük volt ragyogtak a boldogságtól. A hétköznapjaikat is ünnepnapként élték meg. Dolgoztak a munkahelyen és folytatták az emeleten is a

munkákat. A néném sokszor tett megjegyzéseket, igyekeztek nem észrevenni, és minden vitát kerülni. Mindenki szerette őket, aranyosak, kedvesek voltak. Sokszor hívták vendégségbe a családot, a rokonságot. Egy ilyen találkozás alkalmával, jelentették be, hogy gyermekük lesz. Nagy volt a boldogság, velük együtt örültünk. A nagyiékkal meg madarat lehetett volna fogatni, úgy repeszték az örömtől. Ági néném meg azt találta ki, hogy így akarja magához láncolni a fiát ez a jöttment.

Mire megszületett Petike addigra elkészült az emelet is. Gergőék boldogok voltak. Petikét mindenki imádták, a dédiék hálát adták az égieknek, hogy megélhették ezt az érzést. Noémi a nagylány is sokszor jött meglátogatni az öcsikét. A kicsi valamennyire meglágyította néném szívét is.

Gergő nem szerette volna, hogy testvér nélkül nőjön fel a fia. Andrea csodás anyuka, feleség és háziasszony volt. Tudták, hogy sokáig nem várhatnak a második babával. Petike hároméves volt, mikor megszületett a kis húga Annácska. A negyvenegy éves Andrea és a harmincegy éves Gergő életük legszebb időszakát élték. Minden megvolt a boldogsághoz, amit szerettek volna.

De mint minden jó dolog, az ő boldogság útlevegője is lejárt. Petike ötéves és a kicsi Anna még csak kettő volt, mikor egy rutin vizsgálat során rákot diagnosztizáltak Andreánál. Mint derült égből érkező villámcsapás, úgy érte a családot a hír. A nagyszülők, a dédik és a nagy testvér is segítettek a kicsik körül, míg Gergőék keresték a megoldást. Minden akkor ismert lehetőséget, neves gyógyítókat felkerestek, minden hiábavalónak bizonyult. Mikor kimondták, hogy áttétes és nem sok idő van hátra, akkor sem adták fel. Nagyon sokat szenvedett, viaskodott az élet és halál angyalával. Gergő a tehetetlenség miatt már az idegösszeroppanás szélén állt. Andinak lelkiismeret furdalása volt, hogy nem tudja felnevelni imádott gyermekeiket és Gergőnek kell majd ezzel megbirkóznia.

Az utolsó napokat a kórházban töltötte, Gergő végig mellette volt. A néném is bement hozzá és kérte, hogy bocsásson meg neki mindenért. Megszorította néném kezét és intett, hogy rendben van. Majd halkán suttogó hangon kérte Gergőt, hogy ne maradjon egyedül, mert kell a segítség a kicsik felneveléséhez.

- És te! - néném enyhe szorítást érzett - ígérd meg, hogy nem fogod bántani azt, akit választani fog!
- Elfogadok mindent és mindenkit csak kérlek, bocsáss meg!

Délután bevitték a gyerekeket, hogy még egyszer és utoljára láthassa, érezhesse őket. Ott voltunk mi is és elköszöntünk tőle. Nem lehet leírni az érzést, a fájdalom, a félelem, a sós könnyek illata körbe ölelte a folyosót. Úgy éreztük, hogy megszakad a szívünk, mikor a gyerekekre néztünk. Két kínokkal teli év után, azon az éjjelen elindult a fények útján.

Gergő özvegyen maradt a hatéves Petikével és a hároméves Annácskával. Vigasztalhatatlan volt. A munkába temetkezett és gondoskodott a gyerekekről, akiknek nagyon nehéz volt feldolgozni az édesanyjuk hiányát. A család és Noémi sokat segített, de Gergő ragaszkodott ahhoz, hogy reggel ő vigye őket iskolába és oviba, este mindig otthon legyen velük és ő mondja az esti mesét. Lassan megtanult egyedül háztartást vezetni, amibe addig is mindig besegített Andinak. Mosott, főzött takarított, vasalt, gyönyörű copfokat csinált Annácskának, Petivel tanult, kertet rendezett. Lassan kialakult az új életük. Sűrűn mentek a temetőbe. A néném eleinte megpróbálta irányítani. Gergő emlékeztette az ígéretére és így nyugton maradt.

Két évvel később egy iskolai anyák napi ünnepségen részt vett az egész család; a nénémék, a dédiék és Noémi is. A nyolcéves Peti olyan szívszorító köszöntőt mondott, hogy szem nem maradt szárazon. Akkor találkoztak először Ildikóval, a szomszédjuk testvérével, aki látogatóba jött. Délutánra áthívták őket egy kis sütögetésre.

- Menjünk apa! - kérlelték a gyerekek.
- Jó rendben, átmegyünk!
- Végre! Olyan régen voltatok nálunk! –köszöntötték őket.

A gyerekek hamar feltalálták magukat. Gergő is egyre jobban érezte magát a társaságban. Sokat beszélgettek és felszabadultan nevettek.

Kiderült, hogy Ildikónak megszűnt a munkahelye és Zsolti felajánlotta neki, hogy költözzön hozzájuk. –Itt sokkal több lehetőség van. Náluk bőven van hely, nyugodtan lakhat a kisházban, amiben addig éltek, míg a nagy fel nem épült.– Ildikó megölelte, drága tesóm, de jó, hogy vagy nekem! Gergőnek eszébe jutott, hogy sokszor milyen jól esett volna neki egy testvéri ölelés. Kellemesen telt el a délután és megbeszélték, hogy egyik nap majd ők jönnek át hozzájuk és folytatják a beszélgetést.

Este Gergő azon vette észre magát, hogy Ildikóra gondol folyamatosan, s hallja a szavait, látja a mosolygós szemeit, ami mögött azért ott lapul valamiféle fájdalom.

Álmában, mint oly sokszor most is Andreával beszélgetett, aki megnyugtatta, hogy ő jól van odaát. Ne szomorkodjon, miatta tovább, legyen újra boldog. – Ezt a lányt én küldtem neked, ő lehet a gyermekeink új anyukája. Az érzések nem csálnak, higgy nekem és higgy magadban!

Furcsa megkönnyebbüléssel ébredt reggel. A gyerekek vidáman készülődtek és tele voltak a tegnapi élményekkel.

- Nagyon aranyos az Ildikó, olyan jót játszott velünk. Úgy örülünk, hogy átjönnek hozzánk. Neked is tetszik ugye? – kérdezte Peti.
- Igen tetszik, én is jót beszélgettem vele.

A találkozások egyre gyakoribbak lettek a gyerekek miatt, akik rajongtak az alacsony, hosszú barna hajú, szép és kedves lányért. Gergő szívének ajtaja is kezdett kinyílni és egyre több érzésnek adott helyet.

Egy év alatt nagyon sok mindent átéltek, rengeteg közös programon vettek részt. A gyerekek már nem akartak sehová se menni Ildikó nélkül. Szép lassan alakult ki a szerelem érzése bennük egymás iránt. Kiderült, hogy Ildikónak volt egy hosszabb kapcsolata, három hónapos kismama volt, amikor szerelme motorbalesetben meghalt. A sok hatására elveszítette gyermekét. Az orvosok azt mondták, hogy többet ne próbálkozzon, mert nem lehet édesanya. Imádja a gyermekeket és minden álmát tükörként törték szét. Nagyon szereti a testvérei gyermekeit is, de Petike és Annácska újra fényt hoztak az életébe nem tudja hogyan és miként alakult ez így, de sajátjaként szereti őket. És imádom az édesapjukat ölelte át szerelmesen Gergőt. Az esküvőn sokan voltak és mindenki meg volt győződve arról, hogy boldog házasság lesz, ahol a gyerekek nem fognak szeretet hiányban szenvedni a mostoha anyjuk miatt.

A néném háttérbe szorult, Ildikó nem engedett teret semmiféle bántásnak. – Nem talál rajta fogást - mesélte Gergő nevetve anyja próbálkozásait. Példásan nevelik a gyerekeket. Szerető és boldog családi életet élnek. Ildikó sokszor elmondta nekik, - amikor a temetőbe mentek - hogy az édesanyjukhoz mennek. Ő az anyukájuk, aki nagyon szereti őket. – Mi is szeretünk téged anya!

Az idő múlt Peti már tizenkét éves, Annácska kilenc éves volt azon az anyák napi ünnepségen ahol a gyerekek közösen mondták el köszöntő versüket.

Anyák napján illatos virággal köszöntünk
Köszönjük, hogy vagy nekünk
édesanyánk te drága kincs
kinek párja nincs a világon.

Valami ilyesmi volt nem emlékszem a versre, csak arra, hogy a két gyerek, sírásra készítetett mindenkit. Édesanya nagyon szeretünk - szaladtak Ildikóhoz a virágcsokorral.

Az ünnepség utáni napokban Ildikó furcsán érezte magát. Elképzelése sem volt arról, hogy mitől van rosszul. Gergő elkísérte minden vizsgálatra. Nem találtak sehol semmi elváltozást. A nőgyógyászati vizsgálat után rémült, meg, amikor a doktor behívta őt is.

- Hát nem is tudom, hogy mondjam el – kezdte az orvos – nem tudom mi történhetett, ilyen nagyon ritkán fordul elő.
- Kérem, mondja már!
- Ildikó ön meggyógyult. Egy három hónapos magzatot hord a szíve alatt!

- Uramisten! Ez nem lehet igaz! Biztos benne doktor úr? – Földöntúli boldogságot éreztek, repülni lett volna kedvük.

A doktor úr évek óta ismerte őket és tudta, hogy orvosilag Ildikó nem eshet terhebe, de biztos volt benne, hogy nem adják, fel, mert nagyon vágnak egy közös gyermekre, velük együtt sírt. Önök jó emberek. Azt gondolom, hogy Ildikó testét lelkét a szeretettel teli élet tette alkalmassá arra, hogy egy kisangyal önöket válassza szüleinek.

A gyerekek ujjongtak mikor megtudták, hogy kistesójuk lesz. A terhesség alatt minden rendben volt. Ildikó leghőbb vágya teljesült mikor életet adott egy gyermeknek.

Hunor érkezése a családban igazi örömnép volt. Ráadásul a néném születésnap ajándékként kapta. A közös szülinapi bulikra mindig ő készíti el Hunor tortáját. Lenyugodott és büszke a családjára. Gergőék szeretetben és boldogságban élnek a gyerekekkel. Megjárták a számukra kijelölt utat és közösen építettek egy újat, ahol mindenki elfér, és jól érzi magát. A találkozásainkon mindig elcsodálkozunk azon, hogy mekkorák lettek a gyerekeink. Ők csak nőnek, mi megöregszünk.

Tóth Lászlóné

Este levágjuk...

Nagyapám nemrég pőfögött haza a nagykosaras motorral az állomáson levő Utasellátótól, ahová már a sokadik adag zsemlét vitte aznap.

- Este levágjuk. - szólt oda jelentőségteljesen a nagyanyám a kemence mellett egy kopott sámlin ülve.

- Még jó, hogy hagytam itthon valamennyit... nem sülné ki addigra a hajnali zsemle. Mi lenne veletek, ha nem lenné ennyire előrelátó?! Mi kerülne a véresbe, akkor? – morogta nagyapám, miközben a bagójának füstje már teljesen beborította a meleg pékséget.

A nagyszüleim tudták a dolgukat, előkerültek a kések, a kádak, és a régi tekerős kolbásztöltő is, majd mindent csendesen elkezdtek levinni a pincébe. Nagyapám nagy rutinnal leráncigálta a vas üstházat és a vájlingokat, melyekbe sebesen vizet hordtak.

Kora estére a kényszerszülte hentesek már mindennel előkészültek. De nem volt idő pihenni, további óvintézkedésekre volt szükség. Nagyapám fogta a télikabátját és a kucsmáját, – mert szerencsétlenségükre kint már nagy pelyhekben hullt a novemberi hó –, és elindult a pékségtől pár sarokra levő kocsmá irányába.

- Adjon az Isten! – mondta hangosan miközben közeledett a csapszék rozoga pultjához.
- Magának is, Emil bátyám – köszönt vissza a csapos. A kocsmabruderek is dűnnyögtek valamit, de nagyapám nekik nem felelt, csak biccentett egyet feléjük a kalapjával.
- Mit iszik ma este? – kérdezte a kocsmáros egy poharat törölgetve.
- Két deci vöröset, de tisztán ám – válaszolta halkabban nagyapám.
- Csak ennyit?
- Ennyit, mert dagasztjuk a kenyeret már – válaszolta oldalra sandítva.

Máskor rendszeresen felöntött a garatra, de most nem azért jött, hogy beigyon, majd hazatántorogjon és elterüljön a lisztes teknő mellett. Most fél szemmel egy alakot keresett a félhomályba burkolódzó ivócimborák közt: a pékséggel szemben lakó rendőrt. Megnyugodott, mikor felfedezte a sarokban nyurga, civil ruhás alakját. Félmosolyra húzta a száját, mivel láthatóan a rend szorgos őre már jócskán kapatos állapotban dülöngélt ültében.

- Rendben, jól elázott már a mihaszna – gondolta magában nagyapám elégedetten.
- Vízontlátásra! – kiáltotta fojtott hangon, hogy nehogy megtörje az italmérés kótyagos idilljét, majd gyors ütemben haladt hazafelé a sűrű hóesésben azon a novemberi estén, nehogy feltűnjen bárkinek is sietsége.
- Kezdjük! – szólt szinte hang nélkül sóhajtva papa, majd nagyanyámmal elindultak a pincébe.

A lépcsőn már hallani lehetett a lent bujtatott disznójuk rőfögését. Megérezhető az állat valamit, mivel megbomlott a szokásos rend, ugyanis délben már nem kapott enni, és nagy volt a sürgés-forgás is a szenespincében. Kikötötték a hízót egy téglá oszlophoz, majd nagyapám egy ronggyal bekötötte az állat száját és a félhomályban leszúrta. Értette a dolgát – nem először csinálta –, nem jött ki a malacból egy nyikkanásnyi hang sem, csak csendben elfeküdt a fekete földön. Nagy barátságban kellett lenni a csenddel, nehogy a kedves szomszédok meghallják a sívítást, és rájöjjenek, hogy milyen népgazdaság ellenes cselekvés folyik odalent.

Gyorsan haladtak, éjfére, – mielőtt a segédek megérkeztek volna a pékségbe - már feldolgoztak mindent a sertésből. A terhelő bizonyítékokat feltörölték, eltakarították vagy a kedélyesen táncoló tűzbe dobták. Lobogtak is a lángok a kemencékben, mire kezdődött a dagasztás, a zsömlék szaggatása, a kiflik gyúrása, és az édes tésztából a kalácsok fonása.

Hajnaltól nagyapám is elindult a régi állomás felé a zsemlyékkel jól megpakolt kosárral. Többször is fordult aznap reggel, nem is végzett, csak tíz órára az áru kihordásával. Furcsa mód a motoros segéd, aki szintén segített a

pékáru szállításában, legalább egy órával előbb befejezte a munkát... Nagypám fáradtan dőlt le ebéd után, egy hosszú éjszakát kellett kipihennie.

Néhány héttel később egy esete rettenetesen verték a pékség faajtáját.

- Mi teccik? - kérdezte nagypám az ajtó előtt álló ávosokat.
- Engedjen, bejelentés tényállása forog fenn! - és a nagypámat félretolva bemasíroztak a pékségbe.

Az állam emberei ott találtak egy kevés zsírt, néhány tojást, kis cukrot a pékárúhoz, jobb és rosszabb minőségű kenyérlisztet, de a disznótor nyomát sehol nem lelték. Bárhogy túrták, vizslatták a házat a pincétől a padlásig, egy darab avas szalonnánál többet nem találtak. Még a sparhelten rotyogó tarhonyalevest is átúrták, amelyet nagypám rakott fel főni, persze hús helyett krumplival.

Elvitték nagypámat a Borpincébe, ahol az AVH székelt az 1950-es években. Verték szegényt a felbújtatott rendőrök, mert hát „elrettentő példát kellett statuálni”, még a péken is. De hát hiába verték, kínozták, fenyegették, nagypám váltig állította, hogy nem tudott ő semmit semmiféle malacról, meg feketevágásról – hiszen az tilos –, meg úgy általában semmiféle államellenes dolgról sem.

Két nap múlva végre elengedték, mivel úgy tűnt közellátási bűncselekményt nem követett el. Hazafele számba vette, hogy ki lehetett az a gerinctelen névtelen feljelentő, aki ebbe a helyzetbe taszította őket. A rendőr biztosan nem lehetett, mert aznap este elég részeg volt, és máskor, amikor feketén borjú került a házhoz, mindig elsőként kapta a legszebb darabot.

Lehet, hogy most az volt a gond, hogy nem kapott... - morfondírozott magában a nagypám.

A segédek sem lehettek, mert éjjelre már minden fel volt takarítva, a véres lé eltüntetve. Valószínűleg az sem tűnt fel nekik, hogy lobogtak a tüzek, mire megérkeztek. Megnézték talán az első két díszes lepedővel letakart kosarat, amelyekbe a disznó egyik felét raktuk? Az öreg szomszédasszony sem lehetett a spicli, mert szegény olyan bolond volt, hogy elmondása szerint többször is látta Rákosit a fa tetején gubbasztani. És a másik sem lehetett, a szűcs sem, mert olyankor már aludni szokott, és ő amúgy sem olyan ember, főleg hogy a javításhoz a bőrt ő sem a szatócsnál veszi.

- Milyen világot élünk! – sóhajtotta szemét az ég felé emelve.

Pár nap múlva kibiciklizett nagypám a kis darabka szőlőbe, amely az államosítás után még megmaradt. A rozoga kalyiba melletti lomosba ment, – természetesen ezt is feltúrták a rendőrök –, és félrerakta a kapákat, locsolókannákat, majd a fagyott föld felverése után felnyitotta a gondosan elrejtett méretes jégvermet, melyben akár egy egész disznó is elfért. Gyorsan kivett egy darab kolbászt és véreshurkát a sohasemvolt disznótorosból.

Dr. Udvardy Antal

Hiányzol

Elmentél.
Magamra maradtam...
Körülöttem
tombol a csend.
Fázom.
Köntösödbe bújok.
Őrzi még
kedves tested illatát.
Ha lefekszem,
párnádra hajtom a fejem.
Néha
arra ébredek,
hogy mint rég,
megérinted a kezem.
Olykor hallom,
ott motoszkálsz valahol,
a csészéd csilingel,
ahogy a kávéd kevergeted.
Mostanában
a te bögrédből iszom a teát,
keresem
ajkad otthagytott nyomát....
Néha
beszélsz is hozzám
messziről,
nem tudom honnan.
Hangod
tompán szól és hamar elhal
a falak között.
Elárvult papucsaid éjjel csoszogva
keresnek téged.
Két szemem kiszáradt patak.
Csak
a semmit, csak a semmit ölelem.
Elviselhetetlenül hiányzol.
Meghasad utánad a szívem.

*

Ezt a verset 2023-ban, néhány héttel Sándor halála után írtam. Ót néhány hónap választotta el a 99-től. Én akkor a 76-ot tapostam. Negyven szép évet töltöttünk együtt. Hazudnék, ha azt mondanám, hogy nem voltak nehézségeink. Mert voltak. Az egymás iránti szeretet és tisztelet segített át mindenben, és a szövetségünket egyre erősebbé tette. Mondom ezt úgy, hogy életének utolsó éveiben súlyos Alzheimer kórban szenvedett, és már inkább édesanyja voltam, és ő úgy is tekintett rám. De akkor is mélyen szeretett. Azóta sem szüntem meg szeretni, és az ő szeretetének a rezgése is itt van velem. Ez tart életben. És az írás.

Későn jött tavasz

Lehunyam szemem.
Most felébresztenélek,
ha megtehetném,
Pipacs parázsló
pirosát tenném kihűlt
szíved helyére.
Suttogó tölgyek
mély sóhaját csókolnám
néma ajkadra.
Zöld színű, mély tó
csillogását kapnák meg
kedves szemeid.
Drága kezedbe
friss cipónak illatos
melegét adnám.
Lelked szerető
lelkembe bugyolálnám,
hogy újra élhess!
Mennyire vártad!
Méz-illatú tavasz van,
de már elmentél...

2024. Nagypéntek. Sándor halálának első évfordulója

Vargáné Kapa Veronika

Szüretelés

Egy emlék...

Egy kora őszi nap volt nagyjából öt éves lehettem. A nap még alig érte el a horizontot, de engem már anyukám keltegetett. Éreztem, hogy a frissen sült bundás kenyér illata terjengett a házban, amit a mama készített. Az orromra hallgatva kikeltem az ágyból és láttam, hogy anyukám már kikészítette aznapi ruháimat. A zoknimat még a lábamra rángattam fel, amikor elindultam lefelé a lépcsőn. Mire elértem már az egész család a nagy étkező asztal köré gyűlt a reggelihez.

Nagy nap volt a mai ezt abból is tudtam, hogy a szűk család minden tagja a házban lézengett. A mama kitett az asztalra két kancsó meleg teát. Megkértem anyukám, hogy töltsön nekem mert kis kezemmel még nem bírtam el a kancsót.

Mikor már mindenki jóllakott biciklire pattantunk és vödörrel felszerelve elindultunk a „birtokra”. A családnak közösen volt egy nagy telke, ami tele volt gyümölcsfákkal, kukoricával, szőlősorokkal ezt neveztük mi „birtoknak”. Én még nem tudtam biciklizni így anyukám biciklijére volt felszerelve egy ülés, amiben én ülhettem.

Alig indultunk el, de én már azt vártam, hogy odaérjünk és szabadon szaladgáljak a harmatos fűben. Libasorban haladtunk; elől ment apa, mögötte én anyával, egyik majd a másik unokatesóm, mama, majd végül anya két testvére. Végig haladtunk a poros úton és odaérve egyből lepattantam a bicikliről. Szaladtam az utolsó szilvafához, hiszen mindig ott hagytuk a bicikliket. Jó kisgyerekek lévén odafordultam anyukámhoz és megkérdeztem:

- Tudok segíteni valamiben?

Megsimogatta a hajamat és így szólt:

- Menj játssz nyugodtan!

Egyedül voltam, mert egyke vagyok és az unokatesóim is idősebbek voltak és már dolgoztak a többiekkel. Tudtam, hogy a középén álló diófa a határ, amin túl nem mehetek, mert addig látták, hogy mit csinálok. Végig szaladtam a gyepen amíg elértem a magas diófát. Összegyűjtöttem pár diót és próbáltam minél messzebb elhajítani.

A nap már magasan járt, amikor hallottam, hogy valaki a nevemen szólít. Ebédelni hívtak. Egy hordónak a teteje volt az asztal és mindenki oda ült, ahol éppen hely volt. Finom szalonna és kolbász illata terjengett a levegőben. A mama kis katonákat állított össze nekem, ami apró kenyérfalatokból és kolbász vagy szalonna darabokból állt. Volt még paradicsom, paprika és uborka is. A desszert nem is lehetett volna más, mint szőlő. Úgy ettem az elém tett kékszőlőt mintha valaki elvinné. Amikor a szemeket kissé

megharaptam kijött a belseje és külön rághattam meg a savanyúbb külsejétől. Annyira finom és édes volt, hogy alig bírtam abbahagyni.

Addig ettem a szőlőket amíg meg nem fájdult tőle a hasam.

Délutáni alvásomhoz közeledett az idő és mivel nem voltunk otthon egy zsák volt az ágyam, amit anyukám az árnyékban leterített. Ott fekve hallgattam a madarak csicsergését és a családom távoli zajait majd pár perccel később el is szenderedtem.

Arra keltem, hogy a lábacskámat süti a nap. Még egy kis ideig ott maradtam, majd felkeltem és elindultam a szőlősbe. Láttam, hogy már az utolsó sorokban tartanak a szőlőfürtök leszedésével. Végig mentem pár soron és az egyikben találtam egy árva szőlőt, amit valaki véletlen ott felejtett és leszedtem, hogy megegyem. Elértem oda, ahol még ott csüngött a sok szőlő és épp a vedrekbe tették bele a többiek. Nekidőltem a kerítésnek és csak hallgattam a többiek beszélgetését, figyeltem ahogy megfosztják a növényt a gyümölcsétől.

A mama egyszer csak megkérdezte:

- Milyen az óvoda?

Nem szerettem óvodába járni, csendes kisgyerek voltam, aki el volt egyedül és ott pedig mindig hangzavar volt. Sosem találtam a helyem a velem egykorú gyerekek között ezért általában a felnőttek közelében lézengtem.

Így feleltem:

- Otthon jobb!

Erre mama csak halkán nevetett és vége is lett a beszélgetésnek. Megunva a bámészkodást szépen lassan elindultam sétálni.

Végül a biciklik mellett lyukadtam ki, ahol vártam, hogy mindenki végleg befejezze szüretelés ezen részét. Mindenki szépen sorban megérkezett és anyukám felültetett maga mögé a biciklire és elindultunk. Élveztem, ahogy a még meleg időben a szellő lehűti a testem minden egyes részét.

Bárki végig követhette merre járunk, hiszen valaki mindig elhagyott egy-egy szőlőszemet.

Hazaértünk és a fiúk előhozták a pincéből a jó öreg szőlőprést. A zöld színű festék már lepatmogott róla, itt-ott pedig még rajta volt a tavalyi szőlőcseppek maradéka.

Végre én is részt vehettem a munkába és szorgosan tettem bele a présbe a gyümölcsöt. Ez a program az egész családot összekovácsolta, csapatmunkával szépen haladtunk. Én és az egyik unokatesóm tettük a szőlőt a daráló részbe, anyukám hajtotta a szerkezetet, a mama pedig sorban töltötte meg a palackokat a friss lével. Össze-vissza fröcskölt az édes lé, de nem bántam, mert tetszett, ahogy a lila színű cseppek kirajzolódtak a ruhámon, bőrömön. Az utolsó szemekig ledaráltuk a szőlőt, persze a mama nem állhatta meg, hogy egy

tálba félre ne tegyen pár fűrtöt, amit később meg is ettünk. Az asztalhoz lépve mindenki csak csodálta a sok-sok sötétlila folyadékkal teli flakonokat.

A nyári konyhában volt a nagy boros hordó, amit jó alaposan átmostunk.

A mama így szólt:

- Mindenki kezdje el felönteni a hordót musttal.

Értetlenül álltam, mert nem tudtam mi az a must. Figyeltem, ahogy mindenki fog egy szőlőlével teli palackot és a tartalmát beleönti a hordóba. Ezek után hamar rájöttem mi is az a must. Én is akartam segíteni a hordómegettöltésével, de nehezen értem fel azt az apró lyukat, ami a tetején volt. Apa hirtelen felemelt a földről így már könnyedén hozzáfértem a töltő részhez.

A nap már egészen alacsonyan ragyogott. Felsétáltam a lépcsőn és éreztem, ahogy vékony lábaim már nagyon elfáradtak. Egyből a fürdőszobába vettem az irányt, hogy egy kicsit megtisztítsam magam. Már páran megmosták a kezüket előttem és mosolyogva figyeltem ahogy minden csupa lila és ragadós lesz, amit majd a mama másnap letakarít onnan és mindenki elfelejti.

Elnyúltam a sarokülön és néztem, ahogy szépen lassan mindenki megérkezik és körbevettük az asztalt ahogyan reggel is tettük. Úgy fejeztük be a napot, ahogy elkezdjük.

Mindenki elkezdett vacsorázni. Azt ettünk, amit éppen találtunk ugyanis meleg étel nem volt, de az asztal mégis tele volt finomságokkal. Volt ott szalonna, kolbász, rántotta, paradicsom, paprika és még sok minden más is. Az asztal közepén persze ott díszelgett a friss gyümölcs is. Mindenki egymás szavába vágva beszélt a mai napról. Néha-néha én is hozzá tettem pár szót a beszélgetéshez, de inkább csak figyeltem a többieket és csendben vacsoráztam. Megkoronázva a napot elfogyasztottam egy pohár mustot és pár szem szőlőt.

Éreztem, ahogy ólom nehéz szemem csukódik le ezért elkészöntem szeretett családtagjaimtól és anyukámmal a nyomomban a fürdőszoba felé vettük az irányt. Csigalassúsággal leöltöztem és bemásztam a fürdőkádba, ahol már várt a jó meleg fürdővíz.

Anyukámmal szokásunk szerint átbeszéltük a mai nap történéseit; kinek mi volt a kedvenc nap része vagy, hogy éppen mi nem tetszett aznap. Tekintve, hogy mekkora korkülönbség volt közöttünk sosem egyezett a véleményünk, ő mindig az érzelmekről hablatyolt, amit persze én még nem érthettem annyira. Legszívesebben ott aludtam volna el a jó meleg vízben, de egy idő után muszáj volt kikecmergennem.

Anyukám noszogatására hallgatva még gyorsan fogat mostam aztán úgy vetődtem be az ágyba mintha az életem múlt volna rajta. Úgy éreztem ez a nap jutalma, hogy végre jöhetett a jól megérdemelt pihenés.

Nagyon álmos voltam mégsem tudtam elaludni, még hallottam, ahogy valaki a házban sertepertél és ahogy a távolban a tücsökök ciripelnek. Azt

hiszem ez a nap mindenki számára azt jelentette, hogy végérvényesen is itt az ősz. Ezt még akkor senki nem tudta, de a következő évben már nem a mi tulajdonunk volt a birtok.

Veres Anna Mira

Családi történet

A nagymamám mesélte...

A sorsfordító történetek mindig a múltban kezdődnek és összefüggésben vannak más eseményekkel. Sok esetben elválaszthatatlanok tőlük. Az Ő élete is csak ennek függvényében érthető.

1945-ben vége lett a háborúnak, visszaállították a trianoni határokat. A két család ott rekedt a túloldalon. A mamám szülei Beregszászon, a papa szülei Bácskában egy Hadiknépe nevű faluban. Mindkét család úgy döntött, hogy magyar földön szeretne élni és megkíséreltek az éjszaka leple alatt, mindenüket hátrahagyva átszökni a lezárt határon Magyarországra. Sikerült nekik.

A mama szülei elszegényedtek és Szabolcs-Szatmár megyében egy jelentélen pici faluban telepedtek le. Semmijük sem volt.

A papa szülei Tolna megyében egy elnéptelenedett sváb faluba érkeztek, ahol a dédmamám hadiözvegyként 3 hadi árvával házat, földet, állatokat kapott, így a papa gazdálkodva, elég jó módon nőtt fel.

Mindkét család a 60-as években, a főváros környéki agglomerációba költözött, mint abban az időben igen sokan.

A nagyapám 14 éves kora óta dolgozott egy nagyvállalatnál, kis mindenesből szakmunkássá, majd vezetővé „nőtte ki magát”. A nagymamám jó nevű budapesti gimnáziumba járt, kitűnő tanuló volt, orvosnak készült.

1966-ban találkoztak a villamosmegállóban, a vonathoz igyekezve, amivel hazajutottak Érdre. A papa két évig járt a nála 8 évvel fiatalabb helyes kislány nyomában, aki alig állt szóba vele. Közben a mama leérettségizett, felvételizett az orvosi egyetemre, ahová hely hiányában nem vették fel, mert az orvosi javaslat nem volt kedvező. Egyszerre kapta meg a „vastag borítékot” és a táviratot, amelyben behívták a Semmelweis Orvosi Egyetem Egészségvizsgáló Intézetébe kivizsgálás céljából.

Ennek eredménye szívműtét lett, mellyel megmentették az életét. Két hónapig volt kórházban. A papának eközben volt a szemműtete, de Ő ennek ellenére minden nap ott ült munka után az ágya mellett, késő estig. Mivel a kórház addigra már bezárt, ezért mindig a pincében lévő patológiai osztályon keresztül

tudott kijutni az épületből, ahol a még bent lévő dolgozók úgy köszöntek neki: „Viszontlátásra Doktor Úr!”.

A papa évekig tartó kitartásának szerelem lett a vége. A következő évben össze is házasodtak és itt kezdődött el a közös életük.

Sokat viccelődtek azzal, hogy a mamát könnyű volt elcsábítania a sármos fiatalembernek, hiszen akkor volt a szív műtété, a papa pedig mindig azt mondta, mivel neki akkor műtötték a szemét, nem látta, hogy kit vesz el.

Nagyon szerették egymást, igazi társra leltek egymásban. Több, mint 52 évet éltek együtt.

Von-Angel Hannah Laura

Kvákk kapitány és a cumi-fa

Az egyik szombat délelőtt a szüleimmel a szobám eldugott polcait néztük át. Azokat, amelyeken csecsemőkorom óta egy-egy emléket őrzünk. Csörgő, könyvek, társasjátékok, ovis rajzok és ballagási csokrok rejtőztek a polcokon. Kezembe került egy emléklap is.

Első gondolatom az volt, hogy igazán különleges emlék lehet, mert a lap le volt laminálva. Az emléklap alján egy ara papagáj volt látható, amely a csőrében egy cumit tartott. Itt már kezdett rémleni valami. Ő az! Kvákk kapitány, a zöld szárnyú ara papagáj! Elkezdtem olvasni a változó színű, kis- és nagybetűs sorokat:

„Kedves Zselyke! A mai napon ünnepélyesen elhelyezted, az eddig féltve őrzött cumidat az állatpark cumi-fáján. Ígérem, hogy addig vigyázok rá, amíg a CUMI-FA TÜNDÉR el nem jön érte!”

A dátum pedig arról tanúskodott, hogy akkor lettem éppen 4 éves. A szüleim mesélni kezdték a történetet. Nekem pedig az addig halvány emlékeim egyre inkább felerősödtek. Megjelent a szemem előtt a nyíregyházi Állatpark akkor oly hatalmasnak tűnő bejárata. Átjárt újra az érzés, amit akkor éltem át. Láttam magam, ahogy kis lépteimmel büszkén sétálok, széles mosollyal arcomon. Felkészültem testileg-lelkileg a nagy pillanatra. Tudtam, hogy azért vagyok itt, hogy féltve őrzött kincsemet elhelyezzem a cumi-fán a Sóstó Zoo Állatparkban. Aprócska segítőttem, ami mindig készen állt arra, hogy segítsen elaludni, megnyugodni.

Emlékszem, sétáltunk az állatok között, majd végül elérkeztünk a madarakhoz, látogatásunk fontos állomásához. Ott állt előttem egy kis fa, nem voltak levelei. De sok-sok cumi csüngött ágain vidáman. Gondoltam, nekik is bátor kis gazdáik voltak, és azt is elképzeltem, hogy valamikor ők is ugyanúgy álltak a fa

előtt, mint ahogy én most. Talán néhány perccel előttem is állhatott itt valaki, hogy megváljon a számára kedves nyugalmat adó társtól. Emlékszem szüleim támogató hangjára:

- Bátor vagy! – mondta Apa.

- Sikerülni fog! - biztatott Anya.

„Igen! Bátor vagyok. Odaadom a kincsemet a cumi-fa tündérnek!” - döntöttem el végleg, és odaléptem a fához a cumimmal a kezemben. Kinéztem egy biztonságos helyet az egyik ágon - és szüleimnek nem kis meglepetést szerezve – habozás nélkül, magabiztosan odaléptem a fához, és elhelyeztem a cumimat az új helyén. „Megtettem!” – gondoltam magamban büszkén és jó érzés töltött el. Hittem, hogy Kvákk kapitány gondosan fogja őrizni, amíg a tündér érte jön. Akkor úgy tudtam, hogy a tündér összegyűjti a fáról a cumikat, és a tőlem fiatalabb kisgyerekeknek ajándékozza. Ma már ismerem a titkot, hogy ez egy kedves, kegyes füllesztés volt mindenki részéről. Ám akkor a bejáratnál átvett és mai napig megőrzött emléklap óriási segítséget nyújtott abban, hogy leküzdjem a cumi hiányát. Szüleim otthon számomra könnyen elérhető helyre, az ágyam melletti kis fiókba tették az emléklapot. Nagyon-nagyon sokszor elővettem, büszkén és elégedetten nézegettem és nagyon-nagyon sokszor kértem, hogy olvassák fel nekem. Annyiszor hallottam végül, hogy megtanultam kívülről is a rajta lévő szöveget. Ha hiányzott a cumim a kanapén ülve magamnak is nagyon-nagyon sokszor „felolvastam”. Féltve óvtam, de a sok használatból beszakadt, itt-ott meg is gyűrődött. Apa végül lelaminálta, így maradhatott meg a mai napig ez a kedves emlék.

Sok év telt el azóta és a cumi-fán már nem találnám meg a rózsaszín cumimat. De abban biztos vagyok, hogy ez az „aprócska, ám annál kedvesebb szertartás” számtalan kisgyerekeknek nyújtott segítséget abban – és nyújthat ma is -, hogy elengedjék kedves segítőjüket.

Utánanézttem, és megtudtam, hogy Nyíregyházán kívül az ország több pontján - többek között Budapesten, Sopronban, Békéscsabán – szintén vannak cumi-fák, várva a bátor gyerekeket, hogy ők is megtehessék azt, amit én.

A cumi-fa azonban nemcsak az Állatpark kedves szertartásaként él bennem tovább, hanem egy aprócska emléknym arról is, hogy szüleim, hogyan igyekeztek könnyebbé tenni nekem az elválást. Így a cumi-fa nekem a szülői gyengédség, a „tapintat” fája is!

Zöldi Zselyke

Nagyon fontos nekem

Az ember társas lény. Fontos számára a kapcsolat, amelyeket különféle emberekkel alakít ki. Ezek nélkül a társas kapcsolatok nélkül nem is tudnánk élni. Szükségünk van szeretetre, támogatásra, segítségre és beszélgetésekre. Hogy a másik fél meghallgasson, esetleg véleményt és eszmét cseréljünk.

Számomra is fontosak a barátok, a rokonok, de leginkább a családom. Van egy különleges személy az életemben, aki nagyon sokat jelent nekem. Elmagyarázhatatlan az az erő, ami összeköt bennünket. Leírni képtelenség, szavakba önteni lehetetlen. Ez az érzés szívből jövő.

Van egy ember az életemben, akivel kapcsolatom hihetetlenül erős, amit életemben még nem éreztem. Hogy ki is ő?

Az én nagyapám. A nagyapám, kinek hangtónusa fülbemászó, mély és érzéki. A beszéde értelmes és mindig tanulságos, erős és határozott. Mindig bölcs tanácsokkal lát el. Különleges tehetsége van a történetek mesélésében. Kiválóan énekel és táncol. Mindkét tehetségem tőle örököltem. Életében már sok mindent átélt. Harcolt a Duna hömpölygő hullámaival, mikor 1965-ben a Duna átszakította a gátat szülőfaluja határában. Mentett, épített, újból és újból. Ezeremster, nincs is olyan dolog, amit nem tudna megoldani, mindenhez ért. Már gyermekkorában is sokat dolgozott segített a ház körüli teendőkben. Állatokat nevelt, növényeket gondozott. Igaz elég csintalan gyermek volt, de nagyon dolgoz. Sok mindent megtanított nekem. Rengeteg emléket gyűjtöttünk együtt. Elmondhatatlanul fontos számomra. Amit tőle kaptam leírhatatlan. Jószívú, s nagyon erős. Bármit megtenne a szeretteiért. Nagyon elszánt, amit elhatároz, mindent véghezvisz. Rendíthetetlen, mikor célját szeretné elérni. Szereti a rendet. Szigorú szabályokat tart, szerintem ezt a két éves katonaság belenevelte. Érzékeny, sokszor meghatódik, mikor örömet okoznak neki nagyon hálás. Rengeteg közös emléket őrzünk szívünkben.

Készített egy kis faházat az erdő szélén. Ő megálmodta, megtervezte, megépítette. Szívében egy különleges helyet foglal el ez a kis faház, kis pázsitos előkerttel, másik felében veteményesekkel. Számomra is meghatározó ez a nyári lak. Kiskorom meghatározó, felejthetetlen pillanatainak, boldog perceinek ez volt helyszíne. Imádtam, imádom itt lenni. Minden évben már kora tavasszal megkezdődtek a munkálatok. Mielőtt a földet megműveltük, gondosan kiválogattam az apró kavicsokat. Szöszmötölős munka volt ám. Az motivált, hogy nagyapám fizetséget ígért érte. „Egy cent, egy kavics” Gyűjtögettem is szorgosan, mint a kis méhecskék, ötszázötvenkettőnél már abbahagytam a számolást. Jó kis móka volt ez, ami nagyapám segítségére szolgált. Papám megtanította nekem a kertészkedés különféle fortélyait. Saját kis kapát, gereblyét készített nekem. Szépen

megtervezte a kert elrendezését, és papírra vetette, hogy a következő évben ne ugyanoda ültessük a palántákat. Amelyeket szépen, pontosan kimért ágyásba ültettük. Hogyan lehet pontosan kimérni a sorok közti távolságot? Jó kérdés. Nagyapám elmondta a titkot. Ültetőfa segítségével. És tudod mi az kisunokám? Elmagyarázom. Fából készült kis 30 cm hosszú 3 oldalú egyenes hasáb, és a test két vége az ágyások közti távolságot méri. És ekkor egy újabb ismerettel gazdagodtam. Tanulságos szabályokat követtünk. Minden napra meg volt tervezve a munka. Egy nap kapálás, egy nap öntözés, egy nap pihenés. Nagyapám a palánták meglocsolása közben egy különleges programot talált ki nekem. Ez az élmény még mindig mosolyt csal az arcomra, pedig akkor még csak 4 éves lehettem. Önerőből működtető kút a kiskert közepén állt. Alatta hatalmas hordó, csordultig tele vízzel. Forró nyári nap melegétől kellemes hőmérsékletet kapott. Nagyapám hogy emlékezetessé tegye a napot, két erős karjával felemelt az égbe és hatalmas lendülettel hopp a hordóba repített. Kacagtam, hahotáztam. Éreztem testemen a kellemes hűsítő vizet. Legkülönlegesebb medencés élmény volt, amit nagyapámnak köszönhetek. Nemcsak a palánták világát ismertem meg, hanem mamám lélegzetelállító virágairól is gondoskodtam. Nagymamám legízletesebb kalácsait egy hátizsákba pakoltuk, házi készítésű limonádé kíséretében, melyet a kis fűszerkertjéből szüretelt és útnak indultunk a kiskertünk melletti erdőbe. Ahogy az erdőbe léptünk a fák sokasága vett körül minket. Hatalmas lombkoronák zölden virítottak, melyek közt a nap sugarai lágyan beszűrődtek. Kellemes meleg idő, madárcsicsergés, nyugalom érződött mindenhol. A természet minden kis apró része békességet árasztott. Boldogság volt itt nagyszüleimmel sétálni. A fűben elbújva kis virágokból csokrot kötöttünk. Tovább sétáltunk az erdő mélyére. Nagyapám ismerte az erdő minden zeg-zugát. Sétánkat folytatva egy különös dolgot pillantottunk meg egy görcsös faágon. Rózsaszín volt. Azt hittem valami érdekes virág. De tévedtem. Közelebb mentünk, nagyapám leemelte. Egy kipukkadt lufidarab volt. Felfedeztünk rajta egy kis fehér szalagot, és egy üzenet volt hozzácsatolva: „12 éves kislány vagyok, Magyarországon élek, egyetlen legnagyobb vágyam egy gyönyörű ló, nagyon hálás lennék érte” boldogan olvastuk az üzenetet. Hihetetlen volt, hogy a mi kis erdőnkben Felvidéken szállt le, a mi kis hazánkban ahol mi is magyarul beszélünk, olvasunk, gondolkodunk. Sétánkról hazatérve a kiskertünkben tábortüzet raktunk, szalonnát süttöttünk. Mellettünk a kisvirágok már becsukták szirmaikat, a nap lenyugváásra készülődött. A csodás naplementében nagyapám történeteit hallgattuk, míg a csillagok fénye nem világított ránk.

Órákon át tudnám mesélni milyen csodálatos élményeket éltünk át nagyapámmal. Elmondhatatlanul fontos nekem. Ha kérhetnék bármit, csak annyit kérnék: örökre legyen velem. Mindennél jobban szeretem.

Gondolataimat egy versem részletével zárnám, melyet nagyapámnak írtam:

„Akármikor ha rád nézek, mindig ragyog a szemed,
amelyből én csak azt látom, hogy boldog vagy és szeretsz.
Sosem sírtál, csak neveltél, ezért mondhatom én azt,
hogy te vagy az életemben, aki mindig megnyugtat.”

Sok emléket szereztünk már, mi ketten több év alatt, és azt biztos nem
felejtem, mert örökre megmarad...

Zsidó Leila

In memoriam

Az Életmeséknek is van már története. Sok barátsággal, millió kötődéssel, sorsal, emléikkel. Vannak nagy veszteségek, búcsúzások is. 2023 őszén el kellett búcsúznunk az Életmese írói pályázatokat 15 éve hűségesen zsűriző Kricsfalussy Istvánné Ibolyától, aki önzetlen, halk, de mégis határozott kiállásaival, meglátásaival, gondolataival nélkülözhetetlen volt számunkra. Sokszor eszünkbe jut azóta is, vajon Ibolya, hogy látná, mit gondolna?

Szilárd értékrendje, életfilozófiája példamutató számunkra.

a Mosolyvirág Nagycsaládosok Debreceni Egyesületének vezetősége

Mély fájdalommal tudatjuk
mindazokkal, akik ismerték és szerették, hogy
Kricsfalussy Istvánné
(szül: Papp Ibolya) könyvtáros - népművelő
kolléganőnk, 69 éves korában 2023.09.08-án
váratlanul elhunyt.
Egy kiváló szakembert, tiszta szívú, jó embert
veszítettünk el.
Emlékét örökké őrizzük.

Méliusz Juhász Péter Könyvtár

Isten veled Ibolya! Felfoghatatlan, hogy ilyen gyorsan elmentél! Nagyon fogsz hiányozni! Hiányozni fog az utánozhatatlan humorod, a sokrétű tudásod, tapasztalatod, az ötleteid, a történeteid, az egyszerűséged, a „kétlábbal a földön” állásod, az empátiád! Angyalok őrizték álmodat Istvánnal együtt!

Ibolyával az olvasóteremben dolgoztunk együtt, a Batthyány utcán. Az udvaron volt két fa, amelyek egymás mellett, külön gyökérrel, külön törzsszel álltak, de a lombjuk egymásba gabalyodott. Az egyik nyugdíjas olvasónkat megihlette ez a különleges látvány, verset is írt róla. Egy nagy nyári vihar az egyiket kicsavarta a földből. Az összegabalyodott lombok miatt mindkettőt ki kellett vágni. Amikor emléket állítottunk a fáknek, nem gondoltam, hogy ez a történet szinte előre vetítette Ibolya és István utolsó éveit.

Bécsiné Kléri Ágota

*„A halál nem jelent semmit.
Csupán átmentem a másik oldalra.
Az maradtam, aki vagyok
És te is önmagad vagy.
Aki egymásnak voltunk,
Azok vagyunk mindörökre.
Úgy szólíts, azon a néven,
Ahogy mindig hívtál.
Beszélj velem, ahogy mindig szoktál,
Ne keress új szavakat.
Ne fordulj felém ünnepélyes, szomorú arccal,
Folytasd kacagásod, nevessünk együtt
Mint mindig tettük.
Gondolj rám, kérj, mosolyogj rám, szólíts.
Hangozzék a nevem házunkban, ahogy mindig is
Hallható volt, ne árnyékolja be távolságtartó pátosz.
Az élet ma is olyan, mint volt, ma sem más.
A fonalat nem vágta el semmi,
Miért lennék a gondolataidon kívül...
Csak mert a szemed nem lát...
Nem vagyok messze, ne gondold.
Az út másik oldalán vagyok, lásd, jól van minden.
Meg fogod találni a lelkemet és benne
Egész letisztult szép gyöngéd szeretetemet.
Kérlek, légy szíves... ha lehet, töröld le könnyeidet,
És ne sírj azért, mert annyira szeretsz engem”*

Szent Ágoston imája

Rólatok, Hozzátok

Most itt ülök, lehet, ahogy Te ültél éveken keresztül, olvasva száz és száz mesét, verset, történetet. Most itt ülök és írok egy történetet, amit Te már nem fogsz elolvasni, ott a konyha asztalnál az ablak mellett, miközben csak az óra kattogása zavarja meg a csendet, a rádiót ilyenkor mindig kikapcsoltad, hogy koncentrálni tudj. Én is a csendet választottam, hogy jobban halljam, ami a szívemből szól.

Egy meleg szeptemberi nap volt, péntek, hogy felejthetném el. Szeptemberhez képest nagyon meleg volt, napok óta beszéltünk erről és vártuk, hogy végre hűvösebb napok jöjjenek, a vénasszonyok nyara az ő kellemes színeivel és lány napsugaraival. Imádtad, őszi lány voltál. Mint minden reggel, lementél a kispicra, korán, amikor még elviselhető volt a hőség, aznap is. Hazamentél, eltetted a bevásárolt dolgokat és átöltöztél a kényelmes otthonkádba. És leültél, szólót csipegetni, leültél a konyha asztalhoz, a megmosott szőlőket tányérba tetted, magad elé vetted a Naplót és... de nem arra a lócára ültél, amire szoktál, amire apa is ült, amikor még itt volt... a szemközti lócát választottad. Apa ott volt veled, szemben veled üldögélve és végig fogta a kezed. Tudtad, hogy akkor nyugodtan lehetsz, Julcsi mindig korán reggel hívott, Anna is. Én mindig dél körül kerestelek... Elmentél, elmentetek együtt, mert azt gondolom apa végig

veled volt az elmúlt két évben és azon a szeptemberi napon is. Elmentél, lábujjhegyen, csendben, hogy ne keltsél zajt, úgy ahogy az egész életedet élted, csendben és méltóságteljesen.

Bilataro, a hetvenes évek elején, egy fiatal, friss végzettségű könyvtáros és egy még fiatalabb, hosszú hajú néptáncos legény első csókja az építőtáborban. Innen indult minden, két elválaszthatatlan élet története. Már a kezdetek kezdetén sem volt egyszerű nektek, napról napra harcoltatok, hogy szerelmeteket, köteléketeket elfogadják mindkét családban. De igazatok volt, az idő benneteket igazolt és minden más is, amit magatok után hagytatok.

Debrecenbe költöztetek, itt váltatok igazi családdá. Először Anna, majd én és Julcsi, így sorrendben a három grácia, a Kricsfalussy lányok. Büszkékké váltatok ránk, apa mindig mondogatta, hogy ő sosem akart fiúgyermeket, a lányai tették igazi Emberré. Teltek az évek, szerényen éltünk mindig is, sokszor voltak anyagi gondjaink, de alázattal és méltósággal néztünk szembe minden akadályllyal. Lehetőségeitekhez mérten, mindent megkaptunk tőletek, hogy teljes és boldog gyermekkorunk lehessen. Megtanultuk értékelni a legapróbb örömöket is, ami talán másnak észrevétlen maradt. Így nőttünk fel, a könyvtár illatával és a lakatos szerszámok zajával kísért mindennapokban.

Felnőttünk és ti megöregedtetek, bár sokszor mondjuk a lányokkal, hogy nekünk mindig 40 évesek maradtatok. Fiatalok, mosolygósak, és zajosak együtt, mint a vasárnapi ebédek. Mert, ha Rátok gondolok és becsukom a szemem, akkor rögtön ezt látom; otthon a Sinain, apa mos, mert, hogy Ő mosott a világon a legjobban, anya pedig a Kossuth rádióval a háttérben főz, hu, de hiányzik a húslevesed anyuci! Mennyire egyszerű és banális egy vasárnapi ebéd otthon és milyen borzasztóan tud hiányozni, amikor már nincs anya, apa és nincs igazából otthon sem.

Kirepültünk, mind a hárman, ki távolabb ki közelebb, gyönyörködtetek unokáitokban, büszkén, ahogy cseperednek. Immár újra kettesben néztetek a minden napok elé, de nem volt akadály számotokra, egymásból, szerelmeitekből nyertetek erőt mindenhez. Apa sokat utazott, külföldre is, támogattad mindenben, akkor is ha nem értettél egyet a döntéseivel, féltetted, nagyon féltetted... Június volt, külföldről jött haza, nem volt jól. Már régóta voltak gondok az egészségével, de azt gondolom, félt szembenézni a tényekkel. Sajnos, azon a nyáron a rideg valóság, egyik napról a másikra, viharként zúdult ránk és pusztította el azt a finoman, csendben, pontosan működő óraszerkezetet, ami a mi családunk volt.

Hat hónap, amit rengeteg fájdalommal, de hihetetlen méltósággal viseltél. Hat hónap, ami alatt mi hárman lányok anyával még erősebb köteléket fontunk köréd apuci, egymást segítve és Téged felemelve. Megvártál engem, január első napjai voltak, már nagyon rosszul voltál. Igazából azt sem tudom, hogy

lehetett, de találtam egy repülőjáratot, az egyetlen a koronavírus járvány kellős közepén, és repültem Hozzád. Megvártál... Aznap éjjel elkészöntünk, valószínűleg az utolsó dolog volt, ami még itt tartott. Elmentél Apuci. Anya fogta a kezéd, együtt voltatok, elválaszthatatlanok, mint mindig.

Nem sírtál, nem tudtál sírni, később sem. Nem engedted el, sosem váltatok el valójában. Sokat beszélgettünk erről, miután apa elment, próbálkoztál mindennap, hogy enyhíts hiányodon. Az unokák, mi lányok, belőlünk töltekeztél. Utaztál, dolgoztál, rengeteg mindent csináltál, de valahogy semmi sem volt az igazi. Apa nélkül semmi sem volt már ugyanaz. Nem tudtál megválni a dolgaítól, de igazából nem is akartál. Mert Ő végig ott volt Veled. Az utolsó pillanattig.

Egy meleg szeptemberi nap volt, péntek, hogy felejthetném el. Szeptemberhez képest nagyon meleg volt, napok óta beszélünk erről és vártuk, hogy végre hűvösebb napok jöjjenek, a vénasszonyok nyara az ő kellemes színeivel és lágy napsugaraival. Imádtad, őszi lány voltál. Mint minden reggel, lementél a kispicra, korán, amikor még elviselhető volt a hőség, aznap is...

Nagyon hiányoztok... minden hiányzik, ami Ti voltatok! Most már újra együtt vagytok, kézen fogva sétáltak a Tardona patak partján. Ott, ahol minden kezdődött, ott, ahova együtt akartatok visszatérni, örökre.

Lányaitok:
Anna, Julcsi, Zsuzsi

„Nincs olyan, hogy jó búcsú.
Csak búcsú van.
Fájdalom és remény.
Az elengedésnek nem az a lényege,
hogy még utoljára átadjunk valamit, hanem az,
hogy megőrizzünk valamit az eljövendő időkre.”

Robert Lawson

Díjazottak névsora

I. Korcsoport

Részvevő neve	Település	Díjazás
Márton Csanád	Nyárádszentmárton, Erdély	1.
Szerezla Viktória	Zenta, Délvidék	2.
Engi Adél	Hajdújárás, Délvidék	3.
Gulyás Veronika	Kiszombor	Különdíj

II. Korcsoport

Benik Antónia	Rozsnyó, Felvidék	1.
Stima Petra	Tárnok	2.
Albitz Csongor	Diósd	3.
Balázs Kristóf	Nyárádszereda, Erdély	3.
Benik Róbert	Rozsnyó, Felvidék	különdíj
Takács Richárd	Alsószei, Felvidék	különdíj

III. Korcsoport

Sigér Fruzsina	Debrecen	1.
Sipos Júlia Tímea	Szentegyháza, Erdély	2.
Torma Barbara Fruzsina	Debrecen	3.

IV. Korcsoport

Kiss Csaba	Hosszúpályi	1.
Rigó Tibor	Léh, Felvidék	1.
Sebők Mihály	Szentkeresztbánya, Erdély	2.
Szilasi Katalin	Szolnok	2.
Körmendy Szabolcs	Kalocsa	3.
Oláh István	Bácskossuthfalva, Délvidék	3.
András Adél	Budapest	különdíj
Benedek M. Elek	Kápolnásfalu, Erdély	különdíj
Gere Zseni	Csantavér, Délvidék	különdíj
Földi Tamás	Budapest	különdíj
Guti Csaba	Dabas	különdíj
Holécziné Tóth Zsuzsa	Piliscsaba	különdíj

A zsűri döntése alapján, a több éven keresztül hűséges Életmese íróink
Hűség díjban részesülnek

Bigé Szabolcs Csaba	Püspökladány
Gábor Ferenc	Köröstárkány, Erdély
Kisimre Ferenc	Szeged,
Mihály Tibor	Oroszhegy, Erdély

2024-ben pályázatot beküldők

Pályázó neve	Település	korcsoport
Áfra Piroska	Hajdúnánás	4
András Adél	Budapest	4
Dr. Antalka Ágota	Sepsiszentgyörgy, Erdély	3
B. Hargitai Margaréta	Szekszárd	4
B.Orosz István	Debrecen	4
Bagoly Andrea	Kovászna, Erdély	3
Balássy György	Zalaegerszeg	4
Balázs Andrea	Csóka, Délvidék	3
Balázs Kristóf	Nyárádszereda, Erdély	2
Bálint Kinga	Zenta, Délvidék	1
Bándi Kund	Budapest	4
Bartók Andrásné Gyöngyvér	Leányfalu	4
Baumann Luca	Badacsonytomaj	2
Beke Vivien	Gömörhorka, Felvidék	2
Benedek M Elek	Kápolnásfalu, Erdély	4
Benik Antónia	Rozsnyó, Felvidék	2
Benik Róbert	Rozsnyó, Felvidék	2
Bige Szabolcs Csaba	Püspökladány	4
Bíró Jolán Ilona	Kolozsvár, Erdély	4
Bokor Józsefné	Gyöngyössolymos	3
Borka Zsuzsanna	Tatabánya	4
Bujdosó Lázár Juci	Hajdúböszörmény	4
Bűn Ádám	Zenta, Délvidék	1
Damián Dóra	Konyár	2
Damián Dóra	Konyár	2

Darányi Bence Dániel	Debrecen	2
Darányi Fruzsina Inez	Debrecen	2
Demeter Gábor	Nagymegyer, Felvidék	1
Dobsa Dorina	Hódmezővásárhely	3
Egyed-Husi Boglárka	Budapest	3
Engi Adél	Hajdújárás, Délvidék	1
Fábián Krisztina	Abádszalók	4
Farkas Ferencné Pásztor Ilona	Budapest	4
Farkas Jázmin	Zenta, Délvidék	1
Farkas Mária Róza	Karcag	3
Fazekas Noémi	Ibrány	1
Fazekas Zoltán Vilmosné	Ózd	4
Fedres Fanni	Tiszabercel	2
Fehér Boglárka	Püspökladány	3
Fejes Csenge	Kővágószőlős	3
Ferenczi Linda	Karcag	3
Földi Tamás	Budapest	4
Főzör Józsefné Kamondi Ilona	Taliándörög	
Gábor Ferenc	Köröstárkány, Erdély	4
Gál Zoltán	Farmos	4
Gere Zseni	Csantavér, Délvidék	4
Gulkai Viola Judit	Püspökladány	3
Gulyás Veronika	Kiszombor	1
Guti Csaba	Dabas	4
Gyenes Gréta	Kecskemét	3
Gyuk Bendegúz	Cserszegtomaj	3
Gyurkovics Anikó	Egyházkarcsa, Felvidék	4

Halász Anna Karolina	Dunaszerdahely, Felvidék	3
Hegedűs Gábor	Algyó	4
Holécziné Tóth Zsuzsa	Piliscsaba	4
Horváth Lili	Sopron-Balf	2
Igó Norbert Krisztián	Cegléd	3
Ihász Tamásné	Debrecen	4
Iochom Zsolt	Csíkszereda, Erdély	3
Jáger Lászlóné	Böhönye	4
Jósvai Éva	Debrecen	4
Juhászné Vanyó Erzsébet	Noszvaj	4
Kádár Sára Hajnalka	Sepsiszentgyörgy, Erdély	4
Kádasi Laura	Ipolyvisk, Felvidék	3
Karádi Szilvia	Berzence	4
Kaskötő Jázmin Anna	Hajdúdorog	2
Kisgyörgy Ágnes	Kézdivásárhely, Erdély	4
Kisimre Ferenc	Szeged	4
Kiskartali Judit	Andornaktálya	4
Kiss Csaba	Hosszúpályi	4
Kiss Sándorné Éva	Debrecen	4
Dr. Kónya László Ferencné	Budapest	4
Kormos Bence	Tápióbicske	3
Kormos Domokos	Tápióbicske	3
Kótabé Tünde	Nyírbétek	4
Kovács Ádám	Mátészalka	3
Körmendy Szabolcs	Kalocsa	4
Kutasi Károly	Győr	4
Lászlóné Háló Erzsébet	Sopron	4
Márkuszné Joódy Anna	Budapest	4
Marofka Bálint	Debrecen	2

Márton Csanád	Nyárádszentmárton, Erdély	1
Mészáros Magdolna	Felsőszelin, Felvidék	4
Mihály Tibor	Oroszhegy, Erdély	4
Nagy Bálint Gergő	Nagymegyér, Felvidék	3
Nagy-Kónya Luca	Badacsonytomaj	2
Nagyné Baka Ella	Farnad, Felvidék	4
Nagyné Tóth Ildikó	Budapest	4
Németh Nikoletta	Nagyrecse	3
Oláh István	Bácskossuthfalva, Délvidék	4
Orsós György	Berzence	4
Ökrös Vince	Karcag	2
Őszi bernadett Mária	Kapospula	4
Papp Lajosné MZsuzsó	Debrecen	4
Pichlerné Kondra Katalin	Répcelak	4
Rác Lajos	Ecséd	4
Rátkay Edit	Budapest	4
Sánta-Nagy Szilvia	Püspökladány	3
Sáringer Márta	Budapest	4
Sebők Mihály	Szentkeresztbánya, Erdély	4
Seprényi Kinga	Debrecen	4
Sigér Fruzsina	Debrecen	3
Siklódi Anna	Demeterfalva, Erdély	2
Somodyné Jámbor Ildikó	Eger	4
Stima Petra	Tárnok	2
Štipčič Zsófia	Gömörhorka, Felvidék	2
Szabadkainé Ágoston Eszter	Újszász	4
Szabó Edit	Böcs	4
Dr. Szabó Erzsébet	Szolnok	4
Szabóné Bencze Zsanett	Kalocsa	4

Szalóki Evelin Dorka	Hajdúsámson-Sámsonkert	3
Szekér Bence	Egyek	3
Szép Enikő - Ollé	Szilas, Felvidék	3
Szerezla Viktória	Zenta, Délvidék	1
Szilasi Katalin	Szolnok	4
Szilvásiné Isaszegi Ilona	Hejőkeresztúr	4
Szócsin Lea	Zenta, Délvidék	1
Szolnoki Irma	Gödöllő	4
Szűcs Roland	Kenderes	3
Tabajdi Éva	Debrecen	4
Takács Richárd	Alsószelei, Felvidék	2
Torma Barbara Fruzsina	Debrecen	3
Tóth Lászlóné	Perbál	4
Török Anett Mária	Kolozsvár, Erdély	1
Dr. Udvardy Antal	Debrecen	4
Varga Kata Sára	Ibrány	2
Vargáné Kapa Veronika	Budapest	4
Veres Anna Mira		2
Világi Andrásné	Budapest	4
Von-Angel Hannah Laura	Érd	3
Zsidó Leila	Nagymegyer, Felvidék	2

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	5
Zsúri	6
A lyukas zászló.....	8
Öntöttvas	10
Egy esőkabát alatt, a lánya és ő.....	14
A böndösi harang.....	16
Anyu mesél.....	19
Dédnagyapám háborús története	22
Ceausescu védi tőlem Kőrösszeget - 1974. szeptember 3.	25
Kossuth „Apánk” megkövetése	45
Okítások.....	48
Apa, miért lettél katona?	50
Az én drága jó dédnagymamám emlékére	52
Gát mögött, víz alatt	55
Engedj, maradjak!.....	58
A kenyér fara	62
Mandula műtétém.....	63
Csodák léteznek.....	65
Húsvét kicsit másképp!.....	66
Generációs sárgatúró	67
Dunaszekcsői nyár	68
Levelek a frontról	69

Véletlenek pedig nincsenek.....	70
Csoszogi bácsi utóda a mi családukban.....	71
Gombóc húsvéti csínytevése	73
Első vágta.....	76
A munka.....	76
Böske baba	79
Mesemondó praktikum apukának.....	82
Pártállam	94
Karácsonyi vendég.....	104
Varázslatos gombok	106
Életmese az életem csodáiról	108
Arnold története	115
Mama	117
A narancssárga láng	123
A hógolyó	125
A legszebb tavaszunk emlékére	127
Egy dolgozó élet.....	130
Drága, Apu.....	134
Húsvéti emlékek.....	139
Lakatlan ház.....	141
A szerencse fia... ..	147
A Feltámadás ünnepe	148
Az agyagmedve.....	150

A föld nem ereszt.....	155
Sima János élete.....	158
A 3. születésnapom.....	162
A Nagy Víz – 1879.....	163
Disznóvágás – amikor kicsi voltam	166
Megváltás	169
Mi jut eszembe a húsvétról?	172
Ami belőlünk megmarad	174
Trianoni gyertyafény – családom személyes története.....	175
A kék szőlő	178
1919. Püskösd	180
Tükör által torzítva	185
A kis szökevény.....	201
A kenyér	203
Az őzgida.....	205
A kőszikla.....	206
Szülők meséi- Útkeresés.....	208
Az „uruság” titka	212
Laskasirittő	216
Jóban-rosszban.....	220
Nagymamám kincsei	223
A húség faluja.....	226
Az utca gyermeke	231

A kedvenc galamb.....	234
Papírsárkány.....	237
Pillantás a hídról.....	238
Rozika	245
Szeresd magad	250
Találkozások az elmúlással	251
Egyszer volt... ..	257
Erzsi néni	261
Az elveszett (?) fele királyság	263
Emlékeim, örökségem.....	270
Édesanyám is szolgálni ment!	277
Édesanyám átka	280
Dalocska nőnapra.....	285
Én még mindig tudom... ..	286
A cseresznyeszedés	287
„Holnap kell menni sarrét”	289
Piros bicikli	292
Egy pillanat műve!	294
A szeretet kezei	295
Éjféli ajándék	296
Várva várt nap.....	298
Karácsony	299
Megöregszünk.....	301

Aratás régen.....	302
Csöpi.....	303
Palacsinta és a paprikás „kolompér”	306
Nesztelen láncszemek	308
Mesteremberek szakmája, családom történetéből	309
Húsvét, az ünnepek ünnepe.....	314
Életkép a múltból.....	316
A hazáról álmodoztak	325
Szaloncukor	329
Édes mostoha.....	331
Este levágjuk.....	337
Hiányzol	340
Későn jött tavasz.....	341
Szüretelés.....	342
Családi történet	345
Kvákk kapitány és a cumi-fa.....	346
Nagyon fontos nekem	348
<i>In memoriam</i>	351
Díjazottak névsora	356
2024-ben pályázatot beküldők	358
Tartalomjegyzék	363

Kötetünk

Kövér László

az Országgyűlés elnöke támogatásával,

valamint a

**Mosolyvirág
Nagycsaládosok
Debreceni
Egyesülete**

számára az **1%** felajánlásával,

a **Kárpát-medencei Családszervezetek Szövetsége**

**KÁRPÁT-MEDENCEI
CSALÁDSZERVEZETEK SZÖVETSÉGE**
Együtt könnyebb...

és a **Nagycsaládosok Országos Egyesülete**

**NAGYCSALÁDOSOK
ORSZÁGOS
EGYESÜLETE**
1987

segítségével jött létre.

Ezúton is köszönjük megtisztelő támogatásukat!

Köszönet a tanítóknak és tanároknak, és a névvel, vagy névtelenül segítőknek!

Mgr. Antal Éva	Magyar Zsuzsanna
Bakosné Kiss Mónika	Mgr. Martinovics János
Balázsné Bujdosó Júlia	Marton Irén
Benczéné Mátyási Katalin	Mogyoródi Anett
Borbély Magdolna	Mgr. Nagy Gábor
Dremák Edit	Mgr. Nagy Valéria
Gyermán János Tamás	Szabó Nelli
Jakubecz Márta	Szőcs-Szabó Krisztina
Kovács Cecília	Mgr. Tóth Lucia
Kozma Szilvia	Tóth Mária
Láng Kinga	

Az iskolák közül kiemelkedő munkásságúak

Andreetti Károly Általános Iskola és Művészeti Iskola, Sóskút;
Apáczai Csere János Elméleti Liceum, Kolozsvár;
Bartók Béla Magyar Nyelvű Alapiskola, Nagymegyer;
Deák Farkas Általános Iskola, Nyárádszereda;
Dénes György Alapiskola, Pelsőc;
Ibrányi Református Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium;
Körösi Csoma Sándor Liceum, Kovászna;
Közös Igazgatású Iskola, Dunaszerdahely;
Mátészalkai Esze Tamás Gimnázium;
Nagy Szent Bazil Görögkatolikus Óvoda, Általános Iskola, Hajdúdorog;
Petőfi Sándor Általános Iskola;
Református Alapiskola, Rozsnyó;
Soproni Petőfi Sándor Általános Iskola és AMI;
Stevan Sremac Általános Iskola, Zenta;
Szentannai Sámuel Református Gimnázium, Technikum és Kollégium, Karcag;
Tatay Sándor Általános Iskola, Badacsonytomaj;
Thurzó Lajos Általános Iskola;
Vámbéry Ármin Gimnázium, Dunaszerdahely;
Vörösmarty Általános Iskola és AMI, Debrecen.

Egyéb segítő szervezetek

Életfa Nagycsaládos Egyesület Dombóvár;
Kolibri a Családokért Egyesület;
Szeretet Integrált Szociális Intézmény Somogy Vármegye Remény Támogatott Lakhatás.

Köszönet **Gyarmati Barna** önzetlen, kötetyszerkesztő munkájáért!